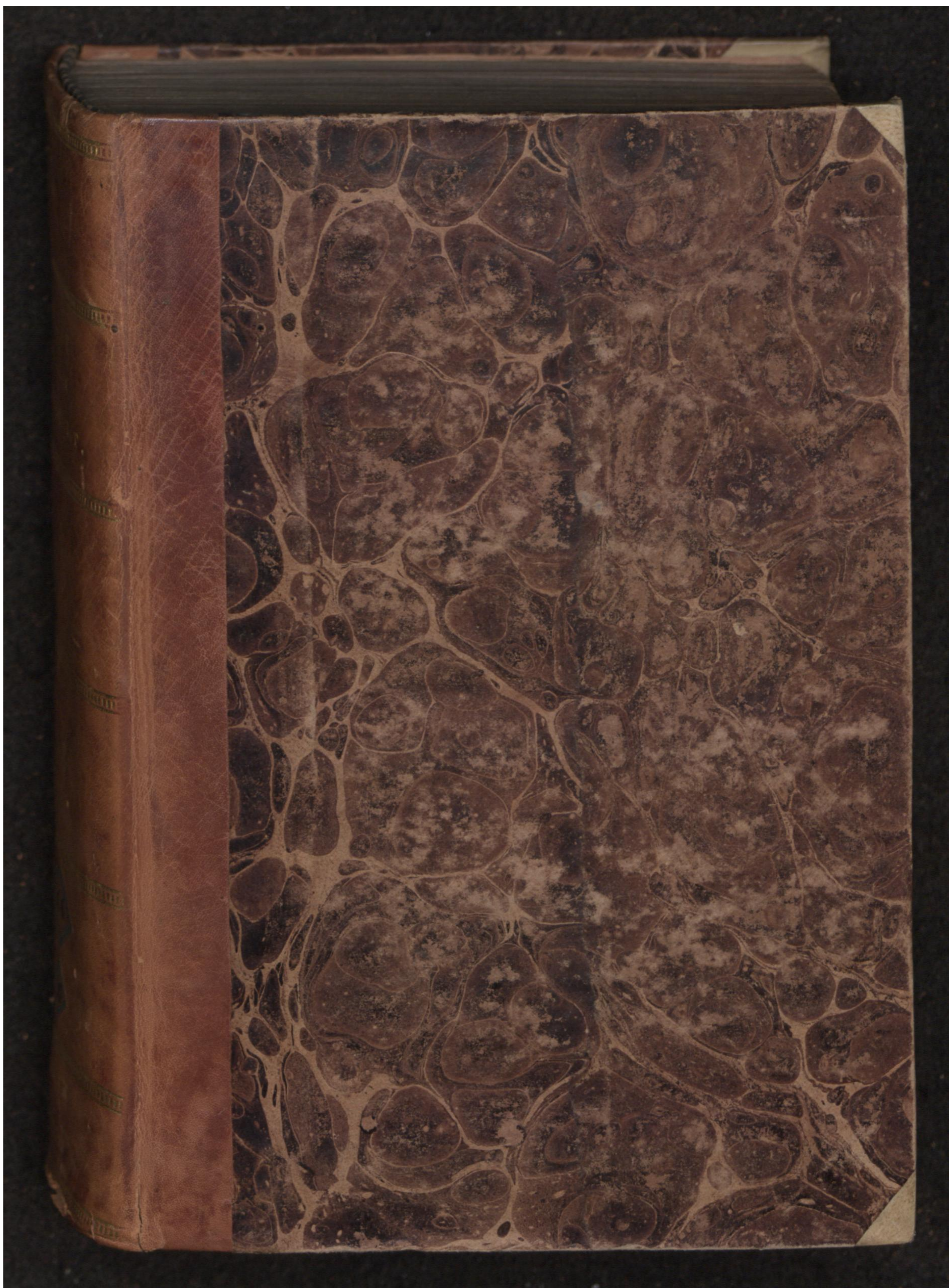
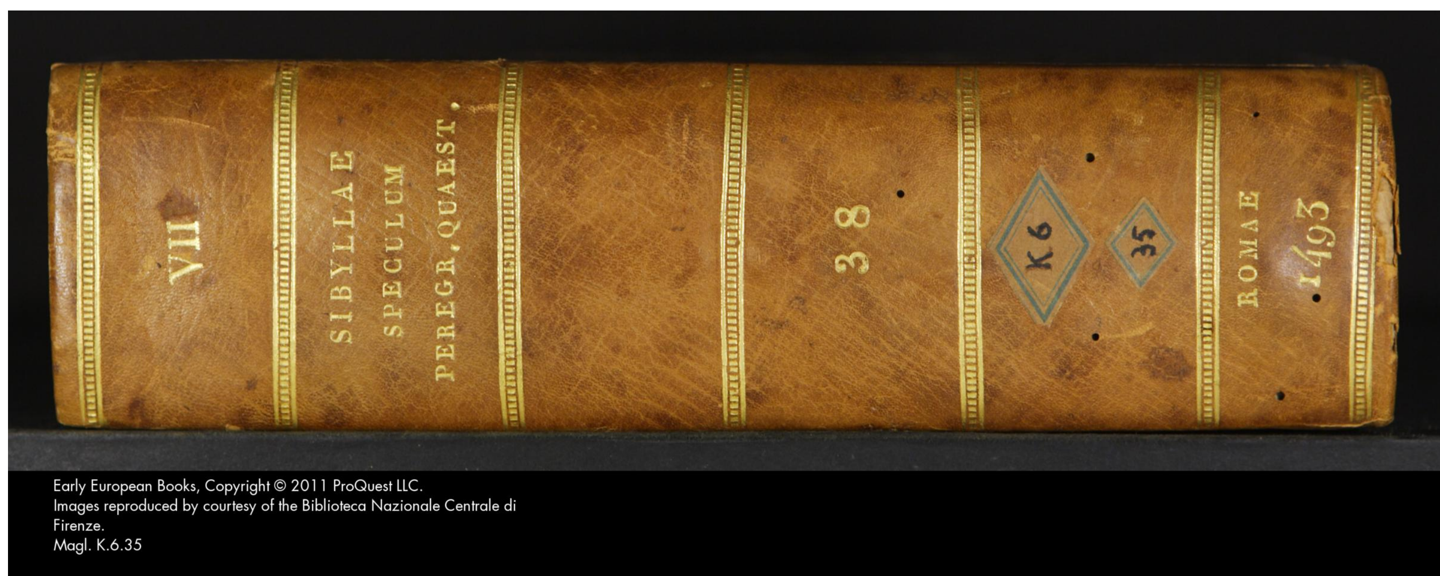

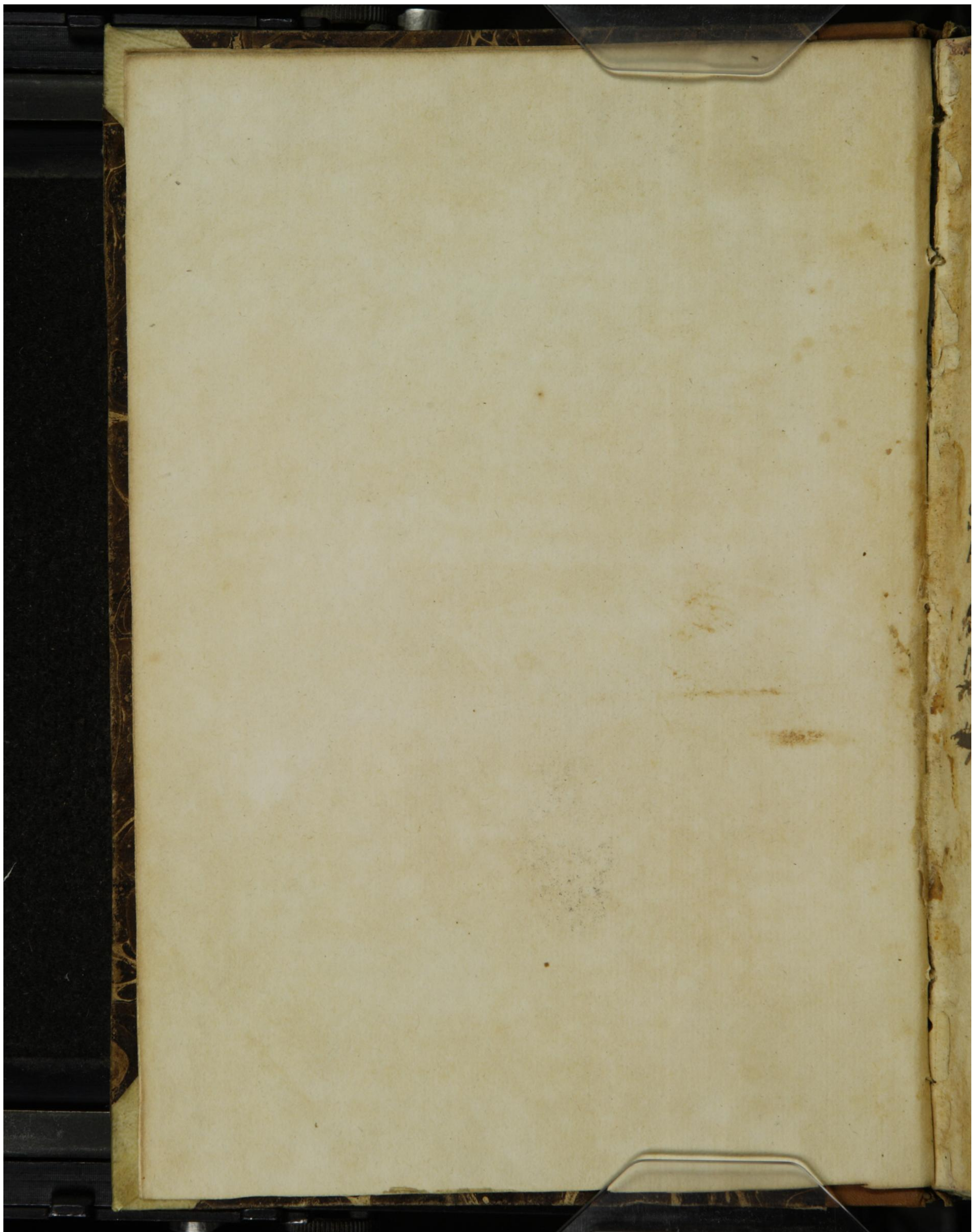

VII
SIBYLLAE
SPECULUM
PEREGR, QUAEST.
38
K 6
35
ROMAE
1493

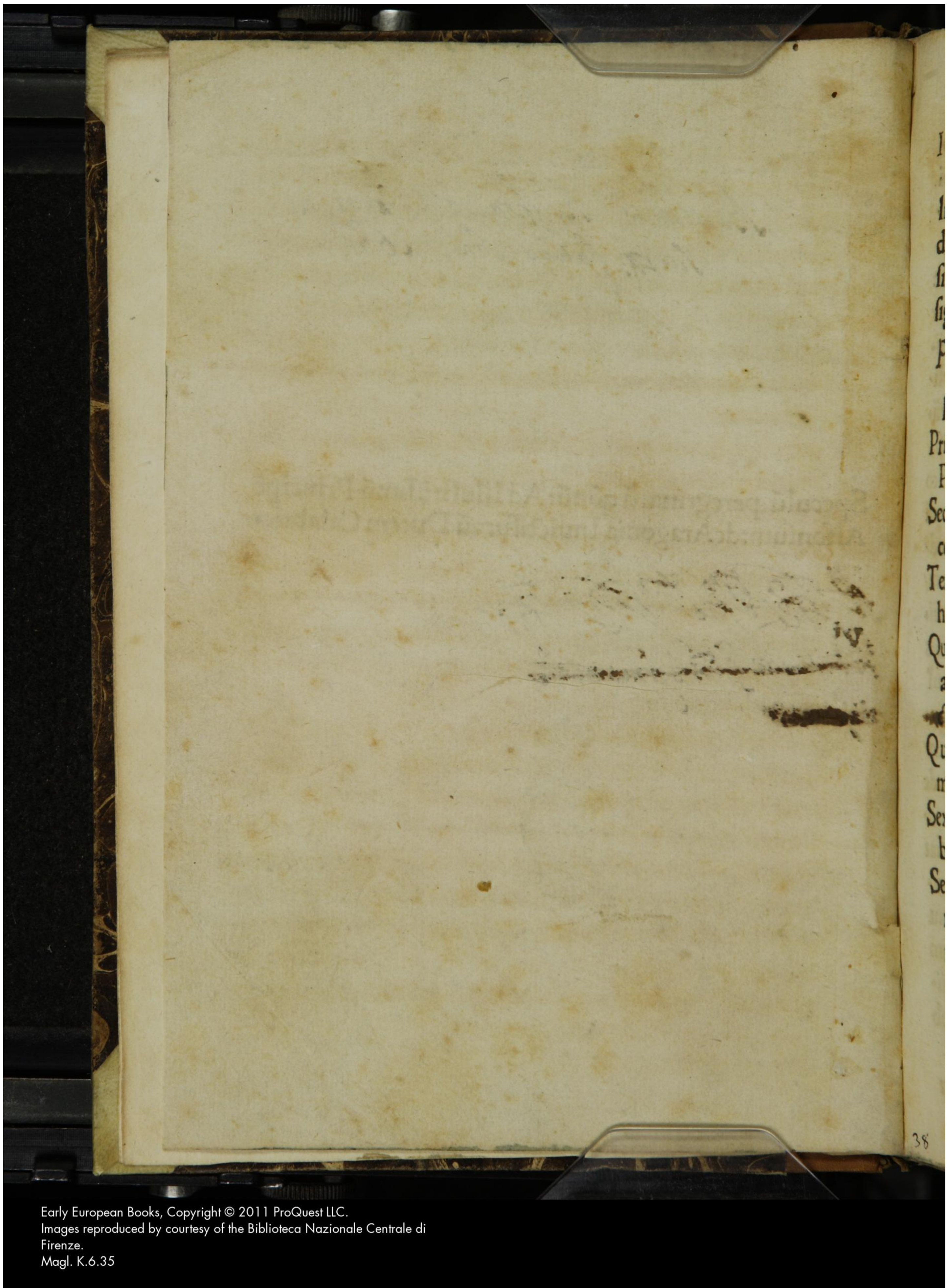
Bartolomei Bellhominei Planensis
suorumq; fratrum Senis 1665

Speculū peregrinarū qōnū: Ad Illustrissimū Principē Alfonsum: de Aragonia Inuictissimū Ducem Calabrie•

[illegible]

38

I Ndex capitũ: questionũ: ac questiũcularꝫ triũ decadũ huiꝰ operis. s. de aĩabus rationalibus: & bonis: ac malis angelis. Et aduertat lector ꝙ numerus ĩ margine indicis positus remittit ad cartas: pũcta uero numero ꝑpo sita: priores cartarũ ꝑtes. postposita aũt posteriores designant.

Capita & qõnes prime decadis.

38

TErtiū caput est de receptaculis post exitū aīaꝝ:sub quo septem questiones soluunt̃.

Rima questio ē simplex:de numero receptaculoꝝ

& angelos aiasq beatorꝝ & eorũ gloriã Carta ·cxli

O Ctauũ caput est de pfectiõe aĩe rõnalis rapte uel ĩ extasim posite: sub quo septem questiões soluunť·

P Rima qõ ẽ: Si aĩa rapta uel abstracta a sensib⁹ pos sit ex natura sua diuĩare aut futura cognoscere: sub qua septem questiũcule soluunť·

Rima: Si diuĩatiões ĩ aĩab⁹ raptis ĩsint eis a nã· C·cxli·

Secũda: Vñ causať in aĩab⁹ extasis siue rapt⁹. C· cxliii·

Tertia: quotuplex est gradus extatice cõuersiõis in deũ seu cõtemplatiõis spiritualiũ Carta cxliiii·

Quarta: An Plato & Aristote· potuerit nãlĩť tãtã theologiã acqrere quãtã Adã & Paul⁹ ĩ extasim positi· C.145·

Quinta: Quare femĩe sepius rapienť q̃ mares: & frequẽtius mulierib⁹ fiũt reuelatiões q̃ uiris· Carta ·cxlvi

Sexta: An pphetie & reuelatiões uaticinãtiũ & qñq; raptarũ mulierũ xp̃o uere deuotaꝝ: ut puta Brigide: Catherine de senis & similiũ: hr̃i debeant ꝑ indubitãter ueris & p̃dicari tãq̃ a spũ scõ edite· Carta cxlvi·

Septima: An uaticinia futuroꝝ a sibyllis & quarũdam magarũ & phitonissarũ ĩ populo gẽtili sint credenda eis reuelata a spũ scõ: & q̃re solĩ sibyllis mulierib⁹ apud gẽtiles cõcessũ ẽ de xp̃o uaticĩari & nulli alteri· C·147·

S Ecũda qõ ẽ de sono corpali: circa quã·3·q·soluũť· Prima: qd sit sonus corpaĩ & uñ causať ·C·cxlviii·

Secũda: qd sit sonus uuiuersalis & qd ptialis· C.cxlix

Teria: Vnde causatus ẽ sonus Ade a principio cũ nihil de dictis in supra nũc questiũcula causantibus sonũ: nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad caput eius uĩ cor ascẽdere: nec in paradiso comederit ante formatio

nē Eue:& qd uidit Adā in sopore illo. Carta.cl

T Ertia questio ē de somniis siue apparitiōibus fantasticis sōniorꝝ.Circa quā sex questiūcule soluunť

Prima:Quid sit somnium:& unde causanť somnia:siue apparitiōes fantastice somniorꝝ. Carta cli.

Scda: Si spūs boni & mali possint apparere & imittere somnia uiuis. Carta clii.

Tertia:Si spūs uel aīe mortuorꝝ possint in sōnis monere ad bonū:uel abducere a malo uiuos: & si sint seruāde & exequēde mortuorꝝ monitiones. Carta cliii.

Quarta:An somnia amentiū & stultorꝝ habeant p̄sagiū alicuius ueri. Carta .cliiii

Quinta:q̄re spūs boni nō clare erudiūt hoīes p sōnia: sꝫ enigmatice & pabolice:cū finis imissiōis sōniorꝝ sit significatio aliquorꝝ que sciri ł p̄sciri expedit hoib⁹ .cliiii

Sexta:quare influxus spirituū in hoīes potius & cōmunius respicit somniū q̄ uigiliam. Carta cliiii.

Q Varta questio est unica.s. quot & qui sunt q bene somniant & somniando diuināt. Carta .clv

Vita qō ē simplex.s.si dare fidē sōniis sit licitū. 156.

S Exta qō unica ē.s.uaticiari fuťa p sōnia sit pctm̄ .157

S Eptima qō duas hēt questiūculas uꝫ:Prima:quare pueri & amētes qn̄qꝫ futura p̄dicūt. Carta .clviii

Scda:q̄re aīalia bruta aliqb⁹motib⁹ fuťos effect⁹ oñdūt.

N Onū caput ē de imunitate & nobilitate intellect⁹ & uolūtatis potētiarꝝ aīe respectu corporū celestiū:sub quo septem quectiones declaranť. C.clviii

P Rima qō est de intellectu & uolūtate respectu corporū celestiū:sub qua qnqꝫ questiūcule soluunť.

Prima: Si uoluntas & intellectus potētie aīe rationalis

S Exta questio est simplex uidelicet An astrologi ex inspectione ylech & alcocoden in locis planetarũ: uel gradibus zodiaci: possint uere iudicare de longitudine & breuitate uite natorum. Carta cxci.

D Ecimũ caput est de beatitudine ipsius aĩe rationalis. Circa quod sex questiũcule soluunt̃ uidelicet:

Prima: In cuius actu potentiarꝫ anime cõsistat beatitudo eiꝰ: & hic de triplici opiniõe dicentiũ. Car. cxcvi

Secũda: Si in patria una aĩa sit beatior alia. Carta cc.

Tertia: Si aĩa minꝰ bona & doctior in patria sit dignior aĩa meliori & minus docta. Carta. ccii

Quarta: Si ille qui in charitate habuit intensiorem gradum sine actibus martyrii: doctoratꝰ: & uirginitatis: sit beatior illo qui p̄dictis actibus fuit decoratus cum remissiore gradu charitatis. Carta. ccii

Quinta: Quot nominibus anima rationalis in scripturis nominat̃. Carta ccii.

Sexta: Quare in microcosmo. i. in paruo mũdo qui dicitur homo: aĩa que est eius pars potentior & nobilior: nõ regit & dominat̃ corpori inuincibiliter & irresistibiliter sicut in macrocosmo. i. in maiori & latiori mũdo: quẽ magnũ animal philosophi uocauerũt: sup̄iora & potentiora & subtiliora corp̄a: regunt quodã ordine naturali irresistibiliter corp̄a hec inferiora & infimiora. Carta. cciii

Secũde decadis bonorꝫ angelorꝫ.

P Rimum caput est de esse & essentia ipsorum: sub quo quinqꝫ questiũcule soluunt̃.

S Extum caput eſt de tẽptatione hoĩuꝫ a demonibꝰ. Circa quod ſex queſtiũcule ſoluunť.

S Eptimũ caput eſt de potentia & cõditione demonũ. Circa quod quatuor queſtiũcule ſoluunť.

Quarta: Si sicut dicit de mulieribus de nocte equitantibus cũ Diana: uel cũ Herodiade uxore Philippi: sic sit in re: an sit illusio demonũ. Carta cclxi.

O Ctauũ caput est de ĩpotentia & inbecillitate demonũ. Circa quod quinq; questiũcule soluunt.

Prima: Si demones aliqua arte naturali inuẽta: uel que reperiri possit: cõbinationis uerborũ: caracterum: uel uiriũ naturaliũ cogi possint ab hoĩe ut intrent aliquẽ locũ uidelicet fialã uł imaginẽ: ibiq; fixe pmaneãt & responsa petentibus reddant. Carta .cclxii

Secũda: An demões possint expelli a corpibus obsessis: uirtute melodie aut lapidis uel herbaꝝ. Car.cclxiiii

Tertia: Si fascinatio infantũ & pueroꝝ: a sortilegis uetulis sit opus naturale uel diabolicũ. Carta cclxv.

Quarta: Apparitiões & mirabiles factiones apparentes qñq; circa corpa defunctoꝝ: ut puta cõseruatio corporũ post mortẽ ab incineratiõe: & augmentũ unguiũ: barbe: pilorũ in mortuis: aut emanatio sanguinis de corpe occisi ad pñtiã occisoris: quibus causis sũt tribuẽde diuĩo miraculo: an nature uel demõi. C.cclxvi

Quinta: Cũ mirabiliũ apparitiões fieri cõsueuerint ex causis malis & bonis ut dictũ est: nũc querit unde sumenda sit discretio harũ ab illis. Carta cclxvii.

N Onũ caput est de diuinatiõe: cõmertio & ĩuocatione demonũ. Circa qd sexdeci questiũcule soluũt.

Prima: Si quisq̃ possit uaticinari futura p inuocationẽ demonũ absq; peccato. Carta cclxvii.

Secũda: Quot sunt genera & species diuinationũ qbus

Finis tabule.

AD inuictissimum ac Illustrissimũ Principem Alfonsum de Aragonia Ducem Calabriæ: fratris Bartholomei Sybille Monopolitani theologie & ordinis predicatorum minimi professoris: Prefatio in animarũ rationalium in cõiuncto & separatarũ: bonorum & malorum demonum Tres decades.

Consueuerunt fere oẽs inclyte dux Alfonse qui preclara aliqua maiusculis lucubrationibus annotassent. Eminẽtiori: & clariori cuipiã principi: aut uiro illa offerre atq3 dicare. Tũ sibi dñoꝝ animos gratificandi & cõciliandi gracia: Tũ ut grecoꝝ aut Romanoꝝ cõsuetudine: mortalẽ principẽ: in deos sic transferre liceret: quo etiã eorũ scripta honestius sic in publicũ exirent: & cũ nouitatis gracia: auctoritatẽ quoq3 apud lectorẽ haberẽt. Sic Virgiliũ Octauio: Sic Lucanũ Neroni: Sic Pliniũ Vespasiano: ac Staciũ nostrũ: Domiciano sua scripta: sacrasse cõperimus. Ego uero qui iure omni post deum & diuũ Dominicũ: post pium ac christianissimũ Regem patrẽ tuũ: Ferdinandũ ĩperio obnoxius & ascriptus sum tuo: Cũ relaxandi animi gracia: supioribus tpibus ex uastis theologoꝝ: iuris pontificũ: phõꝝ ac astrologoꝝ cãpis de aĩabus rationalibus in cõiuncto & separatis: deq3 angelis bonis & malis: tres petitionum decades collegissem tuo potissimũ nomini illas dicare cõstitui: ut que p sese obscure erant: mirifico tuo illustrarent fulgore: & fierẽt te suscipiente preciose. At dicet quispiã: Quid cũ theo-

logis: iurib⁹: phis & astrologis Alfonso duci Calabrū ī maximis belli ac pacis negociis exercitato: quē ī armis uelut alterꝝ martē hostes exhorruere: quē hanibal apđ anthiochū īter Alexandrū & Pirrū locare potuisset: quē nūc ceu pacis aut belli arbitrū: uniuersa hēt & reueret italia? Huic ego sic responsum uelim. Alfonsum Ducē nō minus sacris romanisqꝫ litteris q̄ armis atqꝫ milicia delectari. Quomodo. n. res totiens tumultuantis italie subactis diuersaꝝ partiū copiis ad fidē principū: & obsequium redegisset. Quō regnum auitum seditionibus & intestinis bellis afflictū: patri & sibi reddidisset pacatum: nisi sapientia que diuinis & humanis litteris edocetur: enituisset nisi iuribus ac liberalibus artibus florerent que plus certe conferūt principi: teste Vegetio: ad obtinendā uictoriā q̄ robur militū aut strenue pugnantium industria. Adde ꝙ uirtutū uestigia: ueterū principum emulatus: ceu Alexander Aristotelē. Claudius Nero Luciū Senecam. Trayanus Plutarchū. Alfonsus rex regum: auus suus Michaelē Epilam theologū. & Anto. Panhormitam. Ferdinandus pater Henricum philosophumqꝫ diuinū. Sic Alfonsus dux noster domi forisqꝫ charissimos habeat uiros in omni sapiētia eruditos: cū quibus lectitare: conferre: & astu persepe arguere cōsueuit: quiqꝫ ad erigendas disciplinas: fouēdaqꝫ studia: uelut alter Ptolomeus philadelphus rex egypti: una cum patre rege Ferdinando bibliothecam omniū librorū genere ornatissimam erexerit. Tibi ergo princeps Alfonse: dux inuicte: qui seculum: & regnum patris ac tuum:

I

qui barbaras etiam gentes radio tuarum rerum gesta-
rum exornas:& uelut clarissimum quoddam sidus illu
stras·præsentem libellum hunc dedicaui:quem specu-
lum peregrinarũ questionum nominare cõstitui·Q uẽ
tibi si gratum fuisse persensero: fauore ac dignitate tua
excitare me poteris ad maiora· Vale columen & gem-
ma principum·

Caput primum prime Decadis·

PRimum caput huius decadis animarũ ratio
nalium est·unde: ubi:& quãdo sint facte aut
create·Circa quod septem erunt questiuncu-
le absoluẽde· Prima si anime rationales sint
facte de essentia dei ut dixit Parmenides &Marcus Te
rentius Varro· Secunda si omnes sint create ab initio
simul cum angelis in celo empyreo: ut dixit Origenes·
Tertia an traducantur de nouo ex semine simul cum
corpus humanũ seminatur:ut dixit Cyrillus· Q uar-
ta an q̃s nos dicimus aĩas nõ sint aĩe:sed demones:spũs
apostate ĩclusi corpibus ut ibi purgent̃· & eos ibidem
delictorũ peniteat ut dixerũt cũ Origine qdã heretici·
Q uinta an quod ueꝝ est organizato corpe successiue
simul infnndendo:ex nichilo creent̃ a deo· Sexta an
deus rationabiliter agat cooperãs in animabus : coitus
illiciti· Septima quare deus creauit & creat aĩas qua-
rum multas presciuit peccatrices atq; dãnandas· Et si-
mile querit Augustinus de angelis a principio creatis:

statim uero a deo auersis.

P Rima questiũcula est: Si anime rationales sint facte ex essentia dei ut dixit Parmenides: & Marcus Terentius Varro. Ad quam respondendo sciendum est ꝙ propter essentialem perfectionẽ animarum rationaliũ: & earũ inuisibilitatẽ: cũ nõ cadant nisi tantũ cognitione quia sunt: sub sensibus a qbus orit̃ omnis nostra ꝑpria cognitio: ideo circa eas uarii errores: opiniones & difficultates orte sũt: ut patet primo de aĩa. unde & philosophus dicit ibidẽ. Omnino & penitus difficilimorũ est accipere quid sit aĩa. Secũdũ uero Augustinũ libro de origine aĩe. Primũ dogma aperte peruersum & fidei catholice aduersum. de animabus rationalibus ẽ illud quod posuerũt quidã dicentes eas nõ de nichilo: sed de seipso deũ fecisse. Ad quod ponendũ ex hoc moti sunt nam cũ cepissent quidã naturas rerũ cõsiderare: nõ ualentes imaginationẽ & sensum transcendere ut possent credere aliquas substãtias esse spũales. posuerũt nichil esse præter corpa que uident̃: imaginant̃ & fantasticãt̃ ꝑpter quod dixerũt deũ esse quoddã corpus infinitũ. s. aut totũ hoc corpus ethereũ & elementale ut dixit Parmenides. Vel totã hanc lucẽ corporalem quã uidemus ut dicebant manichei. Et hoc totũ corpus. uel totã hãc lucẽ dicebant omniũ rerũ: & omniũ corporũ esse principium: sicq; ponebant deum esse animã mnndi: & de essentia omniũ rerum. Animam uero rationalem ponebant esse de natura illius infiniti corporis: uel quandã partem illius lucis: & cõsequẽter de essentia ipsius dei.

I

Et hic error fuit primo ipsius Parmenidis: dicentis oĩa esse unum simpliciter: & non differre nisi secundũ sensum & exstimationem. primo phisicorũ. quem postea Marcus Terentius Varro sequens: posuit ut refert Augustinus septimo de ciuitate dei: deũ esse animã mundi ipsum motu & ratione gubernans. Animã uero hominis posuit esse partem illius magne anime mundi. i. dei. Quam etiã opinionem retulit Virgilius (post Aratum poetam grecum) dicens: Iuppiter est quodcũq; uides: quodcunq; mouetur. Roborari insuper hec opinio ab eis potuisset hoc argumento. Nam illud quod spiratur ab aliquo: fit ex eo quod emittitur a spirante: sicut patet de aranea que formando telas ad muscas capiendas: spirat de substantia sua: & sic tabescit & debilitatᷣ: ut inquit psalmista. Sed deus formato homine de limo terre quo ad corpus: inspirauit in eum spiraculum uite & factus est homo in animã uiuentem. genesis. ii. Ergo anima rationalis qua homo uiuit est spirata & aliquid factum de substantia dei. Sed in contrariũ est Augustinus libro de origine aĩe dicens: hoc esse dogma aperte peruersum. Nam si anime essent de essẽtia dei: essent eiusdem nature cum eo: & per cõsequens tot essent dii quot anime. Item hec opinio contradicit sensui. opponitur fidei. reprobatur a philosophis: & improbatᷣ a sacris doctoribus: precipue a sancto Tho. pri. parte. q. xc. arti. primo. tali ratione uirtualiter: Nam natura diuina est actus purus: inuariabilis: ĩmobilis: semp intelligẽs: cuius potentia realiter ab eius essentia nõ differt. Ani-

ma uero rationalis est permixta potentie: uariabilis de affectione in affectum: de cognitione in cognitionem: de ueritate in errorem : de uirtute in uitium. ante eius addiscere est sicut tabula rasa in qua nichil est depictũ. tertio de anima. quandoq; actu: quandoq; potentia intelligens. Cuius potentie secundũ Thomã realiter differũt ab eius essentia: ergo anima nõ est de essentia dei. Ad argumentum autem ubi supra in contrariũ dicitur q inspirare in libro genesis nõ est accipiendum corporaliter: sed idem est deum inspirare quod spiritum facere. Homo uero spirans corporaliter etiam nõ emittit de substãtia sua: sed de natura extranea. s. aere. Aranea autem nõ dicit' spirare telas: sed texere de substantia sua.

S Ecunda questiũcula est: Si omnes anime sint create ab initio simul cum angelis in celo empyreo ut dixit Origenes. Ad quã respondetur q Plato cum aliquibus philosophis: & manicheis & ex nostris tantũ solo Origene ut sibi imponitur. Dixerunt omnes animas ante corpora in celo empyreo simul cum angelis a deo fuisse creatas. (Et secundũ Platonem in numero finito astrorum & stellarum celestiũ). Dicebatq; Origenes a pricipio animas & angelos fuisse creatos equales secundum conditionẽ nature specifice. s. in uirtute: & perfectione & duratione: postea uero per liberum arbitrium secundum quod plus uel minus adheserunt uel recesserunt a deo: ex diuina iusticia diuersimode fuisse promotas uel punitas: ita ut quidam essent angeli secundũ diuersos effectus ordinum: quedam anime secũdũ diuer-

I

sos status. Quidam autē demones in diuersis statibus. Et de animabus dicebant secundū diuersitatem meritorum uel demeritorum. quedam fuisse promote ad diuersos ordines angelorū. quedam fuerunt alligate corporibus celestibus: unde & corpora celestia animata ponebant. Quedam uero fuerunt detruse corporibus uilioribus animalium brutorum propter quod Pitagoras ut dicit Cicero de finibus bonorum. Et Iuuenalis satira xiiii. Cūctis animalibus abstinuit: nec uentri indulsit. Omne legumen. s. fabas propter uentositatem: uel propter intus uermē absconditum: quem esse putabat animam alicuius hominis ibiq; purgari. Quedā uero pro inequalitate etiam aduersionis earum a deo: fuerunt alligate corporibus nobilioribus humanis: uel ignobilioribus & male formatis: puta claudorum: cecorum: ut in talibus corporibus purgarentur. Nam uolebat q deus hanc diuersitatem creaturarum corporalium creasset in penam & purgationem creaturarum spiritualium: ī quibus corporibus postq̄ fuissent purgate reuocarētur secundū Platonem. in celum in suis similibus & comparibus stellis deorum uel dearum. Origenes autē cui principaliter hec opinio de concreatione angelorum & animarum attribuitur: roborabat illam rationibus & auctoritate. Primo ratione sic: Omne quod non dependet ab alio secundū suum esse: potest a deo creari absq; illo. Sed aīa rationalis nō dependet a corpe secūdū suū esse: ut patet primo de aīa: ergo nō oportet q creetur in corpore: sed potuit creari ante corpus simul cū angelis

Item genesis primo habetur q deus die septimo requie uit ab omni opere.i.cessauit:ergo postea nõ creauit ani mas:sed omnes in principio fecit cũ angelis. Idem pro bat auctoritate ecclesiastici.xviii.dicẽtis: Qui uiuit in eternũ creauit omnia simul. Sed in contrariũ est ma gister sententiarũ in secundo.d.xxviii. hanc Origenis de concreatione angelorum & animarũ falsam opinio nem reprobans: ut adducetur infra in calce huius que stionis.potest etiam predicta opinio Origenis duabus rõnibus Auicẽne cõfutari: & primo sic: Impossibile est diuersitatem in numero causari sub eadem specie: nisi ex diuersitate materie. Nũq enim essent due albedines nisi ratiõe diuersorum subiectorũ in quibus sunt tanq in materia subiectiua. Si igitur omnes anime fuissent simul create absq corporibus: cum ipse etiã nõ habeãt materiã partem sui ut omnes confitentur:ergo oportet uel eas esse diuersas specie: cum semper ad diuersitatẽ formalium principiorum sequatur diuersitas speciei:& sic omnes anime differrent specie:& p consequens om nes homines quorũ anime sunt forme:quod est incon ueniens. Vel oportebit dicere q tantũ esset una anima numero:& sic sequeretur error Auerroys de unico intel lectu omnibus hominibus.Cũ ergo hec duo sint incon ueniẽtia. Restat ut catholice dicamus: Animas nõ an te sed simul & in corporibus fuisse creatas.Item secũdo sic:Proprius actus est in ppria potentia & materia: sed anima est proprius actus corporis. secundo de anima. ergo uidetur q anima non possit creari nisi in corpore.

I

Facit etiam ad hoc quod dicit Gregorius libro quarto dialogorū. Tres uitales ſpiritus creauit omnipotens deus. Vnum qui carne non tegitur. ſ. angelorū. Alium qui carne tegitur: & cum carne moritur. ſ. brutorū animalium. Tertium qui carne tegitur: & cum carne non moritur. ſ. hominū. Ad primum autem Origenis ſic reſpondet Auicenna: ꝙ quāuis anima non dependeat a corpore quantum ad ſuum eſſe uel ſuum finem: dependet tamē ab illo ſecundū ſuum eſſe indiuiduale. quod quidē eſſe indiuiduale incipit in corpore cuius eſt forma. Et quia hoc eſſe indiuiduale anime ī corpore acquiſitum: eſt eſſe abſolutum nō depreſſum nec alligatum ad corpuſ. Ideo poſt corruptionem corporis: remanet ſibi ſuum eſſe indiuiduale. Ad ſecundum uero dicitur: ꝙ pro tanto ſcribitur: deum die ſeptimo ceſſaſſe ab omni opere: quia ut dicit Tho. pri. parte. q. lxxiii. arti. primo. Ad tertium: nichil poſtea a deo factum eſt totaliter nouum quin aliqualiter in operibus ſex dierum preceſſerit. Et quedā materialiter tantū: ſicut eua in coſta Ade. Quedā materialiter & realiter: ſicut indiuidua que nūc generantur: preceſſerūt in primis indiuiduis ſuarū ſpecierum. Species etiam que apparent quaſi noue: precipue in animalibus ex putrefactione generatis preceſſerunt in quibuſdam actiuis uirtutibus ſtellarum & elemētorum. Noua etiam ſpecies que uidetur mulorum: preſtitit cauſaliter in diuerſis animalibus ſecundū ſpeciem ex quorum cōmixtione generantur: puta aſini & eque. Quedam uero preceſſerūt ſecundū ſimilitudinē

Hæc dn̄tur cū aliquid preter naturā. Vide Arist. tex. 20. Meta. lib. 7.

ſicut anime que de nouo creantur. Que quidē ſimilitu
do poteſt attendi ſecundū genus & naturam cōmunē
aīabus & angelis. ſ. quo ad intellectualitatē. & ſic pre-
ceſſerūt aīe ī opere creatiōis qua leguntͬ oīa ſimul crea-
ta. eccleſiaſtici. xviii. Qui uiuit in eternum creauit oīa
ſimul. Vel quantū ad naturam ſpecificam rationalem
& ſic preceſſerunt in operibus ſex dierū: in quibus ani
ma Ade creata fuit unita corpori. Cū aīa ſit pars eſſen-
tialis hūane nature. & deus primas res ī perfecto ſtatu
ſue nature & ſpecie inſtituerit. Vel ſecundū ꝙ dicit Au
guſtinus nō aſſerendo ſed recitando in ſeptimo ſup ge-
neſim: ꝙ anima Ade creata fuit ante corpus perfecta &
completa in ſpecie cum inclinatione uoluntatis ad cor
pus adminiſtrandū. Similiter etiā opus incarnationis
preceſſit: quia ut dicitur Phili. ii. Filius dei eſt in ſimi-
litudinē hominū factus. Gloria etiam ſpiritualis ſecū-
dum ſimilitudinē preceſſit in angelis. Corporalis uero
in celo precipue empyreo: ut dicit Tho. q. lxvi. pri. par-
tis. arti. iii. in corpore. Vnde propter hoc: dicitͬ eccleſia-
ſtici primo: nichil ſub celo nouū. Iam enim preceſſerūt
in ſeculis que fuerūt ante nos. Quod ſi cōtra dicatur
per illud Iohānis. v. Pater meus uſqꝫ modo operatur: &
ego opero. ergo nō quieuit die ſeptimo. Reſpōdetur
ꝙ dicitur deum quieuiſſe die ſeptimo a nouis rerū ge-
neribus & ſpeciebus condēdis: que in operibus primis
extiterunt ut dictum eſt. & dicitur aſſidue operari con
ſeruando & adminiſtrando creaturam conditam. Ad
auctoritatem uero quam adducebat Origenes eccleſia-

I

stici·xviii·Qui uiuit in eternũ·&c·Respõdet Albertus libro de quatuor coeuis: ꝙ intelligat̃ quantũ ad scientiam dei omnia simul apprehendentis· Vel quantũ ad quatuor coeua simul creata·s·natura angelica celũ empyreum tempus· & materia quatuor elementoꝝ in quibus omnia erant ut dictũ est· Ad illud postremo quod dicebat Origenes: naturam hanc corporalẽ fuisse in penam spiritualis creatam· Respõdet Augustinus·xi·de ciuitate dei ca·ꝙ nichil stultius dici potest q̃ istum solem ceteraq; corporalia non decore pulchritudinis:uel salute rerum corporaliũ:sed in penam animarũ peccantium dicere deum creasse·

T Ertia questiũcula est: si aïe traducant̃ de nouo ex semine simul cũ corpus humanũ seminat̃ ut dixit Cyrillus· Ad quã dixerũt cum Cyrillo aliqui ꝙ aïe nõ creant̃ de nouo a deo & successiue: sed magis traducũt̃ per uiam seminalẽ & fiunt ex traduce: cũ corpus seminat̃ a parẽtibus:ita ꝙ sicut corpus filii est ex corpe patris:ita anima filii sit ex anima patris·Et hoc ꝓbare nitebant̃ per illud Deuteronomii·xii· Caue ne sanguinẽ comedas·Sanguis enĩ eorũ pro anima est·unde & quidam philosophi & medici dicunt : ꝙ anima sit in sanguine:& ꝙ sanguis sit sedes eius· sed sanguis est ex traduce: igitur & anima· Itẽ quod egreditur de femore hominis causatur ex semine· Sed dicitur genesis·xlvi· ca·ꝙ de femore Iacob egresse sunt·lxvi·aïe:ergo· Item tertio sic iubemur reuerentiam prestare parentibus ratione esse quod ab eis habemus· Sed esse est ab anima:

ergo anima fluit cũ semine ex traduce & ex parentibus

Sed in contrariũ est textus Augustini libro questionum noui & ueteris testamenti. & ponit transsumptiue in decretis. xxxii. q. ii. ca. Moyses. Probatur etiã hec ueritas primo rationibus: Quia omnis forma que educitur in esse per transmutationẽ materie & seminis decisionem: est forma educta de potẽtia materie. Hoc enĩ est materiã transmutari. s. de potentia ad actum reduci Anima autẽ non potest educi de potentia materie: ergo nec per transmutationẽ potest produci. Minor declaratur: quia nulla uirtus actiua agit ultra suum genus: sed constat ꝙ anima transcendit omne genus corporis: cũ habeat operationẽ supra omnia corpora eleuatam: que est intelligere: ergo nulla uirtus corporea potest producere animã intellectiuam. Secũdo patet hoc idem sic: Quorũcunq; principiorũ operationes non possunt esse sine corpore: nec initium eorũ potest esse sine corpore. Nam sicut res habet esse ita operatᷣ. et econuerso: quorũcunq; principiorꝝ operationes sunt sine corpore: eorꝝ generatio nõ est per generationem corporis. Operatio autem anime nutritiue & sensitiue non potest esse sine corpore: ergo esse incipiunt per seminis traductionem. Operario autem anime intellectiue cum nõ fiat per organum corporeũ ut dictum est: sequitur ꝙ nõ esse incipiat per seminis traductionem: ergo aliter producitur. Preterea actus actiuorꝝ sunt in patiẽte bene disposito. .iii. de aĩa. Aĩa aũt est actus corpis phisici organici potẽtia uitã hñtis. ut patet. ii. eiusdẽ: ergo corpus añq̃ ab aĩa

uitã recipiat:oportet esse dispositũ organizatũ & cõple xionatũ.nã oportet ꝙ anima prius habeat domũ ad ha bitandũ q̃ creetur Aliter enĩ habitaret in sicho ut dicit̃ in glosa decreti ubi supra.Secundo probatur ex ordine quem tenuit deus in formatione Ade:in cuius creatiõe prius formauit corpus & postea inspirauit animã.Ge nesis secũdo. Probat̃ & tertio incõuenienti:Nã seque ret̃ ꝙ sicut multa corpora pereunt cũ quandoqꝫ semen defluxum nõ proficiat natiuitati:unde nec nascitur hõ Ita etiã cum corporibus multe anime perirent quod est incõueniens:cũ anime sint ĩmortales.ergo restat dicere ꝙ aĩa organizato corpore creet̃ a deo.Et ideo uult capi tulũ Sicuti.xxxii.q.ii. ꝙ fetus si ante infusionẽ anime extinguat̃ nõ cõmittatur homicidiũ:quia tunc nõ po test dici ꝙ sit natus homo.Sed debet reus mulctari pe cunia. Si autẽ fetus sit animatũ anima rationali:debet reus capite plecti ut dicit capitulum Moyses causa ubi supra. Magister etiã sententiarꝫ in.ii.D.xxviii.De hoc sic dicit.Catholica ecclesia nec simul nec ex traduce fa ctas esse animas docet. Sed in corporibus per coitũ se minatis atqꝫ formatis infundi atqꝫ infundendo creari.

Ad argumenta autẽ in oppositum.Ad primũ dicit̃ ꝙ sanguis nõ est anima: sed inter alios humores disponit plurimũ ad unionẽ & conseruationẽ anime cũ corpore Nam ut dicit Albertus ex humore sanguinis generant̃ spiritus quibus uirtutes anime deferunt̃ ad organa po tentiarũ. Vnde & illud qd̃ dicũt qdam phi & medici ꝙ aĩa sit in sanguine & cetera. non est sic accipiendum ꝙ

ſanguis ſit res aiata. uel ꝙ anima pricipaliter coexiſtat ſanguini: uel ꝙ nullibi ſit ĩ corpore ubi nõ ſit ſanguis: nam oſſa & nerui: ſanguinẽ non habent: quoꝝ anima ẽ forma ſubſtantialis: facta etiã ſupernaturaliter ſubitanea totius ſanguinis ablatiõe a corpore. ſine leſione cõplexionis membrorum: adhuc uideret ibi aĩa poſſe eſſe poſſentq; ſpiritus uitales & animales: aliquãto tpe ſufficere ad operationes ſuas: remoto toto ſanguine a corpore. & etiam ante primũ inſtans ꝓductionis aĩe in embrione ibi nõ fuit ſanguis: nec in illo inſtanti potuit generari: ſed aliquantũ tẽpus adhuc requirebať: igiť anima eſt apta nata eſſe in corpore ſine ſanguine. Dictum ergo illud philoſophoꝝ ꝙ ſanguis ſit ſedes aĩe uidetur intelligendũ ex eo ꝙ ad diſpoſitionem ſanguinis ſequitur diſpoſitio operationũ uitalium ita ꝙ ſi deficiat ſanguis: operatiões deficiunt: ſi ſanguis ſit optime diſpoſitus: operationes erunt ualidiſſime. ſi autem corruptus infectus aut aliter male qualificatus ſit: operationes uitales impediunť & deficiunt. & cauſa huius eſt quia inſtrumenta anime que ſunt ſpiritus uitales & animales quibus pro exercendis operationibus uitalibus anima corpore indiget: & ſine quibus nõ eſt apta nata illas facere. originaliter generãť ex ſanguine ſublimato: cõcurrente quodãmodo ſubſtãtia aeris. ꝓpterea ſanguis corruptus uel ueneno infectus: crudus ſeu indigeſtus non eſt aptus ad generationem ſpirituũ uitalium & animaliũ in epate aut in corde: nec per cõſequens eſt actus ad operationes eorũ. unde neceſſe quãdoq; eſt ex toto pro-

P

pter hoc deficiat compositum. Ad secundũ dicendu3 ut dicit Tho. pri. parte. q. cxviii. arti. ii. ꝙ in auctoritate illa ponit᷑ pars pro toto. i. aĩa pro corpe per figurã syno dochen. Ad tertiũ dicit᷑ ꝙ parentes nõ dant esse rationale quasi per defluxum: sed disponunt corpus in matrice ultima dispositione ad quam sequit᷑ de necessitate anima rationalis.

QVarta questiũcula est: si quas dicimus animas nõ sint anime sed demones: spiritus apostate inclusi corporibus ut ibi purgentur ut dixit Cyrillus. Ad quã aliqui simpliciter dixerũt ꝙ quas nos dicim⁹ in corporibus humanis aĩas: nõ sũt aĩe sed spũs reprobi & angeli apostate. i. demones in corpibus hũanis inclusi ut ibi purgentur: & dilabi dicuntur de corpore in corpus: ut si eos in uno corpore nõ penituisset nec fuissent purgati peniteret & purgarent᷑ in alio. Sed hec opinio ridiculosa est: & tripliciter errat. Primo quia ponit per penitentiã demones saluandos. Contra quod dicit᷑ Mathei xxv. Ite maledicti in ignem eternũ. Secundo quia ponit nõ esse animas contra illud Mathei. xi. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Tertio quia dicit demones includi in omnibus corporibus humanis quod dicere est insipientis. Concedere enĩ demones habitare ubi habitat spiritus sanctus stultum est. Sed spũs sanctus habitat in mentibus & humanis corporibus scd̃m illud prime Corinth. xiiii. An nõ scitis quia mẽbra uestra templũ sũt spiritus sancti: ergo opinio istorũ falsa & heretica est; & merito reprobanda.

Q Vinta questiũcula est: si aĩe organizato corpe suc-
cessiue simul creando & infundẽdo ex nichilo cre
entur a deo. Ad quã respondendo ponent' unum nota-
bile & due conclusiones. Notabile autẽ est q in matri-
ce siue embrione per actionem agentiũ. i. parentũ: dis-
ponit' materia & corpus ad susceptionem aĩe rationalis
cũ tota materia corporalis: agat ut instrumentũ uirtu-
tis spiritualis & precipue ipsius dei: & sic homo dispo-
nendo dicit' generare sibi simile. Deinde sit hec prima
conclusio: Aĩa intellectiua ex nichilo creat' a deo. & pro
batur: nã cum triplex sit agens. s. artificiale: naturale &
supnaturale. Actioni agentis artificialis de necessitate
substernitur ens in actu. Actioni autẽ agẽtis naturalis
subicit' ens in potentia. i. materia. Actioni uero agentis
supnaturalis de necessitare nichil subicit'. Cũ igitur aĩa
a tali agente creetur: ergo nulla preiacente materia: sed
ex nichilo deus eã creat. Secũda cõclusio: deus organi-
zato corpore actione parentũ: creando aĩam infũdit ĩn
corpore & infundendo creat & quidẽ in corpore maris
post quadraginta dies cõiter a conceptione prima. In
corpore uero femelle per octuaginta. Rationẽ autẽ di-
uersitatis in masculo & femina de infusiõe aĩe rationa-
lis assignat Plinius & dñs Dominicus tholosanus post
phõs sup Leuiticũ. xii. ca. Nã fetus masculinũ cõcipit'
ex semine calido in dextera parte matricis: que est cali-
da. Fetus autẽ femineũ ex semine frigido in sinistra pte
matricis. Frigidũ autẽ tardũ est & pigrũ in operatione
sua. Calidũ uero uelox: & ideo uirtus formatiua in uno

P

ſemine uelocius & citius mēbra organizat & format q̄ in alio. ꝓbat hanc cōcluſionē Auguſtinus libro de eccleſiaſticis dogmatibus ſic inquiens: Aīas hominū nō eſſe ab initio creatas inter ceteras intelligentias: nec ſimul omnes creatas ſicut Origenes finxit dicimus: nec cum corporibus ſeminari per coitū ſicut Luciferiani: & Cyrillus & quidam latinorum preſumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantū per coniugii copulam ſeminari. Creationē uero anime creatorē ſolū noſcere. eiuſq; corpus coagulari in uulua & compingi atq; formari: & formato corpore aīam creari & infūdi ut uiuat. Vltimo homo ex aīa conſtans & corpore: naſcit̄ & egreditur uiuus ex utero plenus humana ſubſtantia. Hec ille.

S Exta queſtiuncula eſt: ſi deus rationabiliter agat cooperans in animabas coitus illiciti. Ad quā ſic falſe arguunt aliqui: Si deus de foris infundit animas ut dictū eſt. & adducit phūs in libro de generatiōe animaliū. Deus cooperabit̄ in adulteriis: de quorū illicito coitu proles interdum generant̄. Ad hoc dicit̄ ſecūdū Tho. prima pte. q. cxviii. arti. ii. ad ultimū ꝙ ī actione adulterorū illud quod eſt nature bonū eſt: & huic cooperat̄ deus. Quod uero eſt inordinate uoluptatis malum eſt: & huic deus nō cooperat̄. Hec Tho. prima pte & dominus Iohānes de Turre cremata Cardinalis ſancti Sixti ordinis predicatorū ſuper decretum.

S Eptima queſtiūcula ē: quare deus creauit & creat animas quas nouit dānandas: & angelos quos nouerat lapſuros. Ad quā reſpondent primo theologi di-

centes: ꝙ q̄a dei prescia aīabus rationalibus creādis aut creatis necessitatē respectu operū suorū ad utrūlibet nō īponit sed magis reliq̄t eas ī manu cōsilii & arbitrii sui. Ideo licet præsciuisset deus aīas fore dānādas uoluit ni chilominus eas creare: q̄a sciebat etiā eas libere acturas quecūq; agerēt. Pro quo sciēdū ē ꝙ deꝰ prescit quedā esse futura de neessitate. i. ex cā neccessaria sicut solē ori ri cras. Quedā uero ex libera uolūtate ut hūc currē uel aliq̄d opari. Sol ergo necessario oriet̄ q̄a sic deus presciuit & ordinauit: & hō uolūtarie opabit̄: q̄a sic deus presciuit & preuidit. Illa ergo que sunt a causa necessario opante: necessaria sūt de necessitate. que uero a causa libere opante: uētura sunt libere: quia deus sic euenire instituit & presciuit. Verūtamen quoniā intellectus diuinus ab eterno cognoscit unūquodq; cōtingētiū nō solū ꝑut est in causis suis: sed etiā ꝑut est in esse suo determinato: q̄d. s. habet q̄n est in rerū natura: & tūc res certitudinaliter cognoscit̄. q̄n cognoscit̄ scd̄m ꝙ ē actu: ut patet in eo q̄ uidit sortē currere actu. Iō ab eterno intellectus diuinus certitudinaliter & indefectibiliter cognoscit unūq̄dq; futurū: sed ꝑpterea cōtingentibus & liberis actibus necessitatē nō īponit: sicut etiā si aliq̄s uideat aliquē facere rotā: necessario sequit̄ ꝙ ille faciat rotā: nec tn̄ uisus istius est causa ꝙ ille faciat rotam. Sic etiā preuidet: deꝰ istiꝰ mala opa: nec tn̄ ē causa q̄re ipse mala operet̄. Scd̄o respōdet ad hāc petitionē: & similiter ad illā de angelis malis Augu. xi. libro sup gen̄. dicens: Talia querētibus respōdeo: altitudinē cōsilii dei ego penetrare nō possū: & lōge sup uires meas negociū hoc esse

P

ꝓfiteor:melioribus sanctioribusq; aperiendū reseruatū
Verūtamē qa nos cōcedimus meliorē naturā rationalē
que oīno peccare nolit. Concedāt ergo talia querētes nō
esse malā creaturā que sic facta ē ut possit nō peccare si
uelit. Sicut ergo ratio uera docet meliorē eē naturā quā
ꝓrsus nullū delectat illicitū. Ita rō docet etiā bonā esse
que hēt in ptāte illicita cohibere. Ita ut nō solū de bo-
nis recteq; factis gaudeat: uerū ēt de prauoꝝ uitatiōe le
tet. Cū ergo talis natura esset bona: illa uero ī se melior
cur illā solā & nō potius utrāq; faceret dn̄s deus. Illa q-
dem iā est ī scīs angelis: hec ī scīs hoīb⁹. Qui ēt ab initio
ptes iniqtatis poti⁹ elegerūt: nō iō qa presciti erāt: creari
nō debuerūt: qa habuerūt ēt mali locū suū ī reb⁹. Tū ꝓ
decore uniuersi: tū ꝓ utilitate scōꝝ: cū ergo iusti p iiu-
stos: & pii p īpios ꝓficiūt. cur de⁹ sapiētissim⁹ nō creasset
ēt quos presciebat malos futuros. cur nō fecisset quos tā
multiplr̄ sciebat bonis ꝓfuturos & utiles ꝓ uoluntatib⁹
bonoꝝ excitādis & exercēdis atq; p sua puersa uolūtate
ad declarationē iusticie puniēdis. hec ille. Rōnabilissi-
me ergo sicut fecit de⁹ hoīem rectū relinquēs eū ī manu
arbitrii sui: ꝓponēs ei precepta & aquā & ignē: ut dicit
ecclesiastici. xv. ut apponeret man⁹ ad qđ uellet. ita suo
mō ab initio: oēs āgelos fecit rectos: & dedit eis sciā; &
uirtutē sufficiētē ad standū ī rectitudīe iusticie: & dimi
sit eos ī libtate respectu boni & mali arbitrii eoꝝ: & de-
creuit cōcurrē cū eoꝝ uolūtatib⁹ ad oēm actū bonū uel
malū quē elicitiue ꝓducere uellēt: & hoc quo ad actuū
ētitatē: & nō quo ad eoꝝ deformitatē. ita q. si sua libtate

declinarent in partẽ iusticie:in ipsorũ penis diuina ma nifestaret᷑ iusticia. Si uero mallent stare in rectitudine: largitas diuine misericordie in collatione excellentissi me felicitatis demonstraretur. Hec Henricus de Assia.

Quoniam uero illustris princeps teste Plinio maiore Benignũ est & plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. Notabo ꝓpterea nõnunq̃ in calcibus & pedibus questionum doctores & loca ex quibus elicitiue que scribo emũxerim & elicuerim.

Secundũ caput prime decadis.

SEcundũ caput est de immortalitate anime rationalis. Circa quod tres liquefient questiunculе. Prima erit: si anime rationales sint immortales & incorruptibiles. Secũda: si uas hoc fictile corpus humanum anime perfectibile corruptum & incineratũ resurget iterũ & uiuificabit᷑. Tertia cum resurrectio corporũ secundũ fidẽ in fine mundi sit futura. Petit᷑ si ueꝝ sit ꝙ mũdus habeat termíari.

PRima questiũcula huius secundi capitis est: si aĩe rationales sint immortales & incorruptibiles. Ad quam uidet᷑ primo respondendũ negatiue. Nã primo Salomon dicit ecclesiastes. iii. Vnus est interitus hominũ & iumentorũ: & equa utriusq̃ cõditio: sed illa simul corpore & anima intereunt: ergo. Item primo celi dicit philosophus: Illud quod nõ semp fuit: ĩpossibile est habere uirtutem semp essendi: sed aĩa non semp fuit: ergo & cetera. Item quorũ nõ est unũ esse: nõ potest alterũ corrũpi quin & alterũ corrũpat᷑: sed corporis & anime

P

ſicut materie & forme in cõpoſito eſt unũ eſſe:ergo. Itẽ Alexander grecus ut recitat cõmẽtator.iii.de aĩa.& Albertus in libro de origine aĩe:Dixerunt aĩam rationalẽ eſſe generabilẽ & corruptibilẽ more aliarũ formarũ naturaliũ: per nobiliſſimaꝫ mixtionẽ qualitatũ primarũ: & diſſolutionẽ eiuſdem mixtionis. Item Plinius libro vii.ca.lv.naturalis hiſtorie dicit:de aĩabus facilius certiuſqꝫ eſt ſibi queꝗ credere ac ſpecimen ſecuritatis ante genitali ſumere experimẽto. Sed in contrariũ eſt Ariſtoteles.xii.methaphiſice ubi dicit: oĩs forma corrumpitur corrupto eo cuius eſt forma preter aĩam ĩtellectiuam. Et primo de aĩa dicit: Intellectus uidetᷣ ſubſtãtia quedã eẽ & nõ corrũpi.Et D io.i iii.ca.de diuinis nominibus dicit:aĩe hũane habent ex bonitate diuina ꝙ ſint intellectuales & ꝙ habeãt ſubſtantialẽ uitã & incõſumptibilem. Pro ſolutione huius petitionis relictis theologis qui in hac parte poſſent eẽ ſuſpecti: probabitᷣ animarũ ĩmortalitas rationibus naturalibus:auctoritatibꝰ gentiliuꝫ: & exemplis.Primo ſic: Omne illud quod eſt alienũ ab omni materia & corruptione corporali eſt immortale & ſempiternũ:Sed oĩs aĩa rõnalis eſt huiuſmodi.ergo oĩs aĩa rõnalis eſt ĩmortalis.Argumẽtũ ẽ in primo prime:Maiorẽ uero ꝓbat phũs.vii.metha.ubi oſtẽdit rerũ corruptionẽ eſſe ꝑticipatiõe materie dicẽs: Materia eſt ꝑ quã res põt eſſe & nõ eſſe.i. corrũpi & nõ corrũpi.Et primo phiſicoꝝ dicit: Materia eſt primũ ſubiectum unicuiqꝫ entiũ ex quo fit aliqd cũ inſit. Propter hoc phũs primo de celo cõcludit celũ eſſe ĩcorruptibile

qa nec materiā hēt nec subiectū ex quo fiat. Hic Auer-
roys prīo phisicoꝝ dicit: Ex hoc declarabit̄ ꝙ corpa ce-
lestia oīno nō habeāt materiā: qa tūc essent generabilia
& corruptibilia. Nichil enī est aliud cā generationis &
corruptiōis q̄ materia prima ꝓpter nō esse inclusū ī sub
stantia eiꝰ. Minorē uero ꝓbat Anaxagoras dicēs: aīam
esse īmortalē: īmixtā: īpassibilē. s. passiua corruptiua nō
pfectiua. Hec rō ē Scoti in quarto sniaꝝ. Scđo hoc idē
ꝓbat̄ sic: Nulla forma corrūpit̄: nisi uel actiōe cōtrarii:
uel corruptiōe sui subiecti: uel ꝓpter defectū sue cause.
Per actionē qdeꝫ cōtrarii: sicut calor destruit̄ p actionē
frigidi. Per corruptionē sui subiecti: sicut destructo ocu
lo: destruit̄ eius uisus: uel uirtus uisiua. Per defectū aūt
cause: sicut lumē ī aere deficit deficiente solis pn̄tia: que
erat eiꝰ cā. Sed aīa corrūpi nō pōt a corruptiōe cōtrarii:
qa ei nō est aliqd contrariū: cū p intellectū possibilē sit
ipsa omniū cōtrarioꝝ susceptiua. nec p corruptionē sui
subiecti cū aīa hūana sit forma nō dependēs scđm esse a
corpe. Sed nec ꝓpter defectum sue cause: qa cām nō hēt
nisi eternā: cū a solo deo creet̄: ut ꝓbatū ē: ergo aīa intel
lectiua nullo mō pōt corrūpi corrupto corpe. hec Tho.
ii. cōtra gēti. ca. lxxviii. Tertio sic: phūs pri. &. v. phisi.
dicit oēm transmutationē & alterationē eē inter termi-
nos cōtrarios. unde dicit ī pri. phisicoꝝ: Oēs igit̄ princi
pia cōtraria faciūt. &c̄. Tūc sic: Si naturaliter aīa ueni-
ret ad nō esse p essentiā: esset alterabilis: cū alteratio sit
preuia corruptiōi. Sed ipsa nō ē alterabilis: cū q̄litates
cōtrarie inter quas ē alteratio sint accidētia insepabilia

P

materie prime:& corpoꝝ elemẽtatoꝝ. Vnde & cõmẽta. ii. phisicoꝝ cõmẽto. xv. noĩat has qualitates essentialia accidẽtia materie:a qua materia:aĩa ẽ oĩno aliena:ut ꝓbauit prima rõ:ergo idẽ qđ supra. Itẽ q̃rto sic:Aristoteles primo & secundo de celo. & tertio de anima dicit: ꝙ deus & natura nichil agũt frustra. Et in. ii. phisicorũ dicit᷑:Vanũ esse cũ nõ fiat. Cũ igit᷑ sint due potẽtie nr̃e uniuersales. s. intellectus & uolũtas ꝓducte ad cõsequẽdum primũ uerũ & sũmũ bonũ. & hic non acquirant᷑: ut experientia monstrat:quia qđ est tpale uere beatũ & felicẽ facẽ nõ põt:ergo necessariũ erit aut ꝙ iste potẽtie sint frustra: aut ꝙ sit dabilis alia uita in q̃ cõsequamur obiecta nr̃a:qđ est ĩpossibile si post hanc uitã ĩmortales nõ remanerẽt animi. Quinto sic:cõditiones recipiẽtis & recepti debẽt ꝓportionari:sed uniuersalia que recipiunt᷑ in aĩa sũt ĩmortalia & incorruptibilia. primo posteriorũ. ergo etiã aĩa intellectiua. Sexto idẽ ꝓbat᷑ sic:qa si aĩa esset materialis nõ esset intellect⁹ reflexiuus supra se: nec uniuersaliũ cognitiuus. Qđ si dicat᷑ ꝙ licet ꝑ se aĩa nõ corrũpit᷑ cũ nõ habeat materiã:corrũpit᷑ tñ ꝑ accidẽs ad corruptionẽ corꝑis subiecti ꝓpinq:sicut alia accidẽtia & forme substãtiales siue naturales. Ad hoc dicit᷑ ꝙ illđ dicit᷑ ꝑ accidẽs corrũpi ad corruptionẽ alteri⁹: qđ nõ põt esse sine illo:& a quo depẽdet quãtũ ad eẽ & cõseruari:ut pȝ de accidẽtib⁹ & formis nãlib⁹. Nũc autẽ aĩa rõnalis põt esse sine corꝑe:cũ separet᷑ a corꝑe tanq̃ ꝑpetuũ a corruptibili. iii. de aĩa. & sola ĩter formas nãles sit forma & suƀa:& maiorẽ depẽdẽtiã hẽat corp⁹ ab aĩa q̃

ecõuerso: cũ aĩa corpori cõparet̃ ut causa formalis effi-
ciens & finalis. ii. de aĩa. Nũc ponẽde sunt auctorita
tes phõꝝ & gentiliũ. Et primo Platonis de quo sic dicit
Aug⁹. ix. de ciuitate dei. ca. ix. Plato enĩ cũ de humanis
animis ageret inquit: Ipse misericors de⁹ mortalia illis
uincula faciebat. Ita ergo hoc ipsũ ꝙ mortales sũt hoĩes
corpe: ad misericordiã dei patris ptinere arbitrat⁹ est: ne
semp hui⁹ uite miseria tenerent̃. Et Lactanti⁹. iii. li. In-
stitutionũ: Multi inqt phõꝝ librũ de ĩmortalitate: quẽ
Plato scripsit: legẽtes: se ꝓpriis manib⁹ necauerũt: tanq̃
post mortẽ in celũ migraturi essent. Et Aristoteles. iii.
de aĩa dicit de intellectu agẽte & passiua potẽtia que ẽ
intellect⁹ possibilis nichil adhuc manifestũ est. Sed ui-
det̃ gen⁹ alterũ aĩe ꝓpter sui incorporeitatẽ: & hoc su-
pra genus intellectiuoꝝ: cõtingere separi uidet̃ ab aliis
potẽtiis tanq̃ ppetuũ a corruptibili. Item primo de aĩa
inqt: intelligere & cõsiderare corrũpunt̃ interiori quo-
dam. s. fantasmate corrupto. Ipsũ aũt intellectũ ĩpossi-
bile est corrũpi. Et subdit: Intellect⁹ aũt ẽ quid diuinũ
& ĩpassibile. s. passione corruptiua. Et cõmenta. sup. iii.
de aĩa cõmẽto. xxii. dicit: Patet ex uerbis Aristote. ꝙ ali
que ptes aĩe nõ sunt abstracte a subiecto: ĩmo generant̃
& corrũpunt̃ eo corrupto. Intellect⁹ aũt est abstractus a
subiecto & nõ generat̃ nec corrũpit̃ cũ illo. unde intel-
ligentie celi simpliciter sunt abstracte a corpe: quia nec
informãt corp⁹ nec corpori inherẽt. forme uero educte
de potẽtia materie sũt corpori simpliciter cõiuncte. s. p
inherentiã & p informationẽ: & iõ corruptibiles sunt.

P

Aía uero intellectiua medio mõ se habet: qa aliquo mõ cõiũgit̃ corpi. s. p informationẽ & aliquo mõ abstrahit̃ ab illo. s. p inherentiã. & hec est bona phía. Quid uult ergo dicere phũs: Separat̃ hoc ab hoc tãq̃ ppetuũ a corruptibili: nisi q̃ aía corrupto corpe remanet incorruptibilis. Itẽ Auicẽ. ix. metha. ca. vii. dicit: Lex nostra quã tradit machumet⁹ ostẽdit pfectionẽ felicitatis & miserie que sũt scd̃m corpus. Sed ẽ alia pmissio que apprehẽditur intellectu que erit ĩ cõiunctiõe prime & sũme ueritatis. Et Algazel in suo tractatu de naturalib⁹ dicit: Cũ aía sepata fuerit a corpe durabit ei⁹ coherẽtia cũ intelligentia agente: & delectabit̃ delectatiõe cuius esse explicari nõ põt. Et Albert⁹ magn⁹ sup primo de aía differẽs aduersus eos qui aíam ponebãt corruptibilẽ sic inquit: Sed id qđ uidet̃ hanc dubitationẽ destruere ẽ qđ ab antiquo termegisto & nũc a diuinis & ĩcantatorib⁹ asserit̃ q̃. s. spũs quos angelos aut demones uocãt: & aíe exute a corpibus suis mouent̃ de loco ad locũ. Cuius ueritatẽ & nos experti sumus in magicis. Et Cicero de sono Scipionis: & Sexto de republica introducit maiorẽ Scipionẽ minorẽ alloquentẽ: dicentẽq;: Sed quo sis affricane alacrior ad tutandã rẽpublicã sic habeto oíbus q patriã cõseruauerint aut auxerint certũ esse in celo & definitũ locũ: ubi beati euo sempiterno fruũt̃. Et in libro de senectute ĩtroducit Socratẽ apud Platonẽ dicentẽ: Quid multa: sic michi persuadeo: sic sentio. Cũ tãta celeritas animoꝝ sit: tanta memoria preteritoꝝ: futuroꝝ prudentia. Tot artes: tante scíe: tot inuenta: nõ posse eã naturã

que res eas cōtinet esse mortalē. Et in fine de senectute inqt: E uita ita discedo tanq̄ ex hospitio: nō tanq̄ ex domo. Cōmorandi enī natura diuersoriū nobis nō habitā di dedit. O preclarū diem cum in illum animorū concilium cetumq; proficiscar. Et cum ex hac turba & colluuione discedam. Proficiscar enim nō ad eos solum uiros de quibus ante dixi. Sed etiam ad Catonem meum quo nemo melior uir natus est: nemo prestātior. Cuius a me corpus crematum est: quod contra decuit ab illo meum. Et Cirus maior moriens dixit filiis apud Xenophontem ut patet ubi supra. Nolite arbitrari michi carissimi filii me cum a uobis discessero: nusq̄ aut nullu; fore. Nec enim dum eram uobiscum animum meū uidebatis. Sed cū essem in hoc corpore ex hiis rebus quas gerebam intelligebatis. Eūdem igitur esse creditote & si nullū uidebitis. Nec uero clarorū uirorū post mortē honores pmanerēt si nichil eorū ipsorū animi efficerēt: quo diutius memoriā sui teneremus. Michi nunq̄ psuaderi potuit: Animos dū in corpibus essent mortalib⁹ uiuere: dū exissent ex hiis emori. Et Herodot⁹ libro. v. inquit: Traces uerū circa natalia suoꝝ atq; ohitus hoc factitant: edito puero ppinqui eū circūsedētes cōploratione psequunt̄: recēsentes quascūq; necesse est illi q̄ uitā ingressus sit ppeti hūanas calamitates: hoīem fato functum p lusum: atq; letitiam terre demandant referētes q̄ malis liberatus in omni sit felicitate. Idem ponit Valerius libro. ii. Rubrica prima. Item Salustius in Catellinario inducit Catonem & Cesarem loquētes de pe-

P

nis animarũ ſeparatarũ. Et Valerius libro.ii. Rubrica
prima inquit: Immortalitatem animorum mos gallorum
approbat: qui pecunias mutuatas apud inferos ſe rece-
pturos ſperant. Et Virgilius in ſexto Eneydos dicit: ani
mam poſt ſeparationẽ ſubiectam iuſticie diuine: & pro
ut in uita geſſit: ſic poſt deceſſum recepturã dicens: Er-
go exercentur penis ueterumq; malorum. Supplicia ex
pendunt: alie panduntur inanes. Suſpenſe ad uentos:
alie ſub gurgite uano. Infectũ eluitur ſcelus: aut exuri-
tur igni. Quiſq; ſuos patimur manes exinde p amplũ.
Mittimur eliſium & pauci leta arua tenemus. Et Oui-
dius ponit animorũ ĩmortalitatẽ maxime in nono me-
thamorphoſios: quando excellentes uiros ponit deifica
tos. Et cum ibidem introducit mortem Herculis & Io-
uem ſic dixiſſe: Nec niſi materna uulcanũ parte nepo-
tum: ſentiet. eternũ eſt a me quod traxit & expers. Atq;
immune necis nullaq; domabile flãma. Et Seneca pri-
ma tragedia: introducit Theſeum redeuntem de infer-
no & amphitrionem alloquentem: dicentemq;: Quiſ-
quis eſt placide potens: dominuſq; uite ſeruet innocuas
manus: & incruentum ditis imperium regat. Animeq;
parcat: longa permenſus diu: felicis eui ſpacia. Vel celũ
petit uel leta felix nemoris Eliſii loca. Certus incluſos
tenet locus nocentes. Vtq; fert fama ĩpios ſupplicia un-
dis ſeua ppetuis domãt. Et in fine opis dicit: Morte ca-
rent aĩe. Et Iuuenalis ſatyra.ii. monet eſſe bñ faciendũ
metu ĩferorum ubi aĩe poſt mortẽ ppetuo cruciabũt dicẽs
Eſſe aliquos manes & ſubterranea regna. Et comptũ &

ſtigio ranas ingurgite nigras. Atq; una tranſire ſimul tot milia cimba. Nec pueri credũt niſi qui nõdũ ere lauant᷑. Sed tu uera puta. Et cõcludit infra: Illuc heu miſeri traducimur arma quid ultra &c̃. Nũc uero apponamus exempla phõꝝ quoꝝ aliqui credẽtes aĩas ĩmortales ſe ultro necauerũt: quorũ aliquos Lactãtius libro tertio. ca. xv. Inſtitutionũ adducit dicẽs: Multi uero ex hiis qui eternas eſſe aĩas ſuſpicabantur tanq̃ in celo migraturi eſſent ſibi ipſis manꝰ iniecerũt: ut Cleantes Eliſippus Zeno & Empedocles qui ſe in ardẽtis ethne ſpecu intempeſta nocte deiecit: ut cũ repente nõ apparuiſſet abiſſe ad deos crederet᷑. Et ex romanis Cato cũ legiſſet Platonis librũ qui eſt ſcriptus de eternitate animoꝝ ad ſummũ nephas: phĩ auctoritate cõpulſus eſt: & Ambrachiades cũ eundẽ librũ perlegiſſet: altiori loco ſe dedit precipitẽ. Et Cleobrotus ut ĩmortalitatẽ quã etiã in libris Platonis legerat cõſequeret᷑: ſeipſum ĩpegit ĩ mortem. hec ibi. Hac expectata & credita ĩmortalitate animorũ. Veteres illi magno & excellẽti ingenio phĩ antiquiq; romani obitus ſuoꝝ: caſuſq; nature modice quidẽ & equo aĩo admittere ſũt conati. Telamon enĩ & Anazagoras phĩ: cũ filios amiſiſſent: nõ ampliꝰ lugendũ duxerũt. Pericles & Zenophõ ſocratici: alter amiſſis duobus filiis coronatꝰ in contiõe diſſeruit. Alter ſacrificans cũ filiũ audiſſet ĩ bello occiſuꝫ: coronã depoſuit: poſtea uero quom illũ fortiter ĩ acie dimicantẽ repperit concipiſſe. coronã quã depoſuerat reaccepit. Et Socrates ſpe ĩmortalitatis adductꝰ nullũ ad iudiciũ capitis queſiuit

P

patronum. Cumq; mortiferum manu teneret poculum talia uerba emisit. Nõ se credere moriturũ: sed mortem cum uita cõmutaturũ quisq; iudicasset. Et Solonis quidem sapientis eulogiũ est quo rogabat' uelle suam mortem dolore amicorũ lamentisq; uacare. Et Ennius suis dicere consueuit: Nemo me lachrymis decoret: neq; funera flere fas sit. Nam uolito docta per ora uirũ: nõ esse lugendam mortem quã sequit' imortalitas. Hinc & ex Romanis. Q. maximus: filium efferens consularem: lachrymas nõ emisit. Et Mar. por. Cato. pretoris designati filii mortem siccis oculis tulit. Mar. Hosti. puluillus edes iouis in capitolio dedicans nuncianti mortẽ filii: nichil aliud ad eũ a ꝓposito auersus q̃ ut cadauer efferri iuberet. Lucius paulus septem diebus inter duorum exequias filiorũ triumphans urbem ingressus est. Sed quid hominũ exempla propono. Cignus dicatus apollini quod ab eo diuinationẽ habere uideatur: prouidẽs nichil mali esse in morte cũ cantu moritur & uoluptate. Inde ẽt uolũt q̃plurimi ꝙ idcirco corpa mutoꝝ animaliũ occisa nõ timeamus. corpora uero humana mortua formidemus: quia imprimis nichil post mortem remanet: in corporibus autẽ humanis lateat dicũt nescio quid nũmis. Hinc canoniste. xxiiii. q. iii. c. si habes. dicunt: Si una anima sine baptismate de corpore exeũdo perierit innumerabiliũ mors corporũ huic damno nõ potest comparari. Et Iurisconsultus. C. de sacro sanctis ecclesiis. l. sancimus nemini licere. &. ff. de carboniano edicto. l. prima. dicit ꝙ potius sit consulendum anime

quã corpori:quia ubi maius periculũ:cautius est proui dendũ. Sed obsecro preter ea que a philosophis: oratoribus & poetis dicta sũt:& plura adduci possent. unde tanta ab antiquis legũ obseruãtia:templorũ:statuarũq; erectio:unde tot funera sumptuosa: tot deorũ pietates. Certe omnia ex sola sperata: ĩmo certissima animorũ ĩmortalitate. Propterea Cicero concludens in de somno Scipionis: animorũ ĩmortalitatẽ dixit.ĩmo uero uiuũt qui e corporũ uinculis tanq̃ e carcere euolauerunt. Nostra uero que dicit᷑ uita:mors ẽ. Nũc o illustris prĩceps adducam ex Herodiano greco carptim quemadmodũ Romani ut animorũ ĩmortalitatem ostenderent:imperatorũ manes post funera inter deos referebãt. Mos est Romanis Herodianus inquit: Imperatores sic cõsecrare:referreq; inter deos. Quippe certã imaginem defuncto simillimã: uestibus instratam aureis: super lectum eburneũ in regie uestibulo proponũt. A leua quidẽ senatus oĩs uestibus atris amictus. A dextera uero matrone honorabiles: clareq;: etiã uestibus exilibus indute. Post uero septem dies nobilissimi iuuenes & lectissimi lectum humeris attollũt: inuectũq; per uiam sacrã deferunt in forũ:ubi magistratus Romani:deponere imperium consueuerũt. Erant circa lectũ gradus ad scalarum similitudinem:ĩ quibus altera ex parte puerorũ & feminarũ chorus hymnos poemataq; lamentabili carmine in defunctum modulabant᷑. Inde extra urbem in campũ marciũ lectus deferebat᷑. Assurgebat hic suggestus quidã.i.pulpitus: in tabernaculi forma cõpactus:

P

materia ingentiũ lignorũ oppletus ad intra fomitibus aridis:auro uero uariisq; picturis extra ornatus. Supra hunc pulpitũ alter erat minor forma: sed ornatu psimilis. Tertiusq;:item & quartus semp iferiore cõtractior: ac deinceps alter donec ad extremũ q erat omniũ breuissimus perueniret. Posses eius edificii formã cõparare turribus hiis que iminentes noctu igne prelato: naues in tutas statiões dirigunt(pharos uulg⁹ appellãt) Igit̃ lecto in secundũ tabernaculũ sublato: gens oĩs & ciuitas:aromata & suffimenta oĩs generis: fructus:herbas:succos oĩs odoratus cõquirũt: atq; semp aceruatim effundunt. Tum circa edificium:adequ[illegible] ordo uniuersus equestris:lege quadam & recursu motuq; pirritico. Demũ facem capit imperii successor: eã admouet tabernaculo: tum ceteri undiq; ignem subiciunt:cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramẽtisq; referta:igni ualido corripiuntur. Moxq; ab extremo minimoq; tabernaculo: tanq̃ e fastigio quodã simul cum subiecto igne aquila dimittitur:que in celum creditur ipsam principis animam deferre. Ac iam ex illo una cum ceteris numinibus imperator colitur. Hec ille. Nunc ad argumenta respondetur: & ad primum dicitur ꝙ Salomon ibi loquitur ex persona insipientium & epicureorũ: ut dicit Tho. prima par. q. lxxv. Et similiter respondetur ad illud Sapientie. ii. Dixerunt impii apud semetipsos non recte cogitantes:exiguum & cum tedio est tempus uite nostre:& nõ est agnitus qui sit reuersus ab inferis: quia ex nichilo nati sumus:& post erimus quasi nõ fuerimus. Ad secundũ dicit̃ ꝙ anima nõ habet uirtutem

ad essendũ semper·i·sine principio & sine fine·sed sem per·i·sine fine·tantũ habet uirtutem ad essendum· Primo modo accipit phũs in de celo· Vnde ut dicit Scotus in quarto hoc aduerbiũ semper in predicato dicit principiũ & finem·a parte aũt subiecti positum:dicit tantũ finem· Ad tertium dicendũ ꝙ sicut cõmentator dicit in tertio de aĩa· Intellectus nõ eodem modo dicitur forma sicut alie forme materiales & naturales· Nã anima cum habeat esse absolutũ: ut eius operatio ostendit: nõ est per esse cõpositi:sicut alie forme materiales:quin potius compositũ est per esse aĩe· Et ideo corrupto corpore nõ corrumpitur per accidens anima sicut alie forme que nõ sunt nisi per esse compositi: & ꝓpter hoc quãdo aĩa separatᷣ a corpore bene desinit esse forma:sed nõ desinit esse essentia:quod formis naturalibus nõ conuenit Ad quartũ respondet Albertus ubi supra in opponẽdo dicens:ꝙ solus Alexãder peripateticus ab omnibus peripateticis degenerauit dicens: animã rationalẽ cum corpore interire· Ad quintũ ipsius Plinii respondetᷣ ipsum tanꝗ ꝓphanũ negando·uel ꝙ dixerit illud recitatiue & nõ assertatiue: Ergo cũ ecclesiastes ultimo concludamus· Cũ moritur homo & diuiditᷣ aĩa a corpore: reuertitᷣ puluis in terram suã: & spũs redit ad deũ qui fecit illũ· cuius sententiam confirmat Lucretius dicẽs Cedit idem retro quod fuit ante de terra·Sed quod missum est ex superis rursum celi fulgentia tẽpla receptãt·

S Ecunda questiuncula est: si uas hoc fictile corpus humanũ anime ꝑfectibile corruptũ & incineratũ

P

resurget iterum & reuiuificabit. Ad quã respondendo dicendũ est: q multi phi qui imortalitalitem animorũ posuerunt: uiuificationem tamẽ corporũ & illorũ eandem numero resurrectionẽ: ut dicit Augustin9. xii. de ciuitate dei. c. iiii. Nullo modo potuerũt credere: muniẽtes se rationibus: auctoritatibus: & exemplis. Prima ratio eorũ talis est: Agens naturale nõ agit nisi per motũ uel mutationẽ. Motus autem & mutatio interrupta redire idem numero nõ potest. Nam interruptio motus & iteratio eius repugnat cõtinuitati & unitati illius: ut patet in esse generationis hoĩs: & esse ipsius resurgentis Nõ ergo terminus eius potest redire idẽ numero. Hãc rationẽ ponit Scotus in. iiii. d. xliii. Et dñs Egidius romanus in cõmẽto quĩti phisicorũ. ubi ponit phũs exemplum de sanitate cõtinuata in mane: interrupta in meridie: quam dicit nõ esse eandẽ numero cum reddita in uespere. Item scdo sic: Natura semp per formã aliquã operat: nam principiũ cuiusq; operatiõis est aliqua forma. primo celi. Ignis enim agit p calorem. Artifex uero p formam in mẽte. Sed corruptũ amisit illud quod poterat esse principium actiõis: ergo nõ potest redire: nec a se cum nichil possit seipsũ generare & educere de potentia ad actum. Nec ab alio quia sic genitũ esset generanti: nõ solum idem specie: sed idem numero. Hec ratio est sancti Tho. iiii. contra gentiles. Item tertio sic: Deus nõ potest facere preterita nõ fuisse preterita: nam hoc solo priuat deus. ut dicit phũs. vi. ethicorũ. de mente agatonis ingenita facere que facta sunt: ergo nõ põt

corpa corrupta & preterita & dissoluta resuscitare: qa faceret nō solū preterita non fuisse preterita: sed ea esse p̄ntia. Nūc idē ꝓbat̃ auctoritatibus: & primo ecclesiastes. iii. dicit̃: Vnus est interitus hoīuȝ & iumentorū: & equa utriusq; cōditio: sed iumēta nō resurgent: ergo. Et Iob. xviii. Homo cū dormierit nō resurget donec alteret̃ celū: sed celū nūq̄ alterabit̃ cū sit incorruptibile: ergo. Et phūs. viii. metha. Negat uinū ex aceto redditū ī uinū: etiā īmediate esse idē: nec numero nec spē. Nam oportet pri⁹ resolutionē fieri ad materiā cōem. Et Auicenna dicit. iii. sue metha. q̄d annichilatū est nō reuertit̃: sed forme corporū humanoꝝ ultimo annichilant̃: qa nichil de illis remanet nisi materia prima. ergo. Itē in postpredicamētis dicit̃: A priuatiōe ad habituȝ nō ē regressus. Q̄d intelligit̃ scd̄m Scotū de priuatiōe subsequēte formā: nō formā precedēte. Et Plinius libro. vii. naturalis historie. ca. lv. dicit: Resurrectio corpoꝝ quedam uanitas est. Et cōmentū de asseruādis corpibus hominū ac reuiuiscēdis ꝓmissū a Democrito: q nō reuixit ipse: maliq; ipsa demētia sit reiterari uitā: mortēq;. Hec ille. Exemplo etiā patet: nā alique natiōes uescunt̃ carnibus humanis & solū tali nutrimento nutriunt̃: ergo hec caro in eo quē nutriuit resurget: & non in comesto: ergo saltim nō erit uninersalis resurrectio corpoꝝ: ut dicunt christiani. Hec tho. iiii. contra genti. ca. xviii. Q̄d aūt alique natiōes uescant̃ carnib⁹ hūanis: patet p Hieronymū cōtra Iouinianū dicentē: Quid loquar de ceteris nationib⁹: cū ipse adolescentulus uiderim in galliā: scotos gentē britanicā: hūanis uesci carnibus. Et cū per

p

siluas porcorũ gregẽ: & armentorꝝ pecudũq̧ reperiant: pastorꝝ nates & feminarũ papillas solent abscindere: & has solas ciborꝝ delicias arbitrari. Et Massagetes & derbices miserrimos putãt q egrotatiõe moriunt̃: sed parẽtes & ꝓpinquos cũ ad senectã uenerint iugulatos deuorant: rectius esse dicẽtes: ut a se potiusq̃ a uermib⁹ cõsumenť. Hec ille. Sed in cõtrariũ est Innocenti⁹ tertius ca. i. extra de sũma trinitate & fide catho. ubi dicit: oẽs cũ suis ꝓpriis resurgent corporib⁹ que nũc gestãt ut recipiant oẽs scd̃m opera sua: siue bona fuerint siue mala. Idem habet̃ multis aliis locis utriusq̧ testamenti: & in sacris doctoribus fidelibus. Pro responsione sciendũ est ꝙ multi ex antiquis & modernis solo noĩe christiani attendẽtes principia sola phĩe que fundant̃ in uirtute nature: que semel corrupta ex toto: eadẽ numero reparare nõ põt: exciderũt a fide. Nã ĩ primis scribit̃ Actuũ xvii. predicante Paulo resurrectionẽ athenis quidã phi epicuri: & stoici dicebant: Quid uult hic seminator uerborũ: nouorũ demoniorũ annũciator est: & duxerũt eũ ad ariopagũ: & cũ iterũ predicaret corã rege agrippa resurrectionẽ. Fest⁹ phũs maxim⁹. uoce magna dixit: insanis Paule: multe lr̃e te ad insaniã cõuerterũt. Ibidẽ ca. xxvi. Saducei ẽt resurrectionẽ nõ credẽtes cũ christo in palestra fuerũt ꝓponẽtes historiã mulieris septem uiros habẽtis. Luce. xx. Similiter philetus & Hymeneus. ex eadẽ cã negauerunt resurrectionẽ ut inqt Paulus. ii. ad thimotheũ. ii. Et cũ contra eos textus Iohãnis adduceret̃. Ioh. vi. Venit hora & iã nũc est qñ mortui audient

uocem filii dei:& qui audierũt uiuent. Respondebãt ꝙ illud intelligebatur de resurrectione spũali animarũ in baptismo in fide & obedientia. Illãq; iam factã cũ diabolo & pompis eius abnegamus: christo fide inherẽtes in baptismate. Q đ si contra eos argueret' ut Paulus. ii. ad corintheos. v. arguit dicendo: Si resurrectio mortuorũ nõ est: nec christus ergo resurrexerit. Respondent ꝙ christus de gracia speciali quã solus habuit ratione sue diuinitatis: que nunq̃ seperata fuit a corpore eius in sepulchro: nec ab eius anima i limbo: nec a sanguine effuso tunc in cruce & in terra & iterum assumpto in resurrectione: excitauit se a mortuis idem unmero ꝓpria uirtute quã nulli alteri a christo põt cõuenire. Ideo i christo resurrectionem concedũt: in aliis uero nõ. Dixi aũt hic ꝙ diuinitas nunq̃ fuit separata a corpore: anima & sanguine intelligendo unione ꝑsonali: bene tamen fuit separata unione integrali nature: qua uniõe aĩa unitur corpori. ut declarat sanct⁹ Tho. ter. par. q. lii. Origenes similiter ut adducit Hieronymus ad pãmachiũ contra Iohannẽ hierosolymitanũ episcopũ: Resurrectionẽ corporũ negauit ꝓpter illud Pauli prime corinth. xv. Caro & sãguis regnũ dei nõ possidebũt. Si enĩ dicit Origenes eadẽ ossa caro sanguis idẽ uultus & mẽbra totiusq; corporis particule resurgent ĩ nouissimo die: ut simplices & philosartes. i. amatores carniũ dicunt. Consequẽs est dicere ꝙ a nobis sit comedendũ: bibẽdũ: digerendũ: ducende uxores: liberi ꝓcreandi. aliter enim frustra ibi essent iste potentie. Item Martion. apelles. ualentinns.

p

Manes: salutem tantũ tribuerũt animabus: corporis uero·i·carnis resurrectionem penitus negãtes: eam tantũ putatiuã & fantasticam concedentes· Frustraq; dicunt nos ad exemplũ domini resurrecturos·Cum ipse quoq; dñs in fantasmate resurrexerit· Et nõ solum resurrectio eius: sed ipsa natiuitas putatiue magis uisa sit q̃ fuerit· Iohãnes etiã & Rufinus dicunt: q; anima cũ hoc fedus caducumq; corpusculum: dei iussione dimiserit: corpora humana redibunt ad materie sue antiquas substantias·Carnes in terram: alitns in aera: aqua in humorem calor ad ethera·Nam unũquodq; resoluit' in hiis ex q; bus componit'·vi·phisicorũ·Nunq̃ tamen dicũt eadem corpora in antiquã speciem redire: nec posse ex toto eadem esse que fuerunt·Et ponunt exemplũ: nam si sextarium lactis aut uini mittas in pelagus: uelisq; rursũ separare uinũ aut lac quod fusum fuerat: nõ poteris·Licet uinũ & lac que fuderas nõ perierint· Sic dicũt substantiam carnis & sanguinis nõ perire quidem in originalibus materiis: nunq̃ tamen in antiquã speciem redire posse· Nõ ergo dicunt corpora nostra pristinam recipient uilitatẽ: ut·s·carnes: ossa: sanguis & mẽbra resurgant: & tonsore egeamus ꝑ unguib⁹: libidines effluant: inferiores partes stercora emittãt· Sed aliud nobis erit ethereum & spũale corpus quod nec tactui subiacebit: nec id oculus uidebit: pondere nõ grauabit': & ꝑ locorũ uarietate in quib⁹ futurũ est nõ mutabit'·Hii sunt fere omnes hereticorũ in tanta diuersitate de resurrectione corporũ errores Nũc aũt ex sacra scriptura doctoribusq;

fidelibus ponēda est de dilapsorū in cinerē corporū re-
generatiōe uera & catholica sñia. & deinde prescriptis
obiectis respondebit. Ad cuius euidentiā ponit̃ scd̃m
theologos in.iiii.suiaꝝ.d.xlvii.&.xlviii. hec conclusio
uniuersalis. Q̃d oēs hoīes mundi:preteriti:presentes:&
futuri:boni & mali: cuiuscūq; secte:status: cōditiōis:&
etatis fuerint:in nouissimo die resurgēt cū corpib⁹suis:
& reddēt de factis ꝓpriis rationē. Que cōclusio ꝓbabit̃
rōnib⁹:auctoritatib⁹ & exemplis. Prima rō sumit̃ ex aīe
rationalis cōditione. Forma enī que est per se subsistens
& ad beatitudinē ordinata:ꝑ ipsam potentiā & beatitu
dinē ꝑficit̃. Sed aīa humana cū sit forma & actus: habi
tudinē habet ad potentiā siue ad corpus cuius ē actus.
ii.de aīa. Ergo uel oportet dicere ꝙ aīa remaneat in ꝑpe
tuū impfecta cū sit īmortalis & incorruptibilis qd̃ non
est dicēdū:qa nō solū natura abhorret impfectū: sȝ for-
tius auctor nature:cuius uirtute cuilibet nature cōfert̃
esse ꝑfectū. Ergo oportet ponere cū unūquodq; natura
liter tendat ad ꝑfectionē suā:ꝙ ꝑ resurrectionē aīa iteꝝ
suo ꝑfectibili corpori uniat̃. Et confirmat̃ hec ratio in-
quantū aīa est ad beatitudinē ordinata. Nā ipossibile ē
ꝙ res aliqua frustetur fine suo etiā scd̃m naturaȝ. Nam
neq; deus neq; natura faciunt aliquid frustra. primo ce
li.&.iii.de aīa. Sȝ anima rationalis ordinata est ad bea-
titudinē ꝑfectam consequendā:quā sine corpore conse-
qui nō pōt:sicut nec esse ꝑfectū habere pōt. Ergo opor-
tet ponere ipsam corpis resurrectionē:si ꝑfectionem aīe
rationalis uolumus saluare. Et ꝓpter hanc rationē oēs

p

fere philosophi posuerũt aīas aliquãdo in corpibus reuersuras siue rationabiliũ siue irrationabiliũ: ut supra adductũ est. Sed Augustin⁹ in. x. de ciuitate dei. & Hieronymus dicunt: q̄ fas nõ est q̄ cũ in aliis corporib⁹ aīe peccauerint: ī aliis torqueant. Nec est iusti iudicis alia corpora p̄ christo sanguinẽ fudisse: & alia coronari. Sed iustorũ aīe ad illa corpora redibũt: quorũ usu & ministerio uirtutes & scientias acquisiuerũt: eleuateq; sũt in deũ. Malorũ uero ad illa cum quibus & in quibus peccauerunt: ut dicit ubi supra Augustinus. Secũda ratio sumit̃ ex iusta diuina premiatione: nã ad diuinã iusticiam p̄tinet unicuiq; reddere nõ solũ merita aut demerita: sed etiam ubi & in quo meruit uel demeruit. Licet autẽ meritum & peccatum principaliter aīe ascribat̃ in quantũ in ea consistit liberũ arbitriũ & gracia que sunt causa meriti principaliter. actus tamen bonus & malus imputat̃ homini soli. Nam actiones sunt supposito rũ. ii. de aīa. Et ideo totus homo iudicand⁹ aut premiandus est. Sed totus homo dicit̃: cum partes essentiales. s. anima & corpus sũt cõiuncte. ergo &c̃. Q d aũt aīa preueniat corpus in premio paradisi: aut pena inferni: hoc est: quia ipsa etiã preuenit corpus ī merito uel peccato. Nã actus aīe precedũt actus corpis: & t̄pe & ualore. ut dicit Tho. prima sc̄d̄e. q. vii. arti. i. Tertia ratio sumit̃ ratione innaturalis uiolentie. Nam uiolenta p̄petua eẽ nõ possunt. primo de celo. Sepatio autẽ corporis ab aīa est uiolenta: qa cõtra naturalẽ inclinationẽ aīe: qa sc̄d̄m philosophũ. aīa naturaliter inclinat̃ ad p̄ficiẽdũ corp⁹

quantũ ad actũ primũ que est impfecti ad pfectũ: non aũt quãtũ ad actũ secũdũ. s. pfecti ad pfectionẽ aliquã secundã: qa hec secũda nõ est uiolẽta: ut dicit Scotus in qrto. Ergo sequit q hec uiolẽtia qñq; terminabit cũ aĩa iterũ corpus reformabit. Ex hiis etiã põt deduci q idẽ numero resurget q cecidit: nã oportet q illud idẽ ad finem pueniat qđ ad finẽ factũ est & ordinatũ. Sz totus homo est factus & ordinatus ad beatitudinẽ & ultimũ finẽ: ergo oportet q idẽ totus in aĩa & corpe ad illũ finẽ pueniat. Itẽ cuius principia sũt eadẽ numero & principiatũ oportet sit idẽ numero. Sed ĩ resuscitato sũt eadẽ numero principia: quia materia corpoꝝ manet semp eadem numero: & similiter etiã eadẽ aĩa cũ sit incorruptibilis: uel saltẽ scđm eos q ponũt unitatẽ forme substãtialis: ergo idem homo resurget qui cecidit. Nũc ponẽde sunt auctoritates: & primo Platonis qui ut refert Augustinus. xii. de ciuitate dei. c. dixit: q post completã ultime spere uel celi stellati reuolutionẽ: que est in. xxxvi. milibus annorũ. (Nam in centũ annis celum stellatuz mouet uno gradu). Omnes partes mundi eedez numero in esse reducent: cum ad easdẽ causas sequant iidem effectus. Vnde dicebat Plato: se iterum atq; iterũ athenis lecturum in eisdem scolis: & eisdem scolaribus post inumerabilia secula: sicut retro plixis interuallis p innumerabilia secula ibidem & illis legerat. Et Plotinus sicut refert Augustin⁹. xxii. de ciuitate dei. ca. xxvii. dixit: Sine corporibus in eternum anime esse nõ possunt. Ideoq; post quodlibet longũ tempus sũt ad corpa redi-

p

ture. Et Tertullianus in apologetico capite. xlvii. dicit: Multo itaq; dignius credit᷑ hominē ex homine reditu-rū quēlibet ꝓ quolibet: ut eadē qualitas aīe in eandē re-stituat᷑ cōditionē: quia ratio restitutiōis destinatio iudi cii est. Necessario igit᷑ idē ipse qui fuerat exhibet᷑ ut bo-ni seu cōtrarii meriti iudiciū a deo referat. hec ille. Itē & Virgilius dicit in sexto: Has oēs ubi mille rotā uolue re ꝑ ānos. Letheū ad fluuiū deus euocat agmīe magno scilicet īmemores supera ut cōnexa reuisent. Rursus & incipiant in corpa uelle reuerti. Item Iob. xix. ca. dicit: Scio ꝙ redēptor meus uiuit. s. mecū ꝑ fidē: & in nouissi mo die de terra surrectur⁹ sum &c̄. De quo Iob dicit hie ronymus ad Paulinū: ut de ceteris sileam resurrectionē corpoꝝ sic Iob ꝓphetat ut nullus de ea uel manifestius uel clari⁹ scripserit. Tertio idē suadet᷑ exēplis: Nā plan te que tpe hyemis uident᷑ mortue: appropinquāte sole i uere reuiuiscūt atq; frondib⁹: florib⁹ & fructib⁹ uestiūt᷑. Leones primo nascūt᷑ q̄si priuati uita: postea uero ad ru gitū parentū reuiuiscūt. Vrsus cū nascit᷑ nō uidet᷑ aīal: sȝ frustū carnis generatū: qd̄ femīa lambēs ad formā ueri aīalis ꝓducit. Fenix dū ad seniū post quingētos annos ꝑuenerit: cōstructo nido uel pira ex lignis siccis & aro-maticis: coq; alis incenso uel calore solis sponte se i ipsū ingerit: que cōbusta redit ī cinerē: ex quo cinere uermi-culus exit q in ipsā auē fenicis iterū postea cōmutat᷑. In qua si esset eadē aīa: que in prima fuerat: tūc esset fenix q̄si eadē numero de nouo resuscitata Et uermes ex q̄bus sericū fit: iacēt ꝑ annū mortui: ī uere postea femīarū aut

uirorũ calore tẽperato reuiuiſcunt. Et refert Eſculapius medicus ꝙ cũ ſemel offendiſſet duos ſerpẽtes ad inuicẽ preliantes: unuſqꝫ alterũ occidiſſet: ſuperſtes ſerpẽs delata quadã herba & poſita ſup os ſerpẽtis mortui: ſuſcitauit eũ. notataqꝫ herba cum ea tres mortuos ſuſcitauit Filiũ. ſ. regis mynoys. hypolitũ filiũ Theſei: & quendã aliũ. Vnde Ouidius. xv. methamor. dicit: Nec niſi apol line ualido medicamine prolis. Reddita uita foret quã poſtea fortibus herbis. Atqꝫ ope peonia dite indignante recepi. Si ergo natura & ars põt ut patet ſupradicta uiuificare: quãto magis uirtus diuina diſſoluta & ĩ cinerẽ redacta corpa: iterũ poterit reformare: que ſola mortificat & uiuificat: pducit ad ĩferos & reducit: ut inqt pſal.

Nũc ad argumẽta reſpõdeamꝰ ad que oĩa Scotꝰ in. iiii. ſnĩaꝝ dicit ꝙ licet interrupta eadẽ numero: opere nature p motũ & mutationẽ operãtis redire iterũ nõ poſſint uirtute tamẽ diuina que nõ ordine generatiõis naturalis operatᷣ: poterit oĩs & totus homo iterũ idẽ numero uiuificari. Et addit Scotus & bene: ꝙ ĩpoſſibilitas huiꝰ eiuſdem numeri redditus: nõ eſt ex pte rerũ factarũ cũ inſit eis eadem potentia paſſiua ſiue obedientialis. Sed eſt ex parte agentis nature finite: & ex parte modi uiuificandi: cũ naturalia agentia p motũ ſemp & mutationem operentᷣ. Tho. aũt cũ dño Petro de Taranta. in quarto dicunt ꝙ reſurrectio corporũ partim erit natuaralis & partim miraculoſa. Ibi enĩ tria concurent. Primũ erit corporũ reformatio. Secundũ erit animarũ ac corporũ cõinnctio. Tertiũ erit inſepabilitas iſtius con-

Hic nichil deficit.

P

iunctionis. Primũ horũ est contra naturã. i. contra cur-
sum nature & solũ a deo. Secundũ est a natura dico se-
cundũ terminũ: nõ tñ effectiue sed dispositiue. Tertiũ
est supra naturã. Et iõ cũ in resurrectione corporũ plus
sit de miraculo q̃ de natura: oportet simpliciter dicere:
ꝙ resurrectio sit miraculosa: nõ naturalis: nisi scd̃m qd
ꝓpterea dicũt ꝙ in illa resurrectiõe: collectio puluerũ:
uox tube: & huiusmodi: fient in tpe: sed inpceptibili: &
p motũ localem: & misterio angeloꝝ: & hoc erit natura
liter. Reformatio aũt corpoꝝ: & cõiunctio partiũ essen
tialiũ: fiet in instanti & uirtute diuina. Et per hoc patet
responsio ad arguměta. Ad auctoritates omniũ phõꝝ
dicit̃: ꝙ intelligunt̃ respectu agẽtiũ naturaliũ uirtutuꝫ
finitarũ: & scd̃m ordinẽ generatiõis naturalis: non autẽ
respectu dei & ei⁹ uirtutis: & eius potentie cui nichil est
ĩpossibile. Ad Salomonẽ dicit̃: ꝙ loquit̃ ibi ut contio-
nator assumẽs ꝑsonã insipientiũ. Ad Iob etiam dicit̃ ꝙ
post iudiciũ celũ quãtũ ad efficientiã: & ad ĩfluentiã &
motũ alterabit̃: nõ aũt quãtũ ad substantiã. Ad philo-
sophũ etiã & Auicennã dicit̃: ꝙ loquũt̃ nãliter: & respe
ctu uirtutis finite ipsi⁹ nature. Plini⁹ autẽ sicut de ĩmor
talitate aĩoꝝ ꝑuerse sensit. Ita & de nõ resurrectiõe cor-
porũ dãnabiliter tenet. Ad exemplũ illorũ qui huma-
nis carnibus pasti sũt: respondet Tho. in. iiii. contra gẽ
tiles. ca. lxxxi. dicens: ꝙ caro comesta si erit necessaria
ad complementũ debite quantitatis comesti: uel ad pfe
ctionẽ nature specifice humane: ut puta si fuerũt mẽbra
organica: tunc resurgent in comesto. Si aũt caro fuit de

perfctione indiuidui: tunc resurget in genito. Vnde costa Ade resurget in eua: & semen resurget i genito & nõ in generante. Si autẽ quis humanis solũ carnibus fuerit nutritus: resurget in comesto illud quod traxit a generantibus parentibus: & quod defuerit supplebit omnipotẽtia creatoris. Hinc Augustinus. xxii. de ciuitate dei dicit: Absit ut ad resuscitãda corpora uiteq; reddẽda nõ possit omnipotentia creatoris omnia reuocare: que uis bestie uel ignis absumpsit: uel in puluerem & cinerem collapsum: uel in humorẽ solutum: uel in auras est exalatum. Absit ut sinus ullus secretũq; nature: ita recipiat: aliquid substractũ sensibus nostris: ut omniũ creatoris aut cognitionẽ lateat aut refugiat potestatem. hec ille. Ad illud ꝙ epicuri: stoici & Festus phũs aplõ Paulo in actibus apostolorũ dicebant: patet responsio ex dictis supra. Ipsis etiã saduceis christus respondit: luce xx. ꝙ in resurrectione: neq; nubent neq; nubent. Ad illud Phileti & Hymenei respondit Tho. iiii. contra gentiles ubi supra: ꝙ christus utrãq; resurrectionem predixit. Spiritualẽ. ibi: Amen amen dico uobis: quia uenit hora & nunc est quando mortui &c̃. Corporalẽ uero cũ dixit: Venit hora in qua omnes qui in monumẽtis sũt audient uocem filii dei. In monumentis autẽ non sunt anime: sed corpora. Ad illud quo se Origenes tuebatur ꝙ caro & sanguis regnum dei non possidebunt: dicit ꝙ ibi accipitur caro ꝓ homine carnaliter uiuente: qui dei regnum nõ possidebit. ut dicit Tho. in cõmentario sup Paulũ. Et licet potentie sensitiue corporũ glorificatorũ

p

habebunt eorũ actum & obiectum: ut adducetur infra Nõ tamen ꝓpter hoc necesse erit ꝙ comedant & bibant sed sufficit ꝙ habeant saporum iudicium. Nec erũt ibi liberi: quia ibi nõ erunt matrimonia. ut dictuꝫ est. Qđ uero Marchion & Apelles dicunt christũ in fantasmate resurrexisse: est falsum. Nam spiritus carnẽ & ossa nõ habet: sicut christus se ostẽdit habere: Luce ultimo. Et quod Iohãnes & Rufinus dicunt: de resolutione corporũ in hiis ex quibus cõposita fuerant concedimus. Qđ uero eadem numero redire non possunt uirtute dei: negandũ est. Postremo ad id qđ dicunt si resurrectio erit: corpora nostra pristinã recipient uilitatem inquantum erit necesse ꝙ humores. s. sanguis: colera: fleuma: melãcolia: sudor: urina: semen: resurgant. erit etiam necesse libidines effluant: ungues precidant: emittãtur stercora &c̃. Ad hec respõdetur: ꝙ in homine est duplex humor. Quidam superfluus ipsi corpori sicut sudor: urina: stercus: semen quod emittitur per actum generatiõis. Lac ꝑ actum nutritiue potentie: & nullus talis humor resurget eo ꝙ nõ sunt de perfectione resurgẽtis. Est alius humor qui nõ est superfluus ipsi indiuiduo: sed ad perfectionẽ ordinatur: ut sanguis & alii humores tres: & hii resurgẽt. Nam post resurrectionem singule partes corporis stabilient in formis suis: ut dicitur in. iiii. sniaꝝ. Vngues autẽ & capilli resurgent nõ tanq̃ principaliter intẽta sꝫ secũdario: inquantũ aĩa utet illis ad cõseruationẽ principaliũ mẽbroꝝ. s. pedũ: capitis & manuũ. Nec erit necesse post iudiciuꝫ ungues precidẽ &c̃. qa hec oĩa

nunc fiuut motu primi mobilis qui tūc cessabit: nō naturaliter ut quidam dicunt: sed diuina uolūtate: qua sicut nunc mouet̃ per influentiam mouentis intelligētie sic tunc imperio dei cessabit eius motus per cessationē intelligentie a mouendo.

T Ertia questiūcula est: cum resurrectio corporū secundū fidem in fine mundi sit futura: querit̃ si uerum sit ꝙ mundus quādoq; habeat terminari. Ad quā respondendo dicit̃: ꝙ sicut de principio duratiōis mundi diuersa a fide catholica philosophi senserūt. Ita de fine ipsius & termino uaria uoluerunt. Aristoteles enī ut ceteros pretereamus scđm ꝙ sancti ei imponūt cōmentatores exponunt & uerba eius pretendūt in hunc errorem dilapsus est: ꝙ posuit mundū ab eterno ex nichilo creatum perpetuoq; & in infinitum duraturū: ut patet in libro de natura deorū. Et idem fatetur domin⁹ Albertus in cōmento octaui phisicorū. Primā autem partem de eternitate mundi a parte ante ꝓbant Aristotelem tenuisse sic: Nam primo phisicorū dicunt Aristotelē ponere naturā esse ingenitā. Et primo de celo. mundū esse ingenitum: sed ingenita semp fuerunt: ergo uniuersitas rerū scđm Aristotelē nō incepit esse. Item sic arguebat ut dicūt Aristote. viii. phisicoꝝ. Nichil de nouo incipit moueri nisi p hoc ꝙ mouēs uel mobile aliter se hēt nūc q̃ pri⁹: Sȝ qđ aliter se habet nūc q̃ pri⁹: mouet̃ ergo ante oēm motū de nouo incipientē fuit aliquis motus: ergo motus semp fuit: ergo & mobile: qa motus nō est nisi in mobili. iii. phisicoꝝ. Et cū contra Aristotelē adduceret̃:

p

Si mūdus fuit ab eterno: ergo generatio fuit ab eterno: & sic infiniti homines precesserūt: ergo infinite īcorruptibiles aīe & infinite circulationes solis: mūdo existente ab eterno precesserūt: ergo erit ponere infinitū ī actu & infinita continget ꝑtransire: que sunt in phīa absurda. Vel nunq̄ cōtinget deuenire ad circulationē hodiernam. Item in qualibet circulatione deus potuit creare unū lapidem: ergo erunt infiniti lapides remanētes: & cum isti lapides possint ad inuicē cōiungi erit infinitū nō tantū scd̄m multitudinem: sed etiā secundū magnitudinem in actu. Ad hec forte sic respondisset Aristoteles: & ad primū argumentum sic: Q̄ d̄ posita eternitate mūdi nō sunt infinite anime in actu cum infideles teneant animorū mortalitatē. Item cōmentator & Algazel. ii. metha. posuerūt nō esse impossibile infinita ꝑ accidēs esse ī actu: adhuc ratio nō cōcluderet: quia sic aīa esset creatura ut supponit̓. Impossibile est aūt ꝙ aliqd̄ genitum sit eternū: quia eterno nichil est prius. Omne uero genitum uniuersaliter precedit aliquis motus duratione & tempore: & ꝑ cōsequēs generatū in tempore determinato generat̓: & sic nō fuissent infinite anime ī actu. Ad secundū diceret ꝙ nō fuissent infinite circulationes cū una cōtinua sit illuminatio: & unus dies & ꝑ consequens multe in potentia. Ratio aūt unitatis circulationis & unius diei & unius illuminatiōis est unitas motus. Sed ꝙ multi dies dicant̓ & multe illuminationes hoc est ex parte nostra: quia de illuminatiōe iudicam⁹ scd̄m hemisperiū nostrū ubi apparet illumīatio

quandoq; sic quandoq; nõ ꝓpter diuersam interpositio nem corporis opaci ad solem. Ad illud etiã de lapidi bus dicendum: ꝙ nõ ualet: quia tu unum ponis ex quo sequit᷑ impossibile: nam tu ponis illam continuã circu latione͂ que actu & realiter est una: actu diuisam & in finitam quod est impossibile cum ipsa sit diuisibilis in potẽtia. Et ponis scd̃m imaginationem tuam infinitos dies: & hoc inconuenienti posito oportet concedi quod sequit᷑: quia uno incõuenienti dato: alia sequũt᷑. Tho. autẽ in de potentia. q. iii. arti. x. defendens Aristotelem dicit: Posuit Aristoteles mundũ semꝑ fuisse: nõ ex consi deratione illa qua intelligit᷑ exitus uniuersi esse a deo: sed ex illa qua agens particulare incipit operari ꝑ mo tum. Et quia ante quẽlibet motuȝ est motus ex hoc po suit mundũ eternum disputatiue contra Anaxagoram & Empedoclem: ut patet. viii. phisicoꝝ. & nõ demõstra tiue. Et in prima ꝑte. q. xlvi. arti. primo. dicit: Non põt probari demonstratiue mũdũ semper fuisse. Nec ratio nes quas adducit Aristoteles ad hoc sunt demõstratiue simpliciter: sed scd̃m quid. s. ad contradicendũ rationi bus antiquorũ ponentiũ mundũ incepisse scd̃m quos dam modos in ueritate impossibiles: uidelicet aut ꝑ cõ cursum athomorũ: ut dixit Democritus aut per ignem aut ꝑ aquam. &c̃. Et hoc apparet dixit Tho. ex tribus. Primo quia tam in octauo phisicoꝝ q̃ in primo de celo premittit quasdam opiniões uidelicet Anaxagore: Em pedoclis: & Platonis contra quos inducit rationes con tradictorias. Secundo quia ubicũq; de hac materia lo

quit̄ inducit teſtimonia antiquoꝝ: quod nō eſt demon
ſtrantis:ſed ꝓbabiliter ſuadentis. Tertio quia ipſe ex-
preſſe dicit in primo thopicoꝝ:ꝙ quedā ſunt ꝓbleuma
ta dialetica de quibus rationes nō habemus: ut utrum
mūdus ſit eternus. Et reſpondit Tho. ibidē duobus ar-
gumentis adductis contra Ariſtotelē in opponendo di-
cens ad primū:ꝙ ī primo phiſicoꝝ ꝓbat Ariſtoteles na-
turā eſſe ingenitā ꝓpter hoc ꝙ non habet ſubiectum de
quo ſit. Et in primo de celo ꝓbat celum ingenitū: quia
celū nō habet contrariū ex quo generetur. Vnde patet
ꝙ ꝑ utrūq; nō concluditur niſi ꝙ materia & celū nō in
ceperunt ꝑ generationē & motum naturalē qūo gene-
rabilia & corruptibilia ut quidā ponebant precipue de
celo. Nos aūt dicimus ꝙ materia & celum ꝓducta ſunt
in eſſe per creationem. Ad aliud argumentū dicit idē
ꝙ primus motor ſemper eodem modo ſe habuit:primū
autem mobile non ſemper eodem modo:quia cepit eſſe
cum prius nō fuiſſet:ſed hoc non fuit per mutationem:
ſed per creationem que nō eſt mutatio:cum nichil pre-
exiſtens preſupponat.ſed dicat quādam relationem ad
creatorem tanq̄ ad principium ſui eſſe. Et Bonauen-
tura.d.prima.ſecūdi libri dicit: quidā moderni dicūt
Ariſtotelē nō intendiſſe probare mundū omnino non
incepiſſe:ſed ꝙ non inceperit motu naturali.Sed quic-
quid Ariſtoteles ſenſerit:& ceteri philoſophi de eterni-
tate mundi:nichil ad nos chriſtianos qui mundum ce-
piſſe in tempore fide tenemus magis q̄ ratione aliqua
demonſtratiua. Vnde & articulus fidei dicit:Credo in
deum patrem omnipotentem creatorem celi & terre.

Articuli autē fidei demonstrari nō possunt: quia fides est de nō apparentib⁹. ad hebreos. xi. Probabiliter aūt mundū incepisse sic potest suaderi: Nā sic se habet de⁹ ad causalitatem omniū rerū sicut artifex ad artificiatū: sed artifex est causa omniū artificiatoꝝ ꝑ uoluntatem: ergo similiter deus est causa rerū. Modo certū est ꝙ uoluntas nunꝗ necessitat̄ ad agendum aliquid uel uolendum nisi respectu in quē naturaliter inclinat̄: uel respectu eorū sine quibus finis haberi nō potest. Finis autē diuine uoluntatis est sua bonitas: que ab alio nō dependet: ergo nec est necessariū eū extra se aliquid uelle: ergo nec creaturarū ꝓductio similiter fuit necessaria. Cōgruum tamē fuit ꝙ ipse mūdus in tempore ꝓduceret̄: quia ꝑ hoc magis ostendit̄ diuina ꝑfectio. Cum enī nichil possit esse sui ipsius causa: sed omne qđ de nouo incipit esse: acquirit esse ab alio: ex eo ꝙ ponunt̄ oēs creature quandoqꝫ nō fuisse: ostendit̄ ꝙ ꝓdierint ab aliquo principio primo quod est deus. Si aūt ita semꝑ fuissent nō fuisset ita euidens ipsas a deo creari: ergo cōueniens fuit mundū in tempore fuisse creatū. Hoc primo testatur Augustin⁹. ii. de ciuitate dei. c. dicēs ꝙ deus fecerit mundū: nulli potius credimus ꝗ Moysi ꝓphete: ꝑ quē locutus est deus dicens: In principio creauit deus celū & terrā. per quē locuta est sapiētia dei: ꝑ quē facta sunt oīa que in animas scās se transfert amicos dei & ꝓphetas constituit atqꝫ opera sua sine strepitu intus enarrat. Loquunt̄ quoqꝫ ꝓphetis angeli dei qui semꝑ uident faciem patris uoluntatēqꝫ eius: quibus oportet annūciāt.

P

Et Gregorius in omeliis sup Ezechielem dicit: Quidã
ppheta est de preterito: sicut est Moyses: qui pphetauit
dicens: In principio creauit deus celũ & terrã. In quo
nouitas mundi traditur. Et Io. xvii. Clarifica me pater
apud temetipsum claritate quam habui priusq̃ mũdus
fieret. Et Macrobius de somno Scipionis. libro. ii. dicit
ad hoc. Quis non hinc existimet ipsum mundũ cepisse
& nec longam retro eius etatem: cum ab hinc ultra duo
retro annorũ milia de excellentiũ rerum gestarum me-
moria nec greca quidẽ extet historia. Nã supra Ninum
nichil in libros preclare redactum est. Si enĩ ab initio
imo ante initium fuit mũdus: cur per inumerabiliũ se-
riem seculo. ũ nõ fuit cultus quo nũc utimur inuẽtus?
Nõ litterarũ usus quo solo fulcit' eternitas? huiusmodi
omnia uident' eternitati repugnare: dũ opinari nos fa-
ciunt certo mundi principio paulatim singula queq; ce-
pisse. hec ille. Nunc uero uidendũ est quid de fine mũ-
di philosophi senserint: & quid christiani scdm fidẽ ca-
tholicam de eo debeant firmiter credere. Pro quo pri-
mo sciendũ: q omnes fere phĩ excepto ut diximus Ari-
stotele concorditer conflagrationẽ & finẽ mundi huius
confessi sunt. In modo uero finis & termini eius uaria
fuerũt opinati. Nam Plato & Pitagoras posuerũt hanc
partem elementalẽ mũdi post triginta sex milia annos
solui debere: atq; iterũ post cunctis eius repetitis parti-
bus debere reformari. Rationẽ aũt. xxxvi. miliũ anno-
rũ assignant sic: Nam dicunt q oĩs dispositio celi & or-
bium celestiũ natur liter in tanto tempore finit'. Luna

enī complet cursum suū in uno mense+Mercuri⁹& Ve-
nus in minori tpe unius anni+ Sol in uno anno termi-
nat motū suum+Mars in duobus annis+ Iupiter in duo
decim+Saturnus in triginta+ Primū mobile+i+celū cri-
stallinū siue aqueū a diaphanitate dictum:terminat gi
rum suum in+xxiiii+horis+ Celum aūt stellatū+i+firma-
mentum infra primū mobile complet cursum suum in
xxxvi+milia annos+Nam in centū annis mouetur uno
gradu:ut dicūt astronomi+Dicūt ergo Plato & Pitago-
ras ꝙ mundus terminabit᷑ cum omnes celestes supradi
cti orbes cursus suos terminabūt+ Incipiendo ab illo in
stanti quo creatum est firmamentū quod fuit in equi-
noctio uernali+i+viii+kalēdas aprilis:die dn̄ico:luna ex-
istēte plena:ante urbē cōditā+4440+ānis:ante incarna-
tionē scd̄m hebreos & Hieronymū+ termilibus nōgen-
tis triginta sex+ Scd̄m Bedam:quinqȝ milibus centū no
naginta nouem+ Cumqȝ iterū uirtute infusa in substan
tiis celorum omnes celi partes redibūt ad suum locum
prime creationis:tunc dicunt omnia generabilia & cor
ruptibilia eadem numero:que fuerunt uirtute corporū
celestium reuertentur. Sed hanc opinionē Augustinus
xii+de ciuitate dei.c+xiii+confutat dicens: ꝙ philosophi
qui sic tenent putant nō quod sciunt:sed quod uolunt+
Sciunt enī ꝙ naturaliter a pura priuatione ad habitum
nō est regressus:ideoqȝ sic aduersus eos concludit+Absit
a nobis ut ista credamus+sicut enī semel christus ꝓ no-
bis mortuus est: & resurgens amplius nō morietur+ Ita
& nos post resurrectionē semꝑ cū domino erimus: Cui

p

modo dicimus qđ sacer admonet psalmus: Tu domine seruabis nos & custodies a generatione hac ineternum. Empedocles agrigentinus cũ Anaxagora dixerũt: amicitia elementorũ mundũ fuisse solutũ: & infinities lite eorũ & dissonãtia fore repetendũ: horũ opinionẽ phũs viii. phisicorꝝ reprobat. Eraclitus (teste phõ primo phisicorũ) posuit ignẽ mũdi principiũ: & ut finis pricipio respõderet: dixit eundẽ igne terminandũ: ut pꝫ. iii. phisicorũ. Sed hic sicut de principio mũdi errauit: sic de fine eius male dixit. Non enĩ ex igne sed ex nichilo deus creauit mundũ: & terminabit̃ nõ quo ad partes essentiales. s. celos: angelos: substantiãq; elementalẽ: sed quo ad aliq̃s ei⁹ ptes accidẽtales elemẽtorꝝ. s. ĩdiuidua specierꝝ & motũ celorꝝ: ut ĩ libro de celo declarat̃. Seneca li. nãliũ questionũ de mente Empedoclis dixit: arsurã esse terrã naturaliter cũ uniuersa sidera cõuenient ĩ signo cancri. scilicet de mẽse Iunii: ex cõcursu. s. calidorũ & siccorꝝ: sicut ex cõiunctiõe planetarꝝ humidorꝝ & frigidorꝝ factũ fuisse dicit diluuiũ tpe noe: cũ uniuersa sidera cõuenerũt in capricorno de mẽse septẽbris. Sꝫ dñs Petr⁹ de taranta. & Ricard⁹ in. iiii. sñiarꝝ. d. xlvii. & . xlviii. dicũt: ꝙ nec cõcursus humidorꝝ & frigidorũ fuit cã necessaria diluuii tpe noe: sꝫ bene cõgrua. Nec etiã cã termini mũdi p ignẽ dispositio siue cõcursus calidorũ & siccorꝝ erit cã necessaria sꝫ cõgrua: inquãtũ purgationẽ ignis purgaturi ĩ fine seculorꝝ ipsũ mũdũ precedet uehemẽs siccitas nãliter gnãta congrua igni ꝑducẽdi ad nutũ dei ad talẽ effectũ. Aristote. ut supra nũc dixim⁹ ut sibi ĩponit̃

dixit mundũ perpetuo duraturũ ea ratiõe qua in de ce
lo & mũdo· dixit ingenerabile & incorruptibile ad iui-
cem conuerti· Sed in contrariũ est: quia· xii· metha· di
cit: ꝙ prima causa mouet᷑ in ratione amati & desidera-
ti: ac si diceret ꝙ intelligentie mouẽtes celum ex deside
rio: & amore quem habent obediẽdi prime cause: sicut
nũc obediunt in mouendo: sic semꝑ obedient in desinẽ
do mouere· Fuerũt & alii qui de formandũ orbem licet
nõ causis naturalibus: sed diuine cõmitterent uolũtati·
Temtarunt tamen audaci presũptione sub definitis ac
certis tẽporibꝰ illã prescribere· Nã Lactãtius libro· vii·
diuinitatis institutionũ· c· post sextum conclusũ mille-
nariũ mundi consũmationẽ posuit· Alii uero quadrin-
gentos annos· Alii quingentos· Nõnulli tot annos a sa
lute quot antea fluxerant posuerunt· Nõnulli mille ab
ascensione dñi usꝗ ad ultimũ aduentuꝫ posse compleri
dixerunt· Quidã de spiritu ꝓphetie aliquid habere pre
sumentes: ut abbas Ioakini· Et quidã moderniores ipso
rum calculationibus inherẽtes ante finẽ· vi· milia anno
rum uel circa stulte complenduꝫ mundũ expectabant·
Quoꝝ omniũ error: quia maximus est & sermo eoꝝ ser
pit ut cancer· Idcirco eos Paulus Thessalonicensibꝰ scri
bens ait: Nemo uos seducat ullo modo quasi instet dies
dñi &c̃· Que uerba tractans Augustinus dicit: Triũ de
mundi termino dicentiũ· Primus ꝙ dies dñi prope sit·
Alter ꝙ longe· Tertius: nescio deus scit· Primus plusꝗ̃
secunduꝫ errat· Tertius uero cũ christo concordans in
uiam cõstitutus ẽ ueritatis· Nos igit᷑ christiani omissis

p

litigatoribus furiosis ac ptinacibus phōꝝ & hereticorū turbis: ueniamus ad theologos datores simplicis ueritatis. Et ad sacras scripturas: nō humana industria: sꝫ spiritus scī instinctu cōscriptas. Et primo dicamus & cōfiteamur: ꝙ mūdus transibit & cōcupiscentia eius. prime Ioh. ii. Et ꝙ celū & terra trāsibūt. Luce. xxi. Marci. xiii. & Mathei. xxiiii. Et ꝙ mūdi terminus erit effectus nō nature: sed spūs sancti. Dicamus scdo ꝙ instrumentuꝫ cōflagrationis mūdi erit maximus ignis: nō ex cōcursu naturali calidorū & siccoꝝ generatus: ut dixit Seneca. aut ex cōcursu igniū superiorū & inferioꝝ: ut dixerunt alii. Nec succendet ignis ille: ex reflexione radioꝝ solariū: in corporibus terrestribus naturaliter solidis: sicut fit ex reflexione solis: ad speculū concauū & ꝓpinquū. Nec ex relaxatione spere ignis: que uirtute celi detinet nūc ne fluat. Sed erit ille ignis uoluntate & uirtute dei supnaturaliter causatus: qui sicut in principio mūdi tēpore noe: destruxit seculum diluuio aquarū: ad purgandum ardorem cōcupiscentie & luxurie. Ita iterū genus humanū & mundū: destruet per ignem ad purganduꝫ frigus malitie & auaritie contra caritatē: ut sic purgatio mūdi fiat p cōtraria. Dicamus & tertio: ꝙ quia ut diximus: cōsūmatio mundi nō depēdet a causa naturali: sꝫ a uoluntate diuina. Idcirco nō pōt certitudinaliter sciri tempus finis eiꝰ. Propterea christus iuterrogātibꝰ discipulis de tempore dixit Actuū primo. De die illo & hora nemo scit. Et Luce. xii. inqt: Estote parati qa qua hora nō putatis filiꝰ hoīs ueniet. Et Mathei. xxv. Nescitis

diem neq; horã. Et Marci. xiii. Videte uigilate & orate nescitis enĩ quãdo tempus sit. Hinc Tho. in de potẽtia q. v. arti. vi. in hanc partẽ concludẽs ait: Finis mũdi cũ a pura dei uolũtate dependeat naturali cognitiõe sciri nõ potest. Cumq; completo numero electorũ sit finiendus: ut dicit Gregori⁹. Cuius cõpletio: executio est quedam diuine predestinatiõis nõ poterit nisi christo reuelari: p quem quodãmodo humani generis predestinatio adimplet᷑. Et Augustinus. xviii. de ciuita. dei. c. xiii. in hanc conclusionẽ dicit: Frustra igit᷑ annos qui remanent huic seculo cõputare ac definire conamur: cũ hoc scire nõ ẽẽ nostrũ. & Marcus astruat dicens: De die illo & hora nemo scit: neq; celoꝝ angeli: aplõs etiã doctores futuros mũdi omnesq; de hac re calculantes: digito resoluit ac quiescere iubet ille qui dixit: Nõ est uestrũ noscere tempora uel momenta: que pater posuit in sua potestate. Hec Augustinus ubi supra.

Quarta questiũcula est: si mundo uel alteri creature repugnet simpliciter esse ab eterno. Ad quã respõdetur simpliciter negatiue: & ratio est: quia si hoc repugnaret creature hoc nõ posset esse nisi altero duoꝝ modorũ: quia aut oporteret ꝙ causa agẽs necessario precederet effectũ suuʒ: & sic effectus nõ esset coeternus cause agenti. uel quia oporteret ꝙ nõ esse ipsius effectus necessario precederet suũ esse. Sed neutro istorũ modorũ põt repugnare creature esse ab eterno ut probabo: ergo. Primũ aũt ꝓbo sic: Nã nulla causa ꝓducens effectũ suũ subito precedit effectũ suũ duratiõe: sed deus est agens

P

nō p motū sed in instanti & subito: ergo nō est necessa-
riū ipsuȝ precedere suū effectū necessario. Maior patet
in oībus mutationibus subitaneis. Nā statim ad presen
tiā solis causat in instanti illuminatio in aere. Et statim
ignis cū incipit ascendere sursum calefacit. Minor etiā
patet de se. ergo. In causis autē nō agentibus subito: sed
per motum oportet agens precedat duratione effectum
suū: quia semp principiuȝ motus: effectū & finem eius
precedit duratione: Nec etiā nō esse effectus necessario
precedit duratione suū esse: quia cū dicit aliquid fieri
ex nichilo. hec prepositio ex. nō designat causā materia
lem: sed tantū ordinē: ut patet manifeste bene pscrutāti

Q Vinta questiūcula est: si aīa moriente hoīe desinat
īformare successiue partē post partē corpis: an for-
te oēs ptes simul in eodē instāti informare desinat. Ad
quā respondet affirmatiue. s. ꝙ aīa moriente hoīe desi-
nit informare successiue ptē post ptē. Et rō est: qa aīa nō
desinit informare materiam sibi subiectam: nisi disposi
tio ipsi⁹ quā ad opatiōes reqrit: sit irreformabiliter p na
turā corrupta. Cū aūt corruptio dispositiōis huiusmodi
repiat primo fieri in ptib⁹ remotiorib⁹ a corde: ī quo est
fons uirtutis uitalis. Ergo habet ꝓpositū. Huic conclu-
sioni consonat primo ꝙ in moriente: pedes primo repe-
riunt frigidi: calore & spiritib⁹ destituti: deinde man⁹: &
ita deinceps successiue usqȝ ad cor. Consonat scđo illud
cōe dictū phoꝝ: ꝙ inter mēbra corpis: cor primo uiuit:
& ultimo morit. Qđ si contra dicat: ꝙ ꝓportionabili-
ter ita debet esse in ultima deaīactiōe corporis humani

sicut in prima eiusdeȝ aiactione: sed in prima aiactione corpis aia informat oēs partes corpis simul. Nam a primo instanti aiactiōis embrionis: incipit corpus secūdū oēm partē que sensum habere solet: uegetari & sentire: licet impfecte: ergo similiter inde aiactione ultima corporis humani: debet aia desinere informare in uno aliquo instanti oēs partes corpis simul. Ad hoc respondet ꝙ nō est simile in prima & postrema de aiactiōe corporis. Nam prima aiactio partiū corporis est naturalis: & etiā dispositio materie: ut informet ab aia intenta est a natura. Sed sepatio & inaiactio partiū corpis: non est p se a natura intenta: sicut nec inductio indispositiōis: ad quā sepatio aie sequit: non fit scdm ordinē & iudicium nature: ergo &c. Propter tn̄ ea que nūc dicta sūt: diligēter est sciendū ꝙ ꝓgressus corruptiōis hois: ad quā seqtur sepatio aie: fit econtrario ꝓgressui hoīs ad uitā: progressus eni ad uitā incipit in hoie: ab exercitio operationū aie negatiue in embrione. scdo sensitiue. tertio intellectiue siue rationatiue: ut dicūt phi naturales. progressus aūt corruptiōis cōtrarius est: qa primo desinit usus rōnis. scdo actus sensationis. & tertio opus uegetatiōis. hec Henricus de Assia super genesim.

S Exta questiūcula est: an possit contingere ꝙ corde iā mortuo: aia adhuc informaret aliquā aliā partē: uel aliud mēbrū corpis. Ad quā sic respondet: ꝙ cū cōplexio fixa ceteroꝝ mēbroꝝ corpis nō dependeat a corde: nulla repugnātia uidet: ꝙ cōplexione cordis corrupta: adhuc in aliqua parte alia corporis: possit esse com

P

plexio fixa sufficiens unioni aie ad partē illā. Nā sicut
cōtingit sepe oculū esse cecū irrecuperabiliter: & tamen
aiam adhuc totā materiā eius informare. Sic uidet etiā
ꝙ aia informare possit aliquā corpis partē: licet sic di-
strasiata esset: ꝙ aia operatiões uegetatiuas ī ea exercere
nō posset: quia pfectior requiri uidet cōplexio: ad exer-
cendū uitalē operationē: q̄ ad solaꝫ ipsius aie ad corpus
unionē. Et ita stat cū cessatione operationū uegetabilis
& sensibilis aie in toto corpore: ꝙ aia adhuc informan-
ter inherant corpori: & ita hominē adhuc mortuū non
esse: p solutionē uniōis informatiue ad corpus. Illi autē
qui dicūt ꝙ q̄ cito corrupta est inreformabiliter dispo-
sitio corporis: uel partis eius aut cordis uel alterius mē-
bri principalis: sine cuius operatione nō stat uitam cō-
tinuari (ut puta de operatiōibus anime uegetatiue) tā
cito anima desinit informare totū corpus qualitercūq;
alia mēbra fuerint disposita. Isti tales respiciunt ad re-
gularē pcessum hoīs ad mortem: uel respiciunt solū ad
id qd in plurimū cōtingere solet in morientibus. cōmu
niter enī in illis uidet cor ultimo mori. Ex qua cōclusio
ne siue opinione sequit hoc correlariū: ꝙ non semp qui
uulgari existimatione habetur mortuus: sit simpliciter
mortuus: quia ad cessationē sensus & motus cordis: nō
sequitur semp deaīactio corporis. Sed potest cōtingere
ꝙ post illam cessationē quandoq; per magnū tēpus ma
neat unio informatiua anime ad corpus: & ita cōtinge-
re potest: ꝙ quandoq; homo uiuus sepeliatur in sepeli-
tione mortuorū: qualiter tēpore pestilentie fieri cōsue-

uit. Poteſt etiam nõnunq̄ ex aliqua cauſa accidẽtali cõ-
tingere ꝙ ĩ homine ſano ceſſet anhelitus & omnis mo-
tus & ſenſus lõgo tempore: ut per diem uel circa: ita ut
omnino mortuus appareat. Immo aliquis põt ſic in na
turalibus diſpoſitus eſſe ꝙ ad aliquem planctũ: uel cõ-
templatione fortem: ſpiritibus ad ĩtra retractis iaceret
ſimilimus mortuo. Sicut beatus Auguſtinus narrat in
libro de ciuitate dei. de quodã preſbitero. Ergo niſi cau
ſa ſubſit: nõ eſt feſtinandũ aut precipitanter agendum
in ſepeliendo mortuos: ne cõtingat ſepelire uiuos. Hec
Henricus de Aſſia ubi ſupra.

S Eptima queſtiũcula eſt: Anima exiẽs de corpe: na-
turaliter ad quã differentiam poſitionis exiat: ſur-
ſum uel deorſum: dextrum an ſiniſtrum: ante uel retro?
Ad quam reſpondet: ꝙ licet cuiuſlibet morientis aĩa q̄
cito deſinit corpus informare naturalibꝰ ſuis derelicta:
potius iret in ſuprema parte celi: cũ naturaliter appetat
loca ſupiora uniuerſi: prout tamẽ ducit uel trahit ab an
gelis bonis uel malis: anime ſaluandorũ plene purgate
directe trahuntur ſurſum: & damnandorũ directe deor
ſum. anime ſaluandorũ nõ plene purgate directe exeũt
a dextris ad purgatorium: & damnandoꝝ a ſiniſtris in
infernum. Hec ille ubi ſupra.

O Ctaua queſtiũcula eſt: Anima exiẽs de corpore ad
quos terminos uadit naturaliter: an de luce ad te-
nebras: uel de tenebris ad lucem: de gaudiis ad triſtitiã
uel de triſtitia ad gaudia? Ad quam ſic reſpõdet: ꝙ aĩa
rationalis poſtq̄ deſiit informare corpus: uel poſt ſolu-

p

tionem unionis ipsius ad corpus:dupliciter potest intel
ligi de luce ad tenebras:uel de tristitia ad gaudiũ transf
mutari:aut.s.de transmutatione scđm intellectum:aut
de transmutatione scđm affectum. Si loquamur primo
modo dicitur: ꝙ platonici qui posuerunt corpus quasi
carcerem anime:impedientẽ eius perfectaꝫ cognitionẽ:
quam secundũ se in sua puritate naturaliter apta na-
ta est habere. Ipsi dicũt ꝙ anima de separatione eius a
corpore non tristatur:sed potius gaudet:quẽadmodum
incarceratus gaudet:quãdo liberatur a carcere sibi gra
ui & obscuro:ad quem ut dicunt:nõ relinquitur penitꝰ
appetitus:uel illa ĩclinatio redeũdi. Et ꝓpter hoc unũ:
ualde phĩ auertebanť a resurrectiõe mortuoꝝ p reunio-
nem animaꝝ ad corpora:quia p eam credebant aĩas ĩpe
diri:a pfectiore cognitione eaꝝ. Et hos platonicos secta
tus est ut apparet Cicero circa sententiam libri de sene-
ctute:ubi ita dicit:introducẽs Cirũ maiorẽ in morte fi-
lios alloquẽtẽ: Michi nũq̃ psuaderi potuit filii: aĩas dũ
in corpibꝰ essent mortalibꝰ:uiuere: & cuꝫ exissent ex iis:
emori. Nec uero tũ animũ esse ĩsipientẽ: cũ ex insipiẽti
corpe euasisset:sed cũ oĩ admixtiõe corpis liberatus pu-
rus & integer esse cepisset:tũc esse sapientẽ: p quo psua
sionẽ adducẽs inquit: Videtis enĩ nichil morti esse tã si
mile: q̃ somniũ in quo dormientiuꝫ animi maxime de-
clarant diuinitatem suã. Multa enĩ cũ remissi & liberi
sũt futura pspiciũt:Ex quo intelligiť quales futuri sint
cũ se corporis uinculis relaxauerint. hec ille. Theologi
aũt quantum ad hanc transmutationẽ scđm intellectũ

anime separate a corpe dicerent cũ platonicis: ꝙ exitus animarũ de corpibus relictarũ suis naturalibꝰ est quasi recessus de regione caliginis ad regionẽ lucis: uel quasi abscessus de umbra ad lucem clariorẽ: non quia exeant corpus impediens earũ cognitionẽ: sed quia intrãt modum cognoscendi intellectuũ separatorũ: nõ tamẽ plenum quantũ ad oĩa: cum aĩa sit infima species in genere intelligentiarꝝ: sed partialẽ: quomodo forte & seipsas sicut & res circũstantes clarius cognoscũt: q̃ in corpore cognoscere potuerint. Et notanter dixi: ꝙ aĩe exute non habent plenũ modum cognoscendi intellectuũ separatorũ: qui si haberent: mox exute scirent se esse in caritate uel non: ex suis naturalibꝰ. Nã quelibet intelligentia sepata uidetꝰ primo reflecti sup se intuitiua uisiõe. Nec concedũt theologi ꝙ anima exuta nõ habeat naturalez inclinationẽ & appetitũ reunionis ad corpus ꝓpriũ: qa iterũ impediretꝰ a pfecta cognitione: ut platonici imaginantꝰ. Sed dicũt ꝙ cuilibet anime exute remanet naturale desideriũ reunionis ad corpus: quia aĩa naturaliter est forma: & p cõsequens naturaliter determinata & inclinata ad formandũ subiectũ sibi ꝓportionatum. Nec etiã concedũt ꝙ aĩa esset in corpe tanq̃ in carcere: qa aĩa naturaliter illud sibi determinat: tanq̃ habitaculuz seu organũ cõuenientissimũ. Nec conceditꝰ ꝙ aĩa p corpus impediatꝰ: qa aĩa scd̃m rationẽ sue nature est ꝑpetua: & ex hoc naturaliter esse sepatã a corpore: ideo cõgruit ut etiã illi modi essendi eius correspondeat specialis modꝰ naturaliter cognoscẽdi se & alias res: quo modo p acci-

P

dens clarius multa cognoſcet q̄ p corpus: nec tamē dici tur impediri ab illa imaginatione ratiōe corporis: quia naturaliter inquantū forma: determinata eſt ad modū cognoſcēdi p corpus. Igit̄ cum res nō dicat̄ impediri p illum ſtatū ad quem naturaliter tendit: relinquit̄ igit̄ ꝓpoſitum. Et hec de tranſmutatiōe anime exute ſcd̄m intellectū p poſſe dicta ſint. Secūdo aūt modo loqui poſſumus de tranſmutatione aīe exute ſcd̄m affectū: an ſcilicet imediate exuta a corpe tranſmutet̄ ad triſticiaꝫ uel gaudiū: penam uel delectationē. Ad qd̄ reſpondet̄: ꝙ aīe defunctorū malorū fideliū uel infideliū phoꝝ imediate mutant̄ in triſticiā. Ratio eſt: quia cū ſcientie in hac uita acquiſite remaneāt in aīa poſt mortē: remanent etiā in ea errores & falſe opiniones quibus in hac uita tales decepti ſūt. Statim ergo ꝙ aīa ſeparat̄ a corpe clara uiſione cōuertens ſe ſup ſe: & ſup corpus a quo ſeparata eſt: & ſup res alias que circūſtant ad certam diſtantiā: utiqꝫ multis ſuſpiriis & magnis afficit̄ triſtitiis quia nō reperit que uane ſperabat: nō reperit ſicut putabat: nō collocat̄ inter cōpares ſtellas feliciter iocando ſicut arbitrabat̄: nō aſcendit ſurſum ad lucē celi: ſꝫ deorſum ad tenebras inferni pleni merore: uidet ſe ꝓtrahi a demouibus horrendis. Vident aīe hereticorū: iudeorū: & fideliuꝫ ſupſtitioſorū clare: ꝙ ſtulte & negligenter a uirtute ſalutari deuiarunt: Vident aīe illorū qui ſe huiuſmodi honoribꝰ: delitiis & gaudiis ex toto dederunt: credētes aīas hominū in morte deſinere ſicut iumentorū: ꝙ ingreſſi ſūt regionē ignotā: ubi cōtraria honoribꝰ

prioris uite occurrũt:ubi ꝑ dominiis tpalibus subiciũt͛ uilissimis demonibus: eorũ derisionibus & obprobriis o quanto merore & stupore taliũ aĩe turbantur. Fidelis uero aĩa adhuc specialiter plures habet causas doloris. Primo quia nouit se ꝑ fidem ad iudiciũ ꝑticulare dedu ci ubi iudicãda est:uel ad paradisum: uel purgatorium uel ad infernũ: qđ quidẽ iudiciuꝫ in magna ꝑplexitate expectat. Scđo quia uidet se ante oculos christi ĩdigne uestitã:carentem habitibꝰ uirtutũ: & indutã habitibus uitioꝝ. Tertio erubescit & tristat͛ aĩa fidelis ex recorda tione & reminiscentia peccatoꝝ & negligentiarũ:quas cũ administraret corpus cõmisit. Tristat͛ quia uidet ta bernaculum suũ naturalissimũ:in quo multas delecta tiones habuit: uel habitura erat: in quo ꝑfectiões sciaꝝ & uirtutũ acquisierat:uel acquisitura erat:iam eius in habitationi ineptũ redditum: & abhominabiliter cor ruptũ. Dolet ꝙ quasi cogat͛ corpus deserere & inde exi re. Dolet sicut q uidet domũ uel uestẽ sibi cõueniẽtissi me dispositã corrumpi & fedari:ita ut cogat͛ inde exire: aut nõ sine dolore & gemitu illã abicere. Dolent finali ter quedã aĩe & tristantur ꝑpter penas ad quas ducunt͛ inferni uel purgatorii. Iste ergo sunt cause tristitiaꝝ aĩe post mortẽ: ex quibus patet qd sit ad hãc questiunculã respondendum scđm philosophos platonicos & theolo gos. hec Henricus de Assia sup genesim.

N Ona questiũcula est:an iudiciũ ꝑticulare aĩe egre diẽtis de corpore fiat: a christo corporaliter: an ab angelis custodibus aĩarũ. Ad quã sic respondet͛:ꝙ iudi

p

cium in quo aie ad supplicium uel gaudium post mortem iudicant᷑: est duplex. Primū est ꝑticulare: sic dictū quatuor rōnib⁹. Primo: qa nō est uniuersaliter oīuꝫ. Secūdo: qa nō est totaliū hoīuꝫ: sed solū partiū eoꝝ. Tertio: qa in illo iudicat᷑ aīa respectu ad merita uel demerita que intra ipsā sunt: aut quoꝝ ipsa scđm se causa fuit uel origo. Quarto: qa nō ad totā penā īferni quā homo meruit tūc cōdemnat᷑: sed ad minorē quā habebit post iudiciū generale Vnde nec etiā demones ut uidet᷑ uelle Aug⁹. habēt modo tātas penas quātas habebūt post iudiciū. Et quantū ad hoc iudiciū ꝑticulare dicūt quidā: ꝙ christus corpaliter scđm hūanitatē presideat cuilibet aīe statim egredičti. iuxta illud Actuū. x. Hic ē q cōstitutus est iudex uiuoꝝ & mortuoꝝ. Et Io. v. Pater oē iudicium dedit filio. Sꝫ hoc nō uidet᷑ faciliter credibile: ꝙ christus corpaliter totiēs descēderet de celo: quotiēs aliquis hō morit᷑ in toto orbe: qa si ita esset: tunc īnumeris ipse uicib⁹: ad inumerabilia mūdi inferioris loca descēderet: in qualibet hora: īmo in qualibet ꝑticula hore: qa īnumerabiles hoīes moriunt᷑ infra idē tēpus paruuꝫ in toto mundo: precipue cum pestilētia simul uiget in diuersis: ac distātissimis regionib⁹: sicut sepe cōtingit: ꝓpter qđ etiā seq uideret᷑ ꝙ christus multotiens simul & semel descēderet corpaliter circūscriptiue ad diuersa loca mundi inferioris: quia pōt bene cōtingere ꝙ idē instans in numero: sit primuꝫ instans nō esse mille hominum simul morientium in diuersis locis. Propter quod ꝓbabilius dicendum uidet᷑: ꝙ christus corporaliter nō

descendat ad iudiciũ particulare cuiuslibet aïe. Sed ue-
raciter eas iudicare dicitur p angelos quos ad moriẽtes
mittit ut iudicium exerceant cũ processibus & senten-
tiis eis cõmissis a christo iudice principali: qui solus iu
dicandorũ qualitates plene nouit. Angelus ergo scd̃m
doctores cuilibet aïe deputatus frequenter aut semp ei
assistens: qui nouit uitam: merita: & demerita eius quẽ
custodiuit: & nouit ex suo officio quãdo: qũo: & ubi sit
mortuus homo sibi cõmissus: datur a christo & cõstitui
tur iudex aïe a corpe separãde: ut eã iam separatã colli-
gat & diuagare errabũde post mortem hinc inde nõ p-
mittat: sed eã pducat aut ad gaudia paradisi: uel ad pe-
nas purgatorii: uel inferni. In iudicio aũt cõi & uniuer
sali christus corporaliter de celo descendens: presidebit
iudex: & oẽs ipse iudicialiter iudicabit: quia ut dictum
est: ipse est qui cõstitutus est iudex uiuorũ & mortuoꝝ
scilicet in iudicio cõmuni & uniuersali. Hec Henricus
de Assia super genesim.

D Ecima questiũcula est: an a primo instanti nõ esse
hoĩs usq; ad eius iudiciũ pticulare: sit aliquod in-
teruallũ & spaciũ temporis. Ad quã sic respondet: q̄ li
cet generaliter respectu omniũ aïaꝝ nõ sit concedendũ
interuallũ aliquãti tẽporis: inter primũ instans nõ esse
hoĩs & iudiciũ particulare aïe: tamẽ respectu aliquarũ
aïarũ põt concedi aliquod interuallũ & spaciũ ante iu-
dicium: a primo instanti nõ esse homĩs: sicut fuit in illo
famoso magistro laudabilis uite habito parisiꝰ mortuo:
qui inter exequias ibidẽ: congregatis oĩbus doctoribus

p

magiſtris & ſcolaribus: ut ibi moris eſt:ſe in feretro eri
gens dixit: Ad iudicium uocatus ſũ: Deinde altero die
dixit:Iudicatus ſum. & tertio concludendo intulit:Con
demnatus ſum: per ſpacium ergo trium dierum uel cir
ca diſtabat cõcluſio iudicii:ab inſtanti mortis illius: &
hinc habuit origineꝫ ordo carthuſiũ. ut creditᷣ: Simile
legitur de anima beati Hieronymi in epiſtola auguſti-
ni ad Cyrillum epiſcopũ. Et cõgruenter ante iudici-
um particulare tale interuallum ponitur: Tum primo
quia licet deus omnia inſtantanee poſſit facere: tamen
ut ordo et proceſſus decens ſapientie et iuſtitie ſue ma-
gis appareat:qui magis ꝓcedere cõſueuit in ſuis operi-
bus ſecundum modum & capacitatem ſeu conditionẽ
recipientis creature: ſicut in prima formatione mundi
in ſex dierum ſpacio facta apparet. Nã ſapiẽtia dei om
nia diſponit ſuauiter.i.ſuis ordinibus & ĩteruallis diſ-
ponit conuenienter atqꝫ decenter: conuenientius inter-
uenit aliquod ĩterualluꝫ. Tum ſecũdo quia anima poſt
ſeparationem a corpore:intrat nouum ſtatum & modũ
eſſendi ſubſtantiarum ſeparatarum:in quo quidem ſta
tu nũq̃ uires ſuas exercuit:nec experta eſt: uidetur ergo
etiã uiribꝰ ſuis ſepata per aliqđ tempus relinquenda ut
agnoſcat quãtũ ultra uires ſuas naturales utriuſqꝫ ſtatꝰ
eiꝰ ipſã ſupnaturaliter oportet adiuuari uel adiuta ſit ut
celeſtem felicitatem attingat:uel attingeret Vniuerſale
autem iudicium in quo erit accuſatio anime iudicande
a demonibus & ab angelis bonis excuſatio & compatio
peccatorum & meritorum: tota celeſti curia animabus

omnib⁹ & cunctis angelis presentib⁹: nõ fiet cõuenienter totũ simul instanti: sed cũ aliquo temporis interuallo. Hec Henricus de Assia super genesim.

Tertium caput prime capitis.

TErtium caput huius prime decadis est: de locis & receptaculis animarũ e corporibus separatarũ. Circa quod quinq; questiones absoluentur. Prima erit: quot sunt loca & receptacula animarũ e corporibus absolutarũ. Secũda erit: de celo empyreo receptaculo feliciũ animarũ. Tertia erit: de inferno receptaculo damnatorũ. Quarta erit de purgatorio receptaculo purgandorũ. Quinta erit de limbo receptaculo absq; baptismate paruulorũ. Sexta erit: de campis elisiis receptaculo: machumetistarũ gentilium philosophorũ & poetarum.

P Rima questio huius tertii capitis unica est. s. quot sunt receptacula & loca animarũ e corporib⁹ solutarũ. Ad quã sic respondet᷑: q̄ scd̄m theologos post mortem christi per quã sinus abrahe. i. limbus sanctorũ patrum fuit expoliatus & clausus. Loca ĩ quib⁹ recipiunt᷑ anime a corpore separate sunt quatuor. s. Paradisus: infernus: purgatoriũ: & limbus. Ratio autẽ huius locorũ quaternitatis est: quia aĩa quatuor modis decedit a corpore. Primo enĩ aĩa decedit quandoq; sine omni culpa: sicut patet de pueris baptizatis: & de martyribus: & de uiris pfectis q edificauerũt aurũ & argentũ: & lapides preciosos. i. dei dilectionẽ: christi amorẽ: & bonã opationem: & locus talium est paradisus in quo beatificat᷑: eo

p

ꝙ ibi sunt affluẽtie oĩs boni. Secũdo quãdoqꝫ aĩa decedit cũ actuali & mortali culpa: & tũc eius receptaculuꝫ est infernus: in quo damnatᷣ: in quo est carentia gratie: pena damni & pena sensus eternaliter. Tertio decedit aĩa cũ culpa & penitẽtia insufficiẽti: & tũc eius receptaculũ est purgatoriũ: in quo purgatur: ubi nõ est carẽtia gratie: sicut in inferno: sed est ibi pena sensus & damni tẽporalis. Quarto quãdoqꝫ aĩa decedit cũ originali culpa: tunc eius receptaculũ est limbus: in quo est carentia gratie & pena damni eternalis: sed nõ pena sensus. Hec dñs Petrus de taranta. & Tho. in. iiii. d. xxxi. Scd̃m uero gentiles est aliud quintũ receptaculũ campoꝝ elisiorũ: in quo aĩe machumetistarũ gentiliũ phõꝝ: & poetarum post exitum a corpore recipiuntᷣ.

S Ecũda questio sub hoc tertio capite est de celo empyreo: receptaculo angeloꝝ & beatorũ hoĩuꝫ. Sub qua nouẽ absoluentᷣ questiuncule: quarũ quelibet infra scrutabitur ordine suo.

P Rima questiũcula est: si celũ empyreũ receptaculũ angelorũ & beatoꝝ hoĩuꝫ scd̃m ueritatẽ repiatᷣ. Ad quã sic respondetᷣ: ꝙ existentia celi empyrei: hũana ratione inuestigari nõ põt. Cuiꝰ rõ est: qa quicqd hũana ratiõe inuestigatᷣ: oportet ꝙ subiaceat motui & uisui: celũ aũt empyreũ ẽ ĩmobile & uisui ñ subiectũ: ꝓpter qd̃ phi nãles celũ ẽpyreũ ĩmobile: negãt: ergo. Itẽ premiũ & locꝰ premii debẽt assimilari: sꝫ btitudo & gloria scõꝝ excedit ĩuestigationẽ hũanã: qa nec oculꝰ uidit nec auris audiuit nec ĩ cor hoĩs ascẽdit que prepauit deꝰ diligẽ. se.

ut dicit Paulus prime Corint. Ergo nec locus cõgruus beatitudini ĩuestigari poterit naturaliter. Propterea dicit̃ ꝓuer. xxv. Celum sursum: & terra deorsum: & cor regum inscrutabile. Et sapiẽ. ix. dicit̃: Difficile estimamꝰ que in terra sũt: & que in ꝓspectu sunt ĩuenimus cũ labore: que autẽ in celis sunt: quis inuestigabit? Et idcirco dicũt doctores ꝙ celũ empyreũ nõ inuenit̃ positum nisi ꝑ auctoritates Strabi Bede & Basilii. Nã Strabo & Beda dicũt: ꝙ celum empyreũ statim factũ fuit repletũ angelis. Et Basilius omelia. ii. in li. Exameron dicit: Sicut dãnati in tenebras ultimas abigunt̃: ita remuneratio ꝓ dignis operibꝰ restaurat̃ in ea luce que ẽ extra mũdum: in qua angeli & beati quietis domiciliũ sortiunt̃. Tho. pri. ꝑ. q. lxvi. ar. iii. & ĩ. ii. sñiaꝝ. d. ii. & quolꝫ. vi.

SEcunda questiuncula est: Quid sit celũ empyreũ. Ad quã sic respondet̃: ꝙ celum empyreũ est corpꝰ intellectuale & spirituale: ĩmobile: quietum & lucidissimũ: inter oĩa simplicia corpora nobilissimũ: contemplationi glorie aptissimũ: mox factũ repletũ angelis: Circũstans ĩmediate oẽs celos mobiles: ornatũ uarietatibꝰ premiorũ omniũq; amenitatidꝰ: incogitabilis pulchritudinis: & indicibilis dispositiõis in gloria: ut decet aulã regis supremi. Dicit̃ primo ꝙ celũ empyreũ sit corpꝰ: qđ sic suaderi potest: Spes enĩ & intentio cuiuscũq; excitat̃ & roborat̃ ex inspectione alicuiꝰ exemplaris. In futura aũt remuneratiõe speramus gloriã spiritualẽ & corporalem. Sicut ergo excitamur & roboramur ĩ spe glorie spiritualis aĩe: exemplo beatitudinis & glorie a principio

p

mundi incoate: beatorũ angelorũ quorũ equalitas nobis ꝓmittitur. iuxta illud Mathei. xxii. Eritis sicut angeli dei in celo. ita similiter excitamur & roboramur in spe glorie incorruptionis & imutabilitatis corporis: ex inspectione incorruptiõis & imutabilitatis corporis celi empyrei in principio mũdi creati. Dicit̃ sc̃do intellectuale: nõ ꝙ nõ habeat materiã naturalem: sed quia nõ subicit̃ uisui nostro. Dicit̃ etiã corpus spirituale: quia locus est beatorũ spirituũ & hominũ glorificatorũ. Dicit̃ etiã celum: a celando inuisibilia. & dicit̃ empyreũ quasi intus igneũ. a pir quod est ignis: eo ꝙ conuenit cũ igne in splendore: nõ in ardore. Dicit̃ tertio imobile: quietuȝ & lucidissimũ. Nam cũ res oĩno determinet̃ ex fine: & finis huius corporis sit inhabitatio sanctoꝝ: oportet cõditiones eius accipere sc̃dm ꝙ conuenit statui sanctorũ beatorũ: ꝓpter qd̃ creatuȝ est. Et quia illi sunt in plena participatiõe quietis & eternitatis: & eterne lucis. ideo tale corpus debet esse imobile: quietũ: incorruptibile: & lucidissimũ: quam lucem celum empyreũ nõ determinat sibi a natura: sicut facit flãma uel ignis: sed sibi determinat limpidissimã diaphanitatẽ: quã habet a splendore glorificati corporis christi: sicut hic aer illuminat̃ a sole. Vnde & Apoca. xxi. dicitur: Ciuitas dei non eget sole neqȝ luna ut luceant in ea: nam claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus. Dicit̃ quarto inter omnia simplicia corpora nobilissimũ: quia. s. est supremum omniũ locorum corporaliũ. Dicitur quinto contemplationi glorie aptissimũ. Nam sicut contemplatio

dei in qua consistit felicitas angelorum & hominũ bea
torum: super omnia corporalia: eleuat intellectum. Ita
celum empyreuȝ inter omnia alia corporalia est magis
eleuatum: & per consequens contẽplationi magis aptũ
Dicitur sexto: mox factum: repletum angelis: non ꝙ ibi
nõ sint multa loca uacua: in quibus sunt & erunt beati:
sed dicitur repletum scđm modum loquendi nostrum:
scđm quem dicimus aliquam ciuitatem plenam homi-
nibus: cum in ea omniũ hominũ habitacula plena sũt.
Dicitur septimo circunstans ĩmediate omnes celos mo
biles. i. celum cristallinum: quod dicitur etiam aqueuȝ
ꝓpter similitudinem quam habet cum aqua congelata
in diaphanitate & soliditate: quod celum astrologi uo-
cant nonam speram. Circũdat etiam celum sidereum. i.
firmamentũ: in quo sunt stelle. & celum aereum in quo
sunt aues: diuisum in septem celos septem planetarũ. s.
Saturni: Iouis: Martis: Solis: Mercurii: Veneris: & Lu-
ne. In quo quidẽ celo empyreo raptus Paulus uidit ar-
chana dei. i. essentiam diuinam. ii. Corinth. xii. Dicitur
octauo ornatum uarietate premiorũ. Nam ibi sunt no-
uem chori angelorum orbiculares: & multe mansiones
animarũ distinctorum meritorum & premiorum. Dici
tur nono omniũ amenitatibus plenum. Nam dicit̃ pa-
radisus quasi ortus delitiarũ. cetera plana sunt. De hoc
loco dicitur Baruch. iii. O israel q̃magna est domus dei
& ingens locus possessionis eius: magnus & nõ habens
finem. De hoc dicit Moyses: In principio creauit deus
celum. & Paulus Galat. iiii. Illa autem que sursum est

P

ierusalem libera est:que ẽ mater nostra. Et ecclesia can-
tat: Vrbs beata ierusalem. Et psalmista: Vnã petii a do-
mino & hanc requiram. &c̃. Sed pro maiori euidẽtia
eorum que in predicta descriptione celi empyrei posita
sunt: arguitur primo: ꝙ celum empyreum nõ sit corpus
materiale & naturale: quia corpus materiale & natura-
le est mobile. Cum natura sit principium motus: mate-
ria etiam & motus se consequũtur: sed per dicta corpus
empyreum est ĩmobile: ergo. Ad hoc respondetur: ꝙ nõ
omne naturale est mobile: sꝫ tantũ illud quod est gene-
rabile & corruptibile: de quo intendit phũs. ii. phisico-
rũ. Nec omne materiale est mobile. Mathematicus enĩ
nõ abstrahit ab omni materia: sed a sensibili tantũ. Ar-
guitur scđo contra illud quod dictũ est ꝙ celum empy-
reum sit lucidissimũ: quia si sic: cum alii celi sint perspi
cui & diaphani: appareret nobis ũdiqꝫ tale celũ. Ad hoc
respondetur: ꝙ sicut suspenditur claritas corporis chri-
sti sub hostia ne radiat: ita deus decreuit suspendere ra-
diationes celi empyrei: in celos inferiores: & hoc ne to-
ta circũferentia celi appareret nobis tanq̃ una lux con-
tinua: quia sic nõ haberemus distinctionem stellarũ ce-
li: nec distinctionem diei & noctis super terram: quod
pro statu huius uite non expedit: sed forte tempore fu-
turi seculi radiabit undiqꝫ per totum mundum inferio-
rem: ita ꝙ nulla umbra uel obscuritas remanebit tunc
in elementis. Et concesso tamen quod lumen celi em-
pyrei multiplicetur per celos inferiores: quorum forte

ab eo tota uirtus dependet: tamē potest esse q̄ ꝑpter lon
gitudinē distantie radii claritatis eius deficiant anteq̄
perueniant ad nos: & ideo nobis nichil de illo apparet.
Tertio arguitur contra illud quod dictū est: q̄ celū em
pyreū mox creatum: fuit repletū angelis: quia si sic nō
fuit aliquod spaciū uacuum ab angelo ꝑ beatis. Respō
det ad hoc Albertus in de quatuor coeuis: q̄ angeli nō
implent celum empyreū: ut locatū locum: sed implent
scd̄m distinctionem hierarchiarū: & chororū: & mansio
num: que in domo patris multe sūt. Hec ex henrico de
Assia: & Tho. secūdo sententiarū. di. ii.

T Ertia questiūcula est: Quid est dos spūalis anima
rū & corporū beatorū in celo empyreo. Ad quā sic
respondet: q̄ dotes spūales animarū & corporū beatoꝝ
appellate sunt ad similitudinē dotium corporaliū nu-
bilum filiarū. Dos autē matrimonii corporalis scd̄m iu
ra ciuilia sic diffinitur: Dos est illud quod datur a parē
tibus sponse a parentibus uiri: filie ut facilius nubat: cū
sponsa in domū sponsi adducitur: unde ornetur sponsa
& delectabiliter uterq̄ ad inuicem uniant: atq̄ proui-
deatur uiro: unde possit sufficienter sponsam & liberos
nutrire: ināmissibiliter soluto matrimonio sponse reser
uatum. Et dicit primo q̄ dos datur a parētibus sponse:
intellige cōmuniter. Nā ꝑpter duo cōtingit q̄ sponsus
uel pater spōsi assignat dotes uice patris puelle. Primo
ꝑpter excessum affectus: nam sponsus uel pater sponsi
propter amorem nimiū quem habet ad sponsam dotat
eam: sicut contigit de Emor qui uoluit assignare dotem

quam debebat recipere:& augere propter uehementem amorem filii sui Sichen ad Dinã filiam Iacob. unde dixit pater eius Emor ad Iacob & ad filios eius:Sichen filius meus adhesit anime filie uestre: date eam illi uxorem. Et subdit:Augete dotem & munera postulate libẽter:tribuam quod petieritis.geñ.xxxiiii. Secunda causa est ꝓpter cõmissum scelus.s.in penam sponsi:qui uirginem corrupit & uiolauit.s.ut uirgini a se corrupte de suo dotem assignet: quã pater puelle debuerat assignare.ut dicitᷣ Exodi.xxii.Si seduxerit quis uirginem:dormieritq; cũ ea: dotabit eam & accipiat eam in uxorem. Dicitᷣ secũdo ꝙ dos datur parentibus sponsi uel sponso nam dos debet esse penes eum qui supportat onera matrimonii: ut dicit Bar.ĩ.l.si is qui stichũ.§.primo.ff. de iure dotiũ.Et intellige tu ꝙ dos assignatur sponso quãtum ad usum uel ad dispensationẽ. Sponse uero quantum ad dominiũ & ꝓprietatẽ. Dicitur tertio:filie ut facilius nubat.Nam non faciliter ducitur filia cuiuscũq; sine dote.ff.soluto matrimonio.l.pri. Dicitᷣ quarto: cũ sponsa ad domũ traducitur:nam in matrimonii inchoatione.s. quando desponsatur sponsa: dotes promittũtᷣ sponso.Sed cum introducitur sponsa in domum sponsi tunc sponso dotes assignantur. Tu tamen intellige ꝙ si maritus cui dos promissa est:dotem non recepit: potest uxorem de domo expellere:ut dicit glo.in autẽticis.de nõ eligendo secundo nubentes.§.si. colla.pri. Licet cõtrarium habeatᷣ in.c.per uestras.de donationibus inter uirum & uxorem.Dicitur quinto:ut inde sponsa ornetᷣ

& decoretur. Intellige scd'm statum suũ: & morẽ patrie. Dicitur sexto: ut delectabiliter uterq; ad innicẽ uniant' Nam dos est illud per quod sponsa delectabiliter coniungit' uiro: & ecõuerso. Dicitur septimo: & ut puideat' uiro unde possit sufficienter. &c̃. ut patet in. l. pro oneribus. C. de iure dotiũ. Dicit' octauo: inãmissibiliter. &c̃. Nam dos censetur esse patrimoniũ mulierꝝ: ut dicit Io. an. de foro competenti. ex tenore. &. ff. de minoribꝰ uigintiquinq; annis. l. deniq;. §. patrimoniũ. Ad similitudinem ergo dotiũ corporaliũ huiusmodi: dantur diuinitus ipsis beatis quando in gloriam transferuntur aliqua dona ad eorũ ornatum: que dona & ornatus uocantur dotes spirituales: que dos spiritualis sic diffinitur: Dos est perpetuus ornatus anime & corporis: uite sufficiens: in eterna beatitudine iugiter pseuerãs. Sicut enĩ primo dos corporalis datur a patre carnali sponse in dominiũ: & sponso in usum. Sic in matrimonio spirituali christi & anime dant' a tota trinitate que est pater sponse. s. anime & ecclesie: dona & ornamẽta siue decores spirituales. Nam pater tenetur dotare filiam: nõ solum cõtrahentem matrimoniũ carnale: sed etiam spirituale: ut dicit Bal. in. l. fi. C. de dotis pmissione. Et dant' christo sponso in dispensationem: & ecclesie siue membris eius id est animabus in dominiuз & pprietatem. Et sicut in matrimonio carnali dotes dantur in solatium sponsoꝝ: & ut subleuetur onus matrimonii. Sic in matrimonio spirituali inter christũ & animã p dotes spirituales. i. p

P

ornamentũ & decorem anime fit quedam ſpiritualis io
cunditas in anima principaliter ex gratia & gloria: qui
bus nichil eſt delectabilius: ꝑ que anima ſponſo chriſto
delectabiliter unitur: In quo matrimonio ſpirituali: nõ
ſunt onera ſicut in corporali: ſed ſumma iocunditas ex
gratia conſũmata: uel gloria in celo. Et ſicut in carnali
matrimonio dotes dantur ſponſe in dominiũ: & ſponſo
in uſum. Sic in matrimonio ſpirituali ornatus dantur
ſponſo in uſum. i. inquantũ tendũt ad honorem & glo
riam chriſti. Sꝫ ſponſe. i. anime uel eccleſie in dominiũ
inquantũ ꝑ eas ornantˀ. Et ſicut in matrimonio corꝑali
nõ dantur dotes quãdo mulier deſponſatˀ: ſed cũ intro
ducitur in domũ: ſic dotes ſpirituales nõ dantˀ animabꝰ
q̃diu peregrinantˀ a dño: ut dicit aplũs. ii. ad Cor. v. Sed
quãdo tranſferuntˀ in gloriã: in q̃ gloria aĩe ꝑfruũtˀ ſpon
ſo preſentialiter. Et iſte dotes ſpũales tãto digniores ſũt
corꝑalibꝰ quãto aĩa plus eſt q̃ corpꝰ. Iſte cõſiſtũt ĩ bonis
interioribꝰ glorie. pſal. Oĩs gloria eiꝰ filio regis ab intus
in fibriis aureis circũamicta uarietate. Sed dotes corpo
rales de foris in bonis exterioribꝰ fortune. De quo ma
trimonio ſpirituali & dotibus & ſponſis dicitur Apoca.
xix. Gaudeamus & exultemus & demus gloriã ei quo
niam uenerunt nuptie agni: & uxor eius preparauit ſe:
& datũ eſt illi ut cooperiat ſe biſſino ſplendente & can
dido. biſſinum autẽ ſunt iuſtificationes ſanctorũ. Hec
elicitiue ex Thoma. iiii. ſentẽtiaꝝ. di. xlix. Sed hic eſt
una dubietatio: Nã dictũ eſt ſupra in pri. §. diffinitiõis
dotis tꝑalis: ꝙ ſi pater ſponſi uel ſponſus: dotent puellã

nubilem uel sponsaꝫ: dicetur uno modo sponsus raptor puelle & uiolator. Cũ aũt christus sponsus sponse sue. i. anime dotem largiatur: scđm illud ysaie. lxi. Induit me uestimẽtis salutis: & quasi sponsam ornatã ornauit me monilibus suis. Erit ergo christus scđm hoc sponsus raptor uel uiolator anime. Ad hoc respondet̕ dupliciter. Primo ꝙ scđm canones: sponsus dicit̕ tunc raptor puelle: quando puella in turpi actu nõ consentit. Si autem puella cõsentiat nõ dicetur sponsus raptor uel uiolator Extra de raptoribꝰ & incẽdiariis. c. primo cũ glo. ubi ponit glosa casum in terminis sic dicens: Quidã miles uolens contrahere cum puella quadam: parentes eam illi dare nolebant: tandẽ de consensu puelle eam rapuit: & cũ ea contraxit matrimoniũ: & carnaliter cognouit eã: que postea monasterium intrauit. miles tanq̃ suã uxorem petit: quia sine licentia sui post carnalem copulam intrare monasterium nõ potuit. dicebat illa ꝙ nõ tenebatur ei tanq̃ uiro adherere: quia eã rapuerat: & raptor cum rapta contrahere nõ potest. Ad hoc respondet papa ꝙ nõ fuit raptus cum ipsa consenserit: & post matrimoniũ contractũ & cõsũmatũ religionẽ intrare nõ potuit uiro ĩuito: licet rapta fuerit: quare si hoc constiterit debet ei restitui. Hec glo. ibi ad lrãꝫ. Quare ad ꝓpositũ cũ christus aĩam ĩ sponsã accipit cõsentientẽ: nõ in actu turpissimo carnis: sꝫ in fide & ĩ misericordia: scđm illud Osee. i. Despõsaui te michi ĩ fide & in mĩa & miserationibꝰ. & . ii. Cor. x. Despõdi. n. uos uni uiro uirginẽ castã exhibẽ christo: ergo nõ ẽ cẽsendꝰ christꝰ spõsus raptor aĩe

P

Secũdo etiam ad hoc dicit᷑:ꝙ licet de cõmuni iure dos detur ſponſo a ſponſa: uel ab aliquo eius noie:quãdoqꝫ tamẽ cõtingit ecõuerſo: & hoc ꝑmaxime quãdo grãdis eſt amor patris ſponſi:uel ſpõſi ad ſponſã:& ſponſa pau per eſt+unde ſponſus uel pater ſpõſi eã dotat: dote quã dicit a ſponſa accepiſſe:& contentat᷑ de dote+Et ſic in ꝓ poſito ex grandi amore dei patris & filii ei⁹ iheſu chriſti ad aĩam ſponſã fidelem:dat᷑ dos a patre & filio chriſto: & contentat᷑ cum ad eorũ honorẽ & gloriam cedat+ hec ex theologis & canoniſtis+

Q Varta queſtiũcula eſt: quot ſunt dotes aĩaꝝ in ce lo empyreo exiſtentiũ+ Ad quã ſic reſpondetur: ꝙ aĩabus beatis in celo aſſignant᷑ tres dotes+ſ+uiſio:cõpre henſio & delectatio+ Ratio huius eſt:quia dos eſt aliqs ornatus uel diſpoſitio inherens aĩe:ꝑ quã aĩa ordinatur ad oꝑationẽ:in qua cõſiſtit ꝑfecta beatitudo+ Ad beati tudinẽ autẽ tria requirunt᷑+ſ+ intuitiua notitia: intima preſentia: & ſũma cõplacentia+ Primo ad oꝑationẽ in qua ꝑfecta beatitudo cõſiſtit:requirit᷑ intuitiua uel cla ra notitia:& hec eſt uiſio:prima dos aĩe+Vbi nota ꝙ ui ſio dei dupliciter põt accipi+ Vno modo ꝓ ipſo actu ui ſionis:& ſic uiſio nõ ẽ dos:ſed eſt ipſa beatitudo:de qua uiſione dicit᷑ Ioh+xiii+Hec eſt uita eterna ut cognoſcant te ſolũ uerum deũ:& quẽ miſiſti iheſũ chriſtũ+Et Luce x+dicit᷑:Beati oculi qui uidẽt que uos uidetis+qđ nõ in telligit᷑ de oculis exteriorib⁹:alioqn beati fuiſſent oculi ſcribarũ & phariſeorũ qui chriſtũ corꝑaliter uidebant: ſed intelligit᷑ de oculis interiorib⁹ mẽtis deitatẽ intelli

gibilem intuētib⁹: de quib⁹ dicebat aplūs Ephe. primo: Det uobis ſpiritū ſapiētie & reuelatiōis in agnitionem ei⁹ illuminatos oculos cordis ueſtri. Et Aug⁹ dicit: ꝙ uiſio eſt tota ſubſtantia beatitudinis. Alio modo dei uiſio poteſt accipi ꝓ ipſo habitu quo talis operatio. ſ. uiſio dei elicitur. i. ꝑ ipſa claritate qua aīa ad deū uidendū diuinitus illuſtrať: & ſic uiſio eſt dos & principiū beatitudinis: ut dicit Tho. iiii. ſnīaꝝ. d. xlix. arti. ii. Vnde Ricardus in. iiii. dicit: ꝙ dos uiſionis: eſt quidā habitus luminoſus in intellectu quo eleuať ad clare deum uidendū: & hec dos eſt in potentia intellectiua aīe: & ſuccedit uirtuti theologice fidei que euacuabiť cū uenerit qđ perfectum eſt. prime Corin. xiii. Secūdo ad beatitudinē uel ad operationē in qua ꝑfecta beatitudo cōſiſtit: requiriť intima preſentia ſiue cōprehenſio. ſecunda dos aīe: que nichil aliud eſt q̄ in preſentia deum hebere: & in ſeipſo ipſum tenere. & hec cōprehenſio ſequiť ex uiſiōe: nā cū in prima: de⁹ uiſus nō uideať ꝑ ſimilitudinē: ſed ꝑ eſſentiam efficiť intra uidentem: & ſic uidēs tantū cognoſcit quantū ipſū cognoſcere poteſt: illūqꝫ ſcđm menſurā uidentis cōprehendit: & hec cōprehēſio ſuccedit & reſpōdet ſpei: que ibi euacuabitur. Nā ſicut ceſſat motus habita forma: ita ceſſat ſpes habito qđ ſperabať. Cū igitur in prima erit cōprehenſio: tentio & ſecura poſſeſſio dei: nō quidē ꝑ gratiā ſicut hic: ſed ꝑ gloriā: qua nec ꝑ peccatum poterit amitti ampli⁹. ergo ibi ceſſabit omnis ſpes & hoc modo hec comprehenſio pertinet: ut quidam dicunt ad memoriā: quam dotem tentionis ſic Ricardus

P

diffinit: Dos cõprehensionis est habitus perfectus quo uoluntas est perfecte secura de perpetuatione tentionis dei. Tertio ad beatitudinẽ uel ad operationem: in qua perfecta beatitudo consistit: requirit̃ sũma cõplacentia siue delectatio: quã nominat fruitio ex parte cõplementi. & ẽ tertia dos. Postq̃ enĩ res cõprehendit̃ & possidetur: sequitur quidẽ ad eam amor & delectatio. Nam ad unionẽ seu uisionem maxime conuenientis sequit̃ delectatio sũma de re uisa & possessa. Cum igitur in patria deum maxime intellectui nostro conuenientẽ uidebimus & comprehendemus: sequitnr ꝙ ibi consequenter erit sũma delectatio: in qua perficietur nostra felicitas. Et hanc dotem sic diffinit Ricardus in. iiii. Dos fruitionis siue delectationis est perfectus charitatis habitus quo anima fruitur deo completiue & in eo delectatur: & hec dos succedit charitati: & est in uoluntate completiue. De hiis tribus dotibus dixit Augustinus ĩ Enchiridion. & ponitur in secũdo sententiaꝝ. di. prima. Fecit deus rationalem creaturam ut summũ bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: & possidendo frueretur. Ex Thoma elicitiue ĩ primo & quarto sententiarũ ubi supra. Sed forte argues ꝙ dotes sunt quinqꝫ: quia Boetius tertio de consolatiõe ponit quinqꝫ ad beatitudinem pertinentia: que sunt sufficientia: quã promittũt diuitie. Iocunditas: quam promittit uoluptas. Celebritas: quam promittit fama. Securitas: quam promittit potentia. Reuerentia: quam promittit dignitas. Respondetur & dicitur: ꝙ ista quinqꝫ non debent

dici dotes:sed quedã beatitudinis cõditiones. qđ patet
qa in uera beatitudine sũt omnia que in hoibus in tem
porali felicitate querunť:que uel ꝑtinẽt ad ĩmunitatẽ a
malo:sicut securitas.uel ad cõsecutionẽ boni & cõueniẽ
tis:sicut iocũditas:& ꝑfecti sicut sufficiẽtia. uel ad ma-
nifestationẽ boni sicut celebritas inquantũ bonuꝫ uniꝰ
est in notitia multoꝝ.& reuerentia inquantũ illiꝰ noti-
tie uel boni signũ aliquod exhibeť.Reuerẽtia enĩ con-
sistit in exhibitiõe honoris:qui est testimoniũ uirtutis.
Et sic patet ꝙ nõ sunt nisi tres dotes.s.uisio:cõprehẽsio
& delectatio siue fruitio.Et respondẽt ut quidam dicũt
tribus uirtutibꝰ theologicis.s.fidei:spei:& charitati.Nã
fidei respondet uisio.Spei cõprehensio uel tentio.Cha-
ritati dilectio uel fruitio:qualis habeť a beatis in patria
Hec Tho.iiii.scrip.sniaꝝ.d.xlix.arti.v.

Q Vinta questiũcula est:quot sunt dotes corporũ in
celo empyreo glorificatorũ.Ad quã sic respondeť:
ꝙ preter tres dotes aĩe dictas:ponũť etiã in corpore glo-
rioso quatuor dotes.s.impassibilitas:subtilitas:agilitas
& claritas.Et ratio huiꝰ est:quia sicut dotes aĩe sunt qui
dam ornatus: & quedã dispositiões aĩe quibꝰ aĩa ornať
& disponitur ut ꝑfecte cõiungatur deo.Ita dotes corpa-
les sunt quidã ornatus & quedã dispositiones quibꝰ cor
pus gloriosum ꝑfecte aĩe subicitur. Et hee quatuor do-
tes quatuor uirtutibꝰ cardinalibꝰ adaptãtur:co ꝙ cardi-
naliũ uirtutũ materia: sunt bona corpalia:ut.s.pruden
tie respondeat claritas ꝓpter cognitionẽ. Iustitie que ẽ
ꝑpetua & ĩmortalis respõdeat ĩpassibilitas.Fortitudini

P

ex qua contingit ut nichil corpori possit resistere. Res-
pondeat agilitas: temperantie qua corpus attenuatur.
respondeat subtilitas. Tho. in. iiii. d. xlix. Numerũ aũt
harũ quatuor dotiũ corporũ doctores sumũt a diuersis
Nã. s. Tho. sumit numerũ illarũ ab hiis que anima ra-
tionalis pro presenti statu cõmuniter cõfert corpori cor
ruptibili: Videmus enĩ dicit ipse sup primã epistolã ad
Corinth. xv. c. ꝙ ex anima corpori corruptibili quatuor
ꝓueniunt: & tanto perfectiori modo quanto anima fue
rit uirtusior. Nã primo corpori dat esse corpale. ipsa. n.
est actus corporis. ii. de aĩa. sed tunc cũ erit uirtuosior:
ĩmo in sũmo pfectionis uirtutis dabit esse nõ corporale
sed spirituale. & hec est dos que dicit̃ subtilitas. Secun-
do hic anima dat corpori incorruptionẽ: unde uidemus
hoĩes ꝙ quanto sunt fortioris nature: minus a calore &
frigore patiunt̃. cũ ergo tunc anima erit pfectissima: cõ
seruabit tunc corpus oĩno ĩpassibile. & hec dos est ĩpas-
sibilitas. Tertio hic anima dat corpori pulchritudinẽ
& claritatẽ. Infirmi enĩ & mortui ꝓpter debilitatẽ ope-
rationis aĩe in corpus efficiunt̃ discolorati. sed quando
erit in sũma pfectiõe faciet corpus clarissimũ & fulgen
tissimũ. Et hec dos est claritas. Quarto aĩa hic dat cor-
pori motũ: & tanto facilius quanto uirtus aĩe fuerit for
tior supra corpus. & ideo quãdo erit in ultima sui perfe
ctione dabit corpori agilitatem: & hec dos est agilitas.
hec Tho. ubi supra. Dñs aũt Bonauẽtura i. iiii. di. xlix.
aliunde recipit rationes quatuor dotium corporis. s. ex
quatuor elemẽtis: ex quib⁹ corpus nostrũ cõpositũ est.

Nam quia elementa sunt impfecta: corpus nostrū quadruplicē habet ab eis defectibilitatē. Habet enī primo corpus nostrū ab aqua: que est elemētū humidū & passibile corruptionē & passibilitatē. & huic respondet dos que est ipassibilitas. Secūdo corpus nostrū habet a terra obscuritatē: quia terra est elementū opacum. & huic respondet claritas. Tertio corpus nostrū habet ab igne actibilitatem. Nam calor continue cōsumit: & ideo cōtinue indiget homo alimonia ciborū: quibus fit corpus spissum & grossum. contra que erit dos penetrabilitatis siue subtilitatis. Quarto corpus nostrum habet ab aere infirmitatē. aer enī facillime īmutatur & cedit cuilibet impellenti: sed tunc facilius mouebit corpus per dotem agilitatis. Prima igit dos corporis gloriosi est īmortalitas siue impassibilitas uigorosa qua corpus ex uirtute aīe ab omni lesione seruabit īmune. Ratio hui⁹ dotis est ista: quia sicut aīa erit perfecte subiecta deo: ita corp⁹ humanū: & quicquid in eo est: erit aīe rationali pfecte subiectum. & ideo ī corpore glorioso nō poterit esse aliqua īmutatio contra dispositionē illam qua perficit ab aīa: Vnde in corporibus sanctorū post resurrectionē nulla actio uel passio poterit prouenire a qualitatib⁹ elementalibus que sit contra dispositionē anime: que intendit corpus ppetuo cōseruare. corpora enī nostra nūc ppter inequalitatē: contrarietatē: & litem & pugnaꝫ quatuor elementorū: ex quibus componunt tandem corrūpunt & incinerant: in die autē iudicii in beatis omnis cōtrarietas: & lis & pugna & inequalitas reducet ad omni-

P

modã pacem:concordiã & equalitatẽ. Vnde Apoc.vii.
dicit͛: In die illo mors nõ erit ultra neq; luctus neq; cla
mor neq; ullus dolor quoniã priora abierũt. Et Paulus
prime Cor.xv. Oportet enĩ corruptibile hoc induere in
corruptionẽ:& mortale hoc induere ĩmortalitatem. Cũ
autem mortale hoc induerit ĩmortalitatẽ: tunc fiet ser-
mo qui scriptus est: Absorta est mors in uictoria. Et Au
gustin⁹ ad Dioscorũ: Tam potẽti uirtute deus fecit ani-
mam ut eius beatitudo redũdaret in corpus: & plenitu
do sanitatis & uigor incorruptionis. Secũda dos corpo
ris gloriosi ponitur esse subtilitas uirtuosa. Nam quãto
corpora sunt nobiliora:tanto sunt subtiliora:sed corpo-
ra gloriosa inter omnia corpora sunt nobilissima: ergo
subtilissima. Dicitur autem quid subtile a uirtute pene
trandi.ii.de generatiõe. Vnde dicitur intellectus subti
lis: quia pertingit penetrando usq; ad intrinseca princi
pia:& naturales ꝓprietates rei latentis. Et dicitur quis
habere subtilem uisum:quia ad aliquid longe nimium
potest pertingere uisu. Et corpus siue gladius subtilis:
quia potest penetrare & pertingere usq; ad intima rei.
In die autem iudicii corpora gloriosa ex uirtute beati-
tudinis anime redundantis in corpora erunt tante acti
ue uirtutis ꝙ poterunt penetrare quecũq; corpora supe
riora & inferiora:multo efficacius quã aqua uel uinum
uel ignis:uel aer:uel uentus. Aqua enĩ penetratiua est:
quia simplex:sed uinuʒ multo magis. Propter qd̃ aqua
bibita cum modico uino magis refrigerat sanuʒ q̃ si bi-
beretur sola:quia uinũ facit eã ad loca corpis efficacius

penetrare ad que aqua per se penetrare nō posset: ut dicit Ricardus in iiii di xlix Corpora ergo sanctorꝝ post iudiciū per dotem subtilitatis penetrabūt celos sine eorū lesione aut fractione: sicut nūc lux uitrū: & corpora inferiora cedent eis: ptransibūt montes & saxa sine resistentia & lesiōe: unde ostia: muri: clausure: īmo & capse ferrate cedent eis psal In noīe tuo transgrediar murū Et gregori9 in quarto libro moraliū dicit: In illa resurrectionis gloria erit corpus nostrū subtile p effectū spiritualis potentie: sed palpabile p uirtuteꝫ nature Tertia dos corporis gloriosi erit agilitas uigorosa Nō enī corpora gloriosa erūt grauia: quia in motu corporū gloriosorū nō erit aliquis labor: sed erūt agilia: eo ꝙ aīa tunc pfecte dominabit corpori: & ideo corpus p dotem agilitatis subicietꝰ anime quantū ad imperiū quo ad motū: ut sine labore aliquo quo uult moueatꝰ subito ergo homo cū corpore mutabitꝰ de loco ad locum: īmo quasi in momento quocūqꝫ uoluerit discurret Magna est agilitas aquarū currentiū maior est auium uolantiū maior sagittarum maior solis maior imaginatiōis que subito uadit quo uult Sed supra oēs maior erit agilitas corporum gloriosorū Vnde ysaie iiii dicitꝰ: Current & nō laborabunt: uolabant & nō deficient Et Mathei xiii fulgebunt iusti & tanq̄ scintille in arundineto discurrent Qđ si arguatꝰ: quia scribitꝰ prime ad thessalo iiii ꝙ corpora gloriosa dicuntur ferri ab angelis & nubibus: ergo nō erūt agilia sed grauia Respondetꝰ: ꝙ corpora gloriosa nō dicuntꝰ ferri ab angelis qa grauia: & ꝓpter defectū

agilitatis:quia tunc eorũ motus esset cũ labore & pena: & corpora eorũ sic nõ essent subiecta animab⁹ pfectis & beatis ut dictuȝ est. Sed dicunt̃ corpora gloriosa ferri a predictis ad reuerentiã designandã:que corporibus glo riosis & ab angelis & ab oĩbus creaturis deferet̃. Quar ta dos corporis glorificati erit claritas gloriosa: de qua dicit̃ Mathei.xiii.Iusti fulgebunt sicut sol in regno pa- tris eorũ.quod quidem iuxta doctorũ sententiã intelli- gendũ est:non de claritate solis scd̃m q̄ nunc lucet: sed scd̃m q̄ post diẽ iudicii lucidus erit.Sȝ teste ysaia.xxx. ca.In die illa erit lux lune sicut lux solis:& lux solis erit septẽpliciter sicut lux septem dieꝝ.Sequit̃ q̄ minimus inter sanctos ad minus lucebit septies q̃ nunc luceat sol Et si hoc uerũ est:qui ĩ duplo erit beatior: erit quatuor- decies tantũ lucidus: & sic multiplicando de gradibus beatitudinis beatorũ usq; ad uirginẽ & christũ: qui gra tia anime eius & corpis cũ plus passionis habuerit q̃ ce teri omnes simul:quantũ ergo erit luminosũ corpus ei⁹ sanctissimũ.Propter claritatem ergo & planetaꝝ & cor porũ glorificatorũ(quorũ unum loco solis ad nũc illu- minandũ munduȝ posset ponere deus)dicit.s.Tho. in quarto ubi supra:q̄ in die iudicii nox nullibi erit nisi ĩ centro terre.De hac claritate dicit Iob.xxviii. Nõ ade- quabitur ei aurũ uel uitrũ:Et Paulus ad Ephe.iii. Re- formabit corpus humilitatis nostre cõfiguratũ corpori claritatis sue. Hic tamẽ notandũ ẽ q̄ christ⁹ nõ habuit dotẽ claritatis:sicut nec etiã alias dotes.Nã neq; angeli neq; christus habuerunt dotes.Nõ quidem angeli cum

ipsi nō habeant rationē sponse que conformitatē natu-
re cum sponso habere debet. Nec etiam christus habuit
dotes: quia dos assignatᷣ sponse & nō sponso. christ⁹ autē
est sponsus & nō sponsa. Io. iii. ergo. Vnde nō est dicen
dū sicut dicit Vgo. de sancto Victore: ꝙ christus assum-
psit quatuor dotes. Claritatis in transfiguratiōe. Agili-
tatis ambulādo super mare. Subtilitatis egrediendo de
clauso utero uirginis. & impassibilitatis in cena quādo
dedit corpus suum ad comedendū sine hoc ꝙ diuidere
tur: quia dotes nominant & sunt quedā naturalia. Sed
claritas christi in transfiguratiōe fuit miraculosa: sicut
& ꝙ ambulauerit sup undas maris. ꝙ sine uiro cōcipe-
retur: & ꝙ clauso uirginis utero exiuerit: & alia huius-
modi ut dicit Tho. iiii. sniaꝝ. di. xlix. arti. iii. Sed forte
queres utrū claritas corporis gloriosi poterit naturali-
ter uideri ab oculo nō glorioso. Respōdetᷣ ꝙ sic: nā clari
tas corpis christi cui assimilabimur uisa fuit ab oculis
discipuloꝝ nō gloriosis. Et ipsi uidebūt claritatē iustoꝝ
ex quo torquebūtᷣ: ergo & claritas corporū beatorū po-
terit uideri ab oculis nō gloriosis: & cōsequenter uidebi
tur gloria animarū intra corpora glorificata positarū:
sicut in uitro cognoscitᷣ color corporis qđ in uase uitreo
continetᷣ: ꝓpterea Gregorius dicit: Ibi quippe uniuscu
iusqꝫ mentem ab alterius oculis membrorū corpulentia
nō abscondet: sed patebit animus corporalibus oculis:
& ipsa etiam corporis armonia. Sicqꝫ uniuscuiusqꝫ tunc
mens erit cōspicabilis alteri: sicut nūc esse nō potest cō-
spicabilis sibi. &c. Si autē queratᷣ utrum necessario illa

p

claritas uideat˜. Dicitur q̄ nō: nam in corpore glorioso est sũma obedientia ad animã: ergo in uolũtate & pote-state anime erit q̄ corpus suũ uideat˜ uel nō: sicut corni culus ostẽdit suã claritatẽ quãdo uult aut nō sicut sibi placet: & christus disparuit quãdo uoluit ab oculis dis-cipulorũ ĩ Emaus: & quãdo uoluit uiderũt eũ & cogno uerũt. ppterea dicit Aug⁹. xix. de ci. dei. c. xxvii. Impe-rabit deus aĩo & anim⁹ corpori tanq̃ obediẽti. Istas qua tuor dotes Paulus prime Corin. xv. posuit dicẽs: Stella differt a stella in claritate: sic & resurrectio mortuorũ. Seminat˜. s. corp⁹ corruptibile: & sepelit˜ in corruptiõe ĩ terra: resurget in incorruptiõe. s. ĩmortale. Ecce immortali tas siue ĩpassibilitas. Et dicit˜ seminat˜. s. mortuus dũ se-pelit˜. Nã apostolus uocat sepelire: seminare. Sicut enĩ gramen seminat˜ ut faciat fructũ: ita seminat˜ corpus: & sepelitur: ut resurgat gloriosum cũ fructib⁹. Sequit˜ tex tus: Seminatur corpus aĩale & grossũ materiale: surget corpus spũale. s. quo ad oẽ aĩe imperiũ quo ad motum: uel quia habebit cõditiões spũs ad penetrandũ ubiq; si ne fractura. ecce dos subtilitatis. Seminat˜ in ĩfirmitate id est sepelitur corp⁹ infirmũ ab aĩa de difficili mobile: qa corp⁹ qđ corrũpitur aggrauat aĩam. Sapie. ix. Surget in uirtute. i. ĩ mobilitate. s. scđm uolũtatẽ aĩe: p dotẽ agi litatis. Seminatur. i. sepelitur corp⁹ scđm Ambro. ĩ igno bilitate obscuritatis & deformitatis: surget ĩ gloria. i. cũ claritate & formositate p dotẽ claritatis. De istis q̃tuor dotib⁹ dicebat Aug⁹. xxii. de ci. d. c. Aberit a corpib⁹ nr̃is oĩs deformitas: oĩs tarditas: oĩs ĩfirmitas: oĩs corruptio.

Tūc uerificabit illud ꝓuerbiorum ultimo: Oēs domestici eius uestiti sunt duplicibus. s. dotibus aīe & corporis. Tūc uerificabit illud Apoca. vi. Date sunt illis singule stole albe: & dictū est ut quiescerēt adhuc modicū tēpus donec impleret numerus cōfratrū suorū. Et tūc dicet aīa illud ysaie. lxi. Induit me dn̄s uestimētis salutis: & quasi sponsam ornatam me ornauit monilibus suis.

S Exta questiūcula est: Si dotes aīarum & corporū ī celo empyreo sint idē cū beatitudine ipsarum. Ad quā respondetur negatiue dicēdo: quod dos differt a beatitudine in quinque. s. in subiecto: in numero: in modo: in uocabulo: & in termino. Primo differt in subiecto: quia beatitudo inest hoī scd̄m illud quod est potissimum in eo. s. scd̄m intellectū. ut dicit ph̄s. ii. ethicorum. Sed dos est etiā in corpore. Secūdo dos differt a beatitudine ī numero: quia beatitudo est una tantū: dotes uero sūt plures ut patuit supra. Tertio differt in habēdi modo: quia dos datur sine meritis: sed beatitudo nō datur: sed redditur. Quarto differt ī significato: quia dos est quidā ornatus corporis & aīe. i. quidā decor beati in eterna beatitudine iugiter perseuerans: ut dictū est. Sed beatitudo ꝓprie loquendo nō est ornatus aīe: sed aliquid quod ex ornatu prouenit. Quinto differt in termino. i. ī fine ultimo: quia dos ordinatur ad delectabilē unionem: quod patet quia dos est illud per quod sponsa delectabiliter iungitur sponso. Sed beatitudo nō ordinatur ad cōiunctionē: sed est ipsa cōiunctio aīe cū christo que est per operationē. i. per ipsā dei clarā uisionē. Vnde dotes nō sūt ipsa beatitudo: sed sūt quedā dispositiōes uel qualitates

p

uel ornatus ex qbus beati ad beatitudinē ordinātᵉ: ita ꝙ dotes sunt dona disponētia ad cōiunctionē cū christo ꝑ operationē. i. ꝑ imediatam uisionem. Tho. in. iiii. sniaꝝ di. xlix. arti. ii. elicitiue.

S Eptima questiuncula est: Si ultra dotes predictas quicq̄ aliud necessario requiratᵉ ad uerā & ꝑfectā i celo empyreo beatitudinē. Ad quā respondetᵉ affirmatiue ꝙ sic: Nā ultra dotes requirūtᵉ tria. s. diuine gratie influentia: luminis glorie refulgētia: diuine essentie clara euidentia. Primo requiritᵉ influētia diuine gratie ꝓbatᵉ ratione: auctoritate: & similitudīe. Nā nullus intellectꝰ creatus angelicꝰ uel hūanus sua naturali uirtute potest ꝑtingere ubi cōsistit ꝑfecta beatitudo. habitat enī deus lucē inaccessibilē. & nos cū creati sumus ad increatū & diuinū non attingimꝰ naturaliter: sꝫ ad creatū & finitū: ergo indigemus diuina gratia. ꝓpter hoc Paulꝰ Ro. vi. dicit: Gratia dei uita eterna. i. uita eterna que est uisio dei & iesu christi: quē misit pater i mūdū: est ex grā dei Et prime ad thi. vi. Deus lucē habitat inaccessibilē quā nullus hō uidit. Vbi glo. dicit ꝙ nullus hoīuꝫ ad eā ex se accedit: sꝫ cui datᵉ ex dono dei: donū aūt dei ē grā eius Et Ambro. sup Lucā cū Augu. i libro de uidēdo deū dicunt: Nō est in ꝑtāte nr̄a uidere deū: sꝫ in ꝑtāte illius apparere. Et subdit: Si nō in ꝑtāte nr̄a est uidendi deū: est tn̄ in ꝑtāte nr̄a gratiā ꝓmerēdi ut uidere possimus. Et ꝓbatᵉ etiā similitudīe: Nā sicut aqua que inferior est igne nō pōt esse calida nisi ꝑ ignē supiorē: ita ītellectus creatus naturaliter infra deū ad diuinā essentiā sursuꝫ ferri

nō pōt nisi uirtute grē ipsius. Et sicut ferrū graue: sursū trahi nō pōt nisi uirtute supioris magnetis: ita ītellectus hūanus grauis ad dei essentiā: nō nisi p gratiā eius eleuari pōt. Scđo reqritur refulgētia lumīs glorie: nō qdē ex pte diuine essentie que de se absq3 medio maxime est ītelligibilis: s3 ex pte ītellectus nr̄i: ut. s. habilitet: fortificet & eleuet. Primo qdē ut habilitet: qa sicut lux nō recipit ī corpe nisi corp9 disponat p diaphanū. i. p trāsparentiā disponētē corp9 ad susceptionē lumis: ita intellectus nr̄ nō suscipit istū actū. s. uidere diuinā essentiā nisi disponat p lumē glorie. Itē ut fortificet: nā ita ē debilis ītellectus nr̄ creat9 & nālis respectu diuīe essentie: sicut ocul9 uesptiliōis ad lumē solis. ii. metha. Ideo psal. dicit: Amictus lumīe sicut uestimēto. Itē ut eleuet: nā cū diuina essentia distet ī infinitū a quolibet intellectu creato. ītellectus creat9 ei nō cōiungeret: nisi ad uisionē ei9 eleuaret p lumē glorie: quā uirtutē eleuādi lumē glorie non hēt ex uirtute ppria: cū sit etiā qd creatū: sed ex uirtute quā ad hoc sortit a deo. de quo lumīe dicitur in psal. In lumīe tuo uidebim9 lumē. Tertio reqrit ad pfectī beatitudinē diuīe essentie clara euidētia: nā nūc de9 cognoscit a nobis p creaturas & p imaginē ipsarū & uestigia. unde dicit Damasce. Nō dimisit nos de9 in oīmoda sui ignorātia: s3 oībus cognitio existendi deū ab ipso inserta ē. S3 oportet q̄ ī patria altiori mō cognoscat. s. p gloriā. & hoc mō clare uidebit essentia dei: nec posset eē aliter. Primo qa desideriū scōꝝ aliter esset frustratū: qđ eē nō pōt. Desideriū autē eorū est illud: Moysi. Exodi

p

xxxiii. Ostēde michi gloriā tuā. & illud Philippi: Ioh. xiiii. Ostēde nobis patrē & sufficit nobis. Itē premiū in hoc cōsistit q deus uideat pfecte & cognoscatur: sꝫ hoc nō pōt esse nisi p essentiā uideat: ergo. Hec ex Tho. iii. contra gentiles. & Alexandro de ales tertia pte sūme.

O Ctaua questiūcula ē: Si quicūqꝫ sensus exteriores in glorificatis corpibus in celo empyreo beatificabunt. Ad quā uidet qbusdā respondenduꝫ negatiue: & primo sic: Nā si qnqꝫ sensus deberēt beatificari: hoc eēt p actuationē cuiuslibet respectu obiecti ipsi⁹ cōuenietissimi: sicut potētia intellectiua beatificat in clara uisōe obiecti nobilissimi: qđ est diuía essentia: & de uolūtate que beatificat ī dilectiōe sūmi boni. Si ergo potētie sensitiue erūt finaliter beate: erit quelibet earꝫ pfecte actuata respectu obiecti nobilissimi & cōuenietissimi cuius ē capax. Sꝫ nō uidet que erūt uel esse poterūt illa obiecta in qbus beatificēt precipue tres sensus inferiores. s. olfactus: gustus & tactus: cū res sensuales ī qbus illi sensus delectant: nō erūt ī regno celesti: qa ibi nō erit tēperies inter frigus & estū: nō erit sitis neqꝫ esuries: nō fragrātie aromatū: nō applicatio rerū sapidarꝫ: sꝫ erūt oēs sicut angeli dei: nō mādūcātes nō bibētes nec generatiōi uacantes: dicēte saluatore Math. xxii. saduceis carnalit de statu future btitudis sentiētib⁹: Erratis inqt nesciētes scripturas neqꝫ uirtutē dei: In resurrectione enī neqꝫ nubēt neqꝫ nubent: sed erunt sicut angeli dei in celo: ergo nō poterūt beatificari quinqꝫ sensus hominū glorificatorꝫ. Sed in contrariū est Aug⁹. li. de pfectione iustitie hoīs.

ubi dicit: q͂ in plenitudine charitatis patrie ĩplebit̃ pre
ceptũ illud: Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde: ex tota
aĩa: ex omnib⁹ uiribus: quod esse nõ posset: nisi operatio &
usus omniũ humanarũ uiriũ: & potentiarũ in patria in
obiectis suis quietarẽt̃: ut declarat Tho. i. iiii di. xliiii.
arti. vi. Ad hanc dubitationẽ respondẽdo: dicẽdũ est q͂
dupliciter loqui possumus de beatificatiõe sensuũ exte
riorũ hoĩs glorificati: uidelicet aut quantũ ad obiecta
eorũ: aut quantũ ad actus. Si loquamur quantũ ad ob-
iecta: dicit̃ q͂ quelibet potẽtia habebit obiectũ suũ. Nã
uisus hẽbit obiectũ corp⁹ christi: qđ inter oĩa corpa pul-
cherrimũ erit & gratissimũ ad uidendũ. unde Iob. xix.
Scio q͂ redẽptor &c̃. usq͂ in sinu meo. Audit⁹ hẽbit obie
ctum christũ naturalib⁹ organis uocem formantẽ. psal.
Auditui meo dabis gaudiũ & letitiã. & hoc duplicit̃. s.
cantãdo & loquẽdo. De loquẽdo dicit̃ Cant. v. Aĩa mea
liquefacta est: ut dilect⁹ meus locut⁹ est. dicit sponsa lau
dans christũ sponsũ. De cantãdo habet̃ in officio beate
Agnetis dicẽtis: Amo christũ in cui⁹ talamum introiui:
cui⁹ mater uirgo est. cui⁹ pater feminã nescit. cui⁹ michi
organa modulatis uocib⁹ cantãt. Erit etiã ibi cant⁹ alioꝝ
scõꝝ: de quo dicit̃ ab ecclesia: In ciuitate dñi clare sonãt
iugiter organa scõꝝ. Et ĩ hymno dedicatiõis dicit̃: Oĩs
illa deo grata & dilecta ciuitas plena modulis in laude
& canoro iubilo trinũ deũ unũq͂ cum canore predicat.
Erit etiã ibi cantus angeloꝝ: sȝ nõ corpaliter. Sȝ ut dicit
Crisostim⁹: Cantus eoꝝ ẽ discursus uni⁹ post aliud circa
attributa & alias pfectiões dei q̃ cũ ĩtelligũt discurrẽdo

p

letant̃ & iubilant in cognoſcendo: & affirmantes repli‑
cant ad unũquodq;: Sanctus: ſanct⁹: ſanct⁹. Odorat⁹ ha
bebit obiectũ ſuũ. ſ. corp⁹ chriſti: de quo dicit̃ Canticoꝝ
prio. In odorem unguentorũ tuorũ. i. nõ unius ſimpli‑
cis aromatis: ſed quaſi ĩmixtura omniũ odorũ. Ideo ado
leſcentule. i. omnes creature electe. &c̃. Tactus habebit
obiectũ ſuũ. ſ. corpus chriſti & carnes aliorũ ſanctorũ.
Guſtus habebit obiectũ ſuũ: ſuauitatẽ corporũ glorifi‑
catorũ. pſal. Guſtate & uidete. &c̃. Si autẽ nos loqua‑
mur de actuatiõe ſenſuũ. ſ. ſi uere odorabũt: uere come‑
dent: uere tangẽt. &c̃. Dicit̃ ꝙ circa hoc quintuplex eſt
modus dicendi. Primus eſt: ꝙ in glorificatis corporib⁹
ſenſus erunt ſuſpenſi ab omni actu ratione uehemẽtiſ‑
ſime cõuerſionis intellect⁹ ad obiectũ beatificũ: queẽad‑
modũ accidit in uehementib⁹ & ꝓfundis contẽplationi
bus: in quib⁹ contingit taliter hoĩem rapi: ut omnis ſen
ſus ita deſtitutus ſit uirib⁹ ꝙ etiã obiectis applicatis nõ
ſentiũt. Si ergo hoc facere põt cõtẽplatio poſſibilis uie:
uidet̃ a fortiori ꝙ ſimilẽ ſuſpẽſionẽ ſenſuũ facere poſſit
beatifica contemplatio: que erit in patria. Nec uidetur
quare ibi ſenſus a ſenſibilib⁹ actuari oporteat: ubi intel‑
lectus omniũ ſenſibiliũ ſpecies & differẽtias clare con‑
ſpicit in uerbo. Secũdus modus dicẽdi eſt: ꝙ ſenſus glo
rificati corporis nõ erũt deſtituti uirib⁹ modo ſuperius
dicto: ĩmo erũt in eis actus longe q̃ hic ꝑfectiores. Aliq
tamẽ ſenſus quorũ obiecta nõ congruũt regioni celeſti
ut olfactus: guſtus & tactus erunt ibi ſine actuatione a
ꝓpriis ſuis obiectis. Et alii ſenſus quoꝝ obiecta ſtatum

hominũ taliter dispositorũ decent aut illam regionẽ de
corant ibi actuabunt ab obiectis suis cõuenientissimis:
ut uisus in claritate luminis:& forte etiã auditus. Ter
tius modus dicendi est:ꝙ in regione illa celesti quomo
docũq; diuina dispositiõe sicut erũt realiter obiecta cõ
uenientissima omniũ sensuũ ut dictũ est. Ita etiã erunt
actuationes omniũ respectu obiecti cõueniẽtissimi : qa
nõ uidet quid prohibeat corpora glorificata esse diuer
sorum colorum:& flagrare odoribus:& sonare uocibus
suauissimis. potest etiam corpus christi gloriosum obie
ctalem influxum obiectorum quinq; sensuũ supplere:
qui supplet ibi obiectum uisus. iuxta illud Apoca. xxi.
Et ciuitas illa nõ eget sole neq; luna ut luceant in ea:nã
claritas dei illuminabit eam: & lucerna eius est agnus.
Quartus modus dicendi est:ꝙ quilibet sensuũ erit con
uenientissime actuatus nõ quidem ex influxibꝰ obiecta
libus obiectoꝝ taprioꝝ: sed diuina essentia tales influ
xus supplebit sicut fieri potest:cum obiectaliter influe
re ptineat ad potentiam actiuam. Et p hoc uidetur esse
ꝙ finaliter hominibꝰ glorificatis deus erit oĩa in omni
bus. Vnde beatus Augꝰ. xxii. de ci. dei. c. iii. dicit:Quid
enim est aliud quod per ꝓphetam dicitur: Ero illorum
deus nisi ego ero unde satientur. Ego ero quecunq; ho
neste desiderant & uita & salus & uirtus & copia & glo
ria:honor:pax & omnia bona. Sic enĩ & illud intelligi
tur quod ait apostolꝰ: Vt sit ipse omnia in omnibꝰ. ipse
enim erit finis omniũ desideriorũ. Quintus modus di
cendi est predicabilis. s. ꝙ potentia uisiua uidebit nõ p

intellectum:ut nunc faciunt sancti:sed per actũ uiden-
di intramittẽdo & suscipiendo ab obiecto:ut dicit phi-
losophus in de sensu & sensato. Et tũc adimplebit illud
Luce.xliii. Videbit omnis caro salutare dei.i.christuȝ.
Et ysaie.xxxiii.Regem in decore suo uidebunt:& ocu-
li eorũ cernent terram de longe. Vnde nec differẽtia si-
tuũ nec altitudo corporũ uel montiũ poterit impedire
uisionem oculorũ sanctorũ. Et Aug⁹.xxi.de ciui.dei di
cit:Durum est dicere ꝙ sancti talia tunc corpora habe-
bunt ut non possint oculos claudere & aperire cum ue-
lint:sed habebunt oculi illi corporei officiuȝ suum:ute-
turqꝫ illis spiritus per spirituale corp⁹. Sed uidetur ꝙ
oculi gloriosi cum erunt lucidissimi actu non poterunt
recipere species uisibiles ab obiectis: & per consequens
ibi non erit actus uidendi. Exemplum patet in speculo
quod directe ponitur sub radio solis. Speculum enim
tunc non recipit speciem corporis oppositi. Ad hoc re-
spondet sanct⁹ Thomas in quarto. di.xliiii. ꝙ intensio
luminis nõ impedit receptiuum speciei in pupilla dũ-
modo remaneat natura diaphani: ut patet in aere : qui
quanto plus illuminatur : tanto magis uidetur: nisi sit
defectus ex parte uidentis. Quod autem in speculo nõ
fiat species in radio solis nõ accidit ex lumine:sȝ ex hoc
ꝙ species in speculo fit per reflexionem:quod non con-
tingit in pupilla. Reflexio autem non fit nisi in aere
opaco. fortitudo autem radii remouet opacitateȝ a spe-
culo:& ideo species non resultat. Erit secundo ibi ac-
tus proprius aurium sensibiliter. Nam aures beatorum

corporũ nõ erunt ut idolorũ: sed audient uoces & lau-
des reales domini. ysaie. li. Gaudiũ & letitia inuenietur
in ea gratiarũ actio & uox laudis. & psal. Exultationes
dei in faucibus eorũ. Vbi dicit Aug⁹. ꝙ corda & lingue
nõ sufficient laudare deum. Et Tho. in. iiii. d. xliiii. di-
cit: ꝙ laus uocalis erit ĩ patria. Erũt etiã ibi species can
tus non solum decise ab obiecto: sed etiã aliorũ aĩaliũ ꝑ
species influxas a deo. Nõ enĩ erũt philomene & cetera
aĩalia cantantia: ut presentialiter fluãt uoces & cantus
ab ore eorũ. Sed huius cantus erũt desuꝑ influxi. Nec
erit falsum iudiciũ sanctorũ audientiũ sicut in freneti-
cis: sed cognoscent desuꝑ sic uerũ esse. hoc modo loqui-
tur Canti. ii. Flores apparuerũt in terra nostra: uox tur
turis. &c̃. Audient̃ etiã ibi risus: ut dicit Tho. quolibeto
x. scd̃m illud Iob. viii. Donec impleat̃ os tuũ risu. Erit
tertio usus & actus ꝓprius sensibilis odoratus nariũ: ut
dicit Tho. in. iiii. d. xliiii. Cũ ecclesia cantet: ꝙ odor sua
uissimus erũt corpora sanctorũ. aliter enĩ essent ut ido-
la. Et plus hic emitterẽt odorẽ ossa sanctorũ q̃ ibi corpo
rũ. Et ꝓbatur etiã ratiõe: nã si de cadaverib⁹ damnatorũ
corporũ ascendet fetor ut dicit̃ ysaie. xxxiiii. & Apoca.
xiiii. ut dãnati puniant̃ in fetore: scd̃m illud psal. Ignis
sulphur & spũs ꝓcellarũ pars calicis eorũ: ergo de cor-
poribus sanctorũ ascendet odor ut sancti etiã premien-
tur in odore. Q đ si arguat̃ ꝙ odor requirit mixturã ca-
lidi: frigidi: humidi & sicci: contrariorũ: que ubi sũt: ibi
necesse est esse corruptio. Cũ ergo corpora sanctorũ sint
incorruptibilia. ergo. Ad hoc dicit̃ ꝙ dos ĩpassibilitatis

P

donata scis facit eos incorruptibiles: licet habeāt ueras carnes cōpactas ex humido & sicco: calido & frigido reductis ad ꝓportionē optimā: unde & sunt corpa idonea ut sint odorifera & suauissima. Erit quarto actuatꝰ gustus sanctorū nō in alimēto: sed ut dicit Tho. in. iiii. di. xliiii. quantū ad saporū iudiciū. Vnde Iob. vi. dicitur: Quis gustare poterit quod gustatū afferet mortē. quod quidē iudicium saporū erit (ut dicit Tho. ubi supra) ꝑ īmutationē lingue ab aliqua humiditate cōiuncta. Qđ si contra arguat᷑: quia si sic: sequeret᷑ ꝙ saliua esset premiū essentiale ipsius gustus. Respōdet᷑ dupliciter. Vno modo ꝙ gustus fiet in actu p īmutationē spiritualem siue intentionalē absq; sumptione cibi & masticatiōe facta a corpore christi: & corrporibꝰ sanctorū mediante sapore eis formaliter inherente: que corpora si masticata fuissent ante glorificationē nata fuissent īmutare suo sapore ipsum gustū. Secūdo dicit᷑ ꝙ Tho. nō dicit ꝙ saliua īmutabit gustū sanctorū assertiue: sed reliquit illud in dubio. de cuius gustus actuatiōe dicit psal. Gustate & uidete quoniā suauis ⁊c. Erit quinto actuatꝰ sensus tactus: unde Thome dicit᷑: Infer digitum tuū ⁊c. Vnde dn̄s iesus dixit Marie magdalene uolēti eū tangere. Noli me tangere non dum enī ascendi ad patrē meū: quasi diceret: quādo ero ibi tangetis. Et ꝓbat᷑ hoc rationibus. Primo quia ibi sensus tactus nō est idolorū. Secūdo qa hic sensus nō erit ceteris sensibus actuatis inferior. Tertio quia totum hominē oportet beatificari in christo & felicitari: qđ nō esset si deficeret a sua actuatione tactus:

ergo omnes quinq; sensus beatificabūtur. Visus dicet: Video bona domini in terra uiuentium. Auditus: Audiam quid loquatur in me domiuns deus. Odoratus: In odorem unguentoruz tuorum currimus zc. Gustus: Gustate & uidete quoniā suauis est dominus. Tactus: Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Quis autem istorum quinq; modoruz erit quo uerius uires & potentie inferiores beatificabūtur: mortalibus nō constat. ꝓpterea dicit Augustinus. xxii. de ciuitate dei: Temere inquit diffinire non audeo quod cogitare non ualeo. Sufficere tñ debet mortalibus hoc scire & credre ꝙ que ocul⁹ nō uidit nec auris audiuit nec i cor hominis ascendit: p̄parauit deus iis qui diligūt eū.

Sed forte sapienter dubitabit quisq̄ adhuc circa actū odoratus & auditus. Nā primo sensus odoratus in actu suo esse nō potest nisi aliqua corruptione facta: qa odor nō sentitur sine aliqua fumali euaporatiōe que in quadam resolutione & corruptione consistit. post resurrectionem uero nichil corrūpetur: quia tota creatura uestietur quadam uirtute incorruptionis: ergo sensus odoratus nō erit ibi in actu. Ad hoc respōdet Tho. in quarto di. xliiii. dicēs: Quidā posuerūt ꝙ odor nichil aliud est q̄ quedam fumalis euaporatio: sed hec positio nō potest esse uera: quod patet ex hoc ꝙ uultures currunt ex odore percepto ad cadauer ex locis remotissimis: nec esset possibile ꝙ euaporatio aliqua pertingeret a cadauere ad tam remota loca etiam si totum resolueretur in uaporem: & precipue cum sensibilia in equali distātia ad

P

quamlibet partem imutent. Unde odor quandoq; imu-
tat medium: quandoq; & instrumentũ spirituali imu-
tione sine aliqua immutatione pertingẽte ad organum
Sed q̄ aliqua euaporatio requiratur: hoc est: quia odor
in corporibus est humiditate conspersus. unde oportet
resolutionem fieri ad hoc q̄ percipiatur. Sed in corpo-
ribus gloriosis erit odor in ultima sua perfectione nul-
lo modo per humidum suppressus unde imutabit spi-
rituali immutatione: sicut odor fumalis euaporationis
facit: & sensus odoratus in sanctis: quia nulla humidi-
tate impedietur cognoscens nõ solum excellentias odo
rum: sicut nunc in nobis nõ contingit propter nimiam
cerebri humiditatem: sed etiam nimias odorũ differen-
tias. Secũdo dubitatur circa actum sensus auditus sci-
licet si in celo empyreo erit laus uocalis: & si formabun
tur ibi uoces: & uidetur q̄ nõ: Nam omne corpus i quo
formatur uox: & per quod fit motus: in medio oportet
q̄ contineat aerem: & sit diuisibile per densitatem & ra
ritatem. Sed si in celo empyreo erit laus uocalis: ut di-
cunt aliqui: & sancti inambulent p illud: ut dicitur Sa-
pientie. iii. Fulgebunt iusti & tanq̄ scintille in arundi-
to discurrent: ergo erit ibi aer & condensatio & rarefac-
tio aeris. Sed ubicunq; est densitas & raritas est genera
tio & corruptio: cũ sint quedã principia corruptiõis &
generatiõis: ergo oportet dicere uel q̄ ibi nõ sit uox lau
dis nec mot⁹ p mediũ. Aut si dicat̄ q̄ sit ibi uox laudis
dicere oportebit q̄ ibi sit aer & cõdensatio & rarefactio:

& p consequens generatio & corruptio: & duo corpora possint esse simul: que oia repugnant excellentie corporis celi empyrei. Ad hoc respondet Tho. ii. sniarum. di. ii. q. ii. ad quitu argumentu questiucule secude dicens: quod celum empyreu est locus angeloru: animaru: & hoium. angeloru aute & animarum exutaru costat quod no erit in celo empyreo laus uocalis. Sed utrum hominu sit futura laus uocalis post iudicium: quidam dicut quod no: sed solu mentalis que dignior est: quia no erit ibi respiratio qua requirit uox. ii. de aia. Alii dicut quod ibi erit uocalis laus ut nichil in sanctis uacet a laude diuia neque mens neque lingua. Quomodo aut esse possit ita dicunt quod. s. in pulmone & instrumetis uocalibus est aer naturalis coplantatus: sicut aialia habent etia spiritu coplantatu: & per illum aerem poterut sancti uoces formare. & hoc quantu ad aliquid uidetur esse coueniens: quia ad formatione uocis no est necessaria expulsio uel attractio aeris: unde respirando uel expirando no pot aial uoce formare. ii. de aia. sed quo ad aliquid uidetur insufficiens: quia ad uoce no tantu exigitur aer interior: sed etia exterior: cuius confractioe & motu sonus deferatur. Propter hoc addendum est & dicendu quod queda sensibilia deferuntur ad sensum secundum esse spirituale tantu: sicut species coloru. Queda aut cotingut organu secundum esse suu materiale sicut in gustu & tactu. Queda uero deferuntur utroque modo: sicut species odoru cu permixtione fumalis euaporationis: quadoque tamen species extenduntur ultra fumale euaporatione. & similiter est de sono & motu: ibi tame species soni defertur secundum

esse spirituale tm̄:unde nō oportebit esse motum in me-
dio:aut fractionē aut condensationē. Vel potest dici ꝙ
erit etiam ibi confractio celi empyrei: nec hoc cedet in
eius ignobilitatem:quia erit instrumentū motum a lin
gua glorificata:& materia uocis prolate in laudem diui
nam. Nec ꝓpter hoc sequitur ꝙ sit generabile & corru-
ptibile:quia raritas & densitas sūt equiuoce dicta in il-
lo corpore & in illis corporibus:sicut etiam ponūt astro
logi inter duas speras que nō possūt scindi:esse aliquod
spatium repletum corpore diuisibili: cum in illo spatio
sit motus planetarū scd̄m motum epicicli. Item ꝑ mira
culum fieri potest ꝙ duo corpora sint in eodē loco: qđ
oportet esse ad minus dum corpus gloriosum supra ce-
lum empyreum transferet' mediante celesti corpore qđ
nō scinditur. Quid autem de hiis uerum sit incertūest
quia nec fide determinatur:nec probat' ratiōe. Ex Tho-
ma & Henrico de Assia elicitiue.

NOna questiuncula est: Quid & quot sunt aureole
quasi parafrenales martyrū:confessorum:& uirgi-
num in celo empyreo. Ad quam respondetur:ꝙ aureo-
la est quoddā gaudium accidentale quo beati gaudent
de bonis operibus a se factis:que per uictoriā acquisiue
runt:Nā uictoribus corona datur. Circa quam aureolā
quatuor declarabunt'.s.essentia:sufficientia:eminentia
correspondentia. Primū est essentia:nam dictum est ꝙ
aureola est gaudium quoddā accidētale. Pro quo scien-
dum est ꝙ in beatis est duplex gaudium.s.essentiale &
accidentale. Primū enī premiū uel gaudiū beatorū est

essentiale:quod consistit in perfectione cõiunctione aĩe ad deum per uisionem & fruitionem dei:inquantũ ani ma pfecte coniungit deo:uidendo:amando eũ & fruen do:& hoc premium similitudinarie corona aurea nomi nat triplici ratione. Primo signi:quia corona est ppriuz signum regie dignitatis. Sed p istud premium essentia le quod in dei uisione cõsistit quodãmodo efficitur ho mo particeps diuinitatis:& p consequens regie dignita tis:ut dicitur Apoca. v. Fecisti nos deo nostro regnuz & sacerdotes. Secundo hoc premiũ essentiale uocatur co rona ratione circuli:Nam figura circularis est perfectis sima eo q nichil sibi addi potest quin sit ea minus:& si gnificat premiũ & gaudium essentiale beatorũ:cui nul lum premiuz addi potest quin sit eo minus: quod patet quia nichil est maius uisione dei. Tertio premiũ essen tiale uocatur aurea ratione materiei siue nũmi: quia si cut auro nullum metallum est preciosius:ita uisiõe dei: que est premiũ essentiale sanctorũ: nullũ aliud premiũ est maius & nobilius. Qđ autẽ aurum sit inter metalla preciosius patet ex ualore & raritate. patet etiã quia nul la egritudo apparet ĩ eo:neutra enĩ pars eius est intem perata aut ĩperfecta:ut dicit Hermes egyptius. Omnia enĩ metalla fiunt ex sulphure quasi ex patre & substan tia seminis paterni:& ex argento uiuo quasi ex matre & menstruo:quod menstruũ coagulatur in substantiã em brionis uirtute sulphuris dirigentis ipsuz & adurentis: que duo. s. sulphur & argentũ uiuũ in auro sunt magis lucida & purificata per loturas fortissimas ita q nichil

p

unctuositatis cremabilis nec humiditatis aquee flémati-
tice pōt ampli⁹ euaporari: ut patet ī anulo aureo circū-
dante digitū nō tingente:nō sic in anulo aureo uel alio
rū metallorū: que plus & minus tingūt corpa cōtigua:
ut dicit Albert⁹ in.iiii.mineraliū:Secūdū premiū uel se-
cundū gaudiū beatorū ī patria additū premio essentia-
li ipsorū.i.uisioni diuīe est accidentale:& uocat̃ aureola
diminutiue:qa quasi minimū est hoc premiū accidēta-
le respectu premii essentialis uisiōis diuīe. De qbus co-
ronis aureis & aureolis tanq̄ de premio essentiali & ac-
cidētali dicit̃ Exo.xxv. Archā de lignis sethim(que sūt
īputrebilia:ut dicit Iosephus)cōpingite & deaurabis eā
auro mūdissimo intus & foris: qđ significat premiū es-
sentiale.Faciesq̧ alterā coronā aureolā p circuitū: qđ si-
gnificat premiū accidentale. De prima corona dicit̃ ec-
clesiastici.xlv.Corona aurea sup caput eius expressa si-
gno sanctitatis.De secūda cantat ecclesia: Filie ierusalē
uenite & uidete martyrē cū corona.s.uictorie ꝓ qua da-
tur in die solēnitatis & letitie. Secūdo circa aureolā ui-
denda est eius sufficientia.s.numeralis:Nā tres ponun-
tur esse aureole.s.uirginū:martyrū: & doctorū siue pre-
dicatorū.Probat̃:nā corona dat̃ ꝓ uictoria:que cū qua-
dam pugna agitur:nam nō coronabitur nisi qui legiti-
me certauerit.ii.thi.ii.Sed triplex est genus sanctorū q
in mundo uiriliter pugnarunt & uicerunt.s. uirgines:
martyres & predicatores:ergo triplex erit corona aureo-
la que dabit̃ sanctis ꝓ uictoriis & de hoste triūphis.Pri-
ma aureola debet̃ uirginib⁹ de bonis operib⁹ a se factis

ratione uirginitatis. Cuius ratio eſt: quia corona uicto-
ribus dat᷑ ut patet ſupra: ergo ubi ē ſpecialis ratio uicto
rie ibi debetur ſpecialis aureola. Sed ꝑ uirginitatem ali
quis uel aliqua obtinet ſingularem & ſpecialem uicto-
riam de carne contra quā bellum gerit: ut patet Gal᷑. v.
Spiritus concupiſcit aduerſus carnem & ecōuerſo: ergo
uirginitati ſpeciale gaudiū accidentale debet᷑ & dat᷑ qđ
aureola nominat᷑. Ad cuius euidentiā eſt ſciēdū ꝙ illis
tm̄ uirginibus debet᷑ aureola que ꝓpoſitū habuerūt uir
ginitatem ꝑpetuo conſeruādi: ſiue hoc ꝓpoſitum fuerit
uoto firmatū ſiue nō: qđ quidem ꝓpoſitū q̄uis aliqn̄ fue
rit interruptum: integritate tn̄ carnis manēte dūmodo
in fine uite iſtud ꝓpoſituꝫ inueniat᷑: debet᷑ aureola. Cu-
ius ratio eſt: quia licet uirginitas carnis reparari nō poſ
ſit: tn̄ uirginitas uel corruptio mentis ꝑ penitentiā repa
ratur & ad plenuꝫ reſtituit᷑: & ideo ſi mens finaliter re-
manet incorrupta habebit aureolam. Nō enī eſt dubiū
quin tales de corporis incorruptione gaudebūt. Si autē
corruptionem mentis ſequat᷑ corruptio carnis ꝓcurata
aliquo inſtrumēto uel alio modo: talis amittit aureolā:
& debet humiliter & uerecunde a cōſecratione abſtine-
re: nō tamen repellit᷑ a conſecratione: quia eccleſia iudi-
cat ſolum ſcđm ea que apparent in foro exteriori. Si ue
ro ꝑ uiolentias amiſit integritatem carnis: nō ꝑdit au-
reolam. Nam nō corrumpit᷑ corpus: niſi fuerit corrupt⁹
animus. Vnde beata Lucia dixit: Si me inuitā uiolari
feceris: caſtitas michi duplicabit᷑ ad coronā. nō ꝙ duas
aureolas habeat: ſed quia duplex premium reportabit.

p

Vnũ ꝑ uirginitate custodita: aliud ꝑ iiuria quã ẽ passa: imo si uioléter aliqua oppressa cócipiat: ex hoc tñ meritũ uirginitatis nõ ꝑdit: nec aureolã. Sed dicet aliqs: si aureola debetur uictorie de pugna: ubi nulla est pugna uł uictoria ibi nec aureola. Sed uirgo Maria nõ habuit pugnã carnis: ergo nec aureolã: qđ falsuꝫ ẽ. Respondet ꝙ uirgo Maria habet aureolã ꝑ premio uirginitatis: & licet nõ habuerit pugnã carnis ab intra: habuit tñ tentationẽ que est ab hoste: qui nec ipsum xp̃m reueritus est tentare. Secũda aureola debet̃ martyribꝰ. Cuius ratio est: quia speciali uictorie debet̃ aureola specialis: ut patet supra. sed martyr de tyranno habet uictoriã specialẽ ergo. Ad cuius euidentiã sciendũ: ꝙ duplici ratione aliqua uictoria dicit̃ magna. Primo ratione pene mortis que ẽ ultimũ terribiliũ. iii. ethicoꝝ. Secũdo ratiõe cause honestissime que causa est xp̃s. & hec duo in martyrio considerant̃: & p̃cipue causa: quia martyrẽ nõ facit pena sed causa. ꝓpter qđ ille qui ꝑ fidei cõfessione moritur siue de fide a ꝑsecutore interroget̃ siue nõ: & morit̃ aureolã obtinebit. Similiter si qs. R. p. ab hostiũ impugnatione defendit: qui xp̃i fidẽ corrũpere moliunt̃: & ĩ tali defensione moriat̃ aureolã habebit. Similiter si qs mortale uulnus ꝑ xp̃o accipiat: & aliquãto tp̃e superuiuat martyr est: & aureolã nõ ꝑdit. ut patet de beata Cecilia. Si autẽ mortale uulnus non accipiat: & tñ exinde postea moriat̃: nõ tñ negligentia sua in curando: aureolam habet. Si etiam uulnera nõ mortalia susceperit: & post hoc carcerẽ substinẽs moriat̃: martyr est: & aureo-

lam meret᷑:ut beatus Marcellus. Si autē afflictio ꝓpter xp̄m usq; ad mortem continuata nō fuerit:nō erit martyr:ut patet de beato Siluestro multas ꝓ xp̄o penas passo:qui tamen in pace uitam finiuit:nec martyr fuit nec aureolam meruit. Tertia aureola debet᷑ doctoribus uel predicatoribus: illis.s. qui ea soluȝ predicant & docent que ad salutē ptinent animarū. Cuius ratio est:quia uictorie speciali specialis aureola debet᷑: & ideo sicut per uirginitatem & martyriū aliquis de carne & mūdo specialem uictoriam habet: & p cōsequens aureolā specialem. Ita etiā qn̄ aliquis non solum a corde suo:sed etiā a cordibus aliorū diabolum p errorem impugnātē repellit aureolam meret᷑. Cuius ratio est:quia talibus salutaribus documētis diabolū uelut quibusdā spiritualibus armis expugnat:de quibus dict᷑.ii.Corint.x. Arma militie nostre nō sunt carnalia:sed spūalia. Prelatis aūt qbus competit ex officio docere uel predicare aureola nō debet᷑ nisi actu predicēt. Ratio est:qa corona nō debet᷑ pugne & uictorie habituali: sed actuali. scd̄m illud.ii. thi.ii. Non coronabit᷑ nisi qui legitime certauerit. Et iō quibuscūq; legitime exercentib⁹ actū istū.s. docēdi uel p̄dicandi debet᷑ aureola. Tertio circa aureolam aduerti debet preeminētia dignitatis:que ex trib⁹ ptibus pōt cōsiderari.s.ex pte pugne:permanētie:& materie. Primo modo aureola illa ē potior que fortiori pugne debetur: hoc modo aureola martyrum aliis aureolis supeminet: quia ibi est difficilior pugna. Secūdo modo potest cōsiderari aureola ex parte pmanentie: & sic aureola uirgi-

P

num aliis aureolis supeminet: quia pugna carnis periculosior est inquãtũ est diuturnior & magis nobis emi net e uicino. Tertio põt aureola cõsiderari ex parte ma terie de qua est pugna: & sic aureola doctorũ & predica torũ inter oẽs est potior. Cuius ratio est: quia pugna do ctorũ uel predicatorum uersat͛ circa bona intelligibilia Alie uero pugne. s. uirginum & martyruȝ uersant͛ circa passiões. Quãuis autẽ una aureola sit scd͛m quid maior altera. simpliciter tamẽ loquẽdo aureola martyrũ inter omnes est potior. qd͛ ꝓbatur ratione: auctoritate: & obseruatiõe. Ratiõe sic: Vbi pugna est difficilior: & uicto ria maior: ibi aureola potior: sed pugna & uictoria mar tyrũ est huiusmodi: ut patet supra. ergo. Secundo ꝓbat͛ auctoritate Mathei. v. Beati qui ꝑsecutionẽ ꝓpter iusti tiam ꝛc̃. Dicit glo. ꝙ oẽs alie beatitudines ꝑficiuntur in ista. Tertio ꝓbatur obseruatione ecclesie: nam ecclesia in cõmemoratione sanctorũ preponit martyres uideli cet doctoribus & uirginibus ad ostendendũ preeminẽ tiam martyrũ respectu doctorum & uirginuȝ. Hec oĩa Tho. in. iiii. di. xlix. arti. v. Quarto circa aureolam con sideranda est correspondentia. i. cui parti dotiũ aureole correspondẽt. Respondetur ꝙ parafrenalibus. parafre nalia autem sunt que mulier habet extra uel ultra do tem a parentibus & amicis. C. de pactis conuentis sup dotem. l. hac lege. & ff. de iure dotiuȝ. l. si ergo. §. dotiũ. & glo. in. c. ex litteris. de pignoribus. In quib⁹ bonis pa rafrenalibus maritus non habet aliqd͛ ius ministrandi muliere contradicente nisi illa bona tradiderit marito.

ut·l·si·C·de dotis promissione·quo casu maritus habet administrationē:& de fructibus pōt cum uxore uiuere: ut dicit textus & ibi Bartholus· Et hec sunt satis de primo receptaculo animarū separatarū·s·celo empyreo·

T Ertia questio sub hoc tertio capite prime decadis est de secundo receptaculo animarū separatarū·s· de inferno: sub qua tresdecim questiūcule soluent̄:quarum quelibet infra suo ordine declarabitur·

P Rima questiūcula est: Si infernus post mortē reperiatur scđm ueritatem an sit in fictiōe ad terrendum laicos:& temporalia bona ab eis extorquendū·Ad quā questiūculā uidet̄ primo respondendū negatiue argumentis Platonis & Origenis: & primo argutiis Platonis ut adducit Aug⁹·xxi·de ci·dei·c·xiii·sic:Oīs pena diuina uel legalis adhibet̄ ratione emēdationis:aut ꝑfectus ad uirtutē· Sed post transitum hui⁹ seculi demones & dānatos ex cōtemplatione pene eterne peccatorū nō penitebit nec peccare cessabūt: & beati de cōmuni lege quacūq; occasione data nō poterūt melius in bono ꝑficere:ergo post hanc uitā nō est ponendus infernus: nec pene eterne illi⁹·Maior patet ꝑ psalmistā dicentē:Cum occideret eos querebant eum & reuertebant̄ & diluculo ueniebant ad eum·Et iterū: Imple facies eorū ignominia & querent nomen tuū dn̄e·Et Isidorus dicit·v·ethimologiarꝫ·& ponitur·iiii·di·c·causa cōstitutiōis legū ē hūanā coercere audaciā & nocēdi facultatē refrenare·& i glo·ff·de iustitia & iure·l·iustitia·Oderūt peccare boni uirtutis amore·Oderūt peccare mali formidīe pene·

P

Minor ꝓbat̃ per gregoriũ·iiii·dialogoꝝ·c·xxxvii·& po
nitur i·c·qualis·xxv·di·dicẽs: Qualis hinc quiſq; egre
ditur talis in iudicio finali preſentatur: Quod dictum
oportet intelligi de egredientibꝰ aĩabus in ſtatu damna
tionis uel ſaluationis:ita uidelicet ꝙ mortalis culpa hic
ꝑ penitentiã aut baptiſmate nõ deleta cũ tali culpa de-
fert̃ ad iudiciũ:nũq̃ poſt deletura neq; remiſſura·Et ec-
cleſiaſtici·xi·dicit̃: Si ceciderit lignũ ad auſtruʒ aut ad
aquilonẽ:in quocũq; loco ceciderit:ibi·ſ·ſemꝑ erit· Li-
gnũ eſt homo·Aquilo infernũ deſignat:& celũ auſtrũ·
Et eccleſiaſtici·ix·dicitur:Quodcũq; põt manus tua in
ſtanter operare: quia nec opus nec ratio nec ſciẽtia erit
apud inferos quo tu ꝓperas· Et ꝙ etiã beati ĩ merito nõ
poſſint ꝓficere patet:quia meritũ ꝑtinet ad ſtatum uite
preſentis·Vnde Paulꝰ dicebat: Ecce nũc tẽpus accepta-
bile:ecce nunc dies ſalutis·Et yſaias: Tempore accepto
exaudiui te:& in die ſalutis auxiliatus ſum tui· Itẽ ſe-
cũdo arguit Plato ſic:Quidã phõꝝ & poetarũ finxerũt
deorſum eſſe infernũ locuʒ triſtiſſimũ omni genere pe-
narũ & miſeriarũ plenũ ibiq; deſcenſuras ꝑditorũ aĩas
ſine fine puniendas· Finxeruntq; iras & beneficentias
deorũ:& dearũ:nõ qđ ſic uerũ eſſe animo crederẽt cum
tenerent nichil de penis poſt mortem futurũ eſſe malis
ſed hoc fingebant ꝓpter tyrannorũ timorẽ·ſ·ut princi-
pes tyranni timerent̃ a ſubditis:ut dicit Augꝰ·vi·de ci-
uitate dei·Item·iii·de ci·dei dicit Augꝰ·ꝙ antiquitꝰ pre
ſidẽtes in ciuitatibꝰ finxerũt multa falſa de diis & locis
penalibꝰ: exiſtimãtes illa eſſe utilia ſi credant̃ a populo

ad retrahendũ ipsum a uitiis & uocandum ad uirtutes Pro hac opinione loquebat᷑ Statius in thebayde dicẽs: Primus in orbe deos fecit timor hortesia fortes. & Cicero primo libro de natura deorũ dicit: Quidam totã de diis ĩmortalibus opinionẽ factã esse dixerũt ab hoĩbus sapiẽtib⁹. R. p. causa ut quos ratio nõ posset: eos ad officiũ religio duceret. Et Cicero libro. iii. ĩuectiuarũ in Catellinã inquit: Itaq; ut aliqua ĩuita formido ĩprobis eẽt posita: apud inferos quedã illi antiqui supplicia impiis constituta esse uoluerũt. Idẽ ponit Seneca tragedia sexta. metro quinto. Et platonici ut dicit Aug⁹. ubi supra. dicere soliti erant utile esse in ciuitatib⁹ ut uiri fortes: & si falsũ sit: ex diis genitos se esse crederẽt: ut audaci⁹ res magnas diuine stirpis fidẽtia aggrederent᷑. Secũdo arguit ꝓ hac pte exitialiter & uenenose Origenes: q uult omnes dãnatos & etiã demones in fine mũdi ꝑ diuinã misericordiã saluari: & ꝑ cõsequens infernũ nõ reperiri saltem post iudicium uniuersale. & primo sic: Sapĩe. xi. dicit᷑: Misereris omniũ dñe & nichil odisti eorũ que fecisti: ꝫ inter omnia cõnumerant᷑ etiam damnati: & demones: ergo & illorũ in fine mundi miserebit᷑ deus. Et geñ. vi. dicit᷑: Nõ ꝑmanebit spiritus meus in homĩe in eternũ: quia caro est: sed spiritus dei: ut ibidem glo. dicit: accipitur ꝓ indignatione. Indignatio autẽ dei & pena quã infligit uident᷑ idem esse: ergo si spiritus nõ permanebit. i. indignatio dei in hoĩe in eternũ: ergo nec pena similiter. Item tertio psal. dicit: Homĩes & iumenta saluabis dñe. scđm Origenẽ. hoĩes. i. rationales. & iumẽ

Statius
Cicero
Cicero
Seneca
Aug
Origenes

Indignatio dei ~ pena quã Inflígit uidentur idem esse

p

ta.i.demones. Et iterũ:nũquid in ira sua cõtinebit mi-
sericordias suas:q̃si dicat nõ. Ira aũt dei est punitio ei⁹.
Et Anselm⁹ libro cur deus hõ.ait: Nõ est iustũ ut deus
creaturã rationalẽ quã ad beatitudinẽ fecit oĩno perire
sinat.ꝭ inter rationalẽ creaturã sunt etiã dãnati:ergo il
los ĩ eternũ pire nõ sinet. Itẽ deus uult oẽs hoĩes saluos
fieri:ut dicit Paul⁹ prime thi.ii.ꝭ uolũtas dei est tã effi-
cax ut necesse sit oĩno ĩpleri: & ei nemo aliquo mõ resi-
stere põt:nã quecũqꝫ uoluit: fecit ĩ celo & in terra:ut di
cit psal.ergo oẽs hoĩes etiã dãnati saltẽ post iudiciũ sal-
uabunt̃: & p cõsequẽs nõ erit infernus post iudiciũ. Sꝫ
qm̃ hãc Platonis & Origenis erroneaꝫ opinionẽ quidã
carnales hoĩes bonis hui⁹ seculi inebriati:ut licenti⁹:glo
riosius & uoluptuosius uiuere possint sequunt̃. Idcirco
ꝓbabo breuiter quinqꝫ rõnib⁹:& auctoritatib⁹:& exem
plis:esse infernũ ante & post iudiciũ. Et primo rõne di
uine pfectiõis: Nã deo cõpetit misericordia & iustitia.
Oẽs eni uie dñi mĩa & ueritas: inqt psal. & alibi: Pote-
stas tibi dñe est & mĩa. & reddes unicuiqꝫ scd̃m opa sua
Si eni esset iust⁹ sine mĩa:esset crudelis. & si misericors
sine iustitia:esset insipiẽs:ut ĩ.c.disciplina.xlv.d.ꝓpte-
rea dicit Tho.pri.pte.q.xxi.p totuꝫ. ꝙ in oĩ ope mĩa &
iustitia dei repit̃. Mĩa si qdem quantũ ad primã radicẽ
ut pua creatiõis in oĩbus: & in hoĩe creatio illi⁹:& finis
beatitudinis eius:que ex sola bonitate diuĩe uoluntatis
dependet. Iustitia distributiua uero inqnantum reddit
unicuiqꝫ scd̃m eorũ naturã: dignitatẽ:& merita: in hoc
mũdo ul'ĩ futuro:ꝓpterea dicit Dio⁹.viii.c.de di.noĩb⁹:

Oportet uidere in hoc uerã dei esse iustitiã q̄ oibus tri-
buit ꝓpria scđm uniuscuiusq; existentiũ dignitatem: &
uniuscuiusq; naturã in ꝓprio saluat ordine & uirtute.
Ergo sicut ex misericordia eternaliter bonos remunera
bit ĩ celo: ita ex iustitia malos ꝑpetuo dãnabit ĩ inferno
Secũdo ꝓbat ratione oppositorũ cõditionis: Nã cum in
natura reperit unũ oppositorũ siue contrariorũ: inueni
tur & reliquũ. xi. metha. & ii. de celo. (nisi tamẽ unum
esset infinitũ) Sed reperit locus scđm phõs: ubi ẽ absen
tia oĩs cõtrarietatis: & presentia totius pulchritudinis:
diaphanitatis: luminositatis: ut patet de nouẽ celis mo-
bilibus ab oĩ contrarietate semotis. primo celi. ad quos
ascendunt aĩe bonorũ ad cõpares stellas de mente Pla-
tonis: siue scđm grecos & ualdenses reperit locus & ali-
qua regio in superficie terre temperatissima: oĩbus dele
ctationib⁹ gratissima: omni terra excelsior: sita in oriẽte
& dextra parte celi que nobilior est sinistra. ii. de celo.
qui dicit paradisus terrestris: siue ortus delitiarum: siue
paradisus uoluptatis. geñ. i. ad quem locũ usq; ad diem
iudicii ascendũt anime nõ plene purgate: scđm grecos
& Valdẽses. Siue reperit locus scđm theologos christia-
nos incogitabilis pulchritudinis: & indicibilis disposi-
tionis in gloria: ubi omne bonũ sine oĩ malo: ubi lumẽ
indeficiens & pax dei que exuperat omnẽ sensũ: qui est
celum empyreũ circũstans ĩmediate omnes nouẽ celos
mobiles: in quo loco sanctorũ aĩe requiescunt: & sempi
terno euo & diuĩtate fruunt. Ergo ex opposito reperibi
lis ẽ & esse debet aliquis locus: uel aliqua regio subter-

ranea in centro circūdans mediū mundi sūme deorsuꝫ: que regio quodā igne est plena: & naturaliter tenebrosa: omni influxu celestis luminis priuata: ex eo ꝙ elemētum terre hāc regionē circūstans est simpliciter opacū: carēs penitus diaphanitate: sine qua lumē nusq̄ diffundi pōt uel penetrare. In qua regione est oē malum sine omni bono: & oīa contraria eorū que sunt in corporibꝰ celestibus siue in paradiso terrestri: siue ī celo empyreo ubi dānati in seculū seculi cruciabunť. Tertio ꝓbať ratione honeste equitatis: Nā scđm canonistas & legistas in dubiis semitā debemus eligere tutiorē. Extra de homicidio. c. ad audientiā. & extra de clerico excōicato ministrante. c. illud diciť ꝙ in dubiis uia tutior est eligēda & extra de sponsalibus. c. īmunes. diciť: in hiis que dubia sunt qđ certius existimamus tenere debemus. & de penitētiis. d. vii. dicit Augꝰ. in. c. nemo. Tene certum & dimitte incertuꝫ. Vnde Cicero primo officioꝝ ait: Bene precipiunt qui uetant quicq̄ agere qđ dubites equū sit an iniquū. Et iurisconsultus dicit in. l. semp. ff. de regulis iuris. Semp in dubio benigniora sunt p̄ferenda. Idē in. l. in ambiguis. Cum ergo benignius sit & honestius & rationi magis consonū credere: ꝙ mali qui hic absq̄ timore mala perpetrant: nō castigati in hoc seculo: alibi puniantť post mortē in inferno: q̄ ꝙ semp hic gaudentes in iniquitate reportent de malis transactis cōmoduꝫ ꝓ talibus: & uirtute post mortē ditenť: gauisi semp ī uita iniquitate: ut diciť de pe. di. vii. nullus. ergo oīno ꝓ tali bus ponendus est infernus post mortē. Argueret enim

aliter ex continuo hic malis nec hic nec alibi post mor-
tem punitis deum esse iniustũ: ĩmitẽ: improuidũ: & par
tialem: quod esset ĩmitius: inbenignius & ĩcutior semi-
4° ta ad credendũ. Quarto ꝓbatur ratione diuine cõmina
tionis: Nam deus & xp̄s & sancti minant̄ infernum ma
lefacientib⁹ post mortem. scd̄m illud Mathei. xxv. Ibũt
hii in supplicium eternum. Iusti autem in uitã eternã.
& Iob. xxii. Tenent timpanuȝ & cytharam & gaudent
ad sonum organi dicunt in bonis dies suos: & in pũcto
ad infernũ descendũt. Sȝ si dicas ꝙ infernũ minatus ẽ
xp̄s ut terreat malos & ad bonũ cõuertat: nõ ut penas ĩ
ferat. Audi grego. iiii. dialogoꝝ. c. xxxvi. Quid si quis
dicat: idcirco eternam penam peccantibus minatus est
christus ut eos a peccatorũ perpetratione compesceret.
Respondet̄: ꝙ si falsum est qđ deus minat⁹ est: ut ab in-
iustitia corrigeret etiã falsa pollicitus est ut ad iustitiaȝ
ꝓuocaret. Sed quis hoc etiam insanus dicere presumat:
quia si deus minatus est qđ nõ erat impleturus: tũc cũ
asserere ipsum misericordẽ uolumus: eũ fallacẽ esse qđ
nephas est: predicare cõpellimur. Hec greg⁹. & Hiero-
nym⁹ ad Pãmachiũ & occeanũ pp hoc sic scribit: An pu
tamus fratres ꝙ iocando ꝓphete p̄dicent: ridẽdo loquã-
tur apostoli: xp̄s iudiciũ infantiliter cõminet̄. Sed ioci
nõ sunt ubi supplicia intercidũt. Si iocando passi sunt:
credant̄: & iocando locuti. Isaias sera secat̄. Daniel leo-
nibus deputat̄. Paulus truncat̄ gladio. Petrus in cruce:
dñi exemplo suspendit̄. Et hoc totum ut nos a peccatis
5° sua doctrina reuocarent. hec ille. Quinta ratio est: rõne

P

uniuersalis mūdi cōditiōis. Nulla enī cōmunitas pticu
laris: nulla dñatio tpalis sine aliquo iustitie loco est: eo
ꝙ iustitia maxime pfectionsi est: Nā ait deus Deutero.
xviii. Maleficos non sinas uiuere sup terrā: ergo & in to
to mūdi regno de quo nemo alius nisi deus dn̄s est (qa
dn̄i est terra & plenitudo ei⁹) debet assignari aliquis lo
cus tormentorū ubi diuina iustitia in reprobos ostenda
tur: & hic locus dicit̄ infernus. Secūdo probat̄ existētia
īferni auctoritatib⁹: & primo sacre scripture gen̄. xxxvii
Dixit Iacob ad Ruben: uisa tunica filii Ioseph sanguīe
tincta. Descendā ad filium meū lugens in infernum. &
numeri. xvi. Dathan & abiron descenderent in infernū Dathan
uiuētes. & Virgili⁹ in sexto: Facilis descēsus auerni. No
ctes atq; dies patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradū
superasq; euadere ad auras. Hoc opus hic labor ē. Et ibi
dem idē: En quisq; suos patimur manes zc. & Iuuenalis
libro primo. satyra. ii. dicit esse aliquos manes zc. Et Se
neca prīa tragedia dicit: Quisq; est placide zc. Vide an
te ī questiōe de aiorꝝ īmortalitate. & Ouidi⁹. 4. m̄tham.
Est uia decliuis funesta nubila saxo. Ducit ad infernas
per inuita silentia sedes. & infra: Mille capax aditus &
aptas ubiq; portas urbs habet. & Lactanti⁹ sexto institu
tionū de inferis dicit. Zeno stoicus docuit & sedes pio Zeno
rū ab ipiis esse discretas: & illos qdē quietas ac delecta
biles incolere regiones: hos uero penas luere in tenebro
sis locis: atq; in ceni uoraginibus horrēdis. Tertio pba
tur existentia inferni exemplis. & primo illius tyranni
impatoris Trayani qui ut fert̄: ad preces beati gregorii

de īferno ereptus & ad presentis uite statū reductus pe
nitentiā egit: ut dicit in. iiii. dialogorū. c. xxvii. Ex quo
exemplo tria correlaria sequunt. Primū q nichil phi
bet aliquē ante resurrectionē generalem aliqua de cau
sa deo nota ad uitā hanc resuscitandū: fuisse mortuū in
peccato mortali: de quo resuscitatus penitentiā acturus
erat. Secundū quod sequitur est: q nō ualet dicere: Iste
morit in peccato mortali: igit dānabit. sed bene sic seq
tur: Iste in peccato mortali morit: & ad uitam presentē
iterū nō resurget: igit illud peccatū nō remittet: sed dā
nabit. Tertiū quod sequit ē: q oēs auctoritates que di
cunt q in inferno nulla est redēptio. uel in inferno nul
lus amplius confitebit deo. Intelligunt de morte finali
illorū qui ampli9 ad presentis uite statū post generalē
resurrectionē nō resurgēt. Secūdo idem patet exemplo
illius de cuius sepulchro oibus uidētib9 flāma exiuit. &
exemplo illius de cuius sepulchro clamatū est: ardeo: ar
deo: ut gregorius ueredice refert in. iiii. dialogoꝝ. c. iiii.
Probant etiā infernū esse stridor humanus ululatus &
gemitus ceteraq mestitie signa: que ponit Statius libro
secūdo thebaydos de habitātib9 in acchaya: ubi ē mons
altissimus adeo ut neq uenti neq pluuie ibi aliqd pos
sint: ubi talia etiā qnq audiunt. Et greg9. iiii. dialogoꝝ
adducit montē ethne in Sicilia ubi crebro audiunt pe
narū uoces. Et etiā infernū pbatur ex multiplici redu
ctione animarū ad corpa ut manifestarēt penas & alia
que fieri uiderūt apud inferos: sicut ueridice refert bea
tus greg9. libro. iiii. dialogoꝝ. c. xxviii. ubi in principio

P

dicit: Superna pietas ex magna misericordie sue digni tate disposuit: ut nõnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant. & tormenta inferni que audita nõ crediderant: saltẽ uisa ꝑtimescant: ut patet de Lazaro qui nunq̃ risit resuscitatus: qui & ita se post castigauit ieiuniis: uigiliis & laboribus ut se uidisse tormẽta apud inferos etiã si lingua taceret: cõuersatio loqueret̃. hec ille.

Nunc ad tria argumenta Platonis in fronte hui⁹ questiũcule facta respondet̃. Et ad primũ dicit̃: ꝙ erroneũ est dicere cũ philosophis ꝙ frustra erũt pene eterne: cũ ꝑfectus penarũ esse desinat: & ideo finiende. Sicut forte sequit̃: frustra sunt medicine: & ideo finem habiture quia egri curari nõ possunt: & sani nõ possunt infirmari. Quia scd̃m irrefragabilẽ catholicorũ religionis ueritatem: pene damnatorũ in eternũ erũt ꝑpter tria: uidelicet ad iustitie dei declarationẽ: ad uniuersi decorem: ꝑ bonorũ & malorũ comperationẽ: & ꝑpter beatorũ letificationẽ uindictã uidentiũ iustissime fieri in eos qui se in hac uita iniuste glorificauerũt. iuxta illud: Letabitur iustus cũ uiderit uindictã: manus suas lauabit ĩ sanguine peccatoris. Ad secundũ autẽ & tertiũ dicendũ: ꝙ philosophi & poete qui finxerũt infernũ esse ꝑpter. R. p. utilitatem: nõ credentes de facto esse infernũ: meruerunt nõ sapientes: sed insipientes dici. Tũ primo: quia huiusmodi penarũ fictiones scd̃m fidem sunt illicite sicut sunt indubie. Tũ secũdo: quia etiã scd̃m rationẽ naturalẽ ueritas que ẽ uirtus nobilis ꝑtinẽs ad intellectũ & ad regulandũ affectũ nõ ẽ ꝑ qualicũq; cõmodo abi-

cienda cū bonū honestū sit preferendū bono utili: sed p
fictionē illā utilē. R. p. & uirtus & ueritas & bonū ho-
nestū abiciebat̄: ergo non erat licitū fingere zc. Nec est
uia dei aut ꝓcessus ratiōis: ut hoīes simplices reuocent̄
a peccatis: & ꝓuocent̄ ad uirtutes p deceptiones uel erro
res: uel fictas fabulas: ut faciūt poete. Nā qui talibꝰ me-
diis usi sunt nō ꝓfuerūt hoibus: nec. R. p. sꝫ maxime no
cuerūt sicut exitus ꝓbauit: quia exinde successu tēporis
execrabiles errores radicati & firmati fuerūt in populo
gentili: q post xp̄o ueniēte cum magna difficultate uix
extirpari potuerūt. Media aūt cōgrua retrahendi hoīes
a uitiis: & ad uirtutes ꝓuocandi sunt uere eruditiones:
apte increpatiōes: deuote exhortatiōes: ꝓmissiōes bono
rū: cōminationes penarū tā p̄ntis q̄ futuri seculi: nō qui
dem fictarū: sꝫ oī ambiguitate remota uerissimarū: qui-
bus mediis qui uere utit̄: sapiens merito dici pōt. Ad ꝓ-
phanā preterea & hereticā opinionē in hoc Origenis di
cit̄ primo: q̄ demones nnq̄ saluabunt̄. Nā ut dicit Da
mascenus: Hoc est angelis casus: qd̄ hoibus mors. Sed
hoīes post mortē si ī peccato mortali moriant̄: eorū nul
la est redēptio ex inferno. Ergo & angeli post casum fa-
cti sunt similiter irrecuperabiles: ꝓpterea dicebat̄ Ma-
thei. xxv. Ite maledicti in ignē eternū q paratus est dia
bolo & angelis eiꝰ. & Apoca. xx. dicit̄: Diabolus q sedu
cebat eos missus est in stagnū ignis & sulphuris ubi be
stia & pseudo ꝓphete cruciabunt̄ die ac nocte in secula
seculorū. Sꝫ p hoc secula seculoꝝ in scriptura solet eter-
nitas designari: ergo. Q d̄ etiā mali hoīes in hoc mundo

P

& postea dānati nunq̄ saluabunť:patet ratiōe:Nā si in fine oēs saluarenť:sequereť q̄ omnes possent ad libituʒ offendere deum:& ī mūdo gaudere: & postea uellet uel nollet deus saluaret eos:& sic de delitiis ad delitias trā-sirent:presentibꝰ & futuris bonis fruerenť:hic uentrem plenū & ibi mentē haberent:in utroqʒ seculo essent pri-mi: & sic postremo in terra & in celo apparerēt gloriosi qđ est impossibile:ut dicit Hieronymus ad Iulianum. Ad auctoritates uero extorte & infideliter ab eo pro sua falsa opinione adductas respondeť:& primo ad primā diciť:q̄ illa distributio omniū debet accipi ut sit acco-modata scđm hunc sensum.s.omniū eorū quos dignos misereri diuina iustitia noscet. Damnati autē post mor tem:& demones post casum sūt irrecuperabiles. Vel di catur q̄ distributio illa intelligitur ꝑ generibus singu-lorum:& nō pro singulis generū:ut declarabitur ad ul-timum.Et ad illud geñ.xi.dicitur:q̄ intelligitur de ho-mine scđm genus suum unde indignatio fuit ablata ꝑ christi passionē. Et ad illud psal.nunqđ obliuisceť mi-sereri deus aut cōtinebit in ira sua misericordias suas di ciť:q̄ intelligiť de hiis qui sunt uasa misericordie: quia ipsi nō ꝑ meritis suis:sʒ deo miserāte de miseria liberāť. Ad auctoritatē uero Anselmi diciť:q̄ intelligať de na-tura rationali absolute & simpliciter ut sit sensus:de na tura angeloꝝ & de natura hoīuʒ uniuersaliter nō est iu stū oēs ꝑire:sed nichil ꝓhibet aliquē eorū ꝑire & aliquē saluari.Ad illud aūt psal.Hoīes & iumēta saluabis dñe rñdeť negando expositionē Origenis.Ad ultimū rñdet

Aug⁹·exponēdo auctoritatem apostoli· primo ut sit di
stributio accomoda scd̄m hūc sensum: Deus uult saluos
fieri oēs hoīes qui saluantᷣ: nō qa nullus hō sitquē sal-
uū fieri nō uelit: sꝫ qa nullus saluus sit quē nō uelit sal-
uū fieri· Secūdo exponitᷣ sic: ut fiat distributio ꝓ generi
bus singulorū: & nō ꝓ singulis generū· & scd̄m hūc sen
sum deus uult de quolibet statu hoīuꝫ saluos fieri ma-
res & feminas: iudeos & gentiles: paruos & magnos: nō
tñ oēs de singulis statibus· Et licet auctoritas apostoli
posset trahi ad istos sensus: tñ quia nō sūt de uirtute ser
monis· Dicendū est aliter scd̄m Damascenū libro·ii·c·
ultimo· ꝙ uolūtas diuina diuiditᷣ in uoluntatē antece-
dentē & cōsequentē· Volūtate aūt antecedente de⁹ uult
oēs hoīes saluos fieri· Volūtate aūt cōsequēte nō· Et qa
uolūtas antecedēs nō semꝑ impletᷣ: ideo nō oēs saluantᷣ
Ad sciendū aūt quid appellatᷣ in deo uolūtas antecedēs
& quid uolūtas cōsequēs· Notandū ꝙ in uolūtate diui
na cū sit sūme simplex nō pōt diuersitas inueniri· Ra-
tione tñ uoliti nichil ꝓhibet eā diuersimode cōsiderari
scd̄m diuersas conditiones uolitorū· Volitū autē scd̄m
ꝙ nūc loquimur in creatura rationali: ordinabile est in
beatitudinē in quo est duo considerari· s· illud qđ ordi-
natᷣ: & auxilia eius quib⁹ iuuatᷣ ad consequendū finē ad
quē ordinatur· Et scd̄m utrūqꝫ istorū pōt accipi distin-
ctio uolūtatis in antecedentē & consequentē· In eo enī
qđ ordinatᷣ ad beatitudinē ē cōsiderari naturā & ꝑsonā:
quantū ergo ad naturā de⁹ uult oēs hoīes saluos fieri: in
quantū dedit oībus naturā capacē & ordinabilē i beati

tudinē· quantū uero ad p̄sonā nō uult oēs hoīes saluos fieri:actiōes aūt sunt suppositi & p̄sone· Et q̄a multi de uiant a fine ultimo p̄ suas actiōes prauas:iō quantū ad ea que sunt p̄sone nō uult deus oēs p̄sonas saluas fieri· Prima uolūtas dei dicit̄ antecedēs: secūda cōsequēs: q̄a prius debet cōsiderari natura ordinabilis ī finē q̄ actio-nes p̄sone quibus finis cōsequit̄ cū ab ipso deuiat̄· Se-cūdo pōt hec distinctio uolūtatis antecedentis & conse quētis sumi quantū ad auxilia quib⁹ creatura iuuatur: sunt enī quedā antecedentia q̄si quedā cōia auxilia que dant̄ oībus hoībus ut salui fiant·s· liberū arbitriū: pre-cepta:consilia & huiusmodi quib⁹ oēs possunt dirigi in hiis que p̄tinent ad salutē·Sūt nichilominus quedā spe cialia:ut gratia:uirtutes: p̄seuerantia in bono & huius-modi que dant̄ quibusdā specialiter & singulariter: er-go q̄a cōe p̄cedit ordine nature illud q̄d est speciale uo-luntas diuina scd̄m q̄ respicit cōia auxilia dicit̄ uolūtas antecedens· put aūt respicit specialia dicit̄ cōsequens· & isto modo uult deus oēs hoīes saluos fieri uoluntate antecedēte:sed nō cōsequēte· Volūtas aūt antecedēs nō semp̄ implet̄ :quia nō est uolūtas simpliciter: nec uoli-tū uolūtate antecedēte solū:sed scd̄m q̄d· Nam uolūtas de salute alicui⁹ est uoluntas practica que necessario re-spicit cōditiōes p̄ticulares suppositoꝝ quorū sunt actio nes· hoc aūt nō facit antecedēs uolūtas:sȝ cōsequēs:& iō que uult deus uolūtate antecedēte solū: nō simpliciter uult p̄p̄ q̄d nō oportet eā īpleri· Hec collectiue ex Tho· pri· p̄te· q· xix· arti· vi· & dn̄o Henrico de assia sup gen̄·

Secunda questiúcula est: An in centro terre: uel ubi sit situs & positus locus inferni. Ad quã sic respondet: quod loc⁹ inferni ubi sit certitudinaliter doctores theologi nõ ponũt. Magister enĩ sñiarum in. iiii. ppe finẽ. xlv. di. dicit sic: Ignis eternus cuiusmodi sit & in qua mũdi uel terre pte futur⁹ sit: hoĩem scire neminẽ arbitror: nisi forte cui spiritus diuin⁹ ostendit. Et Aug⁹ in libro retractionũ. c. xxix. retractans qđ dixerat. xii. sup gen̄. dicit sic: Magis michi uidet̃ dicere debuisse quod sub terris sit q̃ rationẽ reddere cur sub terra esse credat̃. Et greg⁹. in. 4. dialogorum interrogatus an sit credendũ infernũ esse sup terrã uel subtus dicit: Hac de re temere diffinire nõ audeo: nõnulli nanque in quadam terrarũ parte infernũ esse putant. Alii uero hunc sub terra esse existimãt. hec ille. Alii uero dicũt quod infernus sit in opposito aride axe que est inter equinoctialẽ & polum articum in quo loco uiget excessus caloris. Vel est sub aliquo polorum ubi est excessus frigiditatis. Potest etiã esse aliqua regio in supficie terre sub aqua: uel sup aquam per modum magne insule intẽperatissima: molestissima: horribilissima: deformissima que dicitur infernus: & huic imaginationi consonat quod dicunt quidam in extremis partibus septentrionis ultro noruegianos habitãtes: ubi dicũt esse multa demonia: & clamores & tumult⁹ horribiles audiri ab inhabitantib⁹ insulas. Dñs aũt Petrus de taranta. & Tho. & Ricardus. & dñs Bonauẽtura in. iiii. d. xliiii. & dñs Henricus de Assia sup gen̄. suadẽt trib⁹ cõgruentiis esse infernũ in centro terre. & primo rõne diuĩe or-

P

dinationis sic: Deus cũ sit sapientissim⁹ oĩa scd̃m exigẽ-
tiam suarũ naturaꝝ ĩ suis locis statuit & ordinauit. Nã
sapientis est ordinare. primo metha. & Aug⁹. dicit. xix.
de. c. dei. c. xiii. ꝙ ordo ẽ pariũ dispariũq; rerũ sua cuiq;
loca tribuens dispositio. Sicut ergo naturalib⁹ & corpa-
libus reb⁹ oppositis assignauit diuersa loca opposita cor
respondẽtia ꝓpriis earũ naturis: ut puta rebus leuibus:
locũ sursum & circũferentiã: & rebus grauib⁹ locũ infe-
rius & centrũ mũdi. Ita & spũalib⁹ rebus loca cõuenien
tia earũ naturis statuere debuit: ut leues. s. & spũales ui
ri q corda sua sup terrã ad celestia & spũalia infixerunt
ad circũferentiã toti⁹ mũdi & in sũmo celi statuerent.
Graues uero & pctĩs ponderosi q corda sua bonis terre-
nis sup terrã indebite fixerũt: tenderẽt ad mediũ toti⁹ &
circa centrũ mũdi atq; in ꝓfũdo inferni. Scd̃o idẽ ꝓbat
rõne assimilatiõis: Nã locus & locatũ debet assimilari
siue ꝓportionari. 4. phisi. Pctõres aũt tres hñt cõditiões
elongationẽ: obscuritatẽ: & frigiditatẽ: nã peccatũ diui-
dit & elongat hoiem a deo. ꝓuer. xv. Longe est dñs ab
ĩpiis. pctõres sũt obscuri. execauit enĩ eos malitia eorũ:
Sapĩe. ii. & iõ in tenebris ambulãt: & uia illoꝝ tenebre:
& lubricũ: & angel⁹ dñi coartãs eos. Pctõres sũt frigidi
p pctm̃ qd̃ dicit uenenũ aĩe ab Aug li. 83. q. Venenũ aũt
ut dicit Isido. i. ethimo. est frigidissimũ: ergo loc⁹ nouis
simus: obscur⁹ & frigidus eis debet. Infernus aũt in me
dio & ĩ centro mũdi existẽs ẽ sũme elongat⁹ a celo: ẽ nã-
liter tenebrosus: oĩ influxu celestis lumis priuat⁹: ex eo
ꝙ elementũ terre hãc regionẽ circũstans est simpliciter

opacū carens penitus diaphanitate sine qua lumē nūq̄ diffundi potest uel penetrare: est frigidissimus naturaliter: unde dicit᷑ tartarus a tremore frigoris: ut dicit Isidorus: eo ꝙ ibi nec radius solis penetret nec adsit motus aeris. Tertio ꝓbat᷑ idem ratiōe oppositionis sic: Loca opposita: oppositas & cōtrarias cōditiōes & nās solent habere: sꝫ ꝑadisus terrestris ē aliqua regio in sꝑficie terre temperatissima sita in parte orientali & dextera ꝑte celi que regio est gratissima oībus delectationibꝰ. Ergo infernus poni debet ex opposito in inferioribus partibus terre: interioribꝰ siue centralibꝰ spere terre: uel sꝑficialibus terre opposite axe axi: que inferiores dicunt᷑ respectu nostri: que regio est intemperatissima: remotissima a celo: omnibus molestiis & contrarietatibus plena. Itē paradisus terrestris oppositus inferno (ut dicunt doctores & historici) habet omnia que requirunt᷑ ad bonitatem loci: ciuitatis & regionis. Ad que requiritur conueniens dispositio montium: scaturigo fontium: decursus fluminū: nobilitas plantarum: iocunditas animaliū: influentiarū bonitas: auraruꝫ siue uentorum regularitas: temperies elementoꝝ. Vnde & Damascenus libro secūdo sententiarū dicit: Paradisus terrestris est positus in oriente omni terre excelsior tēperato: tenuissimo ac purissimo aere fulgens: plantis semꝑ floridus: comatus: bono odore repletus: & omnibus gratissimis oblectationibus plenus. Ergo infernus habere debet omnia contraria paradiso terrestri: & per consequens si paradisus in summo sit: infernus debet esse in infimo loco mundi.

Secũdo ꝓbatur eadem cõclusio auctoritatib⁹: & primo geñ·xx·Proiecisti me in ꝓfundũ ĩ corde maris·ubi glo· dicit ꝙ sicut cor est in medio & centro aĩalis:sic infern⁹ ĩ medio terre·mediũ autem terre est centrũ eius·Et Iob x·Dimitte ergo me ut zc̃·Et psal·Liberasti me ex infer/no inferiori· ubi dicit glo·Augustini ꝙ duo sunt infer/na:superius & inferius·Terrena inhabitatio ubi est ca/ro & sanguis:decessio & successio mortalitatis & muta/bilitatis·Infernus est superior:sed ab hac terrena inha/bitatione & inferno itur ad infernuȝ inferiorẽ· Propter hec duo inferna missus est filius dei undiqȝ liberans:ad unũ infernum missus est nascendo : ad aliũ moriendo· Hec Aug⁹·Et ysaias·xiiii·Infernus subtus conturbatus est· Et Mathei·xii· Sicut fuit Ionas in uentre ceti trib⁹ diebus & tribus noctibus:ita erit fili⁹hois in uentre ter re tribus dieb⁹& tribus noctib⁹·Et ꝓuerbioꝝ·ix·In pro fundũ inferni cõuiue eius·& Apoca·v·dicit̃:ꝙ iohãnes cum uidisset librũ signatum septem sigillis:flebat quia nõ uidebat dignũ aliquem illũ aperire neqȝ in celo neqȝ in terra neqȝ subtus terrã·Liber est sacra scriptura·aper tus·i·patefactus a xp̃o qui fuit de tribu iuda· Et innuit Iohãnes subtus terrã:quasi ibi sint aliqui scĩa prediti ut demones: aĩe mortuorũ qui hic sapiẽtes habiti sunt: ut sancti patres:ꝓphete & multi philosophi· & ĩ glo·xiii· q·ii·c·temp⁹in uerbo abditis dicit̃: Infernus est sub ter ra & celũ supra·Item·xxiii·q·iiii·c·hec aũt uita·& gre/gorius in quarto determinãs: quid de loco inferni cre/dat dicit: Hoc animũ pulsat ꝙ idcirco infernus dicitur

qa inferius iacet. Idē dicit Isido. xiiii. ethimo. unde in-
fernus dicit̃ etiā gehēna. a geos qđ est terra. & hēnos q̃si
ꝓfundū: q̃si in ꝓfūdo situs. Et Virgi. in sexto introducit
Eneā alloquentē Didonē: dicentēq;: Infelix dido uerus
michi nūcius ergo: Venerat extinctā ferroq; extrema se
cutā: Funeris heu tibi cā fui: p sidera uiro. Et superos &
si qua fides tellure sub ima est. Inuitus regina tuo de li-
tore cessi. Et Seneca tragedia pri. ītroducit thesēū inuo-
cantē: Fas oē mūdi teq; dñantē p̃cor regno capaci: Teq;
quā tota irrita quesiuit ethna mater. Vt iura abdita &
opta terris liceat īpune loq. Et ultīa tragedia de uirtu-
te loquēs dicit: Nūq̃ stigias fert̃ ad umbras inclita uirt⁹
Viuite fortes nec letheos seua p ānos: Vos fata trahent.
Sȝ cū sūmas exiget horas: Cōsūpta dies Iter ad superos
gloria pandet. Exēplis etiā ueritas p̃dicta patere pōt ex
Grego. iiii. moral. c. xxxii. Et a scō Cyrillo ad Augu. in
trāsitu bti hiero. hec collectiue ex. 4. sniaꝝ: & ex hērico.

T Ertia questiūcula ē: Si alibi q̃ in centro terre repe-
riant̃ in supficie loca in qbus aīe damnatoꝝ penas
luāt. Ad quā sic respondet̃: ꝙ ut Greg⁹. dicit. iiii. dialo.
Omnipotēs deus ad correctionē uiuentiū ī hoc mūdo:
in qbusdā patentib⁹ in supficie terre quasdā damnatoꝝ
aīas penas luere: uoluit ostēdere ut mētes infideliū que
inferni tormēta esse nō credūt tormentoꝝ loca uideant
que audita credere recusant. Et infert. c. xxiiii. li. ubi su
pra. quendā sanctū heremitā q in insula Lipparis Sici-
lie morabat̃ uidisse ꝙ aīa theodorici regis ī ollā uulcani
ibidē ebullientē ꝓiecta fuit p Iohānē papā & Simachū

p

patriciũ quos ille rex añ occiderat. Et iuste dicit ibi bea
tus greg⁹ ab illis in ignē mitti apparuit: quos ĩ hac uita
ĩiuste iudicauit. Itē ĩ.iii.c.narrat de quodã romano cui
ĩ extremis laborãti apparuit nauis pata: qua ipse & qdã
uicin⁹ suus adducēdi erãt in Siciliã: q stati post hec fue-
rant simul mortui. & subiũgens dicit greg⁹. ꝙ uero ille
moriēs se ad Siciliã ducendũ testat⁹ est. qd sentiri aliud
pōt nisi pre ceteris locis in ei⁹ terre insulis eructãti igne
tormētoꝝ olle patuerũt: que ut solēt narrare q nouerũt
lassatis quotidie finib⁹ crescũt ut mũdi termĩo appropĩ
quãte quantũ certũ est illic ampli⁹ exurēdos colligi: tã-
to & eadē tormētoꝝ loca ampli⁹ uideãt᷑ apiri. hec greg⁹.
Ex ista aũt narratiōe apparet ꝙ p ollas uulcani intelli-
gunt᷑ quidã putei flãmiuomi: uel quedã cauerne terre
flãmã spirantes sulphureã. Quare aũt olle ille uulcano
attribuant᷑ pꝫ p Isido. li. xxii. ethimo. dicētē ꝙ iuxta su-
pstitionē gētiliũ: uulcan⁹ in fornacibus fabroꝝ q̄si deus
ignis habitare dicit᷑. & p ipsũ figuraliter ignis intelligi
solet: quē qdē pp multas utilitates quas hoĩ confert (ab
Isidoro ibi enumeratas) gētiles eũ deũ posuerũt: ipsum
noĩantes uulcanũ: quē tũc ridere dicũt qñ ignis q̄si to-
nitrua emittit & scintillis strepit. & iterũ Isido. li. xv. di
cit ꝙ quedã ĩsule circa Siciliã uulcanie dicunt᷑: ex eo ꝙ
ipse sicut mons ethna ardeãt: & sũt octo quorũ noĩa ibi
ponit. Et prima uocat᷑ lipparis ꝛc. Ethna uero est mons
ab incenso sulphure: quo plenus est: flãmas spirans. Et
dicit Isidor⁹ ꝙ mons ille hēt ab ea pte qua eurus & afri
cus flãt spelũcas sulphure plenas: que uētis illis agitate

& cõmote flãmas emittunt terribiles: itaq; putatũ est a quibusdã ibi infernuȝ esse. Sed horũ opinionẽ illa que precedenter de situ inferni dicta sunt stare nõ ꝑmittũt. nõ enĩ omnis locus in quo uel a quo aĩa luit penã dãnationis usq; in diem iudicii est principalis locus ĩferni. Sȝ qdã sũt ꝑticulares ĩ quo (causa nota deo) quedã dãnatorũ aĩe usq; ad diem iudicii penas luunt. Henricus de Assia super genesim.

Q Varta questiũcula est: Quis ordo & que habitudo est sub terra triũ locorũ penaliũ. s. purgatorii: limbi: & sinus Abrahe: uel sanctorũ patrũ ad infernuȝ. Ad quã sic respondet: ꝙ de habitudine & ordine triũ locorum penaliũ ad infernuȝ est duplex opinio. Prima est ꝓbabilis uidelicet ꝙ infernꝰ est regio centralis terre: & ꝙ quelibet alia regio inferi illã orbiculariter circunstet scḋm sub & supra ꝓportionaliter ꝑ differentiis incolaꝝ in indignitate uel dignitate: ita uidelicet ꝙ cũ sint quatuor totalis inferi regiones scḋm cõmunẽ doctorũ opinionẽ. s. infernus inferior: limbus puerorũ: purgatoriũ: & sinus abrahe: uel limbus patrum. Infernus est regio centralis infima: & ĩmediate post eam regio puerorũ q in solo peccato originali decesserunt. Suꝑ quam est regio purgationis animarũ: quã circũstat regio que uocatur sinus abrahe: uel limbus patrũ. Prime due regiões sunt dãnatorũ: sed differunt quo ad penam sensus & penam dãni solã. Alie due nõ: sed sunt uel fuerũt saluandorũ. Alia opinio de ordine locorũ: penarũ ad infernũ est: ꝙ iste q̃tuor regiones sese orbiculariter nõ circũdãt:

quod pōt tribus modis cōtingere. Primo modo: si imaginamur quandā piramidem terre magnā cuius conus sit centrū mūdi: & basis sit tota supficies terre arida: & illam piramidē imaginemur diuisam p lineas uel supficies transuersales in quatuor regiōes scdm sub & supra distantes: quarū infima sit infernus & cetere sup eā ordine predicto. Secūdo modo iste quatuor regiones possunt se ad inuicē habere ad modū quatuor sperarū: sup inuicē īmediate uel mediate positarū: ita q centrū infime sit centrū mūdi: & alie tres directe ad unā differentiam positiōis celi situent sup eā. Tertio modo esse pōt q tres regiones non centrales astent centrali a diuersis differentiis positiōis: ut puta una ab oriente: alia ab occidente: & tertia a meridie uel ex opposito: & sic sunt quatuor imaginatiōes de consituatione regionū inferi. Sed prima est pbabilior & dictis sanctorum cōuenientior. Quicqd tñ sit de constitutiōe dictarū regionū: uidet tñ uerisimiliter ponendū q inter sinū abrahe & infernuz inferiorē sit quedā distantia media q̄si inuia undecūq & amfractib⁹ confusa. Nā dicit Luce. xiiii. q diues epulo eleuatis oculis uidit alonge Abrahā & Lazarū i sinu eius. ubi uidet localis distātia denotari. Et iterū ex hoc q ibi dictū legit ab Abrahā. Et in hiis oībus inter nos & uos chaos magnū firmatū est: ut hii qui uolunt hinc transire ad uos nō possint: neq inde huc trāsmeare. Q d litteraliter acceptū uidet denotare interpositionē itineris imptransibilis: licet doctores exponant illud mystice. Pro hac etiā opiniōe facit illud dictū in psona sapie

increate: ecclesiastici. xxiiii. Penetrabo oēs īferiores par
tes terre & inspiciam oēs dormientes & illuminabo oēs
sperantes in dño. Ex quib⁹ oībus sequit̃ q̄ aīe dānatorū
qñ deducunt̃ ad infernū in centro terre ad luciferū ibi-
dem consistentē & alligatū habēt illas oēs regiones sub
terraneas ptransire. Et aīe que descendūt ad limbū pue
rorū transeūt duas: & que ad purgatoriū uadūt unam:
& ptranseuntes se uident sibi inuicē loquunt̃: & cetera.
Et similiter qñ aīe de purgatorio educunt̃ in gloriā ex-
pedite de culpis & penis forte ad confusionē & penarū
cumulū dānatorū & demonū: q odiūt ascensum hoīu3
in celū pmittente deo transeūt p centrū mundi ad man
siones suas in celo. Hec Henricus de Assia sup geñ.

Q Vinta questiūcula est: Que est maior regio locorū
penaliū. Ad quam sic respondet̃: q̄ si certo cōside-
rare uelimus quantitatē regionū predictarū: nō occur-
rit unde possimus quantificare eas: nisi ex multitudine
incolarū cuiuslibet. Vbi ergo supponēdo q̄ quelibet aīa
exuta sicut & quilibet spiritus determīet sibi certū spa-
tium corporeū: uidet̃ minima regionū predictarꝝ fuisse
sinus abrahe: in quo erāt omnes sancti ueteris testamē-
ti a pena purgatorii absoluti: qui pauci uident̃ fuisse re-
spectu illorū qui adhuc in purgatorio tenebantur: qui
iterum pauci fuerūt & adhuc sunt respectu eorum qui
in inferno tenent̃: & forte quandoq3 pauciores hiis qui
in regione limbi tenentur. Dico ergo consequenter ex
hiis q̄ maxima harū regionū est regio inferni inferio-
ris: quod apparere poterit cuilibet attente cogitare uo-

p

lenti numerũ saluandorum: numerum damnatorũ: numerũ assumptorũ post iudicium corporũ. Nam primo numerus saluandorũ bonorũ post generalẽ resurrectionẽ nõ erit forte minor (ĩmo forte maior ut alibi disputabitur) q̃ multitudo damnatorꝝ hominũ & demonum Sed numerus saluandorũ implebit celum empyreũ qđ est longe capacius q̃ totum spatiuȝ infra concauũ orbis lune ĩmo infra celum sidereum: ut patet in speris celorum se inuicem intercludentiũ: ergo oportet ꝙ locus inferni sit amplissimus. Secũdo hoc idem patet ex numero damnatorũ. Nã iam plus q̃ ꝑ sex milia quadringentorum nonaginta quatuor annoꝝ ab initio mundi elapsorũ anime damnatorũ ad infernum descenderunt de cunctis regionibus uiatorũ fideliũ & infideliũ: quibus si cõnumerentur omnes demones qui scđm aliquos tot sũt quot sũt angeli beati uel plures. & itẽ quot sũt ĩ presenti & erunt mali in futuro qui morient̃ & dãnabunt̃. Cum ergo sit maxima multitudo damnatorũ ut patet: ergo locus inferior inferni ubicunqȝ sit est mire & stupende magnitudinis & amplitudinis: & maior aliaruȝ omniũ regionum dictarum. Tertio hoc idem patet maxime ex numero corpoꝝ assumptorũ ab hominibꝰ post resurrectionẽ generalẽ circũscriptiue loca occupantiũ: ꝓpter ergo maximã damnatorũ multitudinem quidaȝ quantificare uolentes locũ inferni diuersimode loquũtur: Quidã enĩ dicũt ꝙ licet numerus dãnatorũ maior erit q̃ omnis numerus saluãdorũ: nõ tñ oportebit ꝓpter hoc ꝙ spatium inferni sit ita amplũ sicut paradisi: quia

infernus habet ratioē carceris cōstringentis & concul cantis:& non rationē hamene & libere latitudis: nā ad penā dat̄ damnatis locus artus. Vnde dicit̄ a psal. ꝙ dā nati sicut oues ī inferno positi sūt: que aīalia coanguste multū in ouilib⁹ constipant̄. Alii dicūt ꝙ locus inferni erit a centro terre mūdi:& orbiculariter extēdet̄ uersus concauū orbis lune quantū sufficiet ꝓ illa multitudine Alii dicūt ꝙ tota regio elementalis post iudiciū erit locus inferni:ita ꝙ qui in elemētis huius mūdi peccauerunt in illis punient̄. Auari.s.in terra. Lasciui in aqua Iracundi in igne. Superbi in aere. Alii dicūt ꝙ centrū terre & concauū eius est magis amplū q̄ pars terre discoperta aquis que ab hoīb⁹ habitat̄:que pars terre nūq̄ ab hoībus presentib⁹:preteritis & futuris(dato ꝙ mundus habeat terminari)posset totaliter sufficietenus impleri:ita ꝙ nulla pars eius etiā minima uacua remaneret. Alii dicūt & rationabilius ꝙ sicut deus a principio creauit locū inferni detinētis & instrumentū ignis quo ibidem punirent̄ mali:sic etiam a principio deus ꝓuidē tia sua de capacitate loci ꝓuidit:ut.s.īfernus esset capax damnandorū localiter & distincte capiendorum. Hec Henricus de Assia super genesim.

S Exta questiūcula est: Que regio locoꝝ penaliū est diuturnior. Ad quā sic respōdet̄:ꝙ istarū quatuor regionū illa.s.damnandorum inferni sicut īmensurate est & erit aliis extensior: ita & durabilior. Nā regio superior que est sinus abrahe īcepit primo inhabitari fortasse a morte iusti Abel: & depopulata fuit immediate

P

post mortē xp̄i: post hanc regionē inhabitari cepit regio purgatorii: que etiam oib⁹ incolis priuata fuit ꝑ christū ad inferos descendentē ut quibusdā doctorib⁹ uerisimilius uidetur. post quā purgatorii euacuationē iterū regio illa cepit incolas habere & habebit deinceps forte sine interruptione usq; ad resurrectionē mortuorū generalem. Regio uero totalis inferni uel damnandorū sola cum suis infelicibus incolis in eternū durabit: in altum extendēda quantū ad declarationē diuine iustitie: ꝑ distinctas singulorū penas iudicio dei nobis occulto q̄d tūc decernet ab oībus. Hec henric⁹ de Assia sup geñ:

S Eptima questiūcula est: Quot carceres seu mansiones habeat regio infernalis. Ad quā sic respondet: q̄ totalis regio inferni septē carceres habet: uel in septē regiones partiales: iuxta septē peccata mortalia uidetur diuisa esse: uel post iudiciū diuidēda. Pro qua imaginatione est beatus Gregori⁹. iiii. dialogoꝝ. c. xxvi. ubi ait: q̄ siue electi siue reprobi quorum cōis causa in ope fuit ad loca etiā cōia deducunt: xp̄i nobis uerbis satisfacientibus etiā si exēpla deessent. Ipsa quippe ueritas ꝓpter electos in euangelio dicit: In domo patris mei mansiones multe sunt. Si enī dispar retributio ī illa eterna beatitudine nō esset: una potius mansio q̄ multe ibi dicēde essent. Multe ergo mansiones ibi sūt in quib⁹ distincti ordines bonorū ꝓpter meritorū cōsortiū cōmuniter letant. Et eadē ueritas (dicit greg⁹) finalis iudicii diē denūcians ait: Tūc dicā messorib⁹: Colligite zizania & ligate ea ī fasciculos ad cōburendū. Quid āt est zizania ī

fasciculos ligare: nisi cõpares parib⁹ in tormẽtis similib⁹
sociare: ut supbos cũ supbis: luxuriosos cum luxuriosis:
auaros cũ auaris: fallaces cũ fallacib⁹: infideles cũ ĩfide
lib⁹. Cũ ergo similes in culpa ad tormẽta similia: angeli
ĩ locis penalib⁹ deputãt: q̃si zizanioꝝ fasciculos ad cõbu
rendũ ligãt. hec greg⁹. Vel dicẽdũ ꝙ sicut post cõsũma
tionẽ mũdi iuxta ierarchias angeloꝝ maloꝝ ordinabũtꝰ
ĩ inferno diuerse mansiões seu regiões eorũ scd̃m drñas
ĩ statib⁹ & culpis eorũ. Ita uꝫ ꝙ illi angeli mali q fuerũt
uel stãtes fuissent de seraphin sũmi ĩ celo: cadẽtes facti
sũt infimi. Et illi q fuissent cherubin: cadẽtes cõstituti
sũt ĩ choro sup istos: ita ꝙ q fuissent de ĩfimo ordĩe cet⁹
angelici col locabuntꝰ in sũmo loco inferni. Sicut ergo ĩ
celo cum quolibet ordine angelorũ collocabuntꝰ aliqui
hoĩes pro cõformitate meritorũ: ita ꝓportionabiliter in
ierarchiis inferni ꝓ conformitate demeritorũ hoĩes col-
locabuntꝰ intra choros demonũ: ita ꝙ in infimo loco se-
raphinorũ inferni: ponentꝰ illi qui hic fingũt ardere in
amore dei ut ꝛ̃ligiosi ⁊c̃. & ardẽt ãbitiõe diaboli. In cho
ro cherubin inferni ponentꝰ illuminati scientia: sed non
sibi nec recte aliis. In choro tronorũ inferni ponentꝰ qui
fingũt se pauperes & thesaurizãt ꝓ ep̃atu. In ordine do-
minationũ inferni ponentꝰ mali p̃lati: sp̃ũales & tempo
rales: reges: duces: comites. In ordine uirtutũ inferni po
nentꝰ zizaniosi: & sic de singulis. Q̃d si aliqs arguat: qa
scd̃m Iob. x. In inferno null⁹ est ordo. & hic ponitꝰ ordo
septẽ carcerũ uel triũ ierarchiaꝝ. Rñdetꝰ ꝙ Iob ĩtelligit
de ordine intentionũ & opationũ que nõ sũt ĩ inferno:
nã nullus dãnatoꝝ habet intẽtionẽ uel actũ debite ordi

P

natũ in finẽ q ẽ de⁹. Elicitiue ex hẽrico de assia sup geñ.

O Ctaua questiũcula ẽ: Si ignis ĩferni sit corpore⁹ uł similitudinari⁹ aut imaginari⁹. Ad quã sic rñdet ꝙ Auicẽna. ix. sue metha. negãs exustionẽ corpoꝶ post iudiciũ cũ nõ admittat carnis resurrectionem. & uidẽs ꝙ nãliter spũs ab igne corpali pati nõ possit: dixit ex hoc ꝙ ignis ĩferni nõ eẽt corpalis: ꝫ imaginari⁹: ita ꝙ aĩe malorũ post mortẽ dicũť iõ igne cremari: qa imaginãť cruciari apphendẽdo ignẽ sub rõne discõueniẽtis. Et ponit exẽplũ ibidẽ de sõniante q ex apphensiõe fantastica alicui⁹ discõueniẽtis in sõno qñq; plus cruciať q̃ fecisset ex pñtia eiusdẽ ĩ uigilia: ꝫ hoc ẽ falsũ & erroneũ: qa imaginatio ẽ potẽtia quedã utẽs organo corpali: uñ nõ põt eẽ ꝙ tales imaginatiões fiãt ĩ aĩa a corpe sepata: sicut in aĩa sõniantis. Iõ dicebat ꝙ si ille ignis nõ sit imaginari⁹: est certe similitudinari⁹: ut sic ĩtelligãť aĩe ardere ĩ igne: & affligi fetorib⁹ spũaliť: sicut iocũdari dicũť. s. ꝙ rideant uł reficiãť: que nõ intelligũť in aliq̃ re corpali: ꝫ spũali tm̃. Et si aliqs dicat: q̃re ergo đlectatões & pene spũales btõꝶ & maloꝶ demonstrãť & pingunť corpaliť. Rñdet Auicẽ. qa. s. tristitia & delectatio spũalis: ẽ multũ ignota & hoĩes meli⁹ ad amorẽ uel timorẽ mouẽť corpalib⁹ q̃ spũalib⁹. Sꝫ qm̃ etiã hoc falsũ ẽ. Idcirco dicẽdũ ꝙ ignis ĩferni ẽ uerus ignis corpore⁹ & eiusdẽ speciei cũ isto quẽ nos uidemus. Q đ ꝓbať rõne & auctte. Prio rõe sic: Corpi nõ põt cõuenienter aptari in penã nisi corporeũ: ꝫ pena dãnatoꝶ nõ solũ erit pena dãni & priuatiõis diuĩe uisionis que rñdet auersiõi que fuit ĩ pctõ mortali: ꝫ erit etiã

pena sensus corporaliter que respōdet cōuersioni ad bo
num cōmutabile. Corporalis aūt pena p̱ corpora irroga
tur: ergo. Secūdo etiā ꝓbat̃ auctoritate philosophi prīo
thopicoꝝ dicētis: ꝙ oīs aqua omni aque est eadē specie:
ergo eadē ratiōe oīs ignis omni igni est idē specie. Ter
tio ꝓbat̃ auctoritate gregorii. iiii. dialogorū: & Augusti
ni dicentiū: ꝙ aīe damnatorū igne corporeo affligunt̃.
Hec Tho. in. iiii. sn̄iaꝝ. di. xliiii. Alii tn̄ dicūt ut recitat
Scotus in. iiii. ꝙ spiritib⁹ & aīabus dat̃ quidam habitus
supnaturalis ꝑpter demeritū peccati: & p̱ illū subiciūt̃
corporali agenti ut possint ab eo pati. Hoc tamen Sco
tus improbat & bene.

N Ona questiūcula est: Si demones & aīe spūales se
parate possint ab igne inferni corpali pati & cru
ciari. Ad quā primo uidet̃ respōdendū negatiue p̱ illud
Augustini. xii. sup gen̄. c. xlii. Agēs debet esse nobilius
passo. Ignis aūt corporeus nō est prestantior spū. Item
Aristoteles primo de generatiōe dicit: ꝙ corpus nō agit
nisi p̱ contactū. corpus aūt spiritū tangere nō pōt: quia
illa se tangūt quorū ultima sunt simul. v. phisicoꝝ. Spi
ritus aūt indiuisibilis nō habet ultimū. Item primo de
generatiōe & scd̄m Boetiū libro de duabus naturis: Illa
solū agūt & patiunt̃ ad inuicē que in materia cōmuni
cant: sꝫ aīa & ignis corpore⁹ nō cōicant ī materia: qa cor
poraliū & spūaliū nō est materia cōis. xi. matha. Itē oē
qd̄ patit̃ recipit aliquid ab agente. Si ergo aīa patiat̃ ab
igne corpeo: aliqd ab eo recipiet: sed oē qd̄ recipit̃ in ali
quo est ibi p̱ modū recipiētis: ergo recipiet̃ ignis in aīa

corpaliter. Sȝ spũalia recepta ab aĩa sũt aĩe pfectiões & nõ pena: ergo ignis recept⁹ in aĩa nõ erit pena ei⁹: sȝ magis pfectio. Itẽ agẽs corporeũ nõ agit in re remota: nisi p hoc qđ agit in media. Sȝ aĩe & demones qñqȝ sunt extra locũ inferni. Cũ qñqȝ in hoc mũdo appareãt hoĩbus nec tñ sũt ĩmunes a pena. Et tñ uidem⁹ ꝙ oĩa ĩtermedia ab igne inferni nõ patiant̃: ergo uidet̃ ꝙ aĩe damnatoꝶ nõ patiant̃ ab igne corporeo inferni. Idẽ pbat̃ auctoritate Tertulliani in apologetico. i. ĩ libro defensionũ: capite. xlvi. dicẽtis: Ideo in iudicio repñsentabũt̃ & corpa: qa neqȝ pati quicq̃ põt aĩa sola sine materia stabili. i. carne & ꝙ oĩno de iudicio dei pati debẽt aĩe: nõ sine carne meruerũt infra quã oĩa egerũt. hec ille. Et Lactanti⁹ li. vii. c. xxi. dicit: Aĩe cũ in se nichil habeãt solidũ & cõtractabile a solidis & corpalib⁹ nullã uim pati pñt: sȝ qa in sol̃ spiritib⁹ uiuũt a solo deo tractabiles sũt: cui uirt⁹ & substantia spiritalis ẽ. Sȝ tñ docẽt nos sancte lr̃e queãdmodũ penas ĩpii sint laturi: nã quia pctã in corpib⁹ contraxerũt rursus carne induent̃: ut ĩ corpib⁹ piaculũ soluãt. hec ille. In oppositũ est fides & Lucas. xvi. loquens de epulone: qui uocabat̃ Tomtalus ut patet in collationibus patrum: collatiõe abbatis Panũtii: de quo epulone dicitur ꝙ cruciabatur igne inferni. Ad hanc questionẽ respondet̃ sub hac conclusiõe: ꝙ anima separata potest pati ab igne corporeo: & ab eo cruciari. Probat̃ autẽ sic ratiõe: Eadem est ratio de animabus separatis & de demonibus: sed demones patiunt̃ ab igne corporeo: ut patet Mathei. xxv. Ite maledicti in ignem eternũ qui pa-

ratus est diabolo & angelis eius: ergo & aīe separate ab igne corporeo pati possūt. Itē pena debet respōdere culpe: sed aīa p culpā & p prauā cōcupiscētiā se subicit corpori: ergo & iustū est ut in penā: rei corporee p passiōes subiciat. Vnde & gregorius. iiii. dial. dicit: Si diabolus & eius angeli cū sint incorporei corporeo igne sūt cruciandi: qd mirū si aīe anteq̄ recipiāt corpa possunt igne corporeo cruciari: q̄si diceret nō est mirū. Firmiter ergo tenendū ē q aīa sepata pati: affligi & cruciari possit ab igne corpeo. Sed circa modū quo pati possit diuersi diuersa sensere. Aliq eni dixerūt q aīa ab igne patiat uidendo solū ignē: s3 hoc est falsū: qa uisu3 ut uisū pfectio est uidētis. Alii dixerūt q aīa ab igne patiat imaginādo ipsū ut sibi nociuū. S3 hoc tenere ē hereticū: qa tūc pena īferni ignis: scđm ueritatē nō eēt realis: s3 apparēs & imaginaria. Alii dixerūt q aīa patiat ab igne alterādo ut puta recipiēdo ab igne calorē: ardorē: siccitatem: uel adustionē: qđ est falsū: qa tales passiōes sūt passiōes corporis & nō spūs. Iō T ho. ī. iiii. di. xliiii. declarādo dicit: Q đ ignis īferni cū sit uere ignis corporeus: nō tñ corpaliter aīas affligit. s. ut eas p modū corpis adurat: s3 spūaliter: & hoc q̄tuor modis. s. detinēdo: impediēdo: subiugando & inimicādo. Primo in detinēdo siue alligando: & hoc supnaturaliter concedit igni. Nā q̄uis res corpea possit spiritū īcorporeū loco diffinire: & spūs possit uniri corpi: sicut mouēs mobili: uel sicut locatū loco (Nam spūalis creatura loco diffinit ita. s. ī uno loco existēs & opans qđ nō in alio: eo mō quo incorpalia dicūt esse in

P

loco)nõ tñ põt res corpea:& p cõſequẽs ignis ĩferni na/
turaliter & ꝓpria uirtute ſpiritũ corporeũ loco diffini/
tũ detinere alligatũ ſic ĩ uno loco ꝙ ad alia loca nõ poſ/
ſit ſe diuertere. Cũ id qđ eſt minoris uirtutis:ut ẽ corpꝰ
ignis:nõ poſſit ſua uirtute ꝓpria ligare uel tenere id qđ
eſt maioris uirtutis.ſ.ſpiritũ & aĩam.Sʒ hoc ut ignis in
ferni teneat & alliget aĩam & ſpũs malos habet inquan
tũ eſt inſtrumentũ diuĩe iuſtitie uindicãtis:ut ipſũ ſpi/
ritũ & aĩam quodãmodo retineat alligatũ. Et ĩ hoc ille
ignis ueraciter eſt ſpiritui noxius:pʒ hoc exẽplo.Nã ui
demus ꝙ demões uirtute quorũdã uerboꝝ: qbuſdã cor
poribus alligãť:detrudũť & ſic patiũť.Ergo multo ma
gis aĩa detrudeť & alligabiť & patieť ab igne corpeo ut
inſtrumẽto diuĩe iuſtitie uindicãtis.Scđo mõ ignis cor
poreus infert penã aĩe retardãdo eã uel ĩpediẽdo ab exe
cutione ꝓprie uolũtatis.Sicut enĩ lapis diciť pati cũ im
pediť ne deorſum tendat.Et hõ diciť pati cũ detineť uł
ligať ne uadat quo uult.Ita ignis ĩferni ut inſtrm̃ diuĩe
iuſtitie tardãs uel ĩpediens aĩam ab executiõe ꝓprie uo
lũtatis.ſ.ne aĩa poſſit operari ubi uult:& ſcđm qđ uult
efficiť aĩe uel ſpiritui maxĩe penale.Et ponit btũs Tho.
exẽplũ btĩ Augu.xxi.de ci.dei dicẽtis:ꝙ ſicut aĩa ſpũa/
lis cõcipit & recipit ex cõiũctõe ad corpus naturalẽ ma
ximũ amorẽ:ſic aĩa ligata igni:& ab eo detẽta ex illa de
tentiõe maximũ cõcipit horrorẽ & dolorẽ.Tertio ignis
inferni infert anime penã ſubingãdo. Nã ſicut anima
uel ſpiritus p hoc qđ cõiungiť ſuperiori deo eſſentialiť
premiať.Ita per hoc ꝙ priuatur diuina uiſione:cõiun/
gitur & ſubditur rebus infimis.ſ.igni:& loco infimo &

abiectissimo terre astringit̃:ex hoc maxime affligit̃:patitur & angit̃. Quarto ignis infert penã aĩabus & spiritibus inimicando. Nã cum aĩa uidet & apprehendit ut nociuũ illũ ignem ut instrumentũ diuine iustitie uindicãtis:esse sibi nociuũ & p̃ cõsequens inimicũ interiori tristitia affligit̃ & anxiat̃:non ꝙ ille ignis noceat aĩe eo ipso ꝙ uidet̃ intellectualiter:quia nichil est cõtrariũ & contristabile intellectui in eo ꝙ aliquid intelligit̃ ab eo:sed fit cõtristabile inquantũ uidet̃ ut repugnãs uolũtati. Hec tangit Gregori⁹ in.iiii.dialogorũ. & Tho.iiii. contra gentiles.c.xc.& quolibeto.ii.&.iii.& in questionibus disputatis de anima.q.xxi. Nunc ad ratiões in opposituꝫ respondet̃:& ad primã sic: ꝙ licet aĩa spũalis simpliciter sit nobilior igne corporeo inferni:tñ scḋm ꝙ ille ignis est instrumentũ diuĩe iustitie cui⁹ uirtute operat̃ dici & fieri põt nobilior ipsa aĩa. Ad secũdũ dicit̃ ꝙ licet inter aĩam & corpus nõ sit aliquis cõtactus corporalis siue phisicus. Est tñ inter eos aliquis cõtactus spiritualis & uirtutis. Sicut & motor celi cũ sit spũalis spirituali cõtactu tangit celũ:moués ipsũ p̃ modũ quo dicit̃ cõtristans tangere:ut dicit̃ in prĩo de celo. & hic modus sufficit ad actionẽ. Ad tertiũ ŕndet̃ negãdo cõsequẽtiam dicẽdo ꝙ phũs & Boetius loquũt̃ de illa actiõe p̃ quã patiẽs transmutat̃ in naturã agẽtis. Talis aũt actio nõ est ignis in aĩam. Ad quartũ respondet̃:negãdo cõsequentiã: & ratio ẽ:qa assumptũ est uerũ de eo qḋ patit̃ ab agente p̃ modũ influentie. Ignis aũt in aĩam nõ agit p̃ modũ influentis:sed p̃ modũ detinẽtis ut dictum est.

P

Ad quintũ respondet᷑:ꝙ spũs dãnati nũq̃ sunt extra infernũ nisi ex dispensatiõe diuina:uel ad instructionem uel ad exercitiũ electorũ. Vbicũq; autẽ extra infernum sint:semp tñ uident ignẽ inferni ut eis in penã prepara tum. Vnde cũ ista uisio sit ĩmediate affligens ut dictuz est:ideo ubicũq; sũt spũs dãnati ab igne inferni affligũ tur:sicut & captiui extra carcerẽ existẽtes:a carcere quo dãmodo affligunt᷑ dũ uident se ad carcerẽ dãnatos. Vñ sicut gloria electorũ ĩ nullo minuit᷑:nec quantũ ad pre miũ essentiale:nec quantũ ad premiũ accidẽtale. Si ali quãdo extra celum empyreũ sint:qđ aliqualiter in eoꝝ gloriã cedit:ita in nullo damnatorũ pena diminuit᷑. Si aliqñ extra infernũ ad tempus ex diuina dispensatione ponant᷑. Et hoc est qđ dicit glo.sup illud Iacobi.iii.In flãmat rotã natiuitatis:Diabolꝰ ubicũq; sit siue sub aere siue sub terra secũ fert tormẽta suarũ flãmaꝝ. Obiectio aũt ꝑcedit ac si ignis corporeus affligeret spũs ĩmediate sicut affligit corpa. Ad auctoritates aũt sic respõdet᷑:& mo ad Tertullianũ dicit᷑ negãdo ꝙ demões & aĩe absq; corpe pati nõ possint ab igne corporeo: nã dei tanta est ptãs ut incorpalia queẽadmoduz uoluerit p se uel ĩ igne afficere possit & castigare modo a nobis inpceptibili & inenarrabili. Et cũ dicit᷑ ꝙ aĩe nichil sine corpe meruerunt ideoq; in corpibus ꝓpriis torqueri & puniri d.bebũt: hoc similiter negat᷑: nã ut dictũ est de mẽte Tho. pri.secũde.q.vii.Actus aĩe in merito uel demerito dupliciter ꝑcedũt actus corporũ.s.quo ad tẽpus & quo ad ualorẽ.nã quo ad tẽpus prius habetur ꝓpositũ benefa

ciendi uel malefaciendi q̃ illud executiõi mandetur: &
oĩs bonitas que aſcribit̃ actibus exteriorib⁹ corporũ: ex
uoluntate prius habuit originẽ & formã. Ad illud etiã
Lactantii reſpondet̃: negando in hoc Lactantiuȝ: ſicut
negat̃ etiam in ceteris erratis ſuis.

D Ecima queſtiũcula eſt: que differẽtia ſit inter ignẽ
iferni & ignẽ hui⁹ mũdi. Ad quã rñdet̃: ꝙ licet no-
bis ignotũ ſit in qua materia ſit ignis inferni ſiue ĩ ma-
teria ꝓpria ꝓut eſt in ſpera ſua in qua nõ lucet: ut dicũt
phi: ſiue in materia aliena. ſ. terreſtri ut in carbone: ſiue
aerea ut in flãma: ſiue ignita ꝑ uiolentiã ut pȝ in ferro: ſi
ue ignita ex naturali pricipio intriſeco: ut pȝ in ſulphu-
re: tñ in quacũqȝ materia ĩ inferno ignis inueniat̃ ſemꝑ
eſt idẽ ſpecie: quantũ ad naturã ignis ꝑtinet cũ noſtro:
ut dicit Tho. in. iiii. ubi ſupra. Inquantũ uero ille ignis
eſt inſtrumentũ diuĩe iuſtitie differt in multis ab igne
q̃ eſt apud nos. Primo. n. differt: q̃a ignis nr̃ naturaliter
urit: ſȝ nõ detinet. Ibi ligat & detinet ut dictũ eſt ſupra
Secũdo ignis nr̃ ẽ corruptibilis deficiẽte materia. ignis
inferni eſt incorruptibilis: q̃a in materia ĩmortali. ſ. aĩa
& corꝑe inconſũptibili ut dicet̃ ſtati infra. Tertio ignis
nr̃ ſuccenſore indiget & ſuccenſore nutrit̃: q̃a uiolenter
accendit̃. Ignis inferni ſuccenſore nõ indiget: nã flatus
dñi ut torrens flumĩs ſuccendet eũ: ut dicit̃ yſaie. xxx.
Nec lignis ĩdiget q̃a deus talẽ ei naturã indidit. Quar-
to ignis apud nos ſua luce delectat. Ignis inferni paruȝ
lucet & ad penã damnatorũ: ut. ſ. uideant ſua afflictiua
unde doleãt. Vnde pſal. Peccator uidebit & iraſcet̃ den

P

tibus zc. Quinto ignis nr̄ nō habet scd̄m uirtutē ppriā
q aliquos cruciat magis aut minus. Ignis inferni autē
cruciat scd̄m modū peccati: ut in modo sue actionis se-
quat̄ modū culpe: ut p3 in igne fornacis q in sua actiōe
modificat̄ ex industria fabri scd̄m q cōpetit ad effectu3
artificis. Vnde gregorius in .iiii. dialogorū dicit: Vnus
quidē est gehēne ignis: s3 nō uno modo oēs cruciat pec-
catores. Vniuscuiusq3 eni quantū exigit culpa tantum
sentiet̄ pena. Sexto ignis hui⁹ mūdi habet ardorē natu-
ralē nō infinitū intensiue: s3 ignis inferni respectu hui⁹
ignis hēt ardorē incōpabilē: primo ratiōe loci ifernalis
ubi est clausus & coartatus. Scd̄o rōne cōtrarii. i. frigo-
ris circūstantis: nā ex ppinquitate unius cōtrarii: alte-
rum contrariorū fortificat̄: sicut patet in aurora que ex
propinquitate aduentus sui contrarii. s. caloris radiorū
solarium: quod contrariū philosophi uocant anthipa-
ristasim: fortior facta gelu frigidior ē media nocte. Ha-
bet etiā tertio ignis inferni intensiorē ardorem ab igne
nr̄o inquātū ē instr̄m diuie iustitie. uñ pp hoc dicebat̄ a
Policarpo post Augm̄. in uita sci Sebastiani q ignis nr̄
& iferni ul̄ purgatorii differūt sicut ignis pict⁹ & uer⁹.

V Ndecima questiūcula est: An corpa dānatoꝝ post
iudiciū cōiuncta aīabus poterūt ppetuo incōsum-
ptibiliter ī ignē subsistere. Ad quā uidet̄ primo respon-
dendū negatiue: nā ut dicit phūs. vi. thopi. Oīs passio
facta magis abicit a substātia & cōtinua tandē cōsumit
Sed corpus humanū post iudicium iunctū anime cum
non sit incorruptibile p naturā ut corpora celestia. Nec

p gratiã ut corpus primorũ parentũ: Nec p gloriã sicut corpus xp̃i & electorũ post eorũ resurrectionẽ: ergo sequtur q tandẽ ab igne destruet̃ & corrũpet̃. Respondetur q circa hoc aliqui dixerũt corpa dãnatorũ ideo nõ consumi: quia exustio illa est intentionalis & nõ realis. Pro quorũ uerborũ intelligentia notandũ est q inter sensũ tactus & alios sensus est hec differentia. Nã in quatuor sensibus: uisus: auditus: gustus: & olfatus non est actio nisi intentionalis: in aure enĩ remanet sonus: nec tñ sonus ĩmutat aurem realiter. Similiter in uisu recipit̃ species coloris absq3 hoc q oculus realiter coloret̃: & sic de aliis duobus sensib9. In sensu aũt tactus utraq3 actio simul est. s. realis & intentionalis. Cũ enĩ aĩal calefit: calor remanet realiter in aĩali: & ultra hoc aĩal cõcipit calorẽ intẽtionaliter: ut habet̃. ii. de aĩa. Nec realiter posset aĩal pcipere intentionẽ caloris: nisi etiã calorẽ realiter recipet. Dicũt ergo isti q iõ corpa dãnatorũ ab igne nõ consumunt̃: quia ille ignis agit in eis intentionaliter tm̃: & nõ realiter. Et ex hoc uitat̃ corruptio eorũ: nõ tñ uitat̃ afflictio: quia dolor nõ est lesio sed sensus. i. sensitiua pceptio lesionis. ii. de aĩa. s3 hoc est falsissimũ. Sequeret̃ enĩ q aliquis sentiret exustionẽ q in rei ueritate nõ exureret̃. & sequeret̃ etiã q ibi nõ esset nisi intentio & imaginatio supexcessiui caloris & non realis exustio ignis: sicut apparet in freneticis qbus uidetur q aues ĩ aere uolãt: cũ tñ nõ uolant: & sic illa afflictio esset apparens & nõ existens: qđ est hereticũ. Dicendũ est ergo q actio caloris in corpa dãnatoꝝ est realis & intẽtionalis:

p

ſicut de ſenſu tactus dicebatᷣ. Nã corpa illa realiter ex-
urentᷣ nec dormient: aut in cõtemplatiõe rapientᷣ cũ ex-
urentᷣ: ſed pcipient leſionem & exuſtionẽ: & tanto pfun
dius quanto ille ignis aget ut inſtrumentũ diuine iuſti
tie: que exigit ut pena reſpondeat culpe: & culpe ppor-
tionetᷣ: ut dicitᷣ Apoca. xviii. c. Et cũ petitᷣ quomodo cõ
tinue exurantᷣ: nec conſũmuntᷣ aut corrũpuntᷣ. Reſpon
detᷣ & dicitᷣ: ꝙ principalis cauſa & prima huius eſt: uir-
tus & iuſtitia diuina. Iuſtitia enĩ diuĩa ſepat unã actio-
nẽ ab altera: cũ ſcd̃m naturã una ſine altera eſſe nõ poſ-
ſit. Separat enĩ corruptionẽ a cõtinua exuſtiõe: cũ ſcd̃m
naturã: omne qd̃ diu exuritᷣ corrũpitᷣ. Qd̃ etiã factum
fuit in rubo quem uidit Moyſes: Exodi. iii. & ĩ camino
ignis triũ pueroꝝ: Danielᷣ. iii. c. Alia ratio quaſi coadiu
uans poterit eſſe naturalis. ſ. quies motus celi quo qui-
eſcente nulla actio uel paſſio poterit eſſe in corporibus
ptinens ad tranſmutationẽ nature. Et ſic dicitᷣ ad dubi-
tationẽ: ꝙ cauſa incorruptionis corporũ nõ eſt natura:
uel gratia: uel gloria: ſed diuina uirtus & ordo iuſtitie
eius: quibꝰ etiã obtemperabit quies motus celi. Auctori
tas eſt ad hoc Gregorii ſup illud Iob. xx. Luet qui fecit
omnia: Cruciabitᷣ & nõ extĩguetᷣ: morietᷣ & ſemp uiuet
finietᷣ & ſine fine manebit. Cuius enĩ uita mortua fuit ĩ
culpa: neceſſe eſt ut mors ſemp uiuat in pena. Hec ille.

Quantũ ad exempla notandũ ꝙ nullũ corpus eſt qd̃
tandẽ nõ cõſumetᷣ ab igne: q̃uis quedã corpora ſint que
ad horã uel p paucũ tempus in igne pmaneant ſine le-
ſione aut corruptiõe. Vnde galienus dicit ꝙ ſalamãdra

licet aliquo tẽpore possit esse in igne: nõ tamẽ finaliter sine corruptione ibidẽ posset ꝑseuerare. Sic etiam patet de ebano. Augustin⁹ tamẽ. xxi. de ciuitate dei. ut declaret quomodo corpora damnatorũ semꝑ cremata & exusta nunq̃ consument̃ (uirtute dei operante) ponit aliqua que reperiunt̃ in natura que sub igne incorruptibiliter ꝑseuerant. Et primo ligna tina: nec uermẽ cõsumũtur: nec in aqua corrumpuut̃: nec in igne (ut dicit̃) cõburunt̃. Lapis preciosus Achades in igne positus ĩpassibilis & incorruptibilis ĩ igne ꝑmanet. Vnde semel accensus nec pluuiis nec uentis extinguit̃: & ardens nũq̃ consumit̃. Vnde dicit̃ ꝙ erat athenis phanũ ueneris in quo erant lucerne de dicto lapide: que nunq̃ aliqua intemperie extinguebant̃. Item aurũ quantũcũq; stet in igne nec ledit̃ nec corrũpit̃. Est quoddã genus uirgulti (dicit Aug⁹) quasi quedã radix semꝑ ardens: nũq̃ ueniens ad cõsumptionẽ. Montes ethne sicilie usq; hodie flãmis estuant & integri ꝑseuerãt. In legẽda sancti Nicolai habet̃ de quodã igne in quo si manũ apponas sentis ardoris afflictionẽ: sꝫ man⁹ nõ patit̃ cõbustiõis corruptionẽ siue destructionẽ. Cor hoĩs ueneno mortui semꝑ substat igni ĩcõsũptibiliter: ut dicũt medici: Carbo ligni uirtute ignis fit imputribilis ita ut nũq̃ putrescat in aquis. Itẽ latericius lapis prius mollis & dissolubilis: ĩ igne decoctus manet in aquis ꝑpetuo incorruptibilis: Q đ ergo natura tribuit supradictis quod ignis cõcedit carboni & latericio: multo magis põt deus dare corpori humano. Ad argumentũ autem philosophi dicit̃: ꝙ in-

telligitur de causa pura naturali. Hec Tho. in. iiii. dis. xliiii. & Scotus ibidem. & Iohãnes de blibia bononiensis in quolibetis.

D Vodecima questiũcula est: Quot penaruꝫ genera reperiunť in inferno. Ad quam sic respondeť: ꝙ in inferno inter alias: sunt octo pene. s. ignis inextinguibilis: uermis ĩmortalis: fletus cõtristabilis: tenebre palpabiles: fetor intollerabilis: stridor inestimabilis: aspectus demonũ horribilis. flagelluꝫ corporis. Prima pena est ignis inextinguibilis. Nam ignis inter alia elemẽta est maxime actiuꝰ. iiii. methaurorũ. Vnde a qualitate propria & naturali nõ potest alterari ut infrigidetur. Sicut aqua potest calefieri: & ideo maxime ponitur ignis pena gehẽnalis: & est inextinguibilis: quia sicut culpa in in inferno nunq̃ poterit expirari uel remitti: ita & pena anime & corporis ex parte ignis nunq̃ poterit terminari. Secũda est uermis ĩmortalis: de quo ysaie. lxvi. Vermis eorũ non morietur. Qui uermis nõ intelligitur corporaliter: quia post diem iudicii innouato mũdo nõ remanebit aliquod corpus mixtum: uel aliquod aĩal nisi tm̃ corpus hoĩs. Sed ĩtelligiť de uerme spũali. i. remorsu cõscientie: q remorsus cõsciẽtie ita oriť ex putredine peccati & affligit puniẽdo aĩam. Sicut uermis corpalis oriť ex putredine ligni & affligit puniẽdo corpꝰ. Tho. in. iiii. d. l. Tertia pena est fletus cõtristabilis Mathei xxii. Ibi erit fletus & stridor dentiũ. Vbi notandũ ꝙ in fletu corpali sũt duo. s. lachrymarũ resolutio: & hoc nõ erit post diem iudicii: quia tũc cessante motu celi nulla

generatio uel alteratio erit. Secũdo in fletu corporali ẽ capitis & oculorũ turbatio: & hec erit in die iudicii & ĩ aĩa & in corpe. Nã aĩa maxime affliget: & corpus ĩmutabit in bonũ: ut in beatis. & in maluȝ ut in dãnatis ab aĩe passione. Tho. ubi supra. Quarta sunt tenebre palpabiles Mathei. xxii. Ligatis manib⁹ & pedib⁹ mittite ĩ tenebras zc. Licet enĩ infernus quantũ est ex se sit locus tenebrosus: eo ꝙ in medio terre situs: ubi nõ põt esse nisi ignis turbidus & quasi fumosus. Tñ ex diuina dispẽsatione ẽ ibi aliquid lumĩs sub quadã umbrositate: que sufficit ad uidendũ illa que aĩaȝ & corpus torquere pñt Vnde infernus dicit terra miserie & tenebrarũ. Iob. x. Tho. ubi supra. Quinta est ibi stridor ĩestimabilis Mathei. xxii. Stridor dentiũ qui erit ibi corpalis. Nam stridor nullã importat resolutionẽ sicut effusio lachrymarũ. hoc dicit Petrus de taranta. in. iiii. di. l. Vnde greg⁹ dicit: Eicient in tenebras exteriores ut illic dentes strideant: qui hic de edacitate gaudebãt. Sexta est fetor intollerabilis: Ioelis. ii. Ascendit fetor eius: & ascendit putredo eius: quia supbe egit. hic aũt fetor noĩe sulphuris designatur. Vnde psal. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur & spũs ꝓcellarũ. Nã ignis respondet concupiscẽtie & ardori peccati. Sulphur respõdet fetori uoluptatis. Spũs ꝓcellarũ respondet strepitui ꝑpetratiõis peccati. Septima aspectus demonũ horribilis. ubi notandũ ꝙ demones in natura sua & decore apparere non possũt dãnatis in inferno siue in purgatorio: sȝ apparẽt in corporib⁹ assumptis in aliqua uisiõe sicut deo placet:

cũ tali & tanta deformitate q̄ uidẽtes illos in tali aspe-
ctu maxime deterrent & cõtristant. Vnde tantus ẽ hor
ror in eorũ aspectu q̄ nullus sine adiutorio dei ĩ hac ui-
ta etiã quantũcũq; sanct⁹ possit illũ uidere & tollerare:
ut patet de beata uirgine. & dicet infra in. iii. decade in
ultimo Octaua pena est flagellũ. ꝑuer. xix. ca. Mallei
ꝑcutiẽtes stultorũ corꝑib⁹. Vbi notandum q̄ demones
cũ sint incorporei: motu tactus nõ oꝑant ĩmediate ĩ ali
quod corpus a se distans: s; utendo qbusdã corꝑib⁹. Vñ
sicut angeli utunt ad aliquos corꝑales effectus aliquib⁹
seminib⁹ in qbus sunt uirtutes alique naturales: ex qui
bus aliqui effectus celeriter ꝓducunt: ut dicit Aug⁹. iii.
de ciuitate dei. Ita etiã faciũt demones cũ motu tactus
aliqd oꝑant. Hec Tho. q. xvi. de spũalib⁹ creaturis. De
istis octo generib⁹ penarũ sũt uersus uidelicet. Vermes
& tenebre flagellu; frigus & ignis. Aspectus demonis
scelerũ confusio luctus. Quibus penis dicit beat⁹ Aug⁹
xi. de ciui. dei. correspondẽt octo genera penarũ que po
nit Cicero in de legib⁹ qbus malefactores puniũt in mũ
do. s. dãnũ. uinculũ: seruitus. uerbera. talio. ignominia.
exiliũ. mors. Per dãnũ in mũdo tollũt diuitie. Per uin-
cula & seruitutes tollit libertas. Per uerbera tollit inco-
lumitas corꝑis. Talio ꝑ quã patit qlibet qđ alteri fecit.
Ignominia ꝑ quã tollit fama. Exiliũ ꝑ qđ tollit patria.
Mors ꝑ quã tollit uita. In inferno autẽ damno respõdet
pena dãni. i. priuatio uisiõis diuĩe: cũ priuatiõe gr̃e: glo
rie: & misericordie ei⁹: nõ solũ in re: s; in spe. Vnde ysaie
xxx. Nõ remãebit de fragmẽtis ei⁹ testa ut hauriat parũ

aque de fouea.s.diuie mie:aut deportet igniculus de in cēdio.s.charitatis. Pene uinculorū corrndēt ligatio manuū & pedū.i.qa manus nō pnt bn facere nec pedes & affectiōes bn uelle ut dicit greg⁹. Pene uerbeꝝ rndēt i inferno mallei demonū mālitet:ut dixim⁹.ul spūaliter.i. ꝑ uerbo xpi dicētis:Ite maledicti i ignē eternū. Pene talionis rndet eqlitas penarū. Apoca.ix.quātū se glorificauit i delitiis:tantū ei date tormentū & luctū. Qđ uerbū.b. Tho.exponit ꝙ quātū & tantū nō iportāt eqlitatē quātitatis:sꝫ ꝓportiōis. Pene ignominie rndet i iferno cōfusio oīuꝫ electorū.ysaie.xiii. Facies cōbuste.s.a cōfusione uultus eorū. Pene exilii respōdet cecitas cordis:& mors dānatiōis. Vnde Greg⁹.Interiores tenebras dicimus cecitatē cordis. Exteriorē uero eternā mortē dānationis. Pene seruitutis correspōdet tribut⁹ penarū Trenī. primo. Princeps ꝓuintiarū facta est sub tributo. Nā dānati sūt sub tributo penarū. Semp enī emūt nūq̄ tn̄ soluūt. Pene mortis rndet mors secūda.i.sine morte dānatio.s.ꝑpetua ubicūqꝫ aīe & corpis sine fine. Sūt aūt etiā i iferno alie pene.s.transit⁹ ab aquis ad ignē. Iob.xxiiii. Transibūt ab aqs niuiū ad calorē nimiū:q quidē transitus non dicit interpollationē inter penā ignis & penā aque:ut qnqꝫ patiant penā aque:qnqꝫ patiāt penā ignis: sicut hic i mūdo. Sꝫ ibi utraqꝫ pena erit cōtinua:qa culpa eoꝝ est ibi ꝑpetua: Vn̄ greg⁹ dicit sup hoc in mortal. ꝙ pena aque debet ꝓpter timorē male humiliātē. & pene ignis ꝓpter amorē male inflāmantē. Vn̄ transit⁹ ille nō dicit ordinē uel interpollationē:sꝫ cōtinuitatē & ua-

p

rietatē penarū:pp uarietatē & cōtinuitatē culpaꝝ. Erit etiā ibi decima pena.s.mors sine morte. Vñ dicit Apocali.ix. Vocabūt mortē & mors fugiet ab eis: que mors erit i ppetna diuisiōe malorū a deo: & eorū ppetuis penis gehēne aliarūq; penarū. Vñ greg⁹ dicit: Erit miseris mors sine morte. Finis sine fine. Defectus sine defectu. Nā mors ibi semp uiuit: & finis semp incipit. & defect⁹ deficere nescit. Hec Aug. xi. & .xxi. de ci. dei. & greg. ix. moral. & Tho. sup illud Iob. x. Dimitte ergo me ut zc.

T Ertiadecima questiūcula ē: Si p suffragia uiuoꝝ fideliū minui: uel abbreuiari possit pena īferni. Ad quā rñdēt aliq ꝙ sic: antiq̄s & abolitas positōes suscitare cupiētes. nā primo arguūt sic: qa. ii. Macha. xii. dicit̃: ꝙ īuenerūt sub tunicis interfectorū de donariis idoloꝝ: a qbus lex ꝓhibet iudeos. & tñ postea subdit̃: ꝙ iudas collectione facta. xii. milia dragmas argenti iussit ierl'imā offerri ibi ꝓ pctis mortuoꝝ. Cōstat aūt ꝙ illi peccauerāt mortalit̃ cōtra legē agētes: & ī pctō illo decessisse: & p cōsequēs fuisse ī īfernū dānatos: ergo suffragia ꝓsūt ī inferno dānatis. Scḋo sic: qa Aug. ī encheridiō dicit: ꝙ qbus suffragia ualēt ad hoc ꝓsūt: ut uel plena sit remissio: uel ut tollerabilior sit eoꝝ dānatio. Sꝫ solū q in inferno sūt: dānati dicūt̃: ergo existētibus ī īferno dānatis suffragia ꝓsūt. Tertio Diony. ultio. c. eccle. ierar. sic inqt. Iustoꝝ orōnes & scḋm hanc uitā magis q̄ post mortē iis qui digni sunt sacris oratiōibus operant̃ tm̄modo. Ex quo uidetur colligi posse: ꝙ suffragia magis profunt mortuis q̄ uiuis: sed uiuis ꝓsunt in peccato mortali existentibus

Nã ecclesia orat ꝓ peccatorib⁹: ꝓ hereticis: iudeis: paga-
nis zc. ut cõuertantᷣ: ergo & mortuis in peccato mortali
suffragia ualẽt quos ĩ inferno dãnatos: si ita decesserũt
certũ est. Quarto qa in uitis patrũ legitᷣ: & ponitᷣ etiã
a Damasceno in quodã sermone qꝫ. b. Machari⁹ inuenit
caput cuiusdã defuncti in uia: & orõne ꝑmissa ut sciret
cuius caput fuisset. Illud responsũ dedit: qꝫ fuerat cuius
dam sacerdotis gentilis: qui in inferno dãnatus erat: &
tñ ibi cõfessus est oratione Macharii: se & alios iuuari.
Quinto ut Damascenus recitat in eodẽ sermõe. grego-
rius ꝓ Trayano imꝑatore orationẽ fundẽs: audiuit uocẽ
sibi diuinit⁹ allatã: Vocẽ tuã audiui & ueniam Trayano
do. Cuius rei: ut ibidẽ Damascenus dicit: testis est oriẽs
oĩs & occidens. Sed constat trayanum in inferno fuisse
damnatũ: qa crudelẽ necẽ multorũ martyruꝫ instituit
ut dicit ibidẽ Damascenus: ergo suffragia ꝓsunt existẽ-
tibus in inferno. Sexto qa sicut se hñt beati ad gloriã:
ita dãnati ad penã: sed beatis saltẽ usqꝫ ad diem iudicii
suffragia ꝓsunt ad gloriã augmentandã: ergo & dãnatis
ꝓdesse possent ad penã minuendã. Minor ꝓbatᷣ: nam ĩ
collecta quadã dicitᷣ: Vt sicut sanctis tuis ꝓsunt ad glo
riã: ita nobis ꝓficiãt ad medelã. Item in secreta oratione
de sancto Leone in antiquis ita habebatᷣ: Annue nobis
dñe ut aĩa famuli tui Leonis hec ꝓsit oblatio. ut habetᷣ ĩ
ca. cũ marthe. de celebratiõe missarũ. Septimo quia si-
cut non repugnat statui beatitudinis qꝫ augeatᷣ premiũ
accidẽtale usqꝫ ad diẽ iudicii: qđ ẽ gaudiũ de bono ope.
Ita nõ debet repugnare statui miserie & finalis dãnatio

nis q̄ diminuat̄ pena accidẽtalis: que est remorsus con-
scientie siue dolor de malo ope inquantũ est causatiuũ
pene: sꝫ btīs accrescit gaudiũ accidentale: qa dicit̄ Luce
xv. q̄ gaudiũ est angelis dei sup uno peccatore peniten
tiam agẽte: ergo & dãnatis põt minui pena accidẽtalis:
siue cõsciẽtie remorsus. Crescit aũt gaudiũ beatis p ipsa
suffragia: ut in priori argumẽto adductũ est: ergo & dã-
natis similiter decrescit aliqs dolor p eadẽ: & sic eis ꝓde
runt. Octauo Aug⁹ in encheridiõ dicit: q̄ cũ sacrificia
altaris siue quarũcũqꝫ elemosynarũ ꝓ baptizatis oĩbus
offerunt̄: ꝓ ualde bonis sũt gratiaꝝ actiões: ꝓ nõ ualde
malis ꝓpitiatiões: ꝓ ualde malis nulla sunt adiumenta
mortuorũ: sed qualescũqꝫ uiuorũ cõsolatiões. Quib⁹ ue-
ro ꝓsunt: ad hoc ꝓsunt: ut uel plena sit remissio: uel tolle
rabilior sit eorũ dãnatio. Ex quib⁹ uerbis magistri i. iiii.
di. xlv. & textus in. c. cũ marthe. de celebratiõe missaꝝ.
§. finali. elicit̄ q̄ sacrificia altaris zc. ualde malis nõ pro
sunt: & similiter ualde bonis: ĩmo iniuriã facit martyri
qui orat ꝓ eo: cuius potius orationib⁹ cõmẽdari debuit:
ut dicit Aug⁹ & textus ibidẽ. Sed ꝓsunt mediocriter bo-
nis ad expiationẽ: & mediocriter malis ad pene mitiga
tionẽ: sed mediocriter mali sunt dãnati: ergo. Minor de
clarat̄: quia p distinctionẽ illã quadrimẽbrem nõ uide
tur aliud posse intelligi nisi q̄ ualde boni sunt illi: qui
post mortem statim uolauerũt ad celũ. Valde mali sũt
infideles qui nunq̄ fuerũt de gremio ecclesie: nec nume
ro: nec merito. Mediocriter boni q aliqua secũ crimina
lia ĩ purgatorio defert: & hiis ꝓsũt ad pene absolutionẽ.

Mediocriter mali: qui ĩ fide & sacris ecclesie fuerũt: sꝫ ĩ mortali decesserunt: & hiis ꝓsunt ad mitigationẽ seu ut tollerabilis sit eorũ dãnatio. Nono idẽ cõfirmatur ex alio dicto Augustini: qđ adducit mgr̃ sniaꝝ ĩ prin. iiii. di. xlvi. ubi ait: Querit̃ de ualde bonis utrũ & ipsi aliq̃ pene mitigatiõe dei misericordiã sentiant. Et postq̃ arguit mgr̃ ꝙ nõ: subdit solutionẽ & ait: Augustinꝰ quoqꝫ respondens illis qui reproborũ supplicia finẽ habitura cõtendunt: ita repellit illorũ opinionẽ: asserẽs reprobos in ꝑpetuũ puniẽdos: ut eorũ supplicia aliquatenus mitigari nõ neget. Decimo idẽ confirmat̃ ex quadã oratione siue collecta que reperit̃ ĩ missali: cuius titulus siue inscriptio est oratio pro eo de cuius aĩa dubitat̃. Nõ aũt ꝑ hanc intendit orare pro eo qui est iu purgatorio: quia hec inscriptio singularis est. Et idẽ patet: quia ĩ ea dicit̃: ut si plenã ueniã obtinere nõ possint: saltem diminutionẽ uel refrigeriũ obtineant. Ad istã questiũculã rñdendo dicenduꝫ: ꝙ circa dãnatos olim fuit opinio ꝙ suffragia ipsis prosũt: sed dupliciter. s. uel quantũ ad tẽpus uidelicet usqꝫ ad diẽ iudicii: nã dicũt ꝙ usqꝫ ad diẽ iudicii dãnati iuuari possũt suffragiis ecclesie: post uero nõ. Alio modo quantũ ad ꝑsonas in inferno detẽtas: nã ibi ualde malis sine fide & sacramentis defunctis nullo modo suffragia prosunt. nõ enĩ fuerũt de gremio ecclesie numero uel merito. Alii uero ibi sunt nõ ualde mali qui. s. de ecclesia fuerũt numero: & fidẽ & sacramẽta habuerũt: & aliqua opera de genere bonorũ fecerũt: sꝫ qa in peccato mortali decesserũt: & talibus dicebant suffra

P

gia nõ prodesse. Et isti dicebant q licet dãnatorũ pena sit infinita scdm duratione: tamẽ est finita scdm intentionẽ. Sed contra hoc arguit sic: Finitũ p continuã ablationẽ consumi potest siue totaliter tolli: ideo si suffragia ecclesie minuãt penã: tantũ possent multiplicari q nichil de pena remaneret: sꝫ totaliter tolleret: quod est error Origenis. Sed p̃positiuus ut hoc Origenis inconueniens fugeret: dixit q tantũ possũt suffragia damnatis multiplicari q totaliter remouebit ab eis oĩs pena: non quidẽ simpliciter ut Origenes posuit: sꝫ ad tẽpus. s. usqꝫ ad diem iudicii. tũc enĩ aĩe iterato corporibus cõiuncte in inferno sine ulla spe uenie detrudent. Sed cõtra: effectus non minuit uel aufertur: nisi ablata uel diminuta eius causa: sed culpa est causa pene in genere cause meritorie: & culpa semp inexpiata remanet in damnatis: ergo eorũ pena pro nullo tempore totaliter tolli poterit Et ideo Porrectani alium modum inuenerũt dicentes: Q d hoc modo ẽ in diminutiõe penarũ per suffragia sicut in diuisiõe continui: licet enim una linea sit finita: tamẽ potest in infinitũ diuidi: & nunq̃ per diuisionem finietur dũmodo fiat subtractio partiũ scdm eandẽ proportionẽ: & nõ scdm eandem quantitatẽ: ut si primo auferatur medietas. deinde medietas medietatis: & sic in ĩfinitũ. Et similiter imaginati sũt: q p primũ suffragiũ diminuit aliquota pars puta medietas pene: deinde per secundũ medietas medietatis: que ẽ octaua totius: & sic ulterius ĩ ĩfinitũ quo mõ pena nũq̃ terminabit: sꝫ semp aliqd pene remanebit. Et hãc opinionẽ ꝓsequit glo. i. c.

tempus.xiii.q.ii. Sed rñdet contra hoc Tho. dupliciter Primo: quia effectus nõ minuit̃ uel aufert̃ nisi causa sit ablata uel diminuta ut dictũ est. Alio modo respondet dicens: ꝙ iste modus dicendi est defectiuꝰ: quia infinita diuisio que cõgruit quantitati continue nõ uidet̃ posse ad quantitatẽ spiritualẽ deferri. Vnde licet si diuidat̃ linea in partes eiusdem ꝓportiõis: possit diuidi in infinitum: si tamẽ diuidat̃ pena modo predicto nõ semp̱ diuidetur in penas: ꝓpter eandẽ insensibilitatẽ. Caro enĩ nõ semp̱ diuidit̃ in carnem: nec ignis in ignẽ. dat̃ enĩ minima caro. prĩo phisicoꝶ. Similit̃ dicit̃ de pena mĩma que causaret tandẽ insensibilitatẽ: & sic nõ esset pena cũ pena ĩcludat cognitionẽ & sensibilitatẽ. Propter hoc Altisiodorensis dixit aliter. s. ꝙ suffragia ꝓsunt damnatis nõ quidem p̱ diminutionẽ uel interruptionẽ pene: sed per confortationẽ patientis: sicut si aliquis homo portet graue onus: & facies sua ꝑfundatur aqua: cõfortatur ad melius portandũ: cum tamen onus nõ fiat in se leuius.

Sed contra dicit Tho. nam culpa dãnati remanente ĩmutata dãnatus nõ potest leuius penam ferre. Fortificatio enĩ subiecti nõ est nisi ex ablatione passibilitatis. Passibilitas autẽ est scđm mensuram culpe: ideo si culpa nõ diminuitur: p̱ cõsequens nec subiectum fortificari poterit. Propter hoc alii dicũt ꝙ licet nõ minuatur pena eorũ quantũ ad ignem: minuit̃ tamen quantũ ad uermẽ & remorsum cõsciẽtie. Nã sicut in sanctis crescit gaudiũ accidentale: qđ est gaudium de bono ope. Ita & damnatis pena accidentalis minuitur. i. dolor de malo

opere. Sed contra: quia culpã damnatorũ sicut sequit̃ ignis ita & uermis cõscientie. unde similis debet esse rõ de utroq;. Propterea Albertus dicit sup ultimo. c. ecclesiastice ierarchie: q̃ suffragia nõ ꝓsunt defunctis ĩ inferno: nec quantũ ad diminutionẽ pene: uł interruptionẽ: uel quantũ ad diminutionẽ pene sensus ut dixerũt p̃cedentes. Sed quia ex huiusmodi suffragiis aliqua materia doloris eis subtrahit̃ que eis esse posset: si ita se abiectos cõspicerent q̃ nullus de eis curã haberet: que materia subtrahit̃ dum suffragia ꝓ eis fiũt. Et hoc inquit ubi supra Albert⁹. p accidẽs minuit. Sed contra dicit Tho. quia istud nõ põt esse scd̃m legẽ cõem: quia ut dicit Augustin⁹ in li. de cura ꝓ mortuis agenda: Q̃d precipue de dãnatis uerũ est: ibi sunt aĩe defunctorũ ubi nõ uident quecũq; hic agunt̃: siue que in ista uita eueniunt: & ita nõ cognoscũt quãdo ꝓ eis suffragia fiunt: nisi forte preter cõem legem hoc remediũ daret̃ diuinitus aliquibus dãnatis: sed hoc oĩno incertũ est: ergo non asserendũ. S; diceret̃ q̃ Albertus nõ dicit q̃ pena diminueret̃: sed tm̃ dixit q̃ hoc modo põt diminui: quasi diceret: posset hic modus imaginari. Propterea aliqui moderni dicere uoluerũt: quia p suffragia ecclesie minuit̃ timor quem habent dãnati. Ipsi enĩ timent multos dãnari ex occasiõe sua: sicut de diuite patet: qui rogabat Lazarũ mitti ad fratres suos ne & ipsi uenirent in locũ illũ tormentorũ. Timor autẽ penam habet: sicut spes gaudiũ. Cum ergo dãnati p suffragia ecclesie possint liberari ab hoc timore dũ aliqui uiui reducũt̃ ad pniam p suffragia ecclesie:

Albertus [illegible] materiam doloris [illegible] damnatis p suffragia
opinionem Thomas et [illegible] augustini [illegible]

de quibus sciũt illos saluatos: uel nõ damnatos quos ti
mebãt: ergo p illa suffragia liberabũt a pena: quã de ti-
more illo habebãt. Sed contra: quia hic modus dupli-
citer deficit. Primo qa nõ sequit: si nõ uideant usq; ad
diem iudicii eos in inferno: q pp hoc sciant illos nõ eẽ
dãnatos. Deinde posito q sequat & q ita sciãt: nõ ppte-
rea habent hii intentũ: quia inuidia de salute illorũ be-
ne põt equari: imo supare penam quã habebãt ex illo ti
more. Diues enĩ ille dũ sciret aliquos nõ dãnandos po-
tius uoluisset fratres suos inter illos: tamen absolute uo
luisset & fratres suos omnes dãnari si hoc esse posset: cũ
odium damnatorũ sit consũmatũ. & sic si sciũt illos sal
uari quos timebant ne damnarent: pena eorũ nõ dimi
nuit: sed auget. Ergo cõcludendũ est cũ. b. Tho. q sim
pliciter & absolute dicendũ est q suffragia nõ psunt dã
natis: nec ad tollendũ penam nec ad diminutionẽ eius
aut alleuiationẽ aut interruptionẽ. Et pbatur hec cõclu
sio rationib⁹ & auctoritatibus. Prima ratio est sci Tho. i
qrto di. xxi. sic: Suffragia siue opera uiuorũ cõtinuant
siue applicant defunctis per uinculu; charitatis. iuxta
illud Ioh. xv. Volo pater ut ipsi unum sint: sicut & nos
unũ sumus. sed dãnati sunt oĩno extra charitatem: ergo
opa siue suffragia uiuorũ nõ possunt eis applicari. Ma-
ior sic põt declarari: nam ex quo in opere suffragii sunt
duo indiuidua. s. faciens uel agens suffragia: & ille cui
uirtus suffragiorũ applicari debet. Nõ potest autẽ illud
quod unus facit alteri applicari siue continuari nisi in-
quantũ ambo sunt membra eiusdẽ corpis: qa sic uniũt

P

& copulant̃ sub uno capite. Nec sufficit sint unita p fidem: sed etiã oportet q̃ sint unita p charitatẽ: quia mortuum membrũ nõ recipit influentiã: nec a capite nec remedium aut iuuamentũ ab altero membro: licet p quantitatem sint cõtinuata: sed oportet q̃ continuent̃ p formam: sicut de ramo sicco quod cõtinuat̃ radici uel trũco per quantitatẽ qua ultima sunt unũ: nõ autẽ per formam uiuentis. Damnati autẽ sunt precisi ab ecclesia irreuocabiliter p finalem sententiã: & sic nõ sunt mẽbra eiusdem corpis. Secũda ratio est talis: Quicũq; ad terminũ uie totaliter puenerunt: recipiunt retributionem que diminui nõ potest. Si enĩ diminueret̃ nõ recipisset finem uie sue. Sed dãnati sunt simpliciter extra uiã: ergo recipiunt penam sine diminutione. qui autẽ sunt in purgatorio: sunt aliquo modo uiatores: & aliquo modo nõ: ut dicit Thomas. Tertia ratio est Durandi sic: Plus debet ualere unicuiq; (ceteris parib⁹) quod ipse facit dũ uiuit pro seipso: uel alius p eo: q̃ quod facit uiuens pro mortuo: uel saltem nõ minus: ex quo uiuẽtes magis inuicem cõmunicant q̃ cũ mortuis. Sed id quod facit uiuens in peccato mortali: de quo nõ penitet: nec penitere proponit: aut quod facit alter pro eo: nichil omnino ualet ei ad diminutionẽ pene tali peccato debite: quãuis possit ualere ut talis disponatur ad penitendu᷒. Ergo a fortiori quod facit uiuens pro mortuis damnatis: q de pctis suis nõ penitẽt nec penitere pponũt s᷒ in eis obstinati sũt: nõ pdest eis ad aliquã pene diminutionẽ

Charitas fundatur sup communicatione eterne beatitudinis

ꝓpterea inquit ꝙ contra ratione͂ & iustitiam uideret͛ ꝙ impenite͂ti & ꝑseueranti in impenite͂tia remittat͛ aliqd de pena debita. Quarto sic: Officiu͂ misericordie & charitatis siue dilectionis debet͛ illis qui nobis sunt ꝓximi ut patet ex magistro sniaꝝ in. iii. di. xxviii. & iuxta parabolam de samaritano in Luca. Sed da͂nati no͂ sunt nobis ꝓximi: ergo dilectio charitatis siue misericordie no͂ est eis exhibenda. Dilectio eni͂ charitatis fundat͛ sup co͂municatione eterne beatitudinis a qua ipsi sunt i͂mobiliter exclusi. Quinto sic: Si da͂natis ꝓdesse possent suffragia uiuoru͂: sequeret͛ ꝙ etia͂ indulgentie date p p̄latos possent eis ꝓdesse eo modo quo ꝓdesse possunt mortuis in purgatorio. Co͂seque͂s est falsum: qd̄ & nullus asserit ergo & antecedens: & co͂seque͂tia est nota. Nam & si indulgentie no͂ ualeant defunctis tanq̄ iis qui possunt facere id p qd̄ indulgentia conferat͛: tn͂ ualere possunt si p uiuos aliquid fiat ꝓ ipsis. Si hoc in forma indulgentie contineat͛: puta si quis hanc ecclesiam uisitauerit tantu͂ de pena inferni minuat͛ patri suo. Co͂seque͂s est falsum: quia ut dictu͂ est: in inferno existentes no͂ sunt in charitate: ideo no͂ ꝓsu͂t eis alioru͂ satisfactio͂es. Auctoritates: prima Augustini li. de cura ꝓ mortuis hn͂da dicit: Suffragia uiuoru͂ no͂ ꝓsunt oi͂bus sed tm͂ iis qui dum uiuu͂t cooperant͛ hoc ut eis ꝓficiant. Et in encheridion dicit: Hec eis ꝓsunt qui cu͂ uiuere͂t ut hec sibi ꝓdesse possent meruerunt. & in eode͂ loco dicit ide͂: Qui sine fide que p dilectione͂ operat͛ eiusq; sacrame͂tis de corpore exierunt frustra illis a suis uiuentibꝰ huiusmodi officia i͂pendu͂t͛.

p

Et in de ciui·dei·dicit: Si scirem patrem meũ damnatũ esse nõ magis rogarem ꝓ eo q̃ ꝓ diabolo· Et greg⁹ Bonifacio· Et habet᷑ ·iii·q·ii·c·ꝓ obeuntib⁹ dicit: Pro impiis q̃uis xp̃ianis fuerint tale quid·i·oblationes & suffragia facere non licebit· Et·xxxiiii·moral᷑·sup illud Iob: Estimabit abyssum quasi senescentẽ· Eadẽ inquit est causa cur nõ oratur·s·post diem iudicii ꝓ hoĩbus eterno igne dãnatis: que nũc est causa ut nõ oret᷑ ꝓ diabolo & angelis ei⁹: eterno supplicio deputatis· Et Hieronym⁹: & habet᷑ in·c·in p̃nti·xiii·q·ii· In p̃nti inquit seculo scim⁹ siue orationib⁹ siue cõsiliis inuicẽ nos posse iuuari: cũ aũt ante tribunal xp̃i uenerim⁹: nec Iob: nec daniel: nec noe rogare posse ꝓ quoq̃: sed unũquẽq; portare onus suum· Vbi Gracian⁹ dicit: Hoc inquit de ĩpenitẽtibus accipiẽdum est: de quibus ꝓpheta dicit: Nõ dabit deo placationem suã: nec preciũ redẽptionis aĩe sue: sed laborabit & uiuet adhuc in finẽ· Nõ aũt loquit᷑ de hic ĩpenitẽtibus: quia licet hic ꝓ illis orare: sed de ĩpenitẽtib⁹ in alio mũdo: qui hic ĩpenitẽtes mortui sunt· Et Crisostom⁹ de reparatione lapsi dicit: In inferno nũq̃ & nusq̃ est ullum solatiũ: ergo nulla cõsolatio neq; diminutio aut alleuiatio pene· Et Dionysi⁹·vii·c·celesti·ierarchie ait: Sũmus sacerdos ꝓ ĩmundis nõ orat: quia in hoc auerteret᷑ a diuino ordine· & loquit᷑ de dãnatis· Et Albertus in cõmento huius loci dicit: Opinio tenẽs ꝙ suffragia dãnatis ꝓsũt: est cõtra dicta & auctoritates doctorũ: & allegat predicta uerba Augustini & gregorii· Et glo·sup illud prime Io·ultio· Est peccatũ ad mortẽ: dicit pctm̃ usq; ad mortẽ

continuatum: dico ut nõ ꝑ illo oret·i· doceo & precipio ꝙ nõ oret·Idem habet·xxiii·q·v·c·placuit·ubi ꝓhiben tur fieri orationes & cõmemoratiões pro hiis qui se in terficiũt: uel q suis scelerib⁹ puniũt·Intellige scdm glo· nisi cõtriti fuerint·Et·xiii·q·ii·c·si·Idem dicit de quoli bet quẽ constat ĩ peccato mortali decessisse·Item·xxiii· q·v·c·quicũq; clericus: aut bello aut rixa aut gentilium ludis mortuus fuerit: neq; in oblatiõe neq; ĩ oratiõe ꝓ eo postulet·glo·nisi in fine peniteat·Sepultura tñ nõ pri net·glo·canina·Nõ aũt ꝓhiberet ecclesia ꝓ hiis orare: si eis ꝓdesse possent oratiões nostre: quia ꝓhiberet qđ & il lis esset bonũ & orantib⁹ meritoriũ: ergo non ꝓsunt eis· Exemplo etiã patet in epulone qui extremũ digiti La zari intinctũ in aquã: quo refrigeraret in ĩferno lingua eius ab abraham obtinere nõ potuit·Ex oĩbus istis con cludendũ est: ꝙ suffragia nõ ꝓsunt dãnatis·Sed si dicas pater ponamus ꝙ suffragia fiant ꝑ aliqbus quib⁹ ꝓdes se nõ possũt: peccat ne suffragans? Dico ꝙ si certo scim⁹ aliquos tales esse: tũc male facim⁹ cũ cõtra diuinã ordi natiõe facimus: & cõtra statutũ ecclesie sancte· Si aũt ignoramus & illi saluati sint: tũc quidem illis suffragia nõ ꝓsunt: sed quodãmodo obligant orare ꝑ suffragante· Si aũt dãnati sunt: oratio nostra & elemosyna nostra in sinu nostro cõuertent: ut dicit ꝓpheta. Nũc tertio loco rñdendũ est ad argumẽta·Ad primũ ꝙ donaria illa ido lorũ nõ fuerũt ĩuẽta apud illos mortuos ut ex eis signũ accipi posset ꝙ in reuerentiã idolorũ illa deferrent·Sed ea acceperũt ut uictores que eis ibi iure belli debebant:

& tamen p cupiditatem uenialiter peccauerũt:unde nõ fuerunt in inferno damnati:& sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendũ scd̃m quosdam:q̄ in ipsa pugna uidentes sibi periculum iminere de peccato penituerũt scd̃m illud psal. Cum occideret eos querebant eũ zc. Et quia hoc pbabiliter poterat extimari: ideo oblatio fuit p eis facta. Ad secundũ dicendũ q̄ ibi accipit damnatio large.s.pro quacũq; punitione:ut sic etiam includat penam purgatorii.Dicit enĩ aliquis quandoq; dãnatus uel cõdemnatus ad certã penã pecuniariã soluendã:uel ad aliquod suppliciũ substinendũ q̃uis talis damnatio nõ sit ad mortẽ. Et quia pena purgatorii p suffragia fideliũ qñq; totaliter expiat:qñq; aũt non:sed diminuit: ideo ibidẽab Augustino dicit:q̄ suffragia psunt uel ut plena sit remissio.i.ut totaliter pena auferat:uel ut tollerabilior sit. Ad tertiũ dicendũ q̄ quantũ ad hoc magis acceptant suffragia p mortuo q̃ p uiuo: quia magis indiget: cũ nõ possit sibi auxiliari: sicut uiuus potest.s; quo ad illud uiuus est melioris conditionis:quia potest transferri de statu culpe mortalis:in statũ gratie & glorie: qd̃ de mortuis dici nõ põt:iõ nõ est eadẽ ratio orãdi pro mortuis & uiuis. Suffragia etiam uiuorũ nõ psunt aliis uiuis per modum satisfactionis si sint illi pro quibus fiunt in peccato mortali. Vnde cũ mortuis nõ possint prodesse nisi per modum satisfactiõis:nõ enĩ p modum meriti:qa exierũt statũ merendi:ita ut nec ipsi nec alii eis mereri possint. Sequit q̄ etiam mortuis in peccato mortali prodesse non possint sicut uiuis in peccato

existentibus psunt p modũ meriti de cõgruo ad merendum eis gratiã: ideo nõ est similis ratio. Ad quartũ de Machario dicendũ q illud adiutoriũ non erat ut pena ipsorũ diminueret: sed in hoc solo ut ibidẽ dicit: q Machario orante concedebat ut mutuo se uiderẽt in tormẽtis: & de hoc nõ poterat esse uerũ gaudiũ: sed fantasticũ dũ implebatur qđ desiderabant. s. uidere alios in penis. Dãnati enĩ desiderãt oẽs dãnatos esse: qđ desideriuȝ cũ implet fantastico dicunt gaudere gaudio: cũ tñ maior dolor eis accrescat. Sicut & demones dicũt gaudere dũ hoĩes ad peccata ptrahũt: & ad infernũ: quis p hoc eorũ pena nullatenus minuat. Sic nec minuit angeloꝝ gaudium p hoc q malis nostris cõpati dicunt. Ad quintũ de Trayano dicendũ est: q potest pbabiliter estimari q precibꝰ beati gregorii fuerit ad uitã miraculose reuocat & ibi gratiã cõsecutus sit: p quam remissionẽ peccatorũ habuit: & p cõsequẽs ĩmunitatẽ a pena. Sicut etiã apparet in multis qui fuerũt miraculose a mortuis suscitati: quorũ plures cõstat idolatras fuisse. De oĩbus enĩ talibꝰ similiter dici oportet: q nõ erant in inferno sententialiter deputati: sed scđm presentẽ suoꝝ exigentiã meritoꝝ scđm aũt supiores cãs scđȝ q̃s puidebãt ad uitã reuocãdi erat de eis aliter disponendũ. Vel dicat scđm quosdã q anima Trayani non fuit simpliciter a reatu pene absoluta: sed eius pena fuit suspẽsa ad tẽpus. s. usq ad diem iudicii. Nec tamen oportet q hoc fiat cõiter p suffragia ecclesie: quia alia sunt que legi cõi accidunt: & alia que singulariter ex priuilegio aliquibꝰ cõcedunt. Sicut alii

P

ſunt humanarũ limites rerũ:alia diuine ſigna uirtutis:
ut dicit Aug⁹ libro de cura ꝑ mortuis agẽda. Quid autẽ
de hoc dicat Iohãnes diacon⁹ q hiſtoriã gregorii cõpila-
uit. uide dñm Iacobũ de uoragine in legẽdis ſcõꝝ. Ad
ſextũ ubi inducit̃ collecta:dicendũ eſt ꝙ huiuſmodi lo-
cutiones nõ ſũt ſic intelligẽde:ꝙ ſci i gloria ꝓficiãt quã
tũ ad ſe in hoc ꝙ eorũ feſta celebrem⁹:ſꝫ qa nobis ꝓficit
qa ea celebram⁹ ſicut ex hoc ꝙ deũ cognoſcim⁹ uel lau-
damus:& ſic quodãmodo eius gloria i nobis creſcit:ni-
chil aũt deo. Nõ tñ negandũ eſt quin ſcõꝝ gaudiũ acci
dentale creſcat ſaltẽ extenſiue:qa de plurib⁹ gaudẽt. Et
ſcd̃m hoc in antiqs reperit̃ ſecreta or̄o de ſcõ Leone de q̃
in argumẽto hoc dicendũ ſcd̃m ea que dicũt̃ in. c. cum
marthe. de celebratiõe miſſarũ. §. tertio loco. Ad ſepti-
mũ qd̃ erat confirmatio prioris dicit̃ ꝙ nõ eſt ſimile de
beatis & de dãnatis:qa beati bene ꝑticipãt cũ uiuentib⁹
in charitate in qua fundat̃ ualor ſuffragioꝝ. Sed dãna-
ti i inferno a tali cõicatiõe excluſi ſũt. Et iterũ q̃uis bti
de bonis que uiuentes faciunt letent̃:& ſic aliqd glorie
accidentalis eis accreſcat:illud tñ nõ eſt ꝑ aliquẽ fructũ
ſuffragii quẽ ꝑcipiãt:ſed ꝓpter ꝑfectã charitatẽ quã ha-
bent:& ideo gaudẽt de oi bono. Argumentũ etiã peccat
i illa ſimilitudine quã adducit: quia potius argui debe-
ret;ꝙ ſicut nõ repugnat ſtatui beatitudinis ꝙ augeatur
premiũ accidentale uſqꝫ ad diẽ iudicii: ita nõ repugnat
ſtatui miſerie & dãnatiõis ꝙ augeat̃ pena accidentalis:
quod cõcedit̃. Incõuenit autẽ beatitudini ꝙ diminuat̃
gloria:& ſic etiam ſtatui miſerie ꝙ diminuat̃ pena. Ad

octauū dicendum: ꝙ illi qui dicunt suffragia prodesse damnatis existentibus in inferno exponūt dictum Augustini ut tactum est in argumento. Aliter tamē potest dici: ꝙ mediocriter mali dicuntur: qui multa habent uenialia. mediocriter autē boni: qui pauca: & hunc sensū tangit glo. in. c. cum marthe ꝑdicto. Siue etiam mediocriter mali qui mortalia cōmiserunt & penitētes decesserunt: non facta de illis satisfactione saltem completa. Mediocriter boni qui solum a uenialibus expiandi sūt & sic utriqꝫ eorū in purgatorio sunt: ut ualde boni dicātur qui sunt in paradiso beati: ualde mali qui sūt in inferno damnati. Mediocriter autē boni & idem mediocriter mali qui in purgatorio sunt ad expiandū peccata sua: qui. s. decesserunt in gratia cum peccato ueniali: uel cum debito pene: ꝓ peccatis mortalibus de quibus ante mortem penituerūt: qui pro tanto dicūtur mediocriter boni: pro quanto deficiunt a ꝑfectione bonitatis Sed mediocriter mali inquantū deficiūt a perfecta malicia que est peccatum mortale: quibus suffragia prosūt ad mitigationem pene: quandoqꝫ autē ad perfectam absolutionē scd̄m differentiam quātitatis cremaliū & suffragiorū: & scd̄m hoc distinctio licet uideaṫ quadrimēbris quo ad uocē: tamen solū est trimēbris quo ad rem: quia idem sunt mediocriter boni & mediocriter mali. s. existētes omnes in purgatorio: sicut quod est mediocriter gelidum est etiā mediocriter frigidū: & quod est mediocriter album: est etiam mediocriter nigruꝫ. Hec Durandus. Ad nonū diciṫ: ꝙ Augustin⁹ non dicit ꝙ pena

P

damnatorũ diminuetur aliquando uel interrumpetur: ſed uerba illa ponit ſub diſiunctione. Ad ueritatem aũt diſiunctiue ſufficit alteram partem eſſe ueraꝫ: & ſic hoc nõ arguit uerba illa eſſe que pro altera parte diſiunctiue poſita ſunt. Hoc patet: quia Auguſtinus dicit: Aut ſi hoc exiſtimat zc. Ad ultimũ de illa oratione dico ꝙ illa nõ eſt autentica: nec reperitur in omnibus miſſalib⁹ preſertim ſcd̃m conſuetudinem Romane curie. Et quis poſuerit eam in aliquibus miſſalibus libris ignoratur: tamen ea admiſſa dico: ꝙ nunq̃ eccleſia intẽdit orare ꝓ aliquo damnato in inferno: ut patet ex dictis. Ex inſcriptione etiam orationis patet idem: nam dicitur oratio ꝓ eo de cuius anima dubitur. Si autẽ dubitatur nõ creditur firmiter ꝙ ſit ſaluatus uel damnatus zc. Hec queſtiuncula ex domino Dominico Veneto epiſcopo brixiẽſi alias epiſcopo Torcellano: & ſint ſatis hec quantũ ad ſecundum receptaculum. ſ. de inferno.

Q Varta queſtio ſub hoc tertio capite prime decadis eſt: De tertio receptaculo animarũ ſeparatarũ. ſ. de purgatorio: Sub qua quindecim abſoluentur queſtiuncule: Quarum quelibet ſuo ordine infra declarabitur.

P Rima queſtiuncula eſt: Si locus purgatorii in centro terre uere eſſe reperiatur. An ſit fictio eccleſie militantis clericorũ: ad emungendũ tpales redditus & elemoſynas laicoꝝ. Ad quã qbuſdã prio uidet̃ rñdendũ negatiue: ꝙ. ſ. nõ repiat̃: & primo ſic: Nã deus q ẽ ſũme

misericors: pnior est ad premiandū bona: q̄ ad punien-
dum mala: sed sicut illi qui sunt in statu charitatis fa-
ciunt aliqua mala: que nō sunt digna supplicio eterno:
ita illi qui sunt in peccato mortali: interdū faciunt ali-
qua bona ex genere que nō sunt digna premio eterno:
ergo cum illa bona nō premient̄ i damnādis post hanc
uitam. Similiter nec illa mala debent post hanc uitam
puniri: Preterea scđo sic: Sicut se hēt charitas ad p̄miū
eternum: ita peccatum mortale ad supplicium eternuȝ:
sed decedentes in peccato mortali: statim ad suppliciū
eternum deportantur: ergo decedentes in charitate sta-
tim ad premiū uadunt: & ita nō manet eis aliquod pur
gatorium post hanc uitam. Item si purgatorium post
hanc uitam esset ponendum: maxime poneretur ratio-
ne expiationis & purgationis peccatoruȝ scilicet culpe
uel reatus pene: sed hoc non potest esse: probat̄: quia di
cit gregorius. & ponitur. xxv. di. c. qualis. Qualis hinc
quisq; egreditur: talis in iudicio presentat̄: quia lignuȝ
ubi ceciderit ibi erit: Ecclesiastici. xi. Ergo si aliqs exeat
ex hac uita cum culpa ueniali aut mortali: cum culpa
tali erit in iudicio: & per consequens in purgatorio nō
purgabitur: quia in iudicio purgatoriū nō erit: sed clau
detur: ergo frustra esset. Item glo. sup illud prime Io. v.
Est peccatū ad mortem: dicit ꝙ qui in hac uita nō corri
gitur: frustra post mortem ueniam prestolat̄: nam nul-
la post mortem culpa purgatur. Quinto arguit̄ aucto
ritate Apoca. xiiii. ubi dicitur: Beati mortui qui in dn̄o
moriunt̄: Amodo iam dicit: spiritus ut requiescant a la

boribus suis: ergo iis qui in domino moriuntur nõ manet aliquis purgatorius labor post hanc uitam nec illis qui nõ in domino moriuntur: quia illi purgari nõ possũt ergo purgatorium post hanc uitam nõ est. Sed incontrariũ est textus Augustini de pe. d. vii. c. hic autẽ ignis Respondeo dicendũ q̄ de ueritate & existentia purgatorii in centro terre post hanc uitã. Duo sunt & fuerũt pphani & sacrilegi modi dicẽdi. Tertius autem in uia constitutus est ueritatis. Primus est hebreorũ: grecorũ: quorundã hereticorũ dictorũ pauperum de Lugduno in francia: & aliquorũ etiam populorũ Valdensium circa renum germanie superioris habitantiũ: qui cõmuniter omnes tenent: q̄ post hanc uitam nullus purgatorius locus in centro terre reperiatur: sed omnis moriẽtis anima imediate dicunt deferri & rapi: uel ad penas inferni: uel ad gloriã paradisi: & isti habent p tuitione & robore suo: ratiões & auctoritatem Apoca. supra in fronte questiõis adductas. Sed contra iudeos est textus. ii. machabeorum. xii. dicẽs: Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis soluantur: sed pro defunctis (ut dicit Tho. in quarto) qui sũt in paradiso nõ est orandum: quia illi nullo indigent: nec iterũ pro illis q sunt in inferno: quia illi a peccatis solui nõ possunt: ergo post hanc uitam sunt aliqui a peccatis nõ dum absoluti qui solui possunt: & tales charitatẽ habẽt sine qua nõ fit peccatorum remissio: quia uniuersa delicta operit charitas. puer. x. Vnde ad mortem eternã nõ deueniẽt: quia qui uiuit & credit in christũ nõ morietur in eter-

num. Io. x. Nec ad gloriã inducentur nisi purgati: quia nichil ĩmundũ ad illam perueniet. Apoca. ultimo. ergo aliquis locus purgationis restat post hanc uitam ꝓ huiusmodi sic contritis nõ dum autẽ plene purgatis. Item contra grecos est Gregorius nicenus grecus: qui de ueritate purgatorii sic dicit: Si aliquis christo amicus cõsentiens in hac uita purgare peccata minus potuerit: post transitum hinc ꝑ purgatorii ignis conflagrationẽ expedietur: hoc autẽ predicamus: hoc dogma ueritatis seruamus: & ita credimus. Contra uero pauperes de Lugduno & populos Valdẽses est auctoritas uniuersalis ecclesie pro defunctis exorantis ut a peccatis soluantur: qđ non potest intelligi nisi de illis qui sunt in purgatorio. Eccclesie autẽ auctoritati quicũq; resistit incurrit heresim: ut notatur. vii. q. i. c. deniq;. & extra de hereticis. c. firmissime. Est autẽ & fuit secundus ꝓphanus modus dicendi de existentia in centro terre purgatorii: Indorũ quos secutus est Iohãnes papa uigesimsecũdus: & nũc sequntur multi solo nomine christiani : qui intelligere nõ potentes: nec uolentes credere solos spiritus & separatas animas ab igne corporeo cruciari: dixerunt & dicunt (ut adducit Tho. super Io. c. xiiii. & . iiii. cõtra gentiles) q; fideles in gratia mortui nõ plene purgati: non descendunt in purgatorium: sed detinentur usq; ad iudicium in aliquo loco in sola pena damni forte in paradiso terrestri: uel in extremis maris: aut aride: aut in uacuo super circũferentiam celi empyrei: uel infra con-

p

uexum terre & concauum celi empyrei: ubi dicunt aliqui(licet apocriphe)usq; ad diem ascensionis domini: stetisse liberatos omnes ab inferis per christum. Sed cū supra de inferno ageretur & probatum admodum fuerit & ostensum quomodo spirituales anime separate: & incorporei demones: possunt & de facto realiter patientur & cruciantur ab igne corporali: Idcirco explosis & spretis eis: & omni turba malorum christianorum contempta: tertiā ideo catholicam: & orthodoxa3: & ueram de purgatorio conclusionem aggrediamur: que est: Qđ in centro terre uere & realiter locus purgatorii reperit̃: que conclusio probabit̃ rationibus: auctoritatibus: militantis ecclesie auctoritate: & legali ac urbana honestate. & primo Rationibus sic: Acccipiant̃ duo iusti quorum alter nūq̃ mortaliter peccauerit: sed tantū uenialiter: alter uero multis mortalibus peccatis dominū offēderit. Moriantur isti simul & contriti: tunc petitur: an ambo equaliter unoq; tempore ascendant in celum uel nō. Si dicatur ꝙ sic: sequitur ꝙ tantū ualet fides sola cū contritiōe quantū fides cum operibus uirtuosis: quod esset contra rationē iustitie distributiue diuine qua reddet unicuiq; scđm merita: & contra distinctionem graduum beatitudinis. Si uero conceditur ꝙ inequaliter ingrediuntur uitam eternā. i. unus ante alium: petitur an ille qui secūdo ingreditur paradisum descendit ante ad infernum: si sic ergo falsum est quod christus dixit Io. v. Amen amen dico uobis ꝙ qui uerbum meum

audit: & credit in eum qui misit me habet uitam eter-
nam & i iudiciũ nõ ueniet: sed transit de morte ad uitã.
Si dicitꝫ ꝙ nõ descẽdit ad infernũ: ergo cũ in paradisum
ascẽdere nõ possit: qa adhuc ĩpurus: ergo aut nũq̃ uaria
bitꝫ ab eo in quo est statu impuro: aut purgabitꝫ ad uitã
eternã: nõ primum: ergo secundũ: sed purgari nõ potest
operibus satisfactoriis ꝓpriis: ergo purgabitꝫ penis ĩ pur
gatorio. Secũdo sic: oẽ peccatũ aut a deo uel ab hoie pu
nitꝫ: quia nullum malum ĩpunitũ: nec aliqđ bonũ irre-
muneratũ. de pe. di. vii. c. finali. sed freqũeter aliqui in
fine cõuertuntur: qui a malis suis in presenti puniti nõ
sunt: ergo debẽt a deo puniri: nõ igne inferni: cũ fuerint
mortui in charitate: ergo ĩ igne purgatorii. Item tertio
si nõ esset pena purgatorii post hanc uitam: qui ꝑdurat
usqꝫ ad mortem in malitia: tantũ esset ei quantũ illi qui
nunq̃ peccasset: ergo exemplo talis nullus ĩ hac uita fa-
ceret penitentiam: sed in fine tantũ omnes cõtriti confi
terentꝫ quod esset erroneũ: nullus enim uirtute ditatur:
semꝑ gaudens iniquitate: de pe. di. vii. nullus. ergo ne-
cessarium est confiteri purgatoriũ esse. Quarto sic: Sit
sortes in charitate habens adbuc uerbi gratia septẽ an-
nis penas iusto iudicio ecclesie sibi iniũctas soluere. De
inde ponatur (sicut possibile est) ꝙ sine sui culpa duo-
bus annis elapsis casualiter subito occidatꝫ tunc ex quo
anima que fuit principaliter causa peccati pro quo sor-
tes satisfacere teneretur post mortẽ. Contra rationẽ esset
ꝙ illa ꝑ residua penitentia nõ pateretꝫ penã post mortẽ
nec aliq̃ cã rõnabiliter assignari põt q̃re nõ pati deberet

ergo ponendus est locus ubi aīa sortis ꝑ illis duobus annis purgabit̄: nō in paradiso: quia locus ille nō est purgationis. nō in inferno: quia ibi aīa nō purgat̄: sed damnat̄: ergo in purgatorio. Item arguit̄ sic: Si uerbi gratia Sortes & Plato cōmittunt unū peccatum in quo sortes primo & principaliter culpabilis est: & iniūgit̄ eis penitentia quā simul agere debeāt: sicut simul peccauerunt: si tūc Plato ante completionē penitentie moriat̄: adhuc scd̄m rationis iudiciū sortes penā haberet. Ita ē in ꝓposito de punitiōe peccatorū cōmissoruꝫ ab aīa & corpe. i. a toto hoīe: quia rationabiliter puniēda sunt peccata: & etiā aīa corpe iam mortuo: nō in inferno: nec in paradiso ut dictū est: ergo in purgatorio. Item ad illū errorem sequit̄ ꝙ oē peccatū est mortale: quia si nullū peccatuꝫ in quo homo morit̄ post mortē dimittit̄: nec aīa ab aliquo peccato post mortē ꝑ penas purgat̄: sequitur ꝙ oīs culpa siue magna siue minima in qua quis morit̄: ꝑpetue durabit. Item ad illū errorē sequit̄: ꝙ stet aliquē nō resurrecturū ante iudiciū mori in charitate cū leui culpa q̄ nō saluabit̄. Sed hoc uidet̄ apostolice atq̄ catholice doctrine & diuīe pietati ualde repugnare. ergo. Itē arguit̄ sic: Nisi esset fides purgatorii in quo aīe post mortem hoīuꝫ satisfacere possent ꝓ peccatis hic dimissis daret̄ occasio desperandi illis q̄ in tota uita in peccatis fuerunt: & finaliter cōsequūtur remissionē ꝑ cōtritionē aliquā: que tñ non sufficit ad absolutionē plenariā a pena & a culpa: & a parte penarū. Item si fides de existētia purgatorii nō esset in quo pctā graui⁹ puniunt̄ q̄ in foro

presentis uite. Remoue ab oibus fidelibus omnis terror qui facit eos qui peccauerũt libentius penas & labores satisfactorias in p̃senti suscipere q̃ incõparabiliter grauiores in futuro substinere. Fides enĩ penarũ in futuro seculo pro peccatis hic cõmissis grauissime infligendarum est unuʒ de maximis que bonos a malis retrahere solent: & eos qui peccauerũt mouere ad penitendum & satisfaciendũ ĩ presenti uita. Ergo credamus firmiter ꝙ sicut diuina iustitia disposuit a principio locum penarꝶ infernaliũ in quo damnandorũ anime ꝑpetue punirentur: ita & diuina eius bonitas constituit locũ penarũ in quo aliquorũ saluãdorũ aĩe tp̃ales penas hic neglectas post mortẽ exoluerent. Nũc ponende sunt auctoritates. Et prima est. ii. Macha. xii. que uerificatᷣ ĩ fide fideliũ ueteris testamenti. Dicitᷣ enĩ ibi ꝙ aĩe eorũ qui cum pietate & charitate mortui fuerãt in bellis ꝓ populo dei uel alias in charitate: Si in q̇busdã peccatis fuerũt morte p̃uenti: uel anteq̃ penas hic ꝓ peccatis dimissis soluissent: tũc penas incidũt in q̇bus tenti: uiuorũ sacrificiis & orationibꝰ pñt iuuari: alleuiari & liberari. Ex qua auctoritate sequitᷣ ꝙ ante passionẽ xp̃i: nõ oĩuʒ morientiũ aĩe ibant in penas dãnationis nec oẽs ibant in locũ beatitudinis celestis: sed erat quidã locus medius: nõ lucis sed tenebrarũ: nõ gaudii sed meroris: in quo tenebantᷣ aĩe ratione pene dãni uel pene sensus donec soluerẽt uł cõdigne soluerentᷣ. De quo loco dicebat Iob. x. Dimitte me ergo ut plangaʒ ꝛc̃. Ibi ergo tenebantᷣ antiq̇ in penã dãni quã ex eorũ pc̃tõ originali in hac uita cõtracta in-

p

currerant. Si ergo dñs deus ex habũdantia sue pietatis ante filii sui xp̄i passionẽ: mortnorũ aĩas ad penas obligatas nõ p̄cipitauit in dãnationẽ: sed misericorditer tenuit ĩ penis mortalis peccati: hic quo ad culpã dimissi donec satisfieret. Cur nõ credat̃ q̄ post passionẽ filii sui tp̄e quo sinũ misericordie sue in totũ aperuit xp̄ianis: q̄ etiã tũc & nũc differat aliquas penas sensus tp̄ales post mortẽ saltem p̄ peccatis uenialib9 donec penis expient̃: uel meritis uiuorũ relaxent̃. Q đ si de uenialib9 quibus debent̃ pene tp̄ales ita sit: q̄re diuina pietas nõ differret penas quasdã peccatorũ mortaliũ tp̄ales hic dimissorũ ita ut post mortẽ soluant̃ pene que hic solute nõ fuerãt. Nulla ratio uidet̃ quare diuina misericordia tp̄e plene miserationis abbreuiari & coartari debuerit ultra illud qđ ante passionẽ fecerat zc̃. Et sic p3 pria auctoritas. Secũda auctoritas ẽ ex uerbo xp̄i Math. xii. quã greg9 adducit in. iiii. dial. c. 34. ad hoc p̄positũ: Si q̄s in spiritu3 sanctũ blasphemiã dixerit: nec in hoc seculo remittet̃ ei neq3 ĩ futuro. In q̄ s̄nia (dicit greg9) dat̃ ĩtelligi quasdã culpas in hoc seculo: quasdã uero in futuro posse relaxari: quia ille modus loquendi innuit q̄ in utroq3 hoc est hic & in futuro pctã remitti soleãt: sicut ĩ hoc simili apparet. Nã q̄ñ dicim9 pctm̃ hoc nõ põt dimitti hic nec rome: nec a plebano nec ab ep̄o: supponim9 q̄ utrobiq3 uel ab utroq3 cõsueuit fieri pctõrũ remissio. Si eni nõ esset sic mod9 loquẽdi: eẽt inept9 ualde ac si diceret̃ neq3 ab equo neq3 ab asino aut nec ĩ iferno nec ĩ uacuo extra celũ remittet̃ pctm̃ tale. Cũ ergo xp̄s eẽt sapiẽtissim9 cui9 oĩa

uerba habebāt mysteria nō est credendū ꝙ sermone ta-
lis ineptitudinis esset usus qñ dixit de peccato in spiri-
tum sanctū: qđ neq; in hoc seculo neq; in futuro remit-
teretur. Hinc Bern. sermone. lxvi. dicit: Qui nō credūt
ignē purgatoriū restare post mortē: sed statim aīam so-
lutam a corpe: uel ad requiē transire: uel mortē: querāt
ab eo qui dixit quoddā peccatū neq; in hoc neq; ī futu-
ro seculo relaxari: cur hoc dixerit: si nulla futura manet
remissio peccatorū. hec ille. Tertia auctoritas est Ori-
genis loquētis de egyptiis submersis in mari rubro su-
per exodū. exponēs enī ipse illud: Submersi sunt quasi
plumbū in aquis uehementibꝰ dicit: toti erant plūbei:
& nichil auri habētes: iō nō purgādi ꝑ ignē: sed demer-
gendi in ꝓfundū. hec ille. Vbi facit differētiā inter eos
qui cū plūbo habent aliquid de auro admixtū plus uel
minus: & illos qui nichil habēt de auro: sed sūt toti plū
bei: & qui habēt aurū admixtū plumbo purgant̄ ut sic
auferat̄ plumbū & remaneat aurū ut ī purgatorio: qui
autē sūt plūbū in totū nō purgant̄: qa nichil auri ī eis
inueniret̄: sed demergunt̄ in ꝓfundū. Quarta auctori-
tas est Pauli prime Cor. iii. dicentis: Fundamentū autē
aliud nemo pōt ponere preter id qđ positum qđ est xp̄s
iesus. Si quis autē supedificat supra fundamentū hoc:
qđ est xp̄s: uel fides. Aurū: argentū: lapides preciosos: li
gna: fenū: stipulā uniuscuiusq; opꝰ manifestū erit. Dies
enī dñi declarabit: qa in igne reuelabit̄ & uniuscuiusq;
opus quale sit ignis ꝓbabit. hec ille. Dies autē dñi ī scri
pturis solet accipi cōmuniꝰ ꝓ die iudicii finalis uel pti-

P

cularis. Loquit̃ ergo apostol⁹ de afflictiõe uel purgatione aiaꝝ que supedificauerũt ꝛc. Et dicit ꝙ dies dñi declarabit. Hic aũt dies non põt intelligi de punititione post iudiciũ finale. Primo qa nullus q post hac puniet̃ saluus erit p ignem: sed in eternũ ardebit in igne. Secũdo quia multorũ aĩe qui tũc in peccatis uenialib⁹ uel in obligatione ad penas aliquas moriũt̃ erũt beate: longe ante diẽ iudicii finalis in quo corporib⁹ reassumptis nõ redibũt iterũ ad penas: quasi tũc totus homo igne purgationis passurus sit: quo ante sola aĩa patiebarur. Hoc enĩ si fieret: aĩa desineret esse beata: uel saltẽ fieret min⁹ beata: q̃ prius erat: ex quo iterũ puniret̃ ꝓ peccatis ĩ corpore ꝓ quib⁹ longe ante punita fuerat aĩa in se sola. Relinquit̃ ergo apostolũ loqui de penis purgatoriis que ĩcipiũt post mortẽ a iudicio ꝑticulari in aĩabus decedentiũ: uel in culpis uenialib⁹: uel in obligatiõib⁹ ad penas mortales rõne peccatorũ etiã mortaliũ hic quo ad culpam dimissorũ: & in hoc seculo nõ sufficienter punitorũ. Et ꝙ hec sit intentio ipsius apostoli: ipe ĩnuere uidetur iterũ p hoc ꝙ dicit: Cuius opus supedificatũ manserit: mercedẽ accipiet: que merces ꝓ operib⁹ bonis hic factis intelligit̃ in scripturis: cõiter illa que post mortem dat̃ aĩe sepate: & que post iudiciũ finale datur toti hoĩ. Probat̃ etiã purgatoriũ auctib⁹ phõꝝ & poetaꝝ gẽtiliũ. nã prĩo: Socrates ĩtroducit̃ in pheudõ Platõis sic dicẽs: Cũ ꝑuenerint defũcti ĩ eũ locũ ad quẽ demõ unũquẽqꝫ portat: primo illuc iudicant̃ q iuste pieqꝫ uixerũt: & qui secus. Si igit̃ mediũ cõperiant̃ in uita tenuisse sua qſqꝫ:

uehicula ascendētes ad paludem ꝑueniunt acherusiam ibiq3 habitant iniuriaru3 penas dantes: & cū purificati sunt absoluunť: & recte factorū digna premia reportāt Hec ille. Et Auicēna. ix. methaphisice. c. vii. dicit: Cum aīa insipientis separatť a corpe: sentit magnā cōtrarietatem nō excōmunicanti insepabili: sed ex accidēti extraneo. accidens uero extraneū nō durat nec permanet: ex quo sequiť ꝙ pena nō sit ꝑhēnis: sed remoueť paulatim quousq3 purificata aīa ꝑueniat ad felicitatē sibi ꝓpriam Hec ille. Et Virgiliꝰ in sexto: Ergo exercenť penis zc. hēs supra questiūcula de īmortalitate aīoꝝ. De purgatorio etiā loqť Dantes ī pricipio scđe comedie. &. d. Frācisсus petrarcha ī ultīo sexti triūphi. Tertio ꝓbatť ueritas purgatorii aucte uľis ecclesie fideliū que iugiter orat & sacrificia offert ꝓ liberatiōe aīaꝝ: que qdē auctoritas uľis ecclesie cū tot optimos uiros atq3 doctissimos ī hac fide mortuos & ī testimoniū sue scītatis miraculis coruscātes habuerit: maior est & amplius ad credendu3 mouet q̄ sacre scripture: dicēte Augustino in libro cōtra epistolam Fortunati. Ego inquit euangelio nō crederem: nisi catholice ecclesie me cōmoneret auctoritas. Et ꝓbat qđ dicit ex hoc: quia ipse credidit euangelio: ꝓpter ꝑ̄dicantes sibi euangeliū: scđm formā a xp̄o sibi traditā: Marci ca. prīo. quasi arguat sic: ꝓpter qđ unūqđq3 tale & illud magis: sed ꝓpter ecclesiam creditum est euangelio: ergo magis credendū est ecclesie q̄ euangelio. Ex quo uideť ꝙ maior sit auctoritas ecclesie ad credendū q̄ sit auctoritas diuine scripture: cum inter illas euangeliū sit prestantissimū: & hoc simpliciter uerū est (dicit Hēricus)

P

accipiendo ecclesiam cum suo capite christo qui prece-
pit credere euangelio. Si etiã ecclesia accipiatᷣ que nũc
est militãs in terris:ẽ iterũ uerũ saltẽ quo ad nos:qa ma
gis monemur ad credendũ ea que una tota cõitas hoiuꝫ
rationalium & honestoruꝫ credit:q̄ nos moneret lectio
nuda scripturaꝝ que eadem credẽda narraret. Quarto
ꝓbatur ueritas fidei purgatorii ex rationabili & salubri
honestate. Nam cessante fide ipsius purgatorii: cessaret
memoria parentum:amicorum & benefactorum defun
ctorum nostrorũ:que frequens & iugis uiatoribus ual-
de est salubris. Itẽ cessante fide purgatorii desineret esse
sacrificium ꝓ mortuis omnis oratio: omne suffragiuꝫ &
omnis elemosyna ꝓ animabꝰ mortuoꝝ quoꝝ animas di
uina clemẽtia ex eorũ bonis hic relictis disposuit posse
adiuuari. Item cessante fide eius cessarent omnia opera
pietatis in pauperes ꝓ animabꝰ mortuoꝝ: quod nõ expe
dit fidelibꝰ uiatoribꝰ ad que opa pietatis & misericordie
hortatᷣ os saluatoris sub celesti p̄mio:ut pꝫ Mathei.xxv.
Nũc respondendũ est ad argumenta in fronte questiũ-
cule adducta:quibus se tuẽtᷣ greci: iudei & ceteri supra
noĩati. Eꝫ primo ad primũ respondet Tho.in.iiii.dicẽs
ꝙ quia deus est misericors:ideo miseretᷣ merentibꝰ mise
ricordiã:Ille aũt qui in peccatũ mortale incidit:consti-
tuitᷣ & statim efficitᷣ inimicus dei:ideoqꝫ meretᷣ amittere
oĩa bona que a deo habuit: unde bona facta mortificat
& que ĩ mortali facit occidit. In mortali aũt decedẽs nõ
manet eidem aliqđ premiũ post hanc uitã. Illi uero q ĩ
charitate decedit:remanere põt post hanc uitam aliqua

pena. Nā charitas nō semp' delet omne malū qđ īuenit: sed solū hoc qđ est sibi contrariū: & ideo nō est simile. Dn̄s aūt Bonauentura in. iiii. di. xx. ad hoc sic respōdet ꝙ nō est simile glorificare decedentē ī charitate statim sicut cōdemnare decedentē in mortali: qa iste qui ī mortali est nichil habet qđ sit dignuꝫ uita: & ideo sūme est dispositus ad damnationē eternam: & ꝓpter hoc statim damnat' iusta retributione. Sed ille qui est in charitate: cū charitas stet simul cū ueniali culpa & reatu pene: potest hr̄e aliqd dignū pena: & quia gloria nō pōt stare simul cū pena scđm forū cōe: ideo necessariū est prius debitū illud solui ꝑ penā purgatoriā. Ad secundū respondet Bonauentura ꝙ pondus charitatis habet in se aliqđ retardās ut puta culpā aliquā ꝑuulā uel reatū. Sed pondus pctī mortalis nichil hēt eleuās uel retardās: ideo nō est simile. Ad tertiū respondet' : ꝙ dictū gregorii intelligendū est de qualitate in qua cōsistit status: que nō mutat' nisi mutet' status: & talis est gratia uel culpa mortalis. Qualis enī quis exit de corpe: talis in iudicio apparebit scđm has qualitates. Non aūt est intelligendū de ea que non mutat statū: ut est culpa uenialis. Venialia enī nō mutant statū hoīs: qa nec tollunt nec diminuūt charitatē scđm quā mensurat' quantitas grauitate bonitatis aīe. & ideo ꝑ hoc ꝙ uenialia dimittunt' uel cōmittunt': talis manet aīa qualis prius. Hec Tho. & Bonauē tura: Durandus & archidiacon⁹ in expositiōe lr̄e. Ad tertiū respondet' : ꝙ glo. loquit' de peccato mortali. Vel dicendū ꝙ q̄uis in hac uita nō corrigat' in se: corrigit' tn̄ in

p

merito:quia hic homo meruit ut ibi illa pena sit meri-
toria sibi & ad cõsequendũ ueniã. Ad auctoritatẽ uero
apoc. dicit͛ ꝗ auctoritas illa loquit͛ de labore opationis
ad merẽdũ:& nõ de labore passiõis ad purgandũ:ut di-
cit Tho. ubi supra: & cõclusionaliter dicit͛ ad iudeos &
grecos & pauperes de Lugduno & Valdẽses ꝗ cũ septe
eorũ & opinio nõ habeat ꝓbabilitatẽ aliquam ex cano-
nicis scripturis: nec ex rationibus uel autenticis histo-
riis:uel ꝑsonis sanctis:aut ex miraculis:aut reuelationi
bus: sed solum auctoritate hominũ presentiũ & p̃terito
rũ sue septe rusticorũ: laicorũ : rudium & ydiotarũ: si-
cut fides nostra habet ideo cõtẽpnendi sunt & tanq̃ fas
cinatos a diabolo & presũptiõe & superbia sua cecatos
spernẽdi. Ad illud etiã indorũ & Iohãnis. xxii. dicitur:
ꝗ cum illa absq; fundamento & ratione diabolo sugge-
rente contra fidem catholicam teneant: merito a catho
licis doctoribus reprobant͛: qui indubitanter tenent ꝗ
fideles in gratia decedentes nõ plene purgati in purga
torium ab angelis ad expiandũ deportantur. Hec Hen
ricus de Assia super genesim. & dñs Io. de turre crema.
sup. d. xxv. ubi supra in decretis.

S Ecunda questiũcula est: Si preter principale ĩ cen
tro terre purgatoriuz: reperiatur etiã in superficie
terre locus ubi purgent͛ anime mediocriter bonorũ. Ad
quã Tho. & Bonauentura in. iiii. di. xxi. respondẽt affir
matiue dicẽtes:ꝗ locus purgatorii est duplex. Vnus se-
cundũ cõem diuinã legem: & sic est locus inferior: in-
ferno quasi cõiunctus ut dictum est supra. & ꝓpter hoc

nō est acceptāda opinio Vgonis negantis.ii.li.de sacra-
mētis aliquem locum determinatū & cōmunē purga-
torii in centro terre dicentisq; : singulas animas in hiis
potissimū locis penas substinere in quibus culpam cō-
miserunt: nā pbabile ē ut d icit Bonauētura: oēs anime
que parisius peccauerūt:parisius puniant. Alius locus
purgatorii est scdm diuinam dispensationē in quibus-
dam locis patentibus in supficie terre in quibus ad pur
gationem anime deputant :& scdm hunc forte modum
intellexit Vgo qd nūc supra dicebat. Vnde greg9 in.iiii.
dial.c.iiii.dicit:Suphabundans diuine bonitatis largi
tas querens generaliter salutem hominū se nō queren-
tiū: disposuit ut etiā essent ī supficie terre habitatiōi ho
minū deputata quedā patentia tormentoꝝ loca:in qui-
bus multis indiciis cōstaret aīas post mortē cruciari nō
solum malorū:sed & etiā mediocriter bonorū.Hec ille.
Et hec pticularia purgatorii loca in superficie terre spe
tialiter ordinauit deus:ut dicit Tho.ubi supra.& domi
nus Io.de turre crema.sup de pe.d.vii.c.hic autē ignis
quinq; rōnib9. Primo ꝓpter animarū leuiorem punitio
nem:sicut aliquibus scdm gregoriū est reuelatum quas-
dam animas ī umbra esse punitas.& in.iiii.dial.c.iiii.
ponit ꝙ quidā Pascasius Romañ. ecclesie Diaconus:tā
sancte uite uir:ꝙ post mortem ad tactū feretri eius qui
dam demoniacus sanatus fuit: & nihilominus aīa ipsi9
diu post mortē inuēta est a quodā sancto epo in termi-
nis.i.ī locis ubi aqua feruēs de terra bullit: a quo inter- al. intermis.
rogata cur ibi esset: dixit se in calore illius aque cruciari

P

ꝓpter hoc ꝙ in contentiōe ſciſmatica inter Symachū &
Laurentiū quis eēt papa: ipſe uſq; ad mortē tenuit Lau
rentii partē: qui ius nō habuit in papatu. Secūdo ꝓpter
noſtram inſtructionē: ut. ſ. magnā penam poſt hāc uitā
peccatoribus infligi agnoſcam⁹: & ſic a peccatis deſiſta
mus: & conuertamus nos ad dn̄m: ut patuit Pariſius de
diſcipulo poſt mortē magiſtro apparenti: & dānationē
ſuā reuelanti: qui cum diſcipuli incendiū in manu ſua
ſentiret: ſtatim ad dn̄m eſt cōuerſus. Tertio ꝓpter culpe
in loco ꝑpetrationē: ut patet de illo qui ī balneo ſuo ubi
peccauerat tanq̄ in purgatorio penitentiā fecit: q trigin
ta miſſarū merito euolauit ad celū: ut dicit̃ in. iiii. dial.
Quarto ꝓpter alicuius ſancti orationē: ſicut legit̃ ꝙ ſan
ctus Patricius quibuſdā in quodā loco ſup terram pur
gatoriū impetrauit. Quinto ꝓpter animarū celeriorem
liberationē. ſ. ut poſſint aliis ſuā indigentiā reuelare: &
ab eis ſuffragia petere: & ſic citius de penis exire: ut pa
tet de quadā aīa exiſtenti in glatie: quā piſcatores beati
Teobaldi piſcati ſūt in autūno & ep̄o p̄ſentauerūt: qui
cum dictam glatiem cauſa refrigerii teneret ſub pedib⁹
audiuit expreſſe uocē dicentē: ꝙ in glatie erat aīa uelut
in loco purgatorii deputata. Cumq; dicta anima de no
cte ab epiſcopo ſuffragia īpetraret merito triginta miſ
ſarum euolauit ad celum. Idem patet de quadā anima
cuiuſdam religioſi: que ī arce oppidi Andrani in Apu
lia uelut in loco purgatorii erat deputata: de qua ani
ma & eius ibidem purgatorio michi preſentis operis
compilatori ad ſenſum luce clarius ſic manifeſtu; fuit.

Dum eni ex officio quo indigne quandoq; fungebar ui
sitarem ꝓuintiã Apulie: contigit ut etiã ad loculũ quen
dam ordinis apud Andranũ oppidum terre ydronti in
Apulia declinarẽ. Cũq; ibidem fratres & quidam Geor
gius Spertus: officii gratia michi plurimũ detulissent:
ductus sum post cenã cubitũ in arcem: ubi uero intem-
pesta nocte dormire cepissem: audito quodã strepitu &
fragore: excitatus: in aula quendã passim deambulantẽ
& cathenis quibus ut puto grauatus erat: sensi terribili
ter insonantẽ: dũq; loquor: excitando sociũ quem habe
bam: stat ille: mox nobis silentibꝰ: cepit ille strepitu uin
culorũ longius primo acrius ambulare: & ostia que erãt
ante cubiculum horribili quodã crepitu & conatu ꝑfre
git: interea colloquimur: ingenti pauore ꝑculsi: quiescit
ille: deinde tacentibus nobis tertio circa duas horas ca
thenatus oberrans: tandẽ maximo fragore in cubiculũ
in quo exanimati fere iacebamꝰ se recepit: uagat̃ in eo:
fenestras aperit: interea nos trepidantius heremus: uo-
ces faucibus hexerant: crescẽteq; formidine: mors seque
bat̃. Cernimus fenestras opertas: cũq; quo nos uertere-
mus spei nichil esset: inter metũ & iram: repente e lecto
prosilimus in mediũ. Ille extremo impetu: altera qua ĩ
imum turris descendebat̃ in damnatorũ carcerẽ: fracta
ianua: gradatim ruens: grauiore armorum cathenarũq;
strepitu: nusq̃ uisus: omnia tumultu oppleuit. Nos geli
di & stupidi effecti: accenso lumine diem insomnes ex-
pectabamus. Interea omnes fenestras inquirimus: repe
rimus omnia obstrusa: sicut de sero clauseramꝰ. Redeũt

ad nos diluculo fratres:& Georgi⁹ hospites: saluere nos iubent:nos uero quasi amentes & elingues effecti : tremulis & lassis uocibus diximus:Misereat̃ uestri omnipotẽs deus patres: & tibi o bone Georgi: recepistis nos hospitio in arcem ignaros umbrarũ & spirituũ:ut pene moreremur:ad quos illi renidentes inquiũt: Indulgete & uos nobis o patres:obliti heri uesperi fuimus uos monere hic in arcem umbram & spiritũ quendã oberrare: qui dicit a deo hic locum habuisse purgatorii per mille annos:eo ꝙ ibidem multa mala & mortes hominũ cõmisisset:& nos cum eo nõ uiso sepius colloqmur:& multa nobis per sepe pandit:& cõmoda plurima gregaliter impartit̃ :a nobis tm̃ expetens: orationibus eũ auxiliemur:ut tempus ei in loco prefixũ:a dño nostris precib⁹ breuietur. Simile factũ forte apud gentiles de quadam anima uel imagine narrat Plinius secũdus iunior libro vii. Erat inquit Athenis spatiosa quedã & capax dom⁹: sed infamis & pestilẽs:quãAthenodorus phũs uili precio conduxit:ubi autẽ cepit aduesperascere:iubet sterni sibi in prima domus parte:post pugillares stilum:lumẽ suos omnes in interiora dimittit:ipse ad scribendũ animũ:oculos:manũ intendit:ne uacua mens simulachrũ uel fantasma ibi oberrãs inanes sibi metus fingeret:ubi uero cepit silentium noctis ubiq3:audiuit concuti ferrũ uinculaq3 moueri. Offirmat animũ philosophus:auribus manũ pretendit:nõ tollit oculos nec remittit stilũ: tũc crebescere fragor aduentare etiam in limine iam & intra limen audiri cepit imago:Ille respicit:mox appa-

rebat idolum senex: macie & squalore cōfectus: prolixa barba: horrenti capillo: cruribus cōpedes: manibus cathenas gerebat: stabat innuebatq; digito: similis uocāti: philosophus contra ut paululū expectaret: manu significat: rursumq; ceris & stilo incūbit: illa imago scribētis capiti cathenis insonabat: respicit rursus idem ꝙ prius innuentē: nec moratus tollit lumen: & sequitᷣ: ibat illa lento gradu: quasi grauis uinculis: postq̄ uero deflexit: in aream domus: repente delapsa deserit comitē: desertus herbas & folia cōserta: signū loco ponit: postero die philosophus adiit magistratus: monet ut illū locū effodi iubeant: inueniūt ossa inserta cathenis: & implicita: que corpus euo terraq; putrefactum: nuda & exesa reliquerat uinculis: collecta publice sepeliuntᷣ. Domus uero postea rite conditis manibus caruit.

T Ertia questiūcula est: Si in purgatorio remittunᷣ aliqua peccata quantū ad culpaȝ: & omnis reatus pene ueniali & mortali debite. Ad quam uidetᷣ primo respondenduȝ negatiue: Nam facilius est peccare q̄ resurgere a peccato. Sed existentes in purgatorio: nō possunt peccare: ergo nō possunt a peccato resurgere. Item secūdo sic: Culpa actualis nō deletur nisi ꝑ contritionē: sed post hanc uitam nō erit contritio que est actus meritorius: quia tūc nō erit meritum: neq; demeritū: cum scd̄m Damascenū: hoc est hominibꝰ mors: qđ angelis casus: ergo post mortē nulla culpa uenialis in purgatorio dimitti potest. Tertio: ueniale oritᷣ ex fomite: fomes aūt est cōiuncti: nō anime scd̄m se: ergo soluto fomite solui-

tur ueniale:sed illud soluit in morte:ergo in morte sol-
uitur ueniale:& nõ post mortem in purgatorio. In op-
positum est Greg⁹.in.iiii.dial.& ponit in decretis.dis.
xxv.c.qualis.qui dicit ꝙ post hanc uitã quedam culpe
ĩ purgatorio expiant. Et Aug⁹ dicit in libro de uera pe-
nitentia:ꝙ quedã culpe leues in futuro remittunt. Pro
responsione ponent due cõclusiones: scd̃m duas partes
tituli petitiõis. Prima cõclusio:In purgatorio remittun
tur aliqua peccata quantũ ad culpã. Hanc conclusionẽ
ꝓbat Albertus magnus sic:Ponat casus ꝙ aliquis sit ex
istens in gratia:habens tñ culpas ueniales sic in ultimo
instanti:& moriat cum uolũtate ueniali ũ reiterandi.i.
nõ dolens de ipsis:cõstat ꝙ ipse saluabit:quia est in gra
tia:& uenialia nõ auferunt gratiã. Constat etiã ꝙ pecca
tũ manẽs in uolũtate nõ remittit: ergo uidet ꝙ necesse
sit ꝙ post mortẽ remittat quo ad culpã. Si forte dicas ꝙ
cõuertit in mortale pp uolũtatẽ reiterãdi: & p cõsequẽs
pp retardationẽ sue glorie quã ĩpenitẽs uidet diligere.
Ad hoc respondẽt Durandus & Petrus de palude ĩ.iiii.
ꝙ si aliqs nõ uult penitere de ueniali ĩ morte nõ oportet
pp hoc ut peccet mortalit:nõ eni plus tenet hõ pctm̃ ex
piare q̃ uitare ueniale. Sꝫ existens sine mortali nõ tenet
neccio uitare pctm̃ ueniale:ergo nec expiare hoc uel illo
mõ & tñ dicit ꝙ uult retardationẽ gl̃ie. R̃n. Petr⁹ ꝙ nec
ex hoc seqt ꝙ peccet mortalit:qa uelle retardatiõeꝫ gl̃ie
nõ ẽ de se mortale:cũ uelle ad tẽp⁹ separi ab amico nõ sit
cõtra amicitiã. Vnde uelle lõgã uitã pp quã retardat a
uita btã:nõ ẽ pp hoc mortale. Nõ eni peccauit mortalit

Ezechias flens pro additione·xv·annorũ· Et ꝓpter hoc dicit̃ conclusionaliter cũ Gregorio & Augustino ubi supra: ꝙ culpa uenialis in eo qui cum gratia decedit post hanc uitã: dimittit̃ ꝑ ignẽ purgatoriũ: quia pena illa aliqualiter uolũtaria uirtute gratie habebit uim expiandi culpã oẽs: que simul cũ gratia stare põt· aliter·n·posset contingere ꝙ aliquis in charitate moreret̃ in culpa ueniali que sibi nunq̃ dimitteret̃: & ita aliquis posset mori in charitate qui nunq̃ deũ beatifice uisurus esset: qđ dispositioni diuine legis repugnat: ergo cõclusio prima est uera· Sed petit̃ curiosius a dño Henrico de Assia hic qñ fit remissio peccatorũ leuiũ quo ad culpaꝫ in futuro seculo an in primo instanti nõ esse hoĩs: uel in termino solutionis pene ꝓ quolibet illorũ: unde si ex merito ante mortẽ (ut Gregori⁹ dicit) absoluit̃ aĩa a ueniali culpa post mortẽ: cur hoc nõ fieret in primo instanti sepatiõis aĩe a corpore? Respondet ꝙ oĩs culpa in hac uita nõ dimissa: est sue pene coeua: ita ꝙ si est mortalis erit coeua sue pene eterne· Si uero uenial̃ nõ dimittet̃ donec ꝓ ea soluta fuerit iusta pena tpalis· Et in hoc est differẽtia inter punitiones peccatorũ in uita presenti: & ĩ seculo futuro· In pñti eñi seculo prius culpa dimittit̃ & deinceps pena ꝓ ipsa soluit̃· In futuro uero seculo culpa nõ prius dimittit̃ q̃ sibi pena debita finiat̃· Hoc uult greg⁹ ĩ·iiii· dial̃·c·xxvii· Scđa cõclusio: In purgatorio remittit̃ oĩs reat⁹ pene ueniali & mortali debite· Probat̃ ista cõclusio sic: Pena purgatorii ẽ grauior q̃ pena quelibet hui⁹ mũdi: ut dicit Aug⁹·xxv·d·c·seqñti· Sꝫ ꝑ penã satisfactoriã

quã aliquis in ista uita substinet:expiatur a debito pe-
ne:ergo multo fortius per penam purgatorii. Item sic:
Quicũq; est debitor alicuius pene p hoc a debito absol-
uitur qa debitũ soluit. Sz reatus nichil aliud est q̃ debi
tum pene: ergo p hoc q aliquis penam substinet quan
tũ debebat a reatu absoluit:ergo pena purgatorii a rea
tu purgat. Vbi notandũ iuxta Ricardũ de media uilla
in q̃rto: q animarũ decedentiũ a corpibus in charitate
quedã in hac uita totam penã sibi debitã exoluerũt. Et
tales cum nõ habeãt aliquod ad purgandũ:nõ puniun
tur in purgatorio:sed a corpibus separate ĩmediate ad-
mittunt ad uite eterne fruitionẽ. Alie sunt que totã pe-
nam sibi debitã nõ expleuerũt: & tales puniri post hãc
uitam consonũ est diuine iustitie: nõ tamen eterna pe-
na:sed purgatoria. Ex quo eni cum charitate decedunt
eas eternaliter puniri nõ est consonũ diuine iustitie:qa
digne sunt uita eterna. Et qa adhuc obligate sunt ad ali
quã penã diuine iustitie consonũ est ut prius eã substi-
neant q̃ gaudiũ uite eterne recipiant. Cum illo eni gau
dio non põt stare obligatio ad aliquã penã: quia nichil
inquinatũ potest intrare in illud. Vnde notandum est
scd̃m dñm Henricũ de Assia:q peccata uenialia quan-
tũ ad reatum pene remittunt: uel in hoc mũdo merito
aliquorũ operũ hic factorꝝ in gratia:ut puta quia liben
ter & ꝓpte ex pietate dimisit peccãtibꝰ in se. Vnde dixit
xp̃s Luce. vi. Dimittite & dimittimini. & Math. v. Bea
ti misericordes:qa misericordiã cõsequent : aut sollicite
orando ꝓ peccatoribꝰ ut cõuertant. Iacobi ultimo: Qui

cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore uie sue saluabit aiam suam.s.cõuertentis & cõuersi a morte & operit multitudinem peccatorũ. Vel remittit in futuro seculo quo ad culpam & penam si contingat hominẽ mori in aliquibus peccatis uenialibus merito gratie precedẽtis. Et de hac dicit Gregori⁹ in.iiii.dial.c.iiii. Sciendũ est ꝙ illic saltem de minimis nichil quisq; purgationis obtinebit nisi bonis hic actibus in hac adhuc uita positus ut illic obtineat promereat zc. Ad argumenta autẽ in contrarium facta respondet. Et primo ad primũ dicendum ꝙ assumptũ illud: facilius est peccare q̃ a peccato resurgere: est uerum q̃diu liberũ arbitriũ est flexibile ad utrũlibet. Sed qñ iam confirmatum est in bono ut est in illis qui sunt in purgatorio ĩpossibile est peccare. Sed facile est peccatũ detestari cũ hoc sit bonũ: in qua detestatiõe cõsistit ordinatio uolũtatis & dimissio peccati uenialis quo ad culpã. Hec dñs Bonauentura & dñs Durandus in.iiii. Ad secundũ dicendum iuxta sctm̃ Tho. negando minorẽ. Dicimus enĩ ꝙ post hanc uitam nõ põt esse meritũ respectu premii essentialis: sed bene respectu alicuius accidẽtalis q̃diu manet hõ in statu uie aliquo mõ & iõ in purgatorio põt esse actus meritori⁹ quãtũ ad remissionẽ culpe uenialis. Ad tertiũ dicendũ negãdo cõsequẽtiã. Dicit enĩ.d.Bonauẽ.ꝙ licet ablato fomite auferat ueniale quantũ ad potestatẽ peccãdi uenialiter de futuro: Non tñ oportet auferri ueniale pri⁹ ꝑpetratũ: qa nõ oĩs cã introducẽdi est cã cõseruãdi: sicut ĩ multis exemplis pꝫ. Destructo enĩ cultello nõ põt infligi plaga: sꝫ

p

cũ cultellus destruit̃:nõ ꝓpter hoc oportet sanari plagã prius inflictam. Concordat Albertus & Tho. sup totũ.

Quarta questiũcula est: Si pena purgatorii excedat oẽm penã tpalẽ huius uite. & que & quot sunt ille pene. Ad quã primo uidet̃ respõdendũ negatiue. Et primo sic: Nã quãto aliqd est magis passiuũ tãto magis affligit̃ si sensum lesionis habeat: sꝫ corpus ẽ magis passiuũ q̃ aĩa sepata: tũ qa hẽt cõtrarietatẽ ad ignẽ agentẽ. tũ qa hẽt materiã susceptiuã q̃litatis agentis: qđ de aĩa nõ põt dici: ergo maior est pena quam corpus patit̃ in hoc mũdo q̃ pena q̃ aĩa purgat̃ post hãc uitã. Itẽ pena purgatorii directe cõtra uenialia ordinat̃: sꝫ uenialibꝰ (cuꝫ sint leuissima pctã) leuissima pena debet̃ si scđm mẽsuram delicti sit plagarꝫ modꝰ: ergo pena purgatorii est leuissima. Tertio maior ẽ passio in q̃ agẽs ẽ trãsmutãs & abiciẽs a suba q̃ que ẽ trãsmutãs & nõ abiciẽs. Sꝫ passio huiꝰ uite ẽ transmutãs & abiciẽs. passio uero alteriꝰ uite ẽ rransmutãs & nõ abiciẽs: ergo maior ẽ pena ista q̃ alia

In cõtrariũ ẽ textꝰ de pe. d. vii. c. hic ignis purgatoriꝰ & si nõ sit eternus miro tñ mõ est grauis. Excellit eni oẽm penã quã unq̃ aliqs exptus ẽ ĩ hac uita. Et Aug. ĩ quodã sermõe dicit: Qui ĩ aliud seculũ fructũ cõuersiõis distulerit: priꝰ purgabit̃ igne purgatiõis: q lꝫ nõ sit eternꝰ: miro tñ mõ cruciat. Rñ o dicẽdũ ꝙ pẽa purgatorii excedit maxĩas penas huiꝰ uite. Ista cõclusio ꝓbat̃ a tho. quo ad ãbas pẽas ĩ purgatorio. Vbi sciẽdũ ꝙ ĩ purgatorio ẽ duplex pena: uꝫ pena dãni ĩq̃tũ retardãt̃ a dĩa uisiõe. Alia sensꝰ scđꝫ ꝙ ab igne corpali puniũt̃. Et ꝙ sit uerꝫ đ prĩa pẽa sic arguit: Quãto. n. aliqd magis desiderat̃ tãto eiꝰ

absentia est molestior. Et qa affectus quo desideratr̃ sũmũ bonum post hanc uitã in aĩabus sanctis est intensissimus: quia nõ retardatr̃ affectus mole corporis: & etiam quia terminus fruẽdi summo bono iam aduenisset nisi aliquid ĩpediret: ideo de tardatiõe maxime dolẽt. Et ut addit Albertus magnꝰ: quia cũ sanitas & iocũditas sensus in hac uita nullã habeant cõparationẽ ad sũmũ bonum qđ felicitat beatos: nullã cõparationẽ habebũt au ferentia delectabilia in hac uita ad auferẽtia uel differẽtia delectabilia in alia uita. Et ideo tristitia alterius uite incõparabiliter maior est q̃ tristitia aliqua in presen ti uita. Propterea dicebat Crisostomꝰ in quodã sermone Ponamus ante oculos mentis quanti doloris est excludi & proici a regno dei: quia ipsa uidetr̃ grauior gehẽna Et Augꝰ. in quodã sermone dicit: Alienari a regno dei: carere multitudine dulcedinis eius tã grandis pena est ut nulla possint tormẽta que nouimꝰ ei cõpari. Quãtũ uero ad penã sensꝰ ꝓbatr̃ cõclusio sic: rõe Tho. ubi supra Cum dolor nõ sit lesio sed sensus lesionis. ii. de aĩa. quãto aliquid est magis sensitiuũ: tanto plns dolet. Exẽplũ ĩ locis neruosis. s. digitis: tibiis zc. Nã nerui sũt instrumenta sensus tactns. ii. de aĩa. Sed aĩa est maxime sensitiua: ut pote causa oĩs sensatiõis. Ideo cũ agit ĩ ipsa ali quod agens lesiuũ ipsam maxime ledit: & tanto magis quanto lesiuũ est magis actiuũ. Ignis aũt inter oĩa elementa est magis actiuus. Nã nõ põt infrigidari aut humectari sicut aqua calefieri ut dictum est: ergo maxime ledit aĩam nõ naturaliter: quia corpus ĩ spiritũ natura-

P

liter nõ agit:nec ignobilius ĩ nobiliori: sed ut est instrumentum diuine iustitie que dat uniformi igni ut miro modo difformiter ꝓ diuersitate peccatorum cruciet animas mortuorũ. Primo ad purgandũ quasdã leues culpas uenialiũ in p̃senti nõ dimissorũ. Secũdo ad soluendum obligatiões ad penas ꝓ mortalibus uel uenialibus peccatis hic quo ad culpã indultis ꝓ quibus nõ fuit in hac uita sufficiens penitentia pacta. Tertio ad purgandum animas ab omni qualitate imꝑfectiõis: uel a rerũ cõceptibus & speciebus ĩpropriis: similiter ab habitibꝰ uitiorũ & impressionibꝰ falsaꝝ opinionũ:a fomite & ab aliis indispositionibꝰ & deformitatibꝰ: quas aĩe a corporibus sepate secũ ad ignem purgatorii deferunt:ab hiis oĩbus tanq̃ a quibusdã squaloribus hic contractis:anime ibidẽ p ignem purgate exeunt: sicut aurũ fulgẽs de camino ignis ad celeste regnũ ꝑducende. Ad argumẽta aũt dicendũ est: & primo ad primũ:ꝙ pena nõ iudicatur maior uel minor scd̃m lesionẽ uł passionẽ:sꝫ scd̃m passionis sensum. Et ideo licet anima sit minus passiua q̃ corpus:quia tñ est magis cognoscitiua & sensitiua passionis: ideo maior est dolor eius etiã si sit minor passio. Ad secundũ dicendũ negando cõsequentiã.& ratio est: quia acerbitas illius pene nõ est tantũ ex quãtitate peccati quantũ ẽt ex dispositiõe puniti: qa idẽ peccatũ grauius punit̃ ibi q̃ hic ꝓpter diuersitatẽ fori: sicut ille qui est melioris complexionis magis punit̃ eisdem plagis q̃ alius:& tñ iudex utriqꝫ easdẽ plagas inferẽs iuste facit. Ad tertiũ respondet̃ negãdo assumptũ: qm̃ ut respõdet

dñs Bonauẽtura. ignis inferni qui urit & nõ consumit: grauius punit q̃ alius ignis qui utrũq; facit. Hec dñs Iohannes de turre crema. sup. d. p. d. vii. c. hic ignis.

Q Vinta questiũcula ẽ: Quomodo differat ignis purgatorii ab igne inferni. Ad quã respondet: ꝙ differunt octipliciter. Primo: qa ignis iferni ut quidã dicũt: est ignis elementũ in materia ꝓpria: ꝑut est i spera sua: quia eternaliter debet affligere. Ignis purgatorii ẽ mixtus & elementatus in materia aliena. s. terrestri: u; carbone ut magis affligat: qa tpaliter debet purgare. Nam licet ignis in ꝓpria spera simpliciter in se sit calidior q̃ qđcũq; corpus mixtũ siue plũbũ siue ferru; ignitũ siue carbo: p accidens tñ plũbũ uel ferrũ ignitũ põt esse calidius: ꝓpter tria que ponit Auicẽna. Primo ex pte ignis qui est ualde rarus: & ideo ptes aeris aquosi: siue humidi & etiã frigidi intrant ipsũ ignẽ & ipsum infrigidant licet p accidens. Secũdo ex pte sui actiui: qa ptes ignis ꝓpter suã raritatẽ multũ distant: & ideo nõ cõcurrunt multe ptes ad actionẽ eius: s; ptes ferri igniti ꝓpter suã soliditatẽ sunt multũ unite: & ideo multe concurrũt ad actionẽ eius: & inde est ꝙ ferrum ignitu; fortius agit q̃ ignis: licet ignis sit p se calidior. Sicut uidem⁹ ꝙ multi debiles fortius trahunt nauem q̃ unus fortis. Tertio ex pte sensati: quia ignis ꝓpter suã tenuitatẽ est ualde mobilis: & iõ cito transit & nõ diu morat̃ supra sensu;. Sed ferrũ ignitũ ꝓpter suã grauitatẽ nõ est multũ mobile & iõ nõ cito trãsit: s; diu pmanet: & p cõsequẽs diuti⁹ agit i sensum: & iõ plus sentit̃ q̃ ignis: l; ignis sit p se calidior.

P

Secũdo differunt quantũ ad opationẽ. Nã licet ignis purgatorii sit etern⁹ quo ad substantiã sicut ignis inferni: tñ est tpalis quo ad effectũ purgatiõis: ut dicit greg⁹ uel ut dicit dñs Bonauẽtura in. iiii. Licet remaneat quãtũ ad actũ aliquẽ. s. quãtũ ad qđ hẽt ardoris. s. ad reproborũ cõcremationẽ: nõ tñ remanet quantũ ad purgationẽ. Ignis inferni ĩdurat & deuorat: ignis purgatorii excoquit & maturat. Ignis ĩferni res fortes & pulchras debiles facit & turpissimas. Ignis purgatorii fortiores reddit & pulchriores: sicut aurũ & similia in ignib⁹ nõ deteriorant᷑: sed purificant᷑ & pulchriores reddunt᷑. Ignis purgatorii est purgatiu⁹. Ignis inferni est extermĩatiu⁹ Et ponit. b. Greg⁹ exemplũ in. iiii. dialo. dicens: ꝙ sicut sub eodẽ igne aurũ rutilat & palea fumat: ita sub eodem igne in suba. s. purgatorii & ĩferni electus purgatur: & dãnatus exterminat᷑. Tertio differũt in finis intentiõe qa ignis purgatorii ad istũ finẽ principalit᷑ est ordinat⁹. s. ad purgandũ reliqas pctõꝝ: & iõ pena purgatorii uocat᷑ pena ignis. Nã res in finẽ ordinate cõuenienter a fine noĩant᷑. Ignis aũt inferni est ordinatus solũ ad affligendum: & ideo illis nominib⁹ nominat᷑: que apud nos affligere solent uehemẽter: sicut sunt ignis: sulphur: spiritus ꝓcellarũ zc. ut dicit Tho. in. iiii. Quarto differũt in multiplicatiõe: eo ꝙ in purgatorio nõ sũt nisi due pene. s. pena dãni & pena sensus ignis. In inferno autẽ nõ solũ sunt due pene ꝑdicte: sed multe alie. Cuius rõ est: quia cm pena inferni sit ordinata & inuenta solum ad affligendum ut patet: ideo in inferno nõ est solum pena

ignis & damni ut in purgatorio:sed multe alie ut ex pe
narũ multitudine:dãnati multipliciter affligãť. Quin
to ignis inferni est obscurus & tenebrosus sub quadam
umbrositate: ut sic dãnati uidere possint afflictiua sua
unde doleant. psal. Peccator uidebit & irascet̃ zc. Ignis
aũt purgatorii est clarus & fulgidus. Sexto ignis infer-
ni affligit & cruciat ratione malorũ habituũ & uitiorũ
& falsarũ opinionũ in mundo cõtractarũ. Ignis autem
purgatorii purgat ab oĩbus predictarũ. Septimo ignis
inferni appropinquante die iudicii nõ augebiť in ardo
re:ignis aũt purgatorii sic:respectu eoꝝ qui ibi diu pur
gari deberent:ut sic calor ille intensior recuperet in in-
tensione quantũ depditurus sit in tẽporis abbreuiatiõe
ut dicit Tho. in. iiii. d. xlvii. q. vi. arti. iii. Vnde in quoli
beto secũdo. q. vii. in solu. iiii. arg. dicit: & illi q in fine
mũdi uiui repienť parũ habebũt de cremalibus:purga
ti ꝑcedentibꝰ tribulationibus:poterit etiã fieri ut acerbi
tas pene momẽti tpis recõpẽset diuturnitatẽ pene ĩ aliis
Octauo quia pena ignis inferni excedit omnẽ penã hu
ius mũdi in extensione:nõ aũt in intensiõe & acerbita-
te. Pena autẽ ignis purgatorii excedit oẽm penã huius
mũdi in intensione & acerbitate:non aũt in extensione
ut dicit dñs Dñicus Venetus epus Brixiensis alias Tor-
cellanus:licet in hoc sollẽnis hic doctor nõ teneať.

S Exta questiũcula est: Si pena tam grandis purga-
torii sit ab hiis qui ibi purganť uolũtarie sumpta.
Ad quã uideť primo respondendũ affirmatiue. Nã exi-
stentes in purgatorio hñt cor rectũ:sed ut dicit Ambroꝰ

p

habens cor rectũ confirmat uoluntatẽ suã uolũtati di-
uine: sed dñs uult eos purgari: ergo & ipsi se purgari uo
lunt. Item oĩs sapiens uult illud sine quo finis cõsequi
nõ põt: & oĩs infirm⁹ uult illud quo sanet᷑: sed in purga
torio existentes sunt sapientes & infirmi: ergo uolũt ibi
esse ut gloria acquirat᷑: & uolunt illam penã ut sanent᷑.
Si forte tu dicas sicut forte aliq̄ dixerũt: ꝙ tãtus est sen-
sus doloris ut collatio rõnis tota absorbeatur: & nõ pos-
sint cõferre nec de uno nec de alio. Dicit᷑ ꝙ hoc est falsũ
& contra dictũ Gregorii in. iiii. dial᷑. Nisi enĩ scirent se
liberandos suffragia nõ peterẽt que frequenter petunt:
ut patet ibidẽ de multis. In oppositũ arguit᷑: nam nul
lus petit liberari a pena quã uoluntarie substinet: sed q̄
sunt in purgatorio petũt inde liberari: ut patet in. iiii.
dial᷑. ergo nõ substinẽt illã penã uolũtarie. Respondet᷑
iuxta dñm Bonauenturã dicentẽ: ꝙ aliqua pena dicitur
tripliciter uolũtaria. Vno modo: quia assumit᷑ a uolũta
te iperãte sicut ẽ pena pñialis. Alio modo: q̄a substinet᷑
a uolũtate acceptãte sicut est pena martyrũ. Tertio mõ
est quedam pena que substinet᷑ a uoluntate tollerante:
ut puta pena que est in patientia: quod eius oppositum
est in desiderio: sicut cum amans & desiderans sanitatẽ
infirmat᷑ substinet quidẽ penã tanq̄ a medico uel a deo
inflictam: attamen ab ea liberari ꝓcurat: & illud mini-
me habet rationem uoluntarii. Et hoc modo uolũtaria
est pena purgatorii. Nam purgandus ibi uolũtarie sub
stinet eam ꝓpter tria ut dicit Petrus de palude. Primo
quia sciunt eam a deo inflictam & uolitã: ideo nõ mur-

murant(sicut boni filii cōtra flagella patris)sed placet eis affligi q̄diu deo placet. Scđo quia sciūt flagella esse iuste lata. Vnde quia charitas cōgaudet ueritati: uolūt sic iuste pati. Tertio quia sciūt se aliter nō posse saluari unde amore boni sperati uolunt sic ꝓpter illud affligi. Albertus aūt & Tho. in. iiii. dicunt: ꝙ aliqd dicit̄ uoluntariū dupliciter. Vno mō uoluntate absoluta: & sic nulla pena est uoluntaria: qa ex hoc est rō pene: qa uolūtati cōtradicit̄. Alio modo dicit̄ aliqd uoluntariū uoluntate cōditionata: sicut ustio est uoluntaria ꝓpter sanitatē cōsequendā: & sic pena purgatorii dicit̄ uoluntaria. Et ꝑ hec patet solutio ad obiecta. Dn̄s Io. de turre crema. sup di. xxv. c. qualis.

S Eptima questiūcula est: Si aīe in purgatorio ꝑ impatientiā uel ꝑ aliquē alium actuꝫ peccare possint mortaliter uel saltē uenialiter. Ad quā sic respondet̄: ꝙ cum ostensum sit ꝙ qualis aīa exit de corpe talis p̄senta tur in iudicio ꝑticulari. Idcirco si sepant̄ a corpibus in charitate: confirmant̄ sic in eadē ꝙ amplius peccare nō possunt & ab ea resilire: qa lignuꝫ ubi ceciderit ibi erit: Ecclesiastes. xi. Et hec est cōis dei ordinatio qua disposuit oēm hominē ultimo mortuū extra charitatē dānandum & ultimo mortuū in eadē saluandū esse simpliciter: nec talē flecti posse ad impatientiā in penis nec peccare mortaliter: aut undecūq; uenialē culpā contrahere ac ꝑ hoc suas penas ꝓlongare. Nō enī habent fomitem ex quo peccatum ueniale causat̄: ut dicit Tho. in. iiii. d. xxi. q. i. arti. i. Potest etiam inflexus & inprecipitatio &

impeccabilitas aiaꝝ ĩ purgatorio existentiũ ꝓuenire ex eo ꝙ certificate de sua beatitudine cũ sũma patientia & gratiarũ actiõe tollerẽt suas penas quasi iusto & miseri cordi iudicio dei cognoscũt sibi inflictas & debitas. Dominus Henricus de Assia sup genesim.

O Ctaua questiũcula est: An aie in purgatorio penas patiẽter ferẽdo uel alio actu mereri possint citiorẽ liberationẽ. Ad quã sic respondetᷣ: ꝙ ex hoc ꝙ actio hominũ meritoria & pnĩa salubris solũ se extendit ad tempus uite pñtis: post qđ nõ restat nisi uel supplicia ꝓ peccatis recipe: uel premia ꝓ uirtutibꝰ. Idcirco aie lꝫ ꝓ statu earũ in purgatorio possint bñ & recte agere atqꝫ pie affici: scđm habitã charitatẽ: tñ ex hoc nec charitatẽ augeri merentᷣ nec penã diminui: põt tñ pena eorũ augeri uel ꝓlongari nõ ꝓ pctĩs ĩ purgatorio cõmissis: sꝫ ex hiis que moriẽtes reliquerũt in mũdo exẽplis: rebꝰ: causis: uel occasionaliter doctrinis si aliq taliũ occasiõe errassent: uitia incurrissent qbus dãnarentᷣ: uł dei honor fuisset imminutus. Similiter ex relictis hic bonis qbus aliq ad salutẽ ꝓfecissent decrescit ibi uel abbreuiatᷣ pena aiaꝝ. Dicẽdum est enĩ cõclusionaliter ꝙ aie existentes in purgatorio licet nõ dum sint in termino sed adhuc in uia longe ab adeptione finalis beatitudinis: habentes usum rationis cum libertate uoluntatis: mereri tamen nõ possunt ibidem: quia actiones humane meritorie se solum extẽdunt ad tempus uite presentis ut dictũ est. Et hoc tanq̃ ꝓbabilius in hac materia tenendũ est. Io. de turre Cre. ubi supra. & Henricus de Assia sup Genesim.

p

N Ona questiũcula est: quare dãnati usq; ad diem iudicii p impatientiã penarũ blasphemãtes demerẽdo crescit eorum pena cũ sint eiusdem status uie & temporis quo. s. ad meritũ uel demeritũ cum aĩabus purgãdis que ante uel post iudiciũ amplius mereri uel demereri nõ possunt. Ad quã sic respondet: q hoc puenit ex occulta dispositiõe & recto iudicio diuine sapiẽtie: que aĩabus purgandis pro eo q cum gratiarũ actiõe penas suas tollerant: auxiliat statum earũ ut amplius demereri nõ possint: nec culpã undecũq; cõtrahere. Dãnati uero & aĩe penis inferni terribiliter agitati: oĩ spe liberationis ablata: quia nulla naturali uirtute: aut equitate se refrenant deũ incessanter blasphemãtes: merent penas suas saltẽ usq; ad diem iudicii intensiue forte augeri: ut sic qui in sordibus sũt sordescãt adhuc. Quid uero post iudiciũ fiat deus nouit & hõ ignorat. Hec henricus de Assia. Sed Tho. in. iiii. di. l. q. ii. q. vi. in corpe dicit sic: Ante diem iudicii quidam dicũt & beatos mereri & dãnatos demereri. Sed hoc nõ põt esse respectu premii essentialis uel pene principalis cũ quantuz ad hoc utriq; ad terminũ puenerint. Potest tñ esse respectu premii accidentalis uel pene secũdarie que possũt augeri usq; ad diem iudicii. & hoc precipue in demonibus uel angelis bonis quorũ officio aliqui trahunt ad salutẽ: ex quo bonorũ angelorũ gaudiũ crescit: uel ad dãnationẽ ex quo crescit pena demonũ. Et statim subiũgit respondẽdo ad primũ argumentũ. Dãnato℞ autẽ aĩe demereri nõ pñt aliquo mõ: qa hoc est eis summũ incõmodũ ad summã

malorũ ꝑuenisse: nec pertinet ad dãnatiorum hominũ alios ad damnationẽ ꝓtrahere: sicut ꝑtinet ad officium demonũ rõne cuius demones demerent̃ quãtum ad secundariam penam. Hec Tho. ubi supra.

DEcima questiũcula ẽ: Quare sola aĩa patiat̃ penas purgatorias ꝑ peccatis a toto homine hic cõmissis & nihil corpus penarũ luat post resurrectionẽ. Ad quã sic respondet̃: ꝙ nisi totus hõ in hac uita patiat̃ penas purgatorias: que sunt cõtritiões & penitẽtiales afflictiones quibus purgat̃ homo a mortali culpa & ꝑtim a pena in futuro soluẽda: & qñqꝫ a tota: nisi inquã: tales pene toti⁹ hoĩs ꝓcesserint: aĩa post mortem purgabit̃ penis ĩferni. Et hoc ĩsinuat scriptura Geñ. iii. allegorice scd̃m doctores. Vbi dicit̃ ꝙ post lapsum hoĩs inter hoĩem & paradisũ flãma posita est: Q đ allegorice ĩsinuat ꝙ post lapsum generis humani nemo ꝑuenire põt ad celestem paradisum nisi transeat ꝑ ignẽ. Et hoc uel tribulationis in pñti uita substinẽde: uel ꝑ ignẽ purgatiõis post mortem si penas q̃s hic peccãdo meruit sufficiẽter in hac uita nõ soluit. Vel ut dicit Tho. in. iiii. d. xlvii. q. vi. arti. iii. purgabit̃ utroqꝫ igne. s. tribulatiõis & purgatorii respectu. s. bonorũ q in die iudicii uiuẽt ĩ q̄bus aliq̄d purgandũ repiet̃: tales enĩ utroqꝫ igne subito purgabunt̃. primo igne tribulatiõis. s. terrorũ & ꝑsecutionũ ꝓcedentiũ iudiciũ. Secundo igne purgatorii cui⁹ locũ tenebit tunc ignis conflagratiõis q quantũ ad uirtutẽ naturalẽ ipsi⁹ similiter aget ĩ bonos & malos q uiui repient̃ utrorũqꝫ corpa in cinerẽ resoluẽdo. Inquantuꝫ uero aget ut

instrumentũ diuine iustitie diuersimode aget in diuersos quantũ ad sensum pene. Nã mali p actionẽ ignis in cinerẽ resoluent & cruciabunt: boni i qbus nichil purgandũ erit resoluent in cinerẽ: sed nullũ oĩno dolorem ex igne sentient: sicut nec pueri in camino. Daniel .iii. Boni autẽ in qbus aliqd purgandũ repiet resoluebunt simpliciter in cinerẽ: sed sentiẽt cruciatũ doloris ex illo igne plus uel minus p meritorũ diuersitate. Et qa hanc penã isti boni nõ dum plene purgati uoluntarie substinebunt adhuc uiuẽtes: ideo uelocius purgabunt q̃ si illam substinuissent in purgatorio. pena enĩ in hac uita uolũtarie suscepta multo plus purgat & citius: q̃ pena post mortẽ inflicta: sicut patet in pena breui martyrũ: i qbus si quid purgãdũ mortis tpe reperit: subito passionis falce tollit: ut dicit Aug. Ex quo sequit q illud apostoli prime Cor. iii. Si cuius opus arserit detrimentũ patietur: ipse autẽ saluus erit: sic tñ quasi p ignẽ: intelligi posse de igne tribulatiõis in hac nobis uita adhibito: uel de igne purgatorio post hãc uitã ordinato: uel de utroq; igne in die iudicii a bonis tunc purgãdis substinẽdo Ex qbus sequit q purgatoria tria sũt. Primũ in hoc mũdo: quo purgant hoĩes igne tribulationis. Secundũ sub terra in quo purgant anime hominũ in charitate mortuorũ: qui in primo purgatorio sufficienter purgati nõ fuerũt. Et tertiũ erit sup terrã respectu bonorũ purgandorũ i die iudicii. hec Tho. ubi supra. & Heric. sup geñ.

V Ndecima questiuncula est: Si anime mortuorũ in purgatorio subleuent & recipiant consolationẽ ex

P

operibus uiuorũ fideliũ. Ad quam uidet᷑ primo respon
dendum negatiue. & primo sic: Lex enĩ Moysi quo ad
charitatẽ & dilectionẽ ꝓximorũ nõ est inferior lege xp̃i
Erat enĩ dilectio ꝓximi in p̃cepto sicut & nobis ut patet
de ipsis in Deutero. vi. & de nobis Mathe. xxii. Sed lex
Moysi nõ conabat᷑ subleuare orationib⁹: elemosynis: &
sacrificiis miserias aiarũ que tunc erant in purgatorio:
ergo nec nos illud facere debem⁹. Itẽ secũdo dicit phũs
primo ethicoꝝ. ꝙ cõmunicatio ciuiliũ operũ esse nõ po
test inter uiuos & mortuos. Itẽ tertio Dionysi⁹ de eccle.
ierarchia. c. ultio dicit: Si enĩ retributiões recipiat unus
quisq; a diuina iustitia eorũ que in p̃nti uita bonorũ &
malorũ peregit: finiũt autẽ scd̃m hanc uitã ꝓprias ope-
rationes q dormiunt: quomodo ꝑ quandã sũmus sacer-
dos opationẽ in alterã requiẽ transuehet ultra dignita-
tẽ eius. Hec ille. Itẽ q̃rto Valdenses dicũt ꝙ nec uiuorũ
operibus mortui nec beatorũ orationib⁹ uiui in aliquo
iuuari possunt. Dicunt enim ꝙ mandatũ de dilectione
proximi in uita presenti terminatur: & hec fuit opinio
Vigilantii: cõtra quẽ de hoc scribit btũs Hieronym⁹ ut
dicet᷑. Sȝ in contrariũ est usus ecclesie militãtis: Oran
tis ꝓ defunctis & pia opa fideliũ ꝓ mortuis recipientis
que errare nõ põt a spũ scõ edocta: nec mẽdaciter ince-
dere. Nã ut dicit Aug⁹ ad hieronymũ. & habet᷑. d. xc. c.
si ad scripturas. Si ad scripturas scãs admissa fuerũt offi
ciosa mẽdacia quid in eis remanebit auctoritatis? quasi
dicat niehil. R̃ndeo dicendũ ꝙ aĩe mortuoꝝ in purga-
torio subleuari possũt operib⁹ piis uiuentiũ: Et uiui pro

defunctis p opa deo accepta satisfacere possunt: & penā satisfactoriā p eis explere. Et pbat hec conclusio dupliciter. Primo ex parte uiuentiū. Secūdo ex parte defunctorum. Primo ppter charitatis unionē. Nam charitas mystici corpis nunq̄ excidit. prime Corit. xiii. Sed uiui uniunt mortuis in charitate: & econuerso: ergo p uiuos mortui iuuari possunt. Item p uiuorū ad eos directam intentionē. Mortui eni in memoriis hominū uiuunt: & ideo intentio uiuentiū ad eos dirigi pōt: nō tamē ut dicit Tho. in. iiii. di. xlv. Sic mortuis suffragia uiuorū ualere credenda sunt: ut status eorū mutet de miseria in felicitatem & econuerso. sed ualent ad diminutionē pene uel aliquod huiusmodi qd mortui statum nō transmutant. hec ille. Item dicit apostol9 ad Gala. vi. Alter alterius onera portate. Sed onera que sūt maxime portāda sunt onera spūalia alterius uite: ergo uidet q uiui penitentias p illis suscipe pñt & satisfacere. Itē pbat idē per simile in naturalib9. Videmus eni in aliquo corpe animalis q unu membrū se exponit ut substineat lesionē alterius: sicut patet q brachiū se p capite exponit. Si ergo in corpe mystico est cōnexio p assimilationē ad corpus naturale uidet q unū membrū onus alteri9 portare possit & illud in se suscipere. Item uidemus i humanis actibus q nichil refert apud creditorem utrum principalis debitor an alter loco eius reddat debitum creditori. Cū ergo multo benignior sit deus in pcipienda solutione q̄ hō terrenus: uidet q ipse sit cōtētus & sibi sufficiat si alius p eo satisfaciat. Itē charitas magis apud deū

potest q̃ apud hoies. Sed unus pot apud hoies amore al
terius debitum soluere: ergo multo magis hoc i diuino
iudicio fieri potest: dũmodo ꝑ quo fiũt & qui facit sint
in charitate: ut eorũ opera in charitate esse possint. Se-
cũdo ꝓbat᷑ superior cõclusio ex parte defunctorũ. Nam
mortui post hanc uitã remanẽt tanq̃ mẽbra cõiuncta ec
clesie militantis uiuorũ ex colligãtia & cõnexione cha-
ritatis que post mortẽ remanet in aĩabus decedentiũ: &
ideo recipere possunt consolationẽ ex operibus uiuorũ.
Item recipere possunt suffragia uiuorũ: quia Primo ibi
penas luũt solum ꝑ peccatis hic cõtractis. Secũdo quia
adhuc in uia sũt caractere christi signati. Tũ tertio q̃a
cõmunicant cũ uiuis fidelibus in fide: in charitate & ĩ
spe. Tũ quarto q̃a relinquũt inter uiuos ꝓles: parentes:
amicos: quibus reliquerũt bona que ipsi uiui acquisiue
rũt: uel que moriẽtes ꝑ salute distribui fidelibus mãda-
uerunt ꝓpter que beneficia uiui remanẽt mortuis obli-
gati: taliter ꝙ si post decessum ab hac uita incidant ubi
cũq; miseriã penalẽ: uiui ipsos mortuos iuuare tenerẽt᷑:
Et hoc ratio dictat: charitas habet: & iustitia exposcit.
Ratio inquam dictat: ut ille qui ab aliis beneficia re-
cepit benefactorib⁹ suis ĩgratus esse nõ debeat: sed repẽ-
dere uices & ipsos nũq̃ relinquere: ubicũq; uel undecũ-
q; statum miserie inciderint. Iustitia exposcit. Nã uiui
quia introierũt labores mortuorũ & possident: iustum
est ut in necessitate eis subueniãt: & pie eis suffragent᷑.
Item latitudo charitatis hoc idẽ iubet: Est enĩ charita-
tis sic latum dominiũ ꝙ nulla distantia locorũ nec ua-

rietas aut disparitas statuũ illi obstare pót quin se extẽ
dat in oẽs. Vnde si charitas beatorũ qui a nobis longis-
simi sunt: & disparitate status & elongatiõe situs: exten
dit se ad compatiendũ miseris uiuorũ: quomodo uiuo-
rũ charitas se nõ extenderet ad miserias mortuorũ q sta
tibus uiuorum longe propinquiores & similiores sunt.

Nunc ponẽde sunt alique auctoritates quibus etiam
ostendit animas defunctorũ in purgatorio fidelium ui
uorũ precibus & suffragiis posse subleuari. Et prio Da-
mascenus in quodã sermone de suffragiis mortuorũ di
cit sic: Mysteriorũ inquit conscii discipuli saluatoris &
sacri apostoli i tremẽdis & uiuificis mysteris memoriã
fieri eorũ qui fideliter dormierãt sanxerũt. Et Aug⁹ in li
bro de cura agenda p mortuis ait: Non parue inquit est
uniuerse ecclesie que in hac cõsuetudine claret auctori-
tas: ut precibus sacerdotis que dño deo ad eius altare fũ
dunt: locũ suum habeat etiã cõmendatio mortuorũ. Et
Greg⁹. & ponit in. c. anime defunctorũ. xiii. q. ii. dicit:
Anime defunctorũ quatuor modis soluũt: aut oblatio-
nibus sacerdotũ: uel precibus sanctorũ: aut charorũ ele
mosynis: uel ieiunio cognatorũ. Hec ille. Postremo ad
argumẽta in oppositũ respondeatur. Ad primũ respon
det negando ppposita. Nam etiã in lege Moysi conaban
tur antiqui orationibus: elemosynis & sacrificiis mise-
rias animarũ in purgatorio existentiũ subleuare. Nam
Iudas machabeus. ii. Macha. xii. misit ierosolymã duo-
decim milia dragmas argẽti eas offerri ibi pro peccatis
mortuorꝝ. Verũ est tñ ꝙ ipsi ueteris legis nõ ita intense

rogabant ꝓ mortuis sicut nos. Ratio est: qa nõ dũ uenerat lex plenitudinis charitatis qualis est lex xp̃i: que sicut inter uiuos se extẽdit etiã ad inimicos: Ita necesse ẽ ꝙ se extendat ad mortuos in purgatorio detentos in penis ꝓ peccatis hic cõmissis: & ita habũdat iustitia xp̃ianorũ plusq̃ scribarũ & phariseorũ. Math. v. Ad secũdũ dicit̃: ꝙ licꝫ inter uiuos & mortuos nõ possit esse cõmunicatio ciuiliũ operũ corporaliũ: tñ operũ spiritualium cõmunicatio que est ꝑ charitatẽ ad deuꝫ: cui mortuorũ spiritus uiuũt: põt inter eos esse. Ad tertiũ Dionysii respondet̃: ꝙ uerba illa quasi argumẽtatiue ponit: Cui argumẽtationi respondet Tho. ꝙ opatio alicuius dupliciter alteri põt ualere. s. aut ꝑ modum meriti: aut ꝑ modũ suffragii. Primo modo nullius opatio alteri ualere põt ad statum glorie consequendum. Sors enĩ glorie redditur scd̃m mensuram accipientis: & ꝑ consequens nulli datur uita eterna ꝓ meritis alterius. Vnde hii qui ĩ purgatorio sunt iam ad uitam eternam dispositi sunt: & illam ꝑ merita ꝓpria meruerũt. Licet aliquo modo ꝓpter suorũ peccatorum satisfactionẽ ad illam ascendere differant. Et ideo ꝑ modum suffragii quantũ ad hanc retardationẽ ꝑ uiã intercessionis & orationis mortui a uiuis adiuuari possunt Et ratio est: quia oratiõis ĩpetratio ad dei summã liberalitatẽ & libertatem ꝑtinet. Ideoqꝫ ad oĩa illa se extendere potest: que subdunt̃ diuine ordinate potestati. Tho. in. iiii. d. xlv. Ad quartũ respondet̃: ꝙ error Valdensiũ cum plene charitati & ꝑfecte religioni xp̃iane sit contrarius dãnat̃. Primo auctoritate xp̃iani

populi que oi populo mũdi legalior est & prestãtior: & ad alios populos se habẽs tanq̄ lux ad tenebras: & aurũ ad scoriã: & uinũ ad feces. Nam eius clerus in oi sciẽtia & doctrina preclarus: in mundo tanq̄ lucifer effulsit & fulget: & eius sancti doctores: qui a seculo fuerũt ueritate & sanctitate laudati orare ꝓ mortuis suadẽt. Et ipsi dũ in humanis essent: ꝓ mortuis sacrificabãt. Et quod dicũt ꝙ preceptũ de dilectione ꝓximi hic terminatᷣ mẽtiuntᷣ. Nã dicit Aug⁹ in li. de doctrina xpiana: ꝙ preceptum de dilectione dei & ꝓximo in uia incipit & in patria ꝑficitᷣ: ubi oẽs uires & motus aĩe semꝑ actu & habitu ĩ dei & ꝓximi dilectõe referũtᷣ. Ad illud aũt Vigilãtii respõdet Hieronym⁹ in epistola cõtra eũ sic dicẽs: Dicis ĩ libello tuo ꝙ dũ uiuimus orare mutuo ꝓ nobis possumus: postq̄ aũt mortui fuerimus nullius sit ꝓ alio exaudienda oratio: presertim cũ martyres ultionẽ sui sanguinis obsecrantes ĩpetrare nequerint. Si apostoli & martyres adhuc in corꝑibus cõstituti possunt orare ꝓ ceteris qñ ꝓ se adhuc debent esse solliciti: quãto magis post coronas & triũphos. Vnus hõ Moyses sexcentis milib⁹ armorũ ĩpetrat a deo ueniã. Et stephanus imitator dñi & primus martyr ĩ christo ueniã ꝑsecutorib⁹ deprecatᷣ. Et postq̄ cũ christo esse ceperũt minus ualebũt zc. Hec Henricus de Assia suꝑ genesim. & dñs Io. de turre Cre. suꝑ de pe. di. i. c. his auctoritatibus.

D Vodecima questiũcula est: An papa possit ex plenitudine clauis iurisdictionis relaxare ꝑ indulgẽtias in totuȝ uel in partẽ penarũ eorũ qui de facto sunt

in purgatorio. Ad quã uidet᷑ primo respondendũ negatiue: & primo sic: Nã nullus põt indulgentiã facere nisi ei quẽ potest iudicare. sicut dicit᷑ de pe. & remis. c. qđ aũt. Nullus enĩ põt iudicare nisi eũ qui est de foro suo: Sed illi qui sunt defũcti nõ sũt de foro ecclesie: ergo nõ põt papa in eis. Et ꝑ cõsequens papa nõ habet potestatẽ ꝓ illo aĩaꝝ statu soluendi in toto uel in pte obligationẽ ad penã purgatorii. Item dicit᷑. xxiiii. q. ii. uiuentes. Viuentes nõ mortuos soluere possumus aut ligare. Et xp̃s dixit Math. xvi. Q đcũqꝫ ligaueris uel solueris sup terram erit ligatũ & solutũ in celo. Sed aĩe depositis corporibus statim desinũt esse sup terrã & de foro ecclesie militantis: ergo papa sup illas potestatẽ nõ habet. In cõtrarium est pratica Romani põtificis qui nõ est credendꝰ in hac pte uelle illudere fideles: dando indulgẽtias pro defunctis quã nõ posset dare. Rñdeo ad hanc questionẽ sub duabus cõclusionibꝰ iuxta duas opiniones. s. aliquorũ theologorũ: & quorũdam canonistarũ ĩ hac materia contraria sententiũ. Nã theologi fere oẽs cũ quibus etiã conueniũt aliqui canoniste tenent affirmatiue ꝙ indulgẽtie pontificũ ualent: nõ modo uiuis: sed etiã defunctis in purgatorio. Que conclusio ꝓbat᷑ sic: Iuxta magistrũ Alexan. de Ales. & dñm Bonauen. in. iiii. Pater misericordiarũ deus: oĩbus ꝓuidet sc̃dm ordinatissimã dispositionẽ & misericordissimã suã pietatẽ. Sed recta ordinatio charitatis que exigit ut unꝰ possit ab alio adiuuari: hoc maxime exigit᷑ circa eũ qui se iuuare non põt. Si ergo hoĩbus in hoc seculo qui indigent auxilio

preuidit deus auxiliũ ꝑ indulgentiã ecclesie cõferendũ
Cum etiã illi de purgatorio indigeãt auxilio & se iuuari nõ possunt. Videtur ꝙ indulgẽtie eis ꝓdesse maxime possint. Pro cui⁹ cõclusionis declaratiõe est notandũ cũ scõ Tho. in. iiii. di. xlv. ꝙ indulgentia dupliciter alicui ꝓdesse potest. Vno modo principaliter. Alio mõ secũdario. Principaliter quidẽ ꝓdest ei qui indulgẽtiã accipit scilicet q facit hoc ꝓ quo dat̃. s. ut q uisitat limĩa apostolorũ: uel aliqd huiusmodi. Vnde cũ mortui nõ possint ꝑ se aliqđ istorũ facere: directe eis indulgẽtie ualere nõ possunt. Secũdario autẽ & indirecte ꝓsunt ei ꝓ quo aliquid facit illud qđ est indulgẽtie causa: qđ qñq; contingere põt: qñq; autẽ nõ cõtingit scđm diuersam indulgẽtiam. Si eni sit talis indulgentie forma: Quicunq; facit hoc uel illud: habebit tantuʒ de indulgentia. Ille q hoc facit nõ potest fructum indulgẽtie in aliũ transferre: qa eius nõ est applicare ad aliquẽ intẽtionẽ ecclesie ꝑ quã cõmunicant̃ cõia suffragia ex quibus indulgẽtie ualẽt.
Si autẽ indulgentia sub hac forma fiat: Quicunq; facit hoc uel illud pro se uel patre suo: uel quocunq; alio sibi adiuncto in purgatorio detẽto: habebit tantũ de indulgentia. Talis habebit indulgentiã nõ solũ ꝓ se uiuo: sed etiã ꝓ mortuo: nõ eni est aliqua ratio quare etiam pontifex nõ posset transferre merita cõmunia quibus indulgentie ĩnitunt̃ in uiuos & nõ in mortuos. Hec Tho. Ex quibus uerbis manifeste patet ꝙ indirecte modo predicto indulgentie ꝓdesse possũt existentib⁹ in purgatorio: si forma indulgentie ex intentione dantis hoc cõtineat

P

Et dicit notanter ex intentione dantis: qm ut dicit dñs
Petrus de palude: Quidã dicunt q solum ex sola inten
tione facientis id p quo indulgẽtia data est possit trans
ferri indulgentia in illũ qui est in purgatorio. Qd non
est uerũ nisi forma concedentis hoc cõtineat: qm sicut
indulgentia nõ extendit ultra quantitatem nõ expressã
Ita nec sic psonam transgredit. Intentio ergo dispẽsan
tis hoc facit: quia sicut bona uiuorũ eis cõmunicant: sic
& thesaurus mortuorũ. Idem tenet dñs Archidiaconus
qui sup. xxiiii. q. ii. c. i. tenet contra textum: q papa po
test sub terra quantũ ad ecclesiam militantẽ. Dispẽsans
autem indulgẽtias defunctis: ut dicit dñs Innocentius
papa in. c. quod autẽ. de pe. & remis. Est solus papa. Et
isti theologi respondẽt argumentis canonistarũ in fron
te questiũcule factis. Et primo ad primũ sic: q qui sunt
in purgatorio sunt aliquo modo super terram. Nã pur
gatorium est quodãmodo uia & quodãmodo terminus
Terminus quidẽ quantum ad confirmationẽ: quia pec
care amplius nõ possunt. Sed quantum ad emendatio
nem qua emendantur sunt ĩ uia & in transitu ad patriã
ut dicit magister Alexander de Ales. Ad secundũ dicen
dũ q pontifex directe & principaliter nõ potest in exi
stentibus in purgatorio. Sed bene secundario & indire
cte ut dictum est. Ad tertiũ dicendũ scdm Albertũ sup
Math. xv. q existẽtes in purgatorio sũt scdm aliqd sup
terrã: qa. s. meruerũt dum uiuerẽt q eis etiã post mortẽ
ad uelociorem liberationem possent indulgentie uale
re. Est alia opinio famosa quorundã canonistarũ cum

quibusdã etiã theologis dicentiũ: ꝙ indulgentie ponti
ficum nõ ualent in purgatorio defunctis. Nã dicunt ꝙ
licet potestas uicarii xp̄i magna sit & ĩmensa: nõ tñ infi
nita: sed finita: se solũ extendẽs ad forũ ecclesie militan
tis. Et ideo cũ mortui desinerint esse de foro ecclesie mi
litantis: ꝓpterea cõcludunt tanq̃ uerisimili⁹ ꝙ papa pe
nas eorũ in purgatorio ordinaria potestate in totuꝫ uel
in parte mitigare nõ possit: sꝫ solũ ut ceteri fideles hoc
ĩpetrare potest: precibus & meritis sancte uite. Et ꝓbant
hanc conclusionẽ plurib⁹ rationib⁹: Primo sic: Nullus a
suo nõ iudice ligari põt: extra de pe. & remis. c. qđ autẽ.
Sed papa nõ est iudex defunctorũ. xxiiii. q. i. qđcũqꝫ li
gaueris. ergo. Item scđo sic: Par in parẽ imperiũ habere
nõ põt: extra de electione. c. innotuit. ergo a fortiori nec
minor in maiorẽ. Sed papa est minor deo: licet in terris
sit deũ represẽtãs: extra de transla. c. inter corpalia. & i
ca. quanto. Sed deus in purgatorio cuilibet aĩe penã ta
xauit Apoca. xviii. quantũ se glorificauit in delitiis tan
to illi date tormentũ & luctũ: ergo p papã deo inferiorẽ
talis non põt a sententia dei reuocari. Et confirmat̃ sic:
Nã papa est xp̄i uicarius: ut in dicto. c. quãto. habet̃ &
in clemẽtina pastoralis in fine de re iudicata. Sed uica-
rius nõ potest infringere legẽ dñi sui: nec contra ei⁹ sta-
tutũ uenire ut allegant dñi iuriste in. l. si hoĩem. ff. mã-
dati. &. l. formã. C. de officio p̄fecti p̄torio oriẽtis. & no-
tat̃ in. c. scđo. &. c. de hiis de maioritate & obediẽtia li.
vi. ergo nõ poterit facere cõtra statutũ dei taxãtis penã
in purgatorio. Item arguũt sic: Illi qui quod indulgẽtie

ſonant:facere nõ poſſunt indulgentias nec conſequnt᷑.
Sed mortui id facere nõ poſſunt:quia dicitur in bullis:
Vere penitentibus & confeſſis: quod mortui facere nõ
poſſunt:ſicut nec alia ſacramenta recipere.ergo. Itẽ in-
dulgentia acquirit᷑ per modũ meriti: Mortui autẽ ſunt
extra ſtatum merendi:ergo. Corroborant etiã hanc ſuã
opinionẽ tribus argumentis in fronte huius queſtiũcu
le factis. Hanc opinionẽ defendit dñs Franciſcus Ma-
ronis ordinis minorũ in lectura ſup decretales. Et dñs
Henricus de Aſſia theotonicus mgr̃ Parienſis: ordinis
ꝑdicatorũ in lectura ſup geñ.Hee ſunt due opiniões fa
moſe que cũ ad inuicẽ aduerſent᷑: & iuriſdictionẽ ſiue
auctoritatem pontificum utcũqꝫ infirment & dubitent
Fideleſqꝫ a ſuffragiis mortuorũ retardent.Idcirco ne ex
perplexione & dubietate earũ:quis poteſtatem pontifi
cis breuiet & coartet & a ſuffragiis mortuorũ fideles de
clinent.Ideo aſpiranre deo ſub quadã theologorũ & iu
riſtarũ diſtinctione ſaluo ſemp catholico & meliori iu-
dicio primo theologos & iuriſtas cõciliabo:deinde quo
modo unaqueqꝫ earũ opinionũ uerũ dicat:nec pontifi-
ci aut defunctorũ ſuffragiis aduerſet᷑ ſubnectam.Ex q̃-
bus poſtremo poterunt ſolutiones rationũ utriuſqꝫ par
tis elici & haberi. Pro quo ſciendũ & diligẽter notan-
dum ꝙ dñs Bonauentu.in.iiii.di.xx.Et dñs Alexan.de
Ales in ſũma:Dicunt ꝙ indulgentia põt dupliciter cõ-
ſiderari. Vno modo p modũ ſuffragii & adiutorii. Alio
modo ꝑ modũ iudicii. Si prĩo mõ conſiderent᷑ indulgẽ
tie:dicũt ꝙ cũ aĩe ĩ purgatorio exiſtẽtes rõne charitatis

in qua sunt idonee recipiant & disposite ad recipiendum beneficia spūalia. Ideo si quis ꝑ animabus suorū defunctorū indulgētias accipiat & dicat: Dulcissime iesu: meritū quod haberē in hac ecclesia: eam uisitando rogo te ꝑ tuam misericordiā tribue anime patris mei: uł fratris uel uxoris uel filii zc. ad eorū suffragiū & auxiliū. Nichil obstat deū piissimū hanc gratiā oranti si sit in gratia cōcedere. Si ex indulto pontificis sic indulgētie date fuerunt. Si autē indulgentia consideret̄ ꝑ modū iudicii quod ꝓprie est de ratione indulgentie: cū indulgentia sic sumpta. Dicat aliquā cōmutationē in penam uoluntarie assumptā: quod defunctis cōuenire nō potest. Manifestū est sic defunctis indulgentias nō ualere: nec ꝑ eis accipi posse. Dñi uero canoniste sic distinguūt: ꝙ quedā sunt que nō dependēt a iurisdictione: sed ab alio charitatiuo subsidio: ut oratio: elemosyne: sacrificiuꝫ: & huiusmodi: & oīa talia possunt ꝓficere defūctis. s. ꝑ modum suffragii & adiutorii: & in hoc pōt pontifex. & pro hoc faciūt oēs isti textus. xxiiii. q. ii. c. i. & xiii. q. ii. c. tēpus. & c. aīe. & de peni. di. vi. §. i. & dis. vii. c. ultimo. & xxiii. q. iiii. c. hec autē uita. Nō eni est ratio quare ecclesia nō possit huiusmodi thesaurū dispensare defunctis ꝑmaxime cū adhuc sint membra corpis mystici ꝑ gratiam in qua sunt. Faciūt ad hec notata in. c. a nobis de snīa excōicationis ꝑ dnm Io. Andreā sup uerbo: sup terram. & notata etiā per eundē in. c. quod aūt. de peni. & remis. sup uerbo. nō suo iudice. Quedam uero sunt dependentia a foro & iurisdictiōe simpliciter: sicut est cō-

P

cessio indulgentiarũ que dari non possunt nisi ab ordi-
nariis locorum: ut a papa: uel legato de latere: archiepõ:
episcopo: ut patet in. c. accedentib⁹. extra de excessibus
prelatorũ. & ista nõ possunt prodesse defunctis. s. p mo-
dum iudicii ut dictum est. Ex istis ergo distinctióibus
theologorũ & canonistarum patet iudicio meo quomo
do ueritatem habeant uterq; opiniones. & quẽadmodũ
argumentis eaꝝ sit respondendũ. Hec oĩa collectiue ex
dño Io. de turre cre. sup decretuз ubi supra. & Henrico
de assia sup geñ. & ex aliis theologis & iurispontificib⁹

Ertiadecima questiũcula est: Si papa de plenitudi
ne sue iudicarie potestatis possit ligare uel soluere
existentẽ in purgatorio. Ad quã primo uidet' aliquibus
respondenduз negatiue: & primo sic: Nã papa illos põt
absoluere in qbus habet iurisdictionẽ: sз mortui nõ sũt
eius iurisdictióis: scđm illud Math. xvi. qđcũq; ligaue-
ris sup terrã. glo. sup terrã inqt: nõ sub terra: ergo. Item
secũdo arguũt sic ex. c. cũ medicinalis. de snĩa excõica.
li. vi. Excõmunicatio debet esse medicinalis: sed nõ põt
esse medicinalis mortuis: ergo mortuus nõ põt excõmu
nicari. Itẽ tertio sic: ut habet' . xxiiii. q ii. §. hiis auctori-
tatib⁹. Viuẽtes nõ mortuos soluere uel ligare possum⁹:
ergo In oppositũ ẽ: qa illi quoꝝ scripta heresim cõtinẽt
& heretici & scismatici: & qui hereticos instituũt here-
des & qui seipsos uoluntarie occidunt: post mortẽ sunt
excõmunicãdi. xxiiii. q. ii. c. sane. Rñdeo dicendũ ꝙ ex
cõicatióe pprie dicta que ẽ a qlibet licita cõmunione &
legitimo actu sepatio ut diffinitur. xi. q. iii. §. euidenter

siue prout dicit separatio a cõmunione ecclesie quo ad fructum & suffragia ecclesie cõmunia ꝑut diffinit eam mgr sniaꝝ in.iiii.di.xviii. mortuus nõ potest excõmunicari: & ꝑ consequẽs nec absolui. Ista cõclusio patet ex rationib' factis in principio. Et etiã cum excõmunicare ꝑtineat ad potestatem iurisdictiõis. Nam excõmunicatio sequit' iurisdictionẽ: extra de electione. c. transmisse. Mortui autẽ desinerunt esse de iurisdictione prelatorũ ecclesie: igit'. Item omnes in purgatorio existẽtes decesserunt in charitate hic acquisita semꝑ in eadẽ ꝑseuera turi: igit'. licet nõ sint de foro ecclesie militantis: tamen sunt cõiuncti uiuis insolubiliter uinculo charitatis propter qđ uinculũ amplius a participatiõe suffragiorũ cõmuni ecclesie excludi nõ possunt: nec a cetu fideliũ separari: ergo sequit' ꝙ loquẽdo ꝓprie de excõmunicatiõe nullus mortuus potest excõmunicari. Si autẽ excõmunicatio accipiat' pro denũciatiõe excõmunicatiõis: quia denunciat' aliquis fuisse excõmunicatus ne in ecclesia fiat oratio ꝓ eo: nec etiã habeat cũ fidelibus sepulturam cõmunẽ bene potest mortuus excõmunicari. Et dignũ est ꝙ fiat hoc. Patet istud primo: qa si ꝓbat' post mortẽ ꝙ aliquis fuerit hereticus: dignũ est ꝙ a cõmunione ecclesie denunciet' separatus. Secũdo indignũ est ꝙ ecclesia pro tali oret sicut ꝓ fideli. Ne ergo particeps uideat' orationũ fidelium dignum est ut per sententiã innotescat fidelibus pro tali nõ esse orandũ. Ex hiis patet error illorũ qui dicũt ꝙ si quis iusta causa excõmunicatus in excõmunicatione moriat': etiã si finaliter peniteat & in

charitate moriat̃ non uadit ad locum purgatorii cõmu
nem: ſed eicit̃ ex cõmunitate eorũ in loca exteriora: nec
ſentit ſuffragia eccleſie donec ibi abſoluatur: ubi iuſtis
de cauſis excõmunicatus fuit. Et ideo q̃nq; diu poſt ab
ſoluunt̃: quia uinculũ excõmunicatiõis in hac uita iu-
ſte ſuſceptum ſecũ in purgatorio trahunt. Sed hoc pa-
tet eſſe falſuʒ. Nam ſi quis iuſte excõmunicatus fuit &
nõ penituit in morte: cum excõmunicatio iuſta preſup
ponat peccatũ mortale: iſte damnabit̃. Si autẽ finaliter
penituit: licet nõ conſtet quid ſit de eo: nunq̃ tamẽ poſt
excõmunicationẽ incipiet carere in purgatorio ſuffra-
giis eccleſie: ratione charitatis & gratie in qua mortuus
eſt: ut in. c. nobis. de ſñia excõic. dicit̃: Sed petit̃ ſi excõ-
municatio poſt mortẽ a papa uel p̃latis eccleſie nõ pri-
uat excõmunicatũ a participatiõe & conſortio fideliuʒ:
uel a pticipatione ſuffragiorũ. Ad quid ergo excõmuni
cant̃ aliqui poſt mortem? Reſpondet̃ ꝙ tales excõmuni
cant̃ in deteſtationem criminis & terrorẽ eorũ qui ſup-
ſunt: uiuorũ. Vnde quo ad hoc etiam talis excõmunica
tio utilis eſt & medicinalis: licet nõ illis in quos fertur:
ſed aliis qui hac pena terrent̃ & a malis retrahunt̃. Itẽ
ſi talis excõmunicatio nõ habet effectũ in animabꝰ mor
tuorũ: habet tamẽ in eoꝝ corporibꝰ que hic remanſerũt
Illa enĩ ui excõmunicatiõis ſepeliri nõ debent in locis
ſacris: & ſi ſepulta ibi ſint debent exhumari: ut in. c. ſa-
cris de ſepulturis. Itẽ excõmunicatio talis eſt publicato
ria dãnationis aliquorũ ut ſciat̃ pro eis orandũ nõ eſſe
& ſuffragia eccleſie eis nõ prodeſſe. Sed petit̃ ſecũdo ſi

excõmunicatus cõpleta penitentia oĩmoda casu moria-
tur morte subitanea anteq̃ absolueret̃: an ꝓhibeat̃ ab in
gressu ecclesie triumphantis donec auctoritate supiorũ
absoluat̃: & interim pmaneat in purgatorio. Rñdet̃: Iu
dicent hoc & diffiniant qbus iudicia dei patẽt: que me
latent dicit Henricus de Assia. Hiis uisis dicendum est
ad rõnes in oppositũ: & primo ad primã: ꝙ ratio illa ꝓ-
cedit de excõicatione ꝓprie dicta. Ad secũdũ respondet̃
ꝙ illud intelligit̃ de excõmunicatione que fert̃ in uiuos
qui de morte peccati possunt resurgere ad statũ gratie:
nõ de illa que fertur ĩ mortuos. Vnde ꝙ illi mortui ex-
cõmunicant̃ non est ꝙ illa excõmunicatio sit illis pena
uel medicina: sed in detestationẽ criminis: & ad terrorẽ
aliorũ qui hoc terribile iudicium ecclesie uidentes in si
milia cadere ꝑhorrescant. Ad tertiũ respondet̃: ꝙ intel-
ligit̃ etiam de excõmunicatione ꝓprie dicta. Hec Io. de
turre crema. sup causam. xxiiii. q. ii. c. quod aũt. & dñs
Henricus de Assia super Genesim.

Q Vartadecima questiuncula est: Si papa de genere
plenitudinis sue iudiciarie potestatis totum simul
possit euacuare purgatorium. Ad quam uidetur primo
respondendũ affirmatiue: & sic: Nam papa in terris est
uicarius christi: extra de transla. inter corporalia. & c.
quanto. ergo facere potest que ipse facit. Sed christus ĩ
resurrectione descendens post uictoriaꝫ ad purgatoriũ
ex singulari gratia recompensans residuũ penarũ pur-
gandorum in purgatorio repertorũ: habundantia meri
torum sue nouiter passionis: purgatoriũ euacuauit om-

nes animas inde ſecum ad celos adducẽdo. Sicut papa in die electionis uel coronationis omnes ſupplicatiões ſignat. Et rex nouiter coronatus: uel nouiter ciuitatem aliquam ingrediẽs omnes captiuos liberat. Ergo & papa chriſtus in terris ſimile facere poteſt: & totum ſimul ſi uoluerit euacuare purgatorium. Sed incontrariũ eſt: quia in indulgentiis requirit᷑ cauſa conueniens indulgentias faciẽdi: nulla autem cauſa cõueniens poteſt interuenire ut papa euacuet ſimul totum purgatoriuꝫ: ut dicit Tho. in. iiii. di. xlv. ergo. Rñdeo dicendũ ꝙ papa de genere plenitudinis ſue iudiciarie poteſtatis euacuare nõ poteſt ſimul totum purgatoriũ. Hec concluſio ꝓbatur quadruplici ratione. Primo: quia ſicut ex ſupradictis colligitur indulgentia nõ poteſt prodeſſe defunctis exiſtentibꝰ in purgatorio directe: ſꝫ ĩdirecte ĩquãtũ ꝑ amicos põt fieri ꝓ eis id ꝓ quo eſt ĩdulgẽtia ordinata: ſi tñ hoc habeat forma indulgentie. Clarũ autẽ eſt ꝙ nõ oẽs de purgatorio habent huiuſmodi amicos in hac uita qui ꝓ eis hoc implere poſſint: ergo. Secũda ratio eſt: quia ad hoc ꝙ indulgentie ualeant requiritur cauſa cõueniens indulgentias faciendi: ut dicit Tho. in. iiii. di. xlv. Nulla autẽ cauſa talis poteſt interuenire: ergo ꝛc. Tertia ratio eſt: qa miniſter in diſpẽſando dñm principalem debet imitari. Nã aliter indiſcrete diſpenſando principalis dominus non approbaret diſpenſationem. Deus autem per ſeipſum ſic miſeretur ꝙ ſemper uult timeri ſua iuſtitia: multo ergo fortius dei miniſter. i. papa debet diſcrete & cum moderamine bona eccleſie &

thesaurum eius dispésare. Vnde licet bona temporalia possint a papa nõ solum de iure dispensari: sed etiã dissi pari de facto: quando aliter diceret ius diuinũ esse faciendũ. Bona tamen spiritualia dissipari nõ possunt nec contra diuinã acceptationem distribui. Quarto: qa qui libet minister moduz eius cuius ministeriũ gerit debet imitari. Christus auté cuius uniuersalis minister est sũmus pontifex: descendens ad purgatorium non eduxit inde omnes animas: ut dicit Tho. iii. parte. q. xlv. arti. viii. sed solum illas que suũ purgationis tempus cõpleuerant. Nam ut dicit: Virtus passiõis christi nõ habuit maiorem efficatiam in principio passiõis & uictorie ab inferis: quã habeat nunc. Passio enĩ eius nõ habet temporalé uirtutem & transitoriam: sed sempiternaz: scđm illud hebr. x. Vna oblatione confirmauit sanctificatos in sempiternũ. Sed nunc uirtute passionis christi nõ liberant a purgatorio nisi illi qui tempus purgationis explerũt. Ergo & tunc qui tales erant ꝙ penam & tempus purgationis nõ expleuissent nõ fuerũt per christũ a purgatorio liberati. Ad argumentũ autem in oppositum quod est beati Vincentii: & dñi Henrici de Assia dicit: ꝙ intelligatur christũ omnes liberasse a purgatorio de uigore misericordie: nõ autem de uigore iustitie. Et sic intellexerunt Vincentius & Henricus de Assia. Hec. s. Tho. ubi supra. & dñs Bonauen. in. iiii. di. xx. & dñs Io. de turre crema. super decre. ubi supra.

Q Vintadecima questiũcula est: Si duo in purgatorio existentes digni equali pena unus altero inde

p

possit citius liberari. Ad quā uidet primo respondendū negatiue: & primo sic: Nā quantūcūq; merita in celo & inferno sint inequalia: sūt tn̄ ibidē premia & supplicia equaliter durantia: ergo pari ratiōe ut uidet debet esse i pena purgatorii. Sed in oppositū est similitudo aposto li qui differētias uenialiū assignat p lignū & fenū & sti pulam: sed constat ꝙ lignū diutius manet in igne q̄ fe num: & stipula: ergo unū peccatum ueniale diutius pu nit in purgatorio q̄ aliud & citius: & citius unū altero purgat. Rn̄deo dicēdū est sub una cōclusiōe: ꝙ in igne purgatorii unus citius uel tardius alio liberat. Hec cō clusio ꝓbat ratiōib' & auctoritate. Primo rōne inhesiōis Nā iuxta sctm̄ Tho. Venialia quedā sunt maioris adhe rentie q̄ alia: scd̄m ꝙ affectus magis ad hec inclinat & fortius in eis figit. Sed ea que sunt maioris adherentie tardius purgant: ergo in purgatorio tantū aliq diutius torquent q̄ alii scd̄m ꝙ affectus eoꝝ ad uenialia fuerūt magis imersi. Scd̄o rōne aggrauatiōis: Nā in foro peni tentie respondet grauior pena nō solū quantū ad intē tionē: sed etiā quantū ad durationē: ut pꝫ inspicieti ca nones in qbus pnie taxant scd̄m iudiciū ecclesie rectū: sed iudiciū ecclesie rectū conforme est cū iudicio diuio ergo similiter erit apud iudiciū diuinū: qd̄ qui grauius offendit & diutius in culpa ꝑmansit pena acerbiori pu niet & diuturniori. Tertio rōne obligatiōis sic: Aīa nō est in purgatorio nisi ad soluendū debitū qd̄ ex hac ui ta traxit: sed quanto debitū est minus uel maius: tanto citius uel tardius soluit: ergo scd̄m ꝙ aīa in purgatorio

maius uel minus debitũ habet tanto diutius uel citius purgat̃ & fert̃ in celũ. Quarto rõne subuentiõis. Vnde mgr̃ sniaꝝ dicit in.iiii.q, ille ꝑ quo fiũt plura suffragia citius a pena purgatorii liberat̃. & hoc.s.Tho. allegat quolibeto.ii.q.vii.arti.ii.Secũdo ꝓbatur auctoritate:& primo Augustini in Encheridion q dicit: Post hãc uitã incredibile nõ est nõnullos fideles p ignẽ quendã purgari:quãtoq; magis minusue bona pẽũtia dilexerũt:tãto tardius citiusq; saluari:q̃si scd̃m suos amandi modos diutius ut lignũ:uel minus ut fenũ:uel minimũ ut stipula ignẽ substinebũt. Rursus:Qui grauius offẽdit dignum est ut puniat̃ pena acerbiori:dilatiõeq; patrie longiori:diuina hoc iustitia faciente:que oĩbus decentissime reddit premia meritorũ.hec ille. Ad argumẽta aũt dicit̃ negando consequentiã:& ratio est:qa nõ est simile Nã ut inqt.s.Tho.in.iiii.Pctm̃ mortale cui debet̃ supliciũ eternũ: & charitas cui debet̃ p̃miũ paradisi post hãc uitã ĩmobilit̃ radicãt̃ in subiecto:& iõ quãtũ ad dãnatos & saluatos eadẽ diuturnitas ẽ utrobiq;:secus autẽ ẽ de dispositiõe pcti uenialis ꝓꝑ quã aĩe puniũt̃ in purgatorio:qa ista nec ẽ in eis ĩmobilit̃ radicata:nec eq̃liter adheret oĩbus:& iõ a qbusdã citius q̃ ab aliis remouet̃. Io.de turre cre.sup di.xxv.decreti.c.qualis.

QVinta questio hui⁹ tertii capitis prĩe decadis est:de q̃rto receptaculo aĩaꝝ.s. de limbo paruulorũ cum solo originali decedentiũ. Circa quã sex questiũcule soluent̃: quarũ quelibet infra suo ordine enucleabitur.

P

P Rima questiūcula ē: quō differat limb⁹ scōꝝ p̄rm dict⁹ sinus abrahe: a libo pueroꝝ. Ad quā sic r̄ndet̄ ꝙ limbus puerorū & limbus scōꝝ patrū differūt quantum ad quatuor. Primo quantū ad spem uite eterne: q̄a pueris decedentib⁹ cum pc̄tō originali nō adest spes btē uite. Patribus aūt in q̄bus lumen fidei & gratie refulgebat: spes beate uite aderat. Secūdo quantū ad crimen: q̄a culpa in sanctis patrib⁹ erat expiata scd̄m ꝙ erat infectiua p̲sone: remanebat tn̄ impedimentū ex p̲te nature p̲ qua plene nō fuerat satisfactū: & iō eis debebat̄ pena t̄palis. Pueris autē est īpedimentū ex p̲te nature & p̲sone: & iō eis debet̄ pena eternalis. Tertio q̄a nomen limbi puerorū nunq̄ fuit translatū in aliud: sed nomē limbi sanctorū patrū: uel sinus abrahe post mortē xp̄i trāslatū fuit in nomen celi empyrei. Vnde nūc p̲ sinū abrahe intelligit̄ portus & requies in celo sanctorū. Quarto quantū ad loci & situs conditionē: q̄uis enī p̲babilit̄ credat̄ eundē locum utrorūq; fuisse tamen requies beatorū erat ī sup̲iori parte q̄ limbus puerorū. Nā ut dictū est supra: In centro terre sunt quatuor loca subalternatim posita. Primus est sinus siue limbus patrū p̲fectoꝝ. Secundus purgatoriū siue locus purgandorū. Tertius limbus puerorū. Postremus est infernus damnatoruꝫ. De q̄bus quatuor locis dicit̄ in simbolo apostoloꝝ: Descendit. s. xp̄s ad inferos uel ad inferna in p̄ri. & ecclesiastici. xxiiii. Penetrabo oēs īferiores p̲tes terre & respiciā sola. s. potentia & uirtute: uel aīa humana oēs dormientes in inferno & limbo paruulorū. Nā nullus illorum

uidit diuinitatē. Viderunt enī pomū.i.aīam xp̄i: ſ; odo
rem pomi.i.diuinitatē eius nō uiderūt: tūc enī fuiſſent
beati: & ſequit᷑: Et illuminabo oēs ſperantes in dn̄o. Pri
mo.ſ.in limbo ſanctoꝝ patrū quos uiſitauit aīa: & diui
nitate & ſtatim beatos fecit. Similiter in purgatorio li
berando oēs uel aliquos ut dictū eſt: quos liberatos pſo
naliter uidens beatificauit: alios uero non. Hec Tho. in
iiii. di. xlvi. & beatus Vincentius in ſermonibus ſuis.

S Ecunda queſtiūcula eſt: qua pena puniunt᷑ pueri
in limbo: ſine baptiſmate cum ſolo originali defū
cti. Ad quā ſic reſpondet᷑: ꝙ pena cōueniens puerorū q
cū ſolo peccato originali deceſſerunt in limbo: eſt ſub
tractio gratie & ꝑ cōſequens carētia uiſionis diuine ad
quā homo p gratiā ordinat᷑. Sed forte queres utrū pue
ri tales in limbo ſentiant aliquē dolorē uel afflictione;
interiorē ex carentia uiſionis diuine. Reſpondet᷑ ꝙ ali
qui ad hoc dicunt: ꝙ tales pueri in limbo ex carētia ui
ſionis dei nullā afflictionē interiorē ſentiunt: & rationē
aſſignant: quia ubi nulla eſt cognitio & cogitatio boni
ꝓpter ſe facti: ibi nulla eſt afflictio: ſ; aīe puerorū cum
ſolo originali decedentiū ſunt in in tātis tenebris igno
rantie cōſtituti ꝙ neſciunt ſe ad beatitudinē factos: nec
aliqd de beatitudine cogitant: ideo nullā dicūt illos pa
ti afflictionē. Sed iſta ratio dicit Tho. non ualet. Primo
qa cognitio naturalis magis uiget in aīa ſepata q̄ in aīa
hic cōiuncta: ergo cū in pueris illis nō ſit peccatū pſo
nale: nō debet᷑ eis ut detrimentū aliqđ patiant᷑ in natu
ralibus. ſ. in naturali cognitiōe. Item ſcđm hoc illi qui

ſunt in inferno eſſent melioris cõditiõis quantũ ad in/
tellectũ q̃ pueri in limbo. Nã qui ſunt ĩ inferno nõ ſũt
in tenebris ĩgnorantie naturaliũ: pueri autẽ ſcd̃m iſtos
ſic: & ita dãnati eſſent melioris cognitionis q̃ pueri: qa
nullus eſt(ut Aug⁹ dicit)qui non mallet dolorẽ pati cũ
ſana mente:q̃ gaudere inſanus. Et iõ aſſignat᷑ alia ratio
quare pueri in limbo ex carentia uiſionis diuine nõ ha
beant interiorẽ dolorẽ uel afflictionẽ: que talis eſt: du/
plex cognitio de beatitudine põt haberi.ſ. naturalis &
ſupnaturalis. Aĩe aũt infantiũ in limbo:cognitiõe qui/
dem naturali nõ carent que debet᷑ aĩe ſepate ſcd̃m natu
ram ſuã: ĩmo auget᷑ cognitio eorũ naturalis:cũ intrent
modũ cognoſcẽdi intellectuũ ſeparatoꝝ:& ideo de deo
& de creaturis magnã ſcientiã habẽt naturaliter: & ma
iorem q̃ unq̃ aliquis phũs ĩ mũdo habuerit. cognoſcũt
enĩ naturaliter ſe ad beatitudinẽ factos: & ꝙ beatitudo
cõſiſtit in adeptione pfecti boni: ſed nõ ꝙ tale bonũ ſit
gloria quã ſancti in celo poſſident. Id aũt quod p natu
ram habet᷑:poſſidet᷑ abſqꝫ dolore Ex hac igit᷑ parte pueri
in limbo nõ dolent. Eſt aũt & alia cognitio de beatitu/
dine que habet᷑ ſupnaturaliter: que hic in nobis p fideꝫ
plantat᷑:que eſt de gloria & fruitione ſanctorũ in celo:
quã nec oculus uidit nec auris audiuit nec in cor homi
nis naturaliter aſcendit.prĩo ad Cor.ii.quã deus nobis
reuelauit p ſpiritũ ſanctuꝫ. Ro.prĩo. que qdẽ reuelatio
habet᷑ p fidẽ in nobis hic plantatã in ſacramẽtis:uel fre/
quẽtatis actibus xp̃ianis. pueri aũt in limbo nec fidem
de beatitudine habuerũt in actu: nec ſacramenta fidei

susceperunt: nec p reuelationē: ergo nec de carētia eius dolent. Nemo eni dolet de eo quo se priuari nescit: uel de pditione eius quod ad ipsum non tangit aut ptinet. Nō enim dolet rusticus uel artifex si post mortem regis nō obtineat ul' possideat regnum: quia nouit ipsum ad se non ptinere: sed bene doleret & displiceret filio regis si nō obtineret: quia cognoscit illud sibi conuenire post mortem patris atq3 deberi. Ita de pueris in limbo existē tibus accidit: nō enim dolent de carentia uisionis dei & priuatione glorie beatorū: quia eam ipsi nō nouerūt: & sciunt eam ad eos nō ptinere. Quia tamē pueri i limbo nō impediunt' a perfecta cognitiōe naturali prime cause & dei & aliarū rerum ex immersione & afflictiōe penarū: sensus: ignis & uermiū conscientie & demonū ut fit in damnatis. Ideo de cognitione tali naturali ipsius dei & creaturarū: gradum aliquē delectationis habent. quilibet eni in cognitione ueritatis naturaliter delectatur. Unde & in hac delectatione pueri laudāt & laudabunt reassumptis corporibus deū causam causarū omniū rerum ab eis naturaliter cognitarū: quod damnatis nō accidit nec accidet: quia uermis eorū uiuit & nō morietur: nec unq̄ ab inferno deerunt demones: nec ignis ibi a torrendo in eternum deficiet. Hec Tho. in questionibus disputatis de malo. & i. ii. sniarꝝ dis. xxxii. q. ii. & scūs Vincentius in sermonib⁹. & dn̄s Henricus de Assia sup gen̄. & in decretis de consecra. di. iiii. c. firmissime. Opinio autē quarūdam magarū mulierculaꝝ dicentiū animas pueroꝝ sine baptismate decedentiū uagari per

p

mundũ usq; ad diem iudicii uel post: ridiculosa est nul
loq; catholico fundamento fulcita.

T Ertia questiũcula est: An in limbo puerorũ sit pe-
na sensus & demones. Ad quã uidet primo respon
dendũ affirmatiue. Nã saltem post resurrectionẽ pueri
p solo originali dãnati erũt in flãma fedissima inferni:
ĩplendi fecib⁹ oĩbus mũdi & elementorũ: ut dicit Basili⁹
ex qbus dolorose afficient: a medio cõtinẽte: & sic penã
sensus patient. Ad hoc rñdet: q hoc bñ sequeret si oĩuʒ
dãnatorũ corpa relinquerent tunc suis naturalib⁹: & si
mediũ a sua actione naturali respectu nullius ĩpediret
uel suspenderet: mõ hoc nõ oportet. Itẽ etiã nichil phi-
bet limbũ puerorũ esse supremã partẽ regionis inferna
lis elementis suppositã. Demones etiã ibi nõ sũt cũ sint
instrã ad penã sensus que ibi nõ ẽ. hec Henric⁹ sup gñ.

Q Varta questiũcula est: quare xp̃s in limbũ puerorũ
descẽdẽs inde repertos pueros nõ extraxit. Ad quã
sic respondet: q idcirco xp̃s descendens ad inferos pue
ros a limbo nõ liberauit: quia descensus christi ad infe-
ros in illis solis effectum habuit: qui per fidem & chari
tatem passioni christi cõiungebant: in cuius uirtute de
scensus christi ad inferos liberatorius erat. Pueri autẽ q
cũ originali pctõ decesserant nullo mõ fuerũt cõiuncti
passioni christi p fideʒ & dilectionẽ: neq; enĩ fidẽ ppriã
habere potuerunt: q nõ habuerant usum liberi arbitrii:
neq; p fidem parentũ: aut p aliqd fidei sacramentũ fue
rant a peccato originali mũdati. Et ideo descensus chri
sti ad inferos huiusmodi pueros nõ liberauit a limbo.

Et ꝑterea sancti patres a limbo fuerũt liberati & ad gra tiam paradisi admissi ꝑ gratiã sine qua nullus ad celuȝ ꝑuenire põt: scd̃m illud Ro.vi. Gratia dei uita eterna. Cũ igit̃ pueri in peccato originali decedentes gratiã nõ habuerint: ideo a xp̃o ex limbo nõ fuerũt liberati. Item ap̃l̃us dicit Ro.iii. ꝙ deus posuit xp̃m ꝓpitiatorẽ per fi dem in sanguine eius. Sed pueri qui cũ solo peccato ori ginali decesseurnt nullo modo fuerũt ꝑticipes fidei: er go nõ ꝑceperunt fructũ ꝓpitiatiõis xp̃i ut ꝑ ipsũ a lim bo liberarent̃ zc̃. Hec Tho.iii. ꝑte. q.lii. ar.ii. formalit̃.

Q Vinta questiũcula est: Si pueris in limbo existen tibus indulgentie ualeãt: & si ꝓ eis sit orandũ. Ad quã respondet̃: ꝙ cũ pueri in limbo nõ sint mẽbra xp̃i: nec sint futuri cũ nõ fuerint ꝑ baptismũ xp̃o incorpora ti: nec habeant aut habituri sint gratiã gratũ facientẽ: ergo ipsi capaces nõ sunt gr̃a indulgẽtiaꝝ: nec etiã pro eis est orandũ. Ratio ẽ: quia ꝓpter defectũ gratie a qua sunt priuati peccato primi parẽtis: ideo cũ sint & erũt in statu nõ amplius acq̃rendi gratiã nec uitã eternã: meri to igit̃ orationibus iuuari nõ possunt. Vnde Augus. & po nitur a mg̃ro sn̄iaꝝ in.iiii.di.xlv.dicit: Non baptizatis ecclesie suffragia nõ prosũt cum illi nũq̃ fuerũt christo uniti. Hec mg̃r in.iiii. & Io. de tur. cre. sup de penitẽtia

S Exta questiũcula est: Si in die iudicii pueri nõ ba ptizati resurgẽt cũ ceteris resurgendis. Ad quã ui det̃ primo respondendũ negatiue. Nam ad hoc aliquis ad iudiciũ adducit̃ ut ibidẽ eius merita discutiant̃: Sed pueri in limbo q̄ cũ peccato originali: uel q̄ ante ꝑfectã

etatē decesserūt nulla merita habuerūt:ergo illos in iudicio apparere nō ē necesse. Itē oēs q i iudicio resurgēt erūt aut electi boni a dextris:aut dānati mali a sinistris Sed pueri cū originali pctō mortui:nō sunt simpliciter mali nec boni: & p consequēs neq; a dextris neq; a sinistris in iudicio collocādi: ergo nō resurgent in iudicio. Incontrariū est: qa uniuersale oīa cōprehēdit. sed illud iudiciū dicit̄ uniuersale: ergo oēs ibi apparebūt & iudicabunt̄. Rn̄deo dicendu; q cū ptās iudiciaria xp̄o hoi collata sit in premiū sue humilitatis quā in passione exhibuit:& ipse in sua passiōe sanguinē pro oībus fuderit quantū.s.ad sufficientiā:licet nō i oībus effectū habuerit: ꝓpter īpedimētū in aliqbus īuentū. Idcirco cōgruū erit ut oēs hoīes i iudicio cōgregēt̄ ad uidendū ei⁹ exaltationē & ei⁹ uniuersalē iudiciariā ptātē quā a pr̄e recepit in oēs: scd̄m illud Io.v. Pater oē iudiciū dedit filio. Vn̄ dicit̄ Actuū.x. Ipse ē q cōstitut⁹ est iudex uiuorū & mortuorū. ꝓpterea dicit Tho.i.iiii. q oēs puuli decedētes sine baptismate i pctō originali etiā sine pctō actuali:siue sint filii xp̄ianorū:siue iudeoꝝ:siue gētiliū siue i utero:siue extra uterū decesserint resurgēt cū corpib⁹ integris i mensurā etatis plenitudīs xp̄i triginta ānoꝝ uł circa.ad Ephe.iiii.Sicut & alii mortui.Ad primū ergo dicendū:q i iudicio ifantes sine baptismate & pueri an̄ pfectā etatē mortui cōparebūt:nō ut iudicent̄ ad gloriā siue ad penā sensitiuā:s; ut uideāt gloriā iudicis:& uindictā exqrant eorū q cām eis dederūt pditiōis glorie & diuie uisiōis. Ad secūdū dicēdū: q i iudicio pueri tales

nõ erũt a dextris neq; a sinistris: sꝫ i medio inferius. hec Tho. in. iiii. di. xlvii. ar. iii. & b. Vincenti⁹ in sermõib⁹.

S Exta questio tertii capitis huius prime decadis est unica. s. de cãpis elisiis qnto post mortem receptaculo aĩaꝝ: phõꝝ: poetarũ: machumetistarũ ubi sit talis camporũ elisioꝝ locus.

Ad quã questionẽ breuiter respondet': q campi elisii. i. deliciaꝝ sunt in medio inferoꝝ in quo piorũ aĩe phõꝝ: poetaꝝ: & machumetistaꝝ quiescũt post eaꝝ a cope solutionẽ. Vnde Virgili⁹ in. vi. ĩfra plus q̃ mediũ de cãpis elisiis dicit: Hiis demũ exactis pfecto munere diue. Deuenere locos letos: & amena uireta. Fortunatoꝝ nemoꝝ sedesq; beatas. & infra dicit: Interea uidet eneas ĩ ualle reducta. Seclusuꝫ nemus & uirgulta sonãtia siluis: Letheũq; domos placidas zc. Vbi eneas repit aĩam pr̃is anchisis. Philosophi elisiũ esse dixerũt in siluis uel insulis fortunatis. Vñ Horati⁹ in Epodo: Nos manet occeanus circũuagus arua btã: Petamus diuites & ĩsulas: Reddit ubi cererẽ tellus inarata quotãnis: Et ĩputata florẽt usq; uinea. De qbus etiã Plini⁹ li. vi. naturaľ historie. c. xxiii multa refert. Has Salustius ĩ historiis carminib⁹ homeri dixit: inclytas eẽ insulas. Fuerũt & q elisiũ scriberent esse circa lunarẽ circulũ ubi purior est aer. Vnde Virgilius in. vi. Aeris in cãpis zc. & Lucanus: Q đq; patet: inter luneq; meatus. Nõ illuc auro positi: nec thure sepulti: Perueniũt. In qbus cãpis elisiis ut dicit dñs gulielm⁹ Parisiẽsis. & ponit' in alchorano. i. in libro legũ Machometi: Sũt delicie epularũ corpaliũ de dapiferis & picernis angelicis. Est ibi pciositas uestimẽtoꝝ. umbraculoꝝ

p

amenitas. & mulierũ deliciarũq; blãdimẽta. Ibi sũt flumina lactis & uini & mellis: & omnia genera delectabilium ciborũ: potuũ: odorũ: saporꝝ: sonorꝝ: & oĩs suauitas & mollicies tangibiliũ: que omnia Machometus sue legis obseruatoribus ꝓmittit. hec Hẽric⁹ de assia sup geñ.

S Eptima questio tertii capitis prime decadis ẽ de padiso terrestri loco translatorꝝ. Circa quã quatuor questiũcule soluent̃: quarũ quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiũcula ẽ: An padisus terrestris sit loc⁹ ĩ terra corpore⁹: uel figura rei spũalis. Ad quam ut Augu. adducit. ii. sup geñ. & Epiphanius grecus Cypri ep̃us primo respõdẽt Origenes & Manichei dicẽtes: Paradisum terrestrẽ nõ esse locũ corporalẽ in terra siue realẽ: sȝ spũalẽ: ut sic intelligat̃ padisus terrestris spũaliter: sicut xp̃s in scripturis appellat̃ petra uel agnus dei. Cõstat aũt ꝙ xp̃s nõ ĩtelligit̃ corpaliter petra: cũ dicit̃ prime Cor. x. Petra autẽ erat xp̃s. nec dicebat̃ realiter agn⁹ cũ appellatus ẽ a Io. baptista agnus dei. Io. i. sȝ spũaliter & methoforice & moraliter. Similiter dicunt cũ in scripturis de paradiso terrestri quicq̃ dicit̃ aut scribit̃: illud spũaliter accipiendũȝ est & allegorice. s. p beatitudine spũali: q ẽ status oĩuȝ bonorꝝ aggregatiõe pfect⁹ ut dicit Boeti⁹: & nõ ꝓ loco aliquo reali & corpali: qa talis ĩ rerũ nã (dicũt) nõ ĩuenit̃. Et ꝓbabãt hãc suã opinionẽ rõib⁹: & primo sic: Nam aliqui qui diuersis temporibus p totam aridam deuagati sunt: & diligentissime de sitibus & dispositionibus omniũ regionũ & locorũ inqsiuerũt:

quicq; de regiõibus & locis singularibus orbis scripserũt de padiso terrestri mẽtionẽ nõ fecerũt: ergo padisus terrestris nõ uidet esse locus realis ĩ arida. Itẽ uidemus inquiũt q ortolanus si aliqbus annis absit a pomerio: decor orti pibit: arbusta senescẽt & deficiẽt. Cum ergo hõ cultor padisi terrestris ab illo irreuertibiliter (iam sunt plus q̃ sex milia q̃drigẽti nonagita ãni) expulsus fuerit: ergo locus ille & illius decor periit & deuastatus ẽ. Tertio sic: Nullus locus terre attingere põt usq; ad lunarẽ circulũ: cũ contra naturã terre sit: q tm̃ in aliq̃ eius pte possit eleuari: qa sub globo lunari ẽ regio ignis que terrã cõsumeret. Paradisus aũt scd̃m Bedã ptingit usq; ad lunarẽ circulũ: igit nõ põt poni aliqs talis realis locus ĩ terra. Item geñ. vii. dicit: q aquis diluuii operti sũt oẽs mõtes excelsi sub uniuerso celo: & q qndecĩ cubitis altior fuit aqua mõtibus: & q oĩs caro que mouebat consũpta fuit: ergo uidet q diluuiũ illud generale, progatũ p itegrũ annũ & . x . dies (ut cõiter tenet) destruxerit & euerterit illũ locũ sicut & alia loca terre pmutauit. Itẽ locus talis factus fuit p speciali habitatione hoĩuz: ergo postq̃ irreuocabilit hõ ab illo fuit expulsus: debuit successiue perisse. Itẽ uoluptas carnalis & sensualis ĩpedit & obfuscat intellectũ circa spũales uirtutes: in qbus pricipaliter consistit felicitas hũana: ergo talis locus pure uoluptatis & oĩmode comoditatis q dicit padisus terrestris pstaturus materiã nõ exercẽdarũ uirtutũ: adeo realis nõ est creatus. Sz incontrariũ est scriptnra geñ. ii. dicens: Plãtauerat aũt deus padisum uoluptatis a princi

p

pio i quo posuit hoīe3 quē formauerat. Rñdeo dicendū ꝙ sicut Aug. dicit. iiii. sup gen. Tres sunt de pādiso generales snīe seu opiniōes. Vna eorū q tm̄modo corpāliter pādisum intelligere uoluerūt. Alia eorū q tm̄ spūaliter. Tertia eoꝝ q utroq3 mō pādisum accipiūt: quā sententiā fatet̄ sibi magis placere: eāq3 sic confirmat. Si enī inqt scd̄m figurā solū intelligant que de pādiso scripta īueniunt̄: pari rōne etiā & ea que dicunt̄ ibi de Adā & Eua & ligni uetatiōe & p̄cepti transgressione: spūaliter accipiēda erūt qd̄ nullus dubitat erroneū esse. Similit̄ si aliqs uelit ita intelligere ad litterā que dicunt̄ de paradiso in scriptura ꝙ nichil aliud significēt: Intelligat iste sapiam quoddā lignū esse corpāle de qua dicit̄ in p̄uerbiis: lignū uite est q apprehēdunt eā: Dicat & xp̄m ꝓprie petrā esse aut lapidē uel ouē uel agnū uel leonē: qd̄ blasphemia est. Nō ergo sic lr̄aliter sūt sumēda que hic & alibi dicūt̄ in scriptura sacra: q̄si ad nichil aliud significandū ponant̄ & describant̄: nec sic spūalit̄ quasi res geste nō sint nec fuerit: s3 utroq3 mō accipiēda sunt qa hoc est ꝓprie diuine scripture (maxime ueteris testamenti) ꝙ in ea nō solum significāt uoces: sed res geste a sapiētissimo deo preordinate sunt figure aptissime futurorū & rerum spūalium: quia ut apostolus dicit: Oīa in figura cōtingebāt illis. i. antiquis cultoribus dei ante legem & sub lege. hec ille. Et in. xiii. de ci. dei cōcludens clarius in hanc materiam dicit: Que comode dici possunt de intelligendo spiritualiter paradiso nemine ꝓhibente dicant̄: dū tamē & illius historie fidelissima

ueritas:rerũ gestarũ narratiõe cõmendata credatur. Ea eni que de paradiso i scriptura dicunť: ꝓponunť ꝑ modum narratiõis historie. In oĩbus autẽ que sic scriptura tradit: est ꝓ fundamẽto tenẽda ueritas historie: & desup sunt expositiões spũales fabricãde. hec ille. Ergo conclusionaliter dicendũ est: ꝙ paradisus que gen. ii. describiť est locus ĩ terra alicubi realis: de qua dicit Augu. xiii. de ci. dei. c. xviii. Primi inquit illi hoĩes erãt ĩ terra nemorosa & fructuosa que paradisi nomẽ obtinuit. Et etiam figuraliť significat triplicẽ padisuꝫ. s. anagogicũ. i. btõꝶ: allegoricũ. i. eccľie militãtis uel alicuiꝰ priuate religiõis aut loci aprici & delectabilis: ut poete fabulauť de fortunatis insulis: & de hortis hesperidum. & moralem. i. uirtutum in anima. Similiter in paradiso terrestri lignum uite in medio eius accipiť primo litteraliter pro materiali arbore: cuius fructus habebat uirtutẽ conseruandi uitam. spiritualiter uero significabat christũ dei sapientiã: ꝓuer. iii. uel christi crucẽ: Eze. xxxi. Et lignuꝫ scientie boni & mali ibidẽ arbor materialis fuit sic nominata ꝓpter euentũ futurũ malorũ: ut in sequẽti articulo diceť. spũaliter autẽ potuit significare liberũ arbitriũ ut quidã uolunt: & petra in deserto fuit aliqd materiale: christũ tamen spũaliter significauit. Ad primũ ergo argumentũ Manicheoꝶ respõdeť: ꝙ locus ille paradisi terrestris seclusus est a nr̃a habitatiõe inaccessibilis nobis ꝓpter ĩpedimentũ mariũ & montiũ: uel desertoꝶ: uel alicuius regionis feruẽtis estuose: qualis ẽ regio sub eqnoctiali: & iõ scriptores regionum & locoꝶ aride

p

que est inter eqnoctialē & polū articum de regiōe padisi terrestris mentionē nō fecerunt: & iō non pōt a nobis cognosci nisi p reuelationē. Ad secundū dicēdnm ꝙ pp fecunditatē terre & uiuacitatē influentie in illa regione crescunt sponte ex seminibus plante noue sine agricultura & ortolano. Vel forte mysterium angeloꝝ suppleuit ibi opus hoīuȝ si quid ꝓ cōseruatione padisi fuerit ī plantatiōe necessarium. Vel fortasse enoch & helyas & ceteri q ibi dicunť esse (ut diceť īfra) opanť ī padiso que & qualiter Adā opatus fuisset. Ad tertium dicēdum ꝙ uerbū Bede nō est intelligēdum ꝙ locus padisi scđm situm attingat usqȝ ad sperā ignis: aut cōcauum orbis lune: qa sic nō est uerum: sed intelligēdum est pabolice ī quantū. s. regio padisi oībus aliis regiōibus & mōtibus uideť etiā altior dicēte Damasceno libro. ii. ꝙ paradisus est locus in oriente positus omni terra altior. Vel diciť attingere lunarē globum: qa tēperies & puritas aeris illius regionis ascendit q̄si usqȝ ad celum: Ita ꝙ qa totus aer suppositus illi regiōi defendiť fortasse mysterio angeloꝝ a nubibus: uentis & pluuiis: & ab oī pturbatione iō diciť attingere celū: ut dicit Isidorus. & tēperies loci illius ppetua diciť forte: qa ꝓpter pctm̄ hoīs nichil idispositiōis passa est: nec in eius aere usqȝ ad celum: nec in suba terre usqȝ ad centru. Sed adhuc pseuerat in illa optima dispositiōe quā habuit ante pctm̄: & habuisset in statu innocentie: in memoriam originalis integritatis: & ut apparet quāta deus disposuit hoī etiā in terra si ei obediuisset: & quātū ꝓpter eiꝰ pctm̄ natura & dispositio

parad[ise]

tēporū & regionū deteriorata fuit. Ad quartū dicendū ꝙ ꝗuis aque diluuii ascēderit quindeci cubitis alti⁹ oī mōte sub uniuerso celo: tñ nō seqt̄ exīde ꝙ irruerit ēt re giōe padisi: qa potuit fieri diuīa uirtute ut aque diluuii ꝗuis altiores illa regiōe essent: nō tñ itrarēt paradisū: sꝫ ꝙ ea remanēte sicca q̄si murus circunsteterit queadmo dū circūstetit mare rubrū filiis isrl̄ ambulātib⁹ i sicco ꝑ mediū maris. Ad quintū pꝫ solutio ex solutiōe tertii i q̄ tactus fuit finis un⁹ q̄re deus uoluit cōseruari paradisū usqꝫ ad cōsūmationē seculi. & scdo ꝑpter conseruationē aliā Enoch & Helie & aliorū. Ad sextū Rñdet ꝙ illud uerū ē de uoluptate excessiua & inordinata & in corꝑe mortali & lasso qualē oīs hō mō habet. In natura uero integra uel gloriose reꝑata nō sic: sed corꝑalis uoluptas & delectatio scd̄m oēs sensus: ibi intellectū nō absorbet nec deprimit: sꝫ ad deū erigit & ad maiorē creatoris & beneficioꝝ ꝑceptiōe inflāmat. Hec Tho. pri. ꝑte. q. c. ii. & in. ii. sniaꝝ. di. xvii. & dñs Hēricus de Assia suꝑ geñ.

S Ecūda questiūcula ē: In q̄ ꝑte mūdi uel terre sit si tus padisus terrestris. Ad quā oēs doctores catho lici uniformiter rñdēt ꝙ sit situs & positus i oriēte: Qd̄ ꝓbāt rōne & auctoritatib⁹. Primo rōne sic: Nā locus & locatū debent ꝓportionari. iiii. phisicoꝝ. sed primus lo candus in paradiso futurus erat dignissim⁹ oīuꝫ aīaliū: manu dei formād⁹ oīuꝫ theologoꝝ & phōꝝ suꝑm⁹: toti⁹ mūdi īferioris rex īstituēdus: habitatur⁹ ibidē diu scd̄m uitā aīalē: & i celo ēpyreo postmodū adepta spūali uita trāsferēd⁹: ergo loc⁹ ei ꝓportionat⁹ debebat eē singularis

ris condecēs ei⁹ dignitati: & couenies cōseruatiōi & ppe
tuationi nature hūane: in quo esset dispositio magnifi
ce glorie: sup admirāde uirtutis & aptitudo ad influen
tias celestiū & cōtemplationū: talis aūt est pars oriēta
lis que dextra celi ab Aristo. ii. de celo appellat . dextra
autē sinistra nobilior ē: ut pote qa ab ea icipit motus: si
cut uidet in hoīe cū icipit moueri: ergo. Auctoritas pri
ma est hebreorū scdm translationē. lxx. dicētiū: Et plā
tauit dn̄s deus uirgultū in deliciis ab initio nō tpis (di
cit glo.) s3 loci. i. oriētis in quo posuit hoīem quē forma
uerat. Et Beda dic: Paradisus ē loc⁹ amenissim⁹ lōgo ma
ris & terre tractu a nr̄o hītabili secrat⁹ adeo alt⁹ ut usq3
ad lunarē globū attigat. & Dam̄. li. 2. Paradis⁹ terrestris
ē dei manib⁹ i eeden plantat⁹ gaudii & exultatiōis uni
uerse: pmptuariū. Et licet regio ista paradisi i oriēte po
sita: sit īhabitabilis naturaliter ppter estū: ut dicit phūs
in libro methaurorum cū sit sub circulo eqnoctiali ut ad
ducit Tho. pri. pte. q. c. ii. arti. ii. ad q̄rtū argumētū. qc
qd tn̄ sit dicit idē ibidē: credendū tn̄ est paradisu3 in lo
co temperatissimo fuisse cōstitutū: ul sub eqnoctiali ul
alibi. Et qm̄ ad bonitatē regionis uel p̄rie requirit ame
nitas situs & uegetalium & fluminm : & influentiarū
& aeris & animaaliū: ut dicit phūs. vi. politicorum. &
supra tactū est cū de inferno ageret questiūcula secūda
Ideo dn̄s in paradiso terrestri pduxit de humo. i. de ter
ra humectata: oē lignū pulchrū uisu. i. oēm arborē pul
chrā quantū ad colorē & figurā ramorū: florū: fructuū
& foliorū: & suaue ad uescēdū. s. ut essent hoī ad spūale

delectamentũ & salutare nutrimentũ: nam homo ꝑ statu nature integre habuisset uitam animalẽ cibis cõuenientissimis ꝑ cõseruanda sanitate indigentẽ. Triplex autẽ genus lignoruꝫ uel arborũ ꝓduxit deus & inseruit ibidem. Quoddam ad substentationẽ uite quo restaurabat᷑ perditũ & resolutuꝫ de substantia hoĩs ꝑ actionem caloris naturalis resolutiuã humidi: & hec erant omnia ligna paradisi preter duo. s. lignũ boni & mali: & lignũ uite. Quoddã ad ꝓbationẽ obedientie nõ sic dictum ab effectu ut dicit Iosephus in libro antiquitatũ. i. ꝙ. s. fructus illius arboris haberet uirtutẽ accelerandi & acuendi usum rõnis ad discernendũ inter bonũ & maluꝫ: sed ab euentu secuto sic dictũ: eo qa ꝑ esum illiꝰ ligni a deo ꝓhibitũ hõ expimẽtaliter cognouit quãta esset distãtia inter bonũ obediẽtie & malũ iobediẽtie erga dñm deũ: qa si de illo ligno hõ nõ comedisset nunq̃ malũ penalis miserie exptus fuisset: sed eternaliter sine interruptione in delectatione puri boni ꝑstitisset. Et dicunt hebrei ꝙ arbor scientie boni & mali de cuius fructu comederunt patres primi fuit ficus: nã statĩ post eiꝰ esum aperti sũt oculi eorũ: & cognoscẽtes se nudos cõsuerũt folia eiusdẽ arboris. s. ficus: & fecerunt sibi perizomata. i. succinctoria circa lũbos. & dicunt᷑ a peri: quod est circũ: & zoma qđ est corpus. Et dicit mgr̃ historie scolastice qꝫ nõ sine causa fecerũt succictoria. i. breues bracas de foliis ficuũ quia de succo earũ si terat᷑: caro hoĩs inuncta statim ibi sentit uoluptatis pruriginẽ: ideoqꝫ statĩ post esũ illiꝰ senserũt pruriginẽ uoluptatis. Tertiũ lignum in paradiso

P

erat lignũ uite ad ĩmortalitatem:cuius eſu fortificabatᷣ uirtꝰcaloris naturalis & cõſeruabatᷣ ſpẽs primi humidi radicalis ne ab extranei admixtione debilitaretur. Vbi aduertere poſſumus ꝙ cũ uirtus ligni uite in paradiſo: ſicut & aliorũ corporũ eſſet finita nõ poterat ſemel ſum ptum dare uitam tpe infinito:ſed ad certuꝫ tempus: & ſi iterum eſum fuiſſet multis iterũ & multis annis edẽs uixiſſet:nõ tamen infinite. Vnde illud quod dicitᷣ ange lis a deo:geñ.iii. Videte ne Adam ſumat forte de ligno uite & uiuat in eternũ : nõ ſic eſt accipiendum ineter- num:quaſi per lignum uite largiretᷣ totalis reſtauratio humidi radicalis & uita ꝑpetua:ſꝫ accipitᷣ ineternũ pro longo tpe:ut accipitᷣ Exodi.xxi. Perforabis aurem eius ſubula & erit tibi ſeruus in eternuꝫ.i.tempore uite ſue. hec Dñicus tholoſanus. De hoc ligno uite dicit Vgo de ſancto Victore:Inter cetera inquit dei dona ad iocundi tatem uite humane preparata etiã illud mirandũ cõme moratᷣ:ꝙ in paradiſo lignum uite eſt:cuius uirtus tam mirabilis eſſe perhibetᷣ:ut certis temporibus ſumptum uitã corporalem ĩn hoĩe q̃diu ipſe homo illo uteretᷣ:nõ ſolũ a morte:ſed ab omni defectu illeſam cuſtodire po- tuiſſet. De hoc ligno dicit Augꝰ.xv.di.c.dei.c.xxvi.Ci bus in paradiſo aderat ne hõ exuriret: potus ne ſitiret. lignuꝫ uite ne illũ ſenecta diſſolueret. Dicit tñ hic dñs Henricus de Aſſia ꝙ ad ĩmortalitatẽ hoĩs in ſtatu inno cẽtie cõcurrebãt ultra lignũ uite:bonitas nutrimẽti cõ- ueniẽtia loci ſingularis : ĩduſtria ſiue prudẽtia q̃ hõ ibi regebatur & ſup oĩa gratuita dei ꝓuidentia qua omnis

corruptiua cõtrarietas amouebat᷑. Et quia ad amenitatem etiã loci requirunt᷑ flumina & aque: ideo etiã de loco uoluptatis fluuius scaturiebat ad irrigendã paradisum. Geñ. ii. De quibus fluuiis sic dicit Basilius in suo Examerõ: Paradisus terrestris situat᷑ in quodã altissimo monte de quo aque cũ tanta habundantia & strepitu refluũt ut absurdescere faciant eos qui ꝓpe habitant & ruẽtes de monte paradisi: faciũt quendã locũ aquaꝝ maximũ: ex quo tanq̃ ex quodã fonte maximo nascũt᷑: quatuor magna flumina: de qbus dicit᷑ Geñ. ii. Nomen uni Phison: quod interpretat᷑ mutatio oris. Habet enĩ scḋm mgr̃m in historiis fluuius iste in suo ꝓcessu multas uarietates scḋꝫ diuersa loca. & postea dict᷒ ẽ ganzes a gangaro: terra eiulat quã circuit est quedã pars indie que post diluuiũ fuit possessio. Abeiula de genere Chã de quo hr̃ geñ. x. & primi pa. prio. hec patria habũdat ĩ metallis: aromatib᷒ & gẽmis ut dicit Plinius: Bedelliũ ẽ lapis preciosus. Similiter & onix: q sic noiat᷑ ꝓpter similitudinẽ ad unguẽ humanã. onix enim grece: latine unguis dr̃. Nomẽ fluuii secũdi gyon qḋ circuit oẽm terrã ethiopie: que regio uicinitate solis habitatores feruore denigrat: habens plurimas gentes uultu & specie monstruosas: & in bestiis habundat horridis. Et ethiopes a Chus filio Cham sunt noiati: a quo originẽ traxerunt. nũc hic gyon ut dicit Aug᷒ & Isidor᷒ nylus noiat᷑. Nomen fluuii tertii tygris: qḋ sic dicit᷑ ꝓpt᷑ uelocitatẽ flux᷒ eius: qa uidet᷑ etiã uelocissimi cursus inter fluuios: sicut inter aĩalia tygris est aĩal uelocissimũ. hoc flumẽ uadit

contra assyrios. syria aũt ē pars asie: & est dicta ab assur filio Sem: qui illam regionē primo post diluuiũ inhabitauit: a quibus assyriis (ut dicit Isidorus) primo uenerunt apparatus uestimentorũ purpureorũ: usus odorũ: & unguentorꝝ. ex quibus fluxit grecorꝝ luxuria: deinde & nostri omniũ. Nomen uero quarti fluuii dicit̃ eufrates qui scđm expositores copiosissimus est & fecũdissimus in gẽmis & aliis bonis: & fluit p mediã Babiloniã: sicut Setana p Parisius: & tyberis p Romã. & traxit nomen ab ubertate: nã eufrata hebraice interpretat̃ frugifer. Duobus istis fluminibꝰ dicit Augꝰ. vii. sup geñ. uetustas noia mutauit. s. gyon qui nũc dicit̃ nylus. & phison qui nunc dicit̃ ganzen: sicut tyberis primo Albula uocabat̃. Duo uero alii fluuii. s. tygris & eufrates noia nõ mutauerũt. Et licet Salustius & Iosephus scripturã infirmare cupientes dicant: ꝙ hic quatuor fluuii in quibusdã regionibus extra paradisum uident̃ deriuari: ut tygris & eufrates in armenia zc. Ad hoc respõdet Augꝰ viii. sup geñ. ꝙ sicut frequenter uisũ est aque magne absorbent̃ in terra que post longũ subterraneũ decursum postea egrediunt̃ alibi: ubi oriri uident̃. Quia ergo oibꝰ ad amenitatẽ & bonitatem loci & p̃rie reqsitis: dotatus adeo & decoratus ex supioribus dictis locus padisi terrestris esse dinoscit̃: Idcirco dicit Isidorus ꝙ hebrei illũ locum uocant ganeeden. i. ortũ deliciarũ. greci deliciarũ ortum. latini paradisum uoluptatis. Qđ si etiã quis curiose magis q̃ utiliter querat quãti sit ambitꝰ padisus terrestris. Ad hoc r̃ndet̃: ꝙ hoc nemo uere scire põt nisi

Ganeeden, sm hebreos
Deliciarum ortus, sm Grecos
Paradisus voluptatis, sm Latinos

is cui uoluit deus reuelare. Nã postq̃ homo p pctm̃ iu-
mentis insipientib⁹ similis factus est: eiectus de paradiso:
locus ille inaccessibilis est cõstitutus. Collocauit enĩ di-
cit᷑ geñ. iii. deus post pctm̃ ante paradisum cherubin: &
flãmeũ gladiũ atq; uersatilẽ ad custodiendaʒ uiã ligni
uite. cherubin. i. angelicã custodiam. flãmeũ gladiũ. i.
zonã torridã: que dicit᷑ uersatilis: quia sol p quẽ causat᷑
ibi caliditas inptransibilis appropinquat ad nos ĩ esta-
te: & in hyeme elongat᷑: ideoq; nullus post pctm̃ locum
illũ adire potuit aut poterit. Quidã tamen Iohãnes an-
glicus dicit in libro quẽ de situ orbis inscripsit: q̇ ambi
tus paradisi terrestris est equalis circulis triũ insularũ
magnarũ. s. anglie: sicilie & sardinie: quarũ ambitus est
octingentorũ: duũ miliũ miliariũ. nã anglia cingit᷑ mil
le septingentis miliarib⁹. Sicilia septingentis. sardinia
uero trecentis. Hoc aũt scire potuit ope alicui⁹ spũs: aut
ex motibus astrorũ uel apparitionib⁹ stellarũ. hec Tho.
Henricus & intra questiunculã adducti.

TErtia questiũcula ẽ: quot sũt q ĩ hũc ortũ deliciaꝝ
& uoluptatis padisũ trãslati fuerũt. Ad quã rñdet᷑
q̇ prim⁹ translat⁹ in hũc locũ fuit pthoparẽs nr̃ Adã qui
ut dicit Iosephus extra padisũ sexto die mundi: in cãpo
damasceno de limo terre rubre plasmat⁹ fuit: a qua nois
appellationẽ traxit. Nã adam hebraice terra rubra ĩter
pretat᷑. & exinde q̃si ĩ instãti: a deo p aera translat⁹ in pa
radisuʒ. Vñ dicit᷑ gen. ii. Tulit ergo de⁹ hoiem. s. de loco
cãpi damasceni in quo eũ formauerat extra padisum: &
trãstulit eũ in padisum uoluptatis. Alii tn dicũt q̇ adã
format⁹ fuit circa mediũ terre habitabilis: qđ esse uidet᷑

P

irl̃m: que ē q̃si umbilicus orbis: tū qa ibi secūdus adā. s. xp̃s nascitur⁹ & moritur⁹ erat: tū ut transeūdo de medio orbis terrarū ad extremū oriētis ubi erat padisus: uideret & attēderet quāta fecisset de⁹ in supficie terre: & quā tū distaret gloria padisi regiōis: quā pparauit spālit̃ habitatiōi hoīu3: a regiōibus bestiaꝝ: & scd̃m hāc cōsiderationē nō debuit hō i instāti trāsferri de loco ī quo formatus fuit ī padisū: nec supius p aera duci: s3 successiue inferius p terrā: ut oīa cōspicere posset: Deinde tēptatus p Euā a serpēte inde eiectus ē: indutus tunica pellicea: iō (scd3 Dñicū tholosanū) ut ostēderet̃ Ade: ꝙ sicut pellis abstrahit̃ ab aīali prius uiuo: deinde mortuo: sic mortalitas sui & suoꝝ successoꝝ tracta fuit a uiuētib⁹ prius in statu īnocētie parētibus deīde mortuis p pctm̃. hec ille. Et ut dicūt cōiter oēs doctores xp̄iani. & ponit Vincēti⁹ histo. li. i. Adā & Eua ipso die creatiōis sue. i. feria sexta & sexto die mūdi circa meridiē p̄uaricati sunt: & paulo post circa horā nonā: scd̃m hebreos decīa hora inde eiecti sunt. unde & nouus hō xp̄s post multoꝝ ānoꝝ curricula feria eadē & eadē hora sexta crucifixus: eiusdē pcti debitū soluit: & circa horā nonā expirans latroni aditū padisi reserauit. Ex qbus ītelligit̃ ꝙ adā prim⁹ hō formatus fuit extra padisū ut ītelligeret ex hoc ꝙ loc⁹ ille deliciarū tā egregi⁹ nō debebat̃ sibi ex cōi cursu nature: s3 ex spāli dono diuīe gr̃e: sicut & īmortalitas quā hō p statu īnocētie dicto modo habuisset. Eua autē in paradiso format̃ pp dignitatē prīcipii ex quo corp⁹ ei⁹ formabat̃: nā sil̃r & filii in padiso fuissent nati pp dignitatem parētū

q̄ ibi iam erant expositi. Magister tñ historiarũ dicit ꝙ ideo Eua in paradisum facta est ut ex hoc mulier gracior & honorabilior haberet. Secũdus aũt in paradisuꝫ translatus fuit Enoch: de quo dicit᷑ geñ. v. Enoch ambulauit corã deo: & nõ apparuit: qa tulit eũ dñs. Nã ꝓpter excellentiã sue uirtutis (dicũt doctores catholici) assũptus fnit a deo & positus in paradiso terrestri. De quo etiã dicit᷑ Ecclesiastici. xliiii. Enoch placuit deo & translatus est in paradisum ut det gentibus pniam. Tertius fuit helias de quo dicit᷑ Malach. ultimo: Ecce ego mittã uobis heliam ꝓphetã anteq̄ ueniat dies dñi magnus & horribilis & cõuertet cor patrũ ad filios. De eodẽ habetur Math. xvii. & iiii. Regũ. ii. ubi dicit᷑ ꝙ helias ascendit ꝑ turbinẽ in celũ: qđ nõ põt de celo empyreo intelligi: qa nullus ibi intrauit ante ascensionẽ christi: igitur oportet intelligi de aliquo loco celesti: uel celestis dispositiõis qualis est paradisus terrestris: quã Damascenus libro. ii. uocat diuinã regionẽ. Iteruꝫ cũ scriptura nõ dicat Enoch & heliã mortuos esse: nõ uidet᷑ ubi cõuenientius collocent᷑ usq; ad finem seculi q̄ in paradiso: nec uidetur unde uitã animalẽ cõgruẽtius cõseruare possent: q̄ de fructu ligni uite quod est in medio paradisi. Causam autem translatiõis istorũ duorũ in ꝑadisum & ibidẽ cõseruatiõis unã cõiter assignãt oẽs doctores catholici dicentes: ꝙ ad hoc reseruant᷑ in uita ibi ut in iudicii die quẽ precedet ꝑfidia antixp̄i exeant inde & cõtra eũ p̄dicent: & reducãt illos qui tũc erunt increduli ad fidẽ xp̄i. Thomas aũt suꝑ epistolã ad hebre. xi. assignat etiã

aliã rationẽ dicẽs: Ratio aũt q̃re mors enoch & helie de
lata sit usq; in finẽ mũdi: ẽ qa doctrina ueteris testamẽ
ti ordinat̃ ad ꝓmissa noui: ĩ quo nobis spes uite ꝓmittit̃
Math. iiii. Pniam agite appropinq̃bit enĩ regnũ celoꝝ.
& iõ data a dño sñia mortis Ade: uoluit etiã ducere ho
mines in spem uite: qđ fecit in patrib⁹ utriusq; status. s.
nature: legis: & gr̃e. in statu qppe nature in enoch: ĩ sta
tu legis in helia. in statu gr̃e in xp̃o: p quẽ dat̃ nobis ef
fectus huius ꝓmissiõis. i. uita eterna: q resurgẽs ex mor
tuis amplius nõ moriet̃. Isti aũt diu in padiso uiui: mo
rient̃ p antixp̃m. Dñs autẽ Henricus de Assia addẽs ad
istos dicit sic: Et fortasse nõ solũ enoch & helias ad p̃di
ctum finẽ p̃dicandi cõtra antixp̃m in padiso cõseruant̃
sed & Iohãnes euangelista & illi q resurrexerũt cũ xp̃o:
& uisi sunt ĩ sanctã ciuitatẽ: de qbus habet̃ Math. xxvii
Sed notanter dicit Henricus fortasse: quia Hieronym⁹
de Iohãne euãgelista dicit sic formaliter: In hiis qui cũ
christo surrexerũt ꝑpetuam resurrectionẽ iam esse com
pletam nõnulli credunt custodem uirginis in glorifica
ta carne gaudere cum christo: necnon de beata uirgine
factum nõ ambigimus. Et Thomas in. iiii. di. xliii. arti.
iii. dicit: Pie creditur de beata uirgine & Iohãne euan
gelista ꝙ eorum resurrectio nõ sit delata usq; in finem
mundi. In paradiso etiam animalia bruta non fuerunt
creata: sed dispositione dei ibi adducta: serpẽs uero ope
ratione diaboli. Hec Tho. ubi supra & ceteri intra que
stiunculã adducti.

Q Varta questiũcula est: An penes ea circa que attẽ-
dit' salubritas regionũ: regio orientalis cõiter infi-
deliũ eligibilior sit & gracior regionibus occidentalib⁹
& cõiter christianorũ. Ad quã dicunt orientales ꝙ pñia
eorũ sit gracior occidentali: & ad habitandũ eligibilior
Et ꝓbãt hoc rõnibus primo sic: Nã sicut ꝑtactum est de
mente phi. vi. politicoꝝ. septẽ circa que attendit' salubri
tas & nobilitas patriarũ: maxime ad plagã orientalem
dextrã celi reperiunt': teste scriptura ex dictis: ergo. Sũt
autẽ illorũ septẽ: uidelꝫ primũ nobilitas uegetabiliũ. s.
metallorũ: aromatũ & gẽmarũ. Secũdũ salubritas fon-
tiũ & fecũditas fluminũ ꝓ generatiõe pisciũ & irrigati-
one terrarũ adiacentiũ. Tertiũ situs cõgruentior ad so-
lem & ꝓpitior influentia quo ad influxũ celestẽ. Quar-
tũ habũdantia utiliũ & nobiliũ aĩaliũ usib⁹ hoĩuꝫ cõue
nientiũ. Quintũ amenitas situs ex mõtib⁹: siluis: flumi
nibus: fontib⁹ & mari ꝓueniẽs. Sextũ cõueniẽs copia &
salubris uictualiuꝫ. Septimũ tẽperies aeris ex regulari
nascens dispositiõe aurarũ. hiis aũt septẽ orientales ex-
cellere se iactant occidentales: & dant causaꝫ iactantie.
nam teste Petro comestore: ꝓpter benignitatẽ soli & sa-
lubriorem celestem influxum orientalẽ quedam insule
inibi sanissime & multum senescentes nutriunt homi-
nes: nec in ipsis insulis mori possũt: nisi ad insulas alias
transferant'. Sunt etiã in india arbores (ut scribit Alex-
ander magnus Aristoteli (quarum fructibus sacerdotes
solis & lune: quibus dicate sunt) uescunt': ex quorũ esu
ad trecentos annos sacerdotum uita ꝓtelatur. Secundo

P

ꝓbant idem ex scriptura sacra:p quam deus obedienti-
bus ꝓmittit terram ꝓmissionis in egyptum ad plagam
orientis:que habundat lacte:melle:aquis ut patet ysaie
primo. & Deutero. vi. Sed incontrariū est Plinius qui ĩ
ultimo totius libro naturalis historie dicit:In toto orbe
& quacūq; celi cōuexitas uergit:pulcherrima est omniū
rebus:meritoq; principatū nature obtinens italia. Rñ-
deo ad hanc dubietationē sub duabus conclusionibus.
Prima ꝙ in quibusdam aromatibus:metallis: fructib⁹:
gēmis preciosis orientalis infideliū regio excellit occi-
dentaliū christianorū regiones & ecōuerso. hec conclu-
sio patet ex supioribꝰ dictis. Q đ fecit deus & natura ꝓ-
pter duo. Primo ꝓpter mutuā & amicabilem regionū
& hominū ad iuicē cōmunicationē que nutrit dilectio-
nem & amorē: ad que etiam disposuit ꝙ unus homo uł
patria altero homine uł alterius patrie rebus indigeret
& ecōuerso. Secūdo illud factum est ut nemo uel nulla
regio inspectis ꝓpriis excellentiis se extollat & supbiat
quasi omnibꝰ pfectior sit:& ipsi sufficiens oīno & nulli⁹
egeat:sicut ergo raro est aliquis hō quin a quolibet alio
in aliquo bono manifesto uel occulto excedatur: & ipse
quēlibet aliū in aliquo excedat: sic deus sapientissimus
moderauit & tēperauit regionū cōditiōes ꝙ fere queli-
bet regio habūdat in aliquo quo alia caret uel min⁹ hēt
ꝓpter qđ & alia diuine opatiōis magnalia que in dispo
sitione terre sapientissimꝰ deus est opatus: scriptum est:
Benedicat terra dominū laudet & supexaltet eum in se
cula. i. homo consideratione optime & cōuenientissime

dispositionis terre in regionibus: in fluuiis: in uegetabi libus & aialibus: & ceteris bonis laudare & supexaltare debet deũ creatorem qui disposuit cuncta sic ꝑpter hominẽ. Secũda conclusio: regiones occidẽtales christianorũ simpliciter in hiis cõibus que sunt cõuenientis & optimi uictus humani ꝑ cõseruatiõe legalis & moralis uite: longe eligibiliores sunt & in tẽporalib⁹ ordinatiores: & ĩ naturalibus honestiores: & temperatiores & salubriores regionibus infidelium orientalibus: & Italia Hispania: francia. Regiones occidentales christianorũ omnẽ terrã Eiulath: indiam: iudeã superant & excellũt in bonis spũalibus: in cõuenientissimis bonis temporalibus & in ordinatissimis & honestissimis usibus. Hec cõclusio ꝓbatur ratione & auctoritatibus. Ratione sic: Felicior est patria in qua cõditiones oẽs optime regiõis cõueniũt mediocriter & moderate: q̃ illa in qua una aliqua ex hiis uel plures nõ tamẽ oẽs cõcurrunt: sed ea est felicitate italia ut quecũqȝ bonã regionẽ efficiunt: ipsa sibi mediocriter & temperate ministret & suggerat: qđ in aliis nõ contingit: ergo nõ iniuria uidet̃ ceteris regionibus oriẽtalibus p̃ferenda. Accedit ad hoc Virgilii auctoritas Italiã primo georgicoꝝ longo carmine laudantis. Et Plinii. xxxvii. naturalis historie. c. ultimo: Cuius uerba hec sunt: In toto orbe & quacũqȝ celi conuexitas uergit: pulcherrima est omnibus rebus meritoqȝ principatum nature obtinens italia: rectrix parensqȝ mũdi altera: uiris: feminis: ducibus: militibus: seruitiis: artium prestantia: ingeniorũ claritatibus: iam situ ac salubrita-

te celi atq; temperie:accessu cunctarũ gentiũ facili: lit/toribus portuosis:benigno uentorũ afflatu.eteni cõtingit recurrentis positio in partẽ utilissimã & inter ortus occasusq; mediam. Aquarũ copia:nemorũ salubritate: montiũ articulis ferorũ animaliũ innocẽtia:soli fertilitate:pabuli ubertate:quicqd est: quo carere uita nõ debeat:nusq̃ est prestantius:fruges:uinũ:olea: uellera: lina:uestes:iuuenci: ne equos quidẽ in trigariis: preferri ullis uernaculis aĩaduerto: Metallis auri:argenti:eris: ferri q̃diu libuit exercere nullis cessit. Et hiis nũc in se grauida ꝑ omni dote. Varios succos: & frugum:pomorũq; sapores fũdit. Ab ea exceptis ĩdie fabulosis:ꝓxime quidẽ dixerim hispaniã quacũq; ambitur mari. Et tertio libro.c.v.de urbe Roma dicit:Roma omniũ terraꝝ alumna: eadem & parẽs numine deũ electa:que celum ipsuz clarius facerẽt : sparsa cõgregaret imperia : ritusq; molliret:& tot populorũ discordes seriasq; linguas: sermonis cõmertio cõtraheret ad colloquiũ:& humanitatem homini daret:breuiterq; una cunctarũ gentium in toto orbe patria fieret.Et de cãpanie ora que nũc regnũ Neapolis appellatur.hec dicit ibidem:Felix illa ac bea ta amenitas campanie in qua tota uitalis ac pꝑhennis sa lubritas celi temperies est:tam fertiles campi: tam apri ci colles:tam innoxii saltus:tam opaca nemora: tã munifica siluarũ genera:tot montiũ afflatus: tanta fruguz & uitium:olearũq; fertilitas:tam nobilia pecori uellera tot opima tauris colla:tam amniũ:fontiũq; ubertas totam eã ꝓfundens: tot maria:portus:gremioq; terrarum

cõmertio patens undiq3 & tanq̃ ad iuuandos mortales: ipsa auida in mare pcurrens. Neq3 ingenia ritusq3 ac uiros & lingua manuq3 supatas cõmemoro gentes. Ipsi de ea uindicauere greci: genus in gloriã suã effusissimum: quotã partẽ. i. Apuliam ex ea appellãdo greciã magnã. hec ille. Quomodo uero hispania francia & cetere occidentales regiões superẽt oriẽtales: uiderint ipsi ad quos ptinet. Ex quibus patet responsio ad primũ orientaliũ argumentũ. Ad secundũ respondet̃ q̄ bonitas patrie iudeorũ erat a deo & natura que deo obedit pp̄ter merita hominũ inhabitantiũ si boni emulatores diuinoꝝ fuissent. Vnde Leuit. xxvi. dicit̃: Si in p̄ceptis meis ambulaueritis & feceritis ea dabo uobis pluuias zc. sin uero dabo uobis celum desup sicut ferrum zc. Vnde psal. dicit: Posuit flumina in desertum & exitus aquarũ ĩ sitim zc. p hoc est historia. 3. Regũ. xviii. Ex qbus duo aduertere possumus q̄ uana est & friuola diuinatio astrologorũ dicentiũ de habũdantia & sterilitate locorũ & ãnoꝝ cũ huiusmodi uarient̃ p meritis uel demeritis hominũ que nõ subsunt stellis. Secũdũ q̄ felicitas: & fecũditas: & bñdictio antique terre pmissiõis iudeoꝝ trãslata fuit p christũ ad populũ christianũ occidentalẽ: & durabit nobiscũ si boni emulatores fuerimus: aut si cõuertemur ad ipsum. Et hec de sexto receptaculo. s. de paradiso terrestri dicta sint satis.

Q Vartũ caput huius prime decadis est: Si aĩe defunctorũ exire possint receptacula deputata eis uidel3 de padiso: ĩferno: purgatorio: lim

bo: & cāpis elisiis & appere uiuis. Circa quā q̄tuor que-
stiūcule soluent: q̄rū quelibet īfra suo ordīe declarabit
P Rima questiūcula est: Si aīe defunctorꝝ possint ex
ire eorū receptacula & apparere uiuis. Ad quā ui-
det primo respondendū negatiue: Nam Iob. xiii. dicit:
Qui descendit ad inferos nō ascendet. Et psalmista ap-
pelat aīam spiritū euntē & nō reuertentē. Item psal. ut
inhabitem in domo dn̄i omnibꝰ diebus uite mee. Et Au
gustinus li. de cura aīarꝝ dicit: Si in rebus uiuentiū in-
teressent aīe mortuorū: me pia mater nulla nocte desere
ret: que me terra mariq; secuta ē ut mecū uiueret. R̄n̄o
dicendū ꝙ aīas exire de ꝑadiso: inferno ⁊c. & dimittere
receptacula sua pōt intelligi duobꝰ modis. Vno mō sim
pliciter ut in ꝑpetuū & sine reditu ꝑadisus uł infernus
earꝝ āplius nō sit locꝰ: & sic est: Cōclusio prima ꝙ nullꝰ
deputatꝰ ibi ꝑ sn̄iam diffinitiuā absolutā inde exibit: qa
p̄miū & pena aīarꝝ sepatarꝝ unq̄ terminabit: ut expresse
colligit ex. 4. sn̄iarꝝ. di. xlvi. Et arguit in. c. eps. xiii. q. ii.
Nec ē argumētū Trayani īcontrariū: qa ꝑ finalē sn̄iam
nō fuit dānatꝰ. Alio mō pōt ītelligi ꝙ exeāt ad tēpus: &
tūc aut loq̄mur scd̄m ordinē nature: aut scd̄m ordinē di
uine ꝓuidētie. Si prio mō loq̄mur: sit Scd̄a conclusio ꝙ
aīe sepate scd̄ꝫ cursū nālē receptacuł ꝓpriis deputate in
de nō recedūt ut appareāt uiuis: tū ex ꝑte aīarꝝ que con
uersatiōi sepatarꝝ substātiarꝝ: & nō cōuersatiōi hoīuꝫ sūt
deputate. Vn̄ & phūs prio ethi. dicit: ꝙ cōicatio ciuiliū
operꝝ eē nō pōt iter uiuos & mortuos: tū ēt ex ꝑte hoīuꝫ
q̄bus apparēt: quorꝝ cognitio est ꝑ sensū: & a rebꝰ sensibi
libꝰ: & ꝑꝑ hoc apparitio aīe sepate hoībus est mirabilis:

imo inter diuina miracula cōputanda: ut dicit. b. Tho. pri. pte. q. lxxxix. arti. viii. i solutiōe. ii. argumēti. Si uero loquamur scđm diuinā dispensationē: sit tertia cōclusio: q̄ aīe sepate aliqñ a suis receptaculis egrediūt̃ & repsentāt se cōspectibus hoiuз. qñq̄з egrediēdo celū auxiliando obsessos: quantū ad aīas scōꝝ: ut pз de beato Felice martyre q apparuit uisibiliter ciuibus Nolanis dū a barbaris oppugnarent̃: ut dicit Aug. li. de cura ꝓ mortuis habēda. Dānati etiā ante iudiciū dūtaxat ad tēpus ꝑmissione diuina ꝑmittunt̃ aliqñ egredi receptaculum inferni & uiuentibus apparere ad eruditionē: timorē: & terrorē uiuentiū. sicut ponit exemplū grego. in. iiii. dialogoꝝ de Benedicto papa & de umbra sordida latronis in uita beati Martini. Hec tñ est differētia inter beatos & dānatos: ut dicit Tho. in. iiii. qa beati uirtute glorie & dono gr̄e gratis date apparere pñt cū uolunt: Dānati uero nō semp: nec sine ꝑmissiōe diuina & eius ꝓuidētia Cuius rō est: qa sicut scī in carne uiuentes ex dei gr̄a eis data: faciebāt quedā signa qua alii carentes dicta signa nō poterant facere: ita aīabus sanctoꝝ ex uirtute glorie aliqua ptās cōfert̃ a deo ꝑ quā pñt cū uolūt uiuentibus mirabiliter apparere. Pñt etiā beati & dānati apparere corpibus assūptis ī habitu quo prius utebāt̃: sicut btūs Aug.ᵒ apparuit fratri Alberto ī habitu pōtificali dicens: Thomas michi par est ī gloria uirginali prestans mundicia. Et Bernardus dicit de quodā clerico: q̄ apparuit Henrico Aurelianensi epō induto cum pluuiali plumbeo grauiore turri Pigmanensi. Patet etiā de Darso: cui

apparuit papa Benedictus iunior in specie aīalis menstruosi:in.iiii.dialogoꝝ. Quarta cōclusio:Illi qui sunt in purgatorio ꝑmittunt̃ exire receptacula eorū & uenire ad uiuētes ante cōpletā pniam ad hoc ut suffragia petant:ut patet in.iiii.dialogoꝝ.ubi dicit̃ de aīa Pascasii: q beato germano apparuit in balneo. Quinta cōclusio In limbo sanctorū aīe hoc modo dispensatiue exire potuerūt receptacula sua:ut de Moyse & helia Math.xvii patet. Sexta cōclusio:Pueri in limbo nunq̄ egrediunt̃ inde:tū quia sūt in termino: tū quia egressus eoꝝ ad nichil ꝓficeret. Septima cōclusio: Angeli boni in ꝑsona aīaꝝ corporibus cōpetentibus assumptis nobis frequēter apparēt: sicut angelus bonus in ꝑsona dei apparuit Moysi.& idē p3 ī multis aliis appitiōib⁹. Octaua cōclusio:Angeli mali ꝓpter deceptiones incautorū:corpibus etiā assumptis exeunt receptacula sua & apparēt uiuis sicut Sauli petenti phitonissa ut diuinaret:& Samuelē suscitaret nō apparuit Samuel q a quiete sua nō est excitatus:sed aliqđ fantasma & illusio imaginaria diaboli machinatiōibus facta:quā scriptura Samuelē appellauit.Sicut imagines noibus rerū suarū aliqñ appellāt̃ primi Regū.xxviii.Hec dñs Io.de turre cre. Cardinal̃ in.c.tēpus.xiii.q.ii. Ad maiorē tñ euidentiā ꝑdictorū nota hic unū. qꝯ q̄uis aīe sanctoꝝ uel dānatorū aliquando ꝑ̄sentialiter adsint ubi apparēt: nō tñ credēdū ē hoc semp accidere. Aliquādo enim huiusmodi apparitiōes fiūt:uel dormiēdo uel uigilādo opatiōe bonorū uel malorū spirituū uel ad istructionē aut deceptionē uiuētiū

sicut etiã uiui hoies aliquãdo aliis apparẽt & eis multa dicũt in somnis: cũ tñ nõ constet eos nõ esse pñtes. Hec Tho. iiii. sniaꝝ. di. xlv. arti. i. q. iii. in corpe. q. & in solutione argumẽtoꝝ. Qualiter aũt cognosci possit an spũs apparẽs sit bonus uel malus: ostẽdit btũs Antonius sic dicẽs: Nõ est difficilis bonorũ spirituũ malorũq; discretio. Si eni post timorẽ successerit gaudiũ: a dño sciamus uenisse auxiliũ: qa securitas aie p̄sentis maiestatis inditiũ est. Si aũt incussa formido pmanserit: hostis est qui det. Tho. iii. pte. sũme. q. xxx. arti. iii. in solutiõe tertii argumẽti. Ad argumẽta ĩ contrariũ dicit: q intelligãt scd; primã cõclõe;. & Aug⁹ loqt scdm cõe; cursũ nature.

SEcunda questiũcula est: Si xp̄iana aut gentili pbatione aliquos spũs effectualiter apparuisse cõperiatur. Ad quã respondet affirmatiue: nã inter xp̄ianos legit primo q anno domini. 1323. in ciuitate quadã frãcie quidã Gulielm⁹ de coruo defunctus est: in cuius domo post eius obitu; p octo dies: uox quedã flebilis: debilis: horrida: & deserta audita est a multis. Qua uoce uxor eius sic pterrita fuerat ut in lecto decũberet & pene moreret. Mittit ad fratrẽ Iohannẽ gobi priorẽ cõuent⁹ ibidem ordinis p̄dicatoꝝ: ut sociat⁹ fratrib⁹ aliqbus & ciuibus puide uisitarẽt eã. Qui assũptis secũ tribus patrib⁹ comitatus q ciuibus nulloq; fratre aut ciue sciẽte: reuerẽter accepto corpe xp̄i ĩ sinu: pficiscit: pbatur⁹ an uox illa fictitiũ esset uel illusio demonũ. Cũq; diligẽtissime oĩa loca domus clãdestina & fictiõibus acta (ne decepi posset) scrutatus fuisset. Interrogat uxorẽ ĩ quo loco ab

…rabili apparit[ione]

p

ca uox illa magis audiret: que respõdit i lecto i quo uir eius decesserat. Et illi sedere sup lectũ defuncti: & ibidẽ nouẽ lectiões mortuorꝝ cũ letania dicere ceperũt. In fine uero rogationũ umbra quedã ante eos ire cepit uersus lectũ uxoris: sonũq; faciebat ac si p solũ scopa duceret. Vxor cõcussa & tremula cepit clamare: Ecce eccce o prẽs. Illi aliq̃liter pterriti tacuerũt. Sʒ prior uxorẽ monuit ut peteret qs esset: Qua ĩterrogãte: ille respõdit uoce miserabili in medio camere: se esse aĩam gulielmi de coruo cõsortis sui. Tunc prior oĩ timore deposito cũ sociis accessit ꝓpinquus: ubi uox illa ĩtonabat: muniẽsq; se signo crucis iuterrogauit spiritũ: si eũ & socios frẽs cognosceret: & respõdit ꝙ sic eos ex noĩe singularit̃ noĩando. tũc prior cepit cũctis astãtibus & audiẽtibus sic adiurare eũ: Adiuro te creatura dei p potentiã dei ĩfinitã: p eius sapiam ineffabilẽ: p eius bonitatẽ ĩdicibilẽ: p uirtutẽ sanctissime trinitatis q̃bus oĩa creauit: p mysteriũ scẽ incarnatiõis: passiõis & resurrectiõis: p uirtutẽ oĩum ordinũ sanctorꝝ angelorꝝ. Et p oẽ illud q̃d dei uirtute te põt plus astringere cõstringo & astringo: ne recedas de loco hoc donec ad ea de q̃bus te ĩterrogauero ueraciter respondeas. Et primo interrogauit: An esset spũs bonus uel malus: & dixit ꝙ esset bonus. Secũdo si aĩe finaliter sine oĩ defectu transmigrãtes haberẽt statim beatitudinẽ: & ãnuit. Itẽ interrogatus qs esset: dixit ꝙ aĩa gulielmi de coruo que ibi ꝑꝑ offensã matris ĩ quã peccauerat (que ante deũ grauissima reputat̃) purgatoriũ pticulare pati debebat p duos ãnos: nisi suffragatus orõnibus liberaret̃. Itẽ ĩterrogauit an bonus angelus uel mal⁹ ibi

cũ adduxiſſet. Et dixit q̃ bonus. Et que ſuffragia mor-
tuis melius opem ferant: petitus dixit: Miſſe: & pſalmi
penitẽtiales. Poſtq̃ uero multa interrogaſſet dixit ſpũs:
Rogo te pater me interrogãdo ãplius ne crucies. Scias
tñ q̃ pſentia corpis xpi qd in ſinu tenes leuior fit pena
mea. Quidã legis doctor de aſtantibus eum interrogãs
quid ſup ſe ferret. reſpondit latine cũ antea fuiſſet ydio
ta: Portas ſub cingulo abſconditũ officiũ beate uirginis
& ſic erat. Interrogatuſq; ſub qua ſpecie loqueret̃: reſpõ
dit oĩbus audiẽtibus ſub ſpecie colũbe: & in ſignũ ueri
tatis hora gallicantus reperit ſe dictus doctor coopertũ
plumis albis. Interrogatus etiã an ſpũs mali occurrerẽt
cuilibet moriẽti: & ſi oĩs ſciẽtia aĩabus exutis infundit̃
Rñdit q̃ ſic. Interrogatus quã penã ibi in hoſpitio ſuo
pateret̃: reſpõdit penã ignis. Itẽ ſi aliã penã haberet: re-
ſpondit aliã in purgatorio cõi. Et ſciſcitatus quomodo
in duobus locis diſtantibus ſimul pati poſſet: Rñdit q̃
de die patiebat̃ ignẽ in purgatorio cõi: de nocte ignẽ in
purgatorio domus ſue. Iuſſus ut ſe ſignaret ſigno crucis
Rñdit ſe nõ habere manus. Interrogatus ſi audiret: Rñ
dit q̃ ſic: ſed nõ p aures: ſed p potentiã dei. Interrogatus
iterũ quãtũ ĩ purgatorio hoſpitii ſui ſtare deberet. Rñ-
dit altiſſima uoce clamãs: Rogate p me oratiõibus: miſ
ſis: & pſalmis penitẽtialibus uſq; ad feſtũ paſche: & tũc
liberabor. Interrogatus uero ab uxore quantũ deberet
in purgatorio cõi ſtare eiulans reſpõdit: Roga: & pcari
facias p me deũ & me nõ timeas: quia cito liberabor. &
ſtatĩ euanuit: & uelut quidã uentus exiuit: q oẽs aſtãtes

insufflauit admodū cuiusdā debilis flatus & extunc nichil ibidē auditum fuit. Hanc mirabilē apparitionem ego p̄sentis opusculi cōpilator legi in quodam rotulo & instrumento ueridico transmisso sūmo pontifici & cardinalibus tunc tp̄is apud Auinionē cōmorantibꝰ. Scribit itē Plinius iunior li.vii.de huiusmodi apparitionibus sic: Erat libertus mihi nō illitteratus: cū hoc minor frater eodem lecto quiescebat: is uisus est cernere quendam in thoro residentē admouentiq; capiti suo cultros: atq; etiā ex ipso uertice amputantē capillos. Vbi illuxit ipse circa uerticem tonsus & capilli iacentes reperiunt̄: Puer itē (dicit ibidē Plinius) ī pedagio: mixtus pluribꝰ dormiebat. Venerūt p̄ fenestras in tunicis albis duo: cubantemq; detonderūt: & uia qua uenerant recesserunt. Hunc quoq; tonsū sparsosq; circa capillos dies ostēdit.

Tertia questiūcula est: An aīe statim egresse de corpore sociēt̄ angelis bonis uel malis & ab eis deducant̄ sine mora ad loca deputata eis. Ad quā respondendo ponunt̄ due conclusiones. Prima q̄ aīe bonorū post separarionē a corp̄e si impedimentū nō sit: hoc est si nō habēt aliquod purgabile. s. peccatū ueniale: statim euolant & deducunt̄ ad celum. Aīe uero malorū statim deducunt̄ ad infernū adinstar ignis & lapidis quorum alter statim ascendit ad speram suam: si nō sit impedimētum. Lapis uero remoto oī obstaculo: suo pondere subito tendit ad centrum. Et contrariū ꝑ heresi est: ut dicit Tho. iiii. sniaꝝ. d. xlix. art. v. q. ii. Q̄d etiā: ꝓbat̄ rōne & auctoritate. Primo ꝓbat̄ rōne p̄ locū a sufficiēti diuisiōe

sic: Nam si aie statim post sepatione a corpe no reddit premiu: hoc pot ee ex tribus. Vel quia aia no est capax uel qa aie premiu no debet: uel qa statim no debet. No primu quia cu aia sit nature itellectualis est capax beate cognitiois & uisiois dei: qui est principiu essendi ei9 que uidere naliter aia desiderat: & etia hoies futuri sint similes angelis dei. Math. xxii. Qui semp uidet deu facie ad facie: ergo statim recipiunt premiu. Item premiu aie pprie debet: na tota ro meriti & demeriti est ab aia: qa corpus no fuit nisi qsi instrumetu. Ite merces statim mercenario merenti reddi debet: iuxta illud Leuit. xix. No morabit opus mercenarii tui apud te usq3 in mane: qd facere maxime competit deo: ergo statim recipit aia premiu exiens corpus. Probat etia auctoritate: & primo de bonis: na latroni Luce. xxiii. dixit xps: Hodie mecu eris in padiso puctado in termino. tibi: ut uno mo exponit Crisostom9 & Greg9 in dialogis: Aie pfectoR iustoru mox ut huius carnis claustra exeut in celestib9 sedib9 recipiunt. Probat etia de malis Iob. xxi. Ducut in bonis dies suos & in pucto ad inferna descendut. In pucto. i. in indiuisibili uite termino. & Greg9 dicit: Qualis qsq3 hinc egredit: talis in iudicio presentat. xxv. di. qualis. Tho. in. iiii. di. xlv. q. ii. Secuda coclusio: Aie egresse a corpe sociate uadut ad receptacula deputata eis. Probat hoc scus Bonauetu. in. iiii. di. ii. dices: Credendu e q in egressu aie a corpe assistat spus bon9 & malus unus uel

p

plures:& tũc data scđm ueritatẽ a deo snia· Si aĩa bona est p mysteriũ boni angeli adducit in celo uel in purgatorio quo usq; purget postq̃ uero purgata fuerit p eius ministeriũ educit· Si uero snia sit mala p iudicato: tunc p mysteriũ demonũ deducit ad infernũ· hoc aũt ut dicit ipse est concedendũ pbabiliter & nõ temere asserendum· Nã greg⁹ dicit in·iiii·dialogorꝝ: q̃ aĩe reproborꝝ p seipsas descendũt ad infernũ·hec dñs Bonauẽtura·

Q Varta questiũcula est: An liceat requirere morientem ut sibi reuelet suũ statũ post mortẽ· Ad quam respondet q̃ tribus modis contingit aliquẽ statum alicuius post eius mortem exquirere·s·aut cũ presumptione: aut cum dubitatione: aut cum humilitate & desiderii impletione· Primo cum presumptione: puta cum aliquis superbe uel psumptuose de sua facultate cõfidens hoc petit: talis peccat· Secundo cum dubitatione: puta quando petens dubitat de futuro statu: & talis etiã peccat· Tertio exquirit pie & humiliter ex desiderii adimpletione: & tunc petens ab aliquo ut post eius mortem sibi appareat: nõ peccat· Cuius ratio est: qa cum omnes homines natura scire desiderent· Inquirere adimpletionẽ desiderii naturalis nõ ẽ peccatũ· hec Tho· quolibeto ii·q.ii·in corpore questiõis & in solutiõe argumentorũ. Dñs uero Henricus de Assia respõdet q̃ hoc minime licet: qa quandã curiositatẽ sapit culpabilẽ uelle scire statum futurorꝝ morientiũ: q utilius ignorat q̃ scit a uiuis:

& qui potius coniciēdus est:ex opibus q̄ expiendus:debet nobis hoc sufficere q̄ de⁹ reddet unicuiq; scd̄m opa sua. Unde & diuiti dictū est: Habent Moysen & pphetas illis credant. ppterea apparitiões tales potius uidētur credēde demonū deceptiões & illusiões: q̄ ueri stat⁹ animarū indicatiões: talibus iõ confidendū nõ est. Hec ille. Sȝ tu thomā sequere: nec tñ i hoc Henricū spernas.

Q Vintum caput principale huius prime decadis est: Utrū aĩe dãnate ppter fugam & carentiam miseriarū & penarū eternalium inferni possint appetere recta rõne & deliberatiua nõ esse. Circa quā quatuor questiuncule absoluent̃: quarū quelibet suo ordine declarabitur.

P Rima questiūcula est: An aĩe dãnate ppter fugaȝ & carentiā miseriarū & penarū eternaliuȝ inferni possint appetere recta rõne & deliberatiua nõ esse. Ad quā primo uidet̃ respõdendū affirmatiue: Nā Apoc. ix. dicit̃: q̄ in diebus illis desiderabunt hoĩes mori. & .vi. ca. ibidē dicit̃: q̄ dãnati dicent montibus: Cadite super nos. Et xp̄s Mathei. xxi. dixit de Iuda: q̄ ei melius fuisset natū nõ fuisse q̄ ppetuo dãnari. Rñō dicendo q̄ circa hoc Scotus in. iiii. di. l. & in pte Franciscus de Maronis in suo conflatu. di. xl. dicunt cum Anselmo. c. xvii. monologion: q̄ aĩe dãnate recta rõne appetere non pñt nõ esse: ad euadendas miserias inferni: & ad carentiā penarū infernaliū. Et pbare nitunt̃ hāc suā opinionē hiis infra. x. rõnib⁹ & auctoritatib⁹. Primo sic: Nullus scd̄m rectā rationē debet appetere maius malū ppter fugam

p

minoris mali. Sed fuga pene inferni est minus malum & quasi pticulare malũ respectu nõ esse qđ adimit totũ bonũ (quia totã naturã) ergo nõ est appetendũ recta ratione nõ esse ꝓpter carentiã penaꝝ. Itẽ scđo: Fuga maioris pfectiõis nõ est appetenda pp ademptionẽ minoris pfectionis. Sed esse est maioris pfectiõis q̃ gaudiũ ex fuga penarũ. Nã esse ut dicit Dionysius de diuinis noib⁹ Inter oẽs diuinas pticipatiões est nobilius: ergo. Itẽ tertio: Nullus scđm rectã rationẽ põt aliqd appetere cõtra inclinationẽ naturalẽ que semp melius intendit. Cũ reguletur a nõ errante intelligentia: que est deus. Sed ad esse est appetitus naturalis: ut patet. ii. de generatiõe. & ii. de aĩa. Et a deo ĩmediate ĩ creatura rationali causatũ est: ergo nõ esse recta rõne pp carentiam penarũ appeti nõ põt: maxime etiã cũ pene eterne cõsonent uoluntati diuine infligentis eas. Itẽ quarto: Nullus recta rõne potest appetere nõ esse ad fugiendũ iustum & bonũ: quia positiuũ & punitiuũ pene: ergo nõ potest appeti nõ eẽ: ut euitetur pena. Item quinto: Omnis habitus melor ẽ sua priuatione: sed esse est habitus: forma & pfectio. nõ esse autem est priuatio: ergo nõ potest appeti nõ esse ut priuemur ipso esse. Itẽ sexto: Illud est melius quod plures: ĩmo omnes magis eligunt & cupiũt. primo ethicoꝝ Sed esse omnia appetunt & plures illud eligunt. nõ eẽ autẽ econtra: ergo esse supra nõ esse in penis est preeligendũ. Item septimo: Bonum quanto cõmunius tanto diuinius & consequenter tanto optabilius. Sed nõ esse ut penis careamus cedit in dei confusionẽ ꝓpter caren-

tiam diuine iustitie: ergo melius est esse. Item octauo: Il
lud in quo nō est aliqua ratio bonitatis in eo nō est ra-
tio melioris: & p consequens nec p̄electionis. Sed nō eē
nullā habet rationē bonitatis cū sit priuatio totius na-
ture: ergo nō debet eligi nec preeligi ad carentiaꝫ pena-
rum inferni. Item nono: magis malū est magis fugien-
dum q̄ minus malū. Sed miserū esse in tormētis est mi
nus malū cum ponat esse q̄ nō esse: quod tollit omne bo
num cū nichil relinquat: ergo preeligendū est miseruꝫ
esse in tormentis q̄ nō esse simpliciter. Item decimo di-
cit Franciscus de marono ubi supra: ꝙ que deus potest
potentia absoluta quandoqꝫ poterunt fieri & reduci in
esse: quia potentia absoluta & ordinata siue distincta ī
deo sunt idē: ergo damnatis melius est esse & existere ī
tormentis q̄ nō esse simpliciter: quia saltem subduntur
huic potentie dei absolute: que quādoqꝫ poterit adduci
in esse & in actum. Sunt pro hac opinione ut dicūt au-
ctoritates Augustini. xi. de ciuita. dei. c. xxvii. dicentis:
Miserrimis si quis imortalitatem daret qua nec ipsa mi
seria moreret̄ profecto exultarent leticia & sic semp eli-
gerent esse q̄ omnino nō esse. Ita eni ui quadam natura
si ipsum esse iucundū est ut nō ob aliud & hii qui mise
ri sunt nolunt interire. hec ille. Et in libro de libero ar-
bittio ait: Considera quantū bonū est esse: quod & bea-
ti & miseri uolunt. Maius est enim esse miserū q̄ omni-
no nō esse. Exemplum eorū qui in carceribus sūt cathe
nis & compedibus stricti: tormentis uexati: infirmi ge-
neribus multis infirmitatuꝫ: & tamen p̄eligunt sic esse

q̃ mori. Et licet ore uocent mortem: corde id negant. Si
militer decrepiti senes quos sequũtur omnes morbi p̃
eligunt sic stare q̃ mori. Et sic isti huius scole tenẽt hoc
pro ueritate & sententia: & respondent primis duabus
auctoritatibus Iohãnis Apoca. q damnati dicendo illa
appetũt nõ esse ratione nõ recta. Sicut peccator errore
rationis deceptus dimittit maius malu3 admisso mino
ri malo ꝓpter aliquod delectabile particulare. Et ad ie-
su christi auctoritatẽ dicunt: q intelligatur quantũ ad
secundam natiuitatẽ extra uterũ: nõ quantũ ad primã
que est in infusione anime rationalis in corpore organi
zato. Est alter cõmunis dicendi modus bti Augustini ĩ
multis locis: quẽ scũs Tho. in. iiii. sniaꝝ. di. v. q. ii. imi-
tatur. qui habet q damnati recta ratione & deliberati-
ua possunt uelle & uolunt ꝓpter carentiã penaru3 se nõ
esse. Et isti huius scole probant intentum rationibus &
auctoritatibus: & respondent rationibus scole dñi Iohã
nis Scoti supra adductis. & primo sic: Omne delectabi
le est desiderabile: sed carentia mali est delectabilis: ut
dicit philosophus primo rethoricoꝝ. ergo est desidera-
bilis. Item secundo: Illud quod nõ includit malum est
optabile. Item tertio: Melius est beatũ esse q̃ solum esse:
ergo per locum propositi & oppositi peius est damna-
tum esse q̃ nõ esse. Item quarto: Damnatorũ miseria &
pena excedit omnem penam & miseriam huius mundi
sicut beatorum comprehensorum gloria excedit uiato-
rum omniũ gloriam & delectatione3. Sed ad euitandã

miseriā huius mundi appetibile est aliquibus mori: ergo multo fortius dānatis scdm rationē deliberatam ad euadendas penas eternas appetibile est nō esse. Probat minor Ecclesiastici. c. xli. O mors q̄ bonum est iudiciū tuū homini indigenti: & qui minorat uiribus defecto etate & cui de omnib⁹ cura est & incredibili qui pdit sapientiā. Ad hoc facit p locus a minori qd dicit Plinius vii. libro naturalis historie: Multi extitere qui nō nasci optimū censere aut q̄ ocissime aboleri. Similiter Cicero primo tusculanarū adducit dictū Sileni philosophi ad Midam regē lydorū dicētis: Nō nasci hominē optimū esse, pximū autē q̄cito mori & hoc ppter miserias mūdi: quanto magis ppter penas eternas. Item quinto: Illud quod de se nō est malum: eligibilius est q̄ infinitū malum: sed nō esse nō est malū de se. Vnde dicūt doctores q ideo priuatio beneficii creatiōis nō cedit in detrimētum nō creati: quia ex hoc nullā penā incurrit nō creatus. pena autē eterna est malū infinitū: ergo eligibilius est recta ratione nō esse (qd de se nō est malum) q̄ pena eterna: quod est malū infinitū. Pro hac pte est auctoritas prima Augustini in sermone de murmuratione: qui incipit: Cōmorantib⁹ uobis in heremo. ubi sic dicit: Melius est eni fratres mei carere esse q̄ perpetuo cruciari. Nā non esse quid sit ignoro. Sed habere esse & ppetuo cruciari quid aliud est q̄ mortem sine morte semp habere. Verū igit & indubitanter fratres dicere audeo q melius esset nō esse q̄ cum esse ppetuo cruciari uel eternaliter affligi. hec ille. Et in libro de miseria damnatoꝝ di-

P

cit:O mors dulcis es quibus amara fuisti:Te solam de-
siderant qui te uehementer oderunt zc. Et Hieronym⁹
sup illud Marci.xxiii.Melius ei fuerat si natus nõ fuis-
set zc.dicit & ponitur a scõ Thoma ĩ cathena aurea sup
hoc passu:Latenti materno utero melius est non esse:q̃
ad tormenta esse.Sunt etiam auctoritates Apoca.ix.&
vi.c.posite in fronte questionis. Vltimo est auctoritas
christi concludẽs omnia:etiã in fronte questiõis addu-
cta:Melius ei erat zc. Vbi glo.ordinaria dicit:Verbum
christi simpliciter dictum est quo ad esse in utero & ex
tra uterũ. Sunt ꝓ hac parte exempla quotidiana eorũ
qui ob carentiã penarũ temporaliũ semetipsos interfi-
ciunt:ergo si de quo minus uideret' esse concedendũ:cõ
ceditur: igit' & de quo magis sapiens quilibet nõ nega-
bit.s.de penis eternis inferni. Nunc uero ad rationes
scole contrarie respondendo dicit' ꝑtimo cũ distinctiõe
ad nouem argumẽta prima: ꝙ nõ esse potest dupliciter
considerari.Vno modo scđm se & sic nullo modo potest
esse appetibile cũ nõ habeat aliquã rationẽ boni: sed sit
pura boni priuatio. & scđm hanc uiam ꝓcedunt argu-
menta nouẽ predicta.Alio modo potest nõ esse cõside-
rari ꝑ accidẽs inquantũ est ablatiuũ penalis uel misere
uite:& sic nõ esse accipit rationẽ boni.Carere eni malo:
quoddã bonuꝫ est ut dicit phũs.v.ethicorũ.Vnde solet
distingui:ꝙ ꝑ accidens potest se tenere a ꝑte subiecti.s.
ꝙ aliquis ꝑ accidẽs appetat nõ esse.Itaqꝫ nõ esse habeat
rationẽ obiecti ꝑ se: & sic nõ est uerum: quia ad esse qđ
est contrariũ ipsius non esse:obiectiue sit appetitus na-

turalis & inclinatio. Alio modo q̄ ly p accidens teneat se ex parte obiecti: & sic est sensus q̄ aliquis appetat nō esse tm̄ p accidens: quia sic nō esse: nō est p se obiectum appetitus: sed aliquid aliud. s. nō esse miserū quod appetitur p se: & hinc sequit̄ nō esse p accidēs. Et p hunc modum dicit̄ & conceditur a sanctis & Tho. q̄ damnatis melius est nō esse q̄ miseros esse. Vnde super illud Iob. xx. Maledicta dies in qua natus sum. dicit formaliter Hieronym⁹ q̄ dānatis melius est nō esse q̄ male esse: & scd̄m hoc damnati possunt p̄eligere nō esse scd̄m deliberatiuam rationē. Ponit ad hoc exemplū btūs Vincētius dicens: Quid melius est qđ tibi a rege donetur castrū sic uel ne: Certe melius est q̄ donet̄. Sed quid melius esset donare castrum fructus centum ducatorū cum pensione annuali ducentoꝝ an nō dare. Certe melius esset nō dare nec admittere ꝛc. Ad argumētū. x. Francisci de maronis respondet̄: q̄ que deus potest ptāte absoluta nūq̄ fient: quia implicat q̄ faciat aliquid & nō ordinate fiat Cum omnia que sunt a deo sint ordinata: scd̄m apl̄m: & adducit Tho. p. snīaꝝ. di. xlviii. i. ultima. Ad auctoritatē Augu. dicit̄: q̄ nō esse nō est p se eligibile: sꝫ p accidēs īquantū est terminatiuū miserie. Vn̄ licet esse & uiuere nālit̄ ab oīb⁹ appetāt̄: nō tn̄ ab oīb⁹ in tristicia existētib⁹ appetūt̄: ut dicit phūs. x. eth. Exēplū ēt eoꝝ de īcarceratis rn̄siōe n̄ eget eadē eni facilitate cōtēpnit q̄ approbat̄

Secunda questiūcula est: quot sunt p̄pter que mors occurrit appetēda: sub rōne boni. Ad quā respōdetur: q̄ mors quadrupliciter occurrit appetēda sub rōne

p

boni:& ecõuerso totipliciter occurrit fugienda sub rõne mali. Primo eni mors occurrit appetẽda sub rõne boni inquantũ cõsideratᷣ ut priuatio oĩs miserie & pene quã quis hic habet:uel se habiturũ formidat: & hac conside ratione quidã seipsos occidũt ꝓpter miserias quas p̄sen tialiter patiuntᷣ. quidã uero ne miserias quas de ꝓpin quo ĩminere uident incidant. Hoc mõ dicit btũs Augꝰ primo de ci.dei.c.xvi. Quedã xp̄iane femine tp̄e ꝑsecu tionis ut sectatores sue pudicitie deuitarẽt necande se ĩ flumẽ ꝓiecerũt:eoq; modo defuncte sũt:quas quidã in ter martyres colendas putauerũt:de quo Augꝰ nihil te mere uult diffinire. Sed miseri isti certe seipsos sic occi dentes qui corruptũ intantũ babẽt iudiciũ rõnis ꝙ nõ ĩuenĩetes quõ liberentᷣ a malo qñq; ꝑuo qđ patiũtᷣ:cõfu giũt ad nõ esse p mortẽ: sibimetipsis illã inferẽtes tãq̃ a malis oĩbꝰ liberatricẽ:que scđm ueritatẽ: ẽ ꝓ tp̄ali malo ꝑpetue dãnatiõis ĩuentio crudelissime pene. hoc cõstat q̃bus xp̄iane religiõis ueritas illuxit:q̄a lȝ hõ eẽ desinat & nõ patiatᷣ hic ãpliu s:tñ aĩa remanẽs eternis cruciatibꝰ ꝑ hoc flagitiũ subdetᷣ & insuꝑ post mortẽ ĩ aĩa & corpe & ita tales malũ qđ euadere querũt:nõ euadũt: sȝ ãplꝰ multo incidũt. Propterea dicebat Lactantiꝰ li.vi.ca.xi. institutionũ: Sponte sua leto caput offerre nichil ẽ sce leratius. Nã si homicida nephariꝰ est: q̄a hoĩs extinctor est:eidẽ sceleri obstrictus est qui se necat: quia hominẽ necat:immo uero maius esse id facinus existimandum est. Cuius ultio soli deo subiacet. Nam sicut in hanc uitam non nostra sponte uenimus. Ita rursus ex hoc

domicilio corporis quod tuendũ est nobis assignatum eiusdem iussu recedendu3 est qui nos in hoc corpus induxit tamdiu habitaturos donec iubeat emitti. hec ille Secundo mors occurrit sub ratiõe boni inquãtũ mors est uia ad uitam ĩmortalem: p̃senti meliorẽ: quia de cõmuni lege: qui semel mortuus est amplius nõ moriet᷑. omnes enĩ resurgent ad ĩmortalitatem. & dixi de cõmuni lege: quia licet scd̃m illam cõmunẽ nature legem statutũ sit hominib⁹ semel mori: ut dicit apostol⁹ ad hebr. ix. tamen multi hoĩes mortui sũt ut semel resuscitẽt᷑ de morte ad uitam pristinã: ut Lazarus & Trayanus. An uero aliquis fuerit ter mortuus: non legi adhuc. Nemo ergo hominũ ad uitam ĩmortalem p̱uenit unq̃ nec perueniet nisi morte mediante. Nullus de uita hac ad uitam aliam perpetue felicitatis uł infelicitatis ĩmediate translatus est uel unq̃ transferet᷑. Nullus descendit q̃ñ q3 uiuus ad infernũ: sicut nullus ante nõ mortuus ascẽdit unq̃ ad celũ. Similiter & hac cõsideratione quidam ĩmortalitatis auidi circa qualitatẽ status future uite decepti seipsos occiderũt: sicut de facto fecit Theobrotus Platonis discipulus: de quo fert᷑ ut dicit. b. Aug⁹ primo de ci. dei. c. xxii. q̄ lecto Platonis libro de ĩmortalitate aĩe precipitẽ se dedit de muro: ut ex hac uita emigraret ad eam quã credidit esse meliorem: & male. Nam uetat Pitagoras ĩ iussu imperatoris. i. dei: a presidio & statione uite decedere: ut dicit Cicero in li. de amicitia. Tertio mors occurrit sub rõne boni inquãtũ aliquẽ hac uel illa cã uolũtarie morientẽ ostendit se iustũ uel reddit se

P

laude aut premio dignu3. Hac iterũ cõsideratiõe qui-
dam seipsos occiderũt: de quibus fuit illa Lucretia mu
lier Romana de qua dicit. b. Aug⁹ primo li. c. xix. de ci.
dei: ꝙ seipsam: oppressa a Tarquino occidit. Puduit enĩ
eam turpitudinis aliene in se cõmisse etiã si nõ secum:
& romana mulier laudis auida nimiũ uerita est: ne pu-
taret᷑ qđ uiolenter est passa cũ uiueret libẽter passa si ui
ueret: unde ad oculos hoĩu3 mentis sue testem illã penã
adhibendã putauit: quibus cõscientiã demonstrare nõ
potuit. Huius Lucretie epithaphiũ ab Ouidio fuisse fa
ctum dicit᷑ hoc modo. Cum foderet gladio castũ Lucre-
tia pectus: Sanguinis & torrens egrederetur ait: Testes
ꝑcedant me nõ fauisse tyranno. Ante uirũ sanguis: spũs
ante deos. Quã bene ꝓducti ꝑ me post fata loquant᷑. Al
ter apud manes: alter apud superos. Quidã etiã hac cõ-
sideratione non sunt reueriti se morti exponere ꝓ laude
humana ut sic constantes & fortes predicarent᷑. Quidã
in factis bellicis ut cesares zc. Quidã in assertionib⁹ fri-
uolis ut iudei: heretici & alii infideles. Quidam etiã nõ
sic se morti intrepide exposuerũt ꝓ laude sua: sed ꝓ dei
gloria & ipsorũ felicitate eterna: ut omnes sancti marty
res. Quarto occurrit mors sub rõne boni inquantũ tol-
lit hoĩes ĩutiles & supfluos maxime quãdo tollit homi-
nes ꝑuersos & R. p. tribulatores ut sunt latrones: fures
tyranni & horũ similes: qui ab hiis qui ciuiliter ꝑsunt
iudicibus pena mortis legibus statuta humanis auferri
solẽt de medio uiuentiũ: sicut & legibus diuinis diuersi
generis hominib⁹ iniquis mors infligenda olim erat: ut

p3 p decursũ legis Moysi. hec Henric⁹ de Assia sup geñ.

T Ertia questiũcula est: An recta rõne eligibilius sit hoĩ fideli: appetere nõ eẽ: q̃ peccare mortaliter aut uenialiter. Ad quã respondet Scotus ubi supra: q̄ recta rõne appetibilius est hoĩ & eligibilius peccare mortaliter & uenialiter q̃ nõ esse. Primo: quia illud eligibilius est qđ includit minus malũ: sed peccare mortaliter sine culpa nõ adimit totũ bonũ: relinquit enĩ naturã. nõ eẽ autẽ nichil relinquit: ergo. Secũdo: quia nobilior pticipatio diuina est esse: q̃ esse sine culpa: ergo potius debet eligere iustus peccare contra deum: q̃ nõ esse. Thomas autem quolibeto prĩo tenet cõtrariũ dicens: q̄ iusto eligibilius ẽ appetere nõ esse: q̃ peccare mortaliter. Ratio est: qa qlibet tenet᷑ magis fugere illud qđ est cõtra deũ: q̃ illud qđ est cõtra seipsuꝫ. Nã plus tenet᷑ scđm ordinẽ charitatis diligere deum q̃ seipsum. Sed culpa est cõtra deũ: nõ esse uero est cõtra seipsũ: ergo zc̃. Et idẽ tho. quolibeto. xi. loquẽs de mẽdacio. & scđa scđe. q. xliii. ar. vii. loquẽs de scandalo. &. q. cx. loquẽs etiã de mẽdacio uidet᷑ innuere de pctõ ueniali: q̄ iustus poti⁹ debet eligere mortẽ q̃ peccare uenialiter. Nã pctm̃ ueniale licꝫ graciã dei nõ tollat p quã est hoĩ salus: qa tñ ĩpedit augmentũ charitatis & ad mortale disponit: & sic uergit ĩ detrimẽtũ pprie salutis: & ĩ offensã dei: iõ nõ debet p̄poni recta rõne offense dei & pprie saluti. Vide de hoc in decretis xiii. di. c. uerũ. Hec oĩa Tho. & Scotus ubi supra.

Q Varta questiũcula est: Si fortis fortitudĩe politica debeat plus fugere pctm̃ oppositum fortitudini q̃

P

morté corpalé. Ad quã uidet̃ primo respódendũ q̃ plus fortis debeat fugere morté corpalé q̃ oppositũ fortitudinis: & primo sic: Nã pp q̃d unũqdq; & illud magis. primo posteriorꝝ. Sꝫ naturali dilectiõe qlibꝫ diligit aliũ pp se. Vnũqdq; eni diligit aliqd ĩquãtũ est bonũ sibi: ergo nãli & politica dilectiõe qlibet plus se & uitã suã que p morté pdit̃ diligere debet: q̃ uitare pctm̃ oppositũ fortitudini. Item oẽ agẽs nãliter agit ad cõseruationẽ sui: nõ auté reflecteret̃ in seipsã natura: si téderet ĩ aliud plus q̃ in seipsũ: ergo. Ité ordinata charitas incipit a seipso i. l. preses. C. de seruitutib⁹ & aq̃. & de suppléda negligétia platorꝝ. c. i. li. vi. & xlii. di. c. quiescam⁹. & de pe. dis. ii. ĩ patria. & in. c. nisi de usu pallii. c. si. in glo. ergo cuncta debent postponi ꝓpter uitã corpalẽ. Sed incõtrariũ est: quia bonũ quãto cõmuni⁹ tanto diuini⁹. prĩo politicorꝝ. sꝫ bonũ rei publice cõmuni⁹ est (& p cõsequẽs diuini⁹) bono ꝑsone ꝑticularis: ergo bonũ ei⁹ naturaliter supra nos ipsos diligere debemus. Rñõ dicendũ q̃ qlibet uirtuosus fortitudĩe politica & amore uirtutis: plus debet fugere pctm̃ oppositũ uirtuti q̃ morté corporalem. Hec cõclusio ꝓbatur rõne: auctoritate: & exemplis. Ratione sic: Omnis inclinatio rationis cõformis inclinationi nature nõ corrupte nec uiciate: est laudabilis & uirtuosa: uel ad uirtutem pertinẽs. Sed electio qua uirtuosus & fortis politicus eligit morté corpalé ꝓ cõseruatiõe uirtutis aut. R. p. & plus fugit dãnũ. R. p. q̃ dãnũ uite proprie corplis est cõformis inclinatiõi nature ĩtegre: ergo. Probat̃ minor a. s. tho. pri. p. q. lx. ar. v. sic: Vnũqdqꝫ eni

in rebus naturalib⁹ qđ scđm naturā hoc ipsum qđ est al
terius est: principali⁹ & magis inclinat͛ in id cuius est: q̄
in se ipsū: & hec inclinatio naturalis demōstrat͛ ex hiis
que naturaliter agunt͛: qa unūqđqꝫ sic agit͛ naturaliter
sicut aptū natum est agi. ii. phisicoꝝ. Videmus enī na-
turaliter ꝙ pars se exponit ad conseruationē totius cor-
poris. Et quia ratio imitat͛ naturā. huiusmodi imitatio
nē iuenimus in uirtutib⁹ politicis. Est enī uirtuosi ciuis
ut se exponat mortis periculo ꝓ totius rei publice cōser
uatione: & si hō esset naturalis pars huius ciuitatis: hec
inclinatio esset sibi naturalis. Et in. iii. sniaꝝ. dis. xix. q.
i. arti. iii. diffusius hanc materiā declarās dicit: Bonum
illud unusquisqꝫ maxime uult saluari qđ est sibi placēs:
qa hoc est appetitui informato p amorē magis cōforme
hoc autē est suū bonū. Vnde scđm ꝙ bonū alicuius rei:
est uel existimat͛ maius bonū ipsius amantis: hoc amās
magis saluari uult in re amata. bonū aūt ipsius amātis
magis inuenit͛ ubi ꝑfectius est. Et iō qa quelibet pars ī-
perfecta est in seipsa: ꝑfectionē aūt habet in suo toto: iō
etiā naturali amore pars plus tēdit ad cōseruationē sui
totius q̄ sui ipsius. Vnde etiam naturaliter aīal opponit
brachiū ad defensionē capitis ex quo pēdet salus totius
Et inde ē ꝙ etiā ꝑticulares hoīes seipsos morti exponūt
ꝓ cōseruatione ciuitatis cuius sunt ꝑtes. Idē ponit scđa
scđe. q. xxvi. arti. iii. dicēs: Vnaqueqꝫ pars plus natura-
liter amat cōe bonū totius q̄ ꝑticulare bonū ꝓpriuꝫ: qđ
quidē manifestat͛ ex ope. quelibet enī pars hēt inclina-
tionē principalem ad actionē cōmunē utilitati totius.

p

Apparet hoc in politicis uirtutibus scdm quas ciues p bono cōmuni dispendia ppriarū rerū & psonarū interdum substinēt. Secūdo pbat dicta cōclusio auctoritate Augustini.v.de ciui.dei.c.xii.dicētis: Veteres igitur primiq; Romani quantū eorū docet & cōmēdat historia: q̄uis ut alie gentes excepta una populi hebreorum: deos falsos colerent: & nō deo uictimas: sed demonibus imolarent: tñ laudis auidi: pecunie liberales erant: gloriam ingentē: diuitias honestas uolebant: hanc ardentissime dilexerūt: ppter hanc uiuere uoluerūt: propter hanc emori nō dubitauerūt. Ceteras cupiditates huius unius ingenti cupiditate presserūt. Ipsam deniq; patriā suam: qm̄ seruire uidebat ingloriū dominari uero atq; imperare gloriosū: prius omni studio liberā deinde dominā esse cōcupierūt zc. Tertio pbat exemplis. Nā uidemus q̄ quidā gentiles amore amicorū se morti exposuerunt: nō q̄ charitas faceret q̄ plus diligeret pximus q̄ uita ppria. Sed quia plus diligit quis bonū uirtutis i pximū q̄ bonuȝ corpale: ut dicit Tho.ii.sniaȝ.q.xxix.q.i.arti.v. Alios etiā legimus plus.R.p.q̄ parentes: filios: fratres dilexisse: preeligisse mortē q̄ oppositū alicuius uirtutis admisisse etiam sine spe uite eterne. Ad primū dicendū q̄ illi qui diligūt bonū.R.p. ppter se dili gunt illā amore corrupto cōcupiscētie uiciato & nō uirtutis. Ad secundū dicendū q̄ natura reflectit in seipsaȝ nō solum quantū ad id quod est ei singulare: sed multo magis quantū ad cōmune. Inclinat enī unūquodq; ad cōseruandū nō solum suum indiuiduū: sed etiā suā spe

ciem & multo magis habet naturalẽ inclinationẽ unũquodq; ad id qđ est bonũ uniuersale simplicit᷑. Ad tertiũ dicendu3 ꝙ ordinata charitas incipit a seipso: scđm tñ rectã rationẽ uirtutis. Hec Tho. ubi supra. & dñs Iohannes Capriolus tholosanus in quarto.

S Extum caput principale hui⁹ prime decadis simplex est: unã tm̃ habens questiũculã. s. Si aĩe sepate cognoscãt & sciãt ea que apud nos agunt᷑. Ad quã primo uidet᷑ respondendũ affirmatiue sic. Nã ille qui de re aliqua curam habet: cognoscit illam: sed diues epulo de suis fratrib⁹ curam habuit dicẽs: Luce. xvi. Habeo enĩ quinq; fratres: ergo cognoscebat & sciebat que in mũdo faciebãt. R̃ño dicendũ ꝙ cognitio est triplex. Quedã est certa & naturalis. Secũda est cõiecturalis. Tertia est reuelatiõis. Quantũ ad primã cognitionẽ est prima conclusio: ꝙ mortui nõ sciunt que hic agunt᷑: quod ꝓbat᷑ ratiõe & auctoritate. Primo rõne: quia cognitio naturalis fit ꝑ species abstractas a rebus sensibilib⁹ ꝑ sensus exteriores & ĩteriores ut patet. hoc aũt soli aĩe unite corpi cõuenit. Secũdo idem ꝓbat᷑ auctoritate ꝑ illud Iob. xiiii. dicentis: Siue fuerit filii eius nobiles siue ignobiles nõ intelligẽt. Et Augustinus libro de cura ꝓ mortuis agẽda dicit: Aĩe mortuorũ rebus uiuentiũ non intersunt. Et greg⁹. xii. moraliũ dicit: Mortui uitam in carne uiuentiũ post eos qualiter disponat᷑ nesciũt: quia uita spũs longe est a uita carnis. Et sicut corporea & ĩcorporea sũt diuersa genera ita distincta sunt cognitiõe. facit ad hoc. c. fatendũ. xiii. q. ii.

P

Secūda cōclusio: Aīe sepate cognitiōe coniecturali cognoscūt multa eorū que apud nos fiūt: patet hoc p illud Luc. xvi. de epulone: qa eni diues epulo nō uidebat fratres i inferno: nec in limbo cū Abrahā cōiecturabat qđ esset in mūdo. Tertia cōclusio: Aīe defunctorū in purgatorio nō dū beate cognoscūt multa eorꝝ que hic agūt. Primo mō p reuelationē eq̄lis uł supioris spūs: puta aīarū que ex mūdo ad eas transeūt uel bonorꝝ aut malorū angelorꝝ ad eas quotidie descendētiū. Scđo mō p infusionē specierꝝ ab aliquo supiori spū uel dei uel angelorꝝ ut p3 p Augu. in. c. fatēdū. xiii. q. ii. Tertio mō cū cōtingit & pmittit eis ut ad nos ueniāt. Quarto p penarū cumulationē uel diminutionē: ut dicit greg⁹ in omelia diuitis. Quinto mō p priorꝝ & p̄cipue pctōrꝝ cōmissorꝝ recordationē memorādo pctā que fecerūt. Nā si nō haberēt memoriā pctōrꝝ cōmissorꝝ i uita mortali: nō haberēt materiā grās referēdi deo de ei⁹ misericordia. Vñ greg⁹ sup illud: Misericordias dñi ieternū cantabo: Quō ieternū misericordiā canit q p̄terite miserie nō meminerit. Et Algazel. ii. methaphi. dicit: q aīa sepata cōcipit se cōcepisse dolorē p ignorantiā si fuit ignorās & mala & pcipit se delectasse i sapientia & sciā si fuit sapiēs & bona. Quarta cōclusio: Aīe dānatorꝝ cognoscūt multa que hic aguntꝛ primo p reuelationē nouiter ad eos transeuntiū. Cū etiā pmittitꝛ eis ad nos ueniāt: atq3 etiā p reuelationē bonorꝝ aut malorū angelorꝝ: cognoscūt etiā memorādo & recordando mala que fecerūt & que incurrerūt & bona que omiserunt & amiserunt. Vnde Abrahā dixit:

Fili recordare quia recepisti bona in uita tua. Luc.xvi.
& Aug⁹.ix.cōfessionū dicit: Mortui habēt memoriā nr̄i
Considerāt etiā damnū qđ ex sua scia incurrerūt: quia
creatoris sui seruitio nō uacauerūt. Cognoscūt etiam se
odire deū nō inquantū deus est sūme bonū: sed inquan
tū est iustus & collatiuus penarū. Cognoscūt etiā cogi-
tando deū nō inquantū bonus: quia talis cogitatio esset
eis delectabilis. Sed cogitando de deo inquantū est eis
malus. s. inquantū punit ipsos & affligit: & hoc erit eis
in penā maximā. Tho. in. iiii. d. l. Quinta cōclusio: Aīe
sepate beatorū in cōtemplatione diuine essentie in qua
oīa relucēt: cognoscūt oīa que ptinēt ad pfectionē intel
lectus eorū & ad eorū beatitudinē. Vnde greg⁹.xii.mo
raliū: Qui intus claritatē dei uidēt nullo modo creden
dū ē q̄ sit aliqđ exrerius qđ ignorēt. Et idē ibidē: Quid
est qđ nō uideant qui uidentē oīa uidēt. Sed cōtra: qa
Aug⁹ in libro de cura p mortuis habēda: sic ait: Nesciūt
mortui etiā sancti quid agant uiui etiā eorū filii: qđ p-
bat p hoc q̄ a matre sua defuncta nō cōsolabat᷑ sicut qñ
uiuebat. Nec est pbabile ut in uita feliciore sit facta cru
delior. Respondet᷑ q̄ beatus Aug⁹ loquit᷑ dubitatiue: sed
beatus greg⁹ assertiue. Et iō scūs Tho. magis tenēs cum
gregorio q̄ cū Augustino: declaransq; beatū gregoriū di
cit: q̄ oīa que ptinēt ad pfectionē intellectus & ad pfe-
ctionē uniuersi: beati uidentes essentiā dei cognoscunt:
alia uero nō. Hec Tho. pri. pte. q. lxxxix. arti. viii. & li.
iii. cōtra gentiles. c. lvii. Ad argumentū epulonis dicit᷑:
q̄ ei⁹ cognitio fuit cōiecturalis aut p reuelationē: nō aūt

naturalis. Pōt etiā negari cōsequētia: nā nō ualet. Mortui habēt curā uiuoꝝ: ergo cognoscūt coꝝ facta. Nā nos uiui de mortuis curā habem⁹: eis suffragia īpendēdo: & tñ coꝝ statū ignoram⁹. hec. d. Io. de tur. cre. sup decretū

S Eptimum caput principale huius prime decadis est de cognitione animarū separatarū: circa quod quatuor questiuncule soluentur: quarū quelibet infra suo ordine declarabit̃.

P Rima questiūcula est: Si aīe sepate ubicūq; fuerīt se cognoscant: & de modo quo se cognoscunt. Ad quā respondendo tria dicenda sunt. Primū ꝙ aīe sepate scđm ꝙ fides tenet cognoscūt substātias sepatas. i. angelos & demones in quorū societate deputant̃. Nō enī uidet̃ ꝓbabile ꝙ aīe damnatorū ignorēt demones: quorū societati deputant̃: & qui aīabus dicūt̃ aspectu esse terribiles. Et multo minus ꝓbabile est: ꝙ anime bonoꝝ angelos ignorent quorū societate letant̃? Secundū dicendū est ꝙ anime sepate ubicūq; sint se mutuo cognoscūt Probat hoc Greg⁹ uerbis dñicis Luce. xvi. circa mediū quarti dialogoꝝ: ubi dicit ꝙ boni cognoscūt malos. Nā Abraham & Lazarus boni Tantalū diuitē epulonē cognouerūt. Si enī eū in tormētis positū nō cognouissent nequaq̄ dixissent ꝙ bona sua recepisset in uita sua. Itē mali bonos cognoscunt. Nā diues precat̃ ex noīe dicēs: Mitte Lazarū ut intingat extremū digiti sui in aquam Item boni cognoscunt bonos: nam Abraham cognouit Lazarum. Item mali cognoscunt malos. Nā diues malus fratres malos cognouisset si in infernū descēdissent

Item boni cognoſcunt eos quos in uita nunq̃ uiderunt NamAbrahã cognouit Lazarum & diuitẽ quos in hac uita nunq̃ uiderat. Tertiũ dicendum eſt de modo quo anime ſe cognoſcunt. Ad quod dicit᷑: ꝙ anima dũ cor-pori eſt unita intelligit per ſenſibiles res corporeas. Nã intelligentẽ oportet fantaſmata ſpeculari. iii. de aĩa. dũ aũt eſt a corpore ſeparata intelligit nõ ꝑ cõuerſionẽ ad fantaſmata. Nã intelligere aĩe corrumpit᷑ interius. ſ. per mortem quodã corrupto. iii. de aĩa. Sed intelligit ꝑ con uerſionẽ ad ea que ſunt ſimpliciter intelligibilia: Sicut & alie ſubſtantie a corpore ſeꝑate: ita ꝙ ipſa nõ intelli-git ea que ſunt extra ſe que nunq̃ cognouit ꝑ ſpecies in natas: nec ꝑ ſpecies quas tũc abſtrahit: nec ꝑ ſpecies cõ-ſeruatas: nec ꝑ eſſentiam ſuam: nec ꝑ eſſentiam rerũ in-tellectarũ: ſed ꝑ ſpecies ex influentia diuini numinis ꝑ-ticipatas quarũ anima fit ꝑticeps ſicut & alie ſubſtãtie ſeꝑate q̃uis inferiori modo: unde ceſſante cõuerſione ad corpus: aĩa ſe ad ſuꝑiora cõuertit habens aſpectũ erectũ ad ſuꝑiores ſubſtantias ut ex influentia earũ cognoſcat Et quia cõmune eſt oĩ ſubſtantie intelligibili cognoſce-re eſſentiã ſuã: & ꝑ intuitionẽ eſſentie ꝓprie ſue cogno-ſcere eſſentiã earũ in q̃bus eſt ſimilitudo ipſius. Idcirco aĩa ſeparata directe ſuã eſſentiam intuendo perfecte co gnoſcit alias aĩas: cũ omnes aĩe eundẽ modũ eſſendi ꝑ-ticipent cũ ſint eiuſdẽ ſpeciei: & ꝑ cõſequens eundẽ ha-beant modũ intelligendi. Angelos uero per intuitionẽ eſſentie ſue imꝑfecte cognoſcit cum ſit infima ſubſtãtia in ordine intelligibiliũ. Quare ſatis patet ꝙ aĩe ſeꝑate

P

seipsas p suas essentias cognoscunt & pfecte naturalit. Angelos uero per similitudies diuinitus ipressas eis: & hoc impfecte: qm̄ anime natura angelis inferiores sunt ut dictū est. Et intellige que diximus de cognitione naturali: quia de cognitione glorie est alia ratio. hec Tho. pri. pte. q. lxxxvii. & in questionib9 disputatis de aīa.

S Ecunda questiūcula est: Si aīe sepate ad inuicē colloquant & quomodo. Ad quā respōdet: q duplex est locutio. s. exterior & interior. Prima fit aliquo signo sensibili: puta uoce uel nutu aliquo corpis mēbro: lingua uel digito: que quia in aīabus sepatis usq3 ad diem iudicii nō erunt generaliter. Idcirco usq3 ad illud tēpus locutio exterior corpalis esse in eis nō potest. Et dixi generaliter pter christū: uirginē matrē: & Iohannē euangelistā qui tres iam in corpe & aīa glorificati dicūt esse in gloria. Locutio uero interior. s. mentalis que est manifestatio uerbi interioris. s. cōceptus mentis p imperiū uolūtatis: illa est in aīabus. Nā aīe separate ubicūq3 sūt possunt ordinare conceptus suos p imperiū uoluntatis ut inotescat alteri aīe uel pluribus aīabus. Eo dēni modo quo magister cū uult ordinat cōceptus suos iu mēte ut postea discipulis uoce manifestet: sic anima cōceptus suos quos mente retinet: ordinat ad aliū: & p imperiu3 uolūtatis eidē manifestat. Post uero diē iudicii aīe & sci uocaliter loquent: & mediāte uehiculo uerbi interioris ad auditū. s. mediante uoce & etiā mediāte uehiculo ad uisum. nutu. sancti. s. laudādo deū. Et dānati iter cetera maledicēdo & blasphemādo. hec Tho. i. iiii. d. xliiii.

T Ertia questiuncula est: Si aie sepate retineant post morte scias & uirtutes acquisitas: & si damnati eis utant cu delectatioe. Ad qua respondet: q scia duobus modis accipi pot. Primo modo materialiter p fantasmatibus a qbus abstrahit species intelligibilis & scia. que quide fantasmata habet determinatu organu in capite scilicet media cellula eius: & sic scia acqsita no remanet post morte. No eni aia habebit organa aliqua uel fantasmata sup que couertat ut intelligat: quia hic modus intelligedi est pprius aie coiuncte curuate & inclinate corpori: & sic intelligit dictu apli prime Cor. xiii. Siue scia destruet. & dictu phi in pdicamentis dicetis: q per uehemente trasmutatione corrupit scia. Secudo modo accipit scia p habitu derelicto in aia uel i intellectu possibili qui est queda uirtus aie in qua recipiunt oes spes intelligibiles spiritualiter: & sic scientia remanet in aia sepata. Et cum petit: Si damnati in inferno ea utantur cum delectatioe ppterea qd dicit a philosopho. iiii. ethicor: q philosophia het magnas delectatioes. & Lactatius primo diuinaru institutionu dicit: Nullus est suauior anime cibus q cognitio ueritatis. Respondet q sicut in beatis ad pfectam eoru beatitudinem nichil erit qd no sit gaudii materia: ita nihil erit i damnatis quod no sit causa & materia tristicie: nec deerit aliquid quod ad tristicia possit pertinere: ut eoru miseria sit sic cosummata. Damnati ergo considerabut mala que gesserunt ex quibus sunt damnati: & bona deleta que amiserunt: & ex utroq torquebunt. Similiter etiam torquebutur

p

de hoc q̄ considerabũt scientiã & noticiã quã de rebus speculabilibus habuerunt impfectam fuisse & ãmisisse summã pfectionez eius quam potuissent adipisci. Et sic licet ut dicit philosophus: Consideratio scientie p se sit delectabilis ratione cõuenientie & pfectionis supioris partis hoĩs:tamen ex aliquo accidente potest esse causa tristicie. Hec Tho. in. iiii. sñiarz. di. l.

Q Varta questiũcula est: Si anime damnatorũ ante & post iudiciũ uideant deum:angelos & beatos & eorũ gloriam. Ad quam sic respondet̃: q̄ aĩe damnatorz usq; ad diem iudicii uidebuut animas beatoruz & eorũ gloriam in uniuersali:& nõ in particulari. Videbũt enĩ eos in magna & inestimabili gloria:Sed nõ ĩ quali:que uisio est potius p modum argumentationis & cognitionis q̃ uisionis. Sicut pauperes extra domum epulantiũ delectationes eorũ cogitant:tamen in pticulari quid comedant nesciunt. De huiusmodi autẽ uisione nõ letantur: sed tristant̃:tum ppter inuidiam aliene felicitatis: tum ppter carentiaz pprie beatitudinis quam ipsi perdiderunt:de quibus dicit̃ Sapientie. v. Videntes turbabunt̃ zc̃. Post iudicium autẽ ita ad pprias penas eorum cogitatio deflectetur:q̄ de sanctorũ gloria nõ poterunt cogitare. Hec magister sñiarz in. iiii. di. l. in fine. Sanct⁹ Tho. autẽ dicit:q̄ damnati post diẽ iudicii omnino uisione beatorũ priuabunt̃. Nec tamen ex hoc eorũ pena minuet̃:sed augebitur:quia memoriã habebunt glorie beatorũ quam in iudicio uiderũt:uel ante iudicium:& hoc erit eis in tormentuz. Sed ulterius affligent̃ in hoc

q̄ uidebunt se indignos reputari etiã uidere gloriã quã sancti merent̃ habere. Hec Tho. ubi supra.

O Ctauũ caput principale huius prime decadis est de pfectione anime rationalis rapte uel in extasim posite: sub quo septẽ questiões absoluẽt̃: quarũ quelibet infra suo ordine notabit̃

P Rima questio octaui huius capitis est: Si aĩa rapta uel abstracta a sensibus possit ex natura sua diuĩare uel futura cognoscere: sub qua septẽ questiũcule soluent̃: quarũ quelibet infra suo ordine enucleabitur.

P Rima questiuncula prime questionis huius octaui capitis est: si diuinatiões in aĩabus raptis insint eis a natura. Ad quã primo uidet̃ respondendũ q̄ sint animibus raptis naturales: quod pbat̃ ratione: auctoritatibus & exemplo. Ratione primo sic: Cognitio intellectiua hominis efficatior est q̄ cognitio brutorum animaliũ: sed quedã animalia naturaliter cognoscũt quedam futura: sicut cornicule crocitãtes significãt pluuiã mox futurã. Vnde Virgili⁹ primo georgicorum dicit: Et cornix rauca pluuiã uocat ĩproba uoce. ergo multo magis anima rapta naturaliter poterit futura cognoscere & diuinare. Ad hoc est auctoritas Augustini. xii. cõfessionũ dicentis: q̄ aĩa hũana qñ appropinquat ad mortẽ p̄cognoscit quedã futura subtilitate nature sue. & .xii. sup geñ. dicit: q̄ aĩa hũana scd̃m q̄ a sensib⁹ abstrahit̃ cõpetit futura p̄uidere. Vnde uulgo dicit̃ q̄ moriẽtes: uehemẽter amãtes: dormiẽtes rapti: frenetici futura ñnũq̄ diuinãt̃

P

Item greg⁹.iiii.dial.c.xxvii.dicit: ꝙ ipsa aĩa hoĩs subti-
litate nature sue: exitura de corpe quedã futura diuinat
& preuidet: & ponit exemplũ ibidẽ de quodã monacho
(monasterii sui ĩ urbe: sci Andree uel sci Gregorii) noĩe
Gerõtio: q depressus graui molestia corpis: uidit albatos
uiros ad se descẽdere dicẽtes: Ad hoc uenimus ut de mo
nasterio gregorii quosdã frẽs in militiã mittam⁹.s.Mar
cellũ: Valentinianũ: Angelũ: & te etiã Gerontiũ q nos
aspicis. Quã uisionẽ ad se redditus: illis tribus declara-
uit: qui oẽs eodem ordine tũc mori ceperũt: quo fuerãt
in descriptione noĩati. Sed incontrariũ est Ecclesiastes
viii.dicens: Multa hoĩs afflictio quia ignorat p̄terita: &
futura nullo mõ scire põt. R̃ño dicẽdũ ꝙ de diuinatiõe
ab aĩa rõnali futuroꝝ: multiplex est modus dicẽdi. Phĩ
enĩ naturales dicũt ꝙ huiusmodi diuinatiões fiũt q̃nq;
p ĩpressionẽ causaꝝ supioꝝ corpaliũ. Manifestũ ẽ enĩ ꝙ
corpa supiora ĩprimũt ĩ corpib⁹ inferiorib⁹. Vnde cũ ui
res sensitiue sint actus corpaliũ organoꝝ: cõsequẽs ẽ ut
ex ĩpressiõe celestiũ corpoꝝ ĩmutet quodãmodo fanta-
sia. Et cũ celestia corpa sint cause multorũ futuroꝝ fiũt
in imaginatiõe aliq̃ signa quorũdã futuroꝝ. hec autem
signa magis pcipiunt in nocte a dormientib⁹ q̃ a uigilã
tibus in die. Nam ut dicit phũs libro de somno & uigi
lia: que deferunt de die dissoluunt magis: plus est enĩ si
ne turbatiõe aer noctis: eo ꝙ silẽtiores sũt noctes: & in
corpe faciãt sensũ pp somnũ: qa pui motus ĩteriores ma
gis sentiũt a dormiẽtib⁹ q̃ a uigilantib⁹. Hii uero mot⁹
faciũt ex qb⁹ p̄uident futura. Est secũdus de diuinatiõe

dicendi modus:dñi Alberti in cõmento libri de sono & uigilia:q dicit:ꝙ sicut lumē radioꝝ stellaꝝ:cõicatū elementis:causat in elemētis quādā uirtutē actiuā ad multos effect⁹:quos elemēta ꝑ se ꝓducere nō potuissēt(sicq; elemēta fiūt instrumēta stellarū)Sic etiā celestes intelligentie.i.angeli: organis nostris purificatis influūt intrinsecas uirtutes: qbus ea que fiūt a remotis & futura sepius uaticinant᷑:qᵈ fieri solet in aurora qñ digestione cõpleta:fumi a stomacho ad cerebrū nō ascendunt. Est & tertius cõmunis de diuinatiõe dicēdi modus theologorū dicentiū:ꝙ reuelatiões & diuinationes aïarū:qñq; ꝓcedunt ex naturali dispositiõe:qñq; demonū ostensione:qñq; diuina reuelatiõe. Primo mō quādo aïa appropinquat ad ipsā mortem ꝑcognoscit quedā futura subtilitate nature sue:quod nō sic est intelligendum:quasi aïa ex natura sua aliquā uim habeat diuinatiõis:nā modus naturalis cognoscendi anime cõiuncte est accipere cognitionē a sensibus:& nō cognoscere futura abstracta a sensibus:ut dicit Tho.pri.pte. Sed dicit᷑ anima i morte diuinare & precognoscere futura: quia cum ipsa abstrahit᷑ a corpore & a corporeis sensibus aptior redditur ad ꝑcipiendū subtiles motus & influxum : uel diuinuꝫ aut substantiarū separatarū uel corporū celestiū. Secūdo fiūt quandoq; hoïbus reuelatiões ex celestiū corporū impressione:ut dictū est supra a philosophis. Tertio fiunt ex demonū ostensione. Cum enim intellectus demonum sit superior ordine nature intellectu humano: quedā cognoscunt demones etiā sua naturali cognitiõe

que sunt remota ab hominũ cognitione: & talia possũt hoibus reuelare: ut in tertia decade infra dicet. Quedã reuelatiões fiunt ex diuina inspiratiõe: sicut dicit Dañ. ii. Est deus q reuelat misteria de celo. Reuelat aũt deus secreta sua hoibus: siue p seipsum: siue per angelos suos multis modis: uidelʒ p somniũ: p uisioné: p oraculũ: per mentis illustrationé: & p mentis excessuʒ. Primo modo p somniũ: cũ dormiẽdo aliquid reuelat nobis: p ĩpressionem formarũ imaginabiliũ & illud qđ reuelat: tegit figuris & uelat imaginib9: ut cũ Iacob dormiẽdo scalam uidit: geñ. xxviii. Visio est cum in uigilia aliqd reuelat p ĩpressioné formaꝝ imaginabiliũ: & eo ordine eueniũt quo apparuerũt. Sicut uisio ysaie de qua dicit. vi. eiusdem: Vidi dñm sedentẽ sup soliũ excelsum. & uisio Danielis sup ebdomadib9. Oraculũ est cũ ĩ somnis xp̃s uł angelus: pater: aut mater: uel aliquis sanctus uel sancta psona aliqd aperte uenturũ aut nõ: uitandũ uel faciendũ denũciat: & sic fuit somniũ Ioseph Mathe. i. & somniũ pincerne Pharaõis. Et huiusmodi oracula solẽt fieri in aurora qñ digestio cõpleta est: & fumi a stomacho ad cerebrũ nõ ascendũt: que oracula nõ indigent interpretatione si fiũt doctis sicut fuit Ioseph uir Marie. Et Lucianus cui apparuit sanctus gamaliel. Si autẽ fiant indoctis indigent reuelatiõe: sicut illud pincerne Pharaonis qđ Ioseph interpretat9 est. Et dicũt somniorũ interpretes: q oraculis prestãda est fides: si nõ sint illusiones demonũ: quas sancti uiri ut dicit greg9 in dialogis: Intimo sapore discernũt: Mentis illustratio est: ut dicit

Isidorus·iii·ethimologiarum: Plenitudo spūssancti p̄ quā deus apostolis reuelauit secreta sua scdm illud apostoli: Nobis autē reuelauit de⁹ p spiritū sanctū. & Actuū·ii· Repleti sunt oēs spiritu sancto· Quibusdā autē reuelat deus secreta sua p̄ mentis excessum siue extasim aut raptum: sicut uidit Petrus uas submissū de celo cū uariis aialibus·Actuū·x·Sicut fuit extasis siue scdm aliā trāslationē sopor Ade: de quo infra diffusius declarabitur· Reuelat postremo deus secreta sua qbusdā p sensibiliū signorū expressionē: siue p̄ rem corporeā extrinsecus apparentē: sicut Moysi p̄ nubē loquebat deus: uł p̄ uocem exterius sonantē: sicut Abrahe insonuit dicēs: Ne extendas manū tuā·geñ·xxii·Siue p̄ parabolā mystice significantē·i· p̄ uocē quasi hoīs formatā cū similitudine alicuius rei: sicut Balaā: Numeri·xxiii·Accepta parabola ait zc·Ad Augustinū & gregoriū q uident rōne: auctoritatibus & exemplo tenere diuinatiōes inesse aīe a natura ut adductū fuit in fronte hui⁹ questiūcule·Rñdet & dicit cū Tho·pri·par·q̄ Aug⁹ loquit ibi nō assertiue: sed recitando opinionē platonis: q posuit aīam accipere cognitionē rerū scdm p̄ticipationē ydearū: quā p̄ticipationem melius recipit abstracta a corpis sensibus·s·dormiendo: aut in morte·Greg⁹ etiā nō intelligit diuinationem inesse aīe a natura: sed p̄ reuelationē ut dictū est in corpore questionis·Hec Tho·pri·p̄te·q·lxxxvi·& intra questiunculā adducti·

S Ecunda questiūcula est: Vnde causat in aīabus extasis siue raptus· Ad quā sic respondet: q̄ cum in

p

extasibus sopiant uires iferiores & aia sepe administra-
tione corpis suspedat. Ideo sciendu est q in hoie e triu
uirium naturalis ordo & ad iuice conexio. s. uirtutis na
turalis: aialis siue sensitiue & itellectualis. & de coi cur-
su uirtus naturalis seruit aiali: & aialis siue sensualis ser
uit uirtuti intellectuali. Na uidem q uirtus naturalis
indiget in suis opationib calore & spiritib que a corde
originaliter pcedunt & diffundunt per oia organa sen-
suum: & manifestu e etia q illis organis interius & ex-
terius magis laborantib: natura ibi de illis magis dif-
fundit: & sic uno modo contingit illa organa in excessu
actuatiois uirtutis sensitiue distrasiari ul discrepari. Et
iter spirit naturales qbus indiget uirtus digestiua ex-
terminat uel deficit pp multitudine generationu spiri-
tuu sensitiuor. Ex quo p quo uehemes & fixa & pfun
da actuatio uirtutis sensitiue iterioris sopire pot sensus
exteriores: & similiter debilitare uires naturales pp illa
ru uiriu conexione. Ex hoc primo sequit secundu. s. q
ois uehemens intellectualis spirituu contemplatio in q
fantasia uel interior sensitiua excessiue laborat natura-
les uires eneruat & soporat sensus exteriores: & sepe in-
ducit extasim uel raptum: q si in uehementi & intensa
seu excellenti pure intellectuali cotemplatioe uires sen
sitiue no laborarent aut nulla dependentia haberent ui
res naturales & animales: uel no impedirent: hoc opor
tet prouenire aliunde q ratione dicta connexionis. Hec
Henricus de Assia super genesim.

T Ertia questiũcula est: quotuplex est gradus extati/
ce cõuersionis in deũ seu cõtemplationis spũaliũ.
Ad quã respondet ꝙ quadruplex. Primus cũ aĩa ꝓpter
uehementissimã intentionẽ & eleuationẽ uirtutis intel
lectiue in illa spũali pura & excellentissima cõtempla/
tione dei suspendit & relinquit corpus quo ad oẽs opa/
tiones sensuũ exteriorũ & interiorũ & actionũ oĩuꝫ na/
turaliũ uiriũ: & hic gradus extasis primus fuit in Adã:
de quo dicit quedã glosa: ꝙ sopor ille diuinitꝰ ei imissus
uires rationales nõ clausit. Sꝫ obturatis siue sopitis cor
poris sensibus mentis oculos aperuit limpidius ut scire
posset quid erga se ageret omniũ artifex sapientia dei:
& quid in ꝑteritis fecerit: & de longissime futuris factu
ra esset. Hunc primũ gradũ ascẽdit beatus Paulus qui
nesciuit an aĩa uegetaret corpus an corpe relicto in pa/
radisum rapta esset: uel etiã forte simul in uno loco ue/
getaret: & cũ hoc realiter in celo empyreo esset. Secũ/
dus gradus extasis est in quo aĩa relinquit corpus quo
ad oẽs opationes sensuales interiores & exteriores licet
nõ suspendant opationes naturales sicut in primo gra/
du. Tertius gradus est in quo aĩa in cõtemplationẽ in/
tellectualiũ rapta solũ relinqt corpus quo ad actuꝫ sen
suũ interiorꝝ. Quartus gradus est & infimus qñ sopiun
tur solum sensus exteriores p intensam actuationẽ sen/
sus interioris simul & intellectus & rationalis effectus.
Causas harꝝ extasium Ricardus de scõ Victore libro de
cõtemplatiõe reducit in tria genera dicẽs: Tribꝰ de cau
sis ut michi uidet in mentis excessum adducimur: quia

P

uel ex magnitudine exultationis fit ut mens qn̄q̄ ſic ſe metipſam nō capiat: & ſupra ipſaꝫ eleuata uires inferiores ſopiant̃. Magnitudine ergo deuotiōis aīa tanto eleuat̃ quāto diuino amore & charitatis deſiderii igne ſuccendit̃ & reſoluit̃: ut quaſi fumus eleuet̃. In ſūma magnitudine uero admiratiōis aīa in extaſim rapit̃: qn̄ in admiratione ſūme pulchritudinis aut diuine mageſtatis ſuſpenſa tā uehemēti ſopore cōcutit̃ ut a ſuo ſtatu penitus excutiat̃. Magnitudine gaudii ul̃ iocūditatis aīa rapit̃ qn̄ illa intimo amoris ſuauitatis habundantia inebriata: qd ſit: qd fuerit penitus obliuiſcit̃: & ſup mundanū quendā effectū ſub quodā noſtre felicitatis ſtatu raptim tranſformat̃. Ex quibus patet ꝙ aīa ꝑ ſtatu uie pōt tm̄ eleuari ad exceſſum cōtemplatiōis pure intellectualis ꝙ intellectus nō utet̃ miniſterio fantaſtice ſenſitiue interioris uel exterioris cū ſopitione uiriū inferiorū animaliū & remiſſione naturaliū: ut patet in uiatoribus exceſſiuis. ſ. in Adā in ſtatu nature ĩtegre: & Paulo apoſtolo & quibuſdā aliis. Hoc patet: quia intellect⁹ eorū ſeparat̃ a fantaſmatib⁹ quorū nullū eſt tante eminentie ut poſſit diuinā eſſentiā repreſentare. Nec etiam aliqua intellectualis ſpecies creata: ĩmo etiā in illa clara dei uiſiōe mens ita rapit̃ ut nichil ꝑ tūc ꝑcipiat aliud nec ſenſitiue nec intellectiue. Vnde talis uiſio tm̄ alienauit beatū Paulū & opationē anime eius in corpus taliter ſuſpendit: ꝙ neſciuit an etiā anima corpus animaret uel ſepata eſſet. Propter que dicit Tho. ꝙ impoſſibile eſt ꝙ homo in ſtatu uie uideat clare deū ꝑ eſſentiam

sine abstractiōe a sensibus aut sine extasi aut raptu quo sopiant̄ uires aīales. Vnde & Exodi dicit̄: Non uidebit me homo & uiuet. Ex quibus patet ꝙ cū Adam & Paulus eundē gradū primū extasis habuerit: & ergo eq̄les intensiue (Nō aūt forte extēsiue) theologi cōstituti sūt. Hec Henricus de Assia sup genesim.

Q Varta questiūcula est: An Plato & Aristoteles potuerint naturaliter tantā theologiā acq̄rere: quātā Adam & Paulus in extasim positi. Ad quā respondent aliqui opinatiue: ꝙ Adam & Paulus nō fuerūt maiores philosophi Platone & Aristotele. & isti tenēt ꝙ intellectus in corpe manens potest se sine adminiculo & actione uirtutis sensitiue seu fantastice reducere in contemplationem pure intellectualem scientie: & se actuare respectu specierū & habituū quos alias intellexit. Et probant hoc primo: quia nō uidetur nobilis uirtus intellectiua magis dependere in reductione ad suum actum a uirtute sensitiua interiori: q̄ ipsa sensitiua interior a sensibus exterioribus: sine quorū tamen actionibus sepe interior sensus exit in actus suos: sicut in somnis manifestum est. Item nō uidet̄ uerisimile ꝙ ista nobilis natura intellectualis esset a creatore deo tam misericorditer illis corporeis uiribus sensus alligata ꝙ sine earū actuatione in nullum actum cognitionis posset se reducere: & ꝙ per nullum exercitiū in cognoscendo & intelligēdo posset acquirere in sui natura species intelligibilium & habitus ꝑ quos suspensa omniū actuatione sensitiuarū uiriū pure intellectualiter aliquid celestiū uel aliorum

P

cognoscere posset. Item in statu nature integre seu ino-
centie talis modus cognoscendi & contemplandi pure
& intellectualiter uidetur utiq; possibilis fuisse: sicut &
in statu corporis glorificati: pro quo statu forte intelle-
ctus licet informabit corpus: tamen in nullo iuuabitur
a cognitionibus sensitiuis nec interioribus nec exterio-
ribus. Et ideo nō est essentialis nec tam necessaria cōne
xio uirtutis intellectiue existentis in corpe ad uires sen
sitiuas q̄ sine illis nobilis uis intellectiua nō sit apta na
ta se cognitiue actuare. Item si sic: ergo anima rationa-
lis exuta nichil intelligeret nec sciret de cōmuni cursu
de omnibus hiis que in corpore sciuit: nec respectu quo
rūcunq; intelligibiliū ex habitibus & speciebus in cor-
pore acquisitis se actuare posset: quod uidet̄ magne im-
perfectionis. Hec sunt argumenta dn̄i magistri Henri-
ci de Assia que adduxit Parisius disputādo in hanc ma
teriam. In oppositum est scola omnis cōmunis dicens
q̄ quiditas rei materialis est obiectum intellectus uia-
toris. Et experientia demonstrat fantasiam laborare cū
intellectualiter operamur seu occupamur. Patet ergo q̄
nullus purus uiator philosophus in theologia Paulo &
primo parenti se potest comparare. Et sic patet respon-
sio ad questiunculā. Hec Henricus de Assia sup gen̄.

Q Vinta questiūcula est: q̄re mulierib' sepius fiūt re-
uelatiōes q̄ uiris. Ad quā respōdet̄ q̄ de hoc a phis
tripl'ex cā naturalis solet assignari. Pr̄ia accipit̄ ex q̄lita
te cōplexiōis: qa mulieres n̄aliter multū h̄nt de humido

humidũ autẽ cũ inceptuȝ eſt moueri nõ ceſſat quo uſq̧ attingat ad id qđ intendebat. Ex quo cõtingit mulieres diutius ſtare in ſuis cogitationib⁹ & imaginationibus q̃ uiri. Vnde uir citius digerit ſuas cõceptiones uel imaginatiões quare minus apparẽt eis mirabilia. Et quia humidũ etiã (quod ut dictuȝ eſt in mulierib⁹ habũdat) eſt bene receptiuũ figurarũ: & diuerſas etiã figuras recipit exinde eſt ꝙ ipſis mulierib⁹ apparẽt plura mirabilia & diuerſa ſomniãdo. Secunda cauſa accipit̃ ex defectu rationis. Nã mulieres (ſicut dicit̃ in politicis) habẽt ratiocinatiuũ inualidũ unde minime uigent rõne & diſcretione in compatione ad uiros: ꝓpter qđ ſi eueniãt mulieribus alique fantaſtice apparitiões & uiſiones mirabiles: minus eſt ratio cõtradicẽs q̃ in uiris. Tertia cauſa ſumitur ex habũdantia paſſionis. Nã ſicut dicit phũs in libro de ſomno & uigilia: Illi qui ſũt in paſſionib⁹ ad modicam ſimilitudinẽ mouent̃ & credunt uerũ eſſe qđ apparet. Vnde quia in mulierib⁹ habũdant paſſiões: ideo ſtatim ad modicã ſimilitudinẽ uel ſpeciẽ credunt ei qđ ſibi apparet. hec ex Iohãne de ſancto Geminiano.

S Exta queſtiũcula eſt: An ꝓphetie & reuelatiões uaticinantiũ & q̃nq; raptarũ mulierũ xp̃o uere deuotarũ: ut puta Brigide: Catherine de Senis & ſimiliũ haberi debeãt ꝓ indubitãter ueris & p̃dicari tanq̃ a ſpũ ſcõ edite. Ad quã reſpõdet̃ ſimplicitet ꝙ nec ꝓ indubitãter ueris haberi debẽt nec tanq̃ a ſpũ ſcõ edite acceptãde uł p̃dicande ſunt. Tum qa huiuſmodi ſimilia fieri poſſũt ex induſtria hũana exercitata: & lumine fidei cõfortata

p

Tū qa nichil ꝓhibet illas qn̄q; fuisse illusas eo ꝙ forte nō sine culpa p̄sumpserūt illa facere que ad eas nō pti-nuerūt. Docere enī uel p̄dicare mulierib⁹ iuxta ap̄l'm nō ꝑmittit. Tū quia potuit fallere eas qn̄q; fantasia nimis fatigata: Tū quia si libri eaꝝ bene cōsiderent: occurrūt ex dictis & modis dicendi aliqua minus sapida: minus rationabilia aut ueritati dissona. Tū quia ꝓphetie earū supuacue uident & doctrine. Cū autentice ex sacris scri pturis & sanctis doctoribus habeat: quicqd de talibus est saluti necessariū. Tū quia stat aliquē esse ualde sanctū: & tn̄ oēm doctrinā eius esse ex spū humano. Tū qa nō cōstat eas missas fuisse ad docendū uel p̄dicandū a deo: nā si deus officio earū uoluisset in docēdo & ꝓphetando uti: utiq; sanctiorib⁹ mulierib⁹ in hoc usus fuisset ut scā Helisabeth: & similibus: quas cōstat nichil taliū attētasse: sed solū studuisse ꝑfectioni uirtutū: nichil se ītromittētes de īpertinētibus earū statib⁹. Potuit tamen esse ꝙ deus ad supplendā negligētiā ordinariorū: & ad ipsoꝝ maiorē cōfusionē suscitauerit quādoq; & suscitet quasdā mulierculas tanq̄ doctrices & ꝓphetas: sicut etiā apparet in uatib⁹ utriusq; sexus in populo hebreorū: ut sic ꝓpter nouitatē & raritatē: mulierū doctrine legāt ab hiis q diuīos libros & diuīas scripturas legere neglexerūt: & cupiūt doctrinaꝝ nouitatib⁹ aurib⁹ pruriri & cōuerti ad fabulas poetaꝝ. Sicut etiā ꝓpter negligentiā iudicū isr̄l suscitauit deus spiritū pueri iunioris Danielis ne sanguis innocens Susanne effunderet: Danielis. xii. Hec Henricus de Assia sup genesim.

s Eptima questiuncula est:An uaticinia futurorũ a Sibillis:& quarũdã magarũ & phitonissarũ in populo gentili:sint credẽda eis reuelata a spiritu sancto:& quare solis Sibillis mulieribus apud gentiles concessuꝫ est de christo uaticinari:& nulli alteri:ex uatibus babilonicis:philosophis siue poetis. Ad quam sic respondet Augustinus.xxi.de ciuitatr dei:ꝙ Sibille siue bone fuerint siue male: in hiis que de christo & aliis ad salutem humanam ꝑtinentibus predixerunt: credendum est ꝙ a deo fuerint inspirate. Nõ enim est uerisimile ꝙ diabolus reuelaret hominibus ea que pro salute eorũ presciebat esse uentura. Et ꝙ sit hoc uerũ de Sibillis bonis:patet ex nominis interpretatiõe. Dicit̃ enim Sibilla quasi dei mens:quia syos grece latine dicitur deus: & bellẽ.i. mens.quasi mens dei.Erant enĩ(ut Augustinꝰ.xviii.de ciui.dei.c.xxiii.& Isidorus.viii.li.ethimo.dicũt)apud gentilem populũ quedã femine uirgines: uel nõ uirgines famose in cognitione occultorũ de futuris: & aliis: que quidem apud gentiles consulebant̃ in dubiis euentibus: quasi ex merito singularis uite noticiã mẽtis dei uel deorum habentes: sicut apud hebreos consulebant̃ ueri ꝓphete. De qbus dicit Augꝰ ubi supra:ꝙ sicut olim extra populum isrl̃:& ante in populo gentili erant aliqui boni & sancti uiri a deo specialiter illuminati & directi:de quibus fuit Iob:Cornelius & alii. Sic etiã & alique femine sancte & religiose esse tunc poterãt a deo de futuris de christo & aliis specialiter illumĩate. Vnde de uaticinio unius illaꝝ Sibillaꝝ dicte Erithea uel Cuma

P

na loquēs Aug⁹ ubi ſupra dicit: ꝙ a deo nichil hēt ī toto carmine ſuo q̄d ad deoꝝ falſoꝝ cultū ꝑtineat ut in eoꝝ numero merito cōputāda uideat᷑ que ꝑtinēt ad ciuitatē dei. De malis etiā mulierib⁹ ſiue magis & diuinatricib⁹ uanis artibus ībutis: pꝫ etiā ꝙ alique eaꝝ magis ydonee ex dignatiōe diuine clementie in teſtimoniū ſalutariū futurorū poterant certis occaſionibus datis: illuminari ſpecialiter a deo de faciendis: ſicut occaſione data illuminatus fuit Balaam ariolus qui licet malus fuerit: tn̄ preclaram de chriſto ꝓphetiā expreſſit: ut patet Numeri. xxiiii. Donū enī ꝓphetie nō ſolum ſe extendit ad bonos: ſed etiam cōmune eſt bonis & malis: ſicut & cetere gracie gratis date. In ceteris uero ad xp̄m nō ꝑtinētibus iſte diuīatrices mage: a diabolo poterāt illumīari: ſicut ſupſtitioſi ſapiētes babilonii. Sed ſi qs quereret quare in ſolo ſexu femineo inuente ſunt apud gentiles quedā mulieres ꝓphetiſſe de xp̄o uaticinātes: & nullus de uatibus famoſis babilonicis in artibus diuinatoriis expertes: quos reges gentium in dubiis cōſulere cōſueuerunt ut patet de Pharaone & Nabuchodonoſor & aliquibus phōꝝ aliqd de xp̄o: uel de futuro iudicio: aut de reſurrectione & ceteris de qbus Sibille locute ſūt: uaticinatus eſt. Reſpondet᷑ ꝙ hoꝝ & ſimiliū ſecretoꝝ dei rōnē reddere pōt ſolus q a deo de huiuſmodi ē erudit⁹. Vel forte ſic factū eſt cōſuetudine dei qua ſepe eligit infirma huius mūdi ut confundat fortia. philoſophi autē ſequētes ſolum cognitionem que naturali inueſtigatione de deo & creaturis haberi poterat: ponētes obicem p̄ſumptiōis

& supbie: diuias reuelatiões desup recipe nõ meruerũt. Potuit tñ fieri occulte a deo: ut etiã poete aut aliqui phi ut aliqua fingerẽt uel dicerẽt: que deus ꝑ generali salute hoiuȝ facturus erat ĩ mũdo: licet illi phi uel poete ad huiusmodi nõ respicerẽt sed ad alia: circa que eorũ intẽtio uersabat᷑ sicut factũ est ĩ Caypha & Virgilio & aliis. Hec ex dño Henrico de Assia sup genesim.

S Ecũda questio octaui capitis ẽ de somno corporali. Circa quã tres questiũcule soluentur: quarũ quelibet infra declarabit᷑.

P Rima questiũcula est: quid sit somnus corpalis & unde causat᷑. Ad quã sic respõdet᷑: ꝙ somnus scd̃m phõs est retractio ad ĩteriora: spũs uitalis & aĩalis: quorũ alter est uehiculuȝ caloris: & alter speciei sensibilis. Vel ut alii dicũt: Somnus ẽ fixa suspẽsio uiriũ aĩaliũ. i. sensitiuorũ ab actibus suis. Q đ de cõi cursu cõtingit ex hoc ꝙ diffusio spirituũ uel alterius influẽtie ad sensationes necessarie ĩpedit᷑ a corde uel cerebro: & q̃diu hic influxus ĩpedit᷑: tãdiu cessant & qescũt uires sensitiue ab actibus suis. Põt aũt dictus influxus ĩpediri uel nõ fieri multis de causis & modis. Primo ut dicit Albertus ex pte corpis: sicut fumalis euaporatio ex mẽbris digestiuis ascẽdens ꝑ uenas ad regionẽ cerebri frigidã: ubi fumus illo frigore cõdensatus: descẽdendo cõstringit neruos: & obstruit ceteros meatus spirituũ ad organa exteriorũ sensuũ: q spiritibus ad ipsorũ actuationẽ reqsitis: sic priuati nõ ꝑcipiũt exterius obiecta. Alii clarius idẽ sic dicunt: ꝙ dictus ĩfluxus ĩpedit᷑ ꝑ fumũ ascendentẽ a mẽbris digestiuis ad cor: uel ad locũ capitis. i. cerebrũ:

P

ubi est cõcursus neruorum deferẽtiũ spũs· uel ubi spũs na
turales sublimãt' in spũs aĩales: q qdẽ fumus p dictũ in
fluxũ ĩpediri põt:uel replẽdo neruos:uel cõprimẽdo uł
ad frigiditatẽ redactas cõstrigẽdo· põt ẽt nãliter ex pte
corpis fieri sopor sine tali fumo:& hoc ppter aliquã opi
lationẽ seu alterius modi obstructionẽ meatuũ interio-
rũ·Causat' etiã somnus ex pte aĩe ppter cõcursuз caloris
& spirituuз ad locũ alicuius lesiõis interius uehemẽter
torquẽtis· qñqз ex defectu caloris & spirituũ in radice ĩ
qua dũ spũs deficiũt:necesse est ut sensus a suis actibus
cessent:sicut cõtingit in amẽtibus:qñ amẽtie accidũt ex
ĩanitiõe·i·debilitate· Qñqз ẽt accidit p quãdã retractio
nẽ seu reuocationẽ spirituuз ad interiora rõne alicuius
passiõis interioris:iuxta illud Luc·xxii·& Math·xxvi·
Erãt oculi eorum grauati & dormierũt pre tristicia· uel rõ
ne alterius accidẽtis ut in sincopi·Qñqз etiã accidit sõ-
nus ex uehemẽti fatigatiõe uel attenuatiõe uel assidua-
ta cõtemplariõe ppter que reqrũt uires interiores adui-
uari ut patet in raptu & extasi· Fiunt etiã qñqз sopores
ab extra·s·ex dulcedine alicuius melodie:p quã exterio
res sensus cadũt ab actibus suis· ppter qđ ut dicit phũs
viii·politicorum:In tẽplis fiebãt melodie qbus aliq rapie-
bant' · Qñqз fiũt etiã ex uehemẽtia subiti terroris: qñqз
ex lesione capitis uel alterius mẽbri extrinsecus illata:
ut dũ hõ cadit sup caput: aut sanguinẽ trahit· Hec Al-
bertus magnus:& dñs Henricus deAssia sup geñ·

S Ecunda questiũcula est:qd sit somuus uniuersalis
& ptialis· Ad quã respondet' :q somnus uł'is dicit'
qñ exteriores & interiores sensus cũ ui etiã intellectiua

sopiant̃ & qescūt. Vel sonus uł'is scd̃m Auicennā prima tertii. c. de subeth. ē reddit⁹ spūs aīalis ab īstrumētis sensuū & mot⁹ ad pricipiū suū. i. cerebrū: cū quo. s. redditu priuāt̃ ipsoꝝ instr̃a ab exitu opatiōis ī ipsis. s. instr̃is: nisi ab illis instr̃is que necessaria sūt ad hoc ut uita ꝑmaneat: & illa sūt sicut instr̃a spūs sicut pulmo: cor: arterie & diaflāma. Partialis aūt sonus ē triplex: aut cū exteriores & īteriores sensus sopiūt̃ ui intellectiua uigilāte: uel cū ligāt̃ exteriores sēsus: solutis a sono sensib⁹ īteriorib⁹: ut p₃ ī hiis q dormiēdo ābulāt ī nocte. uel cū interiores sēsus ligāt̃ solutis exteriorib⁹. Primū aūt hoꝝ scd̃₃ quosdā possibile ē: qđ ꝓbāt sic. nā sicut īterior sensus uigilare pōt: ligato ꝑ sonū exteriori: ut patebit īfra: Ita nichil ꝓhibere uidet̃ ꝙ intellect⁹ habitib⁹ & sensatiōib⁹ sufficiēt̃ habituat⁹ sepe uigilet. i. cognoscitiue actuet̃ respectu intelligibiliū: & ꝙ utreq₃ uires sensitiue sopite sint. Qđ si dicat̃ scd̃m phōs: ꝙ necesse sit ad actualē ītelligibilitatē fantasmata speculari: igit̃ ītellectus nō actuat̃ nisi cōsecutiue ad actuationē fātasie Rn̄det̃ ꝙ si illud dictū cōe phoꝝ hēat ueritatē. Intelligit̃ de cōi cursu hūane cognitiōis & ī prima acqsitiōe ītellectuał noticie. Vel ē uerū respectu illoꝝ ītelligibiliū respectu quoꝝ adhuc nō hēt sufficiēt̃ ītrinsecos ī se habit⁹ & spēs scd̃m q̄s ī actu exire possit sine āminiculo uiriū sensitiuaꝝ. Secus aūt ē de ītellectu sic habituato q ut seipsu₃ actuet: nō oportet ad fantasmata se cōuertat. Istā ītellectualē uigiliā sensisse uidet̃ sensib⁹ sono ligatis q dixit: ego dormio & cor meū uigilat. & scd̃m hāc opinionē sonus utrorūq₃ sensuū nō

P

pót sopire ītellectū nisi nudū uel īsufficiēter habituatū Secūdū aūt·s·ligamētū exterioꝝ sensuū: solutis a sōno interioribꝰ:etiā manifeste apparet in qbusdā qui nocte dormiēdo surgūt:& ambulāt sine offendiculo:& faciūt aliq̄ opa uigilātiū·s·loquūť:clamāt:īduūt se:ascēdūt arbores:exeūt domos ad cāpos:siluas: īsequūť īimicos: & qn̄q; īterficiūt:& reuertūť ad lectos suos:ut dicit Alber· i cōmēto sup li·de sōno & uigilia·Pn̄t etiā & tertio aliq scđm exteriorē sensitiuā uigilare: & dormire scđm interiorē:sicut audiui de uno taliū q realiter sensit· Vigilāt ēt qn̄q; tales scđm sensū & simul scđm uim intellectiuā que fortassis ēt quodāmō actuari pót ad actuationē exteriorū sensuū īterioribus sensibus ab oī actu suspensis. Vn̄ si deus i hoīe uigilāte suspēderet ad tp̄s oēm actionē īterioꝝ sensuū sine īpedimēto īfluētie uirtutis & spirituū ad sensus exteriores: qd ꝓhiberet hoīem & sensitiue uidere & ītellectiue uisa rationari:& ita sufficiēter sese in ambulando uel ascendendo dirigere & custodire· Hec Henricus de Assia ubi supra·

TErtia questiūcula ē:unde causatus est sōnus Ade a principio:cū nichil de p̄dictis causantibus somnū nec fumalis euaporatio cibi potuerit ad caput eius uel cor ascendere : nec in paradiso comederit de fructibus ante formationē Eue:& quid uidit Adam in sopore illo Ad quā sic rn̄deť:ꝙ sōnus ille Ade siue raptꝰ siue extasis nec ab angelo fuit nec a celo nec a cibali fumo aut fatigatiōe que nō erat i statu īnocētie·Sꝫ fuit īmissus a deo tāq̄ cōueniēs dispō ad recipiēdas diuīas reuelatiōes: qa

ut dicit Augustin⁹: Nisi ab hac uita quisq; quodãmodo moriat̃ siue auersus & alienatus a corporeis sensib⁹ fuerit nõ subuehit̃ in uisionẽ dei & celestiuȝ. In quo raptu siue extasi pius & largissimus deus primo hoĩ prĩcipio totius posteritatis ostendit magna & miralia. Ipse enim Adam in ipsa extasi siue excessu mentis positus: & in illud qđ statũ nature excedebat eleuatus: ut dicit glo. ad Ephe. v. Primo ꝓpheta effectus est: Nã excitatus ex sopore & mulierẽ formatã ex ipso aspiciens diuina reuelatione illustratus: ydiomate hebraico dixit: Nũc hoc os ex ossibus meis & caro de carne mea: ꝓpter hoc relinq̃t homo zc. Ingressus etiã est ĩ sanctuariũ dei & intellexit nouissima ab initio & primo: ut dicit glo. reuelatũ est ei ꝙ ex eo nasciturus esset hõ qui uere deus esset: cui⁹ morte hoĩuȝ genus redimeret̃: & de cuius latere ĩ cruce morientis fidelis ecclesia formaret̃. Intellexit etiã ꝙ mundus esset ꝑdendus peccato q̃uis nõ suo. Tũc forte intellexit mysteriũ trinitatis: creationẽ mũdi ex nichilo: destructionẽ eiusdẽ. accepit ĩ illa extasi reuelationẽ casus angelorũ. Intellexit sacrificia que erant futura in remediũ originalis peccati: q̃uis illud futurũ ei esse nõ reuelaret̃. Intellexit excellentissimã illam futurã uitam in qua post hanc ineternũ uiuẽdo sine nutrimẽto: habituri essent hoĩes in clara dei uisione: si in hac uita mãdata dei custodirẽt. Instruct⁹ fuit ĩ naturalib⁹ & moralib⁹ sciẽtiis. Tũc ẽt accepit excellẽtẽ cognitionẽ theologicã supnãlẽ ut primis reb⁹ noĩa ĩponeret: & rerũ ꝓprietates cognosceret: Vñ cõstitut⁹ ẽ prim⁹ phũs prim⁹ theologus

in utraq; sciētia pfectus scđm mensurā initii sui status. Vnde Vgo libro sexto de sacramētis loquēs de philosophia & theologia primi hoīs dicit: Rerū uisibiliū oīuz que cū hoīe & ppter hoīem facte erant pfectā cognitionem: primū hoīem simplici diuine inspiratiōis illustratione accepisse nulli dubiū esse debet. Nā deus rationabiliter ei tribuit sciam eorū que ppter ipsū fecit: & quorū gubernationē: dispositionē & puidentiā ipsi hoī reliquit. Si aūt p uita tpali conseruāda & disponēda in rebus transitoriis tam scientiā magnā accepit: multa magis p uita eterna adipiscēda excellentiorē & habūdantiorē de celestib⁹ & supnaturalib⁹ cognitionē habere debuit. Sic in extasi & excessu mentis Paulus positus uidit archana dei que nō licet homini loqui. Sic etiā quedam mulier ordinis nostri predicatorū uirgo mirabilis humilitatis & deuotiōis in Vrbe ueteri tempore nostro extasim patiebatur: quotiens aliquis ei uerba deuota & feruentia loqueretur: cūq; poneretur in lecto dum rapi incipiebat: eleuatis paulatim manibus & pedib⁹ ad modum peduz crucifixi dispositis sic efficiebatur īmobilis ut nulla uiolentia manus uel brachia flecti: uel ipsi pedes possent aliquatenus disiungi. De mirabilibus autē & archanis que in ipso raptu pcipiebat aliquādo: paucis & cum difficultate aliqua reuelauit. Hec Henricus & Iohānes de sancto Geminiano.

TErtia questio huius octaui capitis est de somniis siue apparitiōib⁹ fantasticis somnioꝶ. circa quā sex questiūcule soluent̄.

p Rima questiūcula est: quid sit somniū & etiā unde causant somnia siue apparitiões fantastice somniorū. Ad quam sic respondet: q somniū scd̄m philosophum libro. ii. de somno & uigilia: est fantasma factū a motu simulacrorū a similitudine sensibili in dormiēte scd̄m q dormit: huiusmodi autē somniuz seu fantasma ortum habere potest ex pluribus: & sic possunt somnia plures causas habere. Nam somniorū duplex est causa in generali. s. interior & exterior. Prima interior etiā est duplex. Nam prima est mentalis siue spūalis. s. cogitatio uel affectio inquantū illa occurrunt fantasie homis in dormiendo. circa que eius cogitatio & affectio fuit īmorata in uigilando. Secūda causa somniorū interior est corporalis dispositio. Nam ex dispositione interiori corporis formatur aliquis motus in fantasia côueniens tali dispositiôi sicut homini in quo frigidi humores habundāt occurrit q sit in aqua uel niue. Et ppter hoc medici dicunt esse intendendū somniis ad cognoscendum interiores dispositiones corporis. Secūda causa somniorū est exterior: & hec est duplex. Prima est spūalis que qñq; est a deo qui ministerio angelorꝶ aliqua hominib9 reuelat in somniis ut dictum est supra. Quandoq; autē opatione demonū apparēt dormiētibus alique fantasie ex qbus qñq; aliqua futura reuelant hiis qui cū eis habent pacta illicita ut dicet infra in tertia decade. Secūda causa exterior est corpalis. s. īmutatio imaginationis uel fantasie inquantū imaginatio uel fantasia dormiētis īmutatur: uel ab aere côtinente. uel ut astronomi di

p

cunt ex ĩpressione celestis corporis ut sic dormiẽnti ali/
que fantasie appareãt conformes dispositiõi celestium.
Pro quo intelligẽdo notandũ q astronomi dicũt q ce/
lum siue corpa celestia p se operant' ad somnia. Nã mul
totiens dicũt hoĩuȝ somnia esse cõformia stellarũ habi/
tudinibus & cõsituationibꝰ intantũ q scita dispositione
celi hora somnii astrologus dicere põt de quo facto som
niũ fuit. Et dicũt q sicut cũ colera ĩ hoĩe habũdat som/
niat hõ de rebus calidis & rubeis. & cũ flegma habun/
dat de rebꝰ frigidis & aquosis: ueluti effectus naturales
causati a causa naturali. Similiter celũ põt influere co/
gnitionẽ effectuũ quos uirtualiter cõtinet: & p cõseques
ĩprimere p se dormientibꝰ ad somniandũ. Quibꝰ respon
det' q licet celũ aliqd opari possit ad sõnia: hoc tñ nõ ẽ
p se. s. p ĩpressionẽ noue speciei uel cognitiõis interioris
sensualis uel ĩtellectualis. Sȝ ẽ solũ p accidẽs ad aliquã
transmutationẽ corpis scd̃m sensibiles q̃litates. Nã in/
fluẽtia calefactiua nõ põt ĩprimere prius speciẽ coloris
sensui interiori q̃ causet realẽ calorẽ q obiectiue moueat
sensũ tactus. Et cũ dicit' scd̃m astronomos q qñq; iuen/
ta sũt sõnia hoĩuȝ cõformia habitudinibꝰ & imaginibꝰ
stellarũ: ut pote Piscis: Cancri zc. Dicit' q hoc raro uel
nũq̃ exptũ est: uel ẽ a casu: uel qa aliqs exercitatus ĩ hu/
iusmodi post somniũ (nõ aũt ante) ĩueniet aliquã con/
cordantiã in celo cũ re uel rebꝰ de qbus somniauit. Sed
beatus Augꝰ sup geñ. ad litterã dicit: Hoc quidẽ occulta
malignorũ spirituũ deceptione fieri potuit: qui hoĩbus
intẽtis talibꝰ uanitatibꝰ: sic in eorũ dãnationẽ & erroris

prenosticationē: astrorū ꝓpagatiōe illudere cōsueuerūt. Et negat̄ ꝙ ille humor qui dicit̄ melācolia uel colera ꝓducat in hoīe somniāte uel frenetico species calidas uel humidas: uel caprarū uel serpētū: uel species cuiuscūq; rei differētes specie ab illis humoribꝰ: que talibus apparere cōsueuerūt. Et ratio negationis est: qa causa naturalis nō pōt p se speciē effectus sui realis prius ꝓducere in sensu uel intellectu: q̄ illū effectuȝ ꝓducat in esse reali. Qđ si dicat̄: unde causant̄ huiusmodi fantastice apparitiones ī somniis. Dicit̄ ꝙ cōtingūt ex irregularitate motus: spirituū & fumorū & partiū interiorū organorū in quibus fit sensatio & fantasmatū reseruatio: que quidē fantasmata talibus motibus respectu inuicē cōfundūt̄ & monstruose cōiungunt̄: Et ita cōtingunt tales apparentie somniorū. Hec ex Alberto & Henrico.

S Ecunda questiūcula est: Si spūs boni & mali possint apparere & īmittere somnia uiuis. Ad quam respondet̄ affirmatiue: & primo de spiritibus bonis dicamus. Ingerunt̄ enī quandoq; somnia clara uiuis benignitate spirituū bonorū de q̄busdā: ad bonū ipsorū uel aliorū ptinentibꝰ: & sic Alberto magno fuit īmissū somniū clarū de casu pueri de molendino in ripā in nocte: ut sic qa eps erat: maiori pietate & cōpassione moueret̄ erga matrē pueri: que sibi de mane de submersiōe pueri filii sui cōquerenda erat. Sic etiā Galieno fuit īmissum somniū de cura cuiusdā īfirmi patiētis egritudinē splenis: qui ut ipse narrat cū diu de cura illius sollicitꝰ fuisset: & remedia diligenter quesiuisset: somniauit quadā

nocte ꝙ sanguinē traheret de uena que est inter auricu
larem & anularē digitos: qd̄ fecit & sanatus est: ꝙ si ita
diuina bonitas ꝑ bonos spūs dirigit hoies facientes qd̄
in se est ad ea que sunt in salutē corporū: longe utiq; for
tius diriget ꝑ bonos spūs hoies debite sollicitos ꝓ bonis
moralibus & spiritualib⁹ sibi uel aliis acqrendis & ma-
xime illos qui presūt: sicut rex Salomon specialiter di-
rectus fuit ꝑ somniuꝫ de bono regimine populi sibi cō-
missi: ut habet̄ ·iii· Regū ·ii· ꝓ hoc facit ꝙ Cayphas cū
esset pontifex anni illius ꝓphetauit dicens: Expedit uo
bis ut unus moriat̄ pro populo ne tota gens pereat· Sic
sepe regibus etiā infidelibus ꝑ somnia multa ostēsa sūt
ut regi Pharaōi futura fames: geñ ·xli· & regi Nabucho
donosor futura regnoꝝ dispositio: de qua sollicitus erat
Danielis ·ii· Et merito angeli dirigūt & inclinant reges
& principes ꝑ somnia ad salutem eorū quorū curā ha-
bent· Nā aliqui angeli ut dicet̄ infra in secūda decade
tanq̄ gubernatores presūt ꝓuintiis & regionib⁹: & ꝑ cō-
sequēs regib⁹ & principib⁹ regionū in eos influēdo hoc
uel illud ꝓut nouerūt expedire saluti cōmissoꝝ· Ex qui
bus apparet ꝙ inter ceteros illorū qui presūt sōnia ma-
gis notanda sūt tanq̄ presagiū de futuris habētia· Et iō
dixit quidā de phīs ꝙ regio somnio credendū est· No-
uerat enī ꝙ salus populorū cōsistit in capitibus eorū· i·
in hiis qui presūt· Secūdo ingerunt̄ qnq; somnia uiuis
a spiritib⁹ malis: uel ad deceptionē ut quis credat̄ ꝓphe
ta dei: qui est ꝓpheta diaboli· uel ad confirmationē ali-
cuius erroris uel supstitiōis· uł ad alicui⁹ uitii ipulsionē

& excitationē·s·supbie uel luxurie·qn̄q; ut p has uisio-
nes claras & somnia a se tanq̄ pphetas aut deo familia-
res extollāt: de facili enim reuelatiōes extollunt. Sensit
hoc aplūs qn̄ dixit: Datus est michi stimulus carnis an
gelus sathane ne magnitudo reuelationu; me' extollat·
Sic Socrati fuit imissū somniū a quodā demone sibi fa
miliari ut posset interpretari sōniū Platonis adhuc pue
ri: qd̄ habuit de cygno quē Atheniēses imolant dee ue-
neri quā colūt· Socrates eni p̄cedente nocte priusq̄ Pla
to ad eū eruditionis gracia a patre fuisset adductus ui-
dit somniū a spū familiari imissum: cygnū·s·qui apud
Athenienses ueneri dicat': dulcissime canentē & a terris
usq; ad celos cantādo subuolantē: qd̄ postea Platone ad
ducto ad se: hic ille est inquit cygnus quē ego preterita
nocte tam suauissime canentē somno uiderā: Sic etiam
qbusdā phis ab assistentib⁹ sibi demonib⁹ fuerūt imissa
somnia de aliqbus effectib⁹: ut ex eis postea cōcluderēt
discursiue esse aliquos spūs se abiliores & subtiliores &
sic inducerent' ad supstitionē uel errorē uel etiā qn̄q; ad
ueritatē: ut p; de platonicis & Tullio ueritati catholice
in quibusdā adherentibus· Hec ex Henrico de Assia·

T Ertia questiūcula est: Si spirit⁹ uel anime mortuo-
rū possint in somnis monere ad bonum: uel abdu
cere a malo uiuos: & si sint seruande & exequende mor-
tuorū monitiōes· Ad quā respondet' affirmatiue· Nam
qn̄q; a spiritib⁹ mortuo⁊ & ab aīabus in purgatorio ex-
istentib⁹ imittunt' somnia uiuis: rogantes p eis orari: ut
patet·iiii·dial'·Qn̄q; etiā pmittit' eis: uiuis sōnia igerere
admonitoria uel etiā puocatoria ad bonū uel a peccatis

P

qbusdã reuocatoria. De aíabus uero damnatis nõ puto somnia imittere uiuis sinant: quis nihil ꝓhibeat uiuos etiã de mortuis dãnatis somniare: quãq; arte demonũ ad finẽ ut credant saluate aut ut preces & elemosyne uiuorũ ꝓ illis frustra fiãt. Qualitercũq; tñ sit sõnia de mortuis nõ sunt obseruãda a uiuis tanq̃ semp ipsi ꝓ talibus moueant ut mortuis subueniat elemosynis & precibus.

Quarta questiũcula ẽ: An sõnia amentiũ & stultoꝝ habeãt ꝓ̃sagiũ alicui⁹ ueri. Ad quã Albert⁹ uolẽs ꝓbare q̃ sõnioꝝ imissio nõ sit a spiritib⁹: sꝫ ex causis naturalib⁹ respõdet affirmatiue dicẽs: q̃ multis amentib⁹ & fatuis ut plurimũ sõnia ꝓ̃sagiũ habẽtia accidere solent. Sꝫ hoc negat dñs Henric⁹ dicẽs: q̃ nesciat ubi Albertus hoc legerit aut q̃ expientia didicerit. ipse enĩ nũq̃ uidit fatuũ ꝓphetasse: aut sõniũ notabile futurorũ designatiuũ habuisse: imo cũ fantasticũ fatuoꝝ sit tumultu cogitationũ & passionũ maxĩe distractũ iqetũ & cõfusũ: iõ ẽ maxĩe idispositũ ad receptionẽ reuelationũ & sõnioꝝ.

Quinta questiũcula ẽ: quare spũs boni nõ clare erudiũt hoĩes ꝑ sõnia: sꝫ enigmatice & ꝑabolice: cũ finis ĩmissiõis sõnioꝝ sit significatio aliquoꝝ que sciri uł ꝓ̃sciri expedit hoĩb⁹. Ad quam Symonides phũs uolẽs respondere dixit hoc accidere ꝑ eo q̃ de⁹ ĩuidet mortalibus de scia futuroꝝ: & iõ nõ clare sꝫ sub obscuris figurarũ inuolutionib⁹ imittit hoĩbus somnia de futuris: Sed qa hic maxime errauit: Ideo dicendum est q̃ ex multis causis cõtigit hoĩb⁹ imitti sõnia enigmatica & nõ clara prĩo ut hoĩes sõniis obscuris territi ad dñm ꝑ iterp̃tatõe

recurrãt: aut saltem ut malũ iminens uelit auertere petant: aut ut aliquis seruus dei ad salutẽ multorꝝ exaltetᷓ & deus glorificetᷓ: qualiter fuit ad litteram de Ioseph & Daniele. Secũdo obscuritas ꝑmonitionũ ꝑ somnia facit ad exercitiũ prudẽtie: quia scito ꝙ a deo & creaturis spiritibus bonis & malis solẽt hoĩes uariis modis moueri: affectionibꝰ: habẽt hoĩes occasionẽ circũspectius agẽdi & cautius ꝓuidẽdi: ut forte iminentia mala excludãt ut leuius tollerẽt: ut uentura bona habũdantius suscipiãt. Tertio in cã põt eẽ cõditio statꝰ pñtis uite que multiplici obscuritate & ꝑplexitate anxiari meruit qñ hõ primꝰ a deo suo ꝑ culpam cecidit. Vnde beatꝰ gregꝰ. v. moraꝉ. dicit: Proiecti a paradisi gaudiis cecitatis pena multati uix susurrii uenas apprehẽdimus: & mira dei opa rapti tenuiterq; pensamus zč. Quarto ꝓuenire põt ex merito uel demerito: uel ex ĩdispositiõe aut dispositiõe recipiẽtis ꝓpter que deus aliquos nullis ĩmissionibꝰ somniorũ ꝑadmonet aliquos ambigue inopinatis passionibꝰ tristicie uel leticie: & aliquos somniis uel reuelationibus claris. Hec Henricus ubi supra.

S Exta questiũcula est: quare ĩfluxus spirituũ in homines potius uel cõius respicit somniũ ꝙ̃ uigiliã. Ad quã sic rñdetᷓ: ꝙ tres differẽtie actuationũ ĩterioris cognoscitiue requirũt quietẽ & tranquillitatẽ mẽtis. i. aĩe: uidelȝ reuelatio: cõtemplatio & ueritatis ĩuestigatio Cũ ergo somnus sit quedam quies uiriũ aĩaliũ: ideo aĩa dormiẽte est in statu aptiori ad reuelatiões. Vnde qa reuelatio ꝑ somniũ uel alias ĩmissa hoĩ a deo uel angelo ẽ

quedam interna allocutio: frustra fieret qñ aĩa esset ita distracta uel aliis occupata uł intenta ꝙ nõ intenderet spiritui se alloquenti: uel locutionẽ sibi memoriter non ĩprimeret. Sicut hoc manifestuȝ est in exteriori: nullus enĩ sapiens uolens aliquid alicui dicere alloquit᷑ ipsum quando uel ubi ꝓpter interiorẽ distractionẽ: uel exteriorem turbationẽ nõ põt ꝑfecte audire uel si audiat nõ recipit cordi qđ dicit᷑. Et ergo dixit sapiens: ꝙ nõ est effũdendus sermo ubi nõ est auditus. Et ibidẽ: Frustra fit locutio ubi nõ est attentio: aut ubi ei⁹ qđ dicit᷑ intellectio. Spũs ergo boni cũ sint sapientissimi nolentes hoĩes alloqui frustra locutiõe interiori nec exteriori rationabiliter obseruãt tũc locum: statũ: & dispositionẽ eius cui loquendũ est ut allocutiones sue effectum habeant: iuxta illud qđ dicit᷑ ysaie. lv. Verbũ meum qđ egrediet᷑ de ore meo nõ reuertet᷑ ad me uacuũ. Ex quibus sequit᷑ ꝙ reuelatio a deo uel angelis p somnia fit ꝓ tẽpore quo adhuc ligatus est sensus cõmunis: quia ꝓ illo tempore aĩa est ĩ oĩmoda quiete nullum actũ habens: & p cõsequens uident᷑ esse in dispositione aptissima ad receptionẽ diuine illuminationis. Hec Henricus ubi supra.

Quarta questio hui⁹ octaui capitis est unica. s. quot & qui sunt qui bene somniãt & somniãdo diuinant. Ad quã sic respondet᷑: ꝙ tria genera hominũ bene somniãt & diuinãt. s. uesani: amici: & melancolici. Primo enĩ uesani bene preuident & diuinant de somniis. Cuius ratio est: quia tales nõ sũt intenti circa ꝓprios motus: & ideo apprehendũt

& discernunt motus passionis extranee que tangit eos. Viri autē prudentissimi & optimi nō sunt intenti nisi circa sapientias & uirtutes & alia honesta ꝑpter que nō percipiunt somnia. Secundo dico ꝙ amici bene & recte somniāt sicut res eueniūt de suis notis & amicis. Cuius ratio est: quia amicorū ad inuicē est maior solicitudo: & ideo suorū simulachrorū est maior cognitio. Vnde noti & amici precipue qn̄ sunt sepati procul ab inuicē maxime pro inuicē sunt solliciti: de se multa sperātes & de se multa timentes. Maxime enī cognoscūt se inuicē: & sentiunt motus ad inuicē sibi factos ꝑ passiōes spei & amoris & timoris. Et hoc modo se habent somnia notorū & amicorū. Nā motus somniorū amicoꝝ sunt magis profundati & uehemētes q̄ extraneoꝝ. Q đ uno exēplo etiā patere pōt qđ narrat Tullius i. ii. libro de natura deoꝝ: dicit enī ibidē: ꝙ duo familiares socii & amici archades .i. greci iter simul faciētes ad aliquā ciuitatē ꝑuenerūt: quorū unus ad domū sui amici perrexit. Alter uero ad hospitiū diuertit. Is qui in domo amici sui erat uidit in somniis sociū suū orantē ut sibi subueniret: eo ꝙ nisi iuuaret ipsū esset ab hospite iugulandus. Ille uero hoc uiso excitatus de lecto surrexit: & hospitiū in quo hec agebanť petere conatus est. Sed ad se rediens & tanq̄ uanū somniū ꝑuipendēs: ad lectū rediēs obdormiuit: tūc eius socius secūdo ꝑ somniū apparuit & instanti⁹ q̄ prius rogare uidebať ut ei auxiliareť. Sed iste neq; de sōnio tūc curās iterū obdormiuit. Cui tertio in somnio socius cū magna querela apparuit se dicens iā iugulatū esse obse

crans:qm̃ uite sue auxiliũ ferre neglexisset ut saltẽ ultio
nem nõ negaret: dicẽs corpus suũ trucidatũ ferri extra
portã supra currũ:coopertũ stercore sepeliendũ ut eius
scelus uel facinus occultaret᷑. Tunc cõstantibꝰ precibus
familiaris & amicus cõpulsus protinus cũ iudice ad il-
lam portam sũmo mane cucurrit: & currũ quẽ in quie-
te ei demonstrauit:cõprehendit:hospitemq; ad capitale
supplicium ꝑduxit. Hoc narrat Maximus Valerius li.
secũdo de somniis. Tertio melancolici meliꝰaliis sõnia
ꝓnunciãt & cõiectant.Cuius ratio est:qa in illis est ue-
hemens imaginationũ ĩpressio:tum qa minus ꝓpriis in
tendũt & minus ꝓpriis curã impendũt: tũ qa raro unq̃
ꝓfunde dormiũt:& iõ melius cõiectant:diuinãt:& pre-
uidẽt somnia. Illi autẽ q optime & artificiose determi-
nant & interpretant᷑ somnia sunt illi qui mouent᷑ subti
liter inspicere similitudines rerũ.uerbi gr̃a: Sicut enim
se habet in aqua mota: sic multotiẽs se habuit in sõniis
Sicut ergo intuentes in aqua mota simulachra distorta
& confusa prõpti sunt reddere figurata uel signata ipso
rum subtiliter:quia sciũt inspicere similitudines simu-
lachrorũ uel idolorum ad ea quorũ sunt simulachra:di
centes ꝙ hec ẽ figura hominis: hec equi:& similia. Sic
etiam in somniis intuentes simulachra distorta prõpti
sunt determinare ipsorũ figurata uel signantia illi qui
mouent᷑ subtiliter ĩspicere similitudines eorũ ad ea quo
rum sunt simulachra.Hec btũs Tho.in fine tertii libri
de somno & uigilia.& Albertus in cõmento ibidẽ.

Q Vinta questio octaui capitis est simplex. s. Si dare fidē somniis sit licitū. Ad quā uidet̄ respondendū negatiue: ꝑpterea qa scribit̄ ecclesiastici. xxxiiii. Multos errare fecerūt somnia & exciderūt sperantes in illis: & metrice dicit̄: Somnia ne cures: nam fallūt somnia plures. & Cato dicit: Sōnia ne cures: nam mens humana qđ optat dum uigilat: sperans ꝑ somnū cernit idipsum. Sed incontrariū est: quia angelus dn̄i apparuit in somnis Ioseph: q somnio credidit: Mathei primo. R. n̄o dicendū ꝙ ut dicit Macrobius super somnū Scipionis (eo ꝙ in somnis Paulus Scipio maior Scipioni filio apparuit.) Omniū que sibi uidere dormiētes uident̄: quinq̧ sunt principales diuersitates & noīa. aut est enī quod latini somniū uocāt: aut qđ uisio recte appellat̄: aut qđ oraculū nūcupatur: aut qđ insomniū dicit̄: aut est fantasma: qđ Cicero quotiēs opus hoc noīe fuit uisū uocauit. Vltima ex hiis duo dicit Cicero cū uident̄ cura interpretatiōis indigna sūt eo ꝙ nichil diuinatiōis ip̄ortent. Fiūt enī hec duo primis trib⁹ horis noctis: que uocat̄ prima noctis uigilia. Luce. xii. & que dicit̄ etiā intempestū. iii. Regū. iii. Exurgens in tēpesta noctis de meretricib⁹. In qbus horis somnus est ualde obscur⁹ & ꝓfundus ꝑpter fumū obscurū & spissū resolutū a loco digestiōis opilantē & obscurātē organa sensuū: iō tūc fantasmata & motus fact⁹ a sensib⁹ apparere uere nō p̄nt. Et iō credere & fidē dare sōniis & apparitionib⁹ siue reuelatiōibus factis: tribus primis horis illis uanū est & stultū: & sic intelligunt̄ dicta in fronte questiūcl'e adducta. Sōniū āt ē cū dormiēdo aliqd reue

lat̃ nobis p̱ ĩpressionẽ formaꝝ imaginabiliũ: & id q̃d re uelat̃ tegit̃ figuris & uelat̃ imaginibus: ut cũ Iacob dormiens scalã uidit: geñ. xxviii. Visio est cũ ĩ uigilia reuelat̃ aliq̃d p̱ ĩpressionẽ formaꝝ imaginabiliũ: & eo ordĩe eueniũt quo apparuerũt: sicut uisio ysaie que dicit: Vidi dñm sedentẽ sup̱ soliũ excelsũ. zc. ysaie. vi. & uisio danielis de ebdomadibus que eo ordine euenit sicut uidit Oraculũ ẽ cũ ĩ sõnis: parẽs uel alia bona grauisq̃ p̱sona deus: xp̃s: angelus: uirgo maria: uł aliq̃s scũs: aliq̃d apte uenturũ aut nõ: uitandũ uel faciendũ denunciat: & isti tales apparẽtes si loquẽt̃ sic eueniet ut dicũt uel ut ostẽdunt: & sic credere nõ est pctm̃: maxĩe si ipse cui apparitiões fiũt sit bonus. Ex q̃bus p3 q̃ scd̃m Macrobiũ: somniũ Ioseph de quo dicit Matheus: oraculũ fuit & in aurora stomacho digesto: & Ioseph somnioꝝ doctor credidit angelo & accepit Mariã sibi uxorẽ pregnantẽ. Illud aũt q̃d Pharaoni uł Nabuchodonosor factũ fuit: sõniũ fuit & nõ oraculũ: nã Ioseph Pharaõi: & Daniel Nabuchodonosor interp̃tati sũt. Ergo ĩ sõnia credere & fãtasmata p̱scrutari uanũ est que fiũt tribus primis horis nocҭis. Sõniis uero uisiõibus & oraculis credẽdum ẽ: maxime si frequẽtius appareãt: & si bonus sit cui apparẽt. & ab aliquo scõ uiro interp̃tent̃. Vbi tñ cui sõnia uisiones aut oracula fiunt: nõ esset ut Paulus q̃ dicebat: Scio cui credidi & certus sum. aut sicut mater Augustini de qua dicit li. cõfessionu3. q̃ ipsa sciebat distinguere inter deum reuelantẽ & aĩam somniantẽ. tunc enĩ interp̃te: is qui uisio aut somniũ uel oraculum fieret nõ egeret. Hec dñs Iohãnes de blibia bononiensis in quolibetis.

S Exta questio octaui capitis ē simplex. s. si uaticinari futura p somnia sit peccatū. Ad quā sic respondet᷑: φ p̄dicere futura p somnia pōt cōtingere quatuor modis. Primo ex naturali ratione: & sic possunt cognosci oīa futura que effectus suos habent in causis suis: & p̄dicere talia licet: nec ē diuinatio ut patet supra diuinatio primo ca. Secūdo contingit futura p̄dicere ex corpali cōplexione uel dispositione ut medici faciūt: & hoc licet nec est diuinare. Tertio cōtingit ex dei reuelatiōe: sicut fecerūt Ioseph & Daniel: geñ. xl. & Dañ. ii. q p reuelationē diuinam uiderūt presagia futurorum: & ideo reuelationē a deo sibi factā exponebant & aliis enarrabāt. Vnde dixit Ioseph duobus eunuchis q habuerūt somnia & interptetatiōes ignorabāt. Nūquid nō dei est interp̄tatio: referte qd uideritis: geñ. xl. & Dañ. ii. dicit᷑ φ ei p uisionē mysteriū reuelatum est a deo. Vnde subdit: Est deus in celo reuelās mysteria: in nullis tñ somniis quantū est ex se fides & spes ꝓ certo ponenda est: nisi alicui cōstaret aliquid ꝓ certo p somnia uł in somniis a dño reuelatū fuisse. Vnde nec Ioseph nec Daniel obseruabāt somnia: spem in illis ponentes: Sed que p somnia fuerūt eis a deo reuelata: exposuerūt ut patet. Quarto cōtingit futura predicere in somniis ex demonū illusione & reuelatiōe cū qbus pacta habēt: uel expressa: quia ad hoc inuocāt: uel tacita: quia huiusmodi diuinatio se extendit ad id ad quod se nō pōt extendere: & talis est illicita & supstitiosa. Vnde ꝓbat᷑ Leui. xix. Nō obseruabitis sōnia. & Deuter. xviii.

p

Nō iueniať in te qui obſeruet ſomnia: & hoc uel pactū habēs cū demone: uel ſpem ponens in ſomniis. Hec beatus Tho. ſecūda ſecūde. q. xcv. arti. viii.

S Eptima queſtio & ultima huius octaui capitis duas habet queſtiūculas.

P Rima queſtiūcula eſt: quare pueri & amētes qñq; futura predicunt. Ad quā ſic reſpondeť ꝙ pueri & amentes cū habeant liberū arbitriū ligatum: nō ꝓprie uoluntarie: ſed naturaliter agūt. Natura autē regiť ſideribus que īmutant quodāmodo fantaſias eorū & ſic diuinant: ut dictū eſt ſupra in declaratiōe opiniōis phōꝝ & clarius declarabitur ex ſequenti reſponſione ad ſeptimam petitionem.

S Ecunda queſtiūcula eſt: quare aīalia bruta aliquibus motibus futuros effectus oſtendunt. Ad quā ſic reſpondeť: ꝙ aīalia bruta non habent aliquid ſupra fantaſiam quod ordinet fantaſmata: ſicut habēt homines rationē. Et ideo fantaſia brutorū animaliū totaliter ſequiť impreſſionē celeſtem: & ideo ex motibus huiuſmodi animaliū magis poſſūt cognoſci quedā futura: ut pluuia & huiuſmodi: q̄ ex motibus hoīu; qui mouenť p conſilium rationis. Vnde phūs dicit libro. i. de ſomno & uigilia. ꝙ quidā inprudentiſſimi ſunt maxime ꝓuidentes. Nā ītelligibilia eoꝝ nō eſt curis affecta: ſ; tanq̄ deſerta & uacua ab oībus: & mota: ſcđm mouens duciť. Hec Tho. pri. pte. q. ubi ſupra. Vnde phūs dicit in libro Methaurorum: ꝙ cantus ranarum: acutus morſus pulicum: uel muſcarū ſignificat pluuiam. Prima pars

Homerus

nepe, & ostor, ... valde oportune, dixit
πολλακι και ... μαλα καιριον ειπεν

t

ꝓbatur: quia tempus humectarum est cōueniens ranis existentibus in aquis: ideo naturali inclinatiōe cantant Et pulices & musce ꝓpter humiditatē attractam a uirtute eleuatiua ex qua generatur pluuia: plus solito querūt restauratiuū. Et gallus cantans tempore nō solito & asini confricantes aures significant pluuiā futurā. Prima pars ꝓbat᷑: quia tūc multitudine uaporū extinguentium pristinā siccitatem instigat᷑. Secūda pars ꝓbatur: quoniā ex multitudine uaporū generat᷑ in eis pruritus. Item eleuatio capitū boum & uaccarū in campis & pascuis: seu impetus reuersionis ad uillam significat pluuiam & tempestatē futuram: patet quia cum opationes istorū sint ab intelligētia infallibili: ideo naturaliter inclinant᷑ cognoscere nocumentū futurum. Nimia etiam auiditas pecudū comedentiū in campis est signum future pluuie: patet quia natura nō deficiēs in necessariis dedit istis animalibꝰ nō habentibus rationē: quandam inclinationē naturalē qua extimāt nocumentū futurū de proximo fieri: quod est ꝓhibitiuū nutrimenti eorū. Ideo hoc quasi scientes plus solito auide querunt cibū. De auibus etiā in terra futuram pluuiā ꝓnosticantibus Virgilius primo georgicorū longo carmine sic cecinit: Cū medio celeres reuolant ex equore mergi. Clamoréq; ferūt ad litora: Cūq; marine i sicco ludūt fulice: notasq; paludes deserit atq; altā supra uolat ardea nubē. Cum grues de uallibꝰ imis fugiūt: Aut bucula celū suspiciens patul᷑ captauit naribꝰ auras: Aut arguta lacꝰ circūuolitauit irūdo. Et ueterem in limo rane cecinere querelam.

p

Et tectis penetralib⁹ extulit oua Angustũ formica terẽs iter. Et epastu decedens agmine magno. Coruorũ increpuit densis exercitus alis. Iã uarias pelagi uolucres: nũc currere in undas. Et studio incassũ uideas gestire lauãdi. tũc. s. sunt signa pluuie future: & signa tempestatis uenture: eodẽ libro decantãs dixit: Cõtinuo uentis surgentibus aut freta ponti Incipiũt agitata tumescere: & horridus altis montibus audiri fragor: Aut renosantia longe litora misceri: & nemorum increbescere murmur Iam sibi tum curuis male tẽperat unda carinis. Et hec sint ꝑ octauo capite prime decadis satis.

N Onũ caput principale huius prime decadis ẽ de ĩmunitate & nobilitate intellectus & uolũtatis potentiarũ aĩe respectu corporũ celestiũ sub quo septem principales questiões declarabunt: quarũ quelibet infra suo ordine manifestabit.

P Rima questio principalis huius noni capitis est de intellectu & uolũtate respectu corporũ celestiũ: sub qua quinq; questiũcule soluent: quarũ quelibet notabit infra ordine suo.

P Rima questiũcula est: Si uolũtas & intellectus potentie aĩe rationalis subdant & necessitent a corporibus celestib⁹. Ad quã uidet primo respondendũ affirmatiue. Nam instrumẽta mouẽt & ĩmutant in uirtute principalis agẽtis: Sed corpa celestia sunt instrumenta substantiarũ spiritualiũ & angelorũ: qui cũ sint supiores animab⁹ & earũ potentiis: ergo in eis ĩprimũt & mouent eas. Ergo corpa celestia uelut instrumẽta ĩ aĩabus

& earũ potentiis poterunt. Minor ꝑbat per Dionysium viii. c. de diuinis noibus dicentem: Diuina sapientia cõiungit fines priorum: principiis secundorũ. ꝓpter hoc phũs. xii. metha. assignauit numerũ angelorũ: sc̄dm numerũ motuũ celestiũ. Preterea sc̄do arguit sic: Illud q̄d ꝑ generationẽ subicit corporibꝰ celestibus ĩmutat & necessitat ab illis: ut sit causa actuũ illius. Sed aĩa subicit ꝑ generationẽ corporibus celestibus: ergo ĩmutat & necessitat ab illis. Minor ꝑbat. Nam sol & homo generãt hominẽ. ii. phisicoꝝ. & nõ generãt materiam: quia materia est ingenerabilis & ĩcorruptibilis. primo phisicorũ. ergo generãt formã que est aĩa rationalis. Item tertio ꝑbat ꝙ corpora celestia ĩmutent potentiã intellectiuam: sic opatio intellectus humani per se subicit motui celi: quia intellectus subicit fantasie. Intelligentẽ enim oportet fantasmata speculari. iii. de aĩa. Sꝫ fantasia per se subicit motui celi: sicut & omnis cognitio sensitiua: a q̄bus dependet omnis doctrina & omnis disciplina intellectiua. primo posterioꝝ. ergo zc. Preterea quarto ꝑbat ꝙ uolũtas subiciat astris sic: Illud subicit causaliter & directe supioribus latiõib ꝰ: q̄d uariat & alterat de dispositione in dispositionẽ. Sed uolũtas sc̄dm q̄d phũs adducit primo &. ii. de aĩa. de mẽte Empedoclis & Democriti uariat & alterat sc̄dm diuersas dispositiões tp̄is q̄d est passio motus celi. iiii. phisicoꝝ. ergo uolũtas subicit causaliter & directe corpibus celestibus. Patet etiã hoc expientia. Nã multi hoies sc̄dm dispositionẽ tẽpoꝝ sũt leti & tristes beniuoli & iracũdi. ergo zc. Sed cõtra est

P

qd dicit Damascenus: q corpa celestia humanorum actuũ nequaq̃ sunt causa. R. nõ dicendũ q corpora celestia du pliciter dicunt agere i effectib9. s. p se & directe: & p ac cidẽs & idirecte Primo mõ corpa celestia nõ agũt i aĩaz & potẽtias ei9 rõnales: quia si p se & directe agerent in aĩam: sequeret q aĩe producerent p transmutationẽ: si cut alie res naturales: ut dixerũt Democritus & Empe docles: nõ ponentes differentiaz inter sensum & intel lectum. Qui nõ uidentes distinctionem inter actus & opationes intellectus & sensus: & inter appetitũ sensi tiuũ & intellectiuũ: dixerũt intellectum esse uirtutẽ or ganicam & materialẽ: sequentẽ corporis transmutatio nem sicut sensus. Et cõsequenter dixerũt q cũ transmu tatio inferiorũ corporũ sequatur trasmutationẽ corpo rũ superiorum: anima etiã & intellectualis operatio seque rent motum corporũ celestiũ: scdm illud Homeri: Ta lis est intellectus in diis & hoĩbus terrenis: qualẽ in die dedit pater uirorũ deorũq;. i. sol uel Iupiter: quem dice bant sũmũ deũ. Et ita intellectũ sicut sensũ crediderũt a corpibus supcelestib9 generari. Et cõsequẽter directe & p se a corpib9 celestib9 agi & imprimi. Quã opinionẽ theologi reprobãt ponẽtes q lex ac ordo diuĩe prouidẽ tie hoc uult: q unumquodq; immediate a proxima sibi causa moueatur. Proximum autem motiuũ uoluntatis est bonum ostensum per intellectum: eo q obiectũ ap petitus est bonum uel apparens bonum a quo mouet: sicut uisus a colore. Vnde dicunt q solius dei imediate actiue est mouere uoluntatem: & secundorũ agentium

solum psuasiue:nõ autẽ impressiue a oorporibns celesti bus:quia si sic nunq̃ in nobis esset electio mala. Nã natura p se & directe agendo semp ordinate agit & mouet Eandẽ etiã opinionẽ reprabat phũs. iiii. metha. & prio & scđo de aía. Si autẽ loquamur de subiectione indirecta & p accidens: sic dicimus q̄ aía & potentia eius appetitiua:& intellectiua rationales: subiciũt corpibus celestibus & eorũ ĩpressionib⁹. Inquantũ. s. aliquo modo intellectus & uoluntas accipiunt ab interioribus & exterioribus uiribus que organis corporũ alligant: & corporibus celestibus subiciunt. Nam opatio intellectus & consequẽter uolũtatis nec inchoari põt nec compleri sine cõcursu uirtutũ corporearũ:que sunt imaginatiua memoratiua:cogitatiua:sensitiua &c. Et inde est q̄ ĩpeditis harũ uirtutũ organicarũ opatiõibus ppter aliquã indispositionẽ corporis uel organoꝝ talibus uirtutibus seruientiũ:impedit operatio intellectus & cõsequenter uolũtatis:sicut patet in freneticis:letargicis & infirmis &c. Sed tamen etiã circa hanc subiectionẽ diuersimode se habent intellectus & uolũtas. Nã intellectus de necessitate accipit ab ĩferiobus uiribus apprehẽsiuis. Vnde turbata ui imaginatiua uel cogitatiua uel memoratiua:de necessitate turbat actio intellect⁹ Propterea dicit q̄ lꝫ opatio intellectus nõ efficiat a motu celi: exigit tñ motus celi ad hoc q̄ fiat opatio intellectus. Nam operatio intellectus nõ põt fieri nisi cõcurrat sensus. Et sensus nõ põt cõcurrere sine influentia motus celi. Virtute autem motus celi remouent sepe cõtrarie dispositiones

impediētes opationē intellectus. Volūtas uero pximior causa q̄ intellectus: licet non ex necessitate sequat inclinationē appetitus inferiorū. Inquantā in potestate uoluntatis est sequi inclinationē cōcupiscibilis & irascibilis. Vnde inferiores uires minus ptingūt ad uoluntatē q̄ ad intellectū. Subicit tñ & ipsa occasionaliter & indirecte: supioribus lationibus: inquantū ex hiis aliqua occasio nostris electiōibus prestat scđm qđ habēt ipressiones. Nā cum p corpa supcelestia disponit aer ad frigus intensum: eligimus ad ignē calefieri: ac etiā uirtute celorum insurgūt in nobis aliqui motus passionū quib' efficimur colerici & proni ad iram. Et interdū a celo causatur in nobis aliqua distrasio in corpe p quā eligimus accipere mediciuā. Ad primū ergo argumentū dicendū: q spirituales substantie que celestia corpa mouēt: agūt quidē in corpalia mediantib' celestib' opibus. Sz i intellectu humano agūt imediate illuminādo: uolūtatē aūt imutare nō possūt: nisi p modū psuasionis. Hec Tho. q. cxv. arti. iiii. pri. ptis. Ad secundū dicit: q sol generat hominē: nō tñ aīam intellectiuā: sed aliā formā substantialem eductā de potentia materie que postea corrūpit adueniēte de foris anima intellectiua. Ad tertiū dicendum q indirecte & p accidens dependet opatio intellectus a fantasia & a sensib' exterioribus: nō tñ p se & directe ut dictuz est. Vel dicit negando q̄nq̄: quia si opatio intellectus depēdet a fantasia hoc est uirtute intellect' agentis & opatio intellectus que est doctrina uel disciplina si dependet a sensu nō cōcurrit uniuersaliter celū

ſed ſolum intellectus agẽs. Ad quartũ dicendũ ꝙ talis alteratio eſt ratione corpis in quo directe influit motus celi & nõ ratione intellectus uel uolũtatis: qa nullus talis motus cauſat̃ in intellectu uel uoluntate: ſed ſolũ in corpe. Et negat̃ cõſequẽter ꝙ aliqui a natiuitate habeãt aliquẽ habitum moralẽ. Ad phm̃ uero dicit̃ ꝙ intelligit aliquos in natiuitate naturaliter diſponi & naturaliter habilitari ad habit⁹ morales: iuſticie: tẽperatie & huiuſmodi & hoc cõcedit̃. & hec quantũ ad principalẽ qõeꝫ.

S Ecunda queſtiũcula eſt: Si ab aſtris uel aliis cauſis accidentalibus unus ſit altero acutioris ingenii uel tardioris. Ad quã reſpondet̃ ꝙ nõ ꝓuenit ex aliqua influentiali uirtute impreſſa corpi humano ex aſtris tẽpore natiuitatis ꝙ unus homo ſit acutioris ingenii uel tardioris. Probat̃ qđ qa uirtus cognitiua rationalis directe nõ ſubicit̃ aſtris: ut nũc ſupra dictũ eſt: & ꝑ conſequens ꝑ ſe nõ poſſunt ĩprimere in intellectũ: ſed bene ꝑ accidens. Albertus & Henricus.

T Ertia queſtiũcula eſt: Si ab aſtris uel ab accidentibus aliis unus incline t̃ ad unã ſcieutiã & alter ad aliam. Ad quã reſpondet̃ ſimiliter: ꝙ nõ ꝓuenit ex aliqua uirtute celeſti tẽpore natiuitatis etiã ꝙ unus ſit naturaliter aptior ad unã ſcientiã: & alius ad aliam. Probant hoc ſimiliter: quia corpora celeſtia naturaliter & directe nõ poſſunt nos aptos facere ad ſcientias: ſed bene ꝑ accidens. Albertus & Henricus.

Q Varta queſtiũcula eſt: quot ſunt cauſe accidẽtales ex quibus acuitas ingenii & inclinatio ad diuer-

p

ſas ſcientias pueniūt. Ad quā reſpondet q ſunt quinq;.
Primo nanq; hoc puenire pōt ex paſſiōib⁹ ad quas ex
cōplexione naturali hō eſt diſpoſit⁹ & inclinat⁹. Paſſio-
natus enī ad uitiū auaritie magis inclinat ad ſcientias
lucratiuas: & feruenti⁹ in eis laborat q̄ aliis ſcientiis: &
ita de paſſionatis ad alia uitia uel uirtutes. Secūdo con
tingere pōt: qa cōplexio uel cōſtitutio hoīs uni⁹ eſt ma-
gis cōformis uel pportionata undecūq; obiectis uel re-
bus & ear habitudinibus de qbus data ſcīa cōſiderat q̄
alterius hoīs: & ſic delectabilior eſt ſibi illa ſcientia uel
ars. Tertio pōt accidere ex hoc q qñq; ī uno hoīe excel
lit uirtus imaginatiua: in alio uirtus diſcurſiua: in alio
iudicatiua: ī alio memoratiua: & ita ſcd̄m hoc unus hō
ad unā ſciam eſt habilior q̄ ad aliā. Quarto pōt hoc cō
tingere ex diſpoſitione radicis inferioris. Nā uidem⁹ fi-
lios pictorum: ut plurimū aptiores eſſe ad pingendū ex
diſpoſitiōe cōtracta ex parentib⁹. Quinto cōtingere pōt
ex frequēti meditatiōe uel obiectione taliū: Nam qui a
iuuētute pingere uidit: uel uidere picturas placuit: ma
gis inclināt ad pingendū q̄ ad aliā artē: & hec etiā fuit
cauſa quare Iacob naſcebātur oues uarii coloris ex fre-
quēti. ſ. inſpectiōe & imaginatione ouiū bibentiū aquā
ſub qua erāt uirge uarior colorū. geñ. xxx. c. Non ergo
diuerſitas īgeniorū eſt ab aliqua ſpeciali uirtute īpreſſa
in natiuitate nec uarietas cōplexionū corpor humano
rū & aliarū uariarū naturaliū conditionū ſemp a celo
expetenda eſt: ſed ab aliis quinq; modis pximo recenſi-
tis. Hec Albertus & Henricus.

Q Varta questiũcula est: quis meli⁹ iudicat de boni-
tate & prauitate intellectuũ: medic⁹ an astrologus.
Ad quã sic respondet: ꝙ expertus medicus de bonitate
& prauitate ingenii melius & certius iudicat q̃ astrono
mus. Probatur: quia medicus iudicat ingenia ex causa
ꝓxima & ꝓpinqua. s. ex ꝑticulari radice iferiori seu cau
sis; primis qualitatũ elementorũ. Vel causis secundis. s.
molliũ carniũ exiliũ unguiũ capitis ad modũ nauis ni
grorũ capillorũ: ꝑ quo facit q̄d dicit Albertus libro de
quatuor coeuis scribẽs: ꝙ mollicies & raritas carnis (nõ
que ex humore & flegma indigesta ꝓuenit ut in mulie
ribus que malũ tactũ & iprudentiã notat) sed que ꝓue
nit ex humido subtili & spumoso aereo bene terminato
& calido tẽperato bonitatẽ mentis attestat: nã dicit Pla
to ꝙ bonitas forme sit scd̄m merita materie. & ideo di-
cit phũs. ii. de aĩa. ꝙ molles carne apti sũt mẽte. Et sup
missus est dicit Albertus: ꝙ nigredo oculorũ & capillo-
rũ & in cute candor arguũt calidã complexionẽ & pre-
clarissimũ intellectũ. Vnde Galienus in tẽgni dicit: Cõ
posita calida & sicca si nõ habũdant ꝑfecti sunt sensib⁹
& uigilantissimi. i. strenui. Nã a caliditate fluit ueloci-
tas apprehẽdendi: & a siccitate firmitas retinẽdi. ꝓpte-
rea dicit ꝙ generaliter mollicies carnis: subtilitas un-
guiũ: tenuitas capilloꝶ: ꝑuitas dentiũ & oris: attestant
mansuetudinẽ & bonã mentẽ & ecõuerso. Vngues acu-
ti: fortes & magni dentes & scissio oris notãt ferocitatẽ
& prauũ intellectũ. Astronomus aũt de ingeniis & hu-
iusmodi arguit & iudicat ex corꝑibus celestib⁹ tanq̃ ex

causis remotis. Ergo cōcludit̄ q̄ iudiciū potentiarū cognoscitiuarū in hoīe: bene haberi nō pōt ex dispositiōe astrorū in horis natiuitatū. Et q̄ de huiusmodi melius iudicat expertus medicus ex causis inferiorib⁹ q̄ ex consideratione causa℞ superiorū supstitiosus astronomus. Hec Albertus & Henricus.

S Ecunda questio huius noni capitis est unica scilicet an ex īpressione celestiū corporū causet̄ in hoībus diuersitas morū. s. uitio℞ & uirtutū. Ad quā uidet̄ respondendū affirmatiue & primo sic: Nā precognitio aliquorū futurorū nō pōt accipi nisi ex illis in quibus illa futura sunt aliquo mō sicut in causis. Sed precognitiōes morū hoīuꝫ: & operū humanorū accipiunt̄ ex īpressione celestiū: sicut patet ī astronomis qui multa p̄dicūt: ergo. Itē phūs li. de ꝓprietatib⁹ elemēto℞ dicit: q̄ regna uacua facta sūt apud cōiūctionē duo℞ magno℞ planetarū: Iouis. s. & Saturni. Sed hoc nō esset nisi bella & lites ex astris dependerēt. ergo. Itē ad uniuersitatis ordinē spectat: ut oē qđ n̄ eodē modo se habet reducat̄ ad causā semp eodē modo se habentē. Sed actus ex libero arbitrio dependētes maxime sūt uarii & multiformes: ergo oportet ut reducāt̄ in uniformes motus celestiū corpo℞ sicut in sua principia. Et Ptolomeus libro. iii. quadripartiti dicit: q̄ habitatores asie maioris: sūt ut in plurib⁹ casti & abstinētes: & castissimis utunt̄ uestimentis ex societate & aspectu Saturni & Iouis. Et Ambro⁹ in li. Exameron introducit quendā astronomū dicere solitū: si q̄s signo arietis nascat̄ existi-

mabit̃ prestantissim⁹ cõsilio. Laboriosos facit & patien-
tes quos nascẽtes taurus (iugo assuetus) aspexerit. Per-
cussorẽ & uenena reuomentẽ cui⁹ natiuitatẽ Scorpio ue-
nenosus cõplexus est. Si qs sub aquario nascit̃ piscato-
ris ministeriũ sortiet̃. Et si qs sub signo libre nascit̃ erit
ꝓculdubio trapezita. Et Augustin⁹ sup psal. lxiii. intro-
ducit quẽdam mathematicũ dicere solitũ ꝙ adulterũ
nõ ꝓpria uolũtas facit: sed uenus. Et homicidã nõ ꝓpria
uolũtas facit: sed mars. Et iustũ nõ uoluntas: sꝫ Iupiter.
Et Messehalach in li. de receptiõe: respondens cuidã in-
terroganti sup regni adeptione dicit: Saturnus est q tri-
buit ei regnũ. Et Albumasar li. vi. dr̃a. xxxiii. ponit solẽ
dñm diei dominice: & dñm prime hore ei⁹. postea Vene-
rem secũde hore. & sic similiter currẽdo p planetas zc.
Ergo ex hiis oĩbus uidet̃ ꝙ diuersitas morũ ĩ nobis cau-
set̃ ex impressione corpoꝝ celestiũ. Sed in contrariũ est
phũs. iii. ethi. dicens: In nobis est bonos uel malos esse.
Et Seneca ad Lucillũ dicit: Errat si qs existimat nobis-
cũ uitia nasci: Supuenerũt ingesta sũt. Nulli nos uitio
natura cõciliat: Nos illa ĩtegros ac liberos genuit. Rño
dicendũ ꝙ quidã curiosi hoĩes qui appropriata uitia &
uirtutes diuersarũ regionũ: & mores singularũ gentiũ
explorauerũt diuersimode respondẽt ad hãc questionẽ.
Et primo ad hanc questionẽ respondẽt astronomi scd̃m
supstitiones suas dicẽtes: ꝙ uirtutes & uitia appropria-
ta regionib⁹ diuersis & hoĩbus diuersarũ regionũ oriũt̃
a celo: ex hoc ꝙ scd̃m eos alie stelle & alie partes celi ad
alias regiões respectũ hñt seu relate sũt: scd̃m quaꝝ in-

p

fluẽtias naturãt hoies seu iclinãt i una regióe ad uirtu-
tes & in aliis ad uitia. que rñsio quãtũ ualeat uel potius
quãtũ nõ ualeat ptim ex dictis & ex dicẽdis satis pote-
rit apparere. Scdo respõdẽt ad hãc questionẽ phi nãles
& bñ: q hoc accidit ex dispositióe elemẽtorũ i suis ipres-
sionib⁹ & aliis habitudinib⁹ & ex cõuersióe taliũ ad oriẽ
tẽ: aqlonẽ: meridiẽ: uel occidentẽ. Tertio medici rñdẽt
& bene scdm cõsideratiões eorũ q cõtractio diuersarũ in
clinationũ naturaliũ i hiis q nascunt in diuersis regiói
bus accidere põt ex mala uel bona seu egra uel sana dis
positióe aeris & aquarũ & maxie ex dispositióe rerũ ciba
liũ & potaliũ: qa usus illorũ cõtinuat⁹ a pueritia magnã
facit ipressionẽ i naturalib⁹ hoiu3. Q đ enĩ diuersificatio
cibi & potus & dispositio in q̃li & quanto ualde naturã
alteret & cõplexionẽ imutet: ac p hoc ea que cõplexionẽ
sequũt uariet: nemo medicorũ ignorat: s3 oẽs tãq̃ princi-
piũ supponere hñt. nec aliqs moraliũ phõrũ dubitat ex
q̃litate & quãtitate cibi & potus: uarias passióes excita-
ri & uaria uitia generari: ut gulositatẽ: ebrietatẽ: luxuriã
irã: & ex hiis alia que sequũt. In regionib⁹ ergo ubi res
ad nutrimẽtũ ptinẽtes delectabiles reperiũt: ibi ut plu
rimũ cõsequens est: huiusmodi uitia carnalia magis re-
gnent: & ex hiis uitiorũ omniũ radices: u3 ociositas: ceci
tas mentis: ruditas ingenii: ignorantia: negligẽtia & si-
milia: ex quibus omnis puersitas hoiu3 circa uirtutes &
ueritatem oriri solet. Sic & regiones que rerum ad sub-
stentationẽ uite pertinentiũ caristiam & hominũ copiã
hñt: generãt quedã alia uitia. s. rapacitatẽ: cupiditatem:

fallendi calliditatē & huiusmodi ad que rerū penuria
hoīes īpellere cōsueuit. Sūt tn̄ in regionib⁹ illis cōsequē
ter hoīes subtiliores: prudētiores & ingeniosiores q̄ i re-
gionib⁹ p̄dictis: qa sicut pauptas & inopia subtilis est &
ingeniosa: ita econuerso uoluptas & rerū copia rudis &
grossa īprudēs & stulta. Sequit̄ ergo q̄ regiōes in qbus
est rerū uictualiū bene dispositarū cōpetens mediocri-
tas: min⁹ de tribulis: spinis & peccatis habūdāt. Regio-
nes uero in qbus delectabiliū nutrimentorū copia sup-
effluens quasi sine labore haberi pōt. Vallis illa est illu
stris plena pessimis hoibus: de qua habet̄ geñ. xiii. q̄ an
teq̄ subuerteret dn̄s Sodomā & gomorrā irrigabat̄ qua-
si paradisus dn̄i: & sicut egyptus uenientibus in Segor
Quarto responderēt ad predictū dubiū legiste seu hu-
manaꝝ legū prudentū cōditores: q̄ ut plurimū gentiū
uel regionū ruditates & mali mores originē habuerūt
ex defectu sapientū a principio & rationabiliū legum.
Vnde quedā regiones uel gentes habuerūt ab initio ui
ros prudētes aut saltē leges prudentū receperūt. i quas
pmāserūt sēp: quedā uero diu sine legib⁹ i barbarismo:
seu barbarie uitioꝝ pmāserūt: que usq̄ adhuc barbaros
mores habēt & sequūt̄. Quedā uero gentes uel regiōes
ab earū origine puente fuerunt puersis legibus aut sup
stitiosis paternis traditionibus in quibus in toto aut in
parte usq̄ adhuc pmanent: & hoc quantum ad legistas
Quinto rn̄dēt phī morales xp̄iani dicētes: q̄ mores dā-
nati hoīū & uitia inordinate stimulatiōes hoīū & ua-
rietates malarū affectionū puenīūt inclinatiue a celis:

sed impressiue ex quatuor radicibus. Prima est fomes q in pena peccati originalis nobis oibus cõnascit. Secunda est inordinata cõplexio contracta ex inordinata uita parentũ: ex qua sepe in prolẽ uenire cõsueuit. Vitiosaq; inclinatio: que nõ nũq̃ in illegitime cõceptis se prodit. Tertia radix est mala prolis educatio: & ipsi⁹ post educationẽ inordinatũ regimen quo uolũtarie seipsum habituauit male. Quarta radix est malignoꝶ spirituũ tẽtatio & ĩ contrariũ omniũ uirtutũ multiplex uitioꝶ occulta suggestio. Sexto rñderẽt ad dubiũ illud theologi pratici dicẽtes: ꝙ qñq; una regio ex causis deo notis minus respecta ẽ & defensa a diis. i. a scĩs dei & angelis bonis: & a demonib⁹ qb⁹ ubi plus potestatis ꝑmittit ibi populus magis uitiis & errorib⁹ ꝑuertit. Vnde etiã in quibusdã ciuitatib⁹ aut regiõibus colunt sancti plures aut potẽtiores seu maioris apud deũ meriti: & in qbusdam minores aut minus ꝓpitii: uel similes in una regione solẽnius & deuotius colũt: ꝓpter qđ hoĩes unius regiõis aut ciuitatis auxilio suoꝶ sanctoꝶ magis dirigũt & defendunt & iuuant a demonib⁹ uitioꝶ incensorib⁹: & homines alterius regiõis minus. Rursũ sicut ex scriptura Danielis. x. apparet: regionibus singulis & ciuitatibus uident ex benignitate dei preesse angeli boni nõ minus q̃ singulis hoĩbus: ita ex dispositiõe principũ demoniorũ luciferi angeli mali diuersis uitiis deputãt: ut unus luxurie: alter auaritie: alter sꝑbie: regionibus singulis presint. Vnde quedã glo. sup Io. xi. ut adducit Alexander dicit: Nõ est putandũ ꝙ unus fornicatiõis spiritus

exurat eũ qui in Britãnia fornicatᷣ:& illũ qui in india uel aliis locis: nec unũ esse spirituꝫ qui in diuersis locis hoíes ad uitia agitat. Sꝫ puto magis spiritũ fornicationis esse unũ: & ĩnumeros qui in hoc ei officio pareãt & qui ad huiusmõi hoíes peccata sollicitãt. Similiter iracũdie principẽ unũ esse arbitror: & ĩnumeros sub eo eẽ eiusdẽ officii demones:& idem de ceteris peccatis. Ideo nõ unus principatus dicitᷣ ab apostolo:sꝫ plures. contra quos nobis cõtinua lucta: pugna & palestra est. Septimo ad hoc respondẽt theologi speculatiui imitãdo thomã & Bonauenturã in. ii. sniaꝝ. di. xvii. dicentes:ꝙ mores hominũ. s. appropriate uirtutes & uitia & eoꝝ euentus futurorũ:causari ex sideribus põt intelligi duplicitᷣ Vno modo necessario & sufficiẽter. Alio modo dispositiue seu inclinatiue & cõtingẽter. Si intelligantᷣ primo modo negandũ est ꝙ mores hoíuꝫ causentᷣ ex sideribus: tum qa cũ motus corpoꝝ celestiũ sit naturalis & necessarius diuersitas morũ eẽt naturalis & necessaria: & nõ ex libero arbitrio:& tũc essent frustra cõsilia: nec merita essent nec laudes:ut infra latius uidebitᷣ. Repugnat etiã xp̃iane religiõi quia tolleret premiũ & meritũ. Repugnat sensui:qa uidemus eodẽ utero natos moribꝰ diuersificari. Postremo repugnat:qa uidemus & legimus multos ĩ primis adolescẽtie annis dissolutissime fuisse uite:deinde moribus in melius mutatis:ornatissime uixisse & speciose:ut uideri põt in exemplis que ponit Valerius li. vi. R. de mutatiõe morũ & fortune de Scipiõe affricano. Q. Fabio maximo. Q. Catulo. Lucio Silla:te-

p

ſtimocle phõ. ꝓpterea optime dixit Solõ phũs: Nemo dũ uiuit uere felix uel miſer dici põt. Ad ultimũ enim uſq; fati diem ancipiti fortune ſubiecti ſumus: & morũ aſſidue mutatiõi. Si aũt nos loquamur ſecũdo modo. ſ. cõtingenter inclinatiue ſeu diſpoſitiue ſic cõcedendũ ẽ ꝙ mores patriarum appropriate uirtutes & uitia hoïuȝ & coꝝ euentus futurorũ a corpibus celeſtibus & ſideribus dependeãt. Nã uirtus corpoꝝ celeſtiũ opat̃ ad mixtionẽ & qualitatẽ cõplexionũ corpoꝝ. Varia aũt diſpoſitio & cõplexio corporũ facit multũ ad uariationẽ affectuũ & morum aïe. Nã ut plurimũ aïa mutat̃ ad cõplexiones corpales. Colerici enĩ ſunt iracũdi. flegmatici pigri. Sanguinei benigni. Melancolici liuidi. Hoc tñ ut diximus diſpoſitiue cõtingẽter & ualde de longinquo: & nõ neceſſario dr̃. Nã aïa dñat̃ corpi & maxime qñ eſt adiuta p graciã. Vnde uidemus multos colericos manſuetos. Ex hiis ergo apparet unde oriant̃ ſingularũ regionũ & ciuitatuȝ appropriata uitia: unde originaliter ueniat ꝙ in quibuſdã regionibus ſunt ut plurimũ boni & recti cordibus: & ĩ alia prauis & pu̾ſis moribus. Ad primũ ergo argumentũ negat̃ cõſequẽtia: quia preſciunt̃ actus humani nõ ſufficienter ex aſtris: ſed tm̃ cõiecturaliter. Ad ſecuudũ dicit dñs Bonauentura ꝙ philoſophus illud attribuit ſideribus ſcd̃m quãdam diſpoſitionem ad tales effectus ex quibus bene generãt̃. Nã ex motione alicuius humoris põt aliqua affectio in anima excitari: quã tamẽ nõ eſt neceſſariũ ſequi: põt enim eam anima cõprimere. Quia uero multi ſunt ſequentes

passiones: iō multi subiciunt astris. Sed de sapientibus pauca possūt dicere astronomi. Ad tertiū respōdet tho. in. ii. sniarꝝ dicens: ꝙ reducunt ad diuinam uolnntatē. Auctoritates aūt oēs in cōtrariū adducte intelligūt cō-tingenter & dispositiue nō aūt necessario & sufficiēter. Io. de turre crema. Cardinalis. & Henricus.

T Ertia questio principalis hui⁹ noni capitis est de fato: An. s. aīa rōnalis respectu uolūtatis & actuū ei⁹ subdat & necessitet a fato: Sub qua septē questiūcule soluent: quarū quelibet in-fra declarabitur ordinarie.

P Rima questiuncula est: quid sit fatū scdm poetas. Ad quā sic respondet ꝙ fatum est ipsa imobilis & determinata series secūdarꝝ causarꝝ ordoq; futurorꝝ sub diuīa dispositiōe res humanas necessitās. Vnde Ouidi⁹ loquēs in epistolis de Paride ait: Te tua fata trahūt ne cepta relinquere possis: Ne retrahas animuȝ te tua fata trahūt. Sic loquebat Homer⁹ duob⁹ uersib⁹ quos Cicero uertit in latinū. Tales sūt hoīuȝ mētes quales pater ipe Iupiter aucti feras lustrauit lumine terras. Et ex radice qdā poete antiqui finxerūt aliqs ydeas fatales quas uo cauerūt Sorores parcas ꝑ cōtrariū: qa nulli parcunt. Et iste erāt ut dicit Plato tres. s. Cloto: Lachesis & Atropos Et primā dicebant colū baiularet. Secunda traheret fi-lum. Tertia incideret. unde uersus. Cloto colū baiulat. Lachesis trahit: Atropos occat. Prima futura cōtingen-tia portat. Secūda ꝓtrahit ad hoc ꝙ ponāt in p̄senti. Et tertia distribuit etiā in p̄terito. Prima reb⁹ uitā donat.

P

Secũda protrahit. Tertia frangit. Hinc fluxit illa falsa opinio rusticorũ & uetularũ dicentiũ: ꝙ iste dee fatales solebãt hoĩbus apparere: dantes eis responsa & ꝓmissa infallibilia. Sed hec oĩa ficta & figmenta sunt demonũ sub imagine harũ triũ sororũ hoĩbus supstitiosis illudẽtium: qui hanc seminauerũt zizaniã false credulitatis. Ergo obmissis poetis nichil certi de fato afferentibꝰ: ad philosophos & astrologos ueniamus.

Secunda questiũcula est: quid sit fatum scd̃m phõs stoycos & astrologos: & quid ipsi fato: phi astrologi & stoyci ascribũt. Ad quã sic respondetꝰ ꝙ phĩ primo sic fatũ diffiniũt: Fatũ est dispositio uel ordo aut series secundarũ causarũ. i. siderũ & planetarũ influẽtiaꝗ celorũ: qñ quisꝗ nascitꝰ siue cõcipitꝰ. Decernẽs regulãs & necessitans oẽs effectus inferiores respectu boni uel mali que ꝓueniũt hoĩbus. Et Hermes Termegistus & Apuleius sic fatũ diffiniũt: Fatum est quedã inflexio causarũ secundarũ dependentiũ ex ꝓuidentia prime cause. Ptolomeus aũt & astronomi sic diffiniũt: Fatũ est quedam colligantia causarũ: trahens uim & effectũ ex motibus astrorũ. Et Seneca dicit: Fatũ est quedã necessitas omniũ rerũ & actionũ quã nulla res disrumpere põt ex dispositiõe Iouis: & dignissimo deoꝝ consilio dependẽs Democritus autẽ & Epicurus dicunt: Fatũ est quedam uirtus & uis celestis: existens in motibus corporũ celestium & motoribus coꝝ: Sub se continens & cõnectens de necessitate oẽs effectus qui fiũt infra speram actiuorũ & passiuorũ. i. lunam. Et Crisippus stoicus ut refert

A·gellius libro.vi.noctiũ atticaꝝ dicit: Fatum eſt ſem-
piterna quedã & indeclinabilis ſeries rerũ: & cathena:
uoluens ſeſe ſemetipſa & implicãs ꝑ eternos cõſequẽtie
ordines: ex qbus acta cõnexaq; eſt· Aſcribũt autẽ ſupra
dicti phĩ aſtrologi & ſtoici huic diſpoſitioni ſecundaꝝ
cauſaꝝ & influentie celoꝝ quam fatum uocant oẽs effe
ctus naturales & uoluntarios: oẽs inclinatiões ad uitia
uel uirtutes:oẽs animoꝝ paſſiones:cõcupiſcentias:futu
ros euẽtus bone uel male fortune· Cogitatiões hominũ
& tentationes:iuxta errorẽ Empedoclis dicentis:ut reci
tat phũs·ii·de aĩa·ꝙ tales in hoĩbus ſunt uoluntates &
mentes quales in die ĩmittit pater uirorũ atq; deorũ·i·
ſol uel Iupiter· Affirmantes:oĩa hec fieri & diſponi ĩmo
biliter & neceſſario a fato : etiam preter dei & hominũ
uoluntates: Ponentes ꝙ nichil ſit in noſtri liberi arbi-
trii poteſtate· Hec Albertus & Henricus·

T Ertia queſtiũcula eſt: quomodo ꝑ̃dicti phĩ aſtrolo
gi & ſtoici ꝓbant oĩa ſubdi & neceſſitari a fato· Ad
quã reſpondet᷑:ꝙ opinionẽ hãc ſuã ꝓbãt rõne:auctorita
tibꝰ:& exẽplis· Et rõne primo ſic: Poſita ſufficiẽti cã de
neceſſitate ſequit᷑ effectus:ſ; fatũ & ſeries ſecũdaꝝ cauſa
rũ eſt ſufficiẽs cauſa oĩu; effectuũ naturaliũ & uolũta-
riorũ infra lunã: ergo oĩa ab eo de neceſſitate ꝓueniũt·
Maior eſt nota·& minorẽ ꝓbant ꝑ Boetiũ·iiii·de conſo
latione dicentẽ:Series fati celũ & ſidera mouet:elemen
ta inuicẽ temperat: & alternã tranſmutationẽ tranſfor-
mat· Eadẽ naſcẽtia occidentiaq; oĩa ꝑ ſimiles fetuũ ſe-

p

minũq; renouat Progressus. Actus autẽ fortunasq; ho-
minũ indissolubili causarũ cõnexione constringit. hec
ille. Hinc ergo Seneca in tragediis dicebat: Regit fatis
mortale genus. Et iterũ ibidẽ: Quicquid patimur mor-
tales: Quicquid facimus uenit ex alto. Et de cõsolatio-
ne: Mutare fata nõ possumus Stant dura inexorabilia.
Et Damascenus libro. ii. sniaꝝ dicit: Corpa celestia con
stituunt in nobis habitus: complexiones & dispositiões
Et Ptolomeus astronomus libro. iii. quadripartiti dicit
Sol interficiendi & saluandi uim habet. Et ibidẽ dicit:
Corpora celestia cogunt hominẽ peccare & bene facere
Et multi poete idem dixerunt. Nam Lucanus libro. vi.
dicit: Preceps agit omnia fatum: Nec medii dirimunt
morbi: Vitamq; necemq;. Et Ouidius libro de tristibꝰ:
Ratio fatuʒ uincere nulla ualet. Et Iuuenalis libro. iii.
dicit: Seruis regna dabunt captiuis fata triumphos. Et
iterum libro ultimo: Plus etenim fati ualet hora beni-
gni. Quã si te ueneris cõmendet epistola marti. Et Sa-
mia genetrix. i. Cibeles mater deorum: que dicitur Sa-
mia a Samo ĩsula ubi colebatur. Et libro. iii. Satyra ul-
tima dicit: Distat enĩ que sidera te excipiant modo pri-
mos incipientẽ ledere uagitus & adhuc matre rubentẽ
Et Quintus Curtius libro. v. dicit: Eludant uʒ quibus
forte ac temere humana negocia uolui: agiq; persuasuʒ
est: Equidem eterna constitutione crediderim nexuq;
causarũ latentiũ & multo ante destinataꝝ suũ quemq;
ordinem ĩmutabili lege ꝑcurrere. Et Plinius libro pri-
mo naturalis historie dicit: Singulis sidera tributa sũt

nobis. Clara diuitib⁹. Minora pauperibus obscura defe
ctis. Et ꝑ sorte cuiusq; lucentia ad munera mortalibus.
Et Quintilianus libro declamationũ: Fato uiuim⁹: lan
guemus: cõualescimus: morimur. Medicina qd prestas
Nisi ut iuxta te nemo desperet. Vnde etiã in quodã epi
taphio dicit᷑: Parce precor: tristes questus effũdere uixi
Nõ erat in fatis lõgior hora meis. Et in alio epitaphio
dicit᷑: Heu infelicẽ sub iniquo sidere natũ: Lapsus equo
preceps occidit ante diẽ. Exemplis etiã patet: Nã Cice-
ro libro de natura deoꝝ adducit exemplũ duorũ fratrũ
qui cum simul nati essent etiã simul postea egrotare ce-
perunt: & eoꝝ morbus pariformiter cepit ingrauescere
& eodẽ medicamine sanati sunt: de qbus dicit Possido-
nius astronom⁹: ꝙ iõ hec equaliter & uniformiter illis
acciderunt: quia eandẽ cõstitutionẽ astroꝝ in cõceptio-
ne & natiuitate habuerunt. Exemplũ patet etiã in filio
dñi Io. de lignano tẽpore pape Martini. Hic enĩ dñs Io.
doctissimus iuriscõsultus ac celeberrim⁹ astronom⁹: pre
uidẽs ex genitura filiũ quendã suũ cruci affigendũ: uo
lensq; fatali geneseos dispositõi succurrere: cũ sacris ini
tiari ac liberalib⁹ disciplinis apprime fecit erudiri: sed
nec sic quidẽ euitare potuit uim fati decreti. Nã cũ eũ
patria Bononiensis ꝑ pace cõponenda ad Martinũ pon
tificẽ max. legatũ misisset: & ipse magis ad exitiũ q̃ cõ-
modũ patriã clanculo ꝑdidisset põtifici. Idq; post redi-
tũ dominis ĩnotuisset: eũ nocte patibulo affixerũt: Quẽ
illucescẽte die cũ pater pẽdentẽ uidisset: deplorãs inqt:
Heu fili mi: tuũ infelicissimũ fatũ nec hũanis litterarũ

adminiculis nec diuis misteriis supare potuisti. Ex istis ergo dictis phoꝝ & astrõomoꝝ cõcludũt multi & dicũt oĩa fato moueri & regi. Nec aliquẽ posse declinare aut trãscẽdere fatoꝝ agmia. Inde etiã est ꝙ quidã astronomi ingerũt se ad iudicandũ de futuris euentibus hoĩuꝫ uita & morte regum pace & bellis populorũ: diuitiis & pauptate hoĩuꝫ fecunditate & sterilitate uxorũ: habundantia & inedia messiũ. De honorib⁹ & dignitatib⁹ prelatorũ ꝑsepe uera predicãtes uł potius uaticinãtes. Sed qm̃ istorũ dogmata maxima sunt: & aduertẽda uite humane statum spectat. Idcirco in sequẽti articulo citãda & adducẽda erunt atqꝫ a nobis coarguendã. Ne & nos fallamur ĩpulsi auctoritate hoĩuꝫ q se putãt eẽ sapiẽtes.

Q Varta questiũcula est: quot sunt sacrilega dogmata de fato phoꝝ: & quomodo a catholicis doctoribus reprobant̃. Ad quã respondet̃ ꝙ tria sunt execranda dogmata phoꝝ de fato dicentiũ. Primũ est: qa dicũt fatum esse celestẽ aspectum & dispositionẽ siderũ necessitantẽ simpliciter ex se oẽs effectus infra lunã circũscripta ex toto oĩ ꝓuidentia dei tuentes se dicto Augustini. v. de ci. dei dicẽtis: fatum esse ordinẽ quẽdã & dispositionẽ secũdaꝝ causaꝝ ad effectus ꝓducẽdos in hiis corruptibilib⁹ & generabilib⁹ preter dei & hoĩuꝫ uolũtates. Qđ dogma ꝓbat̃ esse falsũ rõne & auctoritate. Rõne sic Tho. iii. cõtra gentiles. c. lxiii. Impossibile est ꝙ aliqua nõ cognoscẽtia finẽ: operent̃ ꝓpter finẽ & ordinate ꝑueniant in ipsũ: nisi sint mota & regulata ab aliquo hñte finis cognitionẽ: sicut patet de Sagipta. Sꝫ oĩa corpora

P.? dog

naturalia planete sidera operant̃ ꝑpter finé: & mouent & consequũt̃ finé: licet illũ nõ agnoscãt: ergo oportet q̄ tota opatio eorũ ab aliquo ordinãte & regulante diriga tur. Illud aũt est quã dicimus ꝓuidẽtiã diuinã. Propte rea dicit sapiens. xiiii. Tu aũt pater oĩa gubernas sapiẽ tia & ꝓuidẽtia tua. Et Sapiẽtie. viii. Attingit a fine usq̃ ad finẽ fortiter & disponit oĩa suauiter. Et Sapiẽtie. xii. Nõ est alius deus q̃ tu: cui cura est de oĩbus. & ad hebr. ultimo: Portãs oĩa uerbo uirtutis sue. ꝑ hoc facit quod Augustinus dicit. iii. de trinitate. c. iiii. Nichil fit uisi biliter in hoc mũdo: qđ nõ de interiori aula sũmi impe ratoris iubeat̃ aut ꝑmittat̃: scđm ineffabilem iusticiam premioꝝ aut penarũ in ista amplissima totius creature re publica. Et Lactantius libro. iii. c. xxi. dicit: Quis eni nõ sentiat hunc mundũ tam mirabili ratione composi tum aliqua ꝓuidentia gubernari: q̄n nichil est qđ possit sine ulla moderatione cõsistere. domus absq̃ habitato re dilabit̃. Nauis absq̃ gubernatore abiit pessum. Cor pus ab anima derelictũ defluit. Ne dũ putemus totam istã molem aut construi sine artifice: aut stare tamdiu si ne rectore potuisse. Et libro. i. dicit: Nemo enĩ est tã ru dis: tã ferus moribus q oculos suos in celũ tollens tã & si nesciat cuius ꝓuidẽtia regat̃ hoc oẽ qđ cernitur: nõ tñ aliquã esse intelligat ex ipsaꝝ rerũ motu: magnitudine pulchritudine: utilitate: tẽperatiõe: nec fieri posse: quin id qđ mirabili rõne cõstat: cõsilio aliquo maiore sit isti tutũ. Ergo ex hiis pꝫ falsitas phõꝝ & astronomoꝝ quan tũ ad primũ dogma. Ad dictũ aũt Augu. qđ adduxerũt

dicit℞ q̄ Aug⁹ illud adducit in ꝑsona stoicorū. Secundū dogma puersū astronomorū est: qa dicūt q̄ oīa que fato subdūt℞ de necessitate & ī mobiliter eueniūt: qđ ꝓbāt sic: Posita quacūq₃ causa sufficienti necesse est immobiliter effectū sequi: Sed corpa celestia cū suis motibus & dispositionib⁹ sunt sufficiēs causa suoꝝ effectuū: ergo oportet q̄ de necessitate effectus īmobiliter cōsequāt℞. Vnde & Boetius dicit: q̄ fatū est īmobilis dispositio inherens rebus mobilib⁹. Sed hoc etiā ꝓbat℞ esse falsū. Primo quātū ad res humanas. Nā humani actus nō subdūt℞ actioni celestiū: ut infra ꝓbabit℞. Et iō nichil ꝓhibet p uoluntariā actionē īpediri effectū celestiū corporū: nō solū in hoīe: sed etiā in aliis rebus ad quas hoīu₃ operatio se extendit. Secūdo positio istoꝝ est falsa quantū ad oīa que p accidens agunt℞: quia illud quod est p accidens nō est ꝓprie ens: neq₃ unum. Sed omnis actio naturalis terminatur ad aliquod unu₃: ergo impossibile est q̄ aliquid quod est per accidens sit effectus per se alicuius naturalis principii. Nulla enī natura pōt facere q̄ intendens fodere sepulchrum īueniat thesaurū. Et sic cum corpus celeste agat p modum naturalis principii: quia p motū naturalem sequitur q̄ impossibile sit q̄ aliqua uirtus actiua corpis celestis sit causa actiua eorū que hic aguntur p accidens. Vnde dicit phūs. vii. metha. q̄ nō q̄cūq₃ causa posita necesse est effectū poni. Sunt enī quedam cause que ordinantur ad suos effectus nō ex necessitate sed ut in pluribus que quandoq₃ deficiūt in minori pte ꝓpter corruptionē aut impedimentū alicui⁹ principioꝝ

ut cũ natura ꝓducit monstruꝫ uel hominẽ cum septem digitis: que scđm phm̃ ii phisicoꝝ fiunt a casu & fortuna. Philosophus aũt dicit in li. de sono & uigilia ꝙ corpora celestia nõ semꝑ ꝓducunt suos effectus in istis inferiorib⁹ inanimatis ꝓpter cõtrarias dispositiones impedientes. Frequẽter enĩ inquit fiũt signa imbriũ & uentorũ: que tamen nõ eueniũt ꝓpter contrarias dispositiones fortiores. Sequit̃ ergo ꝙ nec respectu uoluntariorũ nec effectuũ omniũ naturaliũ que fato directe subduntur de necessitate & ĩmobiliter omnia eueniũt. Ad motiuũ aũt ipsoꝝ dicit̃ ꝙ corpora celestia siue fatũ sũt causa inferiorũ effectuũ mediantib⁹ causis mobilibus particularibus que deficere possũt in minori parte: & ideo ꝑ accidẽs mobilia sunt. Nã unũquodq; recipit̃ in alio ad modũ recipientis. Sicut enĩ uirtutes celestes in se necessarie recipiunt̃: tñ in inferiorib⁹ effectib⁹ mobilibus mobiliter & cõtingẽter: & cũ omne multiforme: uariũ: casuale: ꝑ accidẽs & mobile reduci habeãt ad aliquod pricipiũ uniforme & ꝑ se. Idcirco huiusmodi casualia que sunt mobilia respectu corporũ celestiũ & secundaꝝ causarũ: ꝑ relationẽ tñ ad primũ principiũ a quo ordinant̃ siue ad intellectuꝫ diuinũ & ad illius ꝓuidentiã sic sortiunt̃ quandã ĩmobilitatẽ & necessitatẽ: nõ quidẽ necessitatis absolute sed cõditionate: scđm qđ dicimus hanc cõditionalẽ esse uerã uel necessariã. Si deus ꝑsciuit hoc: futurũ erit. Vnde cũ Boetius dixisset fati seriẽ esse mobilem: post pauca subdit: Que cũ ab ĩmobilibus ꝓuidẽtie diuine ꝓficiscit̃ exordiis ipsam quoq; ĩmutabilẽ esse

p

necesse est. Tho. pri. pte. q. cxv. & cxvi. p totũ. Ad illud aũt Boetii dicẽtis ꝙ fatũ est imobilis dispositio inherẽs reb⁹ mobilib⁹. Rñdet ꝙ dispositio secũdaꝝ causaꝝ quã fatũ Boeti⁹ uocat: dupliciter cõsiderari põt. Vno modo scdm se & in seipsis secũdis causis: & sic fatũ mobile est sicut & res mobiles siue uoluntarie fato subiecte. Si uero fatũ accipiat siue dispositio causaꝝ secũdaꝝ p relatione ad primũ principiũ diuinũ a quo ordinant: sic bene fatũ imobile est: & sic accipit Boetius fatũ ꝓut. s. refert ad uoluntatẽ & ptãtẽ dei: nã oẽs creature in se licet sint mutabiles aliquo mõ: ꝓut tñ referunt ad dei ꝓuidentiã sortiunt aliquã imutabilitatẽ. Er ꝓbat etiã hoc secundũ dogma etiã puersum ex incõuenientiis que sequerent ad ipsuꝫ. Nam si concedimus fatũ necessitatẽ inducere in hoibus. Sequit primo ꝙ male dixit Moyses in opere quarte diei enumeratis duobus magnis luminaribus & stellis: cũ subiunxit: Et uidit deus ꝙ esset bonũ: supple regimen stellarũ. Nam si a fato & stellis iste est fur: ille latro: ille auarus: ille luxuriosus: ille ebriosus: hoc nõ est bonũ: sed pessimũ. Si cursus celorũ & stellarũ hec facerent: nõ dirigerent hoies illuminãdo terrã in debitũ finem: sed a debito fine auerterẽt. Sequit ꝙ dñs deus qui talẽ potestatẽ & influentiã dedit astris: magnã occasionem dedisset hoibus declinandi ab hiis que credẽda ꝓponit fides christiana. Sequit secũdo nõ sit necesse aliquis roget aut colat deus. Sequit ꝙ nullũ sit peccatum tollit eni fatũ libertatẽ uolũtatis qua oẽ peccatũ cõmittit. xv. q. i. in principio. Sequit ꝙ deus sit causa omniũ

peccatorũ: quia quicquid eſt cauſa cauſe: eſt cauſa cau-
ſati: ut inquit Proculus. Sequit̃ ꝙ deus ſibi ipſi contra-
riatur: nam precipit bona & cogit ad mala. Sequitur ꝙ
iniuſte puniunt̃ homines. Nemo enĩ peccat in eo quod
uitare nõ poteſt. i. q. iiii. c. nemo. Sequitur ꝙ abſq; iuſti
cia dantur premia bonis. Nam uoluntas eſt cauſa meri
ti. Sequit̃ ꝙ nullum iudicium de hominũ factis deo re
linquat̃. Sequitur ꝙ theologia: artes: philoſophia mora
lis: medicine fruſtra eſſẽt. Quid enĩ oportet docere ſcri-
bere ſuadere mederi zc. Si omnia ex fati neceſſitate eue-
niunt. Et ſi tentationes pro diuerſitate natiuitatũ: diuer
ſis temporibus anni in hominibꝰ ex aſtralibus influen-
tiis excitantur. Nõ ergo a demonibus & fomite peccati
ut fides chriſtiana profitetur proueniũt: Vtq; ad ſũmã
dicamus ſi fato omnia fieri & ab eo cuncta neceſſario &
ĩmobiliter euenire cõcedimus: omnis uita humana ſub
uertet̃. Nam ſupuacue obiurgationes: laudes: uitupera
tiones: exhortationes exhiberent̃. Iſta conſiderans bea-
tus Auguſtinus. v. de ciuita. dei. c. i. inquit: Qui ſtellas
putant habere talem a deo eis traditam poteſtatem: ma
gnam celo faciunt iniuriã: in cuius uelut in clariſſimo
ſenatu ac ſplendidiſſima curia opinant̃ ſcelera facienda
decerni: qualia: ſi aliqua terrena ciuitas decreuiſſet ge-
nere humano decernente fuerat euertenda. Et idem di
cit. ii. ſup geñ. ad lr̃am: Impia puerſitate in malis factis
rectiſſime reprehẽdendis ingerũt accuſandũ potius au
ctorẽ ſiderũ q̃ hominẽ ſcelerũ cõmiſſorẽ zc. Et Ambroꝰ
in li. Examerõ: Errorẽ hũc nefandũ de neceſſitate fatali

P

reprobãdo dicit:Quõ dñs aut bonis premia ꝓposuit aut
ĩprobis penas si facit necessitatis disciplina & cõuersa-
tio hoĩuꝫ stellarũ cursus informat. Si ad necessitatẽ ge-
nitalẽ nõ ad instructa morũ actus nr̃i factaqꝫ referant.
Cur legis proposita sunt iura: etiã cur ꝓmulgata: quib⁹
aut pene improbis decerni aut securitas deferť ĩnoxiis:
Cur nõ uenia datur reis. Cum utiqꝫ ut ipsi aiunt nõ sua
uoluntate:sꝫ ex necessitate deliquerũt. Cur laborat agri
cula & nõ expectat ut inelaboratos fructus priuilegio
sue necessitatis iuehat:receptaculis horreorũ. Si ita na-
tus est ut ei diuitie aut opes affluant. Frustra mercator
periculosius sollicitat mare cui ocioso potest quidem ut
aiunt sorte genitali diuitiarũ thesaurus illabi : Cur oĩs
hominũ sollicitudo de questu omne studium negocia-
tionis:omnis labor:omnis occupatio. Si nõ ex uolunta-
te:sed fatali necessitate res decurrunt humane. Vbi enĩ
est directa necessitas ibi inhonorata ĩdustria ĩmo fatua
sollicitudo. hec ille. Vt ergo cuncta adducta incõueniẽ
tia & hos omnes ꝑniciosos errores declinemus : nec oĩa
fato subdi nec cuncta ĩmobiliter ab eo necessitari confi
teamur. Tertiũ dogma phõꝝ & astronomorũ de fato
ꝑuersũ est:qa dicũt oĩa fieri & subdi fato:qđ rõnib⁹:au-
ctoritatib⁹ & exẽplis supra nũc tertia questiũcula addu
ctis ꝓbabãt. Sꝫ falsitatẽ dogmatis sexta infra questiũcu
la que dicta phõꝝ dissoluet:manifestabit & Boeti⁹ item
iiii. de cõsolatiõe eosdẽ cõtũdit dicẽs:quedã que sub dei
ꝓuidẽtia locata sũt: seriẽ supant fati. que uero sint que
fatũ supant & ei nõ subdũť ex seqñti septĩa. q. appebit.

Q Vinta questiũcula est: quomodo demonstrãt theologi nõ oĩa subdi fato nec singula ab eo necessitari Ad quã respondet ꝙ id theologi ꝓbant rationib⁹: auctoritatibus: & exemplis (loquendo & intelligẽdo de actibus humanis & uolũtariis) Et primo ratiõe sic: Diuina prouidentia sic ordinẽ disponit uniuersũ: ut inferiora ꝑ superiora: & minus nobilia ꝑ nobiliora regant̃: ut dicit Augustin⁹. iii. de trinitate: In hoĩe autẽ duo sunt: aĩa & corpus. Et corpus quidem quod nunc passibile est & mortale: inferius est corpore celesti. Et ideo ꝑ se & directe ei subdit̃ & in ipsum imprimit sicut uirtute eius formatum est & complexionatũ. Vnde phũs. ii. phisicorũ dicit: Sol & homo generant hominẽ. i. influentia stellarum: planetarũ & homo. Et Aug⁹ dicit in. v. de ciui. dei: Nõ usq̃ quaq̃ absurde dici potest ad solas differentias corporũ afflatus quosdam ualere sideros. Et Dionysius. iiii. c. de diuinis nominib⁹ dicit: Lumen solis ad generationem sensibiliũ corporum cõfert & ad uitam ipsam mouet & nutrit & auget & perficit. Anima uero cũ deo assimiletur quia uterq̃ spiritus est: & effectus tanto nobilior existit quanto plus cause assimilat̃. ii. &. iiii. metha. Nõ subditur per se & directe ut dictum est: celis & planetis corporalibus. Cũ ipsa anima oĩbus ipsis sit nobilior. Nõ ergo anima subdit̃ fato nec erit bona uel mala ex fato & corporibus celestibus: sed ex seipsa & eius libera uoluntate. Tho. iii. contra gentiles. Secũda ratio est talis: duo motores facientes ĩpressiones in eadem remota si unus est potentior & nobilior atq̃ immediator

P

erit etiam ad imprimendũ efficatior. Sꝫ corpus nostrũ subiacet duobus motoribus. s. corporibꝰ celestibꝰ & anime rationali: que est nobilior ipso corpore celesti potentior & ĩmediatior: ergo erit & ad imprimẽdũ efficatior. Plus ergo anima poterit in afficiendo & in ĩprimendo in corpus propriũ q̃ corpora celestia respectu operũ expressorum in corpore. Vnde quantũcũqꝫ Mars moueat corpus ad pturbationẽ & iram mouẽdo sanguinẽ. Plus tamen poterit anima bene ordinata operari temperantiam sanguinis & quietationẽ ut sit ei gaudiũ & mansuetudo. Tertia ratio est talis: Si fatum & corpora celestia essent directe cause electionũ & actuũ humanoꝝ sequeretur ꝙ homo naturali instinctu ageret̃ ad suas passiones: sicut cetera animalia in quibus nõ sũt nisi uires anime corporeis organis alligate. Nam illud quod fit ĩ istis inferioribꝰ expressione corpoꝝ celestium agitur naturaliter: & ita sequeret̃ ꝙ homo nõ esset liberi arbitrii: sed haberet actiones determinatas sicut cetere res naturales. Que omnia sunt manifeste falsa & contraria humane cõuersationi. Ergo ex hiis patet ꝙ actus humani & uoluntarii fato & corporibus celestibus nõ subdunt̃. Nunc ponende sunt auctoritates. & primo Damasceni secũdo sniaꝝ dicentis: Actuũ nostrorũ nequaq̃ sũt causa corpora celestia. Nos enim liberi arbitrii a conditore facti. Dñi etiam nostrorũ existimus actuũ. Et Gregoriꝰ Nicenus dicit: Dicunt egyptii quibusdã sacrificiis fatũ posse mutari. Et Moyses. iiii. deuteronomii dicit: Ne uideas solẽ & lunã & omnia astra celi: & errore deceptus

adores ea atq; colas que creauit dñs deus in ministeriũ cunctis gentibus que sub celo sunt. Nota in ministeriũ & non in dominiũ. Et Ambrosi⁹ in Exameron dicit: Nõ nulli tentauerũt exprimere natiuitatũ qualitates qualis futurus unusquisq; qui natus sit esset. Cum hoc non solũ uanum sit & iutile querentib⁹: sed impossibile pollicentibus. Et idẽ libro. iii. Exameron: ostendens p locũ a maiori: ꝙ celum & corpora celestia concurrũt ad generationẽ animaliũ & uegetabiliũ: tanq̃ agens uniuersale excitans & uigorans uirtutes generatiuas seminuʒ & animaliũ in regione elementari. Sic inquit: Conticescat ineptus sermo astronomorũ. Sciant omnes solẽ auctorem non esse nascentiũ. Sed ꝙ dei clementia terram relaxat. Dei indulgentia prorũpere fructus facit. Et libro. iiii. introducit naturam de sole dicentẽ: Bonus quidem est sol in ministerio nõ in imperio. Bonus mee fecunditatis adiutor: sed nõ creator: effectuũ meorum formator bonus: meorum alitor fructuũ: sed nõ auctor. Et Gregorius ĩ omelia epiphanie dicit: Absit a fideliũ cordibus ut esse aliquod fatum dicãt uitam quippe hominũ solus hanc conditor qui creauit administrat. Et Ptolomeus in Almagesti dicit: Homo sapiens dominabit̃ astris. & in centiloquio in principio dicit: Anima sapiẽtis medici dominabit̃ astris. Nam medicus adnitit̃ desiccare corpora cũ corpus celeste mouet illa ad humiditatẽ. Et Bugufarus sapiẽs in cõmẽto sup centiloquiũ Ptolomei ait: Homo sapiens & iuuat & ĩpedit celestem effectum ex uirtute sapientie que est in eo. Et Abraham

P

auenere caldeus astrologus dicit: Siquis enim preces & clamores ad celũ subleuauerit fatum suũ uincere poterit. Et Virgili⁹ prio georgicoꝝ inqt: Ingeniũ & rerũ fato prudẽtia maior. Et Quintilianus in. iiii. declamatiõe dicit: Vincitur fatum si resistas. Vincit si cõtempseris. Audi q̃ gloriose in hanc partem Crisippus stoicus concludit dicens ut adducit Auligellius in de noctibus atticis. Fato inquit quadam ratione principali. i. generata omnia fiunt: Ingenia tamen ipsa habẽt aliquid propriũ. Exemplu3. Sicut si lapidem chilindrum proiicias initium est ex nobis: sed tamen ille lapis preceps uolui tur: nõ quia id tu facias: s3 quoniam id sese modus eius & forme uolubilitas habet sic ordo & ratio & mobilitas fati genera ipsa & principia causarum mouet. Impetus uero cõsiliorum mentiumq3 nostrarum ex nobis sunt. Idcirco apud Homerum recte Iupiter de mortalibus conquerebatur dicens: Hei michi quid damnant mortales numina celi. Esse aiunt etenim per nos mala: cum tamen ipsi: Vecordi preter fatum sint mẽte dolores. Hec ille. Nunc uero idem probabitur exemplis. Plato a Phisonomo iudicatus corruptor adolescentulorum: Respondit inclinationem astrorum sapiẽtia uici. Astra enim furem uel adulterum significant: non autem furem uel adulterum faciunt. Nati sunt duo gemini. s. Iacob & Esau: geñ. xxv. Sic alter post alteru3 ut posterior plantam prioris teneret. Et tñ in uita morib⁹ diuersi: in actibus dispares: ĩ parentũ amore dissimiles fuerunt. Vno celi spacio fili⁹ regis & rustici nascunt̃: in

omnibus tñ diuersi. Nascunt̃ sub Marte masculus & femina. Illa colum ducit: alter ense triũphat. Si dicat ad hec Possidonius astronomus: Natorũ horũ causam diuersitatis fuisse exiguũ tẽporis interuallũ quod inter se gemini dũ nascerent̃ habuerũt. Rñdet ad hoc Augustinus in. v. dicẽs: Mirũ est ꝙ tam modica ꝑticula celi que transiuit tm̃ ualuerit in diuersitate uoluntatum: actuũ: morũ: casuũq; geminorũ nascentiũ: aut nõ geminorũ. Ad quod iterũ Nigidius astronomus respondet ꝙ tanta est celi rapacitas ut si alter geminoꝝ celeriter post alterum nasceret̃: in celo tamen plurimũ spacii causaret: exemplũ rote rapacissime currẽtis & ꝑcusse bis de atramento tanq̃ in uno loco: desistente postea motu: reperirent̃ duo illa puncta atramẽti maxime distãtia. Ex hac ergo distantia causata ex rapacitate celi dicit Nigidius oritur diuersitas morum & euentuũ in geminis: & non geminis simul natis. Ad quod etiam respondet Augꝰ ꝙ hoc figmentũ fragilius est q̃ uasa que illa rotatione finguntˊ. Nam si in celo respectu simul nascentiũ tã multum interest ex tam parua particula eiusdẽ cõstellationis quod cõprehendi nõ potest: quare alteri geminorũ scilicet Iacob hereditas obuenerit. Alteri uero. s. esau nõ Quomodo ergo potuerũt astronomi iudicare respectu nõ geminorum habentiũ diuersas constellationes cum quãdoq; respectu eorum maxima pars celi precesserit. Hec omnia beatus Augustinꝰ ubi supra. Ex quibus patet stulticia eorum qui horam eligunt nubendi: qui tẽpus expectant cum uxoribus cõcũbendi: qui cohibent

P

mulieres si possunt ne usq₃ ad tēpus pariant. Sicut Ne-
ctanybus astronomus cū olympiade matre Alexandri
concūbens ꝓhibuit illā uicinā partui ne puerū usq₃ ad
horam ab eo inspectam pareret: sicut legitur in historia
Alexandri magni. Noui ego doctissimū quēdam prela
tum cū astrolabio horam discessus ad episcopatū expe-
ctasse: Qui tandē cū crederet astris: de sero primo hospi
tatus in stabulo equos uisitans lapide desursū mactat̄.
Alter electa hora ab astris ducēde uxoris: transacto āno
illam cōperit cū adultero. Hinc scribit Ambro⁹ in libro
examerōn: Quā multos uidemus eiectos criminib⁹ atq₃
peccatis in meliorē statū esse cōuersos. Redempti sunt
apostoli & cōgregati ex peccatorib⁹ nō utiq₃ natiuitatis
sue hora: sed xp̄i eos sanctificauit aduentus & hora dn̄i-
ce passionis redemit a morte: latro ille dānatione capi-
tis cū dn̄o crucifixus nō beneficio natiuitatis sue. S₃ si
dei cōfessione ad paradisi gaudia transiuit: Ionā in ma-
ri nō uis natiuitatis: sed dissimulate diuine ꝓceptionis:
precipitauit offensa: Petrum de carcere angelus xp̄i nō
stellarū series liberauit. Paulū ꝑcussum a uipera: turba
tūq₃ naufragio nō remedia natiuitatis: s₃ deuotiōis me-
ritum seruabat. Sed q̄d de illis dicimus qui apostolorū
precibus cū mortui fuissent resurrexerūt: Vtrū eos sua
necessitas an apostolica gracia resuscitauit. Et q̄d opus
facit ut se ieiuniis: orationib⁹: periculisq₃ cōmitterent: si
q̄d uolebant necessitatis beneficio poterāt obtinere. hec
ille. Ergo melius ī oībus honoremus deū ꝑ iesum xp̄m
in spiritu sancto quib⁹ est honor & gloria: ut dixit Petr⁹

apostolus: Cuius ꝓuidentia & nostra libera uolūtate fa
cimus quecūq; bona uł mala facimus ꝙ ꝙ sequēdo stul
ticiam sacrilegā astronomorū negemus uoluntatē qua
peccamus. confingamus necessitatē qua delicta defen-
damus ꝑditos mores ꝑ quos in terra ab hoibus detesta
mur a sideribus inane habere mentiamur.

S Exta questiūcula est: quomodo respondent theolo
gi rationib⁹: auctoritatib⁹: & exemplis phōꝝ male
de fato supra tertia questiūcula sentientiū. Ad quā re-
spondetꝰ ꝙ theologi argutias phōꝝ: auctoritates & exē-
pla sic soluūt: & primo ad argumentū in fronte dicūt ꝙ
corpa celestia sunt causa inferiorū effectuū mediantib⁹
causis pticularibus inferioribus: que deficere possūt in
minori pte ut dictū est. Et ad ꝓbationē mioris dicūt ꝙ
oīa illa que tangit ibi Boetius: intelligūtꝰ fieri a deo me-
diantibus causis secūdis. Et iō sub fati serie continentꝰ.
sed nō est eadē ratio de oībus aliis: ut dicit Tho. pri. pte
q. cxvi. arti. iiii. ad primū. Ad auctoritates phōꝝ: astro-
nomorū: oratorū: & poetarū respondēt negando eas. Si
accipiāt fatū ꝓ cōnexione secundaꝝ causaꝝ absq; diuia
ꝓuidētia: nā cause secūde nihil agūt nisi uirtute prime.
Damascenus aūt & Ptolomeus intelligūt ꝙ corpa cele-
stia cōstituūt in nobis habitus & cōplexiones corpales
inclinatiue nō necessarie. Ad exemplū duoꝝ fratrū ge-
minorū respondet ypocras dicēs: ꝙ illud fuit qm̄ parē-
tes ut erāt corpe dispositi dum cōcubuerūt: ita primor-
dia cōceptoꝝ effici potuerūt. Deinde eadem aeris & lo-
ci. i. domus positio: similia alimēta: & uis aquaꝝ que ad

p

corpa bene uel male cõcipiẽda (medicina atteſtãte) plurimũ ualent: eedẽ etiã exercitatiões: tã ſimilia corpa fingere potuerũt: ut etiã ad egrotandũ uno tpe eiſdem cauſis ſimiliter mouerent. Hec Aug⁹. Ad illud etiã dñi Io. de lignano dicit ꝙ ideo fatum uincere nõ potuit: qa regnandi cauſa paſſionẽ tpaliter uel ſpũaliter dominãdi rationabiliter nõ repreſſit. Ad illud etiã qđ pſepe uera predicãt aſtronomi. Reſpondet Aug⁹ ꝙ illud fit a caſu uel arte uel occulto inſtictu ſpirituũ nõ bonoꝝ quibus cura eſt: falſas & noxias opiniões de aſtralibus fatis humanis mentibus inſerere atqꝫ firmare.

S Eptima queſtiuncula eſt: quid ſit fatũ ſcđm theologos & que ſcđm ipſos fato ſic uel nõ ſubdunt: & quomodo xp̃iani fatũ catholice admittere pñt: & in quibus ſcđm eos differt fatũ a ꝓuidẽtia dei. Ad quã ſic rñdet: & prio ad primũ dicẽdo ꝙ fatũ ſcđm theologos: eſt rebus mobilib⁹ inherẽs diſpoſitio: p quã diuĩa ꝓuidẽtia ſuis queqꝫ nectit ordinibus. Vel ſic: Fatuꝫ eſt ordinatio ſiue ſeries ſecũdaꝝ cauſaꝝ ad ſuos effect⁹ ꝓducendos in iſtis inferiorib⁹ ſcđm dependẽtiã quã hñt a deo. Iſta aũt ordinatio ſecũdaꝝ cauſaꝝ ad ſuos effect⁹ ꝓducẽdos põt dupliciť cõſiderari. Vno mõ ꝓut ẽ unita i ꝓſpectu diuĩe mentis ordinantis & diuidẽtis: locis: & tẽporibus: motu & formis omnia: & ſic uocať uoluntas ſiue prouidentia diuina. Alio modo ſcđm ꝙ eadem ordinatio digeſta & applicata temporibus eſt in ipſis mediis cauſis a deo ordinatis ad ſuos ꝓprios effectus producẽdos ſcđm dependentiã quã habẽt a deo: & ſic uocať fatũ. Et ſic patet

ꝙ ipsa dei uoluntas siue ꝓuidentia pōt dici fatum causa
liter. Sed ipsa dispositio & ordo causarum secundaꝝ ad
suos effectus dependēs a deo dicit᷑ fatum essentialiter.
Dicit᷑ autē ipsa dispositio causarū secundaꝝ fatū a fari:
quasi effatū diuine ꝓuidentie ut dicit Tho. iii. cōtra gē
tiles. c. xciii. Et in primo sniaꝝ. dis. xxxix. Deus eni suā
ꝓuidentiā loquit᷑ p Fatum: sicut homo cōceptus cordis
p uoces. Et sicut artifex formā de re faciēda cōceptā ma
nifestat p opis effectū. Et sic artifex qđ singularit᷑ mēta
literq; pspexerit p tpales ordies ducit ad effectū. Ita de⁹
sua ꝓuidentia simpliciter disponit facienda: & p fatum
illa multipliciter ac tpaliter administrat. Ex hiis colli-
gi possunt tria. Primo que fato subdunt᷑: & que nō. Nā
ex quo fatū scđm theologos est ordinatio secūdaꝝ cau-
sarū ad effectus diuinit⁹ ꝓuisos: sequit᷑ ꝙ illa tm̄ subdū-
tur fato que subdunt᷑ causis secundis. Si qua uero sunt
que imediate a deo fiunt cū nō subdant᷑ secūdis causis:
ergo. nec etiā subdunt᷑ fato: sicut creatio rerū primarū
scilicet quatuor coeua: uidelȝ angeli: corpa celestia: tem-
pus: materia quatuor elementoꝝ. supposita prima oiuȝ
specierū que sunt ꝓducta in principio. Glorificatio sub
stantiarū spiritualiū. Iustificatio ipiorū. Aie que de no-
uo semp creant᷑. Nam hec oia a deo imediate emanaue
rūt & creant᷑: & aliter ꝓduci nō potuerūt nec possūt. Id
circo fato nō subdūt᷑. Illa eni que a superiori fiūt & dis-
ponūt᷑ ab iferiori nō mutant᷑: ꝓpterea Boetius dicit ubi
supra ꝙ ea que sūt prime diuinitati ꝓpinqua stabiliter
fixa fatalem ordinē mobilitatis totaliter excedūt. Que

p

aũt ſunt remota a prima cauſa tanto pluribus fati nexi bus ſubiciunť tantoq; ſunt magis mobilia quanto a pri ma cauſa ſũt remotiora. Exemplum patet in Boetio de centro circuli & eius circunferentia. Sic ergo illa que a deo facta ſũt & fiũt ſibi ſoli ſubiciũť. Effectus uero alii pticulares & naturales ſubiciũť motui elementorũ mo tui celeſtiũ corporũ motui primi mobilis & tandẽ ꝓui dentie primi ĩmobilis a qua cuncta habẽt ſi quã tenent firmitatem: & ſine qua nichil in ſuo ſtatu pmanet. Nã ſubſtracto primo ſubſtrahunť ſubſequẽtia. Colligiť ſe cũdo ex ſuperioribus quomodo fideles xpiani cõcedere poſſunt eſſe fatũ. Nã ſi fatum accipiať ꝓ diſpoſitione ſi derũ ĩ qua quis cõceptus uel natus eſt neceſſitante oẽs effectus inferiores preter dei & hominũ uolũtates. Sic nos fatum eſſe negare debemus cũ Gregorio dicẽte: Ab ſit a fideliũ cordibus ut eſſe fatũ aliquid dicãt. Si autẽ fatum accipiať ꝓ diſpoſirione cauſarũ ſecũdaꝝ & ordi natione humanorũ actuũ p relationẽ ad deũ & eius ꝓ uidentiã tanq̃ p eum ordinata & prelocuta ſiue effata: ſic fatum ponere poſſumus. Licet etiam hoc noĩe ſancti doctores uti recuſauerũt ꝓpter eos qui ad uim poſitiõis ſiderũ hoc noĩe torquebãt. Vnde Auguſtin⁹ dicit in. v. de ciui. dei: Si ꝓpterea quiſq; res humanas fato tribuit: quia ipſam dei uoluntatẽ uel poteſtatẽ fati noĩe appel lat ſententiã teneat & linguã corrigat. hec ille. Colligiť tertio ex dictis differentia inter ꝓuidentiã & fatũ. Nã diſpoſitio rerũ ꝓducendarũ gubernandaꝝ & cõſeruan darũ in proſpectu diuine mentis diciť ꝓuidentia. Sed

dispositio eadē in mediis causis a deo ordinatis ad aliquos effectus ꝓducēdos & explicata tēporibus dicit̉ fatum. Item differūt: quia tā necessaria q̄ contingētia subiciunt̉ diuine ꝓuidentie: ĩmo & ipsum fatum ꝓuidentie subicit̉. Sed fato sola mobilia subiciunt̉. Item differunt qa diuina ꝓuidentia cū sit ipsa diuina ratio in sūmo omniū principe cōstituta: ut dicit Boetius est ĩ deo: fatum uero est tm̄ in secūdis causis. Item differūt: quia res existentes in deo ꝑ modū diuine ꝓuidentie sunt ibi unite & simpliciter une: scd̄m uero ꝙ subsūt fato sic sūt plures diuise: & dicunt̉ plura fata ꝑ quem modū dicit̉ a poeta: Te tua fata trahūt. Item differunt: qa diuina ꝓuidentia dicit̉ fatum causaliter inquantū ordinatio fatalis dependet & descendit ab ordinatione diuine ꝓuidentie. Sed ipsa dispositio secundarū causarū in se ipsa dicitur fatum essentialiter. Item postremo differūt: quia diuina ꝓuidentia est ĩmobilis stabilisq; manēs dans cuncta moueri. Fatum uero cum sit ĩ rebus mobilibus mobile est. Et hec satis sint ꝑ questiōe tertia de fato.

Q Varta questio prĩcipalis sub hoc nono capite ē de fortuna: An s. actus uolūtarii: casualesq; euent⁹ necessitēt̉ ab ea: circa quā qnq; questiūcule soluēt̉: q̄ꝝ quelib; ĩfra ordĩe suo notabit̉

P Rima questiūcula est: qd sit fortuna scd̄m poetas & gentiles: & quō eō pingūt: & qd ascribūt ei: & in qb⁹ male a fortuna sentiūt. Ad quā alti⁹ ordiētes R̄ndet̉ ꝙ antiq phĩ & poete de inferiorib⁹ effectib⁹: & casualib⁹ euentib⁹ inordinate cōtingētib⁹: uarie locuti sūt. Epicuri enĩ cū Democrito: effectus casuales: euētusq; hūanos

P

nulli sup̃iori determinate cause ascripserũt: ƺ casui q ca
sus (teste Burleo.ii.phisicoꝝ) ꝓprie in reb⁹ inaĩatis: irra-
tionabilib⁹ & naturalib⁹ rep̃it᷑. Alii uero nedũ effect⁹ for
tuitos & cõtingẽtes: ƺ & electiões actusq; hũanos in su-
perioré quãdã cãm cũcta necessitãtẽ reducere sũt cona-
ti: quã cãm uocauerũt fatũ: de quo lati⁹ supra dictũ est.
Fuerũt itẽ & tertii qdã phĩ gẽtiles & poete: q euẽtus for
tuitos: electionesq; & actus hũanos in cãm quandã siue
intelligentiã intellectui humano ĩ manifestã adducere
molliti sũt: quã fortunã deã appellauerũt. Eãq; sic pin-
gebant. Fingebãt enĩ idolũ siue puellã unã quã ab uni-
uersitate causandi deã noĩabant: & eã cecã pingebãt: qa
p̃terita: p̃sentia: & futura metit᷑: nã ignorãtib⁹ cũctis ab
ea bona & mala ꝓuenire dicebãt: & bifrontẽ & ante al-
bam ꝑ eufortuniis post nigrã ꝑ ĩfortuniis: ante capilla-
tam: qa tp̃e apto eufortunia iuuãt: retro uero caluã: qa
tp̃e nõ cõgruo nocẽt. Sedentẽ sup̃ rotã.i.ĩmobilit᷑ distri
buentẽ oĩa: quã rotã uoluere arbitrabãt᷑. nescit enĩ fortu
na qescere: ut dicit Seneca. Hãc dicebãt felicitare & ĩfe-
felicitare hoĩes. hãc dirigere hoĩes ĩmediate.i.absq; ꝓui
dẽtia dei ad eligendũ utilit᷑ uel nõ utiliter. hãc ponebãt
ĩprimere ĩ ĩtellectũ & uolũtatẽ hoĩs spem aut cognitio-
nẽ suoꝝ effectuũ. Hãc p̃ficiebãt oĩb⁹ distributionib⁹ bo-
nis & malis oĩb⁹ eufortuniis & ĩfortuniis. In p̃sona quo
rũ dicebat Salomõ Eccles.ix. Verti me ad aliud: & uidi
sub sole: nec uelociũ eẽ cursũ: nec fortiũ bellũ: nec sapiẽ
tũ panẽ: nec doctoꝝ diuitias: nec artificũ gr̃aƺ: ƺ tp̃s cur
susq; ĩ oĩb⁹. Et Sene.ĩ ypol᷑. ait: Res hũanas nullo ordĩe

fortuna regit spargitq; manu munera ceca peiora fouēs
Et Iuuenalis: Te facimus fortuna deā celoq; locamus.
Et Salustius in Catellinario: Profecto fortuna in oī re
dominatr. Ea cūctas res ex libidine nō ex uero celebrat
obscuratq;. Et Plutharcus libro de remedio ire in psona
Euripidis dicebat: Deus magna regit parua uero nr̄a in
fortune manibus dereliquit. Et Iuuenalis iterū: Si for-
tuna uolet fiet de rethore consul. Si uolet hec eadē fiet
de cōsule rethor. De hac cōquerebatr Euander Eneā al-
loquens: octauo eneydos: dicens: Me pulsum patria pe-
lagiq; extrema sequentē. Fortuna opm̄s & ieuitabile fa
tum: Hiis posuere locis. Et Seneca prima tragedia dice
bat: O fortuna uiris inuida fortib⁹: Quā nō eque bonis
premia diuidis. De hac Cesar cū uideret regē Farnacem
fugere a facie Pōpei dicebat: ut inqt. Q. Curtius: Quis
negat eximiā quoq; gloriā sepius fortune q̄ uirtutis esse
beneficiū. Et Cicero. ii. officiorum dicit: Magnā uim esse ī
fortuna in utrāq; partē uel secūdas ad res uel aduersas
quis ignorat. Et Iulius celsus dicebat: Efficatior est for-
tuna q̄ uirtus. Sed certe hii oēs errant. Primo qa ponūt
fortunā īprimere in intellectum & uoluntatē hoīs: quod
paulo ante reprobauimus: monstrantes esse impossibile
q̄ corpa celestia agant in intellectum humanū directe
īprimēdo speciē uel cognitionem suorū effectuū: quod
etiā Tho. iii. contra genti. c. viii. reprobādo pbat. Secū-
do errant: qa dicunt hāc fortunā hoīes fortunare & in-
fortunare: quod patet esse falsū sic: Nā fortunare pprie
est mouere aliquē uel īprimere in eū ad eligendū aliqd

P

ad finem ut consequat bonum p accidens alicui electio ni cõiunctũ. Corpora autẽ celestia siue fortuna nõ pos sunt mouere & dirigere hominẽ p influxum cuiuscũq apprehensiõis sensualis uel intellectualis: uel alicuius appetitus ad aliquod futurum eligendum: ut ei occur rat aliquis accidẽtalis & inopinatus euentus bonus ul malus: ergo. Minor autẽ pbat. Nã ppriũ nature est ten dere ad unũ ut in pluribus. Sed illud ad qd aliquis in clinatur & euentus casualis qui illi electioni cõinngit nõ sunt unũ p se cum nõ habeant ad inuicẽ aliquẽ ordi nem uel cõuentionẽ. Nã q aliqs instiget ire ad specta culũ & inueniat ibi debitorẽ. ul q inclinet a natiuitate ad fodiendũ sepulchrũ & iueniat thesaurũ nõ sũt unũ nisi p accidens: ergo sequit q hec dea siue intelligentia nõ fortunat uel infortunat. Nec etiã põt homo habere a fortuna uel a corpib' celestib' ut semp uel ut in pluri bus eligat illa qbus sũt cõiuncta p accidens aliqua cõ moda uel incõmoda: quia si sic semp aut in plurib' for tunaret uel infortunaret: ergo sequit q falsũ dicãt poe te gentiles & alii nõ ueri phi: ponẽtes etiã intelligentiã siue aliquod numẽ diuinũ siue stellã ut dictũ est. Qua ppter merito Aug'. iiii. de ciui. dei. c. xviii. predictã de fortuna opinionẽ cõfutat dicẽs: Dicitis fortunã bonam deam. s. quia edẽ accepit: aram meruit: sacra ei munera psoluunt: quomodo ergo dea si aliquando bona est: ali quando mala. An forte quando mala: dea nõ est: sed in malignũ demonem repente conuertit. quomodo etiam bona que sine ullo examine meritoru fortuito accidit

hominibus bonis & malis. Vt quid etiã colitur que ita ceca est passim i quoslibet incurrẽs ut suos cultores plerũq; pretereat & suis contẽptoribus hereat. Aut si aliqd proficiunt cultores eius ut ab illa uideant̃ & amentur: iam merito sequitur nõ fortuitu uenit: ubi est ergo diffinitio fortune. Hec ille. Ex quibus apparet confutatio poetarũ gentilium & philosophoꝝ scd̃m nomen tm̃: nichil certi aut ueri de fortuna asserentiũ.

S Ecunda questiũcula est: quid sit fortuna scd̃m philosophos & theologos. Ad quã sic respondetur: ꝙ Aristoteles. ii. phisicorũ. & Tho. in cõmento ibidem sic eam diffiniũt: Fortuna est causa p accidens in hiis que fiunt scd̃m ꝓpositum in minori parte. In qua diffinitione tangunt̃ tria que ad rationem fortune spectant. Primũ ꝙ fortuna est causa per accidẽs: unde nomen fortune q̃uis uulgariter quandoq; trahat̃ ad effectum ut dicamus: Talis fortuna contigit tali. Cũ aliquis effectus ꝓsperitatis aut diuersitatis cõtigit alicui. Nõ tamẽ hoc sonat nomen fortune. Sed ꝓprie dicit̃ fortuna illud qd̃ est causa illius effectus prosperi: ideo dicitur ꝙ fortuna nõ p se est causa effectus: sed p accidens. nã effectus per accidẽs qui cõiungit̃ cause p se & est preter rationẽ cause p se & preter rationẽ agentis: est effectus fortuitus & a causa p accidens que dicit̃ fortuna. Exempli gracia: lapidem descẽdere est p se: & hominẽ ire ad forum si hoc ꝓposuit contigit etiã esse p se. Sed ꝙ tunc dũ uadit ad forum contingat lapidẽ descendere & frãgere caput ei⁹ est p accidens: ita ꝙ iste effectus fractio capitis orit̃ ex

p

concursu duarũ causarũ. Et licet quelibet sit p se: tamẽ earũ concursus ad talem effectũ efficiendu3 qui est fra/ctio capitis dicitur esse p accidens & a fortuna. Secun/dum uero qđ ad ratione3 fortune spectat est: ꝙ fortuna est causa eorũ que fiunt in minori parte. Hoc patet per exemplũ. ꝙ enim aliquis uadat ad foru3 ꝓpter aliquid aliud: & inde deportet pecuniam quam nõ intendebat: tunc deportatio pecunie: cuius causa fuit aduentus ad forum: neq3 est ex necessitate neq3 semp: ergo in minori parte quia ut in paucioribus cõtigit. Tertium quod ad rationẽ fortune spectat est ꝙ fortuna nõ est causa eorũ que fiunt a natura: sed eorũ que fiũt scđm ꝓpositum & ab intellectu. ꝙ autẽ nõ sit a natura patet: quia natura uel ut semp uel ut frequenter. & similiter operatᷣ. For/tuna uero ut in paucioribꝰ & dissimiliter. Item neq3 in/aĩatũ neq3 puer neq3 bestia agũt a fortuna cum nõ agãt uoluntarie quasi liberũ arbitriũ hñtes. Vñ nec eufortu niũ neq3 infortuniũ in hiis accidere põt nisi similitudi/narie: Sicut quidã dixit ꝙ lapides ex qbꝰ fiũt altaria sũt bene fortunati: quia eis honor & reuerẽtia exhibetᷣ. Cũ lapides eis cõiuncti conculcentᷣ: quod dicitur per simi/tudinem ad homines in quibus honorati dicuntur for tunati. Vnde eufortuniũ est quando preter intentionẽ accidit alicui aliquod magnũ bonum. Infortuniũ uero qñ preter intentionẽ: aliquẽ sequitᷣ aliqđ magnũ malũ. Qđ si hic quispiã curiosus peteret utrum hec que sunt fortuita per accidens & casualia subdantᷣ prouidẽtie di uine. Respondetᷣ ꝙ sic: nõ tamen casualiter: cõtingenter

& fortuite: sed ꝓuise preordinate certe & necessarie. Ad quod intelligendū dicit Auicēna: ꝙ oē quod fit: pōt cō-parari ad duplicem causā: uniuersalē. s. & ꝑticularē. In ordine aūt ad causā uniuersalē nichil fit fortuite uel ca-sualiter: nam nichil in terra sine causa. s. ꝑ se fit ut dicit Iob. v. Sed bene in ordine ad causam ꝑticularē. Cuiꝰ ra-tio est: quia cū causa uniuersalis habeat finē uniuersa-liorem q̃ ꝑticularis. aliquid bene cadit certo & sub intē-tione prime cause que est uniuersalis: qđ tñ erit preter intentionē secūde cause: & sic in ordine ad primā causā que uniuersalissima est nichil fit casualiter aut fortuite Et tamē in ordine ad causas inferiores fiūt multa & fie-ri possunt casualiter & fortuite etiā scđm magis & mi-nus. Tho. etiā. iii. cōtra genti. & dn̄s Bonauētura in. ii. sn̄iaꝝ. di. xxxvii. declarātes idem sic dicūt: Licet aliqđ casuale uel fortuitū sit respectu nature & agentis ꝑticu-laris aut intellectus creati: Nichil tñ est casuale uel for-tuitū respectu ꝓuidentie dei a qua omnia ꝓuisa sunt & preordinata. Exemplū: sicut si dn̄s mittat aliquē seruū suum ad aliquē locum ad quem alium seruū ignorante primo etiā miserat: tunc cōcursus seruorū ad inuicē est preter intentionē utriusqꝫ serui missi: nō autē preter in-tentionē mittentis. Vnde talis concursus licet respectu seruorū sit fortuitus: nō tamē respectu domini respectu cuius est preordinatus & preuisus. Sic ergo dico de cō-tingentibus in hoc mūdo: que respectu secundarū cau-sarū fortuite & contingēter eueniūt: respectu tamē pri-me cause uniuersalis. s. dei a quo nichil potest subtrahi

P

nichil fortuitum uel casuale contingit: sed prouise oĩa ordinate & necessarie. Similiter etiã dico eufortunia uł infortuuia hominũ que homini contingũt per comparationẽ ad secundas causas. i. respectu celorũ: angelorũ: aliarũq; secundarũ causarũ: per comparationẽ tamẽ ad deum nichil pòt contingere: cũ nichil sit ei casuale aut improuisum: cũ omnia cadant sub ꝓuidentia sua & sub certa precognitione: intentione & sua ordinatione. Hec ex theologis & philosophis.

TErtia questiũcula est: quot & que sunt que faciũt homĩes fortunatos & infortunatos. Ad quã respõdet Tho. iii. contra gen. c. xc. & . xcii. ubi in sñia dicit: q; homo cũ sit ordinatus scdm corpus sub corporibꝰ celestibus: & scdm intellectũ sub angelis: & scdm uoluntatem sub deo tripliciter ei bonũ scdm fortunam cõtingere potest. s. a celo: ab angelo: & a deo. Q đ enĩ uoluntas alicuius hominis instigetur ad fodiendum: uel ut fodere faciat ubi thesaurum inueniat ex nulla hominis uirtute procedit. Sed hoc est uel quia disponitur a celo: uł quia illuminat̃ ab angelo: uel quia inclinatur a deo. Et hec quidẽ causalitas diuersimode est in hiis tribus. Nã primo celum inducit hominem ad aliquid eligendum cuius ipse rationem ignorat: unde fortunetur ꝑ moduꝫ cuiusdam passionis quã imprimit incorpus. Secundo angelus bonus uel malus hominẽ disponit ad eligendũ aliquid cuius rationem ignorat unde fortuuetur nõ imprimendo aliquam passionem ut celum: sed ꝑ modum cuiusdam intelligibilis considerationis illuminãdo uel

instigando ad eligendum uel cognoscendũ aliquid qđ sit bonum fieri. Nam intellectus angeli est multa ordinare in unum: nõ tamen illuminando de fine quare sit bonuз fieri. Tertio deus uoluntatem hominis inclinat ad aliquid eligendum cuius rationẽ ignorat unde fortunetur. Et hic proprie dicit hominem fortunare: quia ipse solus clare intuetur & preuidet simul omnes res & earum habitudines: intentiones & motiones: & per cõsequens omniũ rerum accidentales cõiunctiones & occursiones quod nulli cause alteri create competere potest naturaliter. Et ideo solus deus proprie & efficaciter hominẽ fortunare potest: non autem celi aut homo aut angelus nõ intuentes aut preuidentes omnia predicta. De hiis tribus fortunãtibus hominẽ loquitur Augustinus. v. de ciui. dei dicens: Fortuna est causa latẽs a deo uel celo uel a spiritibus quibuscunqз prouenciens. Concordat huic sentẽtie Augustini Nicolaus de lyra ĩ principio super psalterium dicens: ꝙ motus bene fortunati uel infortunati est a deo inquantũ mouet uoluntatem nostram ad aliquid eligendum cuius rationem ignorat Vel a causa naturali. s. ab influentia orbis uel intelligẽtia motoris: uel ab utroqз simul uel ab ipsis spiritibꝰ bonis uel malis: a celis per modum cuiusdã passionis quã imprimit corporibus nostris. Ab angelis inquantũ illuminant intellectum nostrum: uel deordinant si sunt mali. hec ille. Et hoc modo fortuna proprie dicitur ipsa diuina prouidentia: quã blasphemant qui fortune maledicunt. Pro quorum tamen clariori euidentia hic no

p

tanda sunt quinq;· Primum notabile est q cum eufortunari uel infortunari dicat proprie quando quis dirigitur a superioribus causis ad efficaciter eligendum uel exequendum facere aliquid uel omittere: cui cōiungitur per accidens aliquis sibi inopinatus euentus bonus uel malus· Ideo diuersimode celi: angeli & deus dicuntur hominem eufortunare uel infortunare· Nā celi dicuntur eufortunare scilicet cōmuniter inquantū imprimunt in corpus aliquam passionem per quā uoluntas inclinatur ad exequendum aliquid quod ignorat unde sibi bonum contingat· Angeli autem dicuntur magis proprie q̄ celi eufortunare cum illuminant uel instigāt intellectū unde postea uoluntas inclinetur ad exequēdum aliquid quod ignorat unde bonum sibi cōtingat· Propriissime autem dicit aliquis eufortunari: quando uoluntas alicuius inclinatur a deo: illuminatur ab angelis: inclinatur a celis ad exequendum aliquid quod ignorat unde bonum sibi contingat· Et econuerso· Cōmuniter aliquis dicitur infortunari quando uoluntas eius inclinatur & uult & cōsequenter agit contraria ad que mouet celū· Magis proprie dicit infortunari quando uoluntas eius & electio inclinatur & agit contraria ad que celum inclinat & angelus instigat· Nam homo nō semper eligit illud ad quod angelus intendit & corpus celeste inclinat· Et ideo licet in omni re nūq̄ cesset prouidentia diuina· Angelus autem quandoq; dicitur deficere a custodia hominū inquantū homo potest nō eligere illud ad quod āgelus mouet: scdm illud Iere· l·

Curauimus Babilonē & non est curata derelinquamus
eam. Propriissime autē tunc dicit aliquis male fortuna
ri quando uolūtas eius ex certa intentiōe conat & agit
contraria ad que inclinat celum instigat angelus & mo
uet deus. Sicut de quodā scribit Iere. xxii. Scribe uirū
istum sterilem qui in diebus suis nō psperabit. Secun
dum notabile est q deus & angeli uariis de causis for-
tunant & infortunāt homines bonos & malos. Nā bo-
nos infortunant quādoq in penam alicuius culpe aut
stulticie aut in exercitiū uirtutis. s. prudentie: patientie
zc. Malos autē quandoq fortunāt ad retrahendū a ma
lo uel ut remunerent de bonis in peccato factis zc. Ideo
in omnibus gracias deo exhibere debemus. Tertiū no
tabile est q homo fortunatus uel infortunatus dicit re-
spectu bonorū corporaliū nō spiritualiū. Cuius ratio ē
quia hō tūc dicit bene uel male fortunatus: quādo preter
intentionē sibi accidit aliquod bonū uel malū ut patet
supra: sed bona spūalia uel mala nō possūt preter inten
tionē euenire cū in electione cōsistāt: ergo zc. Quartū
notabile est q magna ē benignitas dei erga hoīes i hoc
q nō solū eis bona adiūgit de cōi cursu nature & etiam
manifeste supnaturaliter. Sed etiā occulte p modū for-
tunatiōis multiplicādo bona inopinate & mala remo-
uendo. Quintū notabile est q exquo nec hō nec ange
lus de cōmuni lege possunt omnia mala puidere & oēs
causas accidentales & inopinatas precognoscere nisi so
lus deus: & fortuna uel infortuna est cā p accidēs zc. Iō
deo ī oībus casualibus piculis cōtingētibus nobis: debemus

nos cõmittere ut nos ab illis preseruet: de quibus periculis casualibus loquit᷑ Aug⁹·xxii·de ciui·dei·c·xxii·dicens: S; p̄ter pueriles penas zc̄·hec ex theologis & phis.

Q Varta questiũcula est: quot sunt cõditiones fortune· Ad quã sic respondet᷑ ꝙ licet multe sunt conditiones eius: tñ principaliores sunt nouẽ· Quarũ prima est ꝙ fortuna ĩpellit hominẽ sine ꝓpria ratione hoĩs fortunati· Q đ patet: quia ĩpetus ille quẽ bene fortunati sequunt᷑ sunt sine ratione· Patet qa si ab aliquo bene fortunato querat᷑ quare sequit᷑ talẽ impetũ nesciet rationẽ reddere· S; dicet hoc facio qa sic michi dictat cor· & ita ꝑ ratione beneplacitum uoluntatis & dictamen cordis assignabit dicẽs: Sic placet michi: & ita dictat cor· Secunda cõditio fortune est ꝙ ipsa excedit & superat prudentiã hominũ sapientũ: cuius ratio est: qa tales· s· bene fortunatos oportet suscipere illũ instinctu; diuinũ qui superat oẽm sensum & oẽm intellectũ· Vnde oĩs hoĩu; prudentia circa fortunã bonã uel malã nichil penitus ĩnouare põt· Tertia cõditio fortune ẽ ꝙ illa magis fauet simplicib⁹ & stultis q̃ sapientib⁹· Q đ ꝓbat᷑ dupliciter: ratione & exemplo. Ratiõe sic: Quia ille est magis fortunatus qui magis sequit᷑ diuinũ instinctũ· S; simplices ãmissa rõne & nõ dediti exteriorib⁹ actionib⁹ magis ꝑcipiunt & sequũt᷑ interiores instinctus & diuinos ĩpetus: q̃ faciant sapiẽtes q rationẽ sequũt᷑: ergo· Secũdo p; idẽ exemplo: Sicut enĩ ceci ãmissis oculis magis memorãt᷑: & firmius retinent que memorant᷑: sic simplices ãmissa rõne magis sequunt᷑ diuinos instinctus· Nam pluribus

intẽtus minor est ad singula sensus. Unde uidemus se-
pius stultos in preliis uincere: ludis taxillorũ ditari: &
multa eufortunia talibus euenire: quare ꝓuerbiũ extat
quasi ꝓbatũ uerbũ dicẽs: Fortuna idio che pocho senno
basta. Et iterum: Ubi fortuna ibi debilitas intellectus.
Quarta conditio fortune est ꝙ fortuna est mixta: unde
in hac uita nullus reperit̃ ita felix & fortunatus: quin ĩ
aliquo sit male fortunatus. Unde Aug⁹ de hoc rationem
assignãs sermone. xxix. sup̱ Matheũ dicit: Ideo deus fe
licitatibus terrenis amaritudines ĩmiscet ut alia quera-
tur felicitas cuius dulcedo non est fallax: discurre p̱ oẽs
qui appellati sunt felices. Quinta cõditio fortune est ꝙ
sit equa & iusta ex eo quia sepius boni uident̃ esse infor
tunati. Unde greg⁹. xv. moraliũ dicit: Presentis uite ꝓ-
speritas ĩnocentie testis nõ est: quia multi ad perhennẽ
uitã p̱ flagella redeunt: & pleriq; ad infinita supplicia
sine flagellis deducunt̃. Et iterũ greg⁹ in quadã omelia
dicit: Presentis uite ꝓsperitas aliqñ dat̃ ut ad meliorẽ ui
tam ꝓuocet: aliqñ ut ineternũ plenius dãnet. Et iõ nul-
lus debet gaudere de peccatore bene fortunato. Uñ Au
gustin⁹ sup̱ psalmos ait: Nemo gratuletur homini qui
prosperat̃ in uita sua cuius peccatis deest ultor: & adest
laudator maior hec ira domini ẽ. Irritauit enĩ dominũ
peccator ut hic correptiõis flagellũ nõ patiatur. Sexta
conditio est quia habet defectum ueritatis. Multa enĩ
credim⁹ eẽ fortunata que nõ sũt: & ecõuerso. Et iõ diligẽ
ter debemus attendere circa fortunam bonã uel malã.
Unde Augustinus de uerbis dñi: Magne uirtutis est cũ

p

felicitate luctari: Magne felicitatis est felicitate nõ uin-
ci. Septima conditio est: quia ipsa est instabilis. Nã bo-
na fortuna huius mundi parum durat. Vnde Innocen
tius libro de uilitate conditionis humane dicit: Subito
cum nõ suspicatur infortuniuз accidit: calamitas irruit
mors intercipit quam nullus euadit. Vnde Seneca epi
stola. iiii. Neminem eo fortuna ꝓuexit ut nõ tm̃ illi mi-
netur quantũ promiserat. Noli huic tranquillitati con
fidere: momento mare euertitur & eodem die ubi luse-
runt nauigia sorbẽtur. Vnde uerba fortune Boetius re-
citans inquit: Hunc continuũ ludum ludimus infima
summis & sũma infimis mutare gaudemus. Octaua cõ
ditio est cecitas. Vnde pagani fortunam cecam pinge-
bant: eo ꝙ passim in quoslibet incurrens sine ullo exa-
mine meritorũ ad bonos & malos uenit. Nõ autem di-
citur ceca: quia ipsa ceca sit: sed quia cecos plerũqз facit
quos complectitur. Vnde Liuius dicit: Raro cõtingit
simul hoĩbus bonã fortunã bonãqз mentẽ dari. Et Boe-
tius inqt: Fortuna quẽ fouet: cecũ facit & stultũ. Et Iu-
uenalis li. ii. dicit: Rarus enĩ ferme sensus cõis ĩ illa. Et
Tullius de amicitia inqt: Fortuna nõ mediocriter igna
ros multos excecauit: cuius contrariũ prudenti accidit.
Vñ Seneca: Fortune instabilitas prudẽtis animũ nõ cõ
quassat. Nã uirtuosus neqз fortuna bona extollitur: qa
nullũ bonũ exterius est qđ ipse multum appretiet: neqз
mala forruna deprimit́: qa nullo ĩfortunio tm̃ tristat́ ꝙ
a uia rõnis declinet: ut etiã. iiii. ethicorũ. dicit phũs de
magnanimo. Nona conditio fortune est ꝙ ipsa nunq̃

pfecta est:Nam pfectum dicit᷑ cui nichil deest. Nullus aũt in hac uita ita fortunatus est cui nõ desit aliquid & cui sufficiat id quod habet:quiq; cũ sua felicitate infinitas nõ hẽat amaritudĩes. Vñ dicebat Boeti⁹ ĩ.ii.de cõso. Quã multis amaritudinib⁹ humane felicitatis dulcedo respersa est:que si etiã fruenti iocũda esse uideat᷑ tñ quo minus cũ uelit hãc retinere nõ põt.hec ex theo.& phis.

Quinta questiũcula est:An medici:lusores:milites: agricole:fortunẽt᷑ ab astris in opibus suis. Ad quã primo uidet᷑ respondendũ affirmatiue sic: Nã sicut uidemus q̄ quedã inaĩata corpa siue naturalia quasdã occultas uires & efficientias singulares a celestibus corporibus & eorũ impressionib⁹ cõsequũt᷑ preter eas que cõsequũt᷑ ad qualitates actiuas & passiuas elementorũ:sicut magnes trahere ferrũ habet ex uirtute celestis corporis.Et lapides quidã & herbe alias habẽt a celo occultas uirtutes. Ita nichil ꝓhibet q̄ aliquis homo habeat ex ĩpressione celestis corpis aliquã singularẽ efficatiam in aliquibus corpalibus ꝓspere faciendis quã alius non habet ut medicus in sanando & agricola & miles. Rño dicendũ q̄ diuersimode ad hanc questionẽ respondent Auicẽna:dñs Henricus de Assia: & scũs Tho.iii.contra gentiles.Nam Auicenna dicit:q̄ medicus:agricola:lusor & miles zc.nõ ꝓsperant᷑ ultra alios hoies ĩ opib⁹ suis ex ĩpressione aliqua celoꝝ in natiuitatib⁹ suis.Sed illud põt esse ex forti imaginatione hoĩs que magne efficatie & mirabiles effectus operat᷑:non solum in hoĩe sed etiã in materia exteriori ut patet de fascinatiõe uetularũ:ut

P

in tertia decade dicet᷑. Dicit ergo Auicēna ꝙ sicut luso-
ri habenti imaginationē fortiorem & uehementiorē de
aliquo numero optato citius euenit numerus quem ele
git in taxillis q̄ alteri nō habenti ita fortem imaginatio
nem. Ita etiā medicus: miles: agricola fortius imaginā-
tes & uehementius intendētes in effectus optatos forti⁹
& melius operabunt᷑ ceteris medicis: agricolis: militib⁹
nō sic uehementer intendentib⁹ in similib⁹ effectib⁹. Sʒ
hoc nō ualet: qa dicta positio Auicēne de uirtute ima-
ginatiua in materiā interiorē uel exteriorē tanq̄ uanam
& fantasticā: tam a phis q̄ a theologis reprobat᷑ funda-
mentū nō habens nec in ratione nec in experiētia: ut. s.
Tho. adducit. iii. cōtra gen. c. ciii. & prima pte. q. cxvi.
ꝑut infra ꝑbabit᷑ in tertia decade nono capite. Alia est
opinio dn̄i mgr̄i Henrici de Assia sup gen̄. qui tenet cō-
tra Tho. dicentis: ꝙ a nulla dispositiōe celi hoibus ꝑue-
nire potest ut magis ꝑfectuose ultra alios homīes agāt
que intendūt: patet dicit ipse quia una uirtus naturali
ter agens semp tendit ad eundē effectū in simili passu.
Sed uidemus ꝙ nō semp datus miles: medicus: agrico-
la uel lusor tendit ad eundē effectū in simili passu: ergo
Verbi gracia: si in sorte ludente ad taxillos esset aliqua
occulta uirtus naturalis non posset fieri quin semp aut
frequenter eueniret illud ad q̄d a celis sor. est inclinat⁹.
Nā si uirtus celestis in sorte iam uertit taxillos ad septē
oculos semp mouebit eos taliter: siue eligat septem siue
quēcūq; alium numerū: quod tn̄ uidet᷑ esse falsum & cō
tra experientiā: ergo. Et similiter est dicēdū de medico:

agricola & milite. Et iste si petatur a quo accidit hec prosperitas in ludendo: diceret quod quandoque prouenit a deo ut quis aliquod exercitium pre ceteris agat magis prospere. Vnde & sacra scriptura directioni dei attribuit huiusmodi: ut patet gen. xxx. in educatione animalium Laban sub cura & contractione Iacob. Et gen. xxxix. Prosperitas negociorum Pultifaris in manibus Ioseph: deo attribuitur & non fato natali: In ludo autem taxillorum uel similibus negociis potest quis fortunari solum a spiritibus bonis uel malis: qui quidem occulta cooperatione facere possunt uel mouendo taxillos in aere uel in manu proiicientis sic ut quicquid unus elegerit super taxillos hoc semper ei eueniat & non alteri. Similiter dicit dominus Henricus de medicis quod unus medicus ceteris paribus ex parte artis medicine & ex parte experientie infirmi & medicinarum applicatione & morum: non est magis & minus sanatiuus quam alter nisi forte per accidens inquantum unus medicus esset cuiusdam corrupte aut contagiose & pestifere complexionis que inficeret per uisum: tactum uel anhelitum infirmos: sicut basiliscus inficit per uisum: & mulier immunda speculum: & ita econuerso esset imaginandum de complexione medici sani hilaris uiuacis & salubris qui ceteris paribus plus proficit infirmo quam alter medicus infirmus &c. Item plus proficit infirmo medicus deuotus qui in pratica sua recurrit de nocte ad iesum christum petens dirigi ad salutem infirmi quem in sua cura habet quam alter ceteris paribus qui tamen confidit in arte christo contempto: ut patet in medicis deuotis & in iudeis medentibus. Similiter etiam dicit de milite & rustico qui si credantur a celis habere quod ceteris

p

paribus ille fortunati⁹ pugnet altero: & ꝙ bladum semi natum de manu unius rustici melius pueniat q̄ semina tum similiter in eodē agro: similiter prato & in eodē tpe ab alio rustico supstitiosū est: & uident̄ isti fatali supsti tioni fauere. Rursum etiā iste dicit ꝙ positio hec posset esse infidelib⁹ & fantasticis occasio opinandi ꝙ xp̄s fue rit sic natus ꝙ cōtraxerit a celo quandā uirtutē mirabi lem sanatiuā: oēs quos tangeret uel uideret: sanans p ui sum naturaliter: sicut basiliscus interficit. Et addit pre dictus ꝙ qui tenēt affirmatiuā quesiti esse uerā: amplexant̄ supstitiosam illā opinionē de imaginib⁹ astrologi cis ꝙ res naturales fixe reciperēt tales ip̄ssiōes ab astris imo crederet̄ ꝙ res artificiales ut pote imagines fabrica te sub certis stellarū habitudinib⁹ reciperēt ipressiōes a stellis: que opinio ut dicit est uanissima. Et p̄dict⁹ Hen ricus respōdet Tho. de magnete dicēs: ꝙ magnes nō ha bet uirtutē attractiuā ferri supipressā a celo accidētalit̄ sꝫ illā hēt tāq̄ secūdā q̄litatē a tota specie cōsequentē suā cōplexionē specificā: queadmodū ē de uirib⁹ herbarū & lapidū & seminū: que uirtutes nō hn̄t a corpib⁹ celestib⁹ supifluxas: sꝫ oīno cōsequēter se hn̄tes ad cōplexiōes & formas specificas coꝝ. Scūs Tho. uero tenet ꝙ sicut na turalia corpa sortiunt̄ uirtutes quasdā occultas cōsequē tes speciē ex ipressione celestiuꝫ corporū: ita etiā aliqui hoies ex ipressiōe celoꝝ in coꝝ natiuitatibus cōsequūt̄ aliq̄s uirtutes occultas q̄bus ꝓspere & profectuose ultra alios hoies agāt que itendūt. & tenet hoc i.iii.cōtra gē. c. & ēt i.22.q.66.ar.ii. ubi dicit ꝙ lꝫ nālia corpa sortiāt̄

aliquā uirtutem occultam a corporib⁹ celestibus ut di-
ctum est: imagines tñ formate ab astronomis a corpori
bus celestib⁹ nullā habēt uirtutē. Sed si quā uident̄ ha-
bere illa est ex opatione demonū: cuius signuz est dicit
ipse quia oportet inscribi quosdā caracteres qui natura
liter nichil operāt̄. Et ponit ibidē differentiā inter ima
gines astronomas & nigromanticas dicens ꝙ in imagi
nibus nigromanticis fiunt expresse inuocatiōes: presti-
gia & expressa pacta cū demonib⁹. In astronomis autē
imaginibus sunt pacta tacita ꝑ signa quarūdam figura
rū seu caracterū: ideo ambe huiusmodi imagines repro
bant̄ in decretis. xxvi. q. ii. c. illos. Que autē istarū opi-
nionū. s. sci Tho. & dñi Henrici sit tenenda nō est men
sure neqꝫ ignorantie mee iudicare. Ego uero tenerē uiā
ad quam pauciora sequerent̄ incōuenientia. Hec ex in-
ductis intra questiūculam.

Q Vinta questio principalis huius noni capitis
est de pratica diuinatoria effectuuz futurorū
ex astris & imaginibus siue in celo stellarum
cōgregationibus. Circa quā tres questiūcule
soluent̄: quarū quelibet infra suo ordine declarabit̄.

P Rima questiūcula est: Si deus a principio in celo
stellato. i. firmamento posuit stellas scdm aliquas
formas uel imagines animaliū & specierū mūdi infe-
rioris. Ad quam uidet̄ primo respondendū affirmatiue
Nā sacra scriptura expressam mentionē facit de aliqui-
bus glomerationib⁹ stellarū quas deus in principio cō-
stituit & disposuit ī celo: ergo: ꝓbat̄ antecedēs. Nā Iob

P

xxxviii·dicit dñs: Nũquid cõiungere ualebis micantes
stellas pliades aut girũ arturi poteris dissipare: nũquid
ordinẽ nosti celi & pones rationẽ ei⁹ in terra. Et ipse Iob
de deo·ix·c·dicit: Qui extendit celos solus & egreditur
sup fluctus maris· Qui facit arturũ & orionas & yadas
& interiora austri· Qui facit magna & incõprehẽsibilia
solus· Et iterũ Amos·v· Qui couertitis in absintiũ iu-
diciũ: & iusticiã in terra relinquitis faciẽtes arturũ orio
nem· Ergo ex sacra scriptura potest haberi ꝙ de⁹ ex stel
lis constituit dictas imagines de quibus faciũt menti o
nem omnes astronomi· Nã arturus est imago urse circa
polum articũ situata in qua septẽ stelle nobiliores qua-
si currũ faciunt habentẽ themonẽ· Item stelle que uo-
cant̃ hyades & pliades sunt in celo in quadaꝫ imagine
scd̃m astrologos· Itẽ orion est imago uiri armati terribi
lis tenẽtis ensem qui & audax dicit̃: & ut apparet ex ta
bula stellarũ fixarũ que ponit̃ septima distinctione Al-
magesti· Figura orionis complectit̃ uiginti octo stellas
& situat̃ in parte mirabili celi ante uestigia tauri ut di-
cit Isidorus li·iii· Posuit etiã deus dicũt astronomi ĩ ce-
lo alias imagines·48·de quibus oĩbus nõ facit mentio-
nem sacra scriptura·s·xii·in zodiaco·s· Arietẽ: Taurum
Geminos: Cancrũ zc· Et triginta octo extra zodiacũ·s·
imaginẽ draconis fluxuose situati circa polũ articũ: in
qua imagine scd̃m Ptolomeũ sunt·xxxiii·stelle· Et cir-
ca illũ draconẽ sunt due imagines ursarũ·s· minoris &
maioris· Item inter illas·xxxviii·imagines: est imago
persei·i·imago uiri deferẽtis caput algol·i·diaboli. Rur

ſum ē ibi imago hoīs īflāmati uel flāmis cīcti:Ibi ē ima
go ſaltatoris:imago iuculatoris:imagīes duoꝝ uulturū
imagīes ſerpētū:ſcorpionū:canū:lupi:leporis:cerui pe/
gaſei:eq alati:imago ydrie:imago centauri:cuiꝰ anterior
ps ē hoīs & poſterior eq: & ita de aliis huiuſmōi formis
mōſtruoſis:ſicut ī picturis aſtronomoꝝ uideri pōt & ſo
let zē. Sꝫ ī cōtrariū ē qa dicit ſcriptura geñ. ii. Igit̄ pfecti
ſint̄ celi & oēs ornatꝰ eoꝝ. Qualē aūt ornatū & pfectiōeꝫ
hr̄et celū ſi ex chimericis mōſtruoſitatibꝰ & imaginibꝰ
fabricatis nō a deo:ſꝫ a diabolo cōſtaret. R ño dicēdū ꝙ
ſicut tortuoſus fallax draco & princeps mūdi huiꝰ q oli
terrā uariis idoloꝝ mōſtruoſis imaginibꝰ īpleuit ſugge
rendo p̄fecit cuilibet generi rerū aliquē deū. Ita deo p/
mittēte opus pulcherrimū & glorioſū dei. ſ. celū qd̄ deꝰ
cōſtituit mortalibꝰ ad obiectū religioſe cōtēplatiōis at/
tētauit īplere imaginibꝰ in qbꝰ ipſe apparere cōſueuit &
illud facere ſpeculū ſupſtitioſe diuīatiōis. Nā ſi dn̄s deꝰ
formas & imagines aīaliū poſuiſſet in celo ut aliqs uul/
tus fixus aīalibus terrenis correſpōderet a quo depende
rēt formarent̄ indiuidua cōſeruarēt̄ & uultuarent̄ ſicut
poſuit imagines ī celo beſtiarū ferociū & uiliū atqꝫ chi/
meraꝝ inutiliū. Multo magis ibidē poſuiſſet imagines
mitiū & utiliū aīaliū & aliquoꝝ hoīuꝫ uirtuoſoꝝ. Sꝫ ui
demus ī celo nō imaginē colūbe:ſꝫ cerui. nō agni ſꝫ hir/
ci. nō crucis & crucifixi:nō ſacerdotis:ſꝫ ioculatoris. Er
go opm̄s deus magis ſollicitꝰ fuit de conſeruatiōe aīaliū
ferociū:ranaꝝ:ſerpentū:īutiliū q̄ mitiū:hoībꝰ in multis
ſubſeruientiū. Ergo falſuꝫ ē ꝙ a deo tales imagīes inter
ſtellas celi ſint formate. Itē ſi dn̄s deꝰ ſubiecit unāquāqꝫ
ſpeciē generabiliū & corruptibiliū ſue imagini in celo

P

ubi ē imago uitis:imago arboris pomiferi:imago tritici & ceterarꝝ spēꝝ hūano usui p̄cipue necessariarū. Iō bñ dicebat Isido.li.3.ethi.q postq̄ iterp̄tat⁹ ē noīa extranea dictarꝝ imaginū subiūgit:alioꝝ signoꝝ obseruatiōes uł cetere res sup̄stitiose que se ad cognitionē sideꝝ iūgūt fi dei nr̄e sine dubio cōtraria sūt & sic ignorari debēt a xp̄i anis ut nec scripta eē ēt uideāť. Nā nōnulli siderū pul chritudīe allecti ī lapsū stellarꝝ cecitatis mētib⁹ corruerūt ita ꝙ p supputatiōes noxias que matheses dicūť euētus rerū p̄sepe p̄scire posse conenť:quos nō solū xp̄iane reli giōis auctores:sȝ ēt gētiliū Plato Aristoteles atq; alii re rū ueritate cōcordi sn̄ia dānauerūt dicētes cōfusionē re rū poti⁹ de tali p̄suasiōe gnāri q̄ p̄ficere quoquo mō hūa ne felicitati.hec ille. Ex quo dicto Isidori tria habenť. Primū ꝙ mł̄ta sup̄stitiosa adiūcta sūt cōsideratōi astro rū.Scd̄m ꝙ cōiecturatio de futuris ē poti⁹ ī cōfusionē re rū hūanarꝝ q̄ ad direptionē earꝝ. Vñ sōnia cogitationes hoīuȝ ex astris cōsiderare sup̄stitiosū ē. Tertiū ꝙ reales & p̄fecti phī diligētes reꝝ cōsideratores ex suis pricipiis ponūt hoc negociū sup̄stitiosū eē. Vñ de Platōe & Aris totele subdit Isidor⁹. Vñ q̄uis ipsi nō fuerit celesti sapīe dediti ueritatis tñ testionio errores eoꝝ merito p̄tulerūt hec ille. Ad obiecta aūt ī fronte questiūcule posita pate bit rn̄sio ī ultīo tertie questiūcule. Ex hērico ubi supra.

S Ecūda.q.est:si aliquo rōnabili mō & nō uane & su p̄stitiose potuerūt transferri in celo tales imagīes. Ad quā sic rn̄deť ꝙ qnq; cē repiūť trāslatōis ī celo taliū imagiū.Prīa cā assignať a poetis.nā poete fingūt arietē ī celo ī hōorē iouis quē cornua arietis ī capite hr̄e dicūt

Tauru͂ similit͛ i͂ celo collocāt i͂ honorē Iouis eo q̄ i͂ bouē fabulose sit cōuersus qn̄ europā trāsuexit Castorē quoqꝫ & pollucē post mortē inter notissima signa cōstituerūt ut signu͂ gemini. Leonē i͂ honorē herculis quē in grecia uirtuosissime occidit. Capricornu͂ ꝑ Capreā quādā Iouis nutricē. Et sic scd͂m fabulas alioꝝ ut pꝫ i͂ li. imaginu͂ 48. celi. Idolatre au͂t & gētiles transtulerūt i͂ celo huiusmōi imagīes rōne honoris uel laudis aliquoꝝ hoīuꝫ uirtuosoꝝ uel aīaliu͂ ꝑ aliq͂ i͂signia facta uel beneficia singularia que i͂ inferiori mu͂do fecerūt: ꝑ que hoīes transtulerūt i͂ter deos uel deas: & aīalia i͂ter astra celi ut dicit Isido. viii. ethi. Vn̄ ēt ut tradit Gulielm⁹ piensis credebat gentiliu͂ supstitio: hoīes i͂ hac uita ꝓbos & strenuos post mortē ascendere ad supos in q̄sdā sidereas māsiōes uel stellas cōpares. Malos descēdere ad inferos. Idcirco du͂ celu͂ clare stellatu͂ inspiciebāt interrogabāt ubi ē māsio herculis. In q̄ stella habitat hector. Vbi habitat talis & talis zc̄. ꝑ qd͂ a poetis gētilibus & idolatris distribute fuerūt stelle scd͂m dictas imagines in honorē & deificationē hoīuꝫ famosoꝝ quos appellāt deos suos. Et iste modus trāslatiōis oīno uanus & supstitiosus ē. Secūdus modus trāslatiōis spālit͛ dictaꝝ. xii. imaginu͂ zodiaci inter stellas esse poterat ad exprimenduꝫ similitudinarie statu͂ solis uel ꝓprietatē aure uel tpis que ut plurimu͂ accidit qn̄ sol est i͂ illa: uel i͂ illa pte zodiaci. Verbi gr̄a: collocare potuerūt Cancru͂ i͂. iiii. pte duodecī signoꝝ zodiaci ex eo q̄ cu͂ ad illud signu͂ in mense Iulii sol uenit: retrogredit͛ in modu͂ cancri: & breuiores dies facit. hoc. n. aīal ad utrāqꝫ ptem gressu͂ dirigit. Similit͛ sextā duode-

p

cimã zodiaci Virginẽ uocare potuerũt: eo q in illis die-
bus qbus p eã sol decurrit terra exhausta solis ardore ni
chil parit. Pars uero sequens uocari põt libra: qa sole ex
istente in principio illius ptis est eqlitas diei & noctis.
Vltimas ptes zodiaci Aquariũ & Pisces uocare potue-
runt: eo q hyemis tpe sole ibi existente crebrius pluuie
fiãt & sic de similibus. Et lꝫ scdm istũ modũ nõ possit su
mi natura duodecĩ signoꝝ que eis cõiter attribuit. Rõ
est: qa alias illa ps que Cancet uocat deberet dici calida
& sicca: qa sole existente ibi aura ut plurimũ est talis. &
tñ idem respectu habitantiũ sub polo uel sub eqnoctia
li ul' alia pte eqnoctialis esset alteriꝰ & alteriꝰ cõplexiõis
respectn huiꝰ uel illiꝰ regiõis: ergo realiter & phisice pce
dendo sumere oportet naturas signoꝝ uel. xii. ptiũ zo-
diaci si qua in eis repit: a stellis fixis que sũt i eis: & iux
ta eas ex utraqꝫ pte uersus austrũ & aqlonẽ: tñ quõcũqꝫ
sit hic modus trãslatiõis signoꝝ nõ est supstitiosus: nisi
ad plus trahat q̃ debeat: ut. s. uerbi grã: aliqs crederet q
qa qs natus cancrũ hñs in ascendente futurus esset hõ
retrogradus: duplex i moribꝰ uel aliqd huiusmõi supsti
tiosũ esset oẽ tale. Tertia cã uel occasio originalis trãsla
tiõis taliũ imaginũ Iter astra esse potuit quedã cõformi
tas positõis stellaꝝ i certis aggregatiõibus quẽadmodũ
adhuc rustici uocãt quãdã cõgeriem stellarũ currũ aliã
gallinã cũ pullis. Et hec qdẽ supstitiosa nõ est. Quarta
cã esse potuit huiusmõi trãslatiõis: qa antiq phi cõside-
rãtes aliqs stellaꝝ cõgregatiões iuenerũt p obseruantiã
effectuũ q talis stellaꝝ cumulus esset talis nature & p-
prietatis. Verbi grã: Quidã hñs i ascẽdẽte dũ nasceret

imaginē simie exptū ē cōtraxisse uultū similē illi aiali.
Sȝ hoc falsū est. Nā capio (uerbi grā) cōuentū stellarū:
que ursa dr̄: & grece arthos: & arguo sic: Impossibile est
naturalit̄ sciat̄ natura illi⁹ cumuli stellaꝝ: ergo habet̄ ꝓ-
positū. Cōsequētia bona: & an̄s ꝓbat̄: quia natura date
stelle fixe sciri nō pōt nisi ex aliquo aspectu alicui⁹ pla-
nete existētis in eodē gradu zodiaci cū ea: sed hoc nullo
mō sciri pōt: ergo. Ratio ē: qa qlibet semicirculi transit⁹
inter polos zodiaci ꝑ graduȝ stelle: cōprehendit plures
stellas fixas de quaꝝ nulla sciri pōt cui⁹ fuit dictus effe-
ctus: ergo. Quinta cā & ultima huius supstitiōis potuit
esse ille spūs erroris: cui sūma cura est scd̄m. b. Augusti
nū: hoībus noxias opiniōes inducere maxīe de astrali-
bus fatis: scd̄m ꝙ tales aut tales astroꝝ habitudīes sint
cause uel signa taliū effectuū futurorū: & tot suggessit ī
illo pulchro ope dei celo obseruarent̄ habitudines: tot
aspectus: tot respectus: tot imagines: tot situs: tot dispo-
sitiones & astroꝝ uarietates: ꝙ uix aliqs effectus etiā ca
sualis contingere nouiter pōt: quin ex post facto possit
q̄si eius uestigiū ibi repiri. Et ex hoc facile ē astrologis
ex post facto reducere & colorare effectus q cōtingūt ad
astra tanq̄ ex eis reluxissent. Sed ante factū nichil certi
ꝑdicere pn̄t. Iste ergo hūane salutis callid⁹ emulus dia-
bolus: q suggessit priorib⁹ tpibus hoībus ꝑditis uarias
artes diuinatorias: ut geometriā: magicā: nigromantiā.
Ipse ēt suggessit hoībus hāc praticā diuīatoriā ex astris
attēdēs ꝙ talis ars diuinatoria plus aliis artibus supra-
dictis colorari posset: qa cōiter experiunt̄ hoīes ꝙ astra

multipliciter agunt in ista inferiora. Valde ergo pericu losum est de illa pratica seu arte iudicioꝝ se intromitte re maxime scd̃m traditiones antiquorũ qui circa astra uersabant̄: nõ ut ueritatis inquisitores: sꝫ ut ex astris di uinatores. Hec. d. Henricus de Assia sup genesim.

Tertia questiũcula est: An ex astris & imaginibꝰ ta libus possit aliqua pratica certa & diuinatoria effe ctuũ & futuroꝝ euentuũ haberi ab hoĩbus. Et uidetur primo ꝙ sic: qa species reꝝ generabiliũ & corruptibiliũ sunt eterne & fixe q̃uis indiuidua fluãt & refluãt. Et ꝑ consequens uidet̄ ꝙ cuilibet talium speciei rerũ corres pondeat aliquis uultus in celo fixus a quo dependeat & conseruet̄ & eius indiuidua forment̄ & uultuent̄: ut etiã innuere uidet̄ phũs. ii. de generatione. Item Ptolo meus. ix. ꝓpositione centiloquii dicit: Vultus huius se culi subiecti sunt uultibus celestibus. Item uidemus ꝙ stabiliter imprimi potest alicui materie elementate ar tificialiter effigiate uirtus alicuius imaginis cui obedi unt indiuidua specieꝝ. Nam reperta est quedã imago Scorpionis formata a quodaꝫ astronomo tempore quo imago Scorpionis in celo uigebat: que curabat homĩes a scorpione morsos. Item hali habéragel astrologus li. iiii. qui est de naturalibus. c. i. narrat de quodã filio cu iusdam regis nato habente in ascendente librã & supra plures planetas. s. Iouem: Martẽ: Venerẽ: Mercurium: ꝓpter qd̃ conuocati fuerunt astrologi inter quos tandẽ ipse hali dixit: ꝙ si puer transibat tertiũ diẽ erit de ipso magnũ miraculũ & ꝙ possibile eẽt illũ pueꝝ dicere ali quã ꝓphetiã. Et euenit ꝙ anq̃ transirẽt. xxiiii. hore puer

ille īsedit & īcepit loq dicēs: Ego īfelicit̃ natus sū ad de-
nūciandū destructionē gētis almanazar & indicandā
translationē regni azdexit ad extraneos: quo dicto ceci
dit & mortuꝰ ē: ergo. Itē exptū est ꝙ puer nascēs hñs in
ascēdēte seu ī prima domo hemisperii ursā cōtraxit uul
tū uł phisonomiā q̄si urse: & ita cōtraxisset ulutū simie
ascēdente imagine simie celestis: & scd̄m hūc modū in
aliis. Itē mgr̄ Laurētiꝰ de pusio tonsor ex īspectiōe ima
ginū ī li. quē edidit: docet futuros euētus huiusmōi co-
gnoscere: ergo. Sʒ ī cōtrariū est Isido. iii. ethimo. dicēs:
negociū imaginū celi supstitiosū ē. Et ī titulo de mathe
maticis leges ciuiles iudicāt supstitiosos mathematicos
ex ciuitatibꝰ politicis eē pellēdos oīno. Ad rōes aūt eoꝝ
rñdet̃: & prīo ad primā rōnē ī cōtrariū negat̃ cōsequen
tia: & rō negatiōis ē: qa spēs rerū ꝑpetuant̃ a uirtute ge
neratiua a creatore rebꝰ corruptibilibꝰ ī primordio crea-
tis indita: similit̃ & nālis instinctus & īclinatio quā ui
demus oībus aīalibꝰ īesse ad generādū sibi simile. unde
dicit̃ ꝙ sol & stelle cōtinēt hec īferiora uirtualiter nō fi
guralit̃. Ad scd̄m none ꝓpositiōis Ptolomei dr̄: ꝙ si ip̄e
ītellexit ꝙ quelibʒ spēs terrestris sic depēdeat a sibi cor
respondēte q̄dā imagīe celesti: ꝙ qñ imago illa uiget su
periꝰ: illa spēs uigeat īferius: & qñ fortūat supius: fortu-
net̃ īferius. & ꝙ stabilire & īprimere pōt alicui materie
elemētate artificialiter efficiate uirtutē cui obediāt īdi-
uidua illiꝰ speciei. Dico ꝙ loquebat̃ deceptus famositate
opiniōis que tūc de talibꝰ imaginibꝰ clarebat. Et ad illd̄
de imagine facta scorpionis dr̄ ꝙ effectus ille curatiōis

p

a morsu scorpionis nō fuit ex uirtute intrinseca imagi-
nis iu celo. Sed potuit esse multis aliis modis p accidēs
cōcurrētibus in armigero curato & taliter lesi. Nā etiā
ibidē dicit᷑ q fuit scripta in quodam lapide precioso a
quo potuit talis uis oriri. Item ibi dicit᷑ q antiqui: cele-
stes uultus sculpebant in lapide & miscebāt cū eo alia
ad hoc necessaria. Rursus etiā dicit᷑ q si anulus habuit
a scorpiōe celesti talem uirtutē: quomodo ergo curabat
a ueneno scorpionis & nō magis auxit periculū confor
mando naturā illi⁹ speciei ueneni. Et p ista patet respon
sio ad tertiū dictū. Ad quartū dicit᷑ q cū ultra potentiā
naturalis cursus sit puerū. xxiiii. horarū residere & loq
& de futuris pphetare apparet clare q ille effectus non
fuit astrorū: sed potius demonū qui se ibi ingerebāt ad
illudendū in hoc uariis & supstitiosis hoibus credituris
ortū pphetarū ex fato stellarū & non speciali dei dono.
Ad quintū responsum est supra in. iiii. causa translatio
nis imaginū. Ad illud magistri Laurentii qui nouiter
fecit librū de fortuna dicit᷑: q eadem facilitate cōtēpni-
tur a doctis qua approbat᷑ a fatuis. Vnde sicut ad dece-
ptionē hominū inuenta fuerūt a caldeis & arabis alco-
coden & ylech que planete nō sunt: sed loca a quib⁹ que
runt᷑ anni & uite natorū. Ita etiā proiectio taxillorū ul᷑
partis fortune nonenarie planetaꝝ nichil pprietatis ha
bent. Et cum dicit᷑ q sacra scriptura sepe loquit᷑ de illis
imaginib⁹. s. de arturo & de orione zc. Respondet᷑ q nō
sequit᷑ q deus a principio cōstituerit imagines tales ut
hoīes attribuerēt illis imaginib⁹ effectus supstitionū &

uanitatū. Sed magis ut uisis taliū imaginū figuris lau
darēt deū factorē earū i oib⁹ scis & mirabilib⁹ opib⁹ suis.

S Exta questio pricipalis sub nono capite uni-
ca est & simplex An. s. astrologi ex inspectiōe
ylech & alcocoden in locis planetarū uel gra-
dibus zodiaci: possint uere iudicare de longi
tudine & breuitate uite natorū. Ad quā astrologi respō-
dent affirmatiue dicētes: ꝙ astra sint cause uiuēdi lon-
gioris mēsurare conātes cuiuslibet hoīs uitā p habitudi
nē planetarū i figura celi hora natiuitatis dati nati: Co-
nant̄ aūt illud hoc mō ostēdere. Constituūt enī unū de
planetis uel gradibus zodiaci : quē līgua arabica ylech
appellāt: quē eligūt scdm certū modū descriptū ab Pto
lomeo & ab Alcabitio & ab Hali abērazel li. suo. iiii. c.
iii. & ab aliis astrogie auctoribus. Deinde ylech electo:
eligūt ipso nato alcocodē. i. datorē ānorū q ē ille planeta
q maiorē fortitudinē & dignitatē hēt i gradu ylech. Et
ex istis duplicib⁹ uiis affirmāt uel p̄sumūt se scire posse
quot diebus uel ānis debeat natus tali hora supuiuere.
Prima uia ē cōsiderādo quot ānos uel quātū tpis det na
to alcocodē: Vñ cuilibꝫ planete sūt attribute tres differē
tie ānorū. s. maioris: medie: & mioris: ut pꝫ ex Alcabitio
& Guidōe bonack de Forliuio. Alcocodē ergo ut aiūt si
fuerit i angul' & fortunatus ac fortis: dat nato ānos suos
maiores. si fuerit i succedētibus & minus fortis uel dis-
positus: dat nato medios ānos. si uero fuerit i cadētibus
dat nato suos ānos mīores quos fridarios uocāt. Q d si
aliqs ex benignis planetis q̄les sūt Iupiter: uenus & sol

ex trino uľ sextili aspectu alcocodē aspexerit:addet sibi
ānos suos minores. Si uero aliqs ex maliuolis planetis:
ut sūt Saturnus & mars:eūdē alcocodē q̄drata uľ oppo
sita īspexerit radiatiōe: ānos suos miores ab eodē dimi-
nuet: sicut p3 li.iiii.hali.c.vi. Scđa uia q̄ quātitatē uite
nati: isti astrologi cognoscere conant̄ ē cōsiderare post
quot ānos ylech ueniet p directionē ad locū planete in
terficiētis: ut ē mars uel saturnꝰ uel cauda dracōis q pla
neta iterfector uite dr̄: quāto ergo ille āplius distabit a
gradu ylech:tanto natus diutius uiuet. Distabit eqdē p
gradus eqnoctialis p calculationē quandā difficilē que
directio uľ athazir arabice uocat̄ īuētos:quoꝝ qlib3 gra
dus unū ānū dare solet. hec calculatio ponit̄ ī.iiii.li.ha
li.c.vii.& describit̄ ēt ab Alcabitio:& ī aliis astrologoꝝ
libris. S3 ī cōtrariū ē:qa istas duas uias uel modos quā-
tificatiōis ānoꝝ nascētiū &ꝑgressiōis eorū ad mortē ex
radice supiori:cōfūdūt cause lōgitudīs uite ātiquoꝝ ra-
dicis īferioris adducte a.d.henrico sup gen̄. & a.d.Ni-
colao de lyra sup gen̄.v.c. Insup modos illos friuolos su
pstitiososq3 eē & nō obseruātia expimētali: s3 suggestiōe
diaboli olī ītroductos: q̄uis ex multis theologoꝝ argu-
mētis cōstare possit:spālit̄ tn̄ ī mā ista idē cōstat ex ieffa
bili ueritate diuie historie. Asserūt nāq3 diuine historie
qn̄q3 hoīes uixisse plus q̄ nōgētis ānis:qn̄q3 octīgētis:qn̄
q3 septīgētis ut p3 ex decursu libri gen̄. Mō cōstat ex tra
ditiōibus astrologice supstitiōis q nullus planeta cōsti
tutus alcocodē ī q̄cūq3 figura celi:pōt dare natis tot an-
nos uite. Rō ē:qa nulliꝰ planete ānos maiores se extēdūt
ultra uiginti & centum ānos: ad quos si sex planetarū

anni minores ratione aſpectuũ beniuolorũ adderent̃: quod tamen uix uel nunq̃ in celo cõtingere poteſt: reſul tabunt ducẽti quinquaginta anni uel circa: quibus plu res ex parte alcocoden nullo natorũ a celo dari poteſt. Et rurſus quo ad ſecundũ modum qui in teſtimonium ſupſtitionis ſepe obuiat primo modo. Certũ eſt ꝙ pla neta abſciſor diſtare nõ põt ab ylech in hora natiuita tis ꝑ trecentos ſexaginta gradus: ſed neceſſario ꝑ minus ipſum ab ylech diſtare oportet: & ꝑ cõſequẽs quantum eſſet ex illa radice uita hoĩs excedere nõ põt. 366. annos uel circa. Verũ dicere poſſũt ꝙ nullius aſpectus fortu narũ planetarũ beniuolus: ab abſciſore natum liberare põt: ſed hoc nõ ualet: primo qa antiqtatis cõis humane uite periodus fuit tot annorũ ut preſcribit̃. Scd̃o qa an ni alcocoden gradib⁹ directionis correſpondere nõ pñt. Ita ꝙ falſe & ſupſtitioſe apparẽt uie ille ex ueritate ſcri pture dicentis predicta: qua cõſtat multos uixiſſe lon giſſime ultra annos quos celũ duplicãs duabus uiis na ſcentib⁹ dare põt. Dicat ergo ſupſtitioſus quiſq̃ quales figuras celi habuerũt illi q nongẽtis aut octingẽtis an nis uixerũt: & nichil inuenire poterit niſi ſuã praxim ꝑ oĩa uanã & ſupſtitioſã eſſe. Dicat iterũ talis aliqs quare ĩ quatuor milib⁹ annoꝝ uel circa: null⁹ natus fuerit nec unq̃ naſcet̃ ſub aliqua figura celi ſimili figure natiuita tũ antiquoꝝ q tot annis uixerũt. Similiter dico quo ad illã que longitudinẽ uite cõcernũt: & nõ poterit ad hoc aliqs aſtronomoꝝ dicere quicq̃ qd̃ apud ueros phõs ali quã hẽat apparẽtiã ueritatis. hec hẽric⁹ de Aſſia ſup geñ.

p

S Eptima & ultima questio pricipalis noni capitis unica est & simplex: An. s. ppter ea que de corpibus celestibus: de imaginib⁹: de fato: de fortuna: de ylech & Alcocoden dicta sunt: Vtrũ p solum respectũ ad statum omniũ causarũ secũdarũ agentiũ fieri possit certum de futuris euentib⁹ ab astrologis iudicium. Et uidet̃ ꝙ sic p locum ab auctoritate dñi Guidonis bonacti de Forliuio qui in principio magni libri sui de iudiciis astroꝝ dicit: ꝙ astronomi iudicant de futuris euentib⁹ ex astris. Et licet stelle sint innumerabiles: tñ ip̃e astronomus oĩbus utit̃ cũ utat̃ .xii. signis sub quibus fere oẽs stelle comprehẽdunt̃. ppter qđ dicit ꝙ p astrologiam plus scit̃ de celo q̃ p theologiã de deo. Ad quã rñdet̃ breuissime sine dispẽdio argumẽtorũ: ꝙ nõ. Et ratio est: quia ad hoc ut ex signis causalibus fiat iudiciũ certum a priori tria requirunt̃. Primo ut sciat̃ sufficienter illorũ signoꝝ uirtus & status respectu inuicẽ seu ex se. Secũdo ꝙ precognoscat̃ modus applicatiõis taliũ signorũ uel causaꝝ ad determinatã materiã. Tertio ꝙ precognoscat̃ illius materie uel passi dispositio apta uel inepta respectu actiõis uel influẽtie talium causarũ uel talis uirtutis actiue. Vnde uerbi grã: Quãuis enĩ medicus sciat ꝙ aliqua medicina est laxatiua quantũ est de se: & sciat cũ hoc qñ & quomõ applicatur forti: adhuc tñ nõ scit exinde futurũ esse an talis effectus sequat̃ ul' forte contrarius si nesciat qualiter corp⁹ fortis est accidentaliter & radicaliter cõplexionatũ aut intrinsece dispositũ. Et ita est a fortiori longe de astro-

logo qui q̄uis sciat q̄ cōiunctio (uerbi gracia) solis & lu
ne cōsueuit quomodocūq; suscitare pluuiā: tn̄ nō potest
certitudinaliter p̄dicere an in futura cōiunctione pluat
& hoc ꝓpter multa. Primo quia nō constant sufficiēter
nature planetarū: nec stellarū fixarū quarū alie & alie
scdm triū aspectuū distincte circulariter aspiciunt a cō
iunctis luminaribus in alia & alia cōiunctiōe. Secūdo
quia p̄sciri nō pōt modus applicatōis illius cōiunctiōis
aut uirtutis eius: nec ubi magis aut melius applicat uel
peius. Tertio si bene sciret ad quā regionē applicaret:
tn̄ ignoraret astrologus an illa regio ꝓ tunc aliquo acci
dentali modo ad contrariū disposita sit. Videmus enim
uirtute unius cōiunctionis accidere pluuiam in una re
gione: que accidentaliter uel ratione situs uel uentorum
uel cōplexionis est ꝓ tunc ad hoc disposita: & ꝓ tunc in
aliis nō pluere: nō taliter dispositis q̄ uirtus talis cōiun
ctiōis sufficiat ibi pluuiā suscitare. Pro isto etiā est Pto-
lomeus in centiloquio: ꝓpositionibus. v. & . xvii. Et iterū
supposito q̄ sciat q̄ uirtus cōiunctionis facte in tali si-
gno flectat ad talem regionē: & ex illa uapores sufficiē-
tes ad pluuiam eleuat: nō tn̄ seq̄t q̄ ibi ergo pluat: q̄a nu-
bes uel uapores a mari uel ab una regiōe eleuati p uen-
tos ducunt q̄nq; ad aliā regionem ubi erit pluuia: & ita
nō pōt esse certitudo in iudicio hoc. Si ergo de effectibus
naturalissimis & cōmunissimis cōiunctionis uel oppo-
sitionis duorū magnorū luminarium celi quorū natura
& influentia inter omnes stellas & manifestissimas nō
potest astronomus certum iudicium dare uel iudicare.

P

Qualis & quanta temeritas est uelle ex astris aliis quorum nature insufficientissime sciunt iudicia dare de futuris effectibus: nõ solum in elementis: sed etiã in uiribus mentis & actibus moralib⁹ humanis. Adde pterea q cũ diuinatio siue prenostica aut iudiciũ astrologorũ ut confitent de futuris in mũdo effectibus ex habitudinibus & actionib⁹ & pprietatib⁹ stellarũ fixarũ & erraticarũ dependeat quorũ habitudines & actiões & pprietates nullus mortaliũ nouit. consequẽs est q nullus sufficienter astrologus possit certa de futuris euentib⁹ predicere & iudicare. Et dicam⁹ p singula. Quis nouit ĩ primis stellarꝝ fixarꝝ pprietates & numerũ. Certe ille q nouit nõía earꝝ que a pprietatib⁹ ĩponunt. Et cũ solus de⁹ nouerit multitudinẽ stellarꝝ & oíb⁹ eis noía uocet: ergo zc. Nã astronomi ut pꝫ ex. vii. d. almagesti Ptolomei de facto solũ. 1022. stellas siue loca stellarꝝ inuenerũt. Et cũ sicut sũt stelle magne & nobiles circa polũ articum: ita forte nobiliores sunt circa polũ artarticũ nobis occultũ exquo ps illa est ĩ dextera celi sursũ que ẽ nobilior sinistra scdm Aristotelẽ. illarꝝ aũt stellarꝝ nulla ẽ de illo numero. 1022. Causa ẽ: qa stellas circa polũ antarticũ null⁹ unq̃ uidit: nisi forte Adã dũ eẽt ĩ statu inocẽtie: ergo sequtur q null⁹ astronomorꝝ certo põt iudicare. Quis nouit pterea q̃re posuit de⁹ tot stellas fixas in uno orbe octaue spere cõtinẽtis & ãbiẽtis orbẽ supmi plãete & quo ordie eas posuerit: an oẽs eq̃liter a cẽtro mũdi distãtes ul̃ quõ alit An unã circa cõuexũ illi⁹ orb: aliã circa cõcauũ: aliã ĩ medio spissitudís. & an ĩ distãtiis eq̃lib⁹ sibi ab íuicẽ ita

ꝙ si omnes apparerent equaliter ab inuicē distare uide
rent᷑. Vel an sint equalis magnitudinis scd̄m ueritateꝫ
q̄uis una appareat maior altera quasi inferius situata ī
eadem spera. Et iterū an situatio carꝝ aliquas imagines
constituat. s. arietis: tauri zc. Et iterū an omnes stelle fi-
xe sint pares. Cū ergo oīa hec de stellis fixis sint dubia
mortalibus: sequit᷑ ꝙ ex dubiis & male cognitis princi-
piis: principiatorꝝ & effectuū nō poterit haberi certa &
indubitata cognitio. De numero similiter planetarū si-
ue stellarꝝ uagarū seu erraticarū que dicunt᷑ esse septem
nullus adhuc astronomorꝝ certus ē. Nā sicut stella mer
curii raro egreditur ita remote a sole ꝙ uideri possit. Ita
fortasse sunt alique stelle erratice siue planete que semꝑ
sub radiis solaribꝰ nobis īuisibiliter uersant᷑. Quis etiā
bene nouit sitū planetarū. Nā Ptolomeus ponit solem
in medio planetarꝝ. Geber uero caldeus astrologus di-
cit ꝙ sol sit īmediate suꝑ lunam. Et licet etiā sufficiēter
cōstare possit lunam esse infimā planetarꝝ: quia eclipsat
solem: & alique etiā existent leues cōgruētie & ꝑsuasio-
nes ꝙ sit Saturnus supremus planetarū & sub ipso īme
diate Iupiter. s. ex tarditate motus & huiusmodi: nichi-
lominus tn̄ de ordine positionis planetarꝝ: qui sūt luna
Mercurius: Venus: Sol: Mars: Iupiter: Saturnus: nulla
uia sufficienti cōiter cōstare potest quis supra uel infra
aliū sit. De motibus similiter stellarū circa polum sub-
terraneū antarticū multa extant dubia: ꝓpter hoc dice
bat Albategni: adhuc esse pōt aliquis motus in astris &
orbibus quē nullus hominū expertus est nec experiet᷑:

p

ut patet de stella que apparuit tribus Magis tēpore na
tiuitatis xp̄i. Ex quib⁹omnibus apparet ꝙ astronomi q
in suis iudiciis cōfidunt in ordine situali planetarū in
suis epiciclis & encentricis ex quibus ut in plurib⁹iudi
cia sumūt. Certū & ualidū iudiciū de futuris euentibus
naturalibus siue uolūtariis dare nō possūt: precipue cū
in talibus iudiciis necesse sit habere respectū ad stellas
fixas: que nobiliores uident᷑ & sūpiores: & ꝑ consequens
ualde potentes inferius: quarū tñ ut liquet & dictū est
supra: nec influentie adhuc constāt nec numerus cōpre
hendi potuit: nec cōglomerationū earum sciri ꝓprietas.
Ergo ex hiis oībus que in hoc nono capite dicta sūt ap
paret liquide satis qualiter dn̄i astronomi ex astris ꝑ ra
ro & forte a casu uera de effectibus futuris iudicare pn̄t
Nec baculus ille arūdineus solatiū ignorantie aliquo-
rum astronomorū patrocinatur eis dicendo indifferen-
ter de quolibet: ꝙ apud antiquos inueniūt sic expertū.
Cū naturalissimus phūs ypocras dicat: Vita breuis: ars
uero longa: tēpus acutū: experimentū fallax: iudicium
difficile. Si ergo placeat quibusdā regibus & principi-
bus qn̄q; habere astronomos: teneant eos & habeant ad
solatium & instructionē aliquoꝝ uniuersaliū de corpo
ribus celestibus: & nequaq̄ in agendis ꝓ se ꝑticulariter
aut pro republica confidant in eorū iudiciis relicto cō-
silio uirorū prudentū. Ratio est: quia licet possit inue-
niri quedam curiosa ars cōiecturatiua ex astris de futu
ris euentibus: tamen ꝓpter causas dictas & multas alias

illa non potest se extendere ad tantam certitudinem ꝙ possit ꝓficere certo ꝑticulari homini & rei publice. Nec unq̃ ꝓfecerunt gubernatores rerum publicarũ qui talibus confidere cõsueuerunt: ut colligi potest ex historiis antiquis & multis exemplis. Nũc ad illud uaniloquũ & superstitiosum Guidonẽ de Forliuio dicentẽ: ꝙ q̃uis astrologus nesciat omniũ stellarum loca & influentias: tamen utit̃ omuibus: quia utit̃ duodecim signis sub quibus fere omnes stelle cõprehẽdunt̃. Respondẽdũ est ꝙ si capit signũ ꝓ. xii. parte zodiaci: falsum dicit. Si uero capit ꝓ. xii. parte celi stellati que cadit inter duos semicirculos concurrentes in polis zodiaci. dicit̃ ꝙ nequaq̃ sufficit ꝓ iudiciis futuroꝝ sic cõfuse uti oĩbus stellis inquantũ. s. ex eis que cadunt in illa duodecima ꝑte celi: dicat̃ duodecima zodiaci talis esse uel talis nature. Sed ad iudicia ita ꝑticularia: sicut ipse Guido dare presumit oportet scire si oẽs stelle fixe aspicientes ex oĩ parte planetã aliquẽ existentẽ (uerbi gracia in primo gradu arietis) iuuarent uel ĩpedirent ipsum in sua actiõe q̃d sciri nõ potest: nisi singularũ stellarũ sciant̃ nature & ꝓprietates: q̃d est impossibile mortalibꝰ: ut clare ostensum est supra. Et ad illud q̃d dicit ꝙ plus scit̃ ꝑ astrologiã de celo q̃ ꝑ theologiam de deo. Respondet̃ ꝙ uerũ est ꝙ plus scit̃ de falsis & suꝑstitiosis opinionibꝰ de celo ab astrologis undecũq; introductis: q̃ forte humanitus scitum sit de ueris conclusionibus de dño deo ꝑ spiritũ sanctũ ad salutem reuelatis. hec Henricus de Assia suꝑ geñ. & de nono capite supradicta satis sint.

P

D Ecimũ & ultimum caput principale hui⁹ prime decadis eſt: de beatitudine ipſi⁹ anime rationalis: circa quod ſex queſtiũcule ſoluent̃: quarũ quelibet infra ſuo ordine declarabit̃.

P Rima queſtiũcula eſt: in cuius actu potentiarum anime conſiſtat eius beatitudo. Ad quam reſpondetur ꝙ de hac queſtione tres fuerũt opiniones. Prima eſt ſcole reuerendoꝝ patrũ Scotiſtarũ ordinis minorũ. Secũda eſt aliquorũ modernoꝝ. Tertia eſt ſancti Tho. & omniũ doctorũ ſcole cõis. Sed anteq̃ opiniones recitent̃ ſciendũ erit ꝙ quãdo querit̃ in quo actu conſiſtat beatitudo: nõ eſt queſtio utrũ ultimus finis beatificans ut res ſit in actu intellectus uel uoluntatis: qa hoc nũq̃ aliquis poſuit: cũ ultimus finis ut res ſit eſſentia diuĩa: & nõ aliquid creatũ. Sed eſt intellectus queſtionis quo actu iſtarũ potentiarũ ꝑueniat̃ ad iſtũ finẽ beatificantẽ obiectiue & effectiue ſimplicit̃. Sic ergo prio intellecto titulo qõnis: dico ꝙ ſcola Scotiſtarũ habet ꝙ beatitudo cõſiſtat in actu uolũtatis. Et ꝓbãt hoc primo ſic: Beatitudo eſt ſũmũ bonũ: ſʒ bonũ ẽ obiectũ uolũtatis inquãtũ hui⁹: ergo bearitudo eſt magis obiectũ uolũtatis. Itẽ illud ẽ principali⁹ ĩ beatitudĩe qđ eſt ĩ ea meli⁹: Sʒ reſpectu obiecti beatitudĩs meli⁹ eſt amare q̃ cognoſcere: tũ qa amor procedit ex ꝑfectiſſimo habitu charitatis: tum qa magis unit: cũ amor ſit uirt⁹ unitiua ſcđm Dionyſiũ tum quia ſcđm Vgonẽ de ſancto Victore: amor eſt magis penetratiuus: qa amor intrat ubi ſcientia foris ſtat:

Ergo principalius beatitudo consistit in actu uolunta-
tis. Item beatitudo sc͠dm Boetium: Est status omniũ bo
norũ aggregatione p̃fectus. ergo omne bonũ quod per-
tinet ad beatitudinem cum cadat in eius perfectiõe: est
eius esse. Item delectatio que ẽ de essentia beatitudinis
pertinet ad uoluntatem: ergo. ꝓbatur antecedens: Illud
est de essentia beatitudinis: sine quo beatitudo non est
appetibilis: sed sine delectatione beatitudo nõ est appe
tibilis: ut patet. viii. ethicoꝝ. Vbi dicit cõmẽtator ꝙ nul
lus substineret ipsum bonũ si ibi tristicia inesset. Et ite
rum dicit: ꝙ nichil aliud est ipsum bonũ q̃ felicitas: er-
go. Item Augustinus dicit ꝙ beatitudo est gaudium de
ueritate. Sed ibi est gaudiuȝ principaliter in abstracto:
ergo. Item in illo actu est beatitudo ponenda quẽ deus
a nobis magis requirit: sed deus a nobis magis requirit
amari q̃ cognosci: Ergo & hoc creatura debet magis ap-
petere: & in eo magis quietari. Sed in quo magis creatu
ra quietatur est essentialius beatitudini: ergo. Item per
fectius est diligere deũ q̃ cognoscere. Probat᷑: quia mul
ti cognouerunt: & tamen nõ amauerũt sicut philosophi
qui cum cognouissent: nõ sicut deum glorificarunt: ut
dicit Paulus primo ad Romanos. Item in illo actu po-
ni debet beatitudo p̱ quam magis cum deo unimur: Sȝ
per actum uoluntatis magis cum deo unimur: ergo. Pa
tet minor: quia aliqua intelligunt᷑ que grata nõ sunt: &
ideo cum eis nõ fit unio: sed auersio. Nichil autem dili
gitur nisi gratum. Item ordo seraphin est supra cheru-

bin. Et seraphin interpretatur incendium. Et cherubin plenitudo scientie. Ergo sequitur q̄ melior est dilectio cognitione. Item in illa potentia debet consistere premium ubi consistit meritum: ut requirit iusticia. Sed in actu uoluntatis consistit meritum: ergo. Item nobilior operatio est attribuenda nobilissime potentie: Sed uoluntas est nobilior potentia q̄ intellectus. Probat᷑: quia illud quod habet ratioñe mouētis & imperantis est nobilius eo quod habet rationem moti: & obedientis. Vltimo & duodecimo arguit᷑ sic: Actus dilectionis quantū ad ea que sunt infra animā minus perfectus est actu cognitiōis. Sed quantū ad ea que sunt supra perfectior est. Cuius ratio est: quia res sunt in anima altiori modo q̄ in seipsis. Voluntas autē mouetur ad res scd̄m q̄ in se ipsis sunt. Et ideo cum per amorem cōiūgitur hiis que sunt infra se: fit quodāmodo infra seipsam. Cū uero cōiungitur hiis que sūt supra eleuatur supra se: & ecōuerso: cum res que sunt infra animā sunt in intellestu: habent ibi esse nobilius q̄ in seipsis. Ea uero que sūt supra habent esse in intellectu creato ignobilius q̄ habeāt in seipsis. Cum igitur deus sit obiectum beatitudinis respectu cuius nobilior est actus dilectionis actu cognitionis: ergo beatitudo erit in actu dilectiōis q̄ est actus uoluntatis & non intellectus. Secunda opinio est que dicit q̄ beatitudo consistit essentialiter in actibus utriusq̄ potētie. Nam scd̄m istos fruitio includit in sua ratione formali duplicem actum: uidelicet uoluntatis &

intellectus. Nam fruitio est ultima delectario & quies que habetur de ultimo fine adepto per intellectum. Et quia in fruitione principaliter consistit felicitas & principalius ipsa fruitio est in uoluntate q̃ in intellectu: ut etiam dicit scũs Tho. in primo sniaꝝ. Ideo sequit̃ scđm istos ꝙ felicitas principaliter cõsistat in uolũtate: & nõ in intellectu. Sed hec opinio falsa est. Probatur: quia unus & idem actus nõ potest esse in parte intellectiua & affectiua. Et cum dicitur ꝙ fruitio est ultima delectatio ultimi finis adepti per intellectũ: & in fruitiõe principaliter cõsistit felicitas zc̃. Respondetur ꝙ fruitio potest sumi dupliciter. Vno modo formalit̃ & sic est actus uolũtatis. Alio modo radicaliter & originaliter. i. scđm id quod necessario presupponitur a fruitione & ĩmediate ipsum sequitur: sicut passio consequens subiectũ propriũ. & isto modo dico ꝙ fruitio consequitur actum intellectus. Et primo modo in fruitione nõ est felicitas nisi tanq̃ in propria passione felicitatis. Sed secũdo modo felicitas est in actu intellectus essentialiter: ita ꝙ si daretur per impossibile ꝙ aliquis esset adeptus per actum intellectus ultimum finem: immediate esset felix: essentialiter etiam si fruitio illius nõ consequeretur. Negandũ est igitur ꝙ in fruitione formaliter sumpta sint duo actus: immo est unus: qui non est felicitas essentialiter. Sed completiue complemento perseytatis secundi modi & nõ primi. Solet autem dici scolastice ꝙ frui initiatiue obiectiue & effectiue est per actum intellectus. Et

p

hoc modo fruimur solo deo. Formaliter autem fruimur beatitudine creata. Elicitiue fruimur charitate tanq̄ habitu eliciente actum fruitionis. Instrumentaliter fruimur potētia cuius fruitio est actus. Completiue autem fruitio est in uoluntate. Est & tertia opinio (cum pace aliorū dixerim) cōior sancti Thome: que habet ꝙ obiectum beatitudinis scilicet deus: primo & principaliter attingitur per actum intellectus. Et probatᷣ primo sic: In omni motu mobile q̄diu est in motu est imperfectū quia motus est actus imperfectus. iii. phisicoꝝ. Et cum est in termino habet perfectionem ad quam per motū tendebatur: ut patet in omni motu. Sed planius in motu locali. Sed tempus fidei est sicut motus quidam: unde fideles dicuntur uiatores. ii. Corinth. v. Per fidē ambulamus. Tempus ergo hoc impfectū est: & durat usqꝫ deus attingatᷣ per essentiam. Sed primo attingitur p uisionem: quia ipsa uisio est terminus motus fidei: ergo ī uisione consistit. Si dicatur ꝙ uisio nō terminat motuꝫ fidei: ergo sequeretur ꝙ esset uiator uidens deū. Si etiā dicatur ꝙ uerum est ꝙ in termino motus est beatitudo Sed hoc est ꝓpter dilectionem: que sic terminat motum fidei sicut uisio: quia est secum in eodem instanti: Hoc non ualet: quia licet sint simul uisio & dilectio tempore & duratione: tamen natura prior est uisio q̄ dilectio: & sunt duo actus realiter differentes: unde si uisio non terminaret motum fidei: sequeretur ꝙ uidens inquantum uidēs esset uiator. Et hoc argumentū iudicio meo

demonstrat ꝙ beatitudo consistat in actu intellectus.
Item ꝓbatur ꝓpositum secũdo sic: Desiderium perficit̃
cum res desiderata habetur: nõ quia amatur siue amore
precedente: qui est rei nõ dum habite: siue amore sequẽ
te qui est rei iam habite: Sicut qui desiderat pecuniam
tunc desiderium suum pfectum est cum fuerit adeptus
eam. Vnde patet ꝙ perfectio est in habẽdo & nullo mo
do in amando: siue sit amor precedens siue subsequens
Sed deus habetur a beatis per actum uisionis & nõ per
actum dilectionis. Vnde Augustinus libro primo soli-
loquioꝝ dicit: Deus quẽ uidere idẽ ẽ ꝙ habere: ergo de-
siderium perficitur in habẽdo. Tertio sic: Si beatitudo
consistit in actu dilectionis cum eadem sit dilectio uie
& patrie: eo ꝙ charitas nũq̃ excedit: sequitur ꝙ ille qui
est in charitate sit beatus: esto ꝙ minus diligat nunc q̃
tunc. Sicut albus est qui minus & magis est albus. Si
dicat̃ ꝙ beatitudo non consistit in dilectione simplici-
ter. Sed in tanta dilectione quanta est dilectio patrie.
Contra: Aliquis in uia habet maiorem dilectionẽ q̃ ali-
quis in patria: ergo ille beatus est. Item beatitudo ma-
gis ponenda est in illo statu exquo est mutatio status:
q̃ in illo exquo nõ est mutatio status. Sed in uisione &
nõ in dilectione est mutatio status: quia dilectio ibi &
hic est eiusdem rationis & non uisio: ergo. Item meritũ
ordinatur ad premiũ. Sed meritũ consistit in dilectiõe
ergo in ea non debet poni premiũ. hoc enĩ nichil aliud
est dicere q̃ diligimus ut diligamꝰ: qđ absurdũ uideret̃

P

Nō eni diligimus in aliquo genere dilectionis ut dili-
gamus:sed potius ut diligamur. Sed quia beatitudo cō
sistit in actu pprio nō in alieno:ideo nec etiā diligimus
ut diligamur:quia ergo nec ut diligamur diligimus si-
cut ppter premiū:relinquit quod ideo diligimus ut uidea-
mus:ergo finale premiū est uisio. Amplius premiū ad-
eptum diligit. Si igit in actu dilectionis ponit beatitu
do: sequit quod dilectio diligat:qd inconuenienter dicit.
Sed si dicat quod uisio dei īmediate diligat: hoc incōueni
enter dictū a nullo admitteret:ergo dicendū est quod bea
titudo essentialiter cōsistit in uisione: in dilectione aūt
secūdario & extra essentiā. Nō eni potest qd uidet & sic
uidet nō potest & affectus in ea nō delectari. Sed huius
modi dilectio & delectatio sunt accidētia pficiētia bea-
titudinē sicut pulchritudo iuuentutē. Nec dicat aliqs
quia uisio precedit dilectionē: ergo nobilior ē dilectio:
quia addit sup eā aliquā bonitatē. Nā scdm hoc adhuc
melior esset delectatio:cum addat ppriā bonitatē super
utraq;:nec tñ in delectatiōe ponit beatitudo. Item pbat
quod nullo modo beatus deo cōiungat p actum uolūtatis.
Nā tres sunt opationes uolūtatis: & nō plures. s. deside
rare:amare:& delectari. Constat aūt quod p desideriū non
cōiungit desideriū desiderato: quia desideriū est pprie
non habiti. Nec etiā p delectari:quia delectatio causat
ex cōiunctione & eam supponit. Nec etiā p amare:quia
amor ē ita nō habiti sicut habiti. Vnde cū amor anteq
res habeat & postq res habet sit eiusdē generis. Si ante
nō cōiungit nec etiā post:sed sequit cōiūctionē que hēt

fieri p actũ intellectus. Patet etiã hec positio p Iohãnẽ xvii.c.dicentẽ: Hec est uita eterna ut cognoscãt te solũ zc. & Luce.x.dicit: Beati oculi qui uidẽt que uos uidetis. & Aug⁹ dicit.xvii.de trinitate: ꝙ uisio est tota merces. Et in encheridion.i.c.dicit: Plena uisio est sũma felicitas. Elicitiue ex Tho.iii. contra gen.c.lix. &.p.p.q.xii.c.pri.ii.q.iii. Et mgr̃ sniaꝝ cũ multis aliis doctoribus in.iiii.di.lxix. Nũc uero respondeam⁹ ad argumẽta dñoꝝ & reuerendoꝝ patrũ Scotistarũ. Ad primũ respondet Tho.pri.pt.q.xxvi.ar.ii. Ad secundũ dicẽs: ꝙ beatitudo cũ sit bonũ est obiectũ uolũtatis. obiectũ aũt pintelligit actui potentie. Vñ scdm modũ intelligendi prius ẽ beatitudo diuĩa q̃ actus uolũtatis in ea reqescẽtis: & hoc nõ põt esse nisi actus intellectus. Vnde ĩ actu intellectus attendit beatitudo. hec ille. Ad secundũ dicit ꝙ dilectio patrie nõ est ita bona sicut cognitio: q̃uis hic sit ecõuerso: qa in uia diligit ĩmediate & uidet mediate: & iõ amor est melior. Sed in patria ẽ ecõuerso: qa uidet ĩmediate & diligit mediante habitu: & iõ uisio dignior est. & ratio est: qa intellectus hic fert in deũ p inferiorũ similitudinẽ ꝙ uolũtas fert in ipsum scdm se cũ uolũtatis sit inclinari in re ut in se. Et cũ dicit ꝙ amor intra penetrat zc. Dico ꝙ illa auctoritas intelligitur de amore & cognitiõe uie: ubi cognitio ĩ uniuersali ẽ principium desiderandi: & ideo desiderium iubet pfundius pscrutari: nõ aũt sic in patria. Ad tertiũ dicendũ ꝙ Boetius intendit ibi dare cõem rationẽ beatitudinis: scdm ꝙ dicit phũs ꝙ beatitudo est sufficiens bonũ.i.qua ha-

p

bita habet oē bonū. Ad quartū dicit q̄ nō sequit: Illud nō est appetibile sine pulchritudine: ergo pulchritudo est de eius essentia. Cuius ratio est: qa appetibile est aliqd inquantū bonū essentialiter. pulchritudo uero uel delectatio est supadditū accidētaliter: & iō p illud est bonū simpliciter & ens scdm qd. Ad quintū dicit q̄ beatitudo nō est p essentiā in gaudio: sȝ p cōcomitantiā: qa ad ueritatē cognitā sequit summū gaudiuȝ: ex quo magis debet cōcludi contrariū: qa ex auctoritate patet q̄ gaudiū presupponit ueritatē ab intellectu cognitā. Ad sextum dicit q̄ in uia magis requirit act⁹ dilectiōis: quia est magis actus ad merendū. In patria nō: qa intellect⁹ est aptior ad uidendū. Ad septimū respōdet distinguēdo: qa uel in mouēdo uel in attingēdo: dico igit q̄ diligere deū pfectius est in mouēdo. Sȝ cognoscere pfecti⁹ est in attingēdo. Ad octauū dicit negādo maiorē: qa nō est incōueniēs q̄ p aliqd magis uniamur: & p illud nō beatificemur. Sicut supra uisionē addit aliqd delectatio que est extra essentiā beatitudinis: & sic p eā magis unimur: nō tn̄ p eā beatificamur. & cū dicit: qa nō unit quia intelligimus que nobis nō sunt grata: dicit q̄ siue grata siue nō: intellectus tn̄ fit unū cū intelligibili. Ad nonū dr̄ q̄ si beatitudo ponat i actu dilectiōis in omnibus beatis esse debet in actu illo: ergo omēs angeli seraphin uocarent: quod est falsū. Ad decimū negat maior Nā desideriū dulcedinis uini est in appetitu: & tn̄ dulcedo pcipit in gustu. Et si dicat q̄ hoc diuina iusticia requirit: dicēdū q̄ ubi sūt diuerse psone hoc hēt ueritatē:

Sed de diuersis potentiis in una essentia radicatis intel ligendũ nõ est: quia in una essentia radicant̃ oẽs & etiã potentia nõ meret̃: sed compositũ. Ad undecimũ dicit̃ ꝙ uoluntas est nobilior quantũ ad imperiũ actus: tñ in tellectus est nobilior quantũ ad specificationẽ & deter minationẽ obiecti. Ad duodecimũ dicit̃ ꝙ in uia nobi lior est dilectio q̃ cognitio: sed in patria ecõuerso: ratio est: quia in uia nõ cognoscimus deũ ꝑ essentiã. Et iõ in feriori modo est in intellectu nostro deus q̃ sit in seipso Sed in patria deus cognoscit̃ ꝑ essentiam ab intellectu ita ꝙ ibi essentia est principiũ intelligendi & obiectũ. & cũ intellectus sit nobilior q̃ uoluntas: ergo ꝛc. Et sic patet quid tenendum de questione. Hec ex theologis.

S Ecũda questiũcula est: Si in patria. i. i celo empy reo una aĩa sit beatior altera. Ad quã respondet̃ ꝙ cũ in ratiõe beatitudinis duo includant̃. s. ipse finis ul timus qui est sũmũ bonuꝫ deus: & adeptio siue fruitio ipsius boni. Dicit̃ ꝙ quantũ ad ipsum sũmũ bonũ deũ quod est beatitudinis obiectũ & causa: nõ põt una bea titudo esse altera maior: nec una aĩa beatior altera: quia nõ est nisi unũ summũ bonũ. s. deus. Cuius fruitiõe ho mines sunt beati. Vnde ex ꝑte rei uise dei est equalitas in beatitudine. nã deus equaliter se oĩbus offert. quã pa ritatem & equilitatẽ demonstrat unitas denarii data la borantibus Mathei. xxii. c. Quantũ uero ad adeptionẽ & fruitionẽ ipsius summi boni. s. dei. dicit̃ ꝙ unus alio clarius & ꝑfectius uidebit & beatior erit. Qd ꝓbat̃ rõ nibus: auctoritatibus & exemplis. Prima ratio sumit̃ ex

p

lumine clariori. Ná i patria beati uidebũt deũ in lumi
ne glorie quod est principiũ uisionis diuine: scdm illud
psal. In lumine tuo uidebimus lumen: qui ergo isto lu-
mine pfectius illustrabunť pfectius essentiam dei uide
bunt. Secũda ratio sumiť ex uirtute sublimiori. Ná uir
tus est quedam dispositio mẽtis ad mensurã glorie per-
cipiendam. Sed quidam in charitate que est principiũ
& causa merendi alios excedũt. ergo tales pfectius deũ
uidebunt. Vnde Aug⁹ omelia. iiii. sup Iohanné. & poni
tur de pe. di. ii. dicit sic: Nõ numerositas operũ: nõ diu-
turnitas temporũ: Sed maior charitas meliorq; uolun-
tas auget meritu3. Nam qđ patet & qđ latet in diuinis
codicibus tenet qui charitatẽ seruat in morib⁹. hec ille.
Tertia ratio sumiť ex ordine ꝓpinquiori angelorũ: Ná
hoĩes debent assumi ad ordines angelorũ: ut diciť Luce
xxii. Sed supiores angeli clarius deũ uidẽt q̃ inferiores
ut patet p Dionysiu3 de celesti ierarchia. ergo hominũ
quidá aliis clarius deũ uidebũt. Tho. prima. ii. q. v. &
iii. contra gen. libro. iii. & in questionib⁹ de ueritate. q.
viii. Secũdo ꝓbať auctoritate apostoli. pri. Cor. xv. dicẽ
tis: Alia est claritas solis: alia lune: alia stellarũ. & stella
differt a stella in claritate. que auctoritas sic ab Augu-
stino exponiť. Sicut ení ista corpora celestia sol: luna &
stelle: cum sint unius nature: sunt tñ claritatis diuerse.
Ita hoĩes cum sint unius nature: tñ in resurrectiõe erũt
dissimilis glorie. Secunda auctoritas est Io. xiiii. In do-
mo patris mei mansiones multe sunt. Quã auctoritatẽ
exponens beat⁹ Aug⁹ in libro de sancta uirginitate dicit

Quia ipsa uita eterna pariter oibus erit sanctis equalis denarius unus oibus est attributus qui est oiu₃ merces: quia uero i ipsa uita eterna distincta fulgebūt lumina meritorū: multe mansiones sunt apud patrē: ac in denario quidē nō impari nō uiuet alius alio ꝓlixius: in multis aūt mansionib⁹ honorabit̃ alius alio clarius. Tertia auctoritas est apostoli pri. Cor. iii. dicentis: Vnusquisq; ꝓpriam mercedē accipiet scd̃m suū laborem. quā auctoritatē exponens scūs Tho. ibidem dicit: Merces sanctorū cōmunis oibus erit: & ꝓpria singulorꝫ. Cōmunis oibus: quia idē est quod oēs uidebūt: & quo oēs fruent̃. s. deus. Erit ꝓpria siugulorū: quia unus alio clarius uidebit: & pleni⁹ fruet̃ scd̃m determinatā sibi mēsurā. Vn̄ & Danielis. xii. Docti cōparant̃ splendori firmamēti: & q ad iusticiā erudiūt plurimos cōparant̃ stellis. Tertio ꝓbatur exemplis. Nā sicut ꝑ lumen intellectus agētis fit intellectus possibilis cognoscitiuus naturaliū iutelligibiliū: Ita ꝑ lumen glorie supadditu₃ fit uisiuus diuine essentie. Sed ꝑ maiorē efficatiā intellectus agentis plura pōt intellectus possibilis cognoscere: ergo ꝑ efficatiā maioris luminis glorie ꝑfectius poterit diuina essentia cognosci. Secundū exemplum est tale: Sicut enī se habet ꝓpinquitas in corporalibus: ita in spiritualibus: S₃ in corporalibus ita se habet: ꝙ quanto corpus aliquod igni uel soli ꝓpinquius fuerit: tanto magis calidum est & lucidum. Sic in spiritualibus accidit ꝙ spiritus quāto fuerit deo ꝓpinquior & magis cōiunctus: tanto clarius ꝑfectius & feruentius deum uidebit & deū diliget

Tertium exemplũ ast tale: Claritas corporis iudicabit claritatem mentis: nã claritas corpis redũdabit ex claritate mentis. Sed quidã habebunt plus aliis de claritate corporis: iuxta illud Danielis. xii. Quia docti erũt sicut splẽdor firmamẽti: & qui erudiũt hoíes ad iusticiã erũt sicũ stelle: ergo clariꝰ deũ uidebũt ꝑdicti. hec ex Ranerio

TErtia questiũcula est: Si aía minꝰ bona & doctior in patria sit dignior aía meliori & minꝰ docta. Ad quã respondetꝰ ꝙ de facto prestantior est in celo aía doctior minus bona: indoctiori & meliori. Sꝫ tñ hoc quasi nichil erit: ꝑ respectu ad alias prerogatiuas quas habebũt ídocti meliores fruẽdo meliꝰ & clariꝰ essentia diuía.

QVarta questiũcula est: Si ille qui in charitate habuit intensiorẽ gradũ charitatis: sine actibus martyrii doctoratꝰ & uirginitatis sit beatior illo q predictis actibus fuit decoratꝰ cũ remissiori gradu charitatis. Ad quã respõdetꝰ ꝙ cũ beatitudo essentialiter habeatꝰ scd̃m charitatẽ & gradus eiꝰ. Ille q í charitate intensiorẽ gradum habuit beatior erit omni illo qui minꝰ dilexit: etiã si actum martyrii uirginitatis & doctoratus habuisset. Vnde beatus Franciscus & beata Maria magdalena in patria ut creditur beatiores sunt & perfectius fruuntur diuina essentia: q̃ multi alii sancti decorati aureolis: qa forte primi superiorem gradum in charitate tenuerunt & ardentius deum dilexerunt: secũdis dotatis aureolis que debentꝰ actibꝰ uirginitatis doctoratꝰ & martyrii: & btũs Dñicꝰ dux nr̃ & pr̃ simpliciter forte beatior est aliquibꝰ martyribus: qa plus dilexit deũ. Vnde licet aliqs

sanctus martyr in premio accidētali & gaudio pticula-
ri habito ex actu martyrii in patria possit superare Do-
minicū: ipse tñ in charitate cui debet premiū essentiale
beatitudinis superabit eundē: licet etiā beatus Dñicus ī
regno celorū cum corona aurea beatitudinis essentialis
decoret etiā aureolis uirginitatis & doctorat⁹. hec Tho.
in. iiii. sniaꝝ. di. xlix. & in quolibetis.

Quinta questiūcula est: quot noībus anima rationa
lis in scripturis noīat? Ad quā sic respondet ꝙ aīa
scđm diuersa officia sortit uarietatē nominū. Dicit enī
anima inquantū cōicat corpori uitā. Vnde geñ. ii. dicit
Factus est homo in animā uiuētē. i. uitā corpori dantē.
Principiū autē primū uite est anima uegetatiua: cuius
opera sunt uti alimentis generare augeri: & ideo anima
rōnalis ut aīa dat uitā & cōsequenter illa opera uite cor
pori dr aīa. Dicit autē spūs ꝓut dat corpori uirtutē īma
terialem intellectiuā & īmortalem. Et ideo in presenti
statu anima rationalis dicit aīa inquantum cōmunicat
corpori uitā & cōsequentia opera uite. Sed post iudiciū
& generalē resurrectionē dicet spūs inquantū cōmuni-
cabit corpi īmortalitatē quo ad omnes saluandos & dā-
nandos: īpassibilitatē uero gloriā & uirtutē quantū ad
bonos quorū corpora spūalia erunt: & dotis corporū or
nata: nam soli electi habebūt dotes corporū: nō aūt dā-
nati. Dicit etiā aīa spūs inquantū spirat. Dicit aīa ani-
mus dum uult. Mens est dū scit. Memoria est dū reco-
lit. Ratio est dum recte iudicat. Sensus est dū sentit ali
quid. Nam inde aīa sensus dicit ꝓ hiis que sentit: unde

P

& sententie nomen accepit. Tho.pri.pt.q.xcvii.ar.iii. & Isidorus li.xii.ethimologiaꝝ.& Tho.iterũ i questionibus disputatis de anima.q.xii.arti.ii.

Sexta questiúcula est: quare i mimocrosmo.i.i paruo mũdo q dicit hõ:aia que ẽ eius pars potẽtior & nobilior:nõ regit & dñat corpi iuincibiliter & irresistibiliter:sicut in macrocosmo.i.i maiori & latiori mũdo: quẽ magnũ aial phi uocauerũt: supiora & potẽtiora & subtiliora corpa regũt quodã ordine naturali irresistibiliter corpa hec inferiora & infirmiora.Ad quã theologi Aristoteles & astronomi diuersimode respondẽt. Nam theologi dicũt ꝙ hec inobedientia corpis ad aĩam orta sit ex peccato.Dicũt eni ꝙ in statu inocentie corpꝰ subdebat aie irresistibiliter: qđ etiã oibus nobis accidisset: Ade peccato non posito: post peccatũ uero & in natura lapsa uires naturales & aiales aie resistũt: qa oẽs nos in Adam peccauimus:& ꝑ eũ ãmisimus donũ gratuitũ iusticie originalis. Propter qđ dicit Ambrosiꝰ& ponit in glo.c.vii. ad Romanos: Legitime inquit factũ est ut q nõ obediuit suo supiori:ei nõ obediat suũ inferiꝰ.Iustissime factũ ẽ ut exquo ratio se subtraxit a deo: iferiores uires rebellent & se subtrahant ab eo: ꝓpter qđ Paulus castigat corpꝰ suũ & in seruitutẽ redegit.Excipiũt tñ ab hac inobediẽtia:xp̄s:uirgo maria:& primꝰ hõ.Nam xp̄s talis fuit actu & habitu ꝙ in eo nũq̃ aliqua uiriũ eius a legitimis suis actibꝰ& habitudinibꝰ aliqualiter exorbitauit seu declinauit:nec aliquẽ fomitẽ naturã exorbitari facere cõtraxit originalẽ. Beata aũt uirgo maria licet

hūc gradū puritatis nature primordialē nō attigerit: tñ in ipsa fomes ita repressus fuit ex plenitudine grē q̄ ēt in ea uires inferiores pfectiꝰ & firmius obediebāt supioribus & supiores deo q̄ in primis hoībꝰ ante lapsū. Ratio est qa in uirgine ipsa huiusmodi obediētia fiebat ui grē pfectiōis. i. grē gratū faciētis. In primis aūt parentibus fiebat obediētia uirtute iusticie originalis que ponit̄ fuisse solū quedā grā gratis data: ergo. Fuit ergo īter duos istos mortales diuersoꝝ sexuū reductio uiriū utroruq; ad iusticie regulā absq; errore: & de uiactiōe ut possent esse ceteris mortalibꝰ exemplaria integra ꝓ correptione & rectificatiōe lapsarū uiriū iugiter aspiciendarū Phūs aūt primo politicoꝝ dicit: q̄ nō ideo aīa corpi nō dñat̄ irresistibiliter: qa peccauimꝰ in Adā: Sȝ qa naturaliter aīa corpi dñat̄ duplici dominio siue principatu. s. politico & despotico. Nā pti appetitiue sensuali hoc est cōcupiscibili & irascibili ꝑpter ꝑpinquitatē huiꝰ ptis ad rationē dñat̄ dominio politico siue regali. Parti uero sēsitiue & exteriori & organis eiꝰ dñat̄ dominio despotico & seruili. Dicit̄ aūt principatus despoticus ille quo aliquis principat̄ seruis q nō habēt facultatē in aliquo resistendi īperio pcipientis: Serui enī nichil habēt sui iuris: ut habet̄ in autentico: Iusiurandū qđ prestat̄ ab hiis qui administrationē accipiunt. colla. ii. &. xxiii. q. vi. c. de forma. Principatus uero politicus & regalis dicitur quo aliqs principat̄ liberis q & si subdant̄ regimini presidētis habēt tñ aliqd ꝓpriū quo possūt reniti īperio precipiētis: nā reges regnant scđm leges & statuta: aīa igit̄

scdm phm sensib' exteriorib' & organis eius dnat domi
nio despotico. Sensus eni exteriores & organa sensuu i
nullo resistere pnt imperio aie: sed statim ad iperiu uo
luntatis mouent. Sed ipsi sensualitati hoc est cocupisci
bili & irascibili dnat politice: & io ipsa sensualitas resi-
stit iperio ronis: ut dicebat Ro. vii. Video alia lege i me
bris meis repugnante legi metis mee. hec Tho. in de ue
ritate. q. xxv. & prima pte. q. lxxxi. ar. iii. Astrologi aut
aliter ad hoc respondet dicetes: q ratio quare aia corpi
no dnat dominio despotico est: qa in pnti uita corpus e
quasi in domo ppria: & aia in domo aliena: io caro con-
cupiscit aduersus spiritu: ad Gal. vi. Sed in celo post re
surrectione ubi spus erit uelut in ppria domo erit ipsa
caro ipsi spiritui tanq potetiori totaliter subiecta. Et io
nunc corpus uocatur animale: tunc uocabit spirituale:
ut dicit prime Cor. xv. Et ponut exmplu astronomi de
dominio corpis sup aiam in hoc mudo: & ecotrario i ce
lo: in planetis celi: nam dicunt q quilibet planeta celi
fortior est in domo ppria q aliena. Domus eni planeta-
rum dicut signa celi. Dicit eni Albumasar: q domus p-
pria Saturni est capricornus. Et aquarius domus Iouis
Piscis & sagittarius domus martis. Aries & scorpius do
mus Veneris. Libra & taurus dom' mercurii. Virgo &
gemini & leo domus solis. Lune Cancer. & patet q sol i
leone qui est domus eius ppria fortior est q i alio signo
Et simile est de anima & corpore. Et hec de prima deca
de dicta sufficiant.

A Bsoluta Illustrissime princeps spirãte deo prima animarum separaatarum decade: Secundam ut promisimus kalo demonũ.i. bonorũ & peritorũ angelorum aias custodientiũ bono numine aggrediemur. Eritq; huius secũde decadis: primũ caput de esse & essentia ipsorũ: circa quod quinq; questiũcule soluent: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiũcula est: si angeli q latine nũcii. uel hebraice ab a qd est sine: & geos terra q̃si sine terra dicunt: existãt & repiant scdm rei ueritaté. Ad quã respondet q ut Aristoteles dicit. iiii. phisicorum. Antiqui phi nõ crediderũt esse aliqs substantias incorporeas: sz existimabãt oia entia esse corporea. Ratio erat ut dictũ est supra prima questiõe prime decadis: qa nesciebant distinguere inter sensũ & intellectũ. Et in hũc errorem etiã ceciderũt saducei dicentes: nõ esse neq; spiritũ: neq; angelũ: neq; aiam sepatã. Sz pbat angelos esse rõne: auctoritate: & exemplis. Rõne sic: Nã ad pfectioné mũdi requirit ut ois gradus creaturarum repiat. inuenit aũt spiritus unitus corpori ut in hoie. Et corpus inuenit separatũ a spũ ut in lapide. Ergo oportet q iueniat spũs separatus a corpore: ut é angelus. Ratio aũt huius est qa aliqd inuenit compositũ ex duobus: & unũ illorum duorum quod est numerũ perfectũ iuenit per se ut corpus sine spũ: Ergo oportet q alterũ quod é magis pfectũ repiat p se ut spũs sine corpe qd est angelus. Tho. ii. cõtra gẽ. c. xlviii. Probat scdo auctoritate: & primo phi. i. de aia

dicẽtis: q̄ extra celũ nõ est tẽpus neq; locus neq; uacuũ sed sũt ibi entia ĩpassibilia & inalterabilia optimã uitã ducẽtia in toto sempiterno. Et Auicẽna in metha. ponit intelligentias esse & unã alterius creatricẽ. Sicq; quodã ordine emanare a primo ente. Tertio ꝓbat̃ exemplis: & prio Thobie. iiii. Angelus dñi comitet̃ uobiscũ. Et ysaie xxxiiii. A uoce angeli fugit populus zc̃. Vide alia exem pla existẽtie angeloꝝ in sacris & romanis literris si pla/ cet: ubi inuenies supiora ꝓbari. hec ex theologis & phis

S Ecũda questiũcula est: quid sũt spũs quos angelos appellamus. Ad quã respondet Damascenus li. ii. sniaꝝ. c. iii. dicẽs: Angelus est substantia intellectualis semp̱ mobilis: arbitrio libera incorporea deo ministrãs ĩmortalitatẽ accipiẽs gr̃a & nõ natura: cuius substantie speciẽ & terminũ solus q creator est nouit. Dicit̃ substã tia nõ tñ cõposita ex materia & forma: sʒ ex esse & essen/ tia intellectualis: qa sine discursu & ratiocinio ĩtelligit p̱ species rerũ ĩnatas: nõ p̱ collationẽ ut hoĩes ratiocinã/ do & acquirẽdo species a sensibus & p̱ fantasmata atq; idola mobilis: natura: intelligentia & uolũtate. Natura qa creatũ oẽ in nichilũ uertibile est. Intelligẽtia qa an/ gelus ĩ ĩtelligẽdo habet uicissitudinẽ unius post aliud. Volũtate qa nõ simul uult hoc & illud: sed unum post aliud. dicit̃ semp̱ quia ante cõfirmationẽ & post habet hãc supradictã mobilitatẽ. Vel dicit̃ semp̱ mobilis quia semp̱ est actu intelligẽs nõ qñq; potẽtia ut nos: ut dicit Tho. pri. pte. q. l. arti. i. Arbitrio libera: non ad bonũ & malũ: sʒ in libera electione eius qd̄ uoluerit. Incorporea

respectu nostri: quia respectu simplicitatis dei est quasi corporeus: nō ita tñ ut sicut corpa loco circūscribat: sed quia loco diffinitiue pprio continet cū deus nec circū-scriptiue: nec diffinitiue loco aliquo pprio cōtineat: sed ubiqꝫ & celū & terrā impleat: deo ministrās large intel ligēdo quocūqꝫ siue assistēdo siue aliter mistrando uel seruiēdo: imortalitatē accipiēs zc. inquātū p donū gra-tuitū cōseruat inesse & nō natura nā & ipse sicut & cun cta i nichilū tēderēt nisi ipsuꝫ & oīa manus oīpotētis cō tineret. hec Alber. magn⁹ li. de q̄atuor coeuis: coeuo q̄rto

Tertia questiūcula est: quot sunt celestes spūs quos angelos uocamus. Ad quā aliter respōdet Aristote les aliter Plato: aliter theologi. Nā scđm Aristotelē. xii. metha. Substātie imateriales sunt in aliquo decreto nu mero. s. in numero lationū & motuū orbiuꝫ & corporū celestiū. Motus aūt orbium ut dicit se sufficienter pro-basse sunt. 55. ergo tot sunt angeli. Sed qm̄ phūs dicit hoc esse. s. rationabile & pbabile & nō necessarium: pro pterea ut dicit Tho. in cōmento. xii. metha. relinquen-dū est tale necessariū. s. motuū orbiū & lationū corpoꝝ celestiū & p consequēs angelorū. Fortioribus & poten-tioribus ipso Aristotele. s. astronomis. Plato autē posuit ut sibi imponit ab Aristotele numerū substantiaꝝ sepa ratarū scđm numerū specierū sensibiliū. Nā posuit sub stantias separatas esse species rerū sensibiliū. Quomodo aūt hee due opiniōes possint habere ueritatē: uide Tho. pri. pte. q. l. ar. iii. Theologi uero dicūt ꝙ numerus an-gelorū est maximus: qđ dupliciter pbant: rōne: & aucto

S

ritatibus. primo rõne sic: Nã numerus angeloꝝ stantiũ uel remanentiũ ĩ celo fuit maior q̃ numerus cadentiũ: sicut dicit mgr̃ sniaꝝ in. ii. di. vi. cuius ratio est: qa in angelis bonũ est ut in pluribus eo ꝙ sũt intellectualis nature. Malum uero in angelis est ut in paucioribꝰ. In hominibus aũt est oppositũ. s. ꝙ in eis malũ est ut in pluribus: bonũ uero ut ĩ paucioribꝰ: tũ pp corruptionẽ nature ex pctõ originali: tũ qa sensibilia sũt nobis magis nota ex qbꝰ hoĩes magis sequũtᷣ sẽsũ q̃ ĩtellectũ: ergo. Et cõfirmatᷣ hec rõ qa quelibet aĩa hẽt a sua natiuitate ut ĩ fra dicetᷣ angelũ bonũ ad custodiã: & malũ ad exercitiũ Sꝫ numerꝰ hoĩuꝫ simlᷣ uiuẽtiũ ẽ maximꝰ: ergo seqᷣtᷣ ꝙ angeli custodiẽtes sũt ĩ maxĩo numero nobis uero ignoto & forte plures q̃ oẽs angeli mali & dãnati simul. Scđo ꝓbatᷣ auctoritatibꝰ: & prĩa Dionysii. ix. c. celestis ierar. dicẽtis: Multi sũt btĩ exercitꝰ supnaꝝ mentiũ ĩ firmã & cõstrictã excedẽtes nr̃oꝝ materialiũ numeroꝝ cõmẽsurationẽ. & ibidẽ adducit Dionyꝰ Dañ. v. c. dicẽtẽ: Milia miliũ mĩstrabãt ei zc. Et psal. dicit: Currꝰ dei decẽ milibus multiplex milia letãtiũ zc. Et Apoc. xvii. c. Audiui uocẽ angeloꝝ multoꝝ ĩ circuitu troni & aĩaliũ & seniorũ & erat numerꝰ eoꝝ milia miliũ. Itẽ. ii. pali. 32. Nolite timere plures enĩ nobiscũ sũt q̃ cũ illᷣ. & Iob. 25. Nũqd ẽ nũerꝰ militũ eiꝰ. Tho. ii. sniaꝝ. d. vi. & prĩo snĩa. d. 40.

Quarta questiũcula est: qñ fuerũt creati angeli. Ad quã respondetᷣ ꝙ gregorius nazanzenꝰ grecus cuiꝰ tanta est in doctrina xp̃iana auctoritas ut nullꝰ unq̃ eiꝰ dictis calũniã inferre p̃sũpserit: ut testatᷣ Damascenus. Fatetᷣ ante corpalẽ creaturã deũ cuius cõcipere ẽ ꝓduce

re angelos ꝑduxiſſe uel creaſſe. Nã motores dicebat p̃cedere debere mobilia. Sʒ angeli mouēt celos & corpalia: ergo p̃ceſſerũt celos & creaturã oẽm corpalẽ. Hui⁹ opinionis Hieronymus fuit q in cõmẽtario in epiſtolã ad Titũ dicit: Sex milia nondũ nr̃i tp̄is cõplent̃ annoꝶ & quãta tp̄a quãtaſq; ſeculoꝶ origines fuiſſe arbitrandũ ẽ in qbus angeli: troni: & dñatiões: ceteriq; angeloꝶ ordines deo ſeruiũt. Auguſtinus aũt quẽ Beata & ceteri latinoꝶ ſequũt̃ in libro de ci. dei. & ſup geñ. dicit: Deus q ope ſuo ſucceſſione tẽporũ nõ eget corpalẽ ſimul & ſpiritualẽ creaturã ꝑduxit. Corpalẽ. ſ. nõ ſcd̃m indiuidua que ſucceſſione tẽporũ generãt̃: ſʒ ſcd̃m naturã & ſpẽs. Cũ eni angeli ſint quedã ps nobilior uniuerſi: ps autẽ a toto ſepata pfecta eſſe nõ poſſit: ergo angeli cũ creatura corporea a deo ſimul ꝑducti ſunt. Q d̃ ſi aliqs indignũ exiſtimet doctores eccleſie. ſ. hieronymũ & Auguſtinũ cõtraria de tp̄e creationis angeloꝶ ſenſiſſe. audiãt Tho. in de potẽtia. q. ix. arti. v. dicentẽ: Doctores catholici cõuenientes in eo qd̃ fidei eſt. ſ. ꝙ nichil eſt ab eterno p̃ter deũ uaria ad minus quantũ ad uerboꝶ ſupficiẽ dixiſſe ĩueniũt̃ in hiis que de neceſſitate fidei nõ ſũt ĩ qbus licuit eis diuerſimode opinari ſuffragantibus rõnibus ſicut & nobis: uni tñ opinioni ſic inberendũ eſt ut alterã erroneã nõ iudicemus. Et qd̃ grego. grecus ſiue theologus cũ hieronymo dicebãt: ꝙ motores p̃cedũt mobilia. Rñdẽt Aug. & ceteri ꝙ motores nõ p̃cedũt mobilia duratiõe: ſʒ dignitate ut pʒ de aĩa & corpe. Tho. ubi ſupra & in. ii. ſniaꝶ. di. ii.

S

Q Vinta questiuncula est: ubi fuerunt angeli creati. Ad quã respondet Strabo sup illo uerbo gen. prio: In principio creauit deus celũ & terraȝ. Celũ inquit nõ uisibile firmamentũ hic scriptura appellat: sȝ empyreũ id est igneũ uel intellectuale nõ ab ardore: sed a splẽdore dictũ: quod statim factũ angelis est repletũ. Et cõfirmat hoc rõne. Nã locus nobilissimus & cõtemplationi deputatus maxime decet substantias nobilissimas eternaliter deũ contẽplantes. Sed locuȝ empyreũ est locus inter omnia corpalia nobilius & contẽplationi angelorũ & animarũ deputatus. Nã dicit Mathei. xviii. Angeli eorꝝ in celis semp uident faciem patris. i. cõtemplant ergo talis locus est angelis cõuenientissim⁹: de situ cui⁹ & dispositione sic loquit Ambrosi⁹ in Examerõn: Quis tanti facile põt esse diuini opis existimator qui altitudinem sapientie dei in hoc ope ĩuestigare possit aut sciat que figura: que spacia illi supne ciuitati ierusalem congruentior sit: aut rotunda aut piramidalis an exagona Sunt enĩ intus quedã edificia intus rotũda: & exterius quadrata: & ecõuerso. & hoc ideo dicimus ut quidã aduertant & discutiant opiniones suas: & desinãt tantum opus dei humane opationis & nr̃e possibilitatis cõtemplatione meteri. Tho. ii. sniarꝝ ubi supra. & Henricus.

S Ecundũ caput principale secũde decadis est simplex unam tm̃ habens questionem uidelicet: Si in angelis & beatis: demonibus & dãnatis uiatoribus & deo sit liberum arbitriũ. Et uidet primo ꝙ nõ ĩ angelis & beatis: qa ad libertatẽ

arbitrii ptinet q̄ quis possit eligere bonū & malū: Sꝫ ad eos nō ptinet electio cū electio sit appetit⁹ p̄cōciliati. iii. ethicoꝝ. Cōsiliū aūt sit quedā inq̄sitio & discursus. iii. ethicoꝝ. qd̄ angelis cū sint itellectuales nō cōuenit: nec beatis q oīa uidēt in uerbo: ergo. Itē electio est eoꝝ que faciūt ad adeptionem finis: Sed angeli & beati sūt iam adepti finē. s. deū: ergo deficit ī eis electio: & p cōsequēs liberū arbitriū. Qd̄ nō sit similiter ī demonib⁹ & dānatis. pbat᷑: Nā obstinati hn̄t uoluntatē firmatā tm̄ ī malū: & nō liberā ad utrāqꝫ. Sꝫ demones & dānati sūt obstinati: scd̄ illud psal. Supbia eoꝝ qui te oderūt ascēdit semp. qd̄ exponit᷑ de demonib⁹: ergo. Itē de rōne liberi arbitrii est: posse flecti & ferri in opposita & diuersa: sꝫ nec deus nec beati nec dānati pn̄t ferri in diuersa: ergo. zc. Itē q̄ nō hoīes uiatores: qa de rōne libertatis ē posse facere qd̄ uult. Sed hō nō pōt facere qd̄ uult: scd̄m illud ad Ro. vii. Nō enī qd̄ uolo bonū hoc facio: sꝫ qd̄ odi malū illud ago: ergo. Qd̄ etiā nō sit ī deo pbat᷑: qa liberꝝ arbitriū in utrāqꝫ ptē flecti pōt. s. in bonū & malū: ut dicit mgr̄ sn̄iaꝝ in. ii. di. xxv. dicēs: Liberū arbitriū est facultas rōnis & uoluntatis qua uoluntario & spontaneo appetitu ferri quis pōt ad ea que bona uel mala iudicat uel iudicare ualet. Deus aūt ad malum flecti nō pōt: de pe. di. iii. c. inter hec. ubi dicit᷑: Nō peccare soli⁹ dei est: emēdari sapiētis. In cōtrariū est: qa deus nulla pfectiōe simpliciter caret. Sed liberū arbitriū ē simpliciter quedā pfectio. Nā inq̄t poeta: Nō bene p toto libertas uendit᷑ auro. Hoc celeste bonū p̄terit orbis opes. ergo. Item

S

angelus (p Damascenū.ii.libro) est substātia ītellectua
lis semp mobilis: arbitrio libera: ergo. Itē beati nō āmit
tunt dignitatē nature: qa grā pficit naturam: sʒ libertas
ptinet ad dignitatē nature hūane. Itē demones naturā
nō pdiderūt nec dānati. Libertas aūt arbitrii ptinet ēt
ad naturā intellectualē: ergo. Itē & hoīes habent liberū
arbitriū p illud ecclesiastici.v. Deus ab initio cōstituit
hoīem & reliqt eū in manu cōsilii sui.glo.i.in libero ar
bitrio: ergo in hoībus pdictis est liberum arbitriū. Rño
dicendū q multi in uarias opiniōes & hereses incide
rūt ex ignorantia: quomō se habeat ad bonū & malū li
bertas arbitrii. Nā Origenes ut adducit Aug⁹.xxi. de
ci.dei.c.vii.posuit: q oīs uolūtas creature pp libertatē
arbitrii quā habet pōt flecti in bonuʒ & malū excepta
aīa xpi pp unionē uerbi. Et ex hoc dixit q sancti possūt
cadere & penas luere post certi tpis metas: & post lōga
temporū curricula tā demonib⁹ q hoīnus dānatis pate
bit iusticia & saluabunť: īmo ut adducit mgr in histo
ria scolastica: dixit idē Origenes in li.piarchon christū
adhuc in aere p demonib⁹ pati debere: sicut in terra pro
hoībus passus est. Sed hec opinio dicit Tho.pri.pte.q.
lxiiii.arti.ii. tollit a sanctis angelis & hoībus ueritateʒ
beatitudinis que ponit stabilitatē sempiternā. Vnde &
uita eterna noīať. Repugnat & auctoritati sacre scrip
ture que demones & homīes malos in supplicium eter
num mittendos. bonos aūt in uitam eternā transferen
dos pronūciat. De xpo etiā diciť: Christus resurgēs ex
mortuis iam nō moritur mors illi nō dominabitur zc.

Vnde & Aug⁹ ubi supra ait: Sed nõ imerito Origenem reprobauit ecclesia: quia & hoc qđ misericors uidebat̃ diabolum atq₃ angelos eius & hoı̃es dãnatos post certi temporis metas ex illis cruciatibus eruendos & sociandos sanctis angelis credidit: admisit etiam faciendo sanctis ueras miserias quibus penas luerent & falsas beatitudines haberẽt ĩ quibus uerũ ac securũ hoc est sine timore certũ & sempiternũ boni gaudiũ nõ haberẽt. hec ille. Et cũ dicebat ꝙ ratione libertatis arbitrii oĩs uolũtas creature posset flecti ad bonũ & ad malũ. Respondet̃ ꝙ habuit ueritatẽ in angelis bonis ante confirmationẽ uoluntatis in bonũ: in malis ante obstinationem uolũtatis in malũ: & in hoı̃bus ante mortẽ: quia hoc facit hoı̃bus mors quod fecit angelis casus: ut dicit Damascenus. Tho. ubi supra. & pri. ii. q. lxxix. ar. iii. & iii. pte. q. lxxxvi. arti. i. De aĩa autẽ christi uerum est dicit Origenes: quia illa ut uiator erat plena tanta gracia ut nõ posset peccare: nec ut cõprehensor quia sic fini erat cõiuncta: & ꝑ cõsequens nõ poterat nisi scd̃m ordinẽ ad finẽ agere. Vnde xp̃s nullo modo potuit peccare nec ut deus nec ut uiator nec ut cõprehẽsor. Alii cõcedentes diffinitionẽ liberi arbitrii quã mgr̃ adducit in. ii. sn̄iarꝝ di. xxv. & reprobat que dicit ꝙ liberũ arbitriũ ẽ. ut adduxi supra in opponẽdo: dicunt ꝙ liberum arbitriũ nõ sit in deo. Et cũ etiã angeli & beati sint cõfirmati in bono & ꝑ cõsequens nõ possint ferri in malũ. Et similiter cũ mali & dãnati sint in malo obstinati nec ferri in bonum possint: cõcludebant ex hoc in nullo istorũ esse li-

S

bertatem arbitrii sed solum in hoibus uiatoribus. Sed audiant ipsi Augustinũ.xxii.de ci.dei. dicentẽ de deo: Certe ipse deus:nũquid qm̃ peccare nõ põt ideo liberũ arbitriũ habere negandus est? quasi dicat:nõ. De angelis & aliis ꝙ habeãt libertatẽ arbitrii uide ubi supra arguendo ꝑ pte affirmatiua. Est tertius dicẽdi modus uerus & catholicus ꝙ in deo & in ceteris supradictis exceptis brutis est liberũ arbitriuꝫ. Probat̃ prima pars: Oĩa habentia intellectũ & uolũtatẽ qbus inest aliqua actio ꝓpter finẽ a se cognitũ & determinatuꝫ habẽt liberum arbitriũ:sed deus & ꝑdicti oẽs habent aliquã actionẽ ꝓpter finẽ a se cognitũ & determinatũ : ergo oĩa habẽt liberum arbitriũ. Maior ꝓbat̃. Nã liberũ arbitriũ scd̃m Augustinũ:& ponit̃ a mgr̃o i littera.ii.sniaꝝ ubi supra est facultas.i. potestas rõnis & uoluntatis. Voluntatis quantũ ad electionem que est in libera uolũtate: rõnis quantũ ad consiliũ qd̃ est in ratiõe:nã recte non eligit̃ qd̃ nõ precognoscit̃ :Ideo dicit phũs.iii.ethicoꝝ.ꝙ electio est habitus precõsiliati. Electio aũt est eoꝝ que appetimus ꝓpter finẽ cognitũ & determinatũ. Deus autẽ naturali necessitate uult suam beatitudinẽ tanq̃ finem quẽ nõ potest nõ uelle ad quã ordinauit diuersos ordines rerũ:nã omnia ꝓpter se opatus est dñs. Nec sic fert̃ ad unũ in suis effectibus:quin quantum est de se possit ferri in aliud:ergo ĩ eo est liberũ arbitriũ. Similiter angeli:hoĩes dãnati:beati & uiatores in puris naturalibus positi habent finẽ naturaliter prestitũ.s. beatitudinem quã naturaliter appetũt:nec possũt uelle miseriã ut di-

cit Augustinus. viii. de trinitate: ad quã beatitudinem consequendã poterũt & pñt diuersa ordinare eligendo ea que sunt ad finem. Ergo similiter in illis est liberum arbitriũ. Bruta autẽ aĩalia quia nõ habent finẽ sibi a se ipsis determinatũ. Sed a deo & a natura & p cõsequens nõ cognoscũt pfecte finẽ nec habent liberã electionem suorũ actuũ ppter finẽ: idcirco nõ habent liberũ arbitriũ. Sed tñ notandũ ꝙ in predictis liberũ arbitrium indiffereuter est. Nam in deo est libertas generaliter & supreme inquantũ liberum arbitriũ est potestas libere eligẽdi quod quisqȝ uult sine aliqua uertibilitate uł flexibilitate ad malũ. In aliis uero est liberũ arbitriũ specifice & cõtracte ad creaturas: & sic ĩ istis liberũ arbitriũ dicit potestatẽ libere eligendi uolita cũ uertibilitate & flexibilitate scđm eoꝝ naturalia ad malũ & bonũ: & pp hoc dicit̃ in littera ꝙ liberuȝ arbitriũ aliter in deo q̃ in aliis inuenit̃. Si aũt dicat̃ p te oẽs deo excepto habẽt liberũ arbitriũ cõtractũ ad malũ & bonũ. Cur ergo boni angeli & beati nõ possint flecti ad malũ: & mali & dãnati nõ possint uerti ad bonũ: ergo in eis nõ est liberuȝ arbitrium. Respondet̃ ꝙ hoc nõ est ratione nature eoꝝ que remãsit integra ĩ oĩbus beatis & dãnatis scđm Dionysiũ. Sed in beatis est rõne pfecte cõiunctionis in sũmo bono deo: & dãnatis pp eorũ culpã & maliciã inclinãtes eos ad malũ & obstinãtes illos pp status illiꝰ cõditionẽ in quo nulla est redẽptio. In uiatoribꝰ aũt est simpliciter liberũ arbitriũ: qa possũt mereri & demereri: cũ nõ sint cõiuncti deo p graciã cõsũmatã: nec auersi a deo

S

p culpā obstinatā. Ad primū ergo in cōtrariū respon-
det q phūs loquit de electione scđm q est hois. pri. pte
q. lix. arti. iii. Ad secundū dicēdū q duplex est electio
Quedā ordinata in finem & hec cessat habito fine sicut
nūc eligit quis uelle credere articulis: sed hec in patria
cessat. Alia electio est cōiuncta fini: & hec nō cessat ad-
ueniente fine: sed manet cū fine. Tho. in. ii. sniaꝝ. Ad
tertiū de demonibus & dānatis respondet q illud nō ē
rōne nature: sed rōne status in quo sunt auersi a deo in
cōuertibiliter. Causā aūt incōuertibilis obstinatiōis de-
monū & dānatorū: & firmitatis beatorū & angelorū si
scire cupis. uide Tho. pri. p. q. lxiiii. ar. ii. ī corpe. &. iiii.
cōtra gē. c. xcii. xciii. xciiii. Ad quartū dr q diuersa &
opposita ad que pōt flecti liberū arbitriū pōt attēdi tri
pliciter. Vno mō scđm differentiā rerū que eligūt pp fi
nē: & hec diuersitas p se cōpetit libero arbitrio: & scđm
hoc cōpetit deo liberū arbitriū angelis & hoībus ut di-
ctū est supra. Est alia diuersitas scđm drām boni & ma
li que nō cōpetit libero arbitrio nisi p accidēs inquātū
īuenit in natura deficere potēti. cū eni uolūtas de se or-
dinet in bonū sicut in ppriū obiectū: q in malū tendat
nō pōt cōtingere nisi ex hoc q malū apphendit sub rō-
ne boni qđ ptinet ad defectū intellect⁹ uel rōnis. unde
& ex qb⁹ causat liberꝝ arbitriū: nō aūt ptinet ad rōnē ali
cui⁹ potētie q deficiat a suo actu: sicut nō ptinet ad rōnē
uisiue potētie q aliqs obscure uideat: & ideo nichil phi
bet inueniri liberū arbitrium: qđ ita tēdat in bonum q
nullo modo tēdere possit in malū sicut ī deo ex natura:

& in angelis bonis & hoibus ex pfectiōe gracie. Est tertia diuersitas que attendit̄ scd̄m differentiā mutationis in quā pōt liberū arbitriū: que nō consistit in hoc ꝙ aliquis diuersa uelit: Nā & ipse deus uult ꝙ diuersa fiant scd̄m ꝙ cōuenit diuersis tpibus & psonis. Sed mutatio liberi arbitrii cōsistit in hoc ꝙ aliquis illud idē & p eodem tpe nō uelit qd̄ prius uolebat: & hec etiam diuersitas nō p se ptinet ad rationem liberi arbitrii: sed accidit scd̄m conditionē nature mutabilis. Nō enī est de ratiōe potentie uisiue ꝙ diuersimode uideat: Sed hoc cōtingit ex diuersa dispositiōe uidentis: cuius oculus qn̄q; est purus: qn̄q; turbatus. Et similiter etiā mutabilitas seu diuersitas liberi arbitrii nō est de ratione eius: sed accidit ei inquantū est in natura mutabili: sicut in nobis. Hec oīa Tho. in questiōib⁹ disputatis de demonib⁹. q. v. que si bene aduertant̄ euacuant oīa que in hac materia dici possent pro & contra. Ad quintū de hoībus uiatorib⁹ respondet̄ ꝙ illud est ratiōe appetitus sensitiui qui & si obediat rationi: tn̄ pōt in aliquo repugnare cōcupiscendo cōtra illud qd̄ ratio dictat. Hoc ergo est bonū qd̄ hō nō facit cū uult. s. nō cōcupiscere cōtra rationē: ut dicit ibi Aug⁹. Tho. pri. pte. q. lxxxiii. arti. i. Ad sextum de deo respondet̄ ꝙ ad rationē liberi arbitrii non ptinet ꝙ quis indeterminate se habeat ad malū & bonū. Cuius ratio est: qa liberū arbitriū p se est ordinatū in bonum: cū bonū sit obiectū uoluntatis: nec in malū tendit nisi ꝓpter aliquē defectū qui apprehendit̄ ut bonū: cū electio que est actus ꝓprius uoluntatis nō nisi boni sit uel

S

uel apparentis boni : & ideo ubi est pfectissimũ liberuʒ arbitriũ in malũ ferri nõ põt. Et cũ dicit꜄ ꝙ liberũ arbitriũ habet uiã ad opposita. Respondet꜄ ꝙ hoc põt intelligi tripliciter. Primo qa põt uelle bonũ & maluʒ: & sic nõ cõpetit deo: quia ĩportat defectibilitatẽ. Secundo ut prius aliquid uelit & postea nõ: & hoc nec deo cõuenit qa importat mutabilitatẽ. Tertio quia põt uelle hoc & nõ uelle: & hoc conuenit deo. hec Tho. in questionibus de ueritate. q. xxiiii.

TErtium caput secũde decadis ẽ de officio angelorũ circa hoĩes. Circa quod quatuor questiũcule soluẽtur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiũcula est: Si angeli ad custodiã hoĩuʒ deputent꜄. Ad quã rñdet꜄ affirmatiue: & ꝓbat꜄ q̃dru pliciter. s. scripture sacre auctẽ: dei ꝓprietate: utilitate: & similitudine. Primo ꝓbat꜄ scripture sacre auctorirate: qa sup illo uerbo Isaie. lxii. Sup muros tuos cõstitui custodes zc̃. dicit glosa ꝙ custodes hominum sunt angeli. Et psalmista ait: Angelis suis deus mãdauit de te ut custodiant te in oĩbus uiis tuis. Sup quo uerbo Berñ. sic ait: O quantã tibi debet hoc uerbũ inferre reuerentiã: afferre deuotionem: conferre fiduciã: reuerentiã ꝓ presentia. deuotionẽ pro beniuolentia. fiduciam ꝓ custodia. Caute ergo ambula ubi sunt angeli: sic eis mãdauit deus ut custodiant te in oĩbus uiis tuis. In quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiã habe corã angelo tuo. Nec facere audeas illo pñte quod me pñte nõ auderes. De hac

custodia audi etiã Hieronymũ sup illud Mathei.xviii.
Angeli eoꝝ semp uidẽt faciẽ zc. Magna inqt ẽ dignitas
aiaꝝ ut unaqueq; hẽat ab ortu natiuitatis ĩ custodiã sui
angelũ delegatũ. Itẽ Origenes sup librũ numeroꝝ: Ad
est inqt cuilibet nr̃m etiã minimis q sũt in ecclesia dei
angelꝰ bonꝰ: angelꝰ dei q regat: q moneat: q gubernet: q
ꝓ actibꝰ nr̃is corrigẽdis & miserationibꝰ exposcẽdis coti
die uideat faciẽ patris q in celis est. Itẽ Bernardꝰ sermõe
de angelis: Benignus inqt es dñe q nõ es contentus nr̃a
fragilitate murorũ: sed etiã ipsis hoĩbus angelicã custo-
diã supponis. Et idẽ sup illud psal. Quid est hõ ꝙ me-
mor es eiꝰ: inquit: Quid est hõ qa ĩnotuisti ei dedisti fi-
liũ tuũ: misisti spiritũ tuũ ꝓmittis etiã uultũ tuũ: & ne
qd desit: illos etiã beatos spũs ĩ ministeriũ mittis ꝓpter
eos q hereditatẽ capiũt salutis. Secũdo hoc idẽ ꝓbat̃ dei
ꝓprietate. s. ex dei miseratiõe sic: Pronior ẽ deus ad mi-
serendũ q̃ ad puniẽdũ: Sꝫ deus dedit hoĩbꝰ demones ad
hoĩuꝫ exercitiũ: ut habet̃ ad ephe. ulti. Nõ est nobis col-
luctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ: sꝫ aduersus princi-
pes & potestates: aduersus mũdi rectores tenebrarũ zc.
ergo uidet̃ ꝙ multo fortiꝰ: uel multo magis dedit ange-
los ad custodiã hoĩuꝫ. Tertio hoc idẽ ꝓbat̃ ex utilitate:
p hoc enĩ ꝙ angeli a deo hoĩbꝰ ad custodiã deputãt̃ tria
bona p̃cipue ostendunt̃. Primo enĩ erga nos dei bonitas
declarat̃: dando nobis ita nobiles creaturas ut angelos.
Secũdo angeloꝝ charitas ꝓpalat̃: dũ de nobis a princi-
pio natiuitatis usq; ad mortẽ tã cõtinuã sollicitudinẽ de
custodia gerũt. Tertio nr̃a indigẽtia seu necessitas sub-

leuatur. cum eni malū angelū ad nostrū exercitium ha beamus & naturā fragilē: magno subsidio & auxilio in digemus. Quarto hoc idē pbat duplici similitudīe. Primo similitudine naturali: qa sicut corpa supiora regunt ista inferiora: & oē mobile reducit ad aliqd imobile. Sic spūs supiores regūt inferiores: & humanū consiliū uariabile dirigit p cōsiliū angelicū inuariabile. Secūdo pbat hoc idē similitudīe apostoli. Nā apo. i. ad Cor. xiii. cōparat statū hominū put sūt ī uia statui puerili. Cuius rō est: qa sicut puer q̄diu puus ē & facilis ad casuȝ scd̄m corp⁹ indiget manuductiōe quousq; ueniat ad etatē pfectam in q̄ fortis ē & sufficiēs sibi. Ita scd̄m aīaȝ hō q̄diu debilis est & facilis ad casū spūalē indiget custode spirituali quousq; ueniat ad etatē pfectam. i. alterius uite: & hic custos est angelus: quo custode hō indiget semp q̄diu est in hac uita: ppterea quilibet dicere debet oī die angelo eū custodiēti sic: Angele q meus es custos: uirtute supna me tibi cōmissū: salua: defēde: guberna cū uersu & oīone angelorꝝ. hec ex theologis & Ranerio.

S Ecūda questiūcula est: quomodo dicunt angeli ad custodiā hoīuȝ uel ad aliā opationē mitti cū semp sint in celis uidentes patris faciē: Mathei. xviii. Ad quā sic respondet q̄ missio de nouo angelorū ad custodiam hominis: est angelū nouū locū: nouū modū: nouū ubi: acquirere: de nouo limitari: astringi: tueri officiū custoditi: procurare eius salutem: specialiter illuminando: apparendo: miracula faciendo: uel alio simili modo hominem instruendo. Et hec missio ponit mutabilitatem

in angelo ad differentiã missionis diuinarũ personarũ ad nos: que mitti dicunt: nõ quasi nouũ locum uel nouum ubi acquirendo: qa ubiqꝫ sunt cũ sint unus deus. Sed dicunt de nouo mitti inquantũ nouũ effectũ ꝑducunt in creaturis sine eorũ mutabilitate. & nouũ modũ acquirũt scđm quẽ prius nõ fuerãt sicut filius ꝑ carnis assumptionẽ & spiritus sanctus ꝑ nouã sanctificationẽ Angeli igit missi ad nos dicunt semꝑ esse in celo uidentes faciem patris: nõ ꝙ sint semꝑ ĩ celo localiter: Sed dicunt semꝑ esse in celo ꝑ fruitionẽ: quia ubicũqꝫ sũt nũq̃ desinũt frui deo & deum uidere. Cũ frui sit actus intellectus. Vnde gregꝰ libro moraliũ dicit: Angeli sic foris exeunt ut interne cõtemplatiõis gaudiis non priuent: Nec recessus eoꝝ ab celo empyreo in dignitatẽ inducit aut eorũ gloriã minuit: sicut etiã demones licet actu nõ alligent in loco inferni: dicunt tñ quocũqꝫ uadũt deferre secũ ignem gehenne ut dicit in glo. sup. iii. c. Iacobi: ut infra. iii. decade dicet. hec ex theologis & Ranerio.

TErtia questiũcula est: Si ad omniũ triũ ierarchiaꝝ angelos ꝑtineat hoĩes custodire. Ad quã respondetur negatiue: nã nõ oẽs triũ ierarchiaꝝ angeli mittunt in ministeriũ. Nã Danielis. vii. c. ponit: ꝙ milia miliũ angeloꝝ ministrabãt deo & decies centena milia assistebant ei ad similitudinẽ eorũ qui alicui regi deseruiunt: quorũ quosdã uidemus ĩmediate regis precepta audiẽtes & a suo aspectu nunq̃ recedẽtes nunciantes aliis regis precepta ut ea exequant in administratione ciuitatum & isti quibus fit talis nũciatio mitti dicuntur. Sic

aliqui angeli dicunt semp deo assistere qui secreta diui
norũ ministerioꝝ imediate recipiunt a deo. alii aũt di-
cunt mitti illi.s.qui instruunt ab ipsis assistentib' de se
cretis. Et qa nõ omnes diuĩa secreta ĩmediate scdm Dio
nysiũ in ipsa essentia diuina habent intueri:sed solũ su
periores quibus est ppriũ ĩmediate a deo illuminari: iõ
soli superiores quatuor ordinũ dicunt semp assistere &
nõ mitti scdm Thomã pri.pte.q.cxii.arti.iiii.in corpe.
Quod idẽ est q diuinas illumiuationes ĩmediate & p-
fecte a deo recipere & coopari deo ĩ illuminatiõe & de-
ductione aliorũ ad deum: & isti pprie dicunt assistere:
& de istis assistentib' intelligit illud Dionysii de celesti
ierarchia:Superiora illa agmina ab intimis nunq̃ rece-
dunt quoniã ea que pertinẽt ad usum exterioris officii
nequaq̃ habent. Alii uero quinq; ordinũ inferioꝝ dicũ
tur in ministeriuз mitti exterius ad diuersa ministeria
pagenda circa nos uel circa aliquã creaturam corpora-
lem qui ex nominib' pprietates angelorũ significanti-
bus cognosci possũt. Nam angeli & archangeli dicunt
a denunciando:uirtutes & potestates dicunt p respectũ
ad aliquẽ actũ principis. Etiã est ut gregori' dicit inter
alios operantes priorem existere. Et ppter hec dicit gre/
gorius.xii.moraliũ: q plures angeli sunt qui ministrãt
q̃ qui assistunt. ppter hoc etiam phĩ posuerunt dupli-
ces motores orbiũ quorũ aliqui habent conditiões par-
ticipatas & determinatas. Et hos uocat Auicẽna:ange-
los ministrantes:alios uocant separatos quos intelligẽ-
tias dicũt in quib' sunt forme simplices & uniuersales

& hos uocat idem Auicēna angelos assistētes. Nec ob-
stat illud ysaie.vi.ubi dicitꝯ unus de seraphin uolauit
ad ysaiam qm̄ unus ex seraphin nō fuit:sed unus ex mi
noribus officiū exercens seraphinoꝝ.Et cū dicat aplūs
ad heb eos primo: Oēs sunt administratorii spiritus in
ministeriū missi. dicitꝯ duplex est missio.s.exterior &
interior.Exterior qn̄ ad nos realiter descendūt ad aliqđ
ministeriū circa huiusmodi corporalia exhibenduȝ. &
scđm hanc missionē nō omnes mittunt:sed tm̄ quinq
ordines ut dictum est:Alia est interior que nichil aliud
est q̄ illuminatio quedā supioris angeli ad inferiorem
que fit ꝓpter nos & sic omnes dicūt mitti. Hec ex Tho
ma & ex theologis.

Q Varta questiūcula est: quare indigent hoīes custo
dia infirmiorū angeloꝝ cū eis semp adsit custodia
fortioris dei. Ad quā sic respondetꝯ scđm rationē diui
ne ꝓuidentie hoc in oībus rebus inuenitꝯ semp mobi-
lia & uariabilia p īmobilia mouent: qa ut docet phūs:
Omnis motus procedit naturaliter ab aliquo īmobili.
Vnde uidemus ꝯ corpora inferiora regunt a corporibꝰ
superioribus in quibus est minus de mutatiōe & motꝰ:
& ita corporalia p incorpalia mouent:& regunt.s. per
substātias spūales.Vnde & termini & ꝓpositiones ꝓba
biles alicuius questionis per īmobiles & īuariabiles.s.
principia p se nota roborant & in ea reducunt.Manife
stum est autē ꝯ in rebus agendis hoīes possunt multi-
pliciter deficere a fine debito & modo agēdi.& ideo ne-
cessarium fuit ad hoc ꝯ homo ad finem suū posset con-

S

gruentius puenire q per aliquem angelũ tanq̃ se perfe
ctiorem remoueret a malo & pmoueretur in bonum:&
illud uocamus custodiã angelorũ. Ad motiuũ autẽ cũ
dicit q nõ sit opus infirmioris angeli cum adest fortissi
mus deus qui nõ dormit neq; dormiet custodiẽs israel:
dicendũ est q duo requirunt ad bonũ operandu3. Pri
mo ut uoluntas inclinet ad bonum. Secundo ut media
congrua habeant ad pficiendũ bonum. Quantũ ad pri
mũ deus custodit ĩmediate hominẽ infundendo ei gra/
ciam uirtutis. Quantũ uero ad secundũ deus custodit
hominem instruẽdo eum mediantibus angelis. Verbi
gracia: Sicut enim in artificialibus alia est causa dispo/
nens ad formã:& alia est causa inducens formam: sicut
ignis est disponens ad formã cultelli mollificando fer/
rum:& malleus dilatando ferrũ:& artifex ut principa/
le agens formam cultelli inducit. Sic angelorum offi/
cium est homines ad graciam & gloriam preparare per
illuminationes & huiusmodi que erga nos instrumen/
taliter operant: Sed dei est ut principalis agentis & cu
stodientis ultimam perfectionem dare. s. graciam con/
iungentẽ nos gracie consũmate & fini ultimo. s. glorie.
Hec Thomas secũdo snia℞. di. xi. q. i. arti. i. in duobus
argumẽtis contra:& in corpe. q. & in solu. primi & secũ
di argu. & Alexan. ii. pte. sũme. q. xl. arti. i.

Q Vartum caput principale secũde decadis est
de assistentia angelorum ad homines. Circa
quod quatuor questiũcule soluent: quarum
quelibet infra suo ordine scrutabit.

P Rima questiũcula est: quibus hominũ angeli ad
custodiã deputant᷑. Ad quam sic respondet᷑ ꝙ cum
custodia angelorũ sit quedã executio diuine ꝓuidentie
Et diuine ꝓuidentie propriũ est cõferre ea que ꝓmouẽt
ad finem: & remouere ea que a fine impediũt: ideo illis
hoĩbus sunt angeli ad custodiã deputati q pñt ꝓmoueri
in bonũ & ĩpediri a malo. Vnde nec sepate aĩe nec an-
gelis bonis uel malis nec xp̃o fuerunt angeli ad custo-
diam deputati. Primo aĩe sepate nõ sũt angeli ad custo-
diã deputati. Cui⁹ ratio est: quia aĩa a corpe sepata nul-
lum p̃dictorũ habere põt: quia nec põt ꝓmoueri in bo-
num neq̧ impediri a malo. Similiter nec angelis bonis
uel malis deputant᷑ angeli ad custodiam. Cuius ratio ẽ:
quia angeli beati exquo finem ultimũ glorie sũt adepti
sunt confirmati in bono: & iõ sũt ĩpeccabiles. angeli ue
ro mali ex eo ꝙ sunt obstinati in malo sunt ĩpenitibiles
Similiter xp̃s nõ habuit angelũ ad sui custodiã deputa
tum. Quod ꝓbo triplici rõne. Prima est qa aĩa xp̃i oĩb⁹
angelis superior fuit immediate a uerbo sibi unito illu
minata. Secũda ratio est: qa erat uerus cõprehensor: un
de eius bonũ nõ poterat ĩpediri: nec in bonũ ꝓmoueri.
Tertia rõ est: qa custodia respicit ĩdigentiã uel defectũ:
ſ3 xp̃s nullũ defectũ culpe uel pene habuit: ergo ꝛc̃. Di-
cit᷑ tñ angel⁹ cõfortasse xp̃m ĩ passiõe: Luc. xxii. nõ custo
diẽdo uel aliqd ĩprimẽdo ĩ xp̃m: ſ3 reuerẽdo eũ & cõgra
tulãdo fortitudini ei⁹: sicut hõ naturalit᷑ cõfortat᷑ in tri-
bulatione ad pñtiã amicoꝝ. Et iõ primo loquẽdo gene-
raliter oĩb⁹ hoĩb⁹ ab infusiõe aĩe rõnalis postq̃ ordinant᷑

ad finem salutis usq; ad mortē deputat᷑ custodia ange/
lorū: quia toto illo tpe potest quilibet īpediri a bono &
ꝓmoueri ad bonū: & cadere in malū & resurgere a ma/
lo. Cū autē terminabit᷑ talis uia. s. pñtis uite: uel tale tē/
pus necessaria nō erit custodia angelorū ut in beatis &
dānatis patet. Secūdo loquēdo in spāli: primi parentes
habuerūt angelū ad sui custodiā deputatū: cuius ratio
est: quia licet in primis parentib⁹ fuerit rectitudo natu/
re: tñ quia rectitudo illa nō fuit inflexibilis: sed uertibi
lis ad utrūq;. s. ad bonū & ad malū: nec si cōuertit᷑ ī unū
statim confirmat᷑ in illo: īmo statim pōt cadere: ergo zc.
Vel dr̄ aliter ꝙ: licꝫ ī Adā nō esset periculū ex aliq̄ rebel
lione carnis instigāte ad malū: erat tamē periculū ī po/
tentia peccandi ex demone oppugnante. Et simılit᷑ erat
debilioris cognitionis q̄ angelus & ideo indigebat pre/
sidio & auxilio custodis angeli. Secūdo pueri in mater
no utero habent angelos ad sui custodiā deputates: per
quos impediunt᷑ īpedimenta que demones talib⁹ pueris
inferre possūt. Sed forte queres quē angelū habēt pue/
ri in materno utero existentes ad sui cnstodiā deputatū
an proprium angelum: an maternum. Respondetur ꝙ
puer q̄diu est in materno utero: nō totaliter a matre est
sepatus: sed p quandā colligationē est quodāmodo ali/
quid matris: sicut & fructus pendens in arbore est ali/
quid arboris. Et iō ꝓbabiliter pōt dici ꝙ idē angelus q
est custos matris: custodit prolē in matris utero existen
tem. Sed in natiuitate qñ est sepatus a matre angelus ei
ad custodiā deputat᷑. Vnde hieronymus exponēs illud

uerbū Mathei.xviii.Angeli eorꝝ in celis.sic ait:Magna est dignitas aiarꝝ ut unaqueq; habeat ab ortu sue natiuitatis in sui custodiā angelū delegatū. Tertio etiā antixp̄s in sui custodiā angelū hēbit. Cuiꝰ rō est:qa lex cōis pp unum mutari nō debet:& in hoc eiꝰ pena iustior apparebit:qa beneficia toti nature humane ꝓuisa nō accepit ut debuit:nec tñ erit oīno frustra custodia:quia & si ad bonū nō cōuertat̄:tñ a multis malis cessabit retractꝰ ab angelo custode. Vnde quātūcūq; sit obstinatus ī malo:hunc tñ effectū cōsequet̄ ab angelis p custodiā. Hec Tho.ii.sñiarꝝ.di.xi.& pri.pte.q.cxiii.arti.iiii.& Alex.ii.pte summe.q.xl.arti.iiii.in corpe.q.

S Ecunda questiūcula est:Si singulis hoībꝰ unus uł plures angeli assignent̄ in custodiā.Ad quā sic respondet̄ ꝙ singulis hoībus dat̄ angelus in custodiā: qa cum custodia angelorū sit ad consequendā ꝓmotionē in finem & ad remouendū ea que cōsecutionē finis impediunt:ideo oībus illis debet̄ custodia angelorꝝ qui nōdum cōsecuti sunt ultimū finē suū cuiusmodi sunt oēs hoīes uiatores.Et si dicat̄ ut dicit mgr̄ sñiarꝝ in.ii.di.xi. Quomodo possibile est ꝙ cuilibet aīe rationali deputetur angelus cū plures sint anime p̄terite:presentes & future q̄ sint angeli deputati ad custodiā. Respondet magister ibidem ꝙ nunq̄ sunt tot simul homīes actnaliter existentes quot sunt angeli boni:Ideo sufficit unus angelorum ad unūquēq; hominē. Vno enī homine decedente angelus sibi in custodiā datus alteri assignat̄ succedenti.Et licet ut dicit Tho.pri.pte.q.cxi.arti.ii.Cui-

libet hoī unus angelus deputetᷣ inquantū·s·quilib3 est pſona pticularis: tñ nō incōuenit alicui homini plures angelos deputari ſcd̄m dignitatē: prelaturā & graciam aliquā dei ab eodē pticipatā:ut p3 in ſūmo pōtifice: car dinalibus clauē iuriſditionis hñtib⁹ p̄latis & principib⁹ Hec omnia Tho·pri·pte· & doctores theologi ī ſecūdo ſniaꝝ·diſ·x·&·xi·

TErtia queſtiūcula eſt: ꝑpter qd hoībus in cuſtodiā angeli aſſignentᷣ·Ad quā ſic reſpondetᷣ ꝙ ꝑpter q̄tuor cauſas angeli ad cuſtodiā hominū deputantᷣ·Prima eſt ut ꝑmoueantᷣ & ꝑficiant in bonū gr̄e·Secunda ē ut nō cadant in malū culpe·Tertia eſt ſi cadūt ut poſt modum reſurgāt a malo culpe· Quarta eſt ſi nō reſurgunt a malo culpe ut nō totiens cadāt· Nulli enī uiatori inquantū uiator eſt deficit miſericordia dei que eſt ī dando angelum hoī in cuſtodē ꝑpter predictas cauſas· Nota tñ ꝙ ſicut diuine ꝓuidentie eſt ſic impedire mala ut tamē conditio nature ſaluetᷣ: Ita etiā eſt de cuſtodia angelorum que eſt diuine ꝓuidentie executio: nam ad angelos nō ptinet ꝙ cuſtodiendo hoīes ad uirtutem cogant & a uitiis retrahant: qa ſic periret libertas arbitrii & ratio meriti·Alexan·ii·pte ſūme·q·xl·ar·iiii·q·iiii·

QVarta queſtiūcula eſt: in quo ſtatu incipit angelorū cuſtodia:& quo tpe terminatᷣ·Ad quā ſic reſpōdetᷣ ꝙ angeloꝝ cuſtodia incipit immediate qñ creatura naſcitᷣ ſecūda natiuitate·ſ·extra uterū· Ratio ē:qa tunc debet adhiberi cuſtodia quando timetᷣ de ſalute anime Sed poſtq̄ naſcitur timetᷣ de ſalute aīe: quia in uia qua

ambulabam absconderũt laqueũ michi inquit psal. & tunc mundus: caro: demonia incipiũt noua prelia mouere. Anteq̃ autẽ exeat uterũ nõ datur custodia: qa tunc cũ tales sint adhuc aliquid matris custodiũt ab angelo matris ut dictũ est. Durat aũt hec custodia usq; ad mortem inclusiue: quia post mortem nõ indigent custodia. Nã si sunt in patria nõ timẽt amplius periclitari. ysaie 50. Nõ occidet sol tuus ultra: & luna tua nõ minuet: qa dñs erit tibi in lucem sempiternã: & complebunt dies luctus tui. Si sunt in inferno nõ timent piclitari: qa timor quẽ timebãt euenit eis. Nec in purgatorio cũ sint extra terminũ merendi & demerendi: & nõ possint ab ipsa gracia resilire. Itaq; in uia dat custodia & non post cursum. Tho. q. cxi. ptis prime. & mgr sniaꝝ di. xi.

Q Vintũ caput principale secũde decadis est de cessatione custodie augmento & decremento gaudii angeloꝝ. Circa quod tres questiũcule soluent: quaꝝ quelibet infra notat suo ordie.

Rima questiũcula est: Si angeli deserãt hoies cuius custodie deputant ppter pscientiã uel eoꝝ obstinationẽ. Ad quã uidet primo respondendũ affirmatiue p illud Damasceni dicẽtis: ꝙ angeli cum sũt hic nobiscum nõ sunt in celo: sed aliqñ sunt i celo: ergo aliqñ nos derelinquũt. Rño dicendum ꝙ ad hanc questionẽ duplex notabilis responsio est. Prima est sci Tho. dicentis ꝙ cum custodia angeloꝝ sit quedã diuine puidẽtie executio: sicut diuina puidẽtia scđm magis & minus diuersis puidet scđm eoꝝ conditionẽ: nõ tamẽ ex toto re-

S

linquit hoiem qa in nichilũ redigeret. Ita custodia an
gelorũ scdm quid uel scdm aliquẽ effectum dicit relin-
quere hoiem inquantũ non ꝓhibet oia nocumenta: uel
qa exponit eũ tribulationib⁹: uel quia uisto dei iudicio
ab aliquo peccato nõ retrahit: uel qa nõ ita efficaciter ꝓ
mouet in bonũ nec tuetur a malis exigẽte demerito ho-
minũ. Quomodo intelligit illud Iere. li. in ꝑsona ange/
lorũ: Curauimus Babilonẽ & nõ est curata derelinqua-
mus ergo eã. Et illud etiã ysaie. v. Auferam sepẽ eius. i.
angelorũ custodiã & erit in cõculcarione. Nunq̃ tñ an-
gelus ita hoiem derelinquit quẽ custodit quin aliqs cu
stodie effectus sequat inquantũ aliqd malum ꝓhibet &
ad aliqd bonũ ꝓmouet: quod ꝓbat rõne sic: Angeli boni
sunt magis proni ad hoiem adiuuandũ q̃ mali ad infe-
standũ: sed mali nunq̃ cessant ab infestando: scdm illud
Petri: Aduersarius nr diabolus tanq̃ leo rugiẽs semꝑ cir
cuit querens quem deuoret: ergo nec boni a custodiẽdo
unq̃ cessant. Secũda responsio est sci Bonauẽture in. ii.
di. xi. dicentis: ꝙ respectu hoĩs duplex est angelorũ cu-
stodia. Vna ex pte corpis que in hostis repulsione cõsi-
stit ne. s. corpa opprimat. Alia est ex pte spũs: ne illũ spi
ritus malignus puertat. Quantũ ad primũ nũq̃ hoiem
usq; ad finẽ uite derelinquũt: qm̃ nõ patiunt eũ a demo
ne opprimi uel occidi: nisi aliter snĩa diuini iudicii ex-
posceret. Sicut de uiris Sarre patet Tobie. vii. Quantũ
uero ad custodiã spũs dicit a quibusdã ꝙ qñ angeli cer
nũt hoĩs obstinationẽ subtrahũt se a custodia eius: qm̃
frustra esset illi⁹ illumĩatio ab angelo. Sed qm̃ hec rñsio

uidet̃ crudelis. Idcirco idem doctor dicit ibidem: ꝙ angelorũ custodia aut est respectu boni conseruandi: acquirendi uel augendi. aut respectu mali deserendi: euitandi uel minuendi. Quantũ autẽ ad primos actus bonos deserunt angeli obstinatos quoniam frustra esset actus eorũ: Sed nõ quantum ad actum malum quoniã semp hominẽ ne labatur in peius retrahunt. Quanto enim quisq̃ peior est: tanto ad malum pronior: & quanto pronior: tanto magis indiget retrahente. & hanc custodiaꝫ semp habent: quoniã adhuc obstinatus dum aura potitur mortali conuerti potest: & p consequẽs de eius salute nõ est totaliter diffidendũ: exemplo medici qui neminem nisi de cuius totaliter salute desperat derelinquit. & p hec patet responsio ad quesitũ. Ad motiuũ autẽ in contrariũ dicit̃ ꝙ licet angelus interdũ relinquat hoĩeꝫ loco: cũ. s. in celo est localiter: nũq̃ tñ relinquit eũ quantum ad effectũ custodie: quia etiã cũ est ĩ celo cognoscit quid circa hominẽ agat̃. Nec etiã indiget mora tpis ad motum localem: sed statim potest adesse. Hec Tho. pri. pte. q. cxiii. & ii. sñiaꝝ. di. xi. ar. iiii. & Alex. ii. pte. sũme

S Ecunda questiũcula est: Si ex salute custoditi crescat gaudium angeli custodiẽtis. Ad quã sic respondetur: ꝙ premium angelorum est duplex. s. essentiale & accidentale. Quantum ad premium essentiale angelorum gaudium nõ crescit ex salute custoditi: nõ enĩ fiũt beatiores ut scilicet magis uideant: ament: teneãt deum ꝓpter salutem custoditi. Cuius ratio est: quia cum angeli sint beati: in beatitudine autem nõ possũt ꝓficere. Crescit tamen accidentaliter eorũ gaudium inquantuꝫ

extensius de pluribus gaudent & plura bona sunt adepti. Vnde formaliter solet dici ꝙ non gaudent ꝙ sint maiora bona adepti : sed quia plura : ut uerbum illud maiora : referatur ad premium essentiale : plura ad accidentale. Vnde sup illud Luce.xv.Gaudiũ est angelis dei super uno peccatore penitentiã agente:dicunt glose merito angeli gaudẽt de salute custoditi peccatoris: qa primo uident circa hominẽ sue custodie fructum:sicut medicus circa infirmũ. quia secũdo uident impleri numerũ subselliũ relictaꝝ eoꝝ. Tertio qa uidẽt tale habere cõsortiũ in laudando deũ. Vñ sup illud Iob.xxxviii. Vbi eras cũ me laudarẽt astra matutina: dicit glo.i.natura angelica & iubilarẽt filii dei. hec ex Tho.& Bona.

TErtia questiũcula est: Si angeli affligant̃ & doleãt de malis & de dãnatiõe custoditoꝝ. Ad quã sic respondet̃ ꝙ angeli nec detrimentũ glorie eoꝝ nec gemitũ aut tristiciã sumũt de malis & de dãnatiõe custoditi Qđ ꝓbat̃ triplici rõne.s.imunitatis:felicitatis:cõformitatis. Primo rõe imunitatis a culpa sic:Tristicia quedã pena est:pena aũt nõ ẽ nisi ei⁹ cui inest uel infuit uel in esse potuit pctm̃:Sꝫ in bonis angelis nõ fuit:nec est:nec esse põt pctm̃:ergo ĩ eis nõ põt tristicia. Scdo hoc idẽ ꝓbat̃ rõne felicitatis in pr̃ia sic:Angeli sũt in pfecta felici tate:sꝫ pfecta felicitas q̃lis ẽ felicitas pr̃ie nõ cõpatit̃ secũ miseriã aliquã: eo ꝙ sicut includit oẽ bonum ita excludit omne malum:Sed omnis tristicia ad miseriam pertinet & est fugienda: scdm phm̃.ii.ethicorũ. ergo beati angeli tristes esse non possunt. Tertio hoc idem ꝓbatur

ratiōe cōformitatis ad supremā regulā que est deus: sic: Voluntas beatorꝝ est pfecte cōformis & cōiuncta uolū-tati diuine. Culpa aūt a diuina uolūtate est pmissiue & pena effectiue: ergo quicqd est: ē uolitū a deo: & sicut ē uolitū a deo: ita est uolitū ab angelis beatis. Vnde sicut nichil est de quo doleat deus: ita nichil ē de quo doleāt angeli. Vnde neqꝫ de peccatis hoīuꝫ tristant̄ cū sint uo-lita a deo indirecte. s. pmissiue. neqꝫ de pena damnatorꝝ cū sit uolita a deo directe. s. effectiue. Sꝫ utrobiqꝫ letant̄ de iusta pmissione & punitiōe: ppter cōformitatē quā habēt cū diuina iusticia: ppter quā causā dicimus scōs dānatis nō cōpati: imo de penis eorꝝ letari. Et si diceret̄ Gaudēt de bonis custoditi: ergo tristāt̄ de malis. Nega-tur cōsequētia: qa gaudere sequit̄ eorꝝ naturam. tristari aūt nō: Qd si etiā qnqꝫ reperiat̄ in scriptura ꝙ tristent̄ & fleant sicut ī ysaie. xxxiii. dicit̄: Angeli pacis amare fle-bant. Et in uitis patrū legit̄ de quodā angelo qui seque-bat̄ quendā monachū peccato cōsentientē cōplosis ma-nibus & flens: & postea cū esset cōuersus accessit ad eū ridens & gaudēs. Hec oīa methaphorisice intelligenda sunt & accipienda scđm quandā opationū similitudinē nō scđm affectionū īfirmitatē. hec Tho. pri. pte. q. cxiii. arti. vii. & Bonauētura. ii. sniarꝝ. di. xi. & Alexan. ii. pte summe. q. xli. arti. ii.

S Extum caput principale secunde decadis est de uigilātia & sollicitudine angelorꝝ circa sa-lutē hoīuꝫ. Circa qđ tres questiūcule soluent̄ quarū quelibet infra suo ordine enucleabit̄.

S

p Rima questiuncula est: Si angeli boni sint magis sollicititi ꝑ hoĩe q̄ sint contra eundem maligni spũs Ad quã primo uidet̃ respondendũ ꝙ nõ sint magis sollicitiboni angeli ad hoĩes auxiliandum: q̄ demones ad nocenduꝫ. Nã cõiter repiunt̃ hoĩes magis ardentes ad carnalia: q̄ ad spũalia. Et plures reperiunt̃ hoĩes arrepti suo modo & obsessi a demonibus ad maluꝫ: q̄ arrepti & obsessi a bonis angelis ad bonuꝫ: ergo. Rñ̃o dicendũ ꝙ angeli boni sunt magis sollicitii: & plus possunt ꝑ hoĩe q̄ mali contra eundẽ. Q d̄ ꝓbat̃ rõne & auctoritate. Ratione uero triplici. s. supioritatis: diffusionis: & consecutionis. Primo rõne supioritatis. Nã angelus bonus qui est inferior ordine nature preest demonibꝰ etiã supioribus ordine nature. Ratio est: quia uirtus diuĩe iusticie cui boni angeli inherẽt potior est q̄ uirtus naturalis angeloꝝ. Vnde & apud hoĩes spũalis hõ iudicat oĩa: ut dicit̃ prime Cor. ii. & phũs dicit in li. ethi. ꝙ uirtuosus est regula & mẽsura oĩuꝫ humanoꝝ actuũ. Tho. pri. pt. q. cxc. arti. iiii. ad tertiũ. Secundo rõne diffusionis. Nã de rõne boni est diffusio sui ad simile bonũ. de rõne mali est diffusio mali ad simile malũ. Sed potẽtior est habitus qui est bonũ: q̄ priuatio que est malũ: ergo. Tertio rõne cõsecutiõis: Nã sollicitior est circa custodiã: qui ex custodia cõsequit̃ bonũ: q̄ qui ex custodia cõsequit̃ penã. Sed angeli boni ex custodia bonoꝝ cõsequũt̃ quoddam gaudiũ accidẽtale: & mali cõsequũt̃ ex pctõ maloꝝ penã maiorẽ accidentalem: ergo. Propterea de bonis angelis dicit psal. Bñ̃dicite dñ̃o oẽs angeli eius potẽtes

uirtute facientes siue exequentes uerbum dei circa om-
nem creaturã: & circa homines maxime quorum prin-
cipaliter eis est custodia. Ex quibus patet q potentius:
perfectius & plenius spiritus boni possunt operari cir-
ca custoditos in bonum: q̃ mali contra bonos in malum
Potest siquidẽ spiritus malus quẽcunq; hominẽ arripe
re ei inspirante: in eum qualitercũq; illabi: ut p ipsũ mi
rabilia operet & enunciet: ut eũ occulta scire faciat: po-
test imutare corpus & sensus interiores eius & exterio-
res: ingerere inclinationes: passiones: cogitatus: instin-
ctus ut dicet in tertia decade. Sed multo longe pfectius
potentius & plenius possunt spũs boni in bonos: Nam
possunt spũs boni in bonos illabi: eos excitare & rapere
illuminare ad dei secreta inflãmare: mirabiliter ad dei
amorẽ: quẽadmodũ patet ĩ multis sanctis uiris: Dñico:
Francisco: & possũt similiter boni angeli circa corpa ho
minũ eadẽ fecere que & mali facere cõsueuerũt & lõge
pfectius. Nõ eni põt diabolus sic ardẽter inflãmare ho-
minẽ ad uitiũ aliquod: quin angelus bonus possit ardẽ
tius ad appetibilia uirtutũ accẽdere. Nõ põt diabolus
facere aliquẽ ita supbũ quin angel⁹ dei possit aliquẽ fa-
cere magis humilẽ. Et breuiter nõ pñt mali ãgeli hoĩes
ita fortiter ad mala ĩpellere quĩ forti⁹ & pfecti⁹ boni an-
geli possint eosdẽ ad cõtraria inducere. Ad motiuũ aũt
in oppositũ dicit q ideo cõiter plures inueniunt carna-
les q̃ spũales: quia plures sequũt sensualia que suadent
demones q̃ spiritualia ostẽsa ab angelis bonis. hec hen-
ricus de Assia super genesim.

S

S Ecũda questiũcula ẽ: q̃re angeli amicitiores hoib⁹ & fortiores demonib⁹ (ut nũc supra cõclusum est) pmittunt & pmiserũt hoies & scõs uiros uexari qñq; & supari a demonib⁹ maxime cũ pditio custoditi ascribat negligẽtie custodiẽtis. Vnde dicit cuidã. iii. Reg. ii. Custodi uirũ istũ qui si lapsus fuerit erit aĩa tua p aĩa eius. Ad quã sic respondet q angeli circa custodiã hoiu3 non tantũ agũt quantũ sciũt & pñt. S3 quantũ pmittit eis a deo primo custode: scdm ordinẽ puidẽtie & iusticie sue & quãtũ nos acquiescim⁹ eorũ cõsiliis. Vnde si eorũ cõsilia admitteremus & permitterent a deo q scdm ultimũ potentie sue possent agere ad illuminationem & iustificationem hominũ & repulsionem demonum. Possent utiq; & potuissent in paruo tempore quantũcunq; peruersos & malos aduocare ad cognitionem ueritatis: & accẽdere ĩ amorẽ uirtutis: nõ est ergo ex pte negligẽtie angelorũ: nec est eis ĩputandũ: q tot hoies eorũ curis cõmissi pereãt uel tẽptent cũ in angelis nulla cadat pprie negligentia. Quimo tanta est angelorũ cura de hoib⁹ ut nec etiã quoscũq; obstinatissimos penit⁹ reliquãt: quos si relinquerẽt maligni spũs statĩ eos ĩ mortẽ pcipitarẽt. S3 est primo qa nos repellim⁹ eos dũ eorũ cõsiliis nõ acqescimus: cũ nõ possint supra nostrã facultatẽ arbitrii. Et ẽ scdo qa circa nos tm̃ p uirib⁹ agũt quãtũ eis pmissũ ẽ ex ordĩe iusticie & puidẽtie diuĩe. Et tertio ẽ qa cũ angeli non subsint statui currenti huius mundi cum sint cõfirmati ĩ bonũ: nõ pñt agere & conari extreme p uiribus pro hominib⁹ uiatoribus alterius status & nature.

Ad motiuū autem in contrariū dixit Origenes super illud numeri.xxv.Initiatus est israel belfegor:preest angelus bonus hominib⁹qui pro delictis culpabit͛ & in iudiciū adducetur & p bene gestis laudabit͛.Sed hoc falsum est:quia angeli boni nullo modo culpabunt͛ nec in iudicium adducent͛:nisi forte intelligat͛ ꝙ ad iudicium adducent͛:nō ad eorū condēnationē ꝓpter aliquā negligentiā cōmissam circa homines:sed ad manifestandum ꝙ improbi dānati sunt malicia sua & nō ex culpa custodum:Posset etiā dici Origenē ītellexisse p angelos:prelatos & sacerdotes:allegorice:a quibus requirent͛ in iudicio anime subditoꝝ. hec Henricus de Assia sup geñ.

T Ertia questiūcula est:Si boni angeli timeāt cadere a deo p peccatū.Ad quā sic respondet͛:ꝙ in angelis & beatis nō cadit timor cadendi a beatitudine siue a deo separādi:quia in patria timor seruilis siue timor pene nullo modo erit propter securitatē eterne beatitudinis:bene tamen ibi erit timor filialis:q timor est de malo:quod est deo nō subici: quod quidem naturaliter est homini possibile ꝓpter naturalem flexibilitatem liberi arbitrii eius. Sꝫ fit ibi impossibile ꝓpter glorie pfectionem.Vnde in uia timor mali est oīno possibilis: in patria uero est possibilis ex parte nature:īpossibilis ex pte glorie.Et cum arguit͛ in contrariū p illud Iob.xxvi.dicentis: Colūne celi cōtremiscūt & pauent ad nutū eius canonizatū:de cōse.di.ii.c.hii duo hymni.Respondet͛ ꝙ colūne celi.i.angeli pauent: aut timore filiali aut in contemplatione dei incōprehensibilis ab eis & supra se

existentis. Hec dñs Io. cardinalis sancti Sixti de conse. di. ii. c. hii duo hymni.

S Eptimũ caput principale secũde decadis est de potentia & uirtute angelorũ. Circa quod tres questiũcule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiuncula est: Si angeli possint ĩmutare potentias interiores & exteriores hominũ. Ad quã sic respondet: q angeli ꝓpter potentiã eorũ in materiã corporalẽ & influentiã ipsorum in hoies possunt ĩmutare & ĩmutant qñq; eorũ sensum: inclinãt affectũ: & illuminant intellectũ. Primo possũt ĩmutare utrũq; sensum. s. interiorẽ & exteriorẽ. & hoc duobus modis. Primo aliquod sensibile uel de nouo formãdo uel a natura formatum sensui opponendo. Secũdo spiritus & humores intus cõmouendo. Vnde legit' geñ. xix. q angeli qui subuerterũt Sodomã & gomorram: ꝑcusserunt sodomitas cecitate uel acrisia ut ostium domus intrare nõ possent. Et simile legit'. iiii. li. Regũ. c. vi. de syriis quos heliseus duxit in samariã. hec. b. Tho. pri. ꝑte sũme. q. cxi arti. iiii. Secũdo angeli possunt ĩmutare hominis rationalem appetitũ. s. uoluntatẽ. Vbi nota q uoluntas hominis duobus modis mutari potest. s. ab interiori & ab exteriori. Primo ab interiori: & hoc modo solus deus potest uoluntatẽ hominis mutare. Cuius ratio est: quia cũ uelle sit inclinare uoluntatẽ in rem uolitã: sicut inclinatio naturalis nõ est nisi a deo q dat naturã: ita inclinatio uolũtaria nõ est nisi ab eo qui uoluntatẽ causat. s. a

deo. Unde pu͂er. xxi. Cor regis in manu dei & quocūq3 uoluerit uertet illud. glo. Cor. i. uolūtas regis. est in manu. i. in potestate dei nō ꝓpria. Et quocūq3 uoluerit uertet illud: uel ad duritiam uel ad mansuetudinem ad bonū uel ad malū. Secūdo uolūtas hoīs mutari potest ab exteriori. Et sic angelus uoluntas potest mutare. i. allicere uel inclinare duobus modis. Uno modo ostendēdo uel presentando exterius obiectnm. Alio modo cōcitando interius appetitū sensitiuū ad aliquā passionem: puta ad iram uel concupiscentiā. Ex quibus duob9 uoluntas hominis ad uolendum aliquid inclinat᷑: nō tamen ex hiis duobus uolūtas hominis cogit᷑ uel necessitatur: quia uolūtas semp̄ remanet libera ad consentiendū exteriori persuasioni & interiori affectioni. Hec. b. Tho. pri. pte. q. cxi. arti. ii. in cor. q. Tertio angeli possūt illuminare hoīs intellectū inquantū docēt hoīes intelligi lem ueritatē similitudinibus sensibiliū: scd̄m illud Dionysii primo. c. celestis ierar. dicentis: ꝙ īpossibile est nobis aliter lucere diuinū radiū nisi uarietate sacrorū uelaminū circūueletur. Q đ etiā ꝓbat᷑ similitudine speculi Dicit enī Dionysius in libro de diuinis noībus: ꝙ angeli & anime sunt specula spiritualia. Unde sicut in speculo materiali obiecto alio materiali speculo species representate in uno se gignūt & representāt ī alio. Ita potest esse ꝙ speculum spirituale. s. angelus obicit se anime: & sic species quas de deo recipit infundit anime & illuminat intellectum ad cognoscendū diuina & habendū cogitationes bonas. Hoc exemplū ponit Alexāder. ii. pte

ſume·q·xxxix· Sed forte queres & dices de quibus angelus illuminat hominis intellectum· Reſpondet q̈ de quatuor·ſ·de cogitandis:cognoſcēdis: credendis:& agēdis·Primo de cogitandis nō quidem īmittendo aut faciendo bonas cogitationes principaliter: quia hoc modo attribuuntur bone cogitationes ſuperiori principio ſcilicet deo· Sed procurando inquantum bone cogitationes miniſterio angelorum procurantur prout boni angeli illuminant: habilitant uel excitant intellectum ad habendum bonas cogitationes interius fundendo uel firmando bona fantaſmata : uel remouendo impedimenta omnia· Secundo boni angeli illuminãt intellectum hominis de cognoſcendis· Nam p bonos angelos adiuuatur homo & illuminatur ut ex creaturis perfectius in cognitionem diuinam deueniat· Tertio boni angeli illuminant de credendis inquantum per bonos angelos hominibus diuina principaliter reuelantur:& ſic cauſatur in eis fides.Quarto illuminant de agendis exquo enim de fide & de credendis illuminant: ad operationem fidei operantur·Hec beatus Thomas pri·pte q·cxi·arti·ii.

S Ecũda queſtiũcula eſt:Si angeli poſſunt conſecrare corpus xp̄i·Ad quã reſpondet negatiue·Ratio ē quia officium cōſecrandi hominis ſacerdotis eſt & non angeli:ſcd̄m illud Luce·xxii·Accipite inter uos & diuidite·glo·ibi·Accipite uos hoīes ſacerdotes & date: ergo zc̄·Sed querit quare nō dedit xp̄s angelis hãc poteſtatē Reſpondet qa ptãs diſpēſandi ſacramēta fluit a capite

christi in membra eiusdem nature humane cũ christo. Angeli autem nõ sunt membra humana cum christo. Et cũ dicit a Gregorio: & ponit in.c.qd sit de cõse.d.ii. ꝙ angeli adsunt in celebritate hui⁹ sacramẽti. Rñdet ꝙ angeli dicunt adesse ministerio misse: nõ cõficiendo sed precãtes: nostra munera sint deo accepta. hec dñs Alex. de Ales. & Io. de turre. crema. ubi supra.

T Ertia questiũcula est: Si angelus bonus uel malus in figura hoĩs sacerdotis apparẽs possit baptizare aut absoluere. Ad quã sic respondet ꝙ nec bono angelo nec malo cõuenit baptizare. Et ꝓbat primo de bono angelo scd̃m illud ad hebreos. vii. In hiis que sunt ad deũ constituit ꝓ hoĩbus pontifex ex hoĩbus assumptus: Sed angeli boni aut mali nõ sunt homĩes: ergo nec ministri possũt esse sacramentorũ. Angelus etiam malus nullo modo potest baptizare. Ratio est: quia cũ sint puersissimi nullo modo intendeẽrt ꝓcurare salutẽ baptizati que est spũalis regeneratio. Sed facerent intentiõe decipiendi: cum sint spũs mendacii. Requirit autẽ ꝓmaxime ad efficatiam baptismi intentio. Vnde quia cũ ecclesia nõ cõueniret in intentione: licet ĩmergeret nõ tamen baptizaret: etiã si debitam formã uerborũ haberet. Similiter dico de absolutiõe a peccatis: nõ. n. esset absolutus si angelus malus in forma hominis sacerdotis appareret. Sicut patet in uitis patrũ. Angeli tamen boni si constaret de bonitate ipsorũ. baptizati nõ deberent rebaptizari. Ratio est: qa sicut de⁹ nõ ita uirtutẽ suã alligauit sacramẽtis quin possit sine sacramẽtis effectũ sacramentorũ

S

conferre:ita etiã uirtutē suam nō ita alligauit ministris ecclesie:quin etiã angelis bonis possit tribuere potestatem ministrandi in sacramētis. Et quia boni angeli sūt nuncii ueritatis:iō si aliquod sacramentuꝫ ministraret̄ ab eis ratū habendū esset:cōstaret enī ꝙ hoc fieret uolūtate dei. Sicut quedã templa dicunt̄ angelorū ministerio consecrata. Et cū arguit̄:qa baptizare est actio ierargica scd̄m Dionysiū:que est purgatio quedã. Sed angeli exercent in nobis actiones ierargicas: quia purgãt & illuminãt:ergo etiã & baptizare possūt. Respondet̄ negando consequentiã:quia angeli illas ierargicas oꝑationes exequunt̄ inuisibiliter nō corꝑalibus instrumentis Ideo nō est simile. Hec dn̄s Io. de turre cre. Cardinalis suꝑ. c. Romanus de conse. di. iiii.

OCtauum caput principale secūde decadis est de angelorū uirtute respectu distantie localis Circa quod quinqꝫ questiūcule soluent̄:quarum quelibet infra suo ordine declarabit̄.

PRima questiūcula est: quō unus angelus itelligat aliū. Ad quã sic respondet̄ ꝙ ut dicit Aug⁹ suꝑ geñ. Illa que in uerbo dei ab eterno extiterūt fluxerūt ab eo dupliciter. Vno modo in intellectū angelicū. Alio modo ut subsisterent in seipsis & in ꝓpriis naturis:Et in intellectū angelicū ꝓcesserūt rationes rerū ꝑ hoc ꝙ deus menti angelice impressit similitudines rerū tam spiritualiū q̄ corporaliū quas postea in esse naturali ꝓduxit Cū ergo oīs cognitio sit scd̄m similitudines rerū cognitarū in cognoscente: & quilibet angelus rerum omniū

ſpiritualiũ & corporaliũ ſimilitudines ĩpreſſas habeat tunc unus angelus aliũ intelligere dicit̃ cũ ſe conuertit ſup ſimilitudinẽ quã habet impreſſam illius. Similiter & tũc alias res intelligere dicunt̃ cũ cognoſcunt illas ĩ ꝓpria natura ꝑ ſpecies rerũ eis innatas: & hec uocat̃ in eis cognitio ueſpertina: ad differentiã cognitionis in eis matutine. hec ex theologis.

S Ecũda queſtiũcula eſt: quid eſt ĩ angelis cognitio matutina & ueſptina. Ad quã ſic reſpondet Auguſtinus. iiii. ſup geñ. &. xi. de ciuitate dei. ad Oroſium ꝙ cognitio ueſpertina in angelis eſt cognitio rerũ conditarũ in genere ꝓprio & ꝓpriis naturis ꝑ ſpecies & ſimilitudines ipſis angelis impreſſas & ĩnatas: & talis cognitio rerũ creatarũ in ꝓpriis naturis & ꝓprio eſſe: ideo uocatur in angelis ueſptina & a poſteriori: quia oĩs creatura ad deũ cõparata qui eſt lux ꝑ eſſentiã: quaſi quedam ueſpera & tenebra eſt. Cognitio uero matutina eſt cognitio rerũ conditarũ ab angelis ĩ uerbo. i. in eſſentia diuina dũ cognoſcunt eas ꝑ ratiões rerũ: uel ꝑ ydeas que ſunt in uerbo tanq̃ in ſpeculo a priori: & tanq̃ in principio emanationis earũ. Et quia cognitio rerũ in uerbo ꝑfectior eſt cognitione in ꝓpria natura. Idcirco prima cognitio angelorũ dicit̃ matutina: ſecũda ueſptina. Exempli gracia ſcđm Auguſtinũ: Qui opera ſex dierũ nõ exponit ꝓut ĩportant ſucceſſiones temporũ: ſed ꝓut dicũt cognitionẽ angelicaȝ relata ad ſex genera rerũ ꝑ ordinẽ conditarũ. Angeli inquantũ nouerũt lucẽ ꝓductam & a tenebris diuiſam ĩ genere ꝓprio. i. inſpiciẽdo intuitiue

lucem creatã in se ipsa & suo esse: dicit cognitio angeli uespertina. Sed inquantũ angeli eandẽ lucem in uerbo & essentia diuina cognouerũt: dicit cognitio angeli matutina: & hic uocat scd͠m Augustinũ dies unus. Inquantũ uero deinde cognouerunt firmamentũ & diuisiones aquarũ ab inuicẽ intuitiue in ꝓprio genere uocat cognitio uespertina. Inquantũ autẽ cognouerũt firmamentũ & diuisiões aquarũ ab inuicẽ in uerbo: dicit eoꝝ cognitio matutina: & uocat scd͠m Augustinũ dies secũdus: & sic de singulis opib⁹ sex dieꝝ successiue. hec ex theologis

T Ertia questiũcula est: quõ unus angelus loquit cũ alio. Ad quã sic respondet: ꝙ locutio nichil aliud est q̃ manifestatio alicuius latentis in corde. Unde proprie oĩs locutio fit rõne cõmunicatiõis latentiũ. Manifestum est autem ꝙ inttelligibile tripliciter est in intellectu. Primo quidẽ habitualiter siue in abscondito memorie: ut dicit Augustinus. Secũdo ut in actu considератum uel conceptum. Tertio ut ad aliud relatuȝ extra se: per imperiũ autem uoluntatis quando mens conuertit se ad actum considerandũ quod habet in habitu loquitur aliquis sibi ipsi: & tunc dicit formare uerbũ cordis. Cum uero conceptus mentis per imperiũ uoluntatis ordinatur ad alterum puta ad agenduȝ aliquid uel ad manifestandum alteri: tunc dicitur formare uerbuȝ oris. In nobis autem interior mentis conceptus duplici obstaculo clauditur primo ipsa uoluntate que conceptum intellectus potest retinere clausum interius: & sic nullus potest mentem alterius uidere nisi sol⁹ deus.

nisi solus deus. Secũdo claudit᷑ mens hois ab alio hoie: p grossitiem corpis. Unde cũ etiã uolũtas ordinat conceptũ mentis ad manifestandũ alteri nõ statim cognoscit᷑ ab altero: sed oportet p lingue ianuã egredi & p illã quales sumus intrinsecus ostendere extra. Angelus aũt secundũ obstaculum nõ habet quia incorporeꝰ: & ideo mens angelica qñ conuertit se p imperiũ uoluntatis ad considerandũ in actu qđ prius habebat in habitu: tunc dicit᷑ loqui sibi ipsi. qñ autẽ ordinat conceptum suũ ad manifestandũ alteri angelo: tunc loquit᷑ illi & potestas sic ordinãdi conceptus suos ad alterũ manifestandũ dicit᷑ lingua eius. Differt autẽ locutio ab illuminatiõe dupliciter. Primo quia illuminatio ꝓprie dicit᷑ in angelis de hiis que supior angelus in lumĩe diuine essentie apprehendit que inferior angelus ex se nõ uidet. Locutio autẽ est de motibus liberi arbitrii quos in uno alius nõ uidet. Secũdo quia illuminatio fit p hoc ꝙ lumen intellectus inferioris angeli fortius p lumen supioris angeli cõfortat᷑ ad aliquorũ cognitionem. Sed locutio p hoc ꝙ aliqua prius occulta opponunt᷑ ut cognoscenda sine cõfortatione luminis. hec ex Tho. & theologis.

QVarta questiuncula est: quot modis põt aliqs spũs alloqui hoĩem. Ad quã sic respondet᷑: ꝙ spũs aliqs etiã intelligibiliter hoĩ uel angelo loqui põt quadrupliciter. Primo nãq; uoce ydiomatica exteriori formata ul᷑ p se in medio uel in lingua corpis assũpti seu corpis alicuius aĩalis cui taliter illapsus est ut usu organorũ eius p ipsum loqui possit: & hoc modo locutus est diabolus

S

dñe Eue ut infra dicet᷑. Secũdo p modũ actuatiõis fantasie tali uel tali ordine: & hoc solũ scd̃m fantasticã dictionũ uocaliũ uel scripturarũ date ydiomatis. Tertio p modũ actuationis fantasie scd̃m fantasmata rerũ sensibiliũ. Istis duobus modis põt actuari fantasia p cõmotionẽ & alterationẽ fantasmatũ atq; eoꝝ uariã obuiationem & applicationẽ respectu sensus interioris: qa spiritibus creatis bonis & malis obediũt res corpales quantum ad motũ localẽ: & istis duobus modis ꝓxime dictis põt spũs loqui hoĩ etiã locutione interiori preter exteriorẽ. Quarto modo põt spũs loqui hoĩ p ĩmediatũ influxum specierũ uel actuũ in potentiã intellectiuã uel sensitiuã. & iste quartus modus est solũ spiritui increato possibili de cõi & naturali cursu. hec henric⁹ sup geñ.

Q Vinta questiũcula est: Si distantia localis ĩpediat locutionẽ angeloꝝ ad inuicẽ. Ad quã respondetur negatiue quia in oĩ eo qđ abstractuз est a loco & tpe & hic & nũc nichil oĩno facit nec operat᷑ loci distãtia nec diuersitas tpis. Sed locutio angeli que in intellectuali opatione consistit est abstracta a loco & tpe & ab hic & nũc: ergo ad eã nichil facit distantia loci. Qđ si arguat᷑ in contrariũ: qa ysaie. vi. dicit᷑: ꝙ clamabat unus angel⁹ ad aliũ: qui clamor ut uidet᷑ erat ꝓpter distantiã localẽ ĩpedientẽ. Respondet᷑ ꝙ angelus clamare dicit᷑ inquantũ cõuertit se p speciẽ ad aliũ ad ostendẽdũ ut alius capiat eũ: uel ad ostendenduз magnitudinẽ rei que dicit᷑ uel magnitudinẽ affectus scd̃m qđ dicit greg⁹. ii. mora. Tanto quisq; minus clamat quãto min⁹ desiderat. hec

oīa Tho·pri·pte·q·clxx.& doctores·ii·sniaꝝ·

N Onum caput principale secunde decadis est de potenti & sagaci angeloꝝ resistentia. Circa quod tres questiũcule soluent: quarum quelibet infra ordinarie declarabit·

P Rima questiũcula est: quotuplex sit preliũ & pugna angeloꝝ· Ad quã sic respondet: ꝙ inter angelos dicit esse triplex pugna uel resistentia: quia angelus bonus dicit resistere malo: & malus dicit resistere bono: & angelus bonus dicitur resistere bono· Primo enim bonus angelus resistit malo quãdo cohibet potestatem nocẽdi· Vnde dicit Apoca·xx·ꝙ bon⁹ angel⁹ ligauit diabolũ·i·ei⁹ potestatẽ ĩpediuit ut nõ tẽptaret quantũ uult tẽptare·i·usq; ad casũ· Vbi nota ꝙ ptãs diaboli ligata ẽ a deo principaliter: & ab angelo & ab hoĩe instrumẽtaliter: inquantũ angeli & scĩ hoĩes in uirtute dei demonẽ artauerũt & expulerũt· Secũdo malus angelus resistit bono qñ illud qd bonus angelus intendit facere: malus nitit ĩpedire sed nõ ualet: ut dicit Apoca·xii·Draco pugnabat cũ Michaele & angeli ei⁹: & nõ ualuerunt neq; locus ipsoꝝ ampli⁹ in celo est inuentus· Tertio angelus bon⁹ dicit resistere bono: sicut dicit Dañ·x· Vbi angelus michael princeps iudeoꝝ loquẽs de angelo alio prĩcipe psarũ sic dicit: Princeps regni psaꝝ restitit michi uiginti & uno dieb⁹· Que uerba greg⁹ in moralib⁹ exponẽs dicit: ꝙ uterq; angel⁹ fuit bon⁹ & tñ pugnã & discordiã ad ĩuicẽ habuerũt: que pugna unitati & charitati que ẽ inter bonos angelos nõ repugnat· Vñ hoc modo ẽ intelligenda· Cõtingit enĩ ꝙ ĩ diuersis gentib⁹ diuersa merita

īueniant̃ scd̃m quoꝝ diuersitatē uidet̃ q̄ una gens alteri subesse debeat uel ab ei⁹ dominio liberari sicut tūc in iudeis erat: q̄a Danielis oro quantū in se erat liberationē populi merebat̃: sꝫ peccata populi & etiā utilitas quam iudei faciebāt in regno persarū dū p̄ eos dei noticia diffundebat̃ in cōtrariū erat: pugna ergo que īter tales bonos angelos erat nichil aliud fuit q̃ diuersa relatio meritorū sup̄ q̄bus uterq; angelus diuinā cōsulit uoluntatē Allegabat enī angel⁹ q̄ iudeis preerat: pn̄iam iudeoꝝ & īiusticiā populi qui eū detinebat: & iō liberationē eius petebat. Econtra uero angelus regis persarū dicebat diuinū cultū & nomen dei p̄ iudeos publicari & iō cōueniēs erat ut ī illa p̄ria remaneret: & sic quātū in se est allegabat q̄ pp̄l̃us iudeoꝝ liberari n̄ deberet. Ista ergo cōtraria allegatio meritoꝝ erat pugna angelorū. Et q̄a nō stati angeli cognoscebāt q̄d sup̄ agēdis diuīa uolūtas ordinaret: iō tāto tp̄e dr̃ angelus unus alteri restitisse quāto ipse deus distulit liberationē iudeoꝝ angelo q̄ eis p̄erat reuelare: uł quāto tempore deus distulit danieli liberationē uel reuelationē huiusmodi reuelare. hec tho. secūdo sn̄iaꝝ. di. xi. q. ii. arti. v.

S Ecūda questiūcula ē: si preliū angeloꝝ de quo scribit̃ Apoc. xii. q̄ michael p̄liabat̃ cū dracone ꝛc̃. fuerit reale & corpale: an intētionale & mētale. Ad quā sic respondet̃: q̄ reale fuit: nō tñ corpale. Pro quo intelligēdo sciendū est q̄ in nobis p̄ter genera belloꝝ que ptinēt ad potentiā executiuā exteriorē expimur ēt aliq̄ genera belloꝝ ptinētiū ad aliq̄s opatiōes īmanētes & īteriores.

Primū.s. inter appetitū sensitiuū & itellectiuū: isti enī duo appetitus inclinant̄ ad opposita. Nā caro cōcupis cit aduersus spiritū & ecōuerso. Secundū preliū est in ter intellectū & uoluntatē: sicut qn̄ ratio iudicat aliqd faciendū & uolūtas renuit. Tertiū inter uolūtatē & uo luntatē diuersorū nō unius ad se. Quartū inter intelle ctū & intellectū ex cōtrariis opinionib᷒ p rōnes opposi tas. Bellū igit̄ angelorꝫ iuxta predicta triplex fuit iuxta tria que reperiūt̄ in natura eorꝫ intellectuali. s. ratio: uo luntas & facultas. Per rationē enī electi & reprobi con traria sentiebant. Per uoluntatē ad contraria afficiebāt̄ Per facultatē uero ad opposita nitebant̄: Nā angeli ele cti de deo: de gracia: & gloria ei᷒ sentiebant sublimiter: ad ea afficiebant̄ & nitebant̄. Et econuerso mali angeli Et sic intelligendū est etiā de altercatione Michaelis cū diabolo de reperitiōe corpis Moysi: de qua scribit̄ Iude primo. c. &. xxiiii. q. iii. c. si igit̄. Hec Franciscus de ma rone. ii. sniarꝫ di. vi.

TErtia questiuncula est: de quo & qua materia fuit preliū Michaelis cū dracone. Ad quā sic responde tur: ꝙ lucifer qui ceteris in esse erat excellētior ut patet in Daniele: Sub typo regū terre supbissimorū: incogita bili elatione supbie: dicebat in corde suo: Deus ego sum In cathedra sedeo. Ego a me ipso sum: sine initio: negan do aliquē maiorē se qui fecerit eū: & cōsequēter sic am biebat ascēdere in celū ut celi teneret iperiū: ambiebat ascēdere sup altitudinē nubiū ut ab oibus angelis ado raret̄ ut deus: & habito i se cōsilio dixit: Ego sum plen᷒

S

ſapientia pſuadebo oibus angelis ita ꝙ ſine cõtradictio ne credẽt michi dicẽti:deus ego ſum:a me ipſo ſum:pre dicauitqꝫ eis ſine tpis mora ut habet̃ in Daniele ubi di/ cit̃:Fines ſuos emiſit ad uniuerſa ligna regionis.i.effu/ dit eloquia ſapiẽtie ſue ad uniuerſas angeloꝝ multitu/ dines ut ſibi obedirẽt. Sꝫ dñs deus qui nõ pmittit crea/ turã tẽptari ſupra id qđ põt:ſuſcitauit unũ de archange lis qui cõſtanter diceret:nõ es tu deus:ſed eſt alter excel lentior qui te & oẽs nos creauit:& iõ ille uocatus eſt mi chael:qui interpretat̃ quis ſicut deus nr̃: qui reſiſtendo lucifero dixiſſe phibet̃:Cur dicis ego ſum de⁹:Quis enĩ põt eſſe deus ſicut de⁹noſter: & ſimilia. & tũc factũ eſt preliũ in celo ut dicit̃ Apoca.xii. ꝙ michael pugnabat cum dracone.hec Henricus de Aſſia ſup geñ.

D Ecimum caput ſecu nde decadis eſt de aſſum ptione hominũ intra choros angelorũ. Circa quod due queſtiũcule nunc infra notate ſol/ uentur.

P Rima queſtiũcula ẽ:Si ad angelorũ collegiũ poſt mortẽ hoĩes aſſumãt̃. Ad quã primo uidet̃ reſpon dendũ negatiue.Ratio eſt:quia plus diſtat natura hoĩs a natura angeloꝝ q̃ natura uni⁹angeli a natura alteri⁹. Sed angelus inferioris nature nõ põt ptingere ad ſupe/ rioris ordinẽ: ergo uidet̃ ꝙ nec hoĩes ad ordines angelo rũ aſſumant̃:nec aſſumi poſſint. In cõtrariũ eſt Math. xxii.ubi dicit̃ a xp̃o:Erũt ſicut angeli dei in celo. Et ec/ cleſia cantat:Gaudẽt chori angelorũ cõſortes & cõciues nr̃i.Rñ̃o dicẽdũ ꝙ circa hoc triplex fuit opinio.Quidã

eni cōmentator grecus epus Eustratius dicit in cōmen-
tario sup·vi·ethicorꝝ Aristotelis ꝙ nemo tantum aīe sue
ꝑfectū sperare pōt ut ad opationē intellectuū separato
rū siue substantiarū intellectualiū sepatarū cuiusmodi
sūt angeli ptingat·Et scđm hoc dicendū est ꝙ hominū
q in gloria assumunt᷑ erit unus ordo decim⁹ inferior·ix.
ordinibus angelorū· Sed hec opinio est cōtraria dictis
sanctorū:& uidet᷑ etiā sapere heresim· Cū etiā beata uir
go sit exaltata sup choros angelorū ut habet ecclesia·&
ponit᷑ in·c·pronunciandū de cōse·di·iii·& Aug⁹·xii·de
ci·dei dicit:ꝙ nō erunt due societates hominū & ange-
lorū sed una·Alia opinio est ꝙ quidā hominū assumen
tur ad ordines angeloruꝫ· Alii uero facient unū ordinē
decimū ut expleat᷑ similitudo de decima dragma pdita
que ponit᷑ Luce·xv· Sed hec diuersimode assignantur·
Quidā dicunt ꝙ solū uirgines ad ordines angelorꝝ assu
munt᷑ eo ꝙ cognata sit angelis uirginitas:ut dicit hiero
nymus·Alii uero electi decimū ordinē constituūt· Sed
hoc etiā nō uidet᷑ uerū: qa multi nō uirgines ut Petrus
& magdalena multis etiā uirginibus eminētiores sunt.
Vnde alii dicūt ꝙ pfecti assumunt᷑ ad ordines angelorꝝ
sed illi qui sūt impfectorꝝ meritorū decimū ordinē con
sumabūt· Sed cū ex hoībus & angelis futura sit una ec
clesia & ierarchia nō est ꝓbabile ꝙ numerus ordinū qui
celesti ierarchie competit p tria terna distinctus ut ipse
numerus ordinū exprimat trinitatis increate uestigiuꝫ
p hoīes augeat᷑·Et qn̄ dicit᷑ i·c·duo hymni·de cōse·d·i·
ꝙ sit decim⁹ ordo eorꝝ zc̄·Sic intelligendū est:ꝙ de hoi-

S

bus restaurabit' qd in angelis lapsũ est:de qbus tot cor-
ruerunt unde posset fieri decim⁹ordo. Similiter qñ ma
gister sniarꝫ in.ii.d.ix.testat' de scriptura cui⁹ maior est
ueritas q̃ oĩs humani ingenii pspicacitas:ut dicit Aug⁹
que dicit ꝙ ex hoĩbus decimus ordo est restaurandus.
Respõdet Albertus ꝙ ibi decimus ordo nõ est accipiẽ-
dus ratione numeri:sed rõne gradus in gloria uł gracia
Est tertia positio que doctrinis sanctorũ magis cõsona
est & que magis doctrine theologorꝫ placet:& maxime
sancto Tho.Alberto magno:dño Vlrico ꝙ oẽs electi as-
sument' ad ordines angelorꝫ:quidã.s.ad supiores:quidã
ad iferiores:quidã ad mediocres ꝓ diuersitate suorꝫ me-
ritorũ:sed beata maria sup oẽs.Hec aũt positio patet ex
glosa sup illup psal.Constitues eos principes zc.que di
cit:elegit pauperes ut exaltet ad ordines celi qui sũt ex
hominibus & angelis.Item glosa sup illud Deuterono-
mii.xi.Omnẽ locũ quem calcauerit pes uester zc.Dicit
ibi glosa:Si diabolũ uincere potero: si meruero ut deus
conterat eũ sub pedibus meis:cõsequẽter locum in celo
eius habebo.Itẽ Dionysius.c.i.de diuinis noĩbus dicit:
Hoĩes angelorꝫ gloriã sortient'.Item greg⁹in omelia de
centum ouibus dicit:ꝙ homĩes scd̃m diuersitatem me-
ritorum ad diuersos ordines transferent' angelorum.Et
in omelia de angelorum distinctiõe dicit greg⁹:Distin-
cte cõuersationes hominũ singulorũ hoĩbus cõgruunt
& in eorum sortem uel ordinem per cõuersationis simi-
litudinem deputant'.Nã sunt pleriq; qui parua capiũt
zc.Si autem querit' utrum assumant' tot de hominibus

quot angeli ceciderũt uel remãserũt uel plures uel pau
ciores. Respõdeo & dico: ꝙ ille hoc solus scit cui soli co-
gnitus est numerus electoꝝ in supna felicitate locãdus
& hic est deus. Ad rationẽ aũt in oppositũ: & ad aucto-
ritatẽ Eustratii respõdet: ꝙ hoĩes assumi ad ordines an
gelorũ põt intelligi tribus modis: Vel ex pte nature: uel
gracie: uel efficacie. Primo ex pte nature & sic nullus as
sumi põt ad ordines angeloꝝ: tũ quia in hoĩe naturalis
actio nunq̃ põt ptingere ad equalitatẽ angeloꝝ. nullus
enĩ intellectus humanus scđm suã formaʒ põt ptingere
ad cognoscẽdũ deũ ut angeli: tũ quia semp remanebũt
distincte nature. s. angelica & humana. Secũdo modo
assumi ad ordines angelorũ põt intelligi ex pte gracie:
& tũc dico ꝙ nõ solũ ad ordines sʒ supra ordines ange-
lorũ assumi põt: ut pʒ de beata uirgine que ex eo ꝙ ha-
buit plus de gracia sup oẽs choros angeloꝝ est exaltata
Tertio modo põt intelligi assumi ad ordines angelorũ
ex pte efficacie: & tũc dico ꝙ q̃uis angelus inferior non
possit mereri ut ad gloriam angeli supioris pueniat: tñ
hõ sic: eo ꝙ meritũ hoĩs est efficacius q̃ meritũ angeloꝝ
Q đ pbat quatuor rationibus. Prima est ppter dei libe-
ralitatẽ que nõ obstãte humane nature infirmitate hoĩ
tantũ uult dare quantũ angelo. Secũda ratio est ppter
difficultatẽ que est occasio maioris conatus & per cõse-
quens meriti. Tertia ratio est ppter tẽporis diuturnita-
tem ex qua homo põt de uirtute ĩ uirtutẽ pficere: & de
bono in melius: cũ diutius sit uiator q̃ angelus. Quarta
ratio est ppter gracie & meriti xp̃i infinitatem: ex qua

nostra merita efficaciã habent:& ideo magis pñt hoĩes uirtute meriti xp̃i qđ est infinitũ transferri in gradũ altioris nature q̃ etiã angelus. Tho.in.ii.sñiaꝝ.dis.ix.& de cõse.di.i.c.duo hymni.dñs Io.de turre cremata.

S Ecũda questiũcula est:Si uirgo maria fuit assũpta sup choros angelorũ.Ad quã uidet' primo respondendũ negatiue.Ratio est:quia super choros & tronos angelorũ nõ est nisi tronus sanctissime triniratis que ẽ ipsa deitas uel deus. Sed in trono illo nõ fuit collocata quia sic fuisset equalis in deitate & gloria triũ psonarũ ergo. Ad hanc questionẽ dicũt aliqui ꝙ uirgo maria iõ dicit' exaltata sup choros angelorũ:quia collocata fuit ĩ primo loco postremi superioris chori seraphinoꝝ unde lucifer cecidit. Sꝫ hoc nõ ualet:qa si sic nõ diceret' exaltata sup choros angeloꝝ sed intra eoꝝ tronos posita: Iõ dicendũ est ꝙ supra oẽs choros assumpta fuerit & collocata.Qđ ꝓbat' ratiõibus:auctoritatibꝰ:& figuris.Prima ratio est scĩ Tho.in opusculis:opusculo.viii.dicẽtis Maria uirgo excessit oẽs angelos in tribus.s.ĩ plenitudine gracie:in dei familiaritate & puritate:ergo eos etiã loco debuit excedere.Itẽ Albertus sup:missus est: idem sic ꝓbat:Plus distat beata uirgo a seraphin in dignitate & gloria:q̃ seraphin a cherubin. Sed ꝓpter excellentiã dignitatis seraphin ordinat' sup cherubin uno ordine: ergo beata uirgo erit sup seraphin ad minus uno ordĩe. Item plus distat dña a seruo q̃ seruus a seruo. Sed seraphin seruus sic se habet ad cherubin seruũ ꝙ uno ordine superat illũ:ergo & regina & domina omnes seruos:

& p consequēs omnes angelorum choros. Itē Io. de blibia Bononiensis quolibeto. xix. sic pbat ppositum: gracia & gloria cōmensurantur: nam scdm mensuram gracie est mensura glorie: sed beata Maria omnē creaturam intellectualem antecedit in gracia: ergo omnibus prefertur in gloria: ei quippe dictum est: Aue gracia plena. Item meritum & premium sibi per equiparantiā correspondent. Meritum autē consistit in charitate: sed ipsa plus q̄ aliquis angelus dilexit deum: ergo zc. Idem habet᷑ de conse. di. iii. c. pnunciandū. & ibi Archidiaconus. Probatur etiā idem auctoritatibus: & primo ecclesie cantātis: Exaltata es sancta dei genitrix sup choros angelorū ad celestia regna. Itē psal. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato circūdata uarietate. glo. Astitit. i. super choros angelorum ppinquius stetit. Regina uero a dextris tuis. i. prope deitatē tuā. In uestitu deaurato. i. sapientie ad aduocandū pro hominibus. Circūdata uarietate: meritorum. s. & uirtutū. Item Augustinus: Sed de te o uirgo quid dicam pauper ingenio cū quicquid dixero minus sit laude tua: Si celuȝ te uocem maior es zc. Et concludit: si dominā angelorum uocem p omnia etiā comprobaris. Si ergo domina eorū: ergo super eos. Et hieronymus: Hec est dies preclara ī qua meruit exaltari super choros angeloruȝ: & peruenire ultra q̄ nostre humanitatis nature licitum sit ubi nō substantia tollit᷑ sed glorie magnitudo monstratur. Vbi xp̄s p nobis introiuit pontifex in eternū celi palatiū zc. Probat᷑ tertio figuris: & primo. iii. Regū. ii. Vbi ponit᷑ ꝙ tronus Ber-

sabee matris Salomõis posit⁹est iuxta tronũ regis & se-
dit mater ad dexterã filii. Itẽ. iii. Reg. ii. dixit dñs p arã
pphetã Ieroboã: Te assumã & regnabis sup oĩa que de
siderat aĩa tua: erisq; rex sup isrl. Et sic p3 ueritas huius
qõnis. Ad argumẽtũ aũt i cõtrariũ ẽ dicẽdũ: q nõ ió dr
uirgo maria exaltata sup choros angeloꝝ q̃si fuerit eq-
lis i deitate trib⁹ psonis. S3 qa citra psonas diuĩas nulla
pura creatura plus beata uirgine pticipat dñi grãm glo
riã & premiũ essentiale diuinũ. Clamem⁹ ergo ad eã ge-
mẽtes in hac lachrymaꝝ ualle & flẽtes: dicendo: trahe
nos post te intra choros angeloꝝ & adiuua ut ĩ odorem
unguentorũ tuorũ curramus o uirgo aduocata nostra.

CLausa aspirãte deo optimo maxĩo: prĩceps
ĩuicte: p quãto uirtutis & roboris animi
mei mediocritas tulit: suo fine: kalo demo
nũ. i. bonoꝝ angeloꝝ secũda decade. Nũc
etiã tertio patrocinãte & opitulante Ioue xpianoꝝ: pau-
lo liberius ad tertiã: de Kco demonibus. i. malis angelis
nostra se flectet disputatio. Eritq; uista Aristotele. ii. me
thaphisice. &. ii. posterioꝝ. Primũ de malis angelis: pe-
titionũ caput de ueritate & existẽtia ipsoꝝ. Circa qd sex
questiũcule soluẽt: qꝝ quelib3 ĩfra suo ordĩe declarabit
PRima questiũcula est: Si kco demones. i. malĩ an-
geli scdm rei ueritatẽ repiant: an sit cõmentũ fide-
liũ theologoꝝ & christianorũ. Ad quã primo uidet re-
spondendũ negatiue: quia si essent reperirẽt a deo in li-
bro genesis creati: s3 ibi nulla fit mẽtio de angelis malis

nec bonis: ergo nõ sunt creati: nec ꝑ cõsequens existunt in mũdo nec in inferno aut in aere hoc nostro caliginoso. Item Aristoteles & ꝑypatetici posuerũt nõ esse demones & ea que nos attribuimus demonib⁹ dicebãt ꝓuenire uirtute celestiũ corpoꝝ & aliquarũ rerũ naturaliũ. s. lapidũ & herbarũ. Preterea nos uidemus ꝙ luna scḋm certa augmenta eius uexat hoĩes & lunatici dicunť Mathei. x. & . xvii. Nigromantici etiã obseruãt cõstellationes ad opera eorũ cũ fingũt se inuocare demones: ergo nõ ex demonib⁹ ꝓut diciť: sed ex corpibus celestib⁹ illa ꝓueniũt. R̃ nõ dicendũ ꝙ circa ueritatẽ & existentiã demonũ triplex fuit opinio. Prima Aristotelis & eũ sequẽtiũ ꝑypatheticoꝝ qui nõ posuerũt demones esse: sed ea que attribuere solem⁹ demonib⁹ dicebãt ꝓuenire ex uirtute celestiũ corporũ: planetarũ & quarũdã aliarũ rerũ Vnde Aug⁹. x. de ciuita. dei. dicit Porphyrio egyptiaco ꝑypathetico & nigromãtico: Visum fuit ꝙ q̄busdã herbis: lapidibus aĩantibus sonis ac certis q̄busdã uocibus figuratiõibus ac figmẽtis: q̄busdã etiã obseruatis motibus siderũ in cõuersiõe celi: fabricanť in terra ab hoĩb⁹ potestates siderũ idoneas uariis effectib⁹ exequẽdas. Sʒ hoc apparet manifeste falsũ: dicit Aug⁹ ex hoc q̄a ĩueniũtur alique oꝑatiões demonũ que nullo mõ pñt ꝓcedere ex aliq̃ naturali causa puta ꝙ aliq̄s arreptus a demone loquať liguã ignotã: recitet uersus & auctoritates quas nũq̃ sciuit. Multaqʒ alia ĩueniũť oꝑa demonũ tã in arreꝑticiis q̃ ĩ artib⁹ nigromãticis: puta statuaꝝ locutio: eaꝝ motio que nullo mõ pñt ꝓcedere nisi ex aliquo ĩtellectu

T

Propter qđ quidã alii phĩ coacti sunt ponere demones esse:sed nõ quos nos dicimus: sꝫ esse aĩas hoĩuꝫ ut dixit Plotinus:& adducit Augustinus.ix.de ci.dei.& ex huiusmodi hominũ aĩabus fieri demones lares.i. domestici si fuerũt aĩe boni meriti. Si uero fuerũt aĩe mali meriti fiũt larue.i.turpes & terrifaciẽtes.Si aũt sit incertũ eas bonoꝝ fuisse aut maloꝝ meritoꝝ efficiũt dii manes: quod credẽtes multi aruspicũ occiderũt pueros ut haberent aĩas coꝝ in suis opibus cooperãtes & adiuuãtes. Sed hoc pniciosum dogma Crisostomus sup illud Mathei.v. Demones exibant de monumentis:obtriuit dicens non habet rationẽ:unã uirtutẽ incorporeã posse in aliam transmutari substantiã.s. aĩam in substantiã demonis. Nec etiã rationabile est aĩam a corpe sepatã hic oberrare.Iustoꝝ enĩ aĩe in manu dei sũt:que aũt sũt peccatorũ cõfestim hic abducunt. Fuerũt tertii qui ꝓpter erroneã hãc nũc suppositã opinionẽ posuerũt:ut adducit Augꝰ.viii.de ci.dei: ꝙ omniũ aĩaliũ in quibꝰ est aĩa rationalis tripartita diuisio est: in deos:hoĩes:& demones.Deos autẽ dicebant habere corpa celestia:demones aerea.hoĩes uero terrena. Vñ & Plato sub substãtiis intellectualibus oĩno a corpe sepatis hos tres ordines substantiarũ corporibꝰ unitarũ ponebat. Et hii tertii licet uerũ dixerint ꝙ hoĩes terrena corpa habeant ut experimur & falsũ senserint de aĩatione corpoꝝ celestiũ.Cũ Aristoteles neget corpa celestia esse aĩata ut dicit Boetiꝰ Cogente tñ ueritate uerũ dixerũt ponẽdo demones esse licet nõ sint naturaliter corporis aerei ut ponebãt:& in

sequēti dubio ꝓbabit᷑. hec oīa Tho. in questionibus dis
putatis de demōibus. q. i. Ponit etiā dn̄s Vuilelmus pa-
risiensis in li. de uniuerso. ꝑte. iiii. ꝙ inter kco demones
sunt etiā aliqui delyri q̄si fatui qui exigente hoc in pe-
nam qualitate peccatoꝝ: ex intrinsecis passiōibus uitio
rū. s. ire: odii: sup̄bie: timoris: doloris & huiusmodi que
pn̄t tantū excrescere in spū aliquo ꝙ incipiat furere &
delyrus fieri: Ita ꝙ tā stulte & ridiculose iudicet de reb⁹
sicut unus fatuus hō q circa uirtutē ratiocinatiuā ita ꝑ-
uerti turbari & alienari pōt ꝙ errabit circa secūdā & ter
tiā opationē intellectus. Et similit᷑ pōt accidere ī demo-
nibus & aīabus dānatis. hec ille formaliter. Sꝫ p̄ter hec
que nūc supradicta sūt: cōstare pōt existentia & ueritas
maloꝝ spirituū siue demonū: primo scripturaꝝ & gēti-
liū auctibus. Secūdo inductiōibus. Tertio exēplo. Pri-
mo aucte ueteris testamēti & noui: Nā geñ. iii. dr̄ ꝙ tpe
quo Adā & Eua erāt nudi in ꝑadiso: erat quedā alterius
speciei rōnalis creatuta p̄ter hoīem. Vn̄ dr̄: Sꝫ & serpēs
erat callidior cūctis aīantibus que fecit deus q̄nta & sex
ta diebus. Qui q̄dē serpēs nō ꝓpria natura sꝫ q̄dā intelle
ctuali natura setpēti aduēticia loquebat᷑ dn̄e Eue. Hāc
aūt rōnalē creaturā p̄ter hoīem dicit᷑ diabolū fuisse. Iob
quoqꝫ. c. xx. dr̄: Vadēt & ueniēt sup eū horribiles demo
nes: oēs tenebre abscondite sūt in oculis eius. Et. c. xvii.
dr̄: Hostis meus terribilibus oculis intuitus est: aperue
rūt sup me ora sua & exprobrātes ꝑcusserūt maxillam
meā saciati sunt penis meis. Et Sapie. xi. c. dr̄: Pro eo ꝙ
errantes colebant mutos serpentes & bestias supuacuas

īmisisti in illis multitudinē mutorū aīaliū in uindictā ut scirent quia p que peccat quis:p hec torquet̃. Et Mathei.xxv.dicit̃: Ite maledicti ĩ ignē eternū qui paratus est diabolo & angelis eius. Et Iob.xi.methaphorice formam demonis describēs dicit:Sternutatio eius splēdor ignis & oculi eius ut palpebre diluculi: de ore eius lampades ꝓcedūt sicut tede ignis accēse: de naribus eius ꝓcedit fumus sicut olle succēse atq; feruētis: halitus eius prunas ardere facit:& flāma de eius ore egredit̃:in collo eius morabit̃ & faciē eius ꝓcedet egestas zc. Vide totū capitulū. Refert etiā Aug.li.viii.de ci.dei.ꝙ Apuleius Platonicus scribit in li.de deo Socratis:Socratē demonē quendā habuisse familiarē q sollicitus erat circa ipsu3 ut desisteret ab agendo qñ illud qđ agere uolebat inprospere fuerat euenturū. Itē posuit ꝙ demones sunt medii inter hoīes & deos: ꝓces hoīu3 ad deos deferentes atq; ĩpetrata beneficia hoībus reportātes. Et Plato ĩ thimeo dicit:Inuisibiliū diuinarū potestatū que demones nūcupant̃ ꝓstare rōnē opus maius ē: q̄ ferre ualeat hoīs ingeniū. Et Xenofon li.i.de morte Socratis ad Atheniēses inquit:Eníuero iā bis michi defensionē parāti demoniū aduersat̃. Et Lactātius li.ii.Institutionū.& Aug.li.x.c.24.de ci.dei.multa de eoꝝ existētia scribūt. S3 ꝓter ēt que dicta sūt de scripturaꝝ testīoniis:cē q̄sdā rōnales subas malas & ꝑuersas ꝓter hoīe3:& ĩ hoc mūdo uagari patē & cōstare pōt ex qnq; ĩductīoīb⁹ Prīo ex reuelatīoī b⁹ seu ĩspiratīoīb⁹ occultorū q̄s sepe fieri hoīb⁹ & fcās ēt certissima relatīoē didici⁹ que saluari ñ poterāt ex ordīe & ĩfluxu corꝑaliū cāꝝ supioꝝ & ĩferiorū. Scđo ex rñsis

seu oraculis & aliis miris effectibus qui apparuerūt circa idola quib⁹ demones persuaserūt hoībus se colendos etiā magnis & sapientib⁹ uiris ut Romanis zc. qui etiā effectus rationabiliter reduci nō pñt: aut in causas superiores uel inferiores cursus naturalis. Tertio ex opibus seu effectib⁹ artiū magicarū quarū sunt quidā effectus mirādi qui fiūt mediantib⁹ uerbis nō ex ītrinseca uirtute uerboꝝ aut caracterū: nec ex ꝓpria uirtute intellect⁹ hoīs uerba ꝓferentis ut clare & faciliter ex principiis recte philosophie & liberaliū artiū cōuinci pōt. Relinqt̄ ergo ꝙ fiant tales effectus ex opatione alicuius intellectus uel nature intellectualis ad quā referunt̄ uerba intelligibilia & nigromanticoꝝ: & ad quā formant̄ signa caracteres seu sigilla firmitatis dominii: Quarto ex actibus obsessorū & reuelationib⁹ occultorū. Quinto ex subitis transmutationib⁹ rerū ut uirgarū in serpētes & huiusmodi que fecerūt magi Pharaonis. hec oīa henricus de Assia sup geñ. Tertio idē suadebit̄ exemplo. Retulit eni michi. R. dñs abbas rugius salernitanus: integre uite: magniq; iudicii uir atq; Ferdinandi regis fidelissimus a secretis ambasciator: ꝙ ea tempestate qua Veneti grauissimū bellū duci Ferrarie intulerūt: Cū Alfonsus Aragonius Calabrie dux īuictus tunc esset Mediolani: ibiq; inter illustres uiros de spiritib⁹ sermo haberet̄. In quo cetu tūc forte aderat is abbas: uarieq; de ea re sentirent: asseuerasse ducē ait: Nō uanū esse qđ de illis diceret̄: neq; cōmenticiū. Siquidē cū apud Crotonum Calabrie ciuitatē degeret: & post regias curas aliqđ quereret

laxamēti: nunciatū est mulierē ibi: a spiritib⁹ male mul ctari. Iussit illā ad se duci. Quā alloqui dux cū cepisset ea uelut foret exanimis nichil respondere: nichilq; mo/ ueri. Q̄d ille cū aīaduertisset: loculos (q crepūdia appel lant) in quibus lignū crucis: agnus dei: & cerea quedā crux: a diuo fratre Iohāne de capistrano ordinis minoꝝ sacrata latebant e sinu suo exemit: eiusq; mulieris clam brachio īposuit. Tūc illā uehemēter exclamasse: miris q; modis os atq; oculos distorquere cepisse. Dux uero ī perat fari: quid ita clamitaret: respondit ut id auferret q̄d ei iniecerat: tū duci quid nā esset q̄d auferri iuberet interroganti respondit: hiis loculis quos ipse clandesti ne īposuerat inesse lignū crucis: agnū dei: & cereā crucē ab infestissimo eius hoste sacratā: que cū dux astulisset rursus ea fit exanimis. Hiis cū Venetorū consul supue/ nisset de rebus seriis cū duce locutur⁹: inde ea iussu du cis educit. Mox sequentibus tenebris cū se cubitū dux recepisset: repente oīa obstrepere uisa sūt: ut aliquos ad se dux timore correptus aduocari iusserit: qbus cū pui/ gil usq; ad lucē pnoctauit. Hanc iterū die postero īpe/ rat accersiri: que ducē: ubi eadē que pridie fecerat: mo/ lientē aduertit. Interrogat an nocte p̄terita ptimuerit. Quā cū dux īcrepuisset tāq̄ tartarreū spiritū mortalib⁹ infestū: simulq; sciscitaret an ea fuerit que p cubiculum obstrepuerit somnosq; turbarit. Illa surridens: annuit: Vbi latuisset interroganti: in sūmo inquit conopeo q̄d lecto tuo adiacet: q nisi me sacra que loculis gestas ab/ dita phibuissent: illico te nostris manib⁹ enectū: p̄cipitē

e lecto deturbasse; Quin nostin me captasse quodcuq; uerborũ tibi heri fuerint cũ Venetorũ cõsule. Dux uero tanq̃ id fieri nequaq̃ potuisset: amotis arbitris: fare inquit: Illa non secus ac si interfuisset: rem omnẽ ut erat: ne mutato quidẽ uerbo: ordine edisserit. Admirabũdus dux: tanto post hec firmius credidit malignos spiritus circũferri: quantũ unq̃ antea hesitarat. Nunc ad rationes respondeamus in oppositu; & primo ad primũ dicendũ est q Augustin9 dixit. xi. de ci. dei q angeli cõmuniter nõ sunt pretermissi in illa prima rerũ creatiõe sed significantur nomine celi aut nomine etiam lucis. Ideo autem uel pretermissi sunt: uel nominibus rerum corporaliũ figurati: quia Moyses rudi populo loquebatur qui nõ dum capere poterat incorporeã naturã: & si eis fuisset expressum aliquas res esse sup oẽm naturam corporeã fuisset eis occasio idolatrie ad quã proni erant & a qua Moyses eos precipue reuocare intendebat. Ad secundũ cum reuerẽtia declinamus Aristotelem & ubi contra fidem tenet penitus eu; negamus & dicimus q licet corpus lunare in augmento uel decremento possit fortasse aliqualiter homines uexare: nõ tamen tanta uexatione quanta nos quãdoq; uidemus in arrepticiis: s; illam tam uehementẽ causant demones & id faciũt maxime in augmento uel decremento lune: duplici ratiõe. Primo quidem ad hoc ut creatura dei. s. lunã infamẽt: ut dicit hieronymus & Crisostomus. Secũdo quia cum nõ possint operari nisi mediantibus uirtutibus naturalibus ut declarabit' considerãt ipsi demones i suis ope-

T

ribus actitudines corporũ ad effectus intentos. Manifestum est autẽ ꝙ cerebrum omniũ partiũ corporis humidissimũ est:ut dicit Aristoteles:& ideo maxime subiicitur opationi lune que ex sua ꝓprietate habet mouere humorem. In cerebro autẽ pficiunt uires aiales: & ideo demones scđm certa augmẽta lune pturbãt hoĩs fantasiam qñ cõsiderant cerebrũ ad hoc dispositũ. Ad tertiũ dicendũ ꝙ nigromãtici uere & nõ ficte inuocãt demones in certis cõstellationibꝰ & demones respondẽt & ueniũt pp duo. Primo quidẽ ut hoĩes in hunc errorẽ inducant:ꝙ credãt aliquod numen esse in stellis. Secũdo qa cõsiderãt scđm aliqs certas cõstellatiões naturã corpalẽ magis esse dispositam ad effectus ꝑ qbus aduocãt. Qđ etiã alliciant & aduocent aliqbus herbis:lapidibꝰ zc. ut adducit Augꝰ de mente Porphirii:nõ tñ illiꝰ qui p̃dicabilia edidit. Ad hoc respondet Augꝰ. xxi. de ci. dei ꝙ demones alliciunt huiusmodi:nõ ut aĩalia cibis. s. ut ouis ramo uiridi:sʒ ut spũs signis inquãtũ. s. eis hec exhibẽt ĩ signũ diuini honoris cuiꝰ ipsi sũt cupidissimi. Hec oĩa Tho. ubi supra. & pri. pte. q. cxv. & Henricus sup geñ.

S Ecunda questiũcula est:quid sunt quos nos uocamus demones. Ad quã respondet Augustinus sup geñ. recitatiue de mente platonicorũ:& ponit in decretis in. c. sciendũ. xxvi. q. iii. sic describens angelos malos. Demões sũt genere animalia:natura pulcherrima: animo passiua:corpe aerea:duratiõe eterna. Dicit genere nature & pmti substantie. Natura pulcherrima. Nã quantũ ad substantiã sue nature nõ sunt bonis angelis

turpiores. Animo passiua: passionibus scdm platonicos appetitus sensualitatis concupiscibilis. s. & irascibilis. Corpore aerea: inquãtũ sũt creati de materia subtiliori: ut dicit glo. decreti ubi supra ut intelligãt subtilius & uelocius intelligere q̃ hoies. Duratiõe eterna dei. s. gracia & nõ natura. Item Aug9 de ci. dei sic eos etiã describit: Demones sunt spũs nocendi cupidissimi: a iusticia penitus alieni: supbia tumidi: iuidia liuidi: fallacia callidi: qui in hoc quidẽ aere habitant: quia de sublimitate celi supioris eiecti merito irregressibiliter in sibi congruo uelut carcere damnati sunt. Et dicunt mali angeli diaboli: a dia qđ est duo: & bolus qđ est morsellus: quasi duos morsellos cupiẽtes: animarũ & corporũ: ut dicit in glo. ordinaria in. c. firmiter. de sũma trinitate. Dicit etiã diabolus hebraice quasi deorsum fluens. Grece dicit criminator. Latine angelus malus: ut dicit Isidorus viii. ethimo. Dicit etiam sathanas quasi aduersarius. & demon quasi peritus rerum. hec ex supra dictis.

TErtia questiũcula est: Si casus & lapsus angelorũ a mũdi prĩcipio ut dicũt christiani fuit possibilis. Ad quã sic respondet ꝙ quidã heretici & phi ĩpugnare solent doctrinã christianã in hoc puncto de casu angelorũ dicentes: ꝙ lapsus originalis a principio mũdi angelorũ in essentialibus & accidentalib9 pfectorũ nõ fuerit possibilis. Nã dicunt primo: ꝙ ipsi angeli a principio habuerũt de deo & de habitudĩe legitima oĩs creature ad deũ clarissimã cognitionẽ citra ultimã beatificam: scientes indubie deũ plus se diligendũ esse: & sibi

soli obediendū:regraciandū & cultū latrie exhibendū: ergo malū culpe in eis esse nō potuit. Item secundo arguunt sic:Nulla existente in angelis causa auersionis a rectitudine status primarii nullus in eis potuit accidere lapsus aut peccatū: sed nichil dubietatis aut obscuritatis uel difficultatis ī hiis que agere:que ōmittere:que habere debuerūt potuit in tanta felicitate eis accidere: nec aliquid erroris in uniuersali:aut in particulari:uel aliquod īpedimentū uel retractiuū qđ angelos a recta & debita habitudīe ad suū creatorē educeret: ibi potuit esse. Q uimo totū quod intus & extra angelos erat:inclinabat & īpellebat rationalē angelorꝫ appetitū erga deū ergo peccare nō potuerūt. Item tertio sic: Voluntas cū sit potentia de se mota oportet necessario oēm actū electum eius esse conformē alicui iudicio rōnis:Igit̄ ubi ratio uel intellectuale iudiciuꝫ semꝑ est inobliquabile sicut in angelis erat:ibi potētia uolitiua obliquari & peccare nō poterat:ergo. Item quarto sic: Si lucifer peccauit:oportuit actum quo primo peccauit esse libera uoluntatis electionē:ideo illud fuit conforme alicui iudicio rationis:quod si fuit rectū nō peccauit: quia nō pōt arbor bona malos fructus facere. Si uero erroneū:tunc error intellectus precessit culpam uolūtatis: qđ omnes refugiūt admittere. Item quinto sic:dicit beatus Aug⁹ xi.de ciui.dei.c.xii.Omnes angeli ab initio fuerūt eq̄lis felicitatis: & ita steterūt: donec isti qui nūc mali sūt caderēt:igit̄ erant equales in uirtutibus:igit̄ si unus habuit pseuerantiaꝫ:ergo & omnes: quia alias nō fuissent

equaliter felices. Item sexto: Voluntas nichil potest at-
tingere nec exequi sine ratiōis aminiculo & directorio.
Ratio autē nō consentit malo: īmo semp recalcitrando
malo remurmurat: dicente phō. i. ethicorꝝ. ꝙ ratio semp
ad optima deprecatur: quomodo ergo peccare potuerūt
& tam mali fieri: quomodo angeli tam pfecte atq; nobi
lis rationalis nature tanteq; uirtutis: sapientie & sciētie
ab initio felices & beati appellati: cadere & labi potue-
runt: ergo. Sed contra Iob. iiii. dicit: In angelis suis re-
perit prauitatem. Ad hanc dubietationē respondendo
quatuor primo notanda sunt: deinde argumētis respon
debitur. Primū notabile est ꝙ tam angelus q̄ quecūqꝫ
creatura rationalis si in sola natura cōsideret potest pec
care: & si alicui creature conuenit ut peccare nō possit:
hoc habet ex dono gracie: nō ex conditione nature. Cu
ius ratio est: quia peccare nichil est aliud q̄ declinare a
rectitudine actus quē debet habere: siue deficere i agen
do: siue accipiat peccatū in naturalibus siue in artificia
lis siue in moralibus: solū autē illū actum a rectitudine
declinare nō cōtingit. cuius regula est ipsa uirtus agē-
tis. Si enim manus artificis esset ipsa regula incisionis:
nunq̄ posset artifex nisi recte lignum incidere: sed si re-
ctitudo incisionis sit ab alia regula: contingit incisionē
esse rectam & nō rectam. diuina autē uoluntas sola est
regula sui actus: quia ad superiorem finem nō ordina-
tur. Omnis autē uoluntas cuiuslibet creature rectitudi
nem in suo actu nō habet nisi scđm ꝙ regulat a uolūta-
te diuina ad quā pertinet ultimus finis: sicut quelibet

T

uoluntas inferioris debet regulari scd̄m uoluntatem su
perioris: ut uoluntas militis scd̄m uoluntatē ducis exer
citus. sic igit̄ in sola uoluntate diuina peccatum esse nō
potest: in qualibet autem uoluntate creature potest pec
catum esse scd̄m conditionem nature sue. Tho. pri. pte
q. lxiii. arti. i. in corpore. Secundum notabile est: Nō
est nec esse potest aliqua intellectualis creatura dei ca-
pax cōtradictorie libera simpliciter impeccabilis. i. que
nullo modo possit peccare: patet faciliter: quia deus oī
tali potest obligatorie precipere aliquid quod ī eius po
testate implere esset: uel nō implere stante obligatione
ad contrariū: quia nulla creatura rationalis esse potest
de cuius ratione essentiali sit esse beatū: ergo omnis ta-
lis potest in statu uie poni & dimitti suo libero arbitrio
sub cōmuni influentia: ergo omnis talis potest peccare

Tertiū notabile est ꝙ non potest esse aliqua creatura
rationalis essentialiter seu naturaliter mala uel pu̱ersa:
qd̄ ꝓbat̄ sic: Sit. A. talis creatura rationalis que essentia
liter sit mala: tunc quero si. A. sit apta nata agere uel se
habere cōformiter cōditiōi sue nature uel nō. Si primū
tūc bene & recte se habere pōt: & p̱ cōsequēs nō ē essen-
tiale pu̱ersum esse. Si uero dicat̄ ꝙ semp̱ agit & appetit
difformiter rōni & cōditiōi nature sue: sequit̄ ꝙ uiolen-
ter se habeat: & si sic tūc pōt se naturaliter habere. i. con
formiter cōditioni nature sue: & ita pōt iterum bene &
recte se habere: & male & pu̱erse. Ex quibus duobus. s.
secundo & tertio notabilibus sequit̄ ꝙ omnis natura ra
tionalis cōtingenter & p̱ accidēs. i. ex ꝓpria potestate &

libero arbitrio male facta est. Nā ut dictū est: nulla na-
turaliter est mala. hec Henricus de Assia sup genesim.
Quartū notabile est q malū culpe siue peccatū mor-
tale in actu liberi arbitrii conuenit esse dupliciter. Vno
modo ex hoc q aliqd malū eligit sicut homo peccat eli
gendo adulteriū: qd scdm se est malū: & tale peccatum
semp pcedit ex aliqua ignorātia uel errore: alioquin id
quod est malū nō eligeret ut bonū. Errat quidē adulter
in pticulari eligens hanc delectationē inordinati actus
quasi aliquod bonū ad nūc agendū ppter inclinationē
passionis aut habitus: etiā si in uniuersali non erret: sed
uerā de hoc sententiā teneat. Hoc autē modo in angelo
peccatū esse nō potuit: quia in angelis nec ignorātia est
nec in eis sunt passiōes: qbus ratio aut intellectus liget
Alio modo cōuenit peccare p liberum arbitriū eligēdo
aliqd quod scdm se est bonū: sed nō cum ordine debite
mēsure aut regule: ita q defectus inducēs peccatū sit so
lum ex pte electiōis que nō habet debitū ordinē nisi ex
pte rei electe: sicut si aliqs eligeret orare nō attendēs ad
ordinē ab ecclesia institutū. & hui' peccatum nō preexi-
git ignorantiā: sed absentiā solum considerationis eorū
que considerari debent: & hoc modo angelus peccauit
cōuertendo se per liberum arbitriū ad propriū bonum
absq ordine ad regulā diuine uoluntatis. hec Tho. ubi
supra ad quartū argu. Ad argumēta autē in opposi-
tum: ad duo prima patet respōsio ex notabilib'. Ad ter
tiū dicit q uolūtas pōt electiue actuari: uel electiue ap
petere aliquod sine hoc q itellectus piudicauerit assen-

T

siue:tale:uel taliter appetere.tũ quia al's oporteret oẽm
actũ quo uoluntas peccat precedere errorẽ intellectus:
quod est falsuꝫ & ꝑ erroneo habitũ. Nã scd̃m oẽs docto
res theologos in angelis & similiter in primis homini-
bus malum intellectus secutum est malum uoluntatis:
& non econuerso. Ad quartum dicit̃ ꝙ actus electiuus
quo primo angelus peccauit precessit ex prius bona uo
luntate:non per hoc ꝙ precedens rectitudo uel iusticia
uoluntatis ad illam mouerit:sed ex hoc ꝙ arbitrii liber
tas a rectitudine ab initio collata abutẽdo sua potestate
exorbitauit:& ad illud quod allegat̃ ad hoc ꝙ non põt
arbor bona zc. Respondet̃ ꝙ intelligitur in sensu com-
posito.i.non stant simul ꝙ uoluntas sit bona: & faciat
actus malos:cũ quo bene stat ꝙ uoluntas bona & iusta
possit male & peruerse eligere. Ad quintũ argumentũ
neganda est consequentia:quia quãdo Augustinus di-
cit:omnes angelos fuisse equalis felicitatis:intelligitur
quantũ ad presentẽ iusticiã seu quantũ ad eas ꝑfectio-
nes quas p̃sentialiter habebãt de habitib⁹ sciẽtie & uir-
tutis. Ad sextũ dicit̃ sicut & ad tertiũ.Clarum ergo est
ex oĩbus ꝙ querentes primã radicẽ seu cognitionẽ occa
sionis peccati angelorũ non inuenient ignorantiã eorũ
quasi peccauerint in filium:nec in potentiã uiriũ:qua-
si peccauerint in patrẽ: sed inuenient in utrãqꝫ poten-
tem.s.bonum & malũ liberi arbitrii potestatem quam
p absentiã solum considerationis eorũ que considerare
debuissent poti⁹ flectẽdo in malũ peccauerũt irremissi-
biliter in spiritũ sanctũ.hec henricus de Assia sup geñ.

Q Varta questiũcula est: quanto post eorum creatio-
nem ceciderunt. Ad quã sic respondet: ꝙ de mora
inter creationẽ & lapsum angelorũ diuersi diuersa sen-
sere. Nam dñs Henricus de Assia sup geñ. recitatiue se-
quens Origenẽ ponit tria de mora casus angelorũ. Pri-
mũ est: ꝙ nõ oẽs angeli facti sunt mali ante peccatũ ho
minis licet aliquis angelus ante hoĩem peccauerit. Se-
cundũ est: ꝙ licet quilibet angelus in instanti peccaue-
rit: nõ tñ oẽs in eodẽ instanti peccauerũt: sed successiue
Tertiũ est ꝙ demones anteq̃ caderẽt aliquanto tp̃e fue
rant iusti & boni laudãtes deũ: scđm illud Eze. xxviii.
Ambulasti pfectus in uiis tuis a die conceptiõis tue do
nec ĩuenta est iniquitas in te. Ambulatio aũt est motus
cõtinu⁹ aliquã morã requirẽs. hoc aũt uidetᷣ ĩnuere Iob
xxxviii. dicẽs: Vbi eras cũ me laudarẽt astra matutina:
& iubilarent oẽs filii dei. i. angeli boni & mali. Facit ad
hoc qđ dicit origenes sup geñ. ꝙ serpẽs antiquus nõ sta
tim supra pectus & uentrẽ suũ ambulauit. Est alia secũ
da opinio de mora casus angeloruꝫ dñi Landulfi in. ii.
sñiaꝝ. dis. iiii. ponẽtis a creatiõe ad casuꝫ angeloꝝ qua-
tuor moras. Prima in qua angeli fuerũt creati pfecti in
naturalib⁹ & iusticia originali absq; gracia gratũ facien
te: in qua mora ĩ usum liberi arbitrii exire nõ potuerũt
Secũda mora in qua boni cõuerterũt se ad deũ: & mali
ad ꝓpria naturalia se ardentissime diligẽdo: ideo in ista
mora boni graciã receperunt. Mali uero posuerũt obi-
cem & impedimentũ cõuertentes se ad bona naturalia:
& iõ graciã nõ receperunt. Tertia mora est in qua mali

operati sunt uaria peccata tẽptantes bonos: & ĩ hac mo
ra fuit preliũ in celo. Apoca. xii. de quo dictũ est supra ĩ
secũda decade. & boni bona multa fecerunt & uiriliter
restiterũt. Quarta mora est ĩ qua boni premia optima
receperũt & mali penas. Et iste dñs Lãdulfus ponit in-
ter creationẽ & casum angelorũ aliquã morã: quia ima
ginat᷑ demones in prima mora fuisse bonos cum ceteris
angelis: iuxta illud geñ. Vidit deus cũcta que fecerat &
erãt ualde bona. In secũda mora posuerũt obicẽ graciã
gratũ facientẽ impedientẽ. In terra resiliẽtes a deo pec-
cauerũt & ceciderũt: sic ergo inter primã & secũdã mo-
ram fuit secũda cũ usu liberi arbitrii in qua nõ peccaue
rant. Quarta mora est in qua boni premiati sũt: & mali
puniti. Et has quatuor moras distĩguit ipse Landulfus
p coexistentias paruas tpis: & ex distinctione statuũ &
opationũ seu uariationũ ipsoꝝ angeloꝝ. Et hui⁹ opinio
nis est dñs Bonauẽtu. & dñs Io. Scot⁹ ibidẽ. Est & tertia
opinio sci Tho. ꝓbabilior & sanctoꝝ dictis magis cõso-
nãs dicẽtis: ꝙ statĩ post primũ ĩstãs sue creatiõis angel⁹
peccauit. Nã sicut boni angeli ĩ secũdo instãti eoꝝ crea
tionis cõfirmati fuerũt ĩ grã: Ita & mali ĩ secũdo instãti
eoꝝ creatiõis ceciderũt obstinati in culpa. Et sicut boni
angeli in secundo instanti per unum actum meritoriũ
inhesionis deo confirmati fuerunt in gracia & merue-
runt beatitudinem. Ita & mali in secundo instanti per
unum actum demeritoriũ in adhesionis deo meruerũt
penam eternã confirmati in culpa. Qđ si dicat᷑ a Scoto
contra Thomã: Inter quelibet duo instantia cadit tem-

pus mediū.vi.phisicoꝝ. Sed tu ponis aliud instans in quo diabolus peccauit ab instanti in quo creatus fuit: ergo aliqua mora fuit inter creationē angeli & eius lapsum: ut Landulfus supra tenet. Ad hoc respondet Tho. pri. pte. q. lxiii. ar. vi. ad. iiii. dicēs: ꝙ inter quelibet duo instantia esse tempus mediū habet ueritatē inquantuȝ tempus est cōtinuū ut ꝓbatꝰ. vi. phisicoꝝ. Sed in angelis q nō sūt subiecti celesti motui: tempus accipitꝰ ꝓ ipa successiōe opationū intellectus uel etiā affectus. Primo ergo modo inter duo instantia cadit mediū. Secūdo uero modo minime. hec ex Tho. & Henrico: & intra questiunculam adductis.

Q Vinta questiūcula est: in quo loco angeli lapsi ceciderunt. Ad quā sic respondetꝰ ꝙ in demonibꝰ possumus tria considerare. s. naturam intellectualem: culpam mortalē: nostrā utilitatē. Primo enī cōsiderādo in demonibꝰ naturā intellectualē: cū ī eis lux naturalis. i. uirtus ītellectualis remāserit: eoꝝ opatiōi. i. cōtēplatiōi cōuenit celū: & iō tā boni q̄ mali ī celo empyreo sūt creati: qđ est cōtēplatiōi cōgruū ut patuit supra. Scđo in demonibꝰ cōsiderādo culpā mortalē: cū eoꝝ natura ꝑ culpam sit deordinata & obtenebrata: tūc debetꝰ eis ꝓ pena & ꝓ tenebra infernꝰ: q est locꝰ tenebrosus penalis & afflictiuus. Tertio cōsiderādo nostrā utilitatē: sic debetꝰ demonibus aer: non quo ad supremam: nec quo ad infimā: sed quo ad mediaȝ sui partem. Cuius ratio est: quia aer qui est in media regione tres habet conditiōes propter quas aer medius cōpetit eis. Est enim aer lucidus

T

uel splendidus: tenebrosus & nobis ꝓpinquꝰ. Primo aer lucidus est: & iō p naturā lucis sic cōpetit eorū nature intellectuali. Secūdo aer est tenebrosus & sic cōpetit eorū culpe mortali. Tertio aer est nobis ꝓpinquus & sic cōpetit nostre utilitati: nā ex ordine diuine sapientie ē ꝙ ex malis eorū nostrū bonū elicit. s. nostri exercitii: & p consequēs meriti dū resistimus eoꝝ tēptationibꝰ. hec ex theologis & Ranerio.

Sexta questiūcula est: quot fuerūt angeli qui de celo ceciderūt. Ad quā respōdet ꝙ pauciores fuerūt cadentes q̄ remanētes. hoc ꝓbat rōne & auctoritatibus. & primo rōne: Nā peccatū est contra naturalē inclinationē. Ea uero que contra naturā fiunt ut in paucioribꝰ accidunt. Natura uero consequit suū effectū: uel semp uel in pluribꝰ. Secūdo ꝓbat auctoritatibꝰ: & primo auctoritate Helisei. iiii. Re. vi. dicētis ministro suo plures nobiscū sunt q̄ cū illis: qđ exponit de angelis bonis & malis. Et Apoca. xii. dicit ꝙ draco traxit secū tertiā ptē stellarū: hoc est tertiā partē ex nouem choris angelorū. Dicūt tñ aliqui ꝙ tot corruerūt ex quibus potuisset fieri decimus ordo. Si quis autē curiosius determinatum numerū bonoꝝ & malorū angeloꝝ ex legionibꝰ eoꝝ scire uelit: querat acutos arithmetricos & abachistas. hec Thomas. q. lxiii. arti. ix. prime partis.

Secundū caput principale huiꝰ tertie decadis est de simplicitate demonū. Circa qđ quinq; questiūcule soluent: quarū quelibet infra ordine suo declarabitur.

P Rima questiũcula est: Si demones habeant corpa sibi naturaliter unita ut forma materie. Ad quam diuersimode a multis respondet. Nam quidã primo dicunt q̄ dñs deus in penam & confusionẽ angelorũ peccantiũ inferiorauit & inclinauit naturas ipsorũ: & fecit eos formas substantiales alicui⁹ corporis deformi: ut ranarũ uel serpentiũ zc. & sic tẽpore primorũ hominũ potuerũt esse quidã demones corporei & cõpositi ex ptib⁹ essentialibus. Et sic fuissent pars formalis ul' essentialis alicuius corporis: sicq; habuissent corpa naturaliter sibi unita. Sed si hoc fuit factũ fuit absolute ex oĩpotentia dei & ex obedientiali potẽtia angelorũ malorũ nõ naturaliter. Nam naturaliter loquẽdo: natura incorporea intellectualis: uniri nõ põt nature corporee p modũ forme uel anime uiuificãtis: quia natura cuiuslibet demonis est substãtia rationalis personaliter in se subsistens non habens aptitudinem naturalem uel propinquam adherendi alteri: uel constituendi cum altero: licet habeat potentiam obedientialẽ ut dictũ est. Fuerunt alii secundi qui dixerũt q̄ angeli boni & mali licet nõ habeant corpa sibi unita naturaliter ex ossibus & neruis: & carne compacta sicut cõmuniter pfecta aĩalia habere uidemus. Nã xp̃s dixit q̄ spũs carnẽ & ossa non habet. habent tñ corpa unita eis aerea naturaliter. Et pbãt hoc tribus rationib⁹. Primo p Augustinũ. ii. sup geñ. dicentem in spiritu rationalis creature bonũ est hoc ipsuȝ q̄ uiuit & q̄ uiuificat corpus siue aereũ sicut ipsius diaboli: uel demonũ spiritus: siue terrenũ sicut hoĩs aĩa: sed

T

corpus qđ uiuificat́ est naturaliter unitũ spiritui uiui-
ficanti: ergo. Itẽ in. c. sciendũ. xxvi. q. iii. dicit́ ꝙ demo-
nes sunt genere aĩalia animo passiua: corꝑe aerea: dura
tione eterna ut dictũ est nũc supra. Item Aug⁹. xxi. de
ci. dei dicit: Sunt quedã etiã sua demonibus corꝑa sicut
doctis hoib⁹ uisum ẽ: ex isto aere crasso atq; humido cu
ius impulsus flante uẽto sentit́: ergo. Sed ꝙ hoc esse nõ
possit ꝓbat́: quia cũ aer sit corpus homogeneũ & simile
ĩ toto & in partib⁹: necesse est ꝙ si alique ꝑtes aeris ani-
mate ponant́ ꝙ totus aer similiter sit animatus: qđ pa-
tet esse falsum: quia nulla oꝑatio uite nec ꝑ motũ nec ꝑ
aliqd aliud deprehendit́ in toto aere. & ideo dicim⁹ de-
mones non habere corꝑa aerea naturaliter sibi unita ut
fiat ex eis unũ simpliciter & ꝑ se: nõ eñ tale corp⁹ aereũ
cõiũctũ demoni uiueret: cũ ab eo nõ uiuificaret́ forma-
liter: Nec demon tali corꝑi cõiũgeret́ ut ꝑs formalis: cũ
demon ut dictũ est in se integrã speciei naturã hẽat. Et
cõfirmat́ hoc: qa angeli & demones simpliciores nature
sũt & essentie q̃ aĩe: sȝ aĩa est simplex nõ cõꝑosita ex ma
teria & forma: licet ex actu & potẽtia uel ex quo ẽ & qđ
est: ergo multo minus angeli simplicioris nature & sub
tilioris. Ad argumẽta aũt tria dr̃ ꝙ Aug. ibi loqt́ scđm
opinionẽ Apulei: & platonicoꝝ quoꝝ ipse fuit imitator
& adducit illa recitãdo nõ asserẽdo. Fuerũt alii tertii q
dicerẽt angelos & demones nec habere corꝑa naturalit́
eis unita: nec ea posse etiã assumere uel assumpsisse. Sȝ
oĩa que ĩ diuinis scripturis legunt́ de apparitiõibus an
geloꝝ cõtigisse ĩ uisiõe ꝓphetie: hoc ẽ scđȝ imaginationẽ

Sed hoc manifeste apparet falsum: & intentiõi scriptu-
re repugnat. Nã scriptura introducit interduʒ angelos
apparẽtes ut cõmuniter ab hoĩbus uideanť: sicut ange-
li qui ab Abraham uidebanť & ab oĩ familia eius. Et a
Loth & ciuibus sodomorũ. Similiter angelus qui appa
ruit Thobie ab oĩbus uidebať: tali autẽ uisiõe nõ uideť
nisi corpus quod positũ est extra uidentẽ. illa uero que
uidenť uisione imaginaria uidenť solum in sola imagi-
natione uidentis. Cũ igiť appareant angeli & demones
& corporei nõ sunt nec habent corpora naturaliter eis
unita. Sequiť ꝙ sit aliquis alius modus quo angeli bo-
ni & mali dicanť corporei: & corporib⁹ unianť. Dicẽdũ
est ergo quarto scḋm theologos ꝙ angeli assumũt cor-
pora & uniunť ipsis corporib⁹: nõ quidẽ ut forma mate
rie: quia sic facerent unũ ꝑ se: & corpus sic assumptũ ui-
ueret: nec uniunť corporib⁹ ut motor mobili: sicut intel
ligentie celis & orbibus: uel ut nauta naui: qa orbes nõ
represẽtãt ꝓprietates intelligentiarũ siue angeloꝝ mo
uentiũ eos. nec nauis docet ꝓprietates naute. Sed dicũ-
tur cõiungi & uniri angeli corporib⁹ assumptis tãq̃ mo
bilibus diuía uirtute ab angelis sic formatis ut cõgruãt
ad represẽtandũ intelligibiles ꝓprietates angelorũ: ut
puta assumũt corpus humanũ cũ manibus ut represen
tent ꝙ possunt & sciant opari: cũ ore quia possũt mani
festare cõceptus. cũ oculis: quia uidẽt in uerbo uel in se
ipsis naturas rerũ ⁊c. & assumũt corpa nõ ꝓpter ipsorũ
indigentiã: sed ꝓpter nos. Et boni quidẽ angeli ut fami
liariter cũ hoĩbus cõuersando demonstrẽt intelligibilẽ

societatem quã expectant cũ eis habendã in futura uita:atq; ut diuersimode hoies in bonũ ꝓmoueãt. Demones uero ut in corpibus assumptis appareãt hoibus:diuersimode eos tẽptando & multipliciter ĩpediméta prestando. hec Tho. in questionib⁹ disputatis de demonib⁹ & dñs Bonauẽtura in. ii. sñiaꝝ. di. viii. & dñs Io. de turcremata cardinalis:sup decretũ ubi supra.

SEcunda questiũcula est: Si in demonib⁹ sit generatio ex sexu masculino & feminino per semen ut in hoibus & aialibus pfectis. Ad quã primo uidet̃ respondendũ affirmatiue. Nã dicit̃ geñ. iii. Inimicitias pono inter semen tuũ & semen illius. sed ex semine fit generatio:ergo. Itẽ iesus dixit phareseis Io. viii. Diabolus cum loquit̃ mendaciũ ex ꝓpriis loquit̃:qa mendax est & pater eius:sed alteri⁹ nemo est pater carne nisi p uerũ semẽ ergo. Rñ o dicendũ ꝙ Auicẽna. ix. sue methaphisice posuit ꝙ a primo principio. i. a deo nõ ꝓcessit ĩmediate nisi unũ numero. i. una intelligentia prima: seu angelus supremus. Et ab ista prima intelligentia ꝓcessit secũda & a secũda tertia. & sic usq; ad infimã a qua posuit aïas ꝓduci uel ꝓductas esse. Et uidet̃ ꝓ ista opinione qualitercũq; etiã ꝙ sicut deus instituit totũ genus humanũ rationalis creature ꝙ ab uno Adam oẽs haberẽt originẽ ut inter hoies esset maior cõnexio amoris & maior unio atq; respectus fortior ad unũ simpliciter primuȝ: a quo ꝓcesserũt oïa. Item a principio eadẽ rõne uideret̃ poti⁹ ab uno angelo primo. s. lucifero originem oẽs habuisse: itaq; angeli ab angelis fuerint ꝓducti. Sȝ hoc reprobãt

theologi negãtes creaturã posse creare. Nec fuisset simi lis cã pductiõis angelorum ab uno primo q̃lis fuit oĩu3 ho minũ ab uno Adã: tũ qa angeli nõ sic manẽt ĩ statu uie sicut hoĩes: tũ qa nõ potuisset cognatio cõtrahi inter eos cũ inter ipsos subalis cõicatio esse nõ possit q̃lis est ĩ ge neratiõe hoĩs. tũ qa angeli nõ debuerũt cõuersatiõe me reri beatitudinẽ sicut hoĩes. Aristoteles ẽt negaret illud q̄ una intelligẽtia sepata possit pducere aliã ĩtellectu & uolũtate: q̄d tñ caballiste concedũt & stulte sine funda mento. Alii aũt aliter sunt imaginati de generatiõe de monũ dicẽtes: q̄ qa demones sũt aĩalia aerea ut dicunt Ideo ẽt affirmãt q̄ ĩter illa est suo mõ sexus masculinus & femininus: sicut ĩter hoĩes & aĩalia pfecta dicẽtes: q̄ de mones generãt demones iuuenes sic̃ hoĩes filios: p quo facit q̄ olim decepta gẽtilitas coluit nõ solũ deos s3 deas plurimas: quarum quedã appellate sũt mr̃es deorum & dearum ut Cibeles & Samia. De nuptiis ẽt & cõiugiis deorũ & dearum: de strupis & adulteriis eorum mĺta fabulati sũt poe te sicut p3 ex eorum libris. S3 ad hec rñdẽdũ ẽ q̄ nullo isto rũ modorum ille lucifer supremus demonũ semen aliq̄d seu generationẽ habuit aut habere potuit. Et dicit̃ cõclusi ue q̄ demõ p assũptionẽ cuiuscũq3 corpis nõ posset ge nerare ex femina hoĩem: ita q̄ uere esset filius: qa sic opor teret demonẽ p se & uere aĩal esse corporeũ de cuius suba fieret semialis decisio: cũ huiusmodi suba spũs fieri nõ possit: igit̃. Et dico notãter sic q̄ filius eius eẽt: qa ut fert̃ q̃ñq3 demõ pcurauit generationẽ hoĩs ex femia sine cõ cursu uiri cõsueto: sicut de quodã merlino ĩ anglia nato dicũt. Vñ & Augustinus li. xv. de ci. de. c. xxiii. dicit ita: Et q̃m

creberrima fama est: multiq; se expertos uel ab eis q experti essent: de quorum fide dubitādū nō est audisse cōfirmant siluanos & faunos quos uulgo īcubos uocāt sepe īfestos fuisse mulierib⁹: & earum appetiuisse & pegisse cōcubitū: & īterpositis qbusdā subiūgit: Nō hic aliqd temere audeo diffinire: utrum uz aliq spūs elemēto aereo corpati sūt Nā hoc elemētū ēt cū agitat̄ flabello sensu corpis tactu q; sentit̄ possint ēt hāc pati libidinē ut quō pñt mulieribus misceant̄. hec ille. Hoc mō dicūt aliq fuisse gigātes natos. Quōcūq; ergo dicat̄: tenendū ē: ꝙ nūq̄ ex femia & demōe naturales filii nati sint aut nasci potuerit. Ad argumētū aūt geñ. dr̄ ꝙ semē accipit̄ trib⁹ modis. Vno mō māliter & lr̄aliter: & sic nō ītelligit̄ lr̄a geñ. Alio mō ꝓ illis q occasiōe sui ceciderūt & facti sūt demōes. Tertio mō ꝑ fomite pcti originalis ī quē semiauit oib⁹ nascituris: & prīo in nā hoīs prīo lapsi: quē fomitē & zizaniā inimic⁹ hō supsemiauit ī agro dei. i. ī natura hoīs lapsi. Ad scd̄m dr̄ ꝙ manichei ex uerbo illo saluatoris occasionē sūpserūt ponēdi gnātionē demonū p semen & male. nā rl̄tm̄ illd̄: ei⁹ ñ refert demonē: sz mēdaciū. q. d. iesus ꝙ diabol⁹ mēdax sit: & pr̄ ei⁹. i. mēdacii. ut expōit th. sr̄ Io.

TErtia questiūcula ē: q̄re demōes cū assumūt corpa nō assumūt nisi aerea. Ad quā sic rn̄det̄: ꝙ āgeli iō nō assumūt corpa de terra uel aq̄: qa nō subito dispserēt neq; iterum de igne qa tacta uel cōtigua cōburerēt: Sz assumūt corpa ex aere illū uirtute diuia cōdensando quātū ncēe ē ad corpis assumēdi formatōez. Et lz aer ī sua raritate manēs ñ retineat figurā nec colorē: qñ tñ cōdēsat̄ figurari pt̄ & colorari sic̄ pz ī nubib⁹ hec th. p. p. q. li. ar. ii

Ex femi[na]
nasci [...]

Q Varta questiūcula est: Si demones in assūptis corporibus exerceant uere opa uite. Ad quā sic respōdet q opationes ille que cōpetūt corpi uiuo ut uiuū ē. i. animato p formā que est pars cōpositi: nō cōpetunt angelis bonis nec malis in corpibus ab eis assumptis. Nā ut diximus corpa assumpta ab eis nō uiuūt cū ipsi spiritus nō uniant corpibus talibus ut forme. Cū igit uidere: sentire: comedere: audire: generare & huiusmōi cō petunt corpi inquantū uiuens: ideo nō pprie cōpetunt angelis in corpibus ab eis assumptis nisi similitudinarie. Vnde p oculos nō uidēt: sed p oculos significat uirtus cognitiua eo℞. Nec comedere pprie dicunt: quia comestio pprie iportat sumptionē cibi cōuertibilis in substantiā comedētis p digestionē cibi descēdentis ad stomachū quod corpi ab angelo assumpto nō cōpetit cum nō sit talis nature in quā possit alimentū cōuerti. Propterea Tobie. xii. dicebat angelus ei: Cū essem uobiscum uidebar quidē mādūcare & bibere: sed ego potu & cibo iuisibili utebar. Et sic dicendū est de aliis operib⁹ & uirtutibus aliorū sensuū & potentiarū assumptorū corporū ab angelis. Similiter nec generare cōpetit eis: ut q̄si ex coitu & pprio semine nascat aliquis ex eis. Potest tn̄ p actū solius mali angeli cōpleri generatio inquantū possent fieri succubi ad uirū: & semē recipere: & incubi ad mulierē: & sic in loco cōueniēti semen humanū apponere & sic cōplere generationē: sicut de gigantib⁹ factum fuisse legimus ante & post diluuiū. & Aug⁹ adducit. xv. de ciui. dei. c. xxiii. Filii tn̄ sic nati nō dicent filii

demonũ:ſed eorꝫ a quibus ſemen fuiſſet elicitũ. Et ſi dicatᷣ ꝙ angeli loquanᷣt: ſicut patet in locis multis ſacre ſcripture. Locutio uero ſit opus uiuentis:cũ fiat ꝑ uocẽ que eſt ſonus ab ore aĩalis ꝓlatus.ii.de aĩa. Reſpondetᷣ ꝙ angeli ꝑ corpa aſſumpta nõ loquũtᷣ:ſed efficiunt aliquid ſimile locutioni:inquantũ formãt ſonos in aere ſimiles uocibus humanis: ſicut patet in Siniphe & zẽzana. Si etiã dicatᷣ ꝙ moueanᷣt & ambulent que ſũt opa uite.ii.de aĩa. ut patet qñ ibant cũ Tobiolo & Abrahã:dicitᷣ ꝙ nõ mouebanᷣt ꝓprie:Nã motus ille nõ erat cõiunctus motori angelo ut forme:ſed dicebanᷣt moueri ꝑ accidens ad motũ coporũ:ſicut mouenᷣt motores in mobilibus:puta nauta ad motũ nauis. Operationes uero ille que cõpetunt corpi mobili inquantũ mobile:ut ſũt mouere:ĩpellere:diuidere & huiuſmodi:cõpetũt eis ꝑ ſe cũ natura corpalis obediat eis ad nutũ quantũ ad motum corpalẽ:ut dicetᷣ infra. Hec oĩa doctores in.ii.ſniarꝫ.& Tho.in pri.pte.q.li.

Q Vinta queſtiũcula eſt: Si diabolus tranſfigurãs ſe in angelũ lucis uel ĩ ſpecie xp̃i apparẽs poſſit adorari ꝓ angelo uel ꝓ xp̃o abſq; peccato. Ad quã uidetᷣ primo reſpondendũ affirmatiue. Nã ignorãtia facti adhibita diligẽtia a peccato excuſat. cũ autẽ iſte ignorat qđ factũ eſt & adhibeat diligentiã: uidetᷣ ꝙ nõ peccet adorando diabolũ ſicut xp̃m. R̃ño dicendũ ꝙ ſathanas in angelũ lucis tranſfiguratus:uel in ſpecie xp̃i apparens: nõ eſt credendus eſſe xp̃s: nec põt adorari ſine peccato: & ideo nullo modo eſt adorandus:& ſi ignoraret:igno-

rantia eũ nõ excusaret a peccato. Cuius ratio est triplex Prima est: quia quilibet est premunitus p sacrã scripturam: ꝙ angelus tenebrarũ transfigurat se in angelũ lucis; ut dicit᷑. ii. Cor. xi. & Mathei. xxiiii. Multi ueniẽt ĩ nomine meo zc. Et ideo tenentur discutere & statim nõ adorare. Secũda ratio est: quia habet remediũ oratiõis. Vnde si oraret deũ toto corde ut reuelaret ei ueritatem: deus nõ dimitteret eũ decipi. In hoc enĩ casu intelligit᷑ illud Io. xv. Quicqd petieritis patrẽ in nomine meo dabit uobis: hoc est: quicqd petieritis ptinens ad salutem: ut beatus Aug⁹ exponit: dabit uobis. Patet ergo ex hoc ꝙ qui adorat nõ adhibet omnẽ diligentiã quam debet. Tertia ratio est: quia facile posset uitare periculũ apponendo conditionẽ hoc modo: Adoro te si tu es xp̃s. Hec Alexan. iii. pte. sũme. q. xvi. arti. iiii.

T Ertium caput principale est de potentia demonũ. Circa quod sex questiũcule liquefient quarum quelibet infra suo ordine declarabit᷑

P Rima questiũcula est: Si demones ingredi possũt corpa hominũ & aliorũ aĩaliũ. Ad quam uidet᷑ primo respondendũ negatiue. Nã duo spũs creati nõ possunt esse in uno & eodem loco & adequate in eodẽ spacio: coexisterent enĩ in eodem situ: quod est contra philosophiam. Sed anima est in qualibet parte corporis cũ sit tota in toto & tota ĩ qualibet parte scd̃m Augustinũ: ergo. Preterea si demones ingredi possent corpa animaliũ uel hominũ: unirent᷑ eis per modũ forme uiuificantis. Sed probatũ est supra ꝙ natura intellectualis incor

porea personaliter in se subsistens nature corporee per modu₃ forme uniri nõ potest:ergo. Ad hanc questionẽ respondet ꝙ angeli boni & mali possunt ingredi & mouere corpora animaliu₃ & exercere ibi actus rationalis uł irrationalis anime:quia natura corporalis obedit angelis bonis & malis ad nutum quantũ ad motum localem. Nam ut dicit Dionysius.vii.c.de diuinis nominibus:Diuina sapientia coniunxit fines primorũ principiis secundorum. Ex quo patet ꝙ natura inferior in sui supremo attingitur a natura superiori. Natura aũt corporalis est infra naturam spiritualem: & ideo in sui supremo cõiungitur nature superiori spirituali. Inter aũt omnes motus corporeos: motus localis est superior & ꝑfectior:ut ꝓbatur.viii.phisicoꝝ. Ratio est:quia ꝑ ipsu₃ motũ localem mobile nõ est in potentia ad aliquid intrinsecũ rei:& ideo quecunq₃ natura corporalis nata est moueri & attingi imediate a natura intellectuali: quantum ad motũ localem quasi ab eo mota. Vnde & philosophi posuerũt suprema corꝑa moueri localiter a spiritualibus substantiis. Vnde uidemus ꝙ aĩa mouet corpꝰ primo & principaliter locali motu. Et quia angelus bonus & malus ibi operatur ubi est:ideo intra corpora naturalia possunt esse:& per consequens intra corpora hominum inquantum illabuntur in ipsis & mouent ea.

Ad argumentũ autẽ primum dicendum est ꝙ nõ est incõueniẽs duos spũs creatos esse in eodẽ corpe si unus sit ibi nõ ut in loco sed ut forma in materia:sicut anima in corpore:alter autẽ sit ibidẽ tãq̃ in loco diffinitiue:nõ

circũscriptiue: ut dicimus de angelis bonis uel malis in corpibus illapsis. Ad secundũ autẽ argumentũ respondet ꝙ natura spũalis quantũ ad ppositũ spectat imaginabile est illabi & uniri nature corpali dupliciter. Vno modo p modũ forme uel aĩe uiuificãtis: & sic nec angelus bonus nec demon possũt illabi uel uniri siue ingredi intra corpa naturalia aĩalia siue rationalia. Ratio est ut diximus: quia natura cuiuslibet angeli est substãtia rationalis psonaliter & cõplete in se ipsa subsistens: & p cõsequens psona in cuius potestate nõ est se depsonare ideo nõ põt esse ps cõpositi. Secũdo mõ põt spũs creat⁹ illabi & uniri corpi naturali aĩali siue rationali nõ formaliter: sed coexistenter tali modo ꝙ uires oẽs eius corporales ad motũ localẽ ptinentes exerceat in tali corpe: intantũ ꝙ etiã organa aĩalis rationalis uel irrationalis moueat ad actus exteriores similes actib⁹ rationalis aĩe uel irrationalis: & sic quilibet angelus bonus & malus põt: ut patet de bono angelo in locutione asine Balaam Numeri. xxv. & in malo angelo in locutiõe serpẽtis domine Eue: geñ. iii. & de utrisqȝ in multis aliis sacre scripture locis. hec ex Tho. & Henrico de Assia.

SEcunda questiũcula est: Si demones cũ ingrediũtꝛ corpa illabãtꝛ toti corpi uel alicui pti corpis: ut puta digito aut musculis. Ad quã questiũculã pptꝛea que dicta sũt nũc supra ad primũ argumentũ dicũt aliqui ꝙ cum deo permittente demon intrat corpora hominũ ea obsidendo: nõ illabitꝛ corpori animalis aut alicui parti eius: puta digito uꝉ musculo: quia sic duo spũs creati

T

essent in eodem loco: quod de cõmuni cursu ut dicunt & bene: esse nõ potest: nã neq; duo boni angeli nec duo mali nec spũs humanus & diabolus possunt coexistere adequate in eodem spacio aut situ. Sed demon dicit͛ illabi alicui humori inanimato in homĩe uel in alio aĩali uidelicet sanguini uel colere aut urine uel fecib⁹ uiscerũ Q̄d si dicat͛ contra istos quomodo spũs aliquis nõ coexistens corpori aut organis seu musculis aĩalis possit supplere siue exercere motus locales organoꝝ siue partiũ ĩ corpore. Respondent ꝙ duobus modis imaginabile est aliquẽ spiritũ mouere posse corpus cui non unit͛ informatiue. Vno modo ad motũ ꝑ se & in se ipsius spũs cõiũcti seu adherẽtis corporeo mobili firmiter aliqua specie unionis: sicut uerbi gracia: si spũs humanus seu aĩa stante unione eius ad corpus ꝑ se moueret͛: corpus etiã sequi oporteret & hoc ratione unionis aĩe ad corpus informatiue qualiter fortassis erit in motibus corpoꝝ glorificatoꝝ. Secũdus aũt modus imaginãdi quo spũs mouet corpus est ad motũ localẽ ad sui intrinsecã actionẽ ꝑ apprehensionẽ ex imperio uoluntatis. Queãdmodũ ergo spiritus humanus ĩmediate & ꝑ se aliquas partes corporis mouet localiter ad sui intrinsecam actionem ꝑ apprehensionem & consequentẽ liberam uoluntatẽ ex imperio uoluntatis. Ita etiã & ipsi spiritus boni & mali mouere possunt ad imperiũ uoluntatis eoꝝ corpus & partes eius ĩmediate ut ibi coexistat localiter ut faciũt quando illabuntur alicui humori in homĩe ut dictum est supra. Quicquid tamen sit de pluribus spiritib⁹ ma-

lis uel pluribus bonis:aut de bono & malo in eodē corpore animali siue rationali: dubium tamen esse nō debet quin multi spiritus mali illabi possint ī uno corpore hominis simul ut patet Marci.v. de demone qui uocabatur Legio:& de spiritu maligno cum spiritu brutali in serpente: de quo dicit scriptura geñ.iii. Sed & serpens erat callidior zc. Et de spiritu bono cū spiritu etiā brutali:ut patet in asina Balaam.hec ex Henrico de Assia super genesim.

TErtia questiūcula est:Si demones possunt moueri corpora absq; approximatione p solum imperium uoluntatis. Ad quā sic respondetꝯ cum natura corporalis ut dictum est se habeat obedientialiter de cōmuni influētia dei:precipue ut dicit Augustinus:quo ad motum localem respectu imperii libere uolūtatis angelorum dubiū nō est quin spiritus angelici boni uel mali: corpus: organa & muscula mouere possint: quibus per essentiam coexistenter uniunt᷑. Vnde phī imaginant᷑ꝙ nisi intelligentia realiter coexisteret orbi aut parti eius nō posset mouere ipsum. Sed in hoc dubitatio est:si angeli boni & mali mouere possint corpora per intellectū & p imperiū uoluntatis sine tali approximatiōe. Quia si sic sequit᷑ꝙ demon existēs longe extra corpus humanū posset & eius partes p libito localiter mouere:īmo in inferno manēs potest eque suo īperio pturbare uel mouere spiritus animales in fantasia hūana: quod nequaꝗ uidetur concessum spiritibus angelicis bonis uel malis Ad hoc respondetur ꝙ licet corporalis natura obediat

imperio spirituū quantū ad motū localem: hoc utiq̄ tñ oportet esse cū limitatione ad certā unionē uel p̄sentiaꝫ ipsoꝶ spirituū ad corpa que mouere uolūt. Et ultra hoc cōcedere oportet eos habere potestatē influēdi īmediate alteratiuas qualitates: uidelicet caliditatē: frigiditatem humiditatē: siccitatē. Similiter etiā qualitates localiter motiuas ut sūt īpetus: īpulsus: & alie motiue q̄litates & sic saluant̄ cōuenieter in ipsis oēs effectus spirituū quos faciūt & fecerūt in transmutationibus rerū corporaliū. Quomodo enī aliter tēpestates sic subito suscitarent: ut habet̄ Iob. i. Quō mirabiles apparitiōes: mirabiles rerū transmuratiōes agerent: quomodo ꝓicerent distanter lapidem nisi īperio uolūtatis causando in lapide motum p̄ impetū uel īpulsum: ut patet in lapide silicis mire orbicularis forme quē sup̄ caput p̄ris sancti Dñici orātis in sancta Sabina in urbe diabolus ꝓiecit: sed uetāte deo sanctū nō tetigit. lapis aūt ibidē pendet ī monumentū Quō posset uniri alicui corpi ita ꝙ illud corp⁹ moueret̄ p̄ accidēs ad uelocissimū motū āgeli. Ad dubiū ergo dr̄ ꝙ demon pōt mouere corpa & aīas nō simpliciter sꝫ cū limitatione ad certā. s. unionē uel ipsorū presentiā ut dictum est. Hec oīa Henricus de Assia sup̄ genesim.

QVarta questiūcula est: Si demones ingredi possūt animas hominū. Ad quā uidet̄ respondendū affirmatiue p̄ illud Luce. xxii. Vbi habet̄ ꝙ post buccellam panis a xp̄o porrectā iude ītrauit ī eū sathanas. & math xiiii. Diabol⁹ īmisit ī cor iude ut traderet xp̄m. R̄ño dicendū ꝙ sathanam intrare Iudā siue aliū hoīem potest

dupliciter intelligi. Vno modo in corpe hoīs sicut ī hiis qui corpaliter uexant̉ a demone. & hoc modo ut paulo ante diximus est cōclusio ꝙ demon essentialiter pōt intrare in hoīem: nam demon ꝑpter subtilitatē nature pōt penetrare corpa sine ullo obstaculo: insup illa molestare & pturbare: ut clare patet in euāgeliis de hiis quos xp̄s fugauit e corpibus: Mathei. xv. & Luce. viii. Alio modo pōt intelligi. s. ꝙ diabolus intret in mentē ita ꝙ menti diabolus essentialiter illabat̉. & hoc modo est conclusio ꝙ diabolus nō pōt intrare in mentē hoīs nisi solus deꝰ. Et ratio est: quia cum aīa rationalis sit simplex & incorporea nō habet dimensiōes quantitatis ut aliquid in ea esse dicat̉ quasi infra dimensiones eius cōtentū: & iō nichil pōt in ea esse: nisi illud qđ ei dat esse qđ in ea est p uirtutē suā. Dico ergo ꝙ solus deus qui aīam ī esse ꝑduxit est in aīam p suā uirtutē. Vbi autē est uirtus dei: ibi est essentia dei: cū in deo eadē sit uirtus & essentia. Solus ergo deus essentialiter in aīa & solus in ea se transfert p graciā. Ad argumentū dicitur ꝙ diabolus dicit̉ intrasse cor uel mentem Iude uel hominis p affectū uł effectū malicie: inquantū. s. homo ab eo seductus sequitur eū ad perpetrandū malū quod suggerit: & hoc modo dicit̉ intrasse cor Iude. Vnde dicit Nicolaus de lyra sup illud Luce. xxii. Intrauit sathanas in Iudā. i. in animam nō per elapsum quia hoc est deo ꝑprium: sed per effectum. s. uenditionem xp̄i ei suggerendo. Et Albertꝰ sup Lucā dicit: Post buccellam intrauit in Iudā sathanas. i. ad plenius possidendū: nō tamē ꝙ menti eius uel

T

anime illaberet: sed quia suggerendo in eo inuenit locum malicie sue. hec Tho. in quolibetis: & sup Iohannē & in. c. sicut Iudas. de cōse. di. ii. & dn̄s Io. de turre cre. cardinalis in expositione euangeliorū.

Q Vinta questiūcula est: Si spiritus hoīs dānati illabi possit in corpe alterius hoīs. Ad quā simpliciter respondet negatiue: Tū primo quia si eis hoc esset concessum pfecto obseruarēt embriones in uteris matris ut se illis constitutiue unirent ad habendū saltē sensuales cōsolationes & delectatiōes. Tū secūdo quia animaliū rationaliū est informare corpa & pficere quadā delectatione naturali nō uexare. Tū tertio quia de lege & ordine nature aīe a locis in earum transitu eis deputatis nō recedūt. Est eni aīa spūs uadens & rediēs: ut inqt psal. Qui aūt aliter tenēt: accusandi sūt: imo dānandi in hoc cū Pictagora: qui cūctis aīalibus abstinuit credēs in aliquib⁹ aīas hominū esse ut dictū est supra prima decade Hec Henricus de Assia super gen̄.

S Exta questiūcula est: Si alicui obsesso credendum sit cū dicit se eē aīa3 uel spiritū alicui⁹ defūcti. Ad quā respōdet ꝙ nullo modo obsessis se esse aīas mortuorū dicentib⁹ est credendum: ut sepius accidit Rome in sancto Petro in colūna Salomonis ferrata. Nā tales uere demones sunt: qui frequēter simulāt se esse aīas mortuoꝝ ad confirmandū gentiliū errorē qui hoc credebāt ut de Hermete: adducit Aug⁹. x. de ciui. dei. & Crisostomus sup Matheū. hec Tho. pri. pte. q. cxvii. arti. iiii. ad secūdū. Q d si qn̄ꝙ aliqua uera dicāt que aīe ille dānate

quas se esse dicunt: fecerunt in uita: nō est eis prestāda fides: quia tales nō sunt anime illorum sed demones: & forte illi quos ille anime habuerunt in uita incensores & in exercitiū: in aere supiori caliginoso habitātes: Nā de lege cōmuni tales corpa hominū uexare solent. Vel sunt alii demones qui ea que reuelāt didicerūt a demonibus qui illas in uita tēptauerant & uicerant. Hec ex theologis & ex supra adductis.

Q Vartum caput principale est de potentia demonū respectu effectuuꝫ naturaliū. Circa qd tres questiūcule soluent̄: quarū quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiūcula est: Si demones ꝓpria uirtute absqꝫ seminibus possint ꝓducere effectū aliquē naturalē puta formā uermis aut serpētis in materia imediate. Ad quam uidet̄ primo respondendū affirmatiue Nā qn̄cūqꝫ sūt alique cause ad īuicē ordinate scd̄m priꝰ & posterius prima cā plus influit in causatū q̄ secunda & amota influētia cause secūde adhuc remanet influētia cause prime. Sꝫ uirtus agentiū naturaliū inferiorū: motus celi: influētia ītelligētie siue substātie sepate: sub ordinate se hn̄t: ita q uirtute influētie substantie sepate mouet̄ celū: uirtute autē celi agūt ista inferiora agētia: ergo āmota opatiōe celi & actiōe hoꝶ inferioꝶ agentiū naturaliū adhuc pōt forma induci in materiā a substātia & intelligētia sepata: & sic absqꝫ rationibus seminalibus poterūt demones & angeli ꝓducere uerū effectum Rn̄o dicendū q circa hoc duplex error īuenit̄: fuerunt enī quidam gentiles qui credebāt demones esse deos &

T

ipsos p modum creatiõis in istis inferioribus opari. Sed hunc errorẽ magister in.ii.sniaꝝ.dis.vii.refellit. Alius fuit Auicẽne qui posuit oẽs formas que in materiã inducunt̃ pcedere adatrice intelligentia: Ita ꝙ agẽtia naturalia nõ faciebant aliud nisi disponere materiã ad intelligentiã: & ponebãt exemplũ de aĩa rationali informante corpus: nam ad aĩe cõceptionẽ ĩmediate corpus mouet̃: uel ad libidinẽ ad apprehẽsionẽ mulieris amate: uel ad casum ex imaginatione exterioris casus: Ergo multo plus poterũt & ĩmediatius demones & angeli pducere effectus naturales absq̧ seminibus: Sed ista opinio sicut & precedẽs est erronea. Ratio est: quia cũ fieri sit uia inesse eius pprie est fieri cuius est esse: ergo ab illo erit inducere formã in materia a quo totũ cõpositum habet esse & creari. Totum autẽ compositum ĩmediate nõ creatur nisi a deo: mediate autẽ nõ introducit̃ forma in materia nisi a suo simili per motum & transmutationem: quia oẽ agens agit sibi simile qđ est agens naturale cõpositu ex materia & forma: ergo nec demones nec angeli boni uirtute ppria ĩmediate producere possunt formam substantialem uel accidentale in materia. Ad argumẽtum autẽ primum dicẽdum ꝙ licet agens principale plus influat in effectum q̃ angens secundarium nõ tamen sequitur ꝙ semp possit sine instrumento producere effectu principalem: sicut artifex sine securi nõ potest producere archam: Cum ergo isti effectus & forme substantiales nate sint pduci ab agente naturali per motum uel per creationem ut a deo: Ideo nõ potest eos producere immediate substantia separata uel demon.

Nec ualet exemplũ de aĩa quod ponit Auicẽna : qa illa nõ est tm̃ motor:sed etiã forma & etiã motus appetitus sensitiui subdit imperio rõnis. Hec Tho. elicitiue in. ii. snia. & ibi cõmentatores.

S Ecũda questiũcula est:Si demones nõ possunt ꝓpria uirtute ut ex supra questiũcula dictũ est ĩmediate uerũ effectũ naturalẽ ꝓducere quomodo magi coram Pharaone ranas:& nigromãtici aĩalia multa uirtute demonũ ꝓduxerũt. Ad quã Aug⁹. iii. de trinitate respondet dicẽs: ꝙ cũ natura corpalis obediat angelis bonis & malis ad nutũ quantũ ad motũ corpalẽ ut superius dictũ est: ideo oẽs transmutatiões corporaliũ rerũ que possũt fieri p aliquas uirtutes naturales:etiã demones facere possũt. Cũ ergo serpentes:rane:pediculi:pulices & huiusmodi effectus p transmutatiões corporaliũ & motũ ꝓduci possũt ut uidemus:quia p putrefactionẽ & p sudorẽ fieri possũt : demones cũ sint sapiẽtissimi & doctissimi adhibitis seminib⁹:que semĩa ipsi cognoscũt esse in elemẽtis mũdi aut in plantis & aĩalibus ꝛc. operant tales effectus aliquos naturales. Sciũt eni ad determinata passiua coniungere determinata actiua:ex qua cõiunctiõe sequit aliquis effectus naturalis sicut in generatione alicuius hoĩs p sucubũ & incubũ factum est: ut est dictũ & dicet infra. Vnde cũ demões & magi uel nigromãtici uidẽtur operari uirtute ꝓpria ĩmediate aliquos effectus nõ est uerũ: sed oĩa ꝓducũt mediantibus rationibus seminalibus & uirtutib⁹ actiuis & passiuis: & cũ demones sint agentes uelocissimi: idcirco uident

nobis quasi miracula ut dicetur. Qđ si contra arguat̃ ꝙ etiã absq̃ seminibus demones ꝓducũt multos effectus puta cõiunctiões lapidũ & diuisiones ut patet in idolis Respondet̃ ꝙ tria sunt genera effectuũ. Quidã eni est effectus nouus sine alicuius forme introductiõe sed uel ꝑ diuisioné partiũ a toto: sicut fit idolũ ꝑ sculpturã uel ꝑ cõiunctioné aliorꝝ ad inuicé: sicut ꝑ cõiunctioné lapidum fit paries. & talis effect⁹ põt fieri ꝑ demoné. Alius est qui nõ fit sine forme ĩtroductiõe: sicut leo & uermis & istũ effectũ non potest formare demon uirtute ꝓpria ĩmediate nisi applicando debita actiua debitis passiuis Alius est effectus qui nõ fit sine forme substantialis introductione tñ sup ipsum non põt agens naturale sicut transmutatio materie de forma in formaꝫ ita ꝙ corpus humanũ mutet̃ ĩ corpus bestiale aut suscitatio mortui: & in hos nõ potest angelus bonus uel malus nisi quadam illusione ut dicet̃. Hec Tho. in questionib⁹ de demonibus. & Io. de blibia Bononiensis in quolibetis.

TErtia questiũcula est: cũ demones possint applicãdo actiua passiuis formare corpus humanũ simile embrioni ut supradictũ est: Querit̃ si hanc artem & potentiã coagulandi corpa humana possint docere nigromanticos hoĩes eis deuotos ut de Alberto magno & Virgilio a quibusdã affirmat̃. Ad quã simpliciter respondet̃ negatiue. s. ꝙ homo ex doctrina demonũ acquirere nõ põt artem uerũ corpus humanũ formandi sola naturaliũ uiriũ oꝑatione absq̃ cooꝑatiõe corꝝ ita ut de nouo corpus iuuenis uel pueri faceret: ut referũt Virgiliũ

attēptasse deceptū a diabolo. Quō eni homo p artem faceret corpus etherogeneū & tam tenerū quale requirit anima rationalis qui facere nō pōt p artem grossum: & respectu hominis ignobile corpus homogeneū puta aurum uel argentū. Qđ si dicat̄ Albertū magnū caput formasse hoīs loquentis arte & sola naturaliū uiriū opatione: illud negat̄: & dicit̄ ꝙ fuerit (si tn̄ fuit) latenti operatione demonū: & idcirco Thomas tūc eius discipulus illud fregit ut fert̄. Hec Henricus de Assia sup gen̄.

Q Vintnm caput est de impugnationib⁹ hominū a demonib⁹. Circa quod quatuor questiūcule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiūcula est: Si uerū est ꝙ demones homines īpugnēt. Ad quā uidet̄ primo respondendū negatiue: Nā demones nichil agūt nisi pmissi a deo: Sꝫ deus cū sit auctor iusticie nō debet pmittere pugnā inter quos est inequalis conditio aliter esset iniustus: aut causā dāni hoī daret. Sed hō & demon sunt cōditionis inequalis cū hii sint infirmi & ignari: demones aūt potētes & astuti: ergo. Ad hāc questionē respōdet̄ ꝙ hoīes q̄tuor modis a demonib⁹ īpugnant̄. Primo ab extra per obiecti extrinsecus ꝓpositionē uel pſuasionē. Secūdo ab intra p passionū sensitiuarū excitationē. Tertio p fantasie ul̄ imaginatiue īmutationē. Quarto p cognitiue uirtutis indirectam cōcitationē. Primo demones īpugnāt ab extra hoīes p obiecti extrinsecus ꝓpositionē. Cognoscens eni callidissimus ad decipiendū: potētissimus ad

T

nocendũ:tortuosus humani generis inimicus cũ suis sa
tellitibus lucifer ꝙ uoluntatẽ hoĩs nec ĩmutare nec mo
uere neq; in eã ĩmittere cogitatiões põt directe & intrin
sece nisi solus deus qui est causa eius. Sciẽs etiã ꝙ hoĩu;
aĩe inclinant̃ scd̃m dispositiones corpoꝝ. Itẽ ꝙ actuatio
uiriũ interioꝝ spũaliũ aĩe. s. intelligẽtie:memorie:& uo
luntatis fit scd̃m ĩmutationẽ sensuũ exteriorũ: & itẽ cũ
nouerit nichil boni uel mali in spiritũ hoĩs intus habi
tantẽ:ab extra uenire posse nisi ꝑ quinq; sensus exterio
res qui sunt quasi quinq; fenestre tabernaculi aĩe. Idcir
co disponit occulto modo quantũ sibi a deo ꝑmittitur
opponere exterius obiectibiliter quinq; sensibus homi-
num quibus insidiat̃ aliquod sensibile aut a natura for
matum:uel aliquod de nouo formãdo sicut facit quãdo
corpus assumit uel ꝑsuadendo oblatum obiectum ut fe
cit cũ dñã Eua circa pomũ. Disponit etiã ut occurrant
ab extra alique rerũ habitudĩes turpes horribiles blan/
de ꝓspere uel aduerse quarũ ꝑcipiti apprehẽsiõe & ĩmu
tatione homo sic aut sic moueat̃ aut passionetur. Flectit
etiã qñq; ꝑmittente deo oculos hominũ ad huiusmodi
obiecta:figit aures hominum uaniloquiis turpiloquiis
& tenacius atq; memorati⁹ facit illis ĩtẽdere ut sic hoĩes
postea taliũ memoriis a diuinis distrahant̃. Serpit etiã
diabolus ut dicit Aug⁹ in li. lxxxiii. qõnũ: Hoc malũ ꝑ
oẽs aditus sensibiles nã dat se figuris: accõmodat se co-
loribus:odorib⁹ se subicit: infũdit se saporib⁹. nam qñq;
diabolus facit ut hoĩes in obiectis sensuũ plus delectẽt̃
q̃ delectatio naturalis eoꝝ hẽat. Qñq; uero facit ut hoĩes

in illis inordinate se oblectent·s·plusq̄ oportet uel non ad bonū & debitū finē· Operat̄ etiā diabolus in illis ob iectis intendēdo & ampliādo naturalē uirtutē eorū ad efficatius·s·imprimendū:inflāmandū intuentē:nā quē admodū pōt in prestigiis malignus spūs facere ut uir-ga appareat serpens: ita pōt facere ut liquor insipidus appareat sapidissimus: & facies turpissima mulieris po test facere insipienti amanti appareat gratissima:ita ut uere dici possit sub hac rei specie latet diabolus· Opera tur etiā qn̄q; diabolus ut hoies afficiant̄ & delectent̄ ali quibus auibus canis catis aut modo p̄dicto uł p illapsū & ingressū ipsoꝝ demonū in ipsis aīalibus ut sic se hoī bus magis intime iungant:& finaliter pdant:sicut dici tur in Austria hoiem habuisse coruū demone plenū mi rabilia facientē & loquentem: & sicut forte est in equis mirabilia facientibꝰ istoꝝ prestigiantiū uagantiū p mū dum· Secūdo hoies īpugnant̄ a demonibus ab intra p passionū ptis sensitiue·s·cōcupiscibilis & irascibilis ex-citationē & maxime mediantibꝰ passionibꝰ illis que sūt uehementiores & facilius excitabiles ut amor:ira: luxu ria:gula· nā hec peccata quatuor sunt media potissima & cōuenientissima ad inducendā cecitatē mentis: gra-uitatē corporis:uiriū omniū pigritiā:insipiditatē: spiri tualiū somnolentiā:tediū:negligentiā:accidiaʒ: desidiā diuinoꝝ:quas ob res potissime hoies tēptant· Quō aūt excitent passiones & maxime quatuor predicta peccata sic declarat̄: Nā cū dictū sit supra naturā corporalē bo nis & malis angelis esse obedientē quo ad motū localē:

T

sequit͛ q̄ illa que ex motu locali aliquorū corporū pos-
sunt causari: subiciant͛ naturali uirtuti bonoꝝ & malo-
rū angelorū possunt ergo mouere omnia corpalia & ea
alterare nisi diuinitus ꝓhibeant͛: mouendo ergo dū uo-
lunt alterando incēdendo illos humores ex quib⁹ mate
rialiter amor lasciuus: ira: gula: luxuria causant͛: ut pu-
ta colerā sanguinē carnis pruritū zc. sic excitabunt pas-
siones & peccata illa: sicut etiam alterando ad intra ali-
quos humores melancoliā & huiusmiō īmutabūt actū
potentie nutritiue appetitiue ut homo sic esuriat uł nō
famescat. De hiis oibus patent exempla in uitis patrū.
Tertio īpugnant͛ ab intra a demōibus hoies p fantasie
uel imaginatiue īmutationē ex motione locali spirituū
& humorū corporaliū. Qd ꝓbat͛ dupliciter: rōne & de-
claratione. Primo rōne. Nā teste phō libro de somno &
uigilia: sicut descendēte plurimo sanguine ad principiū
sensitiuū. i. ad cerebrū uel cor aīalis dormientis: descen
dunt etiā motus. i. īpressiones: fantasmata & species re-
licte ex motionib⁹ sensibiliū que conseruant͛ in sensuali
bus spiritibus: & cū mouēt principium sensitiuū. i. cor
uel cerebrum causant͛ tūc somnia: uisiones: apparitiōes
imaginarie dormientib⁹: & qñ est fortis motio taliū spi
rituū etiā uigilantib⁹ causant aliquas apparitiōes ut pꝫ
in freneticis: sic etiā uirtute angeloꝝ bonoꝝ & maloꝝ q
bus ut dictū est humores sanguinis & oīa corpalia eis
obediūt ad motū localem: possunt īpressiones & fantas
mata & species relicte ex motionib⁹ sensibiliū in fanta-
sia uel imaginatiua moueri ut tangāt principiū sensiti-

uũ.i.cor uel cerebrũ & fient tũc apparitiões imaginarie
uel fantastice qñq; cum alienatiõe a corporeis sensib⁹ in
somniis: qñq; uero absq; tali alienatione: ergo. Secundo
hoc idẽ ꝓbat declaratiõe. Nã intellectus noster habet se
ad fantasiã siue ad fãtasmata sicut oculus corpis ad lit-
teras libri: in libro aũt scdm ꝙ lr̃e cõponunt simul: ita
oculo repñsentant diuersi sensus. Sic in ꝓposito in libro
fantasie sunt lr̃e & similitudines quarũcũq; rerũ mũdi
que apprehense sũt p sensũ: nã exquo uidet aliquã rem
iã habet speciẽ seu similitudinẽ illius i fantasia: & scdm
ꝙ iste cõponunt simul in fantasia ita capiunt ab intel-
lectu sicut patet in libro in quo sũt oẽs lr̃e alphabeti si
cõponant simul hee lr̃e.d.e.u.s.oculus leget deus: uolẽs
ergo uersutus hostis diabolus nos ad diuersas cogitatio
nes iducere: puta uult tẽptare te de luxuria: quid faciet:
excitabit in fantasia tua similitudinẽ mulieris quã ali-
quãdo uidisti: excitabit similitudinẽ alicuius mẽbri im
pudici uel mulieris nude zc. & se turpiter cõmiscentes:
nitellectus autẽ nõ potest effugere quin huiusmodi si-
militudines uideat: quia est sicut speculum lucidum in
quo nõ potest fieri quin reluceant illa que sũt sibi pre-
sentia & hoc sepe cõtingit dum homo orat aut uacat di
uinis. Quantũcũq; tamen hee imagines nobis arte de-
monũ presentent: nõ imputant tamen nobis ad pecca-
tum nisi cõsentiamus. Nam sicut dubitatio in fide que
habet ptinacẽ animi deliberationẽ & cõplacentiã here-
ticũ facit: & dubitatio in fide que ꝓcedit a scrupulo cõ
sciẽtie que potius est pena ꝗ culpa cũ frequẽter accidat

contra uoluntatem: ut dicit Io. an. in nouella sup uerbo dubius in fide est ĩfidelis: extra de hereticis. c. heresim. nõ causat infidelẽ: nec hereticũ facit. ita hiis tribus extrinsecis uel intrinsecis modis diabolicis ĩpugnatiõib9 dictis peccatũ nõ cõmittit nisi uolũtate cõsẽtiẽte. Quarto diabolus tẽptat hoĩes p cognitiue uirtutis indirectã cõcitationẽ. Nã demones nõ pñt ĩmittere cogitationes malas in uoluntate interius eas causando eo q usus cognitiue uirtutis nõ subiacet demoni: sed deo & uolũtati. Dicit tñ demõ ĩcẽsor malarum cogitationũ: de pe. di. ii. c. si eni ĩ quãtũ. incitat ad cogitãdũ mala uel ad appetẽdũ cogitata & hoc duob9 modis: uel p modũ psuadẽtis: uł p modũ passionẽ agitãtis: & hiis duob9 modis intelligit Damascen9 in li. ii. dicẽs: q oĩs malicia & ĩmũde passiones ex demonib9 excogitate sũt & inuẽte. hec Henricus de Assia sup geñ. & in decretis. xxvi. q. v. c. epi. & c. nec mirũ. & Tho. pri. pte. q. li. & q. iii. Ad argumentũ aũt in fronte questiũcule factũ dr: q lz conditio hoĩs & demonis in palestra & pugna sit ineqlis: fit tñ ex pte hominis recõpensatio: primo p auxiliũ diuine gr̃e. Nã fidelis deus ut dicit aplũs non patit nos tẽptari supra id qd possum9. Secũdo p auxiliũ bonorum ãgelorum de quo dicit ĩ psal. Scuto circũdabit te usq angelis suis mãdauit de te. Hec ex theologis & Henrico de Assia sup geñ.

Secũda questiũcula est: quõ & quot modis demões deludunt sensus humanos. Ad quã respondet dñs Bonauẽ. ĩ. ii. sniarum di. 8. dicẽs q trib9 modis demões illudũt sensus hũanos. Primo ostendẽdo pñs esse qd nõ est

Secũdo ostendẽdo rem aliter q̃ est. Tertio abscondẽdo illud quod presens est. Primum facit species offerendo. Secundũ facit sensũ uel obiectũ uariando. Tertiũ uero facit ĩpedimentũ prestando. Primũ põt sic intelligi: qñ fantasmata existentia interius forti oblatione offerunt ipsi uirtuti interiori: uel uirtus inierior fortiter illis intendit: tũc similitudo rei uidet̃ esse ueritas: hoc manifestum est p naturã. Nã frenetico p ascensum fumositatũ ad cerebrũ ex modica occasione exteriori uidet̃ ei q̄ uideat uel audiat multa que nõ sunt sibi presentia. Similiter p fortem cõuersionẽ intentionis fantasma uidetur ueritas: sicut exemplificat Aug9 li. de trinitate: q̄ quidã tanta cõuersione cogitabat cuiusdã mulieris imaginem q̄ ei carnaliter cõmisceri uidebat̃ etiã uigilando: & per hũc modũ põt demon diuersa hoi facere apparere. Secũdo põt diabolus deludere sensus ostendẽdo rem alit̃ q̃ est: nã naturaliter põt cõtingere hoc ꝓpter uariationẽ aliquã ex pte organi: sicut qñ humor: sanguis uel uapor igneus descendit ad oculos uidet̃ hoi q̄ ea que exterius sunt sint rubea: uł pp uariationẽ aliquã ex pte obiecti sicut cõtingit aliqñ q̄ ex positione candele uel dispositione paleaꝝ operatiõe naturali uident̃ esse serpẽtes. Simile est in aliquibus uirtutib9 quarũdam rerũ mineraliũ: ut patet in speculo de calibe & cõcauo. Et quia iste modus nõ latet demones & sũt ministri uoloces: ideo & similia pñt illudẽdo facere. Tertio mõ pñt demones deludere sensus: abscõdẽdo qđ pñs est. Nã res que pñs est dupliciter põt latere sensũ nostrũ aut quia ĩpedit̃ uirtus

T

sensus & potentie ne pueniat ad sensibile: aut qa ipedit species sensibilis ne pueniat ad sensum. Et utroqꝫ modo pōt fieri uirtute demonis ut sensus nō pcipiat qd sibi ē presto: & p hāc uirtutē dicit demonē posse facere ut hominē reddat iuisibilē: qd tñ certū ē nō esse. Et sic respōdet ad glosaȝ Rabani: Exodi. vii. sup illud: Fecerūt magi Pharaonis zc. magi diabolicis figmētis spectantium oculos illudebāt ut res i sua specie remanētes alie uiderent. Et ad illud qd habet in itinerario Clemētis de Nicheta ad Petrū narrante prestigia Simonis: Vidim⁹ canes cantare & imagines ambulare: Et de sociis Vlixis cōuersis i bestias p magā illā famosissimā Circē. Et de sociis Diomedis cōuersis i uolucres de qb⁹ hr. 18. de ci. dei c. 7. Et de adducta ad patrē scm̄ machariū que uidebat a uiro & adducētib⁹ equa: a machario aūt mulier. Dicit ergo ꝙ oīa ista facta sūt arte demonū: qui cū hec faciūt apparere de nouo speciē nō dant nec de nouo auferunt sed illā que erat in fantasia tā uiuaciter & uelociter obiciūt uirtuti interiori fantasie & imaginatiue ut credat homo se intueri rem exteriorē uerā sensibilē. Qd si dicatur ex phō ꝙ sensus pticularis circa ppriū obiectū non errat. Rñdet ꝙ uerū ē de natura sua saluis tñ mediis. s. dispositiōe organi medii & obiecti. Hec oīa ille q supra & dn̄s Io. de turre crema. sup. c. epi. xxvi. q. v.

TErtia questiūcula est: Si aliis modis pter dictos demones hoies fallāt. Ad quā respondet ꝙ diabolus pter modos superi⁹ adductos etiā duob⁹ aliis modis inititur hoies decipere. Primo p apparētis ueri uel boni de-

ceptionem. Secundo per somniorũ illusionem. Primo quidem per apparentis ueri uel boni deceptionem. Nã licet demones mendacissimi sint: consulentibus tamen mentiri refugiunt ut sic dicentes ueritatem palliatam: occultent eorum iniquitatem & opinionẽ generent: ꝙ quasi dii nõ mentiantur: & grauius opprimant in ultimo credentes. Nam ipsi cum sint optimi logici per omnes tresdecim fallacias philosophi sciunt optime paralogizando homines fallere. Decepit enim demon primam mulierẽ silogizando per fallaciam equiuocatiõis huius nominis moriemini. Nam deus dixerat: in quacunqꝫ die comederitis moriemini. s. morte spirituali & eterna. Et demon dixit: Nequaq̃ moriemini. s. morte tẽporali pro tũc. Hoc modo fallaciter quidam demon inclusus decepit regem Manfredum in Apuleia: qui cum se disponeret ad bellum contra regem Karolum francie consulit demonem inclusum suũ quid de bello suo sibi esset futurum? Et respondit demon: Non nõ superabit gallus apulum. Nam modus est etiam nunc ꝙ quando aliquis uult efficaciter negare aliquid bis negationem replicat. Ideo Manfredus se uicturum credens accessit ad bellum: & superatus est a Karolo. Nam due negationes faciunt unam affirmationem. Sic etiam alium decepit consulentem de aduentu inimicoꝝ suorum: quos secundũ responsionem demonis credebat uenturos ad se pacifice ad tractandũ de pace. Dixerat enim sibi demon: Inimici enim tui ueniẽt ad te suauiter: in quo decepit per fallaciam etiam equiuocationis: cum ipse ac-

T

teperit suauiter pro benigne: & diabolus pro festinan-
ter. Alius etiam consulens apollinem ut dicit Valerius:
Si uadens ad inimicos caperetur: uel rediret? Respon-
dit: Ibis redibis nõ morieris in bello: & fuit deceptus p
fallaciam cõpositionis: quia demon fecit punctum ad
nõ. consulens ad redibis. Vnde quãdoq; oportet uerba
diaboli interptari p cõtrariũ: sicut accepi a. R. dño meo
Gundissaluo Ferrãdis heredio Taraconẽsi archipontifi
ce nũc Vrbis gubernatore: uiro sanguine illustri: animi
q; prudẽtia & uita exploratissimo: factũ fuisse dexteri-
tate & mira ingenii hoĩs pmptitudine: Anno xpi. 1478.
. 16. kl'as octobris a domino mgro Francisco de Toleto:
postea Sixti Pon. max. datario: exin. epo Cauricensi. Is
enĩ delectus a duce Mediolani ad Ianuẽses orator: reb⁹
interea in Martẽ uersis: detentus & iussus est ne quicq̃
nõ exploratũ prius ab eis: scriberet duci: Ipse uero soler
tia qua pollebat oculatissima: ad utrãq; partẽ que cõtin
gere poterant cõspicatus: cum duce prius cõuenerat: ut
eius lr̃e: pposteri ab eodẽ & ordine hebreo legerẽt: obtẽ
ta ergo scribẽdi licẽtia: ostensisq; senatui lr̃is: misit hanc
infra epistolã: que retrograde si legat': spm̃ & rẽ Ianuen
siũ oẽm duci ostendit. Postergatis assertionib⁹ asseren-
tium aliter. Istos alit bonitas atq; fides: nec iuidia inflã
mat eosdem: quidem ordinatis tramitibus se gubernãt:
nec separant uoluntates eorũ. Nempe preterite questio
nis memoria cumulata nõ diffidunt: sed confidunt ad
inuicem. Nulla fortuna aduersari debet eis: sed diu nec
pauco tpe durare debent: quod clarissime cõstat auditu

profecto susceperūt beniuolo uoto legationem meā nec nomen dn̄i mei mittentis oderunt quieta amenitate nō cupida snb rapina uiuere delectatos. Vnde uiderūt me uisib⁹ claris & placidis nō facto aliquo tumultu omniū terrigenarū & forētiū cetus presentata causa requisitio nis mee pariter & aduentus zc. Similis est ille uersus q Abel cōuenit recte Caym uero oblique ꝓlatus: Sacrum pingue dabo nec macrū sacrificabo. Demones ergo nō in aperto fallūt nec palam mentiunt᷑. Sed sub clamide ueritatis & bonitatis decipiūt: aut ꝑ fallacias silogisti cas aut ꝑ obiecta extrinseca ꝓposita aut ꝑ uarias falsas apparitiones: ꝓphetias: reuelationes fantasticas allocu tiones aut falsigraphas ꝑsuasiones imutādo ut diximus uirtutē fantasticam aut imaginariā. Propter ergo mul tiplices modos deceptionū fallaciarū & potētiarū ipso rū malignorū spirituū dicit scriptura geñ. iii. Sed & ser pens erat callidior. i. scd̄m aliaꝫ translationē sapientior cūctis animantib⁹ terre que creauerat deus: & xp̄s uocat diabolum fortē armatū: Luce. xi. & Iob. xli. Nō est po testas sup terrā que cōparet᷑ ei. &. xxvi. q. iiii. uisis. Dia bolus habet mille nocēdi modos & artes. Et Paulus ad Ephe. vi. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates: aduer sus mundi rectores tenebrarū harum. Et Apocal᷑. xxii. Ve terre & mari quia descendit ad uos diabolus habēs iram magnam. i. potestatem. Secūdo decipit etiā ꝑ som niorū illusionem. Nam quandoqꝫ operatione demonū alique fantasie dormientibus apparent in qbus aliq̄ eis

T

reuelant: qñq3 quidē quedā uera siue de spiritualib⁹: si-
cut Augustinus refert. xviii. de ci. dei. ꝙ quidam phūs
quedā platonica dogmata cuidā in somnis exposuit qđ
ꝑ opatione demonū Augustin⁹ factū dicit. Siue de cor-
poralibus presentib⁹ uel futuris precipue hiis cū quib⁹
demones habent aliqua pacta illicita: quib⁹ qñq3 reue-
lat ea quoꝝ ipsi causa sunt: qñq3 quedā quoꝝ signa pre-
noscūt que tñ hoibus sunt occulta: qñq3 imittunt som-
nia falsa & deceptoria sicut patet ꝑ Gregoriū. iiii. dialo
gorū. c. l. ubi dicit: ꝙ cū quidā somnia uehemēter attē-
deret diabol⁹ ei ꝑ somniū longa spacia uite ꝑmisit: cūq3
indirecte multas pecunias collegisset ad stipendia lōge
uite deceptus a demone repente defunctus est intactas
relinquēs male partas pecunias. Simile etiā patet in il-
lo de quo in uitis patrū legit̉: ꝙ cum audiret miracula
Moysi cepit eū preferre xp̄o: & de nocte diabolo appa-
rente uidit xp̄m ꝑ somniū in choro hominū in uestib⁹
nigris: & Moysen in choro angeloꝝ in uestib⁹ albis: pro
pter qđ somniū ille a fide recessit: sed postea illuminat⁹
intellexit fallaciā & ad xp̄m reuersus est. Tales igit̉ oēs
reuelationes somniorū & responsiones nō appetēde sed
execrande & nō credēde sunt. Primo quia frequēter fal
sa reuelant: quia ipse diabolus mendax est: & pr̄ men-
dacii. Secūdo quia dato ꝙ aliqñ uera reuelet: tñ semper
intendit ꝑditionē hominū: & ideo pluries uera dicit ut
hoīes assuefaciat ad hoc ut ei credat̉ & sic intendit ꝑdu
cere ad aliquid humane salutis nociuum. Hec ex Hen-
rico de Assia sup genesim.

Q Varta questiũcula est: quare pmittit deus ut hoies a demonib⁹ insidient. Ad quã sic respondet ꝙ cũ diuina ꝓuidentia ordinare nouerit mala in bonũ & bonũ inferiorũ p supiora ꝓcuret: & ipsi angeli sint medii inter deũ & hoies: bonũ hominũ p angelos ꝓcuratur: & hoc dupliciter. Directe inquantũ homo reducit ad bonum & retrahit a malo: & hoc fit p angelos bonos. Alio modo indirecte dum aliquis p ĩpugnationẽ a cõtrario retrahit a malo & ꝓmouet ad bonũ: & hanc ꝓcurationẽ habent facere mali angeli dati hoĩbus ad exercitiũ deo pmittente. Hec Tho. in questionibus de demonibus. & in prima pte. q. cxv.

S Extum caput est de tẽptatione hominũ a demonibus. Circa quod sex questiũcule soluentur: quarum quelibet infra suo ordine declarabitur.

P Rima questiũcula est: Si tẽptare hoies sit ꝓprium officiũ demonũ. Ad quã primo uidet respõdendũ negatiue. Nã gen. xxii. scribit: ꝙ deus tẽptauit Abrahã de ĩmolatiõe filii: ergo. Itẽ mũdus caro & homo tẽptãt deũ: hoĩem atq; seipsum: ergo nõ est ꝓpriũ officiũ demonũ tẽptare. Ad hanc questionẽ respondet ꝙ tẽptatiõis duplex est finis. Primus ꝓximus. s. sciẽtia siue expiẽtia de aliquo quẽ tẽptamus. Nã cuiuslibet tẽptantis intentio ꝓprie est uelle scire aliquid de tẽptato. Est ulterior & alius finis bonus uel malus qui qñq; querit ex pcepa sciẽtia. Bonus quidẽ cũ aliqs tẽptat aliquid scire de sciẽtia uel uirtute alteri⁹ ut eũ ꝓmoueat ad dignitates. Ma-

lus qñ tẽptat de aliquo ſcire aliquid ut euꝫ decipiat uel ſubuertat: & hoc ꝓprie dicit́ quãdo cupimus de aliquo aliquid ſcire ut eũ decipiamus uel ſubuertamus. Et qa hoc eſt ꝓpriũ diaboli qui tẽptat ut nos decipiat: ideo ꝑ quandam antonomaſiam diabolus dicit́ tẽptator: ſcḋm illud prime Theſſal. iii. Ne forte tẽptauerit uos qui tẽ-ptat. glo. i. diabolus cuius eſt officiũ tẽptare. Quantum uero ad finem bonũ ut quis alteri bene faciat ſic deus: angelus bonus & ueri amici tẽptant. Si autẽ loquimur quantũ ad ꝓximũ finem tẽptationis. ſ. uelle ſcire de ali quo aliquid: hoc eſt dupliciter: uel uult ſcire aliis: & ſic deus tẽptare dicit́ ut ſciat. i. ut faciat alios ſcire: ſicut dr̃ Deutero. xiii. Tẽptat uos dñs deus ueſter ut palam fiat utrũ diligatis eũ: quo mõ tẽptauit abrahã ut mũdo oſtẽ deret obedientiã eius. Et Thobiã & Iob: ut oſtẽderet eo rũ patientiã: & Philippũ ut oſtẽderet eius fidei paruita tem. Io. vi. Vel tẽptat ut ſciat ſibi: & ſic qñqꝫ hõ temptat deũ cupiens quaſi incertus expiri dei uirtutẽ: poteſtatẽ ueritatem & bonitatẽ: ſicut Iudas Machabeus cũ pau-cis iniens bellum contra Bachidem copiis multis mu-nitũ tẽptauit poteſtatẽ diuinã: & occiſus eſt. primi Ma chabeoꝝ. ix. Et henric⁹ impator tẽptauit dei ſapiẽtiã cũ ſuſpectã hr̃et uxorem uirginẽ & ſanctã de adulterio: & coegit eã nudis plantis ſup ferrũ ignitũ incedere: & illa innocens illeſa euaſit ut pꝫ in cronicis. Tẽptant alii dei clementiã qui petunt ſibi peccata dimitti: iniurias aliis retinẽtes: & ſic tẽptantes deũ maxime peccãt cum agãt contra uirtutem religionis: cuius eſt de excellentia dei

optime & certe sentire. Et sic põt accipi quomodo tẽpta re diuersis diuersimode attribuat᷑. Nam tẽptat deus ut scire faciat: tẽptat hõ ut cognoscat & promoueat: tẽptat diabolus ut sciat & decipiat. tẽptat homo malus ut dia boli cooperator existat: tẽptant mũdus & caro materiã diabolo ministrantes. Quia tñ tẽptare ꝓprie est de ali quo experimentũ & scientiã accipere ad decipiendum qđ ꝓpriissimũ est diaboli & cooperantiũ ei. Idcirco di cit᷑ ꝙ tẽptare ꝑ quandã excellentiã angelis malis cõue nit & cooperatoribꝰ eoꝝ. Et ꝑ hec patet ad dubium solu tio. Hec Tho. pri. pte. q. cxiiii. & scđa scđe. q. xcvii.

S Ecũda questiũcula est: ad quid ꝑtẽdit tẽptatio de monũ. Ad quã respondet᷑ ꝙ tẽptatio demonũ siue calliditas contra hoĩem circa quinqꝫ laborat. Primo ad corrũpendũ fidẽ salutarem erroribus supstitionibusqꝫ. Secũdo ad conseruandũ hoĩem in illis. Tertio ad indu cendũ uiam cõtrariã uirtutibꝰ. Quarto ad cõfirmandũ hoĩem in suis iniquitatibꝰ ut sic finaliter pereat & dãne tur. Quinto ut homo patiat᷑ egritudinẽ & afflictionem ut sic irascat᷑ & deuꝫ offendat: ut habet᷑ in glo. põt fieri. de pe. di. i. hec Henricus de Assia sup geñ.

T Ertia questiuncula est: quot & que sunt tẽptantes & insidiantes hoĩbus. Ad quã sic respondet᷑: ꝙ ad ꝑfectã rationẽ tẽptatoris tria requirunt᷑. Primũ ꝙ ꝑ tẽ ptationẽ dubiũ aliquod ignorantibꝰ manifestet᷑. Secũ dũ ꝙ sit intentũ hoc ab eo qui tẽptat. Tertiũ ut tẽpta tor cognitionẽ huius rei uelit accipere quasi ab eo igno tam. Ratiõe primarũ duarũ cõditionũ cõpetit tẽptare

deo:sicut patet in Abraham. Nā p imolationē filii manifestabat obedientia & fides Abrahe: & hanc manifestationē deus intēdebat. Tertiū tamen ibi defuit: quia p tēptationē illā nō accepit de⁹ cognitionē quā prius nō hūit. Alia est tēptatio in qua saluatur unum predictorꝫ tm̄.s.manifestatio tēptati:& hoc modo dicit tēptare caro:mūdus & diabolus:quia in hiis manifeste cognoscit uirtus uel infirmitas eius qui tēptat: sicut in bello cognoscit uirtus militis. Vnde impugnatio ipsius uirtutis mentis a quocūqꝫ sit dicit tēptatio.Et hec īpugnatio habet fieri dupliciter.Vno modo a principio intrinseco & sic tēptat caro.Alio modo a principio extrinseco:& hoc dupliciter: Quia exterius principiū uel īpugnat p modum obiecti:& sic est īpugnatio a mūdo cui⁹ rebus corda alliciunt ad peccandū. Vel illud principiū ipugnat p modū agentis trahentis ad peccandū uel psuadendo: terrendo:uel blandiēdo: & hoc modo dicit esse tēptatio a diabolo & a mēbris suis hoībus malis:& sic patet quo modo diuersimode tēptare cōuenit deo: carni: mūdo & diabolo & malis hoībus.hec ex theologis.

Q Varta questiūcula est:Si temptari a diabolo & ab aliis dictis tēptatorib⁹ sit appetēdū. Ad quā uidet primo respondēdū affirmatiue. Nā Iacobi primo dicit Omne gaudiū existimate fratres cū in tēptationes uarias incideritis.Item illud in quo uirtus alicuius manifestat est appetendū: sed in tēptationib⁹ manifestat uirtus hoīs:& ibi quodāmodo uirtus refloret:ergo. Sed in cōtrariū est xp̄s qui nos docet: oremus a nobis tēptatio

amoueat in oratione dñica dicentes: Et ne nos inducas in tẽptationẽ. Item Mathei. xxii. Vigilate & orate ne itretis in tẽptationẽ. Et. p. Corinth. x. Tẽptatio uos non apprehẽdat nisi humana. i. uenialis: quia sine hac: uita humana nõ agit. Ad hoc respondet q cũ p se nichil appetat nisi illud qd nõ habet rationẽ boni & finis. cũ tẽptatio nõ habeat rationẽ boni & finis pprie: pprie & p se appeti nõ debet. Quia uero tẽptatio ordinabilis est i finẽ & hoc põt habere rationẽ boni. Ordinat aũt aliqd ad finẽ dupliciter. Vno modo p se: illud. s. qd de se habet ducere in finẽ: sicut medicina bene cõfecta & subiecto bene disposito applicata scdm se in sanitatem habet ducere p se. Alio modo p accidẽs: illud. s. quod de se habet ducere in aliũ finẽ q̃ in finẽ illum: tñ p aliam causaz concurrentẽ habet ducere in finẽ intentum: sicut siquis comederet uenenũ ut moreret: & inde contingat eũ sanari. Cum igit tẽptatio p se ordinet ad pditionẽ hoĩs: & ad salutem nõ ordinet nisi p accidens p hoc. s. q uincit per auxilium gracie diuine. Ideo simpliciter tẽptari nõ est appetendũ: sed est appetendum p accidens. s. tẽptari & simul cũ auxilio diuino uincere. Verũtamen quia ppter fragilitatẽ humanã uictoria est nimis dubia: tẽptatio securius & melius fugit q̃ querat. Ad argumentum dicit q Iacobus nõ hortabat ad gaudiũ de tẽptationibus sed ad patientiã p quã uincunt tẽptationes. Nec patientia relucet nisi presupposita uictoria. Ad secundũ patet responsio in corpore questionis. Hec ex theologis.

T

QVinta questiũcula est: quare demon dñam Euam nõ tẽptauit interiori suggestione: sed uocali locu/tione: & quare magis in specie serpẽtis q̃ ceterorũ repti/liũ uel aĩaliũ. Ad quã sic respondet: q cũ pmittẽte deo diabolus hominẽ tẽptare potuisset interiori suggestiõe & fantastica psuasione: nõ pmisit tamẽ nisi ut tẽptaret psuasione & apparẽtia exteriori uocalis locutiõis ut sic latentẽ sue malicie cõditionẽ p linguã pderet & se ma/nifeste & cõuenienter primis parentibus exhiberet. Et in specie serpentis magis q̃ ceterorũ reptiliũ uel anima lium apparere & loqui uoluit: quia inter oĩa genera ser pentiũ uirulentorũ: ut dicit Albertus li.xxi.aĩaliũ. Ser pens est callidior & astutior: dicente etiã scriptura: Sed & serpens erat callidior.i.prudentior ceteris animãtib⁹ terre. Addebat etiã ad prudentiã & maliciam serpentis quia ut dicit Augustinus.xi.sup gẽn. Diabolus serpen/tem illum impleuit: & ei spiritũ suum cõmiscuit. hec ex Henrico de Assia super gẽn.

SExta questiũcula est: quo ydiomate demõ primos parentes est allocutus: & qd fuit primũ ydioma & qd erit ultimũ in beatis & damnatis post iudicium: & quo ydiomate deus in paradiso terrestri cum primis parenti bus loquebatur. Ad quam respondetur: q de/mon uoce ydiomatica hebrea exteriori: formata lĩgua corporis animalis serpentis locutus est primis parenti bus. Quod ydioma hebreum primis parentibus deus gratuite primo donauit: & illud angelis bonis & ma/lis qui in statu innocentie locuturi & instructuri erant

hoies & cũ eis familiariter cõuersaturi a principio ipres
sit: Quo ydiomate Adam noia aialibus iposuit. Nã cõ-
stat ut dicit Hieronymus ꝙ oia noia que in genesi legũ
tur a principio usqꝫ ad diuisionẽ linguarũ: esse noia he-
braica: & hac lingua etiã deus i padiso in subiecta crea-
tura ambulans: primos parentes allocutus est. & ipsi ex
teriori lingua ibidẽ cũ deo & diabolo loquebant᷑: quo
utent᷑ etiã beati & dãnati post iudiciũ: q̃uis beati pote-
runt ad iuicem linguis oibus loqui: nõ aũt dãnati. Di-
cũt etiã Hieronymus cũ Origene ꝙ expientia ꝓbatum
fuit: infantẽ clausum & a nutrice lege posita: nõ edoctũ
ꝓrupisse i primũ uerbum ydiomate hebreo: Lehem. i.
panẽ. & yain. i. uinũ. Herodotus tñ libro secũdo ponit
ꝙ infans troyanus mox natus: & clausus a nulloqꝫ in-
structus ex se primũ uerbũ ꝓrupit lingua troyana: ar-
tos. i. panẽ. ynos. i. uinũ. hec Hẽricus & supra adducti.

Septimum caput est de potentia & conditiõe
ipsorũ demonum. Circa quod quatuor que-
stiũcule enucleabuntur: quarum quelibet in
fra suo ordine declarabitur.

Prima questiũcula est: Si demones cognoscũt fu-
tura. Ad quã sic respondet᷑: ꝙ futurorũ triplex est
genus. Quedã habent causã determinatã & infallibilẽ
ut sunt illa que attendunt᷑ circa motũ corporũ superio-
rũ in quibus est determinatio & ois ipedimenti remo-
tio: & de talibus est cõclusio prima: ꝙ demones cogno-
scant talia futura in suis causis cuiusmodi sunt ea que
circa motũ celi accidunt ut ortus & occasus: eclipses: cõ

T

iunctiones luminariũ:que oĩa multo melius cognoscũt
ꝑ species causarũ innatas q̃ astronomi ꝑ artem. Secun-
dum genus futurorũ est que habẽt causam determina-
tam:sed tñ fallibilẽ aliquãdo: ut sunt illa que sũt scd̃m
inferiorẽ naturã:que ideo habẽt causam determinatam
qa nature intentio mouet determinate ad unũ. Ideo ue
ro fallibilẽ qa multiplex põt occurrere impedimentuꝫ:
ut pote ager seminatus si terra pinguis est & bona dis-
positio corporũ supiorũ afferet pinguẽ fructũ:& de tali
bus est secũda cõclusio: Q d̄ demones futura cognoscũt
nõ oĩno certitudinaliter:sed cognitione coniecturali:&
hoc modo astrologus predicit quedã futura que conse-
quunt̃ ex motibus celi in istis inferioribus:que tñ ĩpedi
ri possunt ꝓpter defectũ causarũ inferiorũ: & taliũ co-
gnitio tanto magis ad certitudinem accedit:quanto ad
unũ effectum plures cause cõcurrentes cognoscunt̃: &
quãto uirtus cause melius cognoscit̃. Vnde quia demo
nes subtilissimi sũt:ideo in talibus melius cognoscunt.
Tertiũ genus futurorũ est que habent causã indetermi
natã & fallibilem sicut dicunt̃ ea que sunt ad utrũlibet
sicut sunt ea que dependent a uolũtate nostra que inde
terminata est:quia põt ad opposita mouere. fallibilis ẽt
est quia possũt uolenti etiã ꝑficere:occurrere multa. Et
de talibus est tertia cõclusio:ꝙ demones nõ cognoscunt
talia:sed solus deus. Prima futura possũt diuiare & pre
nũciare demões certo. Secũda nõ certitudinaliter. Ter
tia nullo modo:nisi solus deus:& cui uoluerit deꝰ reue-
lare:a cuius actus usurpatiõe: diuini uocant̃:q futuris

prenūciandis intendūt. Quarta cōclusio(quasi correla
riū)est:ꝙ licet demones sciāt futura primo modo: nō ē
tñ eis danda fides:cum reuelant: qa intentio eoꝝ est ad
fallendū:& si qñ dicūt uera:hoc faciūt ut assuescant ho
mines in aliis ad credendū. Nō ergo diuinationibus eo
rū danda est fides. Hec Tho. & Bonauētura & dñs Io.
Cardinalis sup. c. sciendū. xxvi. q. iii. Qđ si queratᷣ quō
sciunt demones qñqꝫ presentia reuelando quid nūc fa-
ciant reges zc. Respondetᷣ qa demones nō mouentᷣ loca
liter ad cognitionē aliquā acquirendā: sed bene ad ali-
quid operandū in loco. Vnde demon sicut non indiget
motu ad sciendū:ita nec mora temporis ad motū localē
ideo statim pōt adesse applicādo se & reuelare: sicut aīa
nostra etiā statim transit cogitando de gallia in syriam
Tho. prima pte. q. cxiii.

S Ecūda questiūcula est:Si demones cognoscāt cogi
tationes hoīuꝫ. Ad quā primo uidetᷣ respondendū
affirmatiue. Nā ut dicitᷣ a Gregorio in moralibꝰ:Intel-
lectus beatoꝝ resurgentiū intēdētes in uniuscuiusqꝫ in-
tellectuū feliciū aliorū simul & cōsciētias eorū penetra
būt. Sed resurgētes erūt similes angelis Mathei. xxii. er
go & angeli boni & mali similiter possūt. Rñō dicendū
ꝙ cogitatio hoīs dupliciter pōt sciri. Vno modo indire-
ᴄte hoc est ī effectu & hoc mō ne dū hoīes & angeli bo-
ni sꝫ demones etiā scire pñt cordiū cogitatiōes: & tanto
subtilius angeli boni & demones quāto effectꝰ huiusmo
di fuerit magis occulti. Cognoscitᷣ etiā cogitatio inter-
dū nō solū ꝑ actū & effectū aliquē exteriorē:puta locu-

tionē uel opationē: sȝ ēt p aliq̄ signa faciei: & mutationē uultus. Vel p signa aliq̄ corpis qđ qdē diuersimode mouet̄ scđm diuersitatē affectionū. Nā dr̄ ecclesiastici. viii. Cor hoīs īmutat faciē ei⁹. Et Iuuenalis li. iii. Dephēdas animi tormēta latētis in egro corpe: dephendas & gaudia sumit utrūq; inde habitū facies. Et Ouidius de arte amādi: Sepe tacēs uocē: uerbaq; uult⁹ habet. & hoc etiā mō hoīes cognoscūt cogitatiōes cordiū: sȝ angeli boni & mali tāto facili⁹ quāto subtili⁹ īmutatōes occultas corpales ppendūt. Et medici etiā aliq̄s affectiōes cognoscūt p pulsū puta q̄ hō tristat̄ uł amet. Hāc aūt cognitionē. d. Bonauē. uocat cōiecturalē: & scđm hāc cognitionē indirectā nel cōiecturalē uel in effectū ītelligit̄ dictū Aug. xxii. sup gñ. ad lr̄aȝ: q̄ angeli cognoscūt cogitatōes nr̄as nobis etiā īuitis. Itē libro de diuinatiōe inqt: Demones hominū dispositiōes nō solū uoce platas: uerū etiā cogitatione cōceptas: cū signa quedā in corpe ex animo exprimunt̄ tota facilitate perdiscunt. hec ille. Alio modo possūt cognosci cogitationes directe: prout sunt in uoluntate: & tunc est conclusio secunda: Q đ nec demones nec angeli nec homines cognoscunt cogitationes: sed solus deus. Probatur hoc primo sic: Nam cum angeli & demones ex speciebus inditis & innatis cognoscant naturaliter. uoluntas uero hominis cum nulla re cōueniat a qua possit elici eius similitudo: ideo directe nec uoluntatē nec affectiones uoluntatū nec cogitationes put sūt ī intellectu pn̄t ab hoīe uel ab angelis bonis uł mał cognosci: sȝ a solo deo: cū soli uolūtas hominis subiacet:

& solus in ea operari potest cū sit eius principale obiectum & ultimus finis. Propter hoc dicit' Ieremie.xvii. Prauū est cor hominis & īscrutabile: & quis cognoscet illud: ego dn̄s scrutans corda & renes. Et prime Cor.ii. Quis enī scit hominū que sunt hominis nisi spūs hoīs qui in ipso est. Que uerba sic exponit Ambro⁹. Voluntates & secreta cordis quis hominū scit nisi spūs hominis qui ī ipso est.i.nisi animus ipsius & nō alteri⁹. Manifestū est enī cogitationes nostras a nullo sciri nisi ab animo nostro quē hic spiritū dicit. Ita & que dei sūt.i. secreta & occulta dei: nemo pōt scire nisi spūs dei qui in ipso est.& est ostensio a minori. Et Aug⁹li.de ecclesiasticis dogmatib⁹dicit: Internas cogitatiōes nostras diabolum nō uidere certū est. Facit ad hoc qđ dicit dn̄s Bonauentura: ꝙ sicut deus uolūtati rationalis creature dedit dominiū siue arbitriū cui nulla potētia presidet nisi diuina: sic' eius potentie cognitiue dedit cōscientie secretū cuius secreta & ꝓfunda nō penetret nisi diuina sapiētia Et ideo nulla creatura aut humana aut angelica pōt cōscientie humane scire secreta: nisi ꝑ signa uel ꝑ cōiecturas: uel nisi nouerit dei reuelatione: aut hoīs detectione & denūciatione. Hec Tho. in questionib⁹de ueritate.& ī prima pte.q.lvii.& dn̄s Bonauētura.& dn̄s Io.de turcremata in.c.quodā loco.xxvi.q.iii. Dn̄s aūt Herueus cū dn̄o Iohāne Scoto dicunt ꝙ demones cognoscuut cogitatiōes nostras quantū ad subiectū obiectū & affectū ad quem inclināt: nō autē quantū ad finem: puta sciūt quid cogitamus sed ignorant ad quē finem: cognoscūt

te cogitare feminam: sed ignorant an ad uoluptatē uel ad alium finē. Ad argumentū Gregorii dicendū: q̄ in resurrectione ꝓpter claritatē corpis & subtilitatē eorū penetrabit̄ mens eorū quo ad quantitatē gracie & glorie: nō aūt quo ad cogitatiōes cordiū: & sic dicit̄ de angelis bonis & malis nunc usq̄ ad diem iudicii. Hec ex supra adductis.

TErtia questiūcula est: Si demones facere possūt miracula. Ad quā uidet̄ primo respondendū affirmatiue. Nā dicit Aug⁹ li. 73. questionū: Plerūq̄ artibus magicis & demonū fiunt miracula similia illis que fiūt p̄ seruos dei: ut patet ex Valerio maximo li. i. Rubrica de miraculis. Item suscitatio mortuoꝝ miraculū est: diabolus aūt fecit mediante phitonissa in suscitatiōe Samuelis: ut patet primi Regū. xviii. Respondet̄ q̄ si miraculū accipiat̄ ꝓprie ꝓut est aliquid arduū insolidū supra facultatē totius nature create & preter spem admirātis apparēs ut dicit Aug⁹. Demones sic miracula facere nō possūt nec aliqua creatura: nisi solus deus. Si aūt miraculū accipiat̄ cōmuniter ꝓ eo quod excedit facultatē & consideratione humanā: sic demones possūt facere miracula que uerius dicerent̄ mira: inquantū hoīes illa sic facta mirant̄: quia eoꝝ facultatē & cognitionē excedūt. Quāuis aūt opera demonū que nobis miracula uident̄ ad uerā rationē miraculi nō ptingant: sunt tñ q̄nq̄ uere res: sicut magi Pharaonis p̄ uirtutē demonū ueros serpentes & ranas fecerūt. & q̄ñ ignis de celo cecidit in familiam Iob & gregibus zc. que fuerūt opera sathane &

fantasmata nō fuerūt ut dicit Aug⁹·xx·de ciui·dei· Ad primum dicitꝫ illa ꝑprie dicunt mira & nō miracula· Ad scđm drꝫ phitonissa nō uidit Samuelē sꝫ diabolū ī specie & similitudīe Samuelis: quē phitonissa credidit Samuelē: & iō nō suscitatio uera fuit: sꝫ fātastica· Tho·ī pri·pte·q·cx·& Io·de tur·cre·xx·q·iii·c·quodā loco·

Q Varta questiūcula est: An sicut dicit de mulierib⁹ de nocte equitantib⁹ cū diana uel cum Herodiade uxore Philippi sit sic ī re an sit illusio demonū· Ad quā uidet primo respondendū affirmatiue· Nā legit de archiepō Bisuntino quē diabolus usq; Romā tulit· Simile dicit de Alberto magno a Colonia Romā a demone ad disputandū adducto· Et de bono angelo scribit Danielis·xiiii·ꝫ tulit Abachuc de iudea in Babilonem in uertice eius ut portaret prandiū Danieli· Respondetꝫ ea que dicūt de diana & herodiade falsa sūt· Primo qa diana dea paganoꝝ ī mūdo hoc: nec ī alio repit: nec herodias est ī mūdo: cū qua dicūt se eqtare· Nō enī pmittit a deo ꝫ talis qui Iohannē baptistam fecit interficere exeat de inferno ad equitandū· Itē falsū est qđ dicūt se eqtare sup quasdā bestias: qđ qdē falsuꝫ est: nō enī in tā breui tpe realiter & corpaliter iste bestie tāta terraꝝ spacia possent transcurrere & tā silēter ambulare: nec uiderent comedere· Fit ergo illusiōe demonū: q cū mentē cuiuscūq; mulieris p falsā credulitatē subiugauerint illico transformāt se in diuersas spēs psonaꝝ & similitudines & mentē quā captiuā tenet multipliciter in somnis deludit: modo tristia: modo leta: modo cognitas: modo in-

T

cognitas psonas ostendés. Et cũ solus spũs hoc patit̃ in fidelis pmittit̃ etiã hoc nõ solũ in animo sȝ in corpe euenire. Ad illa in oppositũ dr̃: ꝙ deuehere põt corpa & homines sicut pȝ in xp̃o dño a diabolo ĩ monte excelsũ & supra pinaculũ tẽpli portato: sić ẽt pȝ qñqȝ de mulierib⁹ arte demonũ ad suos amãtes uel adulteros deportatis. Sȝ illa facere de diana & herodiade nõ põt: nec ẽ simile iõ cõsequẽtia negãda. Io. Cardi. xxvi. q. iii. c. ubi supra.

O Ctauum caput est de ĩpotentia & imbecillitate demonum. Circa quod quinqȝ questiũcule soluent̃: quarũ quelibet ĩfra suo ordĩe soluet̃

P Rima questiũcula est: Si demones aliq̃ arte natuli ĩuẽta ul̃ que repiri possit cõbinatiõis uerboꝝ caracterũ: uel uiriũ naturaliũ rerũ: cogi possint ab homĩe ut intrẽt aliquẽ locũ: puta fialã uel lapideã imaginẽ & ibi fixe pmaneãt & respõsa poscẽtib⁹ donẽt. Ad quã primo uidet̃ rñdendũ affirmatiue. Nã ex experientia sciãꝝ matre didicim⁹: & audiuim⁹ aliquos habuisse & hr̃e demones inclusos in fialis: statuis & ĩ idolis tpe nr̃o & idolatraꝝ: & ab eisdẽ coercitos dedisse respõsa petẽtib⁹. Ad hãc qõnẽ respõdẽdo ponũt̃ sex cõclusiões: Quaꝝ prima ẽ ꝙ ps quesiti negatiua ẽ uera. Probat̃: qa si eq̃lis ñ p̃ualet eq̃li: multo min⁹ põt p̃ualere ĩferior supiori: uel infirmior potẽtiori. Sȝ q̃libet hõ nãliter ẽ ĩferior & ĩfirmior oĩb⁹ angelis & demõib⁹: ĩmo ex dicto xp̄i: q minor ẽ int̃ ãgelos maior ẽ oĩ hoĩe: ergo nõ poterit hõ cõpellẽ ul̃ coercere demõẽs ad ĩgressũ & fixe alicubi stãdũ: ꝓpt̃ ea dixit Iob. 41. Nõ ẽ ptãs sr̃ terrã que cõpet̃ diabolo. Itẽ si hõ

nulla arte aut ui uerborũ uel caracterũ aut herbarũ uel lapidũ cõpellere poteſt aliũ hominẽ ut aliquẽ locũ determinatuꝫ intret ibiqꝫ ĩmobiliter ſtet & maneat donec licentiet̃: qđ magis deberet poſſe fieri: cũ homo ſit aĩal rationale directe ſubiectũ: ſcđm ſuã cõpoſitionẽ & condictionẽ naturalẽ corpibus celeſtibus & elemẽtis & eorũ accidentibus. ſ. influxibus & ĩpreſſionibus alteratio nibus & tranſmutationibus: ergo multo minus põt homo diabolũ cõpellere qui directe ſcđm ſuã cõpoſitionẽ nõ ſubicit̃ corporibus celeſtibus nec eorũ ĩfluxibus aut accidentibus. Secũda cõcluſio: Si aliqñ apud hoĩes eſt uel fuit ars cogendi demones ſeu ſpũs malos uerbis aut caracteribus aut aliis quibuſcũqꝫ rebus: illã nõ habuerũt a demonibus. Hec cõcluſio ꝓbat̃ ſic: Quia nõ eſt ueriſimile ꝙ demones ſupbiſſimi uellent homines docere quomodo poſſent in ſeruitutẽ hominũ redigi & ab eis captiuari: incarcerari: includi uel expelli ꝑ libito homĩs qñ & ubi uelle. Tertia cõcluſio: Si demones qñqꝫ cõpellunt̃ uel cohercent̃ ad ingreſſũ uel egreſſũ uerbis & caracteribus zc. hoc fit uel a ſũmo deo uel ab angelis bonis. Vel etiã forte demones inferiores a ſupibus & potẽtioribus demonibus cõpellunt̃ ad hoc uel ad illud. Vel certe demones quandoqꝫ fingunt ad huiuſmodi per homines ſe compelli: cum tamen ſponte & libenter ueniãt ut credentes facilius opprimant. Nam ut dicit Augꝰ. Demones ob nichil aliud beneficiũ preſtant niſi ut credentes occultius finaliter ꝑdãt. Quarta cõcluſio: Si eſt aut fuit unq̃ apud homines aliqua ars cohercendi uel

T

cōpellendi demones exorcismis aut cōbinatione seu ad
hibitione aliarū quarūcūq; rerū illa erat & est solū mi-
nisterialis respectu dei uel bonoꝝ spirituū: ita uidelicet
ꝙ ex diuino pacto secreto quotiēs talis homo dixerit ta
lem exorcismū tali modo & intentiōe: aut cū talibus ce
rimoniis cohereceantᷣ uel cōpellantᷣ spiritus maligni per
ipsum deū aut angelos eius potestatiue: exorcista solu3
existente suo modo ministro. Quinta cōclusio: In xp̄ia-
na religione credere esse aliquā artem coherēdi demo-
nes aut aliquē exorcismū habere efficaciā in expulsiōe
seu cohertione illorū supstitiosum est. Probatᷣ quia nec
in ecclesia primitiua nec in ecclesiis modernis: exorcis-
mus aliquis ꝓprius & determinatus expellendi demo-
nes ab obsessis hoībus uel illos cōstringēdi: nō nisi apo-
criphe inuenitᷣ: & dubie: Quimo saluator dixit Mathei
xvii. Hoc genus demonū nō eicitᷣ nisi orationibꝰ & ieiu
niis. Conceditᷣ tn̄ quibusdā: & concessu3 est peculiariter
quadā eorū deuotiōe & oratione quas deus exaudit ut
tales p inuocationē noīs dei & sanctorū demones coher
ceant & expellant. Sexta cōclusio: Ars includendi de-
mones ī imaginibꝰ uel fialis de qua locutus est Hermes
non est ꝓprie ars: sed quedā constitutio seu decretū aut
pactū tacitū uel expressum inter hoīes pditos & demo-
nes diuini honoris cupidissimos: uidelicet ꝙ si homo fi
dem firmā habuerit ꝙ sint ueri dii diuino honore colē-
di potentes hoībus ꝓdesse & obesse & cū tali fide homo
fecerit aliquā imaginē hoīs uel cuiuscūq; aīalis & cōse-
crauerit ipsam talibus uerbis: caracteribus seu figuris

suffumigationib⁹ aliquibus & unctionib⁹ zc. tunc absq̃ dubio aliquis spirituũ tali cõsecratiõe cõpleta intrabit illã imaginem: & ex ea responsa dabit deceptis hominibus consulentib⁹ ipsum: & hanc institutionẽ decretnm demones quibusdã ꝑditis hominibus ꝑ inspirationẽ uł aliter quomodocũq; patefecerunt: ita ꝙ crederent hoĩes se talem artem inuenisse: & sic isti tales: lege dei dimissa credentes & seruantes leges illas demonũ: iusto iudicio derelicti sunt: & derelinquũtᷣ & fiunt serui diaboli: qui ut ipsos in suo seruitio teneat & alios per ipsos alliciat: operatᷣ sepissime ad uota taliu3 seruorũ suorũ quodcũq; uoluerint. Propterea bene dicebat Augustinus. xxi. de ci. dei. c. vi. Demones ut alliciantᷣ ab hoĩbus ad inhabitandũ alicubi prius eos astutissima calliditate seducũt: uel inspirando eorũ cordibus uirus occultũ: uel etiã fallacibus amicitiis apparendo eorũq; paucos discipulos suos faciunt plurimorũ doctores. Neq; enim potuit primũ nisi illis docentibus disci quod quisq; demonũ appetat quidue exhorreat aut quo numine inuenitᷣ uel cogatur. hec ille. & cõcludit dñs Henricus. Nõ ergo eum nigromantice uel magice cõpellis: aut in uinculis eum ut putas tenes. Sed hoc certum habe ꝙ ipse simulat se captum ut te capiat. Se uinctũ ut te uincat: Se tuo imperio subditu3 ut te sibi subdat: a te inclusum ut tibi finaliter cõcludat: fingit se tua arte uel lapidi uel imagini alligatũ ut te funibus peccatorũ ligatũ ad infernum perducat. & per hec patet responsio ad primũ argumentum. Hec Henricus de Assia sup geñ.

T

SEcũda questiũcula est: Si demones possũt expelli a corporibus obsessis uirtute melodie aut lapidis uel herbarum. Ad quam uidet͛ primo respondendũ affirmatiue. Nam primi Regũ. xvi. dicit͛: ꝙ cum Dauid psalteriũ arriperet & coram Saul psalleret: cessabat diabolus ab eius uexatione. Item in musica Guidonis dicitur ꝙ sunt quidã demones qui melodiã substinere non possũt. Item Iosephus libro de bello iudaico dicit: ꝙ in exercitu Titi cũ obsideret ierusalẽ erat quidã qui per lapidem anuli demones expellebat a corporibus obsessis. Item Tobie. vi. dixit angelus Raphael de iecore piscis posito sup carbones: fumus eius fugat omne genus demoniorũ siue a uiro siue a muliere. Et Salomonẽ dicit͛ fecisse exorcismos herbarũ ad demones expellẽdos. Ad hanc qõnẽ respondẽdo ponũt͛ tres cõclusiões iuxta determinata p mgr͞m Nicolaũ de lyra sup primũ librum Re. xvi. c. Prima cõclusio ẽ: Nec melodia nec herba nec cuiuscũq3 lapidis uirtus aut rei sensibilis substãtia: põt naturali uirtute ĩ demonẽ aliqd agere p qd͛ possit ad aliqd cõpelli: nec p cõsequẽs a corpib⁹ obsessis expelli aut ab ei⁹ uexatiõe excludere. Hec cõclusio ꝓbat͛ sic: Nullus spũs sepatus põt naturaliter pati a corpe. Patet qa agẽs prestantius est passo: ut dicit Aug⁹. & phũs in de aĩa. S3 demon est spũs sepatus: ergo sequit͛ ꝙ nulla res sensibilis aut uirtus corporalis directe uel indirecte põt in demonibus: ergo nec cõpelli ad aliquid. Hanc conclusionẽ etiã ponit mgr͛ Henricus de Gandauo in quolibetis q ita dicit: Nõ est aliqua uis ĩ lapidibus aut herbis que

demoné cogere possit uel fugare ullo modo: licet finge-
re possit demon se cogi p herbas aut lapides aut carmi/
na: hoc aũt nullũ horũ facere posset nisi deus supnatu-
raliter eis huiusmodi uirtuté indidisset: queádmodum
indidit eã sacramentis & uerbis sacramentalib9. Secũ
da cõclusio: Virtus diuina põt immediate uel mediate:
puta mediantib9 angelis bonis aut sanctis uel bonis ui
ris agere in demones & eos cõpellere ad aliquod agẽdũ
Patet cõclusio: Cũ diuina uirtus sit supior eis cui subie
cta est oĩs potestas alia: põt in eos ĩmediate uel median
tibus bonis angelis aut sanctis uel bonis uiris. Vñ dis-
cipuli. 72. reuertebant̃ cũ gaudio ad xp̃m dicentes: Dñe
etiã demonia in noĩe tuo subiiciũt̃ nobis Luce. x. Ter
tia cõclusio: Melodia uel aliqua res sensibilis põt uexa-
tioué mitigare ita q̄ p illa sensibilia a demonib9 afflicti
leuius ferant. Hoc tñ nõ agendo in demoné sed inuexa
tum a demone. Probat̃: quia oĩs causa limitate uirtutis
põt inducere effectũ intensioré & minus intensũ in ma
gis & minus disposita materia: nã actiones fiunt in pa-
tiente disposito. ii. de aĩa. Demon uero est limitate uir-
tutis: ergo intensiorem uel minus intensam inquietatio
nem facit in hoĩe scd̃m diuersitaté dispositorũ ad illam
uexationé siue ad illud ad quod intendit demon uexã-
do inducere q̃ in hoĩe cõtrarie dispositiõis: ut pote si ali
quis est dispositus ad passioné melanconicã q̃ in illum
hoĩem qui habet contrariã dispositioné. & hoc quia de
mones nõ possũt materiã corpalé scd̃m suã uoluntatem
transmutare: sʒ hoc faciũt mediãtib9 actiuis & passiuis

T

corpalibus: in suis eni actionibus demones hoies affli-
gendo aliqñ considerant dispositionẽ materie corpalis.
Vnde dicuntur aliqui lunatici: Mathei. iiii. & . xvii. qui
scd̃m uariã dispositionẽ lune affligunt a demonibus ex
diuia pmissiõe. Luna ãt hẽt dominiũ sup humido: & p
cõsequens sup cerebrũ qd̃ quidẽ est magis actũ suscipe
re actionẽ demonis uno tẽpore q̃ alio scd̃m uariũ motũ
lune. Similiter & herbe uel melodie uel alie res sensibi
les multũ possũt dispositiões corporũ imutare: & ex cõ
sequẽti motus sensibilitatis. Patet de herbis quarũ que
dam inclinãt hoies ad tristiciã: quedã ad gaudiũ. de ar
monia etiã patet. 4. politicorũ. ubi uult phũs ꝙ diuerse
armonie puocant diuersas passiones in hoĩe. Et Boetius
dicit in musica: ꝙ musica ualet ad curandũ ĩfirmitates
aliquas uel alleuiãdũ: & ita patet ꝙ herbe uel armonie
qñq3 possũt causare in hoĩe aliquã dispositionẽ contra-
riã illi uexationi qua demon conat̃ hoiem uexare: & p
cõsequẽs patet ꝙ p tales res sensibiles causari põt dispo
sitio in corpe humano p quã minus subdat̃ actioni de-
monũ: & sic afflictio ab eo causata diminuit̃ & alleuiat̃
Item illud qd̃ minuit pceptionẽ afflictionis diminuit
etiã & alleuiat afflictionẽ. Melodia aũt minuit pceptio
nem afflictionis cũ attrahat ad se mentis intentionẽ &
sic alleuiare põt afflictionẽ in homĩe a demone causata
Demonẽ uero affligentẽ non põt expellere ut dictũ est.

Ad primũ argumentũ dicit̃ ꝙ Saul p melodiã uirtu-
te naturali leuius poterat ferre uexationẽ diaboli: sed p
eã demon nõ recedebat s3 magis uirtute diuia ĩmediate

uel mediantib⁹ angelis sanctis ex merito Dauid qui lau des diuinas in cythara canebat ꝑ salute Saulis. Simile habet̃ .iiii. Reg. iii. de heliseo. Ad secũdũ dicit̃ ꝙ demo nes recedũt ad melodiã: aut ꝑpter sanctitatẽ pulsantis: ut dictũ est de Dauid: aut ꝑpter maliciã eius ut pote si fiat ad hoc ut ꝑ hoc reuerẽtia deo debita demonib⁹ tri buat̃ cuiusmodi sunt demones cupidi: & sic recedũt nõ coacti sed uolũtarie: ut tales hoĩes in errore teneant & ĩ sua seruitute: qd̃ maxime desiderãt. Ad tertiũ similiter dicit̃ ꝙ ille in exercitu Titi expellebat demones arte ma gica. i. ꝑ pacta cũ demonib⁹ inita tacita uel expressa q bus fingũt se expelli ut hoĩes in errore teneant. Fumus etiã iecoris piscis nõ expulit demonẽ: sed meritũ oratio nis Tobie qd̃ ꝑ fumi odorẽ designabat̃: & uirtute sancti angeli Raphaelis. Et Salomon si fecit exorcismos tem pore quo habebat spiritũ dei: sic uirtute diuina demões repellebant̃. Si uero tp̃e idolatrie sue fecit: repellebant̃ eis demones arte magica ut dictũ est. Hec Io. de turre cremata de pe. di. i. c. deniq; ut precipue.

TErtia questiũcula est: Si fascinatio infantũ & pue rorũ a sortilegis uetulis sit opus naturale uel dia bolicũ. Ad quã sic respondet̃: ꝙ Auicẽna posuit causam fascinatiõis fore fortẽ imaginationẽ aĩe. Nã sicut ambu lans sup trabẽ in alto positã cadit de facili: qa imaginat̃ casũ ex timore: & ad apprehensionẽ solã aĩe calescit cor pus ut p3 in cõcupiscẽtibus & iratis: uel etiã infrigidat̃ in timẽtib⁹: & qñq; etiã ĩmutat̃ ex forti apprehensiõe ad aliquã egritudinẽ puta febrẽ uł leprã: ita etiã aĩa uetule

uehemẽter affecta in maliuolentiã: habet ĩpressionẽ no cumenti in aliquẽ maxime puerũ qui ꝓpter corpis tene ritudinẽ est maxime susceptibilis ĩpressionũ. Et ex hoc sequebat̃ scd̃m Auicennã: ꝙ materia corpalis obediret substãtie spũali ad nutũ. Sed cũ supra dictũ sit ꝙ mate ria corpalis solum ad motũ localẽ spũali substantie obe diat: ad nutũ autẽ soli deo. Ideo melius dicendũ est ꝙ fascinatio puerorum sit ex forti imaginatõe aĩe uetule ĩmu tãtis spũs corpis cõiũcti: que qdẽ ĩmutatio spirituũ ma xime fit ĩ oculis ad quos subtiliores spũs ꝑueniũt. Ocu li aũt inficiũt aerẽ cõtinuũ usq; ad determinatũ spaciũ ꝑ quem modũ specula si fuerint noua & pura cõtrahũt quãdã ĩpuritatẽ ex aspectu mulieris mẽstruate ut dicit Aristoteles ĩ li. de sono & uigilia. Sic ergo cũ aĩa uetule fuerit cõmota uehemẽter ad maliuolentiã efficit̃ scd̃m modũ predictũ aspectus eius uenenosus & noxius maxi me pueris q habẽt corpus tenerũ & receptiuũ ĩpressio nis de facili. Possibile est etiã ꝙ ad hoc dei ꝑmissiõe co operet̃ malignitas demonũ cum quibus uetule sortile ge aliquod fedus habent. Hec Tho. iii. cõtra geñ. c. ciii. & pri. ꝑte. q. cxvii. arti. iii. ad secundũ argumentũ.

QVarta questiũcula est: Apparitiões & mirabiles fa ctiones apparẽtes qñq; circa corpa defunctorũ: ut puta cõseruatio corporum post mortẽ ab incineratione: & augmentũ unguium: barbe: pilorum in mortuis: aut ema natio sanguinis de corpore occisi ad presentiam occiso ris quibus sunt tribuẽde: diuino miraculo: an nature uel demoni. Ad quã respondẽs Augus. xxi. de ci. dei. dicit ꝙ

apparitiões & factiões mirabiliũ generaliter reduci de-
bent ad q̃tuor. s. ad deũ: ad angelos: ad demones: ad ho-
mines scõs: uel ad eorꝫ spũs. Fieri etiã qñq; possũt p ho-
mines demoniacos ut p magos: & qñq; etiã fallaci subti
litate humana. Dñs aũt Henric⁹ de Assia ad hanc que-
stiũculã respõdet sic: De singulis miris & ĩsolitis ueras
reddere causas difficillimũ est. Nã si felix dictus ẽ iux-
ta poetã: qui eorꝫ que naturaliter apparẽt: causas cogno-
scere potuit: felicissimus dici certe poterit qui eorũ que
supra naturã apparẽt & apparuerũt: causas efficiẽtes &
finales discernere nouit. Possunt enĩ inquit idẽ: mira &
insolita circa corpa mortuorũ subtilitate demonũ & p-
uersorũ hoĩu; astucia pcurari. Sicut. b. Aug⁹ in. xiiii. de
ci. dei. narrat de quodã q qñ uoluit se fecit p oĩa simill
mũ mortuo: qñq; simillimu; ceco ydiopico uel claudo.
Et qñq; etiã quedã mira circa mortuorꝫ corpa ad natu-
rales causas reducibilia sũt. Sicut ad illud de conserua
tione corporũ a putrefactiõe post mortẽ respondẽt aliq
dicẽtes: q uirtus loci uel uirtus unguẽti aut rei alicuius
corpi imposite põt esse cã pseruatiõis corporũ ab incine
ratione. & q ungues crescãt barba & pili ĩ mortuo cau-
sa põt esse naturalis. s. cõplexio moriẽtis: ĩ materia cui⁹
põt post mortẽ induci aliqua forma impfecta de genere
uegetatiue uiuentiũ. Aliqui aũt q corpus mortui ĩpu-
trefactũ maneat attribuũt diuĩo miraculo. Nã deus cõ
seruat qñq; corpa sanctorꝫ ĩputrebilia in testimoniũ sin
gularis sanctitatis & ĩnocentie & integritatis mentis &
corpis eorꝫ: ut sic remaneãt corpa eorũ remota a putre-

factione & icineratiõe & uermiũ cõminatiõe siue corro
sione sicut dũ uiuerẽt itegra fuerũt a carnis corruptiõe:
sicut de eo p3 de quo scriptũ ẽ: Nõ dabis scm̃ tuũ uidere
corruptionẽ. Aliqñ aliquoꝝ ẽt corpa ꝑseruãť a deo icor-
rupta eo ꝙ tales mortui sũt i excõicatiõe: Nã ut qdã fe-
rũt excõicatoꝝ corpa nõ putrescũt: & ponũt exẽplũ Ka
roli regis Vngarie ante plures annos iterfecti: & ab Vr-
bano sexto excõicati: qđ dicũt iõ adhuc itegrũ remane-
re: ut. s. sit argumẽtũ aliq̃le ꝙ ille fuerit uerꝰ papa q ipsũ
excõicauit. Aliqñ etiã maloꝝ corpa subtilitate demonũ
cõseruanť icorrupta in deceptionẽ ut credať hoc merito
uite taliũ accidere: & sic approbenť mala que fecerũt ꝓ
bonis: & sic inducať uulgus credulũ ad iuocationẽ ipso
rũ: sicut de qbusdã mortuis malis uisũ ẽ ꝙ diabolo ope-
rante ad iuocarionẽ ipsoꝝ uel ad tactũ corpoꝝ suoꝝ ce-
ci fuerunt illuminati: claudi ambulauerũt: surdi audie-
runt: & infirmi de uariis langoribꝰ liberati sunt: quimo
& mortui resuscitati sũt. Nã ut dictum ẽ hec & similia
realiter diuio miraculo & sophistice fieri & ꝓcurari pñt
Verũtñ oĩa corpa qbuscũq3 de causis ab incineratiõe ꝑ-
seruata ante resurrectionẽ finalẽ in cinerẽ resoluenť: ut
ipleať uniuersalis dei sñia: Ade & toti eiꝰ posteritati in-
flicta: que dicit: In sudore uultus tui uesceris pane tuo
usq3 in cinerẽ reuerteris. gẽñ. 3. Ad illud autẽ de effusiõe
cruoris ad ꝑsentiã occisoris de quo scribit phũs li. de cõ
mixtiõe elemẽtoꝝ: licet supstitiose aliq dicãt ꝙ hoc fiat
p deceptionẽ introductam ab hoĩe uel demone: tñ si ita
sit semp uel ut i pluribꝰ magis uideť esse diuio miraculo

ascribendũ ĩ horrorẽ & detestationẽ pcti q̃ rõ aliq̃ aliũ/
de querẽda: ut pꝫ geñ.iiii.de sanguĩe Abel corã deo sca/
turiente & bulliente in uindictã homicide. Hec ex dño
Henrico de Assia sup genesim.

Q Vinta questiũcula est: Cum mirabiliũ apparitiões fieri pussint ex causis bonis & malis: ut nũc supra dictũ ẽ: querit' unde sumenda sit discretio harũ ab illis. Ad quã respõdet Aug⁹.xxi.de ci.dei dicẽs: ꝙ miracula que fiũt a deo siue meritis scõꝝ siue p hoĩes adhuc ĩ cor pore cõstitutos siue p ãgelos siue aliis mõis oĩno a mor/ talib⁹ incõphensibile ẽ. Iõ ĩ talib⁹ qñqꝫ tã difficilis ẽ dis/ cretio ꝙ hñi nõ põt satis ex cõsideratiõe circũstãtiaꝝ lo/ ci: tpis oportunitatis modoꝝ faciẽdi q̃litate factoꝝ & fi nis. Vbi ex hoc supponit' ꝙ mira & insolita que trib⁹ pri mis fiũt causis circa mortuos uel alias ad dei honorẽ & hoĩuꝫ salutẽ tendũt. Cetera uero que fiũt tribus causis ultimis pditionẽ inducũt hiis q talibus sine puida dis/ cretiõe spirituũ attendũt. Vnde Aug⁹li.ubi supra.c.x. dicit: Miracula faciũt demões ut credant' dii. Sãcti aũt angeli & homines ea faciunt ut laudet' deus. Hec ex.d. Henrico de Assia sup genesim.

N Onum caput est de diuinatione: cõmertio & inuocatiõe demonum. Circa quod sexdecim questiuncule soluent': quarum quelibet infra suo ordine scrutabit'.

P Rima questiũcula ẽ: Si quisq̃ possit uaticinari fu/ tura p ĩuocationẽ demonũ absqꝫ pctõ. Rñdet' ꝙ fu tura tribus modis uaticinari pñt & cognosci. Vno mõ nãlit' ex causis suis determĩatis & certis ul' ex causis ut

ī pluribus & frequēť agētib⁹: & taliū ñ ē diuīatio ſʒ ꝑco-
gnitio. Vñ ortus ſolꝭ cras ulꝭ cū medic⁹ ꝑdicit futurā ſani
tatē: & aſtronom⁹ futurā eclipſim uel pluuiā: uatinatio
nō ē: ſʒ ꝑcognitio ex neceſſariis cauſis ut frequēter agēti
bus. Scđo mō futura pñt cognoſci dei reuelatiōe: & hoc
ēt mō futuroꝝ ꝑcognitio nō ē diuīatio. Vnde ſi qs futu
ra cōtingētia deo reuelāte ꝓnūciat: ipſe tūc nō diuīat. i.
qđ diuinū ē nō facit: ſʒ magis qđ diuinū ē ſuſcipit. Ter
tio mō pñt cognoſci futura demōis indicatiōe: & reſpe-
ctu hoꝝ ē diuinatio. Nā ut dicit Aug⁹ in li. de doctrina
xpiana diuīatio ē uſurpatio ꝑcognoſcēdi futura ex q̄dā
peſtifera ſocietate hoīuʒ & demonū: & hoc tertio mō uti
diuīatōe illicitū ē & ſemꝑ pctm̄ mortale. Qđ ꝓbať aucti
bus & rōnib⁹. Primo aucte Deutero. xviii. dicēte. Nō ſit
q phitones cōſulat neqꝫ diuīos. Phitones autē a phiton
apolline dicti ſūt q dicebať eſſe auctor diuinādi ut dicit
Iſidor⁹. Propterea. xxvi. q. v. dr̄: Qui diuīatiōes expetūt
ſub regula quinquēnii iaceāt ſcđm gradus pnīe diffini
tos. Scđo ꝓbať idē q̄tuor rōnibus. Primo rōne modi ſic:
Ille q uſurpat mō īdebito qđ dei ē: deo nō reuelāte mor
taliť peccat. ſʒ diuini hoc faciūt: dīnitate ſe plenos ſimu
lātes: ſʒ aſtutia q̄dā fraudulētie hoīb⁹ futura cōiectātes:
ergo. Scđo rōne auxilii ſic: Si qs aſſumit auxiliū demo-
nū ad aliqd cognoſcēdū uel faciēdū grauiť peccat: ſʒ oīs
diuinatio ex opatione demonū ꝓuenit: uel qa expſſe de
mones īuocanť ad futura manifeſtanda: uel qa demōes
ſe īgerūt uanis īqſitiōibus futuroꝝ ut mētes hoīuʒ īpli-
cēt uanitate: ergo. Tertio rōne pacti ſic: Si qs utiť pacto

tacito uel expresso cũ demonib⁹ grauiter.i.mortalit̃ pec
cat. Sꝫ diuinatio ẽ huiusmodi: qa diuĩatores uel offerũt
sacrificiũ demoni uel assumunt auxiliũ demonũ: ergo.
Qđ si arguat̃ cõtra sic: Nõ ẽ illicitũ neqꝫ mortale qđ xp̃s
egit & fecit. Sꝫ ipse interrogauit demonẽ qđ sibi nomẽ
esset: q respõdit Legio: & multi sum⁹ ut hr̃ Marci ultio:
ergo licite quisqꝫ põt cõsulere demones. Ad hoc respon
det Tho. scđa.ii.q.xcv.ar.i.dicẽs: ꝙ aliud ẽ querere ali/
qd a demone: & aliud ẽ inuocare demonẽ. Primũ eni.s.
querere aliqd a demõe spõte occurrẽte qñqꝫ licet pp uti/
litatẽ ꝓpriã uel alioꝝ maxĩe quãdo uirtute diuĩa põt cõ
pelli ad dicendũ uera: sicut pꝫ de xp̃o ubi supra: & ĩ bea
to Martino & aliis scĩs. Scđm uero.s.ĩuocare demonem
ad cognitionẽ occultoꝝ acqrẽdã ab ipso nũq̃ licet. unde
nũq̃ licet pp aliquã corpalẽ uel tpalẽ utilitatẽ puta ĩuẽ/
tionẽ rerũ pditaꝝ que diabol⁹ scit & nouit quis inuenit
ab eodẽ exqrere: uel ei⁹ auxilio in huiusmodi uti. Cuius
rõ est: qa nulla utilitas tpalis põt cõpari detrimẽto spi/
ritualis salutis qđ ĩminet ex inqsitiõe occultoꝝ p ĩuoca
tionẽ demonũ. hec Tho. ubi supra. & Io. de tur. cre. 26.
q. v. c. nec mirũ. & Ranerius titulo de diuinatione.

SEcũda questiũcula ẽ: Quot sũt genera & spẽs diui
nationũ qbus ĩuocãt̃ demões? Ad quã respõdet̃: ꝙ
triplex ẽ genus uel modus diuĩatiõis ĩ generali. Primũ
qđ fit p expressã uel manifestã ĩuocationẽ demonũ. Se/
cũdũ ẽ qđ fit absqꝫ expressa ĩuocatiõe demonũ p solã cõ
siderationẽ dispositiõis uel motus alicui⁹ rei. Tertiũ est
absqꝫ exp̃ssa ĩuocatione demonũ p ꝓpriã opationẽ.s. dũ
aliqd facimus ut nobis aliqd occultũ reuelet̃ & manife

stet. Primũ genus diuiatõis ptinet ad necromãticos qđ genus sub se continet qnq3 spẽs siue modos. Prima spẽs uocat pstigiũ quo opatiõe demonũ fantasia & oculi ho minũ ludificãt & illudunt ut nõ uideãt qđ uerũ ẽ: s3 cre dãt qđ nõ est uerũ: ut factũ fuit i muliere que ab oibus uidebat equa: & a scõ Machario uidebat femina pstigio uirtute ei9 scitatis soluto ut dictũ supra ẽ. Scđa spẽs uo/ cat diuiatio p sõnia puta cum i uigilia expsse ad hoc de mones iuocãt & cũ eis i uigilia expssa uel manifesta pa cta habẽt & sic i sõnis postea ex reuelatiõe demonũ cau sat i hoibus pcognitio aliquoꝝ futuroꝝ euẽtuũ. Tertia spẽs uocat necromãtia: q̃ qbusdã pcatiõib9 adhibito san guie uident resuscitati mortui & diuiare & ad iterroga/ ta respõdere. & dr necromãtia a necros grece: latine mor tuus. & mãtia. i. diuiatio ut p3 i illis q diuinãt cũ liguis asini mortui. Quarta spẽs uocat diuiatio p phitone3. i. uentriloquũ: ul phitonissã. i. uentriloquã q̃ futura pnũ ciãt p hoies uiuos sic in arrepticiis patet &. p. Reg. 18. de Samuele. Quita species fit p aliq̃s figuras ul signa que in reb9 inaiatis apparent que figure uel signa si ap/ parent i aliquo corpe terrestri puta in terra: in aq̃: i igne uel in ferro: aut lapide polito. Si in terra dr geomãtia. a geos grece: latine terra: & mãtia qđ est diuiatio ut p3 in illis q faciunt diuinatiões cũ linguis aut mẽbris hoiu3 suspensoꝝ. Si i aere dr aeremãtia ut p3 in illis q ãnotãt bestias ut nõ comedant a lupis. uel qñ ex magno uento diuinãt pdimẽtũ. Si aũt i aq̃ uocat ydromãtia. ab ydor grece: latine aq̃: & mãtia qđ est diuiatio: ut p3 in illis q diuinãt furta cũ fiala uitrea aqua plena uel cũ urinali.

Si āt ī igne uocat̃ piromātia. a pir grece: latine ignis: & mātia: ut p3 ī illis q diuināt p lignū uiride scintillās in igne. uel ī illr̃ q nolūt p̄stare ignē uicinis aliqbus diebus ebdomade: mēsis uel āni. Si aūt ī uiscerib⁹ aut fibris uel ītestinis aīaliū īmolato℞ in aris demonū: uocat̃ auruspiciū: & exercētes talia uocāt̃ aruspices uel arioli Si āt pitia mulie℞ fiāt alique ligature ī dānū alicui⁹ uł cōmodū ut ī crista galli: & rana uel imagīe cere uocat̃ maleficiū. Scd̃m genus diuīatiōis cōtinet duas spēs uł modos. Prima spēs ē p solā cōsideratioē dispōnis situs & motus siderū. & hic modus ptinet ad astrologos q si utāt̃ cōsideratōe astro℞ ad p̄cognoscēdū futura & nataliū cōditōes ex celestib⁹ corpib⁹ nāliter: diuinatio eo℞ nō erit illicita nec supstitiosa. Si uero utāt̃ cōsideratiōe astro℞ ad p̄cognoscendū futuros casuales uel fortuitos euētus: aut ēt ad cognoscendū p certitudinē opa hoīu3: qd̃ ex uana & & falsa opiniōe p̄cedit: erit diuīatio eo℞ sic illicita: quia tūc opatio demōis se īgerit: & īmiscet ut mētes hoīu3 īplicet uanitati & falsitati ut dicit Tho. ii. ii. q. 95. arti. 5. Scd̃us mod⁹ uel spēs diuīatiōis ē p cōsiderationē motus uel uocū auiū uel quorūcūq3 aīaliū siue p sternutatiōes hoīu3 & talis uocat̃ auguriū: qd̃ dr̃ a garritu auiū sic auspiciū ab inspectiōe auiū: quo℞ primū ptinet ad aures. scd̃m ad oculos auspiciū fuit ī Romulo & remulo quorū alter Romul⁹ cōditā ciuitatē romā uocauit noīe suo: eo ꝙ uictor ipse duodecī. Remus sex uultures uiderat. Garrit⁹ uero fuit ī uetula que primo die may audiēs qn quies cātare ī mane cuculū: credidit se iuuenē pulchrū ducturū ī uirū. Tertiū gen⁹ diuīatiōis ē qd̃ fit ex cōside

ratione cor̄ que eueniũt ex qbusdã que ab hoib⁹ seriose
fiũt ad aliqd occultũ inqrẽdũ dũ facim⁹ aliqd ut nobis
aliqd occultũ manifestet̃. & hoc gen⁹ uocat̃ diuinatio p
sortes: & cõtinet sub se tres spẽs. Pria spẽs uocat̃ ciromã
tia. i. diuĩatio man⁹. Nã ex liniamẽtis man⁹ cõsideratis
fit diuĩatio de occultis futuris. Scd̃a spẽs uocat̃ spatula
mãtia: ex qbusdã figuris ĩ spatulis alicui⁹ aĩalis apparẽ-
tib⁹. Tertia spẽs uocat̃ geomãtia que fit ad aliqd occul/
tũ inqrendũ p ptractionẽ pũctor̄ uel p cõsiderationẽ fi
gurar̄ que pueniũt ex plũbo liquefacto ĩ aq̃ piecto seu
ex qbusdã cedulis scriptis uel nõ scriptis ĩ occulto repo
sitis dũ cõsiderat̃ qs quã cedulã accipiat: uel ẽt ex taxil-
lor̄ piectiõe qs plura pũcta piciat. uel ẽt dũ considerat̃
qd apienti librũ occurrat que oĩa sortiũ nomẽ hñt & su
pstitiosa sũt & illicita: qa cõsortio demonũ exercent̃. ex
To. ubi supra. & ex Ranerio de pisis ordinis p̃dicator̄.

TErtia. q. est: Si sit licitũ uti reb⁹ naturalib⁹ ad sani-
tatẽ corpis acqrẽdã. Rñdet̃ q̄ si res nãles adhibeãt̃
ad aliquos effect⁹ ad quos putãt̃ uirtutẽ naturalẽ hr̃e nõ
est supstitiosũ neq; illicitũ. Si uero adiũgãt̃ quedã alia
puta signa aliq̃ uel caracteres uel noĩa uel quecũq; alie
obseruatiões que manifestũ ẽ naturalẽ efficaciã nõ hr̃e
erit supstitiosum & illicitũ. Tho. ubi supra. arti. ii.

QVarta. q. est: Si figure uel signa uel caracteres pñt
rebus nãlib⁹ adhiberi ad effect⁹ aliquos inducẽdos
Rñdet̃ negatiue. Cuius rõ est: quia cum tales caracte-
res: figure uel signa ad nichil naturaliter operent̃ eo q̄
figura nõ est alicuius naturalis actionis principium ta
les figure uel imagines ex operatiõe demonũ effectum

hñt unde semp est illicitũ eas facere:qa in talib⁹ habent pacta expressa uel tacita cũ demonib⁹:iõ·xxvi·q·ii·c·il los·huiusmodi reprobãt·& Tho·ubi supra·ĩ sol·ii.arg.

Q Vinta questiũcula est: An ad p̃cognoscéda aliq̃ fu tura fortunia uel infortunia sicut infirmitates uel sanitates uel huiusmodi ut medici faciũt sit licitu3 aliq̃ signa obseruare: Rñdet q si quis presagiũ futuro⁊ con sideret ex causa que p signa expressa apparẽt nõ erit illi citũ:ut uerbi gracia:sicut si seruus timeat flagella uidẽs irã dñi·& similiter etiã esse posset si quis timeret nocu mentũ alicui puero ex oculo fascinãte·A simili cause in firmitatũ ex qbusdã signis cognoscunt·Et ideo medici talia signa licita seruãt ex qb⁹ de sanitate uł infirmitate morte uel uita pñt licite iudicare· Tho.ii·ii·q·61·ar·3·

S Exta questiũcula ẽ:Si obseruare tpa ad aliqd faciẽ dũ sit licitũ: Rñdet p duos doctores·Prim⁹ est dñs Petr⁹ de taran· postea papa Innocẽtius qntus·4·scripto sñia⁊ di·33·arti·4·dicẽs:q obseruãtia tẽpo⁊ est triplex· Quedã ẽ supstitiõis uel ĩpietatis ut ĩ illis q obseruãt tẽ pus eo⁊ q subsũt libero arbitrio & inchoãt actiões sub tali signo celi:& huiusmõi rep̃hẽdũt isaie·47·Stẽt & ad iuuẽt te augures q cõputabãt ãnos & supputabãt men ses·Quedã ẽ sagacitatis & ꝓuisiõis ĩ illis que obseruant q̃litatẽ tpis ad rerũ habũdantiã cõsequẽdã & ĩdigentiã excludẽdã·& hoc nec r̃p̃hẽdit nec laudat·ecc̃i·33·Quare dies diẽ supat & ãn⁹ ãnũ· Quedã obseruãtia tẽpo⁊ ẽ pie tatis & deuotõis ĩ bõis xp̃ianis q festa obseruãt ĩ qb⁹ iudi cãt magis eẽ uacãdũ deo q̃ ĩ aliis dieb⁹ pp bñficia spãlit

dic illo uel festo exhibita. Aplūs ad Ro. xiiii. Alius iudicat inter diē & diē. Secūdus doctor est dn̄s Alexādér de Ales. ii. pte sūme. q. lii. arti. vi. dicēs: q̄ quedā occur/rūt cursu naturali & quedā cursu uolūtario. Primo ergo obseruare tēpus ad faciendū aliqd qd̄ causat̄ ex naturali cōplexione elementoꝝ & tpis nō est peccatū. Vnde & medici circa egritudines sanādas: & circa medicinas dandas cōsiderāt motus corpoꝝ supiorū: qd̄ q nō faciūt aut motus celestiū ignorāt corpoꝝ: aromatarii nō medici censendi sūt. obseruare uero tēpus in hiis que libero arbitrio subdunt̄ est peccatū. Vn̄ sup illo uerbo apl̄i ad gala. iiii. Dies obseruatis & menses & tpa & annos. glo. inculpat eos qui cōstellatiōes sequūt̄ dicētes: Agam hoc mense cōmertiū: quia illa stella agit mensē. Nō plantabo hoc anno uineā qa bisextus est. Hec ex adductis.

S Eptima questiūcula est: An īuestigare de reb⁹ furtim subtractis p inspectionē astrolabii & p iudiciū astrorū sit peccatū. Respondet̄ q̄ īuestigare quedā que ꝓprie sequūt̄ īmutationē astrorum: ut puta de calore & frigore imbri & siccitate nō est pctm̄. Iudicare uero de hiis que subsūt libero arbitrio que nō sūt subiecta legi astroꝝ est graue peccatū qa in talib⁹ interuenit īuocatio demonū. Hec Alexan. ii. pte. sūme. q. lii. arti. vi. q. iiii.

O Ctaua questiūcula est: An sit licitū in collectiōib⁹ herbaꝝ uel ꝓ quauis infirmitate dicere aliqua carmina uel aliquas scripturas sup hoīes uel aīalia ponere preter symbolū & orationē dn̄icā. Respondet̄ q̄ nō licꝫ sup hoīes uel aīalia aliqua ponere p̄ter symbolū & ora/

tionē dn̄icā. Si uero aliqua supstitiosa addāt᷑ graue pec/
catū est. Vnde in decretis dr̄. xxvi. q. v. Nō liceat xp̄ia/
nis zc̄. Nec in collectiōib⁹ herbarū que medicinales sūt
aliquas obseruatiōes aut incantatiōes attēdere: nisi tm̄
cū symbolo aut dn̄ica oratiōe ut tm̄ creator oīuꝫ. s. deus
honoret᷑. Secūdo hoc idem ꝓbat᷑ p hoc qđ dicit᷑ extra de
sortilegiis ex tuarū tenore. Vbi dicit᷑ ꝙ quidā presbyter
cū quodā ad priuatū locū accessit nō ea intentiōe ut de
moniū īuocaret: sꝫ ut inspectōe astrolabii furtū cuiusdā
ecclesie posset recupare: qđ licet ex bono zelo & simpli/
citate facere ꝓponeret tn̄ grauissimū fuit eius peccatū.
Hec Tho. scđa scđe. q. xcvi. arti. iiii. & Alexander secū/
da pte sūme. q. lii. arti. vi.

N Ona questiūcula est: An suspendere diuina uerba
ad collū sit licitū? Rn̄det᷑ ꝙ nō: duplici rōne. Pri/
ma est: qa cū euangeliū quotidie in ecclesia legat᷑ & au/
diat᷑. Si uerba dei nō ꝓsūt ī aure quō circa colla posita
pn̄t saluare. Secūda rō est: qa uirt⁹ euāgelii est ī ītellectu
& nō ī figuris: ergo meli⁹ in corde posita ꝓsūt q̄ circa col
lū suspēsa. Vbi nota ꝙ in oīb⁹ scripturis suspēsis tria sūt
cauēda & attēdēda. Primū est qd sit qđ scribit᷑ uel ꝓfert᷑
qa si est aliqd ad īuocationē demonū ptinēs manifeste
supstitiosū & illicitū ē. Scđo cauēdū est si cōtineat igno
ta noīa ne sub illis aliqd illicituꝫ lateat. Vn̄ dicit Criso.
sup Marh. ꝙ phariseoꝝ magnificantiū fimbrias exēplo
nūc multi aliqua noīa hebraica cōfingunt & scribūt &
allegāt: que nō ītelligentib⁹ metuēda uident᷑. Tertio ui
dendū est & cauendū ne aliqd falsitatis cōtineat: qa sic

ei⁹ effectus nō posset expectari a deo q nō est testis falsi-
tatis. Quarto ēt ē cauendū ne cū uerbis sacris cōtinean
tur aliqua uana puta aliqui caracteres p̄ter signū cru-
cis. Hec. b. Tho. scd̄a scd̄e. q. xcvi. arti. iiii.

D Ecima questiūcula est: An reliquias scōꝝ portare
& q̄litercūq; tenere sit licitū. Rn̄det᷑ ꝙ eadē rō ē de
reliquiis scōꝝ & de euāgelio uel de uerbis diuinis: qa si
talia portent᷑ ex fiducia dei & scōꝝ quorū sunt reliquie
nō ē illicitū. Si autē circa hoc attēderet᷑ aliqd aliud ua-
num puta ꝙ uas esset triangulare aut aliqd huiusmodi
qd̄ ptineret ad dei irreuerentiā & scōꝝ: supstitiosu; ē &
illicitū: ut dicit Tho. ubi supra īmediate ī solu. iii. arg.

V Ndecima questiuncula est: An serpentes incanta-
re uel aīalia īcantatiōib⁹ sanare sit licitū? Rn̄det᷑ ꝙ
si ī īcantatiōib⁹ serpētū uel quorūcunq; aīaliū respectus
habeat᷑ solu; ad uerba sacra & ad uirtutē diuinā nō erit
illicitū. S; plerūq; incantatiōes tales hn̄t illicitas obser-
uātias: & p demones sortiunt᷑ effectum & p̄cipue in ser-
pentibus: qa serpens fuit primum demonis instrumen
tū ad hoīem decipiēdū. hec Tho. ubi supra ī sol᷑. ii. arg.

D Vodecima questiūcula ē: An iudiciū ferri cādētis
uel aque bullientis ordinare ad alicui⁹ pctī occulti
inqsitionē sit licitū? Rn̄det᷑ ꝙ nō: & hoc triplici rōe. Pri
ma ē: qa ordinat᷑ ad indicādū occulta que diuīo iudicio
reseruāt᷑. Scd̄a rō ē: qa ī talib⁹ miraculū expectat᷑: qd̄ di-
uina tēptatiōe nō caret. Tertia rō ē: qa iure canonico re
probat᷑. Vnde. ii. q. v. cōsuluistis: ī decreto Stephani pa
pe dicit᷑: Ferri cādētis uel aque feruētis examinatiōe cō
fessionē extorqueri a quolibet: sacri nō censent canones

& quod sanctoꝝ patrū documēto sancitū nō est supsti-
tiosa adinuentiōe nō est presumēdū. Spontanea eni cō-
fessione uel testiū approbatiōe publicata delicta habi-
to pre oculis dei timore cōcessa sūt nostro regimini iu-
dicare. Occulta uero & incognita illi sūt relinquēda q
solus nouit corda filioꝝ hoīuꝫ & eisdē ratiōib⁹ uidet̄ esse
ꝓhibitū iudiciū duelloꝝ: ut dicit Tho. ii. ii. q. xcv. ar. 8.

TErtiadecima questiūrula est: Si ꝑ acquisitiōe scien
tiarū licitū sit uti obseruātiis artis notorie. Respō
det̄ ꝙ quatuor sūt uie ꝑueniendi apparēter uł existēter
ad singularū scientiaꝝ excessum. Quarū prima est ꝑ il-
luminationē diuinā: Luce. xi. Ego dabo uobis os & sciē
tiam & sapientiā. Et. i. ad Cor. xii. Alii quidē dat̄ sermo
sapiētie ꝛc. & subdit̄ ibidē i fine. Hec aūt oīa opat̄ unus
& idē spūs diuidens singulis ꝓut uult. Secūda uia est ꝑ
regularē eruditionē humanā. s. uel a seipso iueniēdo uł
ab alio addiscēdo. Tertia uia est ꝑ singularem demonis
assistentiā & influentiā qua quosdā mirabiliter inspira
re solet. Quarta uia est ꝑ artē supstitiosam notoriā a de
monibus insidiose confectā & hanc praticare illicitū ē.
Probat̄ tum primo quia ars notoria utit̄ quibusdā que
scdm se nō hn̄t uirtutē causandi scientiā sicut inspectio
nes quarūdam figuraꝝ & quorundā signoꝝ & uerborū
qbus. s. signis & uerbis nō utit̄ ars notoria ut causis: sed
ut signis nō ut diuinitus institutis: sicut sūt signa sacra
mentalia: sed ut signis ꝑtinentib⁹ ad pacta quedā cū de
monibus habita utit̄ etiā ars notoria qbusdā singulari-
bus obseruātiis & carminib⁹ & orōnib⁹ ignotis ex pacto

etiã demonũ cõstitutis. Itẽ acqrere cognitionẽ futuroꝝ auxilio demonũ est pctm̃ pp societatẽ cũ eis initã qđ in ppposito artis notorie locũ hẽt. Et dr̃ hec ars notoria q̃si p eã oĩa fiant nota. Hac aũt arte notoria permittẽte deo diabolus qñqꝫ facere cõsueuit quosdã in scientiis oĩbus uel aliqbus singulariter p̃cellẽtes uel apparẽtes atqꝫ oĩbus uel aliqbus humano mõ doctis stupẽdos. Sꝫ ad qd hoc nisi ut finaliter tales ex supbia pereãt & alios uariis psuadẽdi modis eoꝝ falsa auctoritate in fama & gloria calorẽ habẽtibus ad interitũ dãnatiõis pducãt. hec Hẽricus de Assia & Tho. ubi supra. Talibus igit̃ sortilegis & diuinis taxant̃ pene scđm leges & aliter scđm canones. Nã scđm leges sortilegi & diuini debẽt decapitari & cõburi. C. de malefi. nullus zc. & .l. nemo. & .l. culpa. Scđm uero canones si crimẽ est occultũ ĩponit̃ pnĩa q̃draginta dierũ: ut extra. eo. c. i. Si aũt pctm̃ est notoriũ debet ei cõmunio denegari. de cõse. di. ii. p dilectiõe. Si fuerit clericus deponat̃. Si fuerit laicus & noluerit ferre penã excõmunicet̃: & hoc si criminaliter accuset̃. De laicis aũt dicendũ est si sũt serui uerberib⁹ castigent̃. Si liberi incarcerent̃. xxvi. q. v. cõtra idoloꝝ. Epĩ aũt tales de sua parrochia debẽt piicere & pñt turpiter decaluare .i. eoꝝ uestes ante & retro & capillos scindere: infames etiã sũt censendi. Hec Io. theotonicus p̃dicatoꝝ ordinis in sũ. cõfessoꝝ li. i. ti. xi. Et Alexã. ii. pte. sũ. q. lii. arti. v.

Q Vartadecima questiũcula est: Si p̃stigiis & diuinationibus demonũ cũ sic euenit sit credẽdũ. Rñdet̃ ꝙ nõ: ratio est: qa demõis intẽtio est ad fallendũ: sꝫ hoc

maxime faciũt in diuinationib⁹ dicũt enĩ qñq3 uera ut assuescãt hoĩes in aliis credere eis in qb⁹ postea decipiãt Itẽ solus deus scire põt futura uel ille q ab ipso accipit tanq̃ a speculo eterno: queẽadmodũ est de angelis & scĩs pphetis. S3 p hanc uiã nõ accipiũt demones: ergo. Et licet demones ppter magnã experiẽtiã quã hñt multa cognoscant naturalib⁹ signis & magna sit pprietas intellectus eoꝝ: nõ ppter hoc tñ sequit̃ q de certitudine futurorũ euentuũ sit eis fides exhibẽda: cũ futurorũ cognitionẽ nõ habeãt nisi cõiecturalẽ & fallibilẽ. Queẽadmodũ igit̃ hoĩbus qbus p̃sumit̃ q falsa semp dicere cõsueuerũt nõ est prestanda fides: ita & demonib⁹ ppter eoꝝ uolũtatẽ cõtinue decipiẽdi & obscuritatẽ intellectus eorum ex culpa nõ est danda eis fides. Io. de turre crema. xxvi. q. v. c. nec mirum.

Q Vintadecima questiũcula est: Si sit licitũ uti iudicio sortiũ ad acq̃rendũ & sciẽdũ aliquẽ euentũ occultũ puta de electiõe p̃latoꝝ & manifestatõe pctõꝝ occultorũ: & adeptiõe dignitatũ tẽporaliũ. Rñdet̃ & primo de electiõe p̃latoꝝ dicẽdo q nõ sit licitũ uti sorte diuisoria. Q đ pbat̃ duplici rõne. Prima ẽ: qa tales electiones spũs sancti iuocatiõe & inspiratiõe fieri debẽt & nõ euentu sortiũ. Secũda est: qa in usu sortiũ põt esse aĩaꝝ periculũ ppter maliciã hoĩu3: ergo ne fraudes cõmittãtur in electiõib⁹ p̃latoꝝ: nõ sorte s3 spũs sancti iuocatiõe & inspiratiõe & uocũ electiõe fieri debẽt. Sed cõtra: ea que a sanctis facta in scripturis iueniunt̃ nõ uident̃ esse illicita. S3 tã in ueteri q̃ i nouo testamento sci iueniunt̃ sortib⁹ usi esse qđ p3: Legit̃ enĩ pri. R. xiiii. q Saul sorte

T

dephendit filiũ suũ Ionathã mel cõmedisse. Et Ione pri
mo: ꝙ Ionas sorte in mare eiect⁹ est. Et Luce. i. etiã legit̃
ꝙ zacharias sorte exiit ut incensũ poneret. Et Actuũ. i.
etiã legit̃ ꝙ Mathias sorte ẽ ab apostolis ĩ p̃latũ. i. i apo-
stolũ electus: ergo uidet̃ ꝙ in electiõib⁹ ecclesiasticis p̃la
toꝝ licitũ sit uti sortib⁹. Rñdet̃ ꝙ donec ueniret ueritas
in publico cõcesse fuerũt sortes ĩ ueteri testõ & in puni
tionibus & ĩ electiõibus: & ĩ hiis que ordinabãt̃. Vnde
Beda sup̱ actus ap̄loꝝ. i. sic ait: Hic. s. Mathias eligitur
sorte ne a lege discrepet in q̃ sũmus sacerdos querebat̃:
qua querẽd⁹ erat uerus sacerdos. Vñ donec ueniret ueri
tas figura habuit exerceri: & ꝓpter hoc electio Mathie
sorte facta est ante pẽtecosten in q̃ dabat̃ spũs scũs. Nõ
dũ eñi oĩno facta erat ueritatis publicatio: qa nõdũ erat
plenitudo spũs sci ĩ ecclesia effusa. septẽ ãt diaconi post
ea nõ sorte ꝫ electiõe discipuloꝝ sũt ordinati. Vñ Iero.
sup̱ illo uerbo allegato Ione. i. in glo. dicit ꝙ Ionas fugi
tiuus sorte dep̄hendit̃: & Mathias sorte eligit̃: nõ agit̃
uirtute sortiũ: ꝫ uolũtate dei q sortes regebat incertas.
Nõ ergo hoc exẽplo debemus uti sortib⁹: qa priuilegia
paucoꝝ nõ pñt facere legẽ cõem. Similit̃ Pharao & Na
buchodonosor iudicio sõnioꝝ futura cognouerũt: nõ tñ
ideo somniis ubiqꝫ est credendũ. Secũdo in manifesta-
tione occultoꝝ pctõꝝ nõ est licitũ uti iudicio sortiũ per
duellum & ꝑ iudiciũ ferri candentis & aque feruentis:
tum quia ordinant̃ ad iudicandum occulta que diuino
iudicio preseruantur seu reseruantur. tum etiam quia
iudicium sortium nõ est auctoritate diuina sanctitum.

Vnde. ii. q. v. in can. Cōsuluisti decreto Stephani pape dr: Ferri ancdētis uel aque feruētis examīatiōe cōfessio-nē extorqueri a quolibet sacri nō cōcesserūt canones: & qd scōꝝ patrū documēto sancitū nō est supstitiosa adin uentiōe nō est psumendū. spontanea eni cōfessione uel testiū approbatōe publica delicta habito pre oculis dei timore cōcessa sūt nr̄o regimini iudicare. Occulta uero & incognita illi sūt relinquēda q solus hoīu3 corda no-uit. Et eadē ratio uidet esse de lege duelloꝝ nisi q plus accedit ad cōmunē rationē sortiū inquātū nō expectat ibi miraculosus effectus nisi forte qn̄ pugiles sunt ual-de īpares uirtute uel arte. Hec Tho. scda scde. q. xcv. ar. viii. Quātū uero ad adeptionē dignitatū tpaliū uel de-fensionē ecclesiarū & distributionē elemosynarū dicit: q si necessitas īmineat cū debita reuerētia licitū est sor tibus diuinū īplorare auxiliū & primo in adeptione di gnitatū. Nā in hiis que ordinant ad terrena disponēda plerūq3 hoīes sortibus utunt. Vnde in figura huius Da uid legit primi Reg. xvii. cū philisteo singulare iniisse certamē: qd ad rationē sortiū plus accedit q̄ ad iudiciū ferri candētis uel aque bulliētis: ut patet supra. Scdo li citū est uti sortibus in gubernatiōe uel defensione eccle siarū. Cū eni quedā ciuitas esset obsessa & clerus dubi-taret q deberēt fugere & q manere. Rn̄dit Augustinus ī epistola ad Honoratū sic dicēs: Si inter dei ministros sit decertatio q eoꝝ psecutiōis tpe maneāt ne fuga oīu3: & q eorū fugiant ne morte oīu3 ecclesia deserat. Si hec decertatio aliter non potuit determinari quantū michi

T

uidet qui maneāt & q fugiant forte legēdi·i·eligēdi sūt Tertio licitū est uti sortibus in distributiōe elemosyna rū· Vnde Aug⁹ in primo de doctrina xp̄iana sic ait: Si ti bi habūdaret aliquid qđ oporteret dari ei qui nō habe ret nec duob⁹ dari potuisset· Si tibi occurrerēt duo quo rum neuter aliū indigētia uel erga te necessitate aliqua superaret nichil iustius faceres q̄ ut forte legeres uel elige res cui dandū esset qđ dari utriqꝫ non posset· Hec Tho· scđa scđe·q·xcv·ar·viii· Ratio aūt quare i istis trib⁹ acti bus supradictis est licitū uti sortibus: est ad dirimendū dubitationes & cōtradictiōes humanas· Vnde puer·18· dr̄: Cōtradictiōes cōprimit sors· hec ex Ranerio pisano

S Extadecima questiūcula est: Quare tria peccata·s· sortilegiorū: diuinationū: incantationū & huius modi plus habūdant in mulierib⁹ q̄ in uiris? Rn̄det q aliter fuit de doctrina dei & aliter de doctrina diaboli: qa doctrina dei descendit a deo in xp̄m & a xp̄o in uirū & a uiro in mulierē· Et hūc ordinē tangit aplūs prime ad Cor·xi·dicēs: Caput mulieris est uir: caput uiri xp̄s: caput xp̄i deus· Ecōtra fuit in doctrina diaboli qa ipse diabolus primo transfudit eā i mulierē ut pote que mi nus habebat de sensu & discretiōe spūs: & p mulierē in uirū: & iō citi⁹ & frequēti⁹ hec p̄dicta pctā iueniūt i sexu muliebri q̄ uirili· hec Alex·ii·p·sū·q·liii·de sortib⁹ ar·vi

T Ecimum caput est de cōcessa & assidua cōtra hoīes demonū pugna· Circa qđ sex questiun cule soluent: quarū quelibet infra suo ordine declarabit·

p Rima questiũcula est: Quibus concessa est maior ptās sup hoies an malis spiritib⁹ uel malis hoibus. Ad quā respódet q maior ptās pmissa est malis hoibus sup bonos & malos q̄ sit pmissa demōib⁹ sup eosdē. Que cóclusio pbat̄ rōib⁹: & prio sic: Nā expiētia docuit & docet q de⁹ pmisit & adhuc pmittit tyrānos & alios iiquos hoies: p arbitrio hoies bonos & optimos affligere & molestare martyriis: & tandē qñ & quó uoluerũt eos interficere: qđ de cói cursu nó ē sic pmissũ demōib⁹ sup hoies Alioqn mox cũ aliquē pcipet eē in pctó mortali: ipsũ interficeret: sciētes hoies i mortali culpa mortuos: eē dānatos: ergo. Itē scđo sic: qa hó pót se magis custodire & defendere ab iimico hoie q̄ ab inimico demone: cũ iste sit hostis uisibil̄ & ille iuisibil̄: pp q rónabilit̄ nó tāta ptās pmissa ē demōib⁹ sup hoies: quāta hoib⁹ sup eosdē. Item tertio qa demō ē piculosior inimic⁹ hoi q̄ hó: eo q demō principalit̄ appetit tollere bona aie. s. spūalia & moralia sine qb⁹ btitudo attingi nó pót: hó uero inimic⁹ ut plurimũ querit tollere bona fortune uel nature: & ergo min⁹ sũt timēdi hoies inimici q̄ demóes: qa & si corp⁹ occidere pñt: aiaʒ tñ nó pñt occidere ut demóes. Itē q̄rto sic: qa quātũ ad pñtē statũ mũdi uel cursus huius tpis: & eoꝝ que sub ipso sũt: de⁹ sic res admistrat liberas & illiberas q eas pprios motus hr̄e sinit: ut dicit Aug⁹. Demóes āt nó subsũt statui currēti huius mũdi cũ sint dānati: ergo cótra hoies alterius status nó pñt oēm conatũ exercere: contra quos conari extreme p uiribus licitũ est hoibus cũ sint ambo eiusdē status. hec ex Henrico sup geñ.

S Ecũda questiũcula correlaria ẽ:cui cõcessa ẽ maior ptãs ad affligẽdos bonos: agẽti nãli uel hoi libero Ad quã rñdet᷑ ꝙ hoi agẽti libero statui uie subiecto: Nã crebro legũt᷑ hoĩes iusti ab ĩpiis expositi agẽtibus nãli- bus: ut igni aque: ueneno bestiis: q tñ ñ fuerũt lesi sicut p3 multiplicit᷑ ex historiis scõꝝ: nã deo ꝑmittẽte & actio nẽ libere agẽtiũ ĩpediẽte plures hoĩes & martyres a ua- riis tormentoꝝ generibus necari nõ potuerũt: & tamen in actione gladii ab agente libero omnes interierunt. Hec ex eo ubi supra.

T Ertia questiũcula correlaria ẽ: quare actio afflicti- ua naturaliter agentiũ ab agentibus liberis: qñq3 a deo fuit ꝑmissa: qñq3 ĩpedita. Actio uero gladii semꝑ in oẽs suũ sortita est effectũ & nũq̃ ĩpedita. Ad quã sic re- spondet᷑ ꝙ actio afflictiua naturaliũ agẽtiũ ꝑmissa qñq3 fuit ꝑꝑ peccatũ eius qui lesus est: uel eius cuius ĩpietate innocens: igni: bestiis: mari ꝛc. applicant᷑: uel quia ĩpii digni nõ erant miraculo moneri: uel quia iustum erat ut eorum malicia compleri ꝑmitteret᷑: & sic etiam me- ritum cresceret martyrii in afflictis. Quandoq3 autem talium actio ꝓhibita fuit primo ut patiẽtes apparerent esse ueri serui dei: cui omnis natura obedit que non est instituta ut innocentes ledat: sed ut adiuuet: secũdo ut etiã sic ostenderet᷑ ꝙ innocens natura: quantũ est de se i nocentẽ hominẽ nõ ledit. De actiõe uero gladii uibra- ta ab ĩpiis quare nũq̃ ꝓhibita fuerit: tres cause assignãt᷑ Prima qa gladius ẽ instrumẽtũ ordinariu3 & pricipale

executoriũ iudiciarie ptãtis ad aĩaduertendũ in facino rosos hoĩes: ut habet͛ ff de iuridictiõe oĩuꝫ iudicũ l im periũ cuius executionẽ deus a quo est oĩs potestas po tius semp decreuit exequi q̄ ĩpedire Scđa: a deo gladiꝰ nunq̄ fuit ꝓhibitus quia ꝓhibitio eius pro miraculo nõ fuisset recepta: sed uel arbitrio ꝑcussoris imputata quasi fingentis se nõ posse ꝑcutere Tertia quia cũ apud gen tiles famosa quedã supstitio esset ꝙ magi demonũ ope ratione facere cõsueuerũt: gladios nõ scindere. Ideo ra tionabiliter actio gladii a deo ꝓhiberi nõ debuit: ne illi in quos uibratꝰ fuisset suspecti de supstitiõibꝰ haberẽt͛ Hec ex Henrico de Assia sup genesim

QVarta questiũcula est: Quot sunt spẽs demonũ ho mines ante & post iudiciũ torquentiũ Ad quã sic respondet͛ ꝙ usqꝫ in diẽ iudicii due sunt spẽs demonum torquentiũ & insidiantiũ hoĩbus Aliq̄ eni sũt alligati ĩ huius nr̄i aeris medio qđ tenebrosum est & caliginosuꝫ q nobis dati sũt ĩ ministeriũ exercitatiõis nr̄e usqꝫ ĩ diẽ iudicii tẽptãdo nos nõ supra tñ id qđ possumꝰ: in quo quidẽ aeris medio libẽter nobiscũ morant͛ qđ patet: qa frequẽter legunt͛ petiuisse a xp̄o ut nõ mitterẽt͛ in infer nũ: qđ nõ iõ faciũt q̄si dũ circa nos sunt pena eoꝝ in ali quo minuat͛: nã ut dictũ est: demones quocũqꝫ uadunt secũ infernũ & ignẽ portant quo semp ardẽt: nõ mate rialiter & actiõe corpali s calefaciẽdo: desiccãdo zc qa sic oĩa circa nos cõburerẽt: sꝫ actiõe & motu spũali: sꝫ iõ malũt hic nobiscũ q̄ in infernũ esse: qa penale sibi exi stimãt esse ĩ infernũ ubi rariꝰ: inefficatiꝰ: remotius cõtra

nos agere possūt q̄ dū in hoc aere ꝓpinqui nobis cōmorant᷑. Alii demones sūt alligati ī inferno ad torquendū ante iudiciū solum aīas: post uero iudicium torquendo cōpositū. i. aīam & corp⁹ mō quo dictū est supra prima decade. iii. capite. questiūcula. 5. Alii & tertii demones sunt in purgatorio qui assistūt ibi: ante aīas irridendo: insultādo eis de suppliciis suis ut dicit Tho. ī. iiii. sniaꝝ di. xxi. q. v. Nullā tñ habēt potestatē torquēdi aīas ibidem cū fuerint in pñti uita: eoꝝ uictores. Albertus autē in. 4. assignans causas quare demones in purgatorio nō torqueāt animas dicit: primo qa nō fuit consensus diabolo factus in eis q peccauerūt uenialiter tm̄: imo habitualiter deo consentire uident᷑. Et iō soli deo & iusticie eius subdi debēt & non tortori diabolo. Item scđo ꝓbat idē sic: sicut uidemus in politiis ꝙ alius est puniens filiū & alius furē uel hostē: ita debet in diuinis esse: quia nostra iusticia exemplata est a deo: sed sup filium pater ponit᷑: sup hostē ponit᷑ cōmissarius: sic ergo cū existētes in purgatorio sint filii dei: deus pater debet eos punire & nō demon. Nec etiā puniunt᷑ p angelos bonos: qa nō est uerisimile ꝙ angeli boni cōciues suos tā uehemēter affligāt: imo uisitant & cōfortant ut dicit dn̄s Petrus de palude: ꝙ si dicat᷑ ꝙ angelus bonus lesit Iacob tangens neruum femoris qui emarcuit. geñ. xxxii. Dicit᷑ ꝙ illud fuit ad cōcupiscentie refrenationē & nō ad grauē afflictionē: ut dicit dn̄s Bonauētura ī. iiii. sniaꝝ. di. ii. Et qa ista exercitatio in purgatorio & in aere caliginoso circa nos a demonibus & ministeriū bonoꝝ angelorū in die

iudicii terminabitur. Ideo oẽs spũs mali purgatorii & aeris caliginosi post diẽ iudicii cũ hoibus malis & dam natis detrudent̃ in inferno: boni uero cũ eorũ angelis ĩ ꝑadiso. Tho.p.ꝑ.q.65.ar.4.ad tertiũ.& ĩtra.q.adducti

Quinta questiũcula est: que sũt cause ꝙ demões sic tẽptent: torqueãt & ĩsidient̃ hoibus. Ad quã respõdet̃ ꝙ quintuplex causa est cur demões hoibus insidiẽt̃ Prima est eorũ malicia: qa cũ odio deũ habeãt ex malicia sua querũt auertere hoies a seruitio dei quantũ possunt: sicut is qui inimicat̃ alicui & odit: querit auertere ab' eius obediẽtia & reuerentia subditos eius: sic demones ex malicia querũt auertere a seruitio dei seruos eius & maxime sanctiores & meliores. Vnde Hieronym⁹ ad Eustochiũ inquit: Nõ querit diabol⁹ hoies infideles: nõ eos q foris sũt: & quorũ carnes rex ĩ olla succẽdit Assuerus: de ecclesia xp̃i rapere festinat. Esce eius scd̃m Abachuch electe sũt. Iob subuertere cupit: & deuorato Iuda ad cribrãdos apostolos expetit libertatẽ. Et Iob.4. Esca eius electa & habet fiduciã ꝙ influat iordanis in os ei⁹ id est ꝙ deuoret baptismo purgatos: q baptism⁹ habuit originẽ in iordane. Et ꝓpterea baptizati designant̃ per iordanẽ. Scd̃a est eoꝝ supbia respectu diuine potestatis quã usurpare nitũt̃: ut sicut deus hẽt bonos angelos sibi ministrãtes & assistẽtes in determinatis officiis ad salutẽ hoiuꝫ: sic & demones in ĩpugnãdo uideant̃ sibi determinatos ministros hr̃e ad ĩpugnationẽ hoiuꝫ: Propterea dr̃ Iob penultio: Ipse rex sup oẽs filios supbie. Exemplũ in uitis patrũ de sathana q uisus fuit a quodã exigere rationẽ a scatellitib⁹ suis demoniis inferioris grad⁹

de malis ad que induxerāt tēptatos p̄ ipsos : & illū qui quendā sanctū uirū in heremo cōmorantē : tēptatū ab eo p̄ plurimos ānos:ad ruinā tandē luxurie adduxerat: multū cōmendauit & honorauit. Tertia est iuidia: Nā demones saluti hoīuꝫ iuidentes ꝑfectū eoꝝ p̄ teptatiōes īpedire nitunt̄. Vnde dicit̄ Sapiētie.xx. Inuidia diabo li mors intrauit in orbem terrarum. Et.xvi.q.ii.c.ui/ sis.dr̄ de diabolo ꝙ dolet satis & erubescit charitatem quā in celis nequiuit habere.i.cōseruare: hoīes cōstan/ tes ex luta materia:in terris tenere: & qa ibi debēt ascē/ dere quo ipse descendit. Propterea Aug⁹ de ci.dei dicit: Nō tā Iuno uidet̄ inuidisse Romanis q̄ demones oī ge/ neri humano sedes īuident sempiternas:& licet sciāt ꝙ ex dānatiōe hoīuꝫ maloꝝ quos ex īuidia tēptāt:pena eo rū augeat̄:sicut ex incitatiōe hoīuꝫ ab angelis ad bonū gloria eoꝝ crescit:nō tñ ꝑꝑ hoc dimittūt hoīes tēptare si miles inuido de quo narrat̄ ꝙ petierit sibi unū oculum erui ut ꝓximo suo cui īuidebat duo oculi eruerēt̄ Dicit̄ .n.de quodā rege ꝙ pollicit⁹ fuerit duob⁹.s.īuido & aua ro se facturū qdcūqꝫ peterēt:ita tñ ꝙ q posterior peteret duplū hr̄et. Et cū uterqꝫ differret petere:alter mot⁹ cupi ditate dupli boni habēdi:& alter ne soci⁹ su⁹ plus q̄ ipse hr̄et.tādē p̄cepit īuido rex ut pri⁹ peteret: q petiit ut un⁹ sibi ocul⁹ erueret̄ :ut soci⁹ suus duos āmitteret:noluit.n. aliqd petere boni ne soci⁹ duplū hr̄et: sic demōes tēptāt ex īuidia hoīes:licet nō ignorēt eoꝝ penā in futuro cres cere ex hoīuꝫ dānatōe. Quarta ē iusticia dei que ilr̄ utit̄ ut instrumēto & mīstris ad hoīes puniēdos : sicut i hoc mūdo missus ē spūs mēdax ad puniēdū achab regē isrl̄

ut dr·3·Re·ulti·Similiter & in inferno eodē utit̄ mō il
lis deus ad iusticiā·Quinta ē hoīu3 pigritia:qa·s·pdide
rūt eo℞ arma· nā ponit̄·iiii·pte in uitis pr3:q̄ cū senex
qdā reqreret abbatē senē cur a demōibus hoīes uexarēt̄
& monachi? Rn̄dit senex qm̄ arma eo℞ pdiderūt·i·uir
tutes:penitentiā:humilitatē:obediētiā & pauptatē· hec
Tho·pri·p.q·cxiiii·ar·i·Et·d·Antoninus archiep̄s flo
rentinus in prima parte sūme·

S Exta questiūcula ē:Si cuilib3 moriēti semp demo
nes appareāt· Ad quā uidet̄ primo respōdēdū ne
gatiue:Quia aut apparerēt moriēti scd̄m formā substā
tie eo℞ incorporee: aut apparerēt in corpꝛibus assūptis·
Si primo mō: nō uiderent̄· Oculus·n·corpalis spūalia
absoluta nō uidet·Oportet·n·q̄ inter uisibile & uidētē
sit ꝓportio & cōformitas·Si uero apperēt ī corpib⁹assū
ptis ab oībus uiderent̄·Sed demon in corpe assūpto ab
oībus nō uidet̄:ut p3·i·R·28·de phitonissa & de diabo
lo Samuele sene amicto pallio quē uidebat phitonissa·
Saul uero & duo serui ei⁹nō uidebāt: s3 audiebant:ergo
nullo mō pn̄t uideri a morientib⁹·Ad hāc dubitationē
respōdet̄ q̄ de lege cōi demōes oībus moriētib⁹apparēt
Hec conclusio ꝓbat̄ rōne:auc̄tibus & exēplis·Rōne sic:
Tho·p·p·q·113· &·ii·sn̄ia℞ di·xi·ar·4·& ibidē Bonauē.
Nō min⁹ est ꝓnus & cōtinuus diabol⁹ad pdendū hoīe3
& decipiendū q̄ bonus angelus adiuuandū eū & custo
diendū· S3 bonus angelus nō relinqt hoīem iuuādo &
bonū suadēdo usq3 ī finē mortis īclusiue ei apparēdo as
sistēdo:auxiliādo & bonū psuadēdo: ut p3·iiii·Reg·vi·

T

de rege Syrie & rege israel. Et in uitis patrũ de abbate Moyse & abbate Isidoro. & a Gregorio in omelia uicesime dñice trinitatis: & i dialogis suis: ergo similiter & malus angelus. Secũdo ꝓbatur auctoritatibꝰ. Et primo super illud geñ. iii. Tu insidiaberis calcaneo eius. dicit glo. ordinaria. i. fini uite hoīs. Et ecclesiastici. xxxix. dicitur. Sunt spũs qui ad uindictã creati sunt & in furore suo confirmauerũt tormenta sua & in tempore cõsũmationis effundunt uirtutem suã. Quam sanctus Vincentius & Vgo cardinalis de malis angelis in morte apparẽtibus glosant. & Augꝰ sup illud psalmi. 55. Ipsi calcaneũ meũ obseruabũt. dicit p calcaneũ qui est finis & extremitas hominis uersus deorsum intelligit᷑ finis uite quem malignus spiritus precipue obseruat & ei insidiatur sciens ꝙ finalis lapsus dãnatio est qui in eo decedit. Et gregorius primo moraliũ. c. 7. dicit: Cum hostis noster nec in exordio actiõis pcutit nec in itinere actionis interficit tunc duriores in fine laqueos tẽdit: & tanto sollicitius tũc insidiat᷑ quantũ sibi solum remansisse ad decipiendũ finem considerat. Vnde & psamista: Iniquitas calcanei mei circũdabit me. hec ille. Item gregꝰ. sup illud Luce. xix. Circũdabũt te inimici tui uallo. dicit sic: Diabolꝰ in fine ad bonos & malos etiã & ad xp̃m uenit in cruce morientẽ. Sed ad xp̃m uenit & nichil inuenit Io. xiiii. Venit enĩ princeps mundi & in me non habet quicq̃: quia enĩ hunc mortalẽ hoĩem uidit suum aliquid inuenire in ipso credidit. Sed sine ullo peccato a mũdi corruptiõe exiit q sine pctõ in mundũ intrauit

Ad bonos etiã diabolus uenit & suũ aliquid in eis fuis-
se inuenit: sed tamẽ eos rapere nequit: quia xp̃s ꝑ eis de
bitum soluit. Venit etiam ad reprobos & sua multa in-
uenit: & eos ad tartara rapit. hec ille. Et glosa. sup illud
psalmi. ix. Insidiatur quasi leo in spelunca sua. Dicit ꝙ
loquit̃ psalmista de antixp̃o in ultimo mundi: uel dia-
bolo in ultimo uite. Item Gregorius sup Lucã. ix. dicit:
Maligni spiritus animã undecũq; angustant quãdo ei
nõ solum opis: uerũ etiã locutionis: cogitationis: iniqui
tatis replicãt ut que prius se dilatauit in scelere ad ex-
tremũ de oĩbus angustet̃ in retributiõe. Et iterũ idẽ di-
cit: Diabolus tanto grauiores tẽptationes ingerit: quãto
magis peccatorẽ appropinquare fini conspicit. hec ille.
Exemplis etiã idem patet: & primo in uita sancti Mar-
tini: cui morienti apparuit diabolus quem uidẽs dixit:
Quid hic astas cruenta bestia. Et beata uirgo Maria ro
gauit xp̃m ut in die obitus sui demones ei nõ occurre-
rent (licet tamen hoc sit apocriphũ) Et in transitu beati
Hieronymi recitat Cyrillus ad Augustinũ de Eusebio
discipulo beati Hieronymi in fine uite clamante fratri
bus assistentibus: O fratres adiuuate me ne pereã haud
nõ uidetis demonũ agmina qui me debellare & ad tar-
tara ducere festinant. Et ut ad summã: de insidiis insa-
tiabilis homicide diaboli cõtra hoĩem in hanc partẽ cõ-
cludã. Sciendũ est ꝙ lucifer ab initio post casũ ubi co-
gnouit celestia subsellia irreuocabiliter ãmisisse: ĩuidie
dolore tactus ĩtrinsecus: ne unde ipse eiectus fuerat: ho
minẽ ascẽdere cõtigisset: cepit aduersus eũ: toto malig-

T

nitatis spũ debacchari:ita ut ne ĩ morte solũ:sed & ĩ ui-
ta & post mortẽ: totis aduersus eũ uiribus moueat᷑. Et
q̃dem in uita in primos parentes cepit primo seuire:qñ
sub lubrici serpẽtis tegmĩe:mulierẽ latẽter decepit:atq;
p eã uirũ peccare fecit:qñ deũ mendacẽ & inuidũ signi
ficauit dicens:nequaq̃ moriemini: scit enĩ deus ꝙ qua-
cunq; hora de ligno uite comederitis:eritis sicut dii: qñ
etiã sibilo uirulẽtie sue corpa ꝓthoplaustoꝝ:& nr̃a que
ĩ eis radicaliter erãt:carnis stimulis incẽdit atq; infecit:
deinde totius posteritatis originẽ mille nocẽdi milleq;
leti modis corrupit. In morte p̃terea hoĩes uexare nõ ces
sat. Nã ipse calcaneũ eius obseruat:sedet ĩ abscõdito q̃si
leo in spelũca sua ut queq̃ deuoret:ut interficiat ĩnocen
tẽ. Q uimo & post mortẽ ĩ corpa deseuit hũana. Fert᷑ enĩ
a Pythagora deinde ab Ouidio & Isidoro ꝙ natura uel
arte demõis:uel forte inimicitia a deo teste scriptura po
sita ĩter serpentẽ & semẽ hoĩuȝ:de medulla hoĩs mortui
que ĩ sede ueneris & spina dorsi est: serpẽs generat᷑:qui
cerebro deuorato p oculos exit:reliquã ptẽ corpis depa-
sturus. Ad argumẽtũ ãt in frõte.q.factũ duplicit᷑ Rñ-
det᷑. Primo ꝙ apparitiões demonũ moriẽtibus sũt ima
narie:formãt enĩ demões mouendo hũores & sanguinẽ
aliq̃s imagines repñtãtes eos:qđ ãt uidet᷑ imaginarie nõ
apparet nisi illis qb⁹ fit uisio ut pȝ ĩ ꝓphetis: iõ & sic põt
esse ĩ demonũ apparitiõib⁹. Dicit᷑ scđo ꝙ q̃a similẽ ptãtẽ
hñt demões & boni ãgeli sup corpa ab eis assũpta quã
habẽt sup corpa ꝓpria glorificata aĩe beatoꝝ in q̃rũ po-
testate erit ꝙ corpa eorũ uideant᷑ uel nõ:& ab uno uel a
pluribus in parua uel magna distantia: ita ꝙ oĩs actio

corporis erit in potestate anime. Alias eni corpus glo-
riosum nō esset instrumentū sūme obediens principali
agenti.s.anime.Sic similiter dicimus & de demonibus
& angelis bonis: q in eorum potestate est i corporibus
assumptis apparere uel nō:uel uni uel pluribus: distan
ter uel prope.Hec Tho.elicitiue in.iiii.sniaꝝ dis.xliiii.
q.ii.Patet hoc etiā in angelo bono Daniel.x. & in xp̄o
glorificato qui apparuit Paulo:quē paulus uidebat:ui-
ri autem qui comitabant cum eo stabant stupefacti au-
dientes quidē uocē:neminē autē uidentes:Actuū.ix.c.
Rogemus ergo nos sauctissimam trinitatem:Beatā dei
uirginem genitricem: & patrem nostrū diuinū sanctū
Dominicū:ut cum uenerit hora nostri regressus ad pa-
trem:in exitu israel de egypto:domus Iacob de populo
barbaro:nobis obuiam xp̄s occurrat:exitum nostrū an-
gelorū turba comitet.Nichil in nobis funesti occurrē-
tes reperiāt iimici: sꝫ sinus abrahe nos suscipiat Amen.

A Bsolui Illustrissime ac iuictissime princeps: auspi-
ce deo: utinam tam efficaciter q̃ libenter opusculū:
qđ fidei: obseruantie: integreq; charitatis in te mee: esset
testimoniū: Qđ nō eo cōsilio: tue dominatiōi dicare cō
stitui: q͞p crederem te: eo instrui: aut quicq̃ inde haurire
posse discipline. Tecum enim habes ea omnia uirtutū
ornamenta: quibus omnis laus recte cōparat᷑. Tanta ti
bi insuper: insidet sapientia: quin potius a natura ina-
ta ingenii uis: tantaq; prudētia: rerūq; omniū experien
tia: ut nullis egeas exterioribus adiumentis. Verū ego
ut litterarū etiam monumentis: īmortalitati consecrare
ris: glorieq; & nominis tui auidissimus: libellum hunc:
utinā tanto principe dignū. t. d. offerendū duxi: In quo
dum belli pacisq;: ingens occupationū sarcina: te respi-
re permiserit: habeas aliquas paruitatis intellectus mei
ineptias: ut in eis recreationis gracia: nō tam delecteris
q̃ tui acutissimi ingenii iudicio: atq; censura corrigas &
castiges. Vale decus principum: & ea molire que uel in
uidos ad tuas laudes cogant.

Quedam in uolumine corrigenda.

Pagina prima florerent ꝑ floreret. Pagina q̃rta quedam fuiſſe ꝓmote ꝑ quaſdã fuiſſe ꝓmotas. Pagina. x. tres queſtiũcule ꝑ. x. queſtiũcule. Pagina. xi. dixerũt pro dixit. paſſiua ꝑ paſſione. Pagina. xv. neq; funera flere fas ſit: ꝑ funera fletu faxit.. Pa. xxi. cõnexa ꝑ conuexa. P. xxv. luna exiſtẽte. ſ. plena. Pagina. xlvi. qcũq; ſenſus ꝑ qnq; ſenſus. Pagina. li. ĩꝑfectione ꝑ ĩꝑfecta. dirigentis ꝑ digerentis. Pagina. lvi. pua ꝑ puta. Pagina. lxix. tontalus ꝑ tantal⁹. Pagina. xci. ꝓbabile ẽ ꝑ ĩprobabile. Pagina. 96. ſuꝑ totũ ꝑ ꝑ totum. Pagina. cxv. poſiti ꝑ potiti. Pagina cxix. in oriente bis deficit. Pagina. cxxx. nõ parue ꝑ parua. Pagina. cxxxv. libro primo. c. xix. Pagina. cxxxx. ꝓximo ꝑ ꝓximi. Pagina. cxlv. tã miſericorditer ꝑ tã inſepabiliter. Pagina. cl. miralia ꝑ mirabilia. Pagina. clxi. inquantĩ ꝑ inquãtũ. Pagina. cxci. maioris medie & minoris ꝑ maiores medie & minores. Pagina. ccxix. ad homines auxiliandũ ꝑ ad hoĩes auxiliandos. Pagina. 232. crotonũ ꝑ cotronũ. Pagina. ccxxiiii. mente rationalia deficit. Pagina. ccxlv. poſſũt moueri ꝑ mouere. Pagina cclvii. qđ nõ habet rationẽ boni ꝑ qđ habet rationẽ boni. Pagina. inſolidũ ꝑ inſolitum. interficere ꝑ interfici. Pagina. cclxii. qñ & ubi uelle ꝑ uellent. Pagina. cclxix. ducturũ ꝑ ducturã. Pagina. cclxxvii. Ipẽ eſt rex ſuꝑ oẽs ſcatellitibus ꝑ ſatellitibus. Finis huius operis.

Impreſſũ Rome ꝑ Euchariũ Silber alias Franck natiõe Alemanũ: Anno nr̃e ſalutis. 1493. die. 27. mẽſis Auguſti.

Regiſtrum huius operis.

Ad inuictiſſimũ
Et hic error
ſemine uelocius
ſicut materie
reſurget iterũ
Manes
tur. Et Tertullianꝰ
Et gregorius
litigatoribus
magiſtris
mũdi inchoate
ex qua
agilitatis
donata
eſſe ſpirituale
ranea in
dicit. Superna
quod pōt
poſt mortẽ
ſicut de ſenſu
cum tali
Et in de ciui.
humanarũ
laris
merito:quia

liter nõ agit
habens cor
in purgatorio
ſonant
ſunt in inferno
etatẽ deceſſerũt
contra aſſyrios
aliam rationẽ
inſufflauit
minoris mali
Apparet hoc
naturalis.
uel ex
Tũ quia
nocte ꝙ
quedã interna
impediẽtes
cauſis
adminiculis
neceſſe eſt
aũt ſunt
ad finem
in tertia
xxxviii. dicit

Septima &
ut patet
lumine clariori
& ſententie
bertatẽ arbitrii
uel apparentis
linquit hoĩem
Prima queſtiũ.
dñe Eue
ſapientia
laxamenti
ſoli obediendũ
ſocietatem
demonũ
nobis quaſi
ſequitᷣ ꝙ
deo:ſicut
iunctiones
corpalibus
factione
etiã demonũ
uidetᷣ qui
nos agere

Oẽs ſũt q̃terni:excepto tertio & ultimo q ſũt quinterni

